

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ann Radcliffe

UDOLF HİSARI

TÜRKÇESİ: AHMET MİTHAT EFENDİ

DERGÂH

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

UDOLF HİSARI
Ann Radcliffe

Udolf Hisari'nın yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 608

Sertifika No: 14420

Türk Edebiyatı - Roman: 18

Ahmet Mithat Efendi Bütün Eserleri: 19

ISBN: 978-975-995-584-7

I. Baskı: Mart 2015

Dizi Editörü: Fazıl Gökçek

Dizi Kapak Tasarımı: Işıl Döneray

Kapak Uygulama: Ercan Patlak

Sayfa Düzeni: E. Gökçe Aksoy

Basım Yeri: Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.

B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No: 15

Beylikdüzü / İstanbul

Tel: [212] 422 79 29

Matbaa Sertifika No: 20699

Kapak Basım Yeri: Hanlar Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tel: [212] 324 08 82

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tel: [212] 445 00 04

Dağıtım ve Satış: Ana Yayın Dağıtım

Molla Fenari Sokak Yıldız Han No: 28 Giriş Kat

Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21

Cağaloğlu / İstanbul

Ann Radcliffe

UDOLF HİSARI

Türkçesi
Ahmet Mithat Efendi

Hazırlayan
İnci Enginün

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34122 Sultanahmet / İstanbul

Tel: (212) 518 95 79-80 Fax: (212) 518 95 81

Ücretsiz PDF Kitap Arama: <https://trantey.org>

www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

SUNUŞ

Bütün bir Tanzimat ve Servet-i Fünun devirlerini ve hatta Meşrutiyet devrinin de ilk yıllarını eserleriyle dolduran Ahmet Mithat Efendi'nin birden çok sıfatı var: Gazeteci, hikâye ve roman yazarı, tarihçi, ilahiyatçı, felsefeci... O, bütün bu alanlarda ciltler dolusu eseri bulunan, edebiyattan coğrafyaya, müzikten dinler tarihine hemen her konuda kalem oynatmış ve okuyucularını her alandan haberdar etmek isteyen bir gazeteci, bir ansiklopedist. *Devir, Bedir, Dağarcık, Kırkambar* gibi kısa ömürlü ilk denemelerden sonra *Tercüman-ı Hakikat*'le sürdürdüğü gazeteciliğiyle matbuat hayatımızın ilk akla gelen kurucularından biri. O aynı zamanda gazeteyi bir okul gibi ça-
lıştırmış, birçok genç gazeteci ve yazarın yetişmesini sağlamış bir eğitimci. Gazete ve kitaplardan tanıdığı Fransız kültürünün Batı geleneğiyle bağını gören ve aynı şeyi Türk hikâyesine de uygulamak isteyen, geleneği inkâr etmemek gerektiğine inanan bir yenilikçi. Çağının bilim ve teknik alanındaki gelişmelerine kayıtsız kalmamış, bu gelişmelere ayak uydurmanın ancak eğitimle mümkün olacağını daha gençlik yıllarında anlamış, öyle ki bu anlayışla Rodos'ta sürgündeyken bile Medrese-i Süleymaniye adıyla bir eğitim kurumu kurarak mahkûmlara eğitim vermiş bir öğretmen. Toplumun bütün kesimlerine hitap etmek isteyen Ahmet Mithat, çocuklar için ilköğretim okuma kitabından (*Hace-i Evvel*) kadınlar için süslenme kitabına (*Kadınlarda Tezyid-i Cemal*) kadar akla gelebilecek her alanda yazmıştır. O, bu faaliyetleriyle ve özellikle de hikâye ve romanlarıyla yaşadığı dönemde geniş bir okuyucu kitlesinin ilgisinemazhar olmuş, çoğunlukla saygı görmüş, bu ilgi ve itibarın tadını çıkarmış fakat suistimal etmemiş, kendini tekrar etmeyerek hep yenilikler denemiş bir popüler yazardır. 1870'li yıllardan itibaren matbuattaki hemen bütün kalem münakaşalarının içinde yer almış, bunların bazılarını bizzat kendisi başlatmış, bu tartışmalarda bazen hırpalandığı da olmuş, fakat çoğunlukla görüşlerine değer verilen bir çeşit hakem gibi kabul edilmiştir.

Ödemiş HEDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Batı kültürünü daha geniş olarak tanıyan sonraki nesiller, Ahmet Mithat Efendi'nin eksikliklerini görmekte gecikmemişler, Servet-i Fünuncularla birlikte başlayan ona yönelik biraz küçümseyici tavır sonraki yıllarda artmış, Meşrutiyet'ten sonra adından söz edilmez olmuştur. Bu pek de haklı bir davranış değildir. Ahmet Mithat kendisinin bir yol açıcı olduğunun farkındadır. Başlattığı yeniliklerin pek çoğunun gelecekte gerçekleşeceğine inanmakla birlikte, yetiştirmeye çalıştığı kişileri denetimi altında tutmaya çalışması dikkati çeker. Bu, dönemin ciddi bir rahatsızlık uyandıran sansürüne karşı bir koruma mıdır, yoksa basındaki kendi mutlak otoritesini hissettirmek amacından mı kaynaklanır? Ne olursa olsun, devir çok çabuk değişmiş, hele ölümünden sonra Ahmet Mithat'ı hocası sayan Hüseyin Rahmi'den başka onu anan ve dönemindeki işlevinin önemini vurgulayan kalmamış gibidir. Bu tutum Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve Ahmet Mithat Efendi, 1912'deki ölümünden sonra pek hatırlanmamıştır. Cumhuriyet döneminin tamamında ve günümüzde ders kitaplarında ve edebiyat tarihlerinde ona ayrılan yer, verdiği eserlerle kıyaslandığında son derece yetersizdir.

Bir roman yazarı olarak Ahmet Mithat Efendi'ye kendisinden nispeten ayrıntılı olarak söz eden bazı çalışmalarda bile daha çok bir dönem için önemli sayılabilecek eserler yazmış olmakla birlikte, sonraki yıllarda önemini yitirmiş bir yazar olarak yer verilmiştir. Söz gelişi *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*'nde kendisine çok geniş bir yer ayıran Ahmet Hamdi Tanpınar bile onu "Namık Kemal'in yanı başında" değerlendirmiştir. Dolayısıyla iki romanıyla farklı bir çizginin temsilcisi olan Namık Kemal'i, onlarca romanı bulunan Ahmet Mithat Efendi'nin önüne koymakta beis görmemiştir. Tanpınar'a bu noktada, çok eser vermiş olmayı bir değer ölçütü saymadığı için hak verilebilir; Şinasi'yi esas alır, Şinasi'nin yanında Namık Kemal, Namık Kemal'in yanında da Ahmet Mithat'ı görür. Gerçekten de Şinasi'nin açtığı yol âdeta ikiye ayrılarak Namık Kemal'in ve Ahmet Mithat'ın öncülüklerinde devam etmiştir. Her ikisi de etkilerini bugüne kadar sürdürmüşlerdir. Şinasi, Ahmet Mithat, Halide Edip, Ömer Seyfettin olarak devam ederken, Namık Kemal'in etkisi de Servet-i Fünunculardan itibaren Cumhuriyet dönemine kadar ulaşır. Tanpınar'ın Ahmet Mithat Efendi'ye ilişkin çok özgün dikkatleri de olmakla birlikte, zaman zaman ona haksızlık ettiği veya gerçek değerini vermekte cimri davrandığı görülür.

Diğer edebiyat tarihlerimizde veya romana dair incelemelerde ise daha çok eserlerinin özetleri verilmiş, bunların ele aldıkları konular bakımından önemlerine değinilmiş, fakat bu eserlerin hikâye ve roman sanatı bakımından üzerinde durulmaya değer görülmemiştir.

Ahmet Mithat'ın eserleriyle ortaya çıkmasını isteyen ve bu amaçla, bir dizi mezuniyet tezi veren, bir doktora tezi idare eden Mehmet Kaplan olmuştur. Ne yazık ki mezuniyet tezlerinin bir kısmının tamamlanamaması, tamamlanmış olanların da basılamaması bu projeyi geciktirmiştir.

Ahmet Mithat'ın birkaç eserinin münferit yayınevleri tarafından basılmasından sonra bütün eserlerinin neşri TDK tarafından başlatılmışsa da henüz romanları bile tamamlanamamıştır. "Letaif-i Rivayat" serisindeki kitapların toplu olarak neşri (Çağrı Yayınları, 2001) ve TDK'nın söz konusu yayınından sonra bu eserler çeşitli yayınevleri tarafından da basılmaya başlanmıştır. Böylece Ahmet Mithat Efendi'nin romanları son on beş yirmi yıldır tıpkı bu eserlerin kaleme alındığı yıllardaki gibi yeniden okuyucu ilgisine mazhar olmaya başlamıştır. Bugün bütün romanları birçok yayınevi tarafından basılıyor ve bunların birçoğunun üst üste yeni basımları yapılıyor.

Bunun yanı sıra son yıllarda Ahmet Mithat Efendi'nin çeşitli alanlardaki diğer eserleri de yayınlanmaya başlandı. Fakat bu yayınların dağınık ve bir kısmının da ehil olmayan kişiler tarafından yapıldığı bir gerçektir. Sadeleştirme adı altında yapılan birtakım yayınların ise çoğunlukla ticari kaygıların ürünü olduğunu ve yazarın okuyucuyla gerçek anlamda buluşmasına hizmet etmediğini belirtmek gerekir. Bir kısmının kimin kalemıyla sadeleştirildiği bile belirtilmeyen sorumsuzca yapılmış yayınların Ahmet Mithat'ın gerçek kimliğiyle tanınmasını sağlayamayacağı açıktır.

1970'li yıllarda Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinden bazılarını Mehmet Kaplan Bey yayınlamamızı istemişti. Epey gecikmeli olarak arzusunu daha geniş bir çerçevede yerine getiriyor ve kendisini rahmetle anıyoruz. Her zaman bize desteği ile yanımızda olan, yardımcı olan İnci Enginün'e ve meşakkatli bir işi yüklenen Fazıl Gökçek'e teşekkür ederiz.

Yayınevimiz Ahmet Mithat Efendi'nin bütün eserlerini bir külliyat hâlinde yayınlamaya karar vermiş bulunmaktadır. Bu külliyatta *Hace-i Evvel* den *Niza-ı İlm ü Din*'e, *Karî Koca Masalı*'ndan *Peder Olmak Sanatı*'na, *Avrupa'da Bir Cevelan*'dan *Üss-i İnkılab*'a kadar yazarın kaleminden çıkmış bütün kitaplar yer alacaktır.

Metinlerin neşrinde eserlerin orijinal diline bağlı kalınmış, ancak bu metinleri anlamakta zorluk yaşayan okuyucular için sayfa altında kelimelerin anlamları verilmiştir. Bu noktada çok aşırıya gidilmemiş, cümlelerin anlaşılabilirliğinin var sayıldığı durumlarda kelimelerin açıklanmasına lüzum görülmemiştir. Tabii bu "anlaşılma" hususu izafidir; bu yüzden ortalama

bir üniversite öğrencisinin kelime dağarcığı göz önünde bulundurularak hareket edilmeye çalışılmıştır. Kelimelerin anlamları verilirken metnin içinde kazandığı anlama dikkat edilmiş, bütün sözlük anlamlarının verilmesine gerek görülmemiştir. Ayrıca aynı kelime her geçtiği yerde açıklanmamış, ancak okuyucunun kelimeyle ilk kez karşılaştığı sayfadan uzaklaşıldığında kelimenin anlamı yeniden verilmiştir. Bu uzaklaşma aralığı ise aşağı yukarı sekiz on sayfa civarında düşünülmüştür.

Osmanlıca metinlerin yeni alfabeye aktarılmasında Türkiye’de yerleşmiş bir imla ne yazık ki yoktur. Bu hususta bir birlik sağlamak amacıyla bu külliyat neşrinde Türk Dil Kurumu’nun *Yazım Kılavuzu* esas alınmıştır. Günümüzde yaşayan veya Türk Dil Kurumu’nun *Güncel Türkçe Sözlük*’ünde bulunan kelimeler için bu kılavuza uyulmuştur. Diğer kelimelerin yazımında ise okuyucunun kelimeyi doğru okuyabilmesi, kelimenin başka kelimelerle karıştırılmasının önüne geçilmesi gibi –esasında çok da somut olmayan– ölçüler tayin edilmeye ve bunlara uyulmaya çalışılmıştır. Kelimeleri mümkün oldukça uzatma, inceltme veya kesme işaretlerine başvurmaksızın yazılması amaçlanmış, böylece güncel, başka deyişle günümüz Türkçesinin imlasına uygun metinler oluşturulmak istenmiştir. İnceltme ve uzatma işaretleri kelimelerin doğru telaffuzu için gerekli olduğu durumlarda (kâtip, mükâfat vb. gibi) veya başka bir kelimeyle karıştırılma ihtimali bulunduğu (hala/ hâlâ vb. gibi) kullanılmıştır. Eski yazıdaki “ayn” harfi de kelimenin başka bir kelimeyle karışmasının veya doğru telaffuzu sağlamanın gerektiği durumlarda (‘) işareti ile (istib’ad, ta’zib vb. gibi) gösterilmiştir.

Metinler yeni yazıya aktarılırken Batı dillerine ait özel isimler orijinal imlalarıyla yazılmıştır. Ancak Napolyon vb. gibi kişi adları ile birçok şehir adında ise Türkçedeki yerleşik imlaya uyulmuştur.

Bu külliyat yayınının önemli bir özelliği de, romanlar da dâhil olmak üzere, her cildin sonunda bir indekse yer verilmiş olmasıdır. Bu indeksin bu eserler üzerinde çalışacak araştırmacılara yararlı olacağını düşünüyoruz.

Son yıllarda yeniden edebiyat kamuoyunun gündemine giren, eserleri üzerinde yeni çalışmalar yapılan ve âdeta bir çeşit yeniden doğuş yaşayan Ahmet Mithat Efendi’nin, bu külliyat yayınıyla daha geniş bir araştırmacı ve okuyucu kesiminin ilgisine mazhar olacağını umuyoruz. Ahmet Mithat Efendi bu ilgiyi hak eden bir yazardır.

İçindekiler

<i>Udolf Hisarı</i> Hakkında, 11
İfade, 17
1: Vallée [Valle] Malikânesi, 21
2: Resim, 41
3: Bir Tesadüf, 52
4: Mecruh, 58
5: Kuleli Şato, 68
6: Veda-ı A'zam, 85
7: Yetim, 91
8: Yalnızlık, 99
9: Lem'a-i Saadet, 112
10: İtalyan, 127
11: Venedik'te, 144
12: Düğün Tedarikâtı, 171
13: Udolf Hisarı, 178
14: Siyah Örtülü Levha, 198
15: Bir Ziyaret-i Leyliye, 215
16: Bir Seda, 229
17: Valancourt, 242
18: Gizli Oda, 246
19: Şark Tarafındaki Burç, 256
20: Gaibane Sedalar, 264
21: Bir Mülakat-ı Leyliye, 269
22: Hud'a-i Mel'unane, 277
23: Hayalat, 286
24: Hayalatın Bakiyesi, 291
25: Ölüm İhtisasatı, 305
26: Bir Gaskonya Sarkısı, 310

- 27: Yine O Seda, 323
28: Ormanlar Aşırı, 333
29: Sahra Âlemi, 339
30: Udolf Hisarı'na Avdet, 344
31: Firar, 356
32: Bazı Esrarın İzahı, 367
33: Blanc (Blanki) Şatosu, 378
34: Avdet, 388
35: Mülakat, 406
36: Cenazenin Odası, 414
37: Yakazan, 422
38: Hemşire Agnes (Anyes), 433
39: Mazinin Âsârı, 445
40: Kaçakçılar, 453
41: Ludovico'nun Hikâyesi, 460
42: Ölüm Yatağında Bir Günahkâr, 466
43: Laurentini de Udolf'un Hikâyesi, 480
44: Tefhimat ve Teminat, 492
44: Netice, 500

UDOLF HİSARI HAKKINDA

Ann Ward Radcliffe (1764-1823) on sekizinci yüzyılın ünlü İngiliz kadın romancısıdır. Birçok eseri bulunan Radcliffe'e hem şöhret hem de para kazandıran eseri *Mysteries of Udolpho* (*Udolpho Esrarları*, 1794) olmuştur. Bu kitap yazılışından sonra birçok defa basılmıştır ve basılmaya devam etmektedir.¹ Eser gotik romanın² ilk örneklerinden sayılmıştır. Eser (1307: h.1889-90; r. 1891-92) yılında Ahmet Mithat Efendi tarafından Türkçeye, herhâlde Fransızca çevirisinden nakledilmiştir.³ Bu "gotik roman"ı çevirmesi dolayısıyla Ahmet Mithat onun gördüğü ilgiyi belirtir. İngiliz edebiyatı tarihindeki yeri çok önemli sayılmayan bu roman, gerek anlatım, gerek olaylar ve kişiler açısından Ahmet Mithat'ın hemen hemen bütün eserlerinde savunageldiği görüşleri ihtiva etmektedir.

İngiliz Edebiyatı Tarihi adlı eserinde Mînâ Urgan "Gotik Roman ve XVIII. Yüzyılın İkinci Derece Romancıları" bölümünde, Radcliffe

¹ *Mysteries of Udolpho*, 1820, 1844, 1931, 1960, 2001 (ed. with an introduction and notes by Jacqueline Howard), 1794, 1966 (Bonamy Dobré, 1966, 1970, 2008).

² J.A. Cuddon, *Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*, revised by C.E. Preston, Penguin Books, 1998, s. 355-361.

³ *Les Mystères d'Udolpho*, par Anne Radcliffe, édition illustrée par Jean Adolphe Beaucé (1818-1875 Publisher: R.Visconti (Paris), 1869, traduits de l'anglais, 1797, 4 vol.; *Les Mystères d'Udolpho*, par Anne Radcliffe, traduit de l'Anglois sur la troisième édition, par Victorine de Chastenay, Tome Cinquième, a Paris, Chez Maradan, Libraire, rue de Cimetière-André-des-Arts n. 9, An VI-1798.

ve romanından da kısaca söz eder. Bütünöyle hayal ürünü olan bu “gotik öykülerle” Pre-Romantik akım arasındaki yakınlığa işaret eden Urgan, korku ve gerilimle okuyucuyu heyecanlandırmasını, gotik romanın amacı sayar ve onun “triller” şeklinde geliştiğini belirtir. İlk gotik roman Horace Walpole’un *The Castle of Otranto*’sudur. Onu Clara Reeve (1729-1807) ve Ann Radcliffe (1764-1828) takip eder. Reeve’in roman ile “romance”ı ayırdığını anan Urgan, hiç beğenmediği bu romancıardan Radcliffe’in Romantizmle yakınlığı üzerinde durduktan sonra İngiliz edebiyatına katkısını da belirtir ve bu yazarların, Walter Scott, Lord Byron üzerindeki etkilerini işaret eder.⁴

Kendilerinden çok daha değerli yazarları da beslemiş olan bu eserlerin etkilerinin değişerek doğaüstü olayların da teknik gelişmelerle sıradanlaştığı günümüzde, uzayı da içine alan, çok zengin ve hayal gücünü olabildiğince genişleten, fantastik öğelerin alabildiğine çeşitlendiği eserler yazılmaktadır. Sinema ve televizyonun bu eserleri anında dünyanın her yerine taşıma gücü, masallarla gündelik gerçeklerin yepyeni harmanlanmalarına yol açmaktadır.

Ahmet Mithat önsözünde eseri bir okuyucusunun kendisine gönderdiğini söyler. Yazarının adı Bouillet’nin Fransızca ansiklopedisinde olduğu için, kitabı okumuş ve çok beğenmiştir. Çeviriyi orijinaliyle karşılaştırdınca, Radcliffe’in 4 ciltlik eserinin her cildi kendi içinde bölümlere ayrıldığı hâlde (c. 1, 13; c. 2, 12; c. 3, 13; c. 4, 19, bölümlerin toptan sayısı 57’dir), Ahmet Mithat’ın cilt ayırımını dikkate almadan bölümleri kısaltarak ve her bölüme müstakil başlıklar koyarak 45 bölümde çevirdiği görülmektedir. Radcliffe’in her bölümün başında ünlü şairlerden ve halk şiirlerinden alıntıldığı parçaları da Ahmet Mithat çevirmemiştir.

Eserin konusu 1573-75 yılları arasında geçmektedir. Eserin bü-

⁴ Mîna Urgan, *İngiliz Edebiyatı Tarihi III*, İstanbul: Altın Kitaplar, 1991, s. 109-113. Jane Austen’in *Northanger Abbey* adlı romanında parodisini yaptığı eser, Bronte Kardeşler başta olmak üzere, özellikle İngiliz kadın yazarlarını etkilemiştir. Eserin yaygın okunduğunu bir tıbbî öğrenci olan Dostoyevski’nin *Karamazov Kardeşler*’de “Udolf’un mahzenlerinden” söz etmesidir.

tününe hâkim olan zarif, çok güzel, ince, cazip, itaatkâr bir genç kızın, Emily Saint Aubert'in başından geçenler ve olaylar karşısındaki bakış açısı ve görüşleridir. Emily annesi ve babasıyla La Vallée adlı şatoda, onların sevgisi ve eğitimiyle yetişmiştir, şiiri, müziği, resim yapmayı ve tabiatı seyretmeyi sever. İffetli, itaatkâr, cesur, hassas bir genç kızdır. Ebeveyni, özellikle babası onun yetişmesiyle yakından ilgilenmiştir. Önce annesinin sonra babasının ölümüyle çok sarsılmıştır. Babası kendisine vasi olarak halası Madam Cheron'u tayin etmiştir. Babasının şatonun bir kısmını satmış olduğu Mösyö Quesnel, dayısıdır. Bu iki akraba da Emily'nin anne ve babasından çok farklıdır. İkisi de paraya ve gösterişe çok önem vermekte, tabiatı, duyguları hiç dikkate almamaktadırlar. Emily annesinin ölümünden sonra babasıyla uzun bir geziye çıkmış, tabiatın güzelliklerini bol bol seyrederken, çeşitli insanları tanımak fırsatını bulduğu gibi bazı esrarlı durumlara da şahit olmuştur. Genç kız daha sonra birer birer bunların iç yüzünü öğrenerek hiç de esrarlı olmadıklarını anlayacaktır. Şatodan ayrılırken babasının güzel bir genç kadının resmine baktığını gören Emily, babasının da bir sırrı olduğunu düşünmektedir. Bu seyahatte Emily genç, etkileyici fakat parasız Şövalye Valancourt ile tanışır. Mösyö Saint Aubert bu seyahatte ölür. Emily'yi mantıklı ve gerçekçi bir genç kız olarak eğiten Saint Aubert, ölüm yatağında da Emily'e duygularına esir değil, onlara hakim olmasını tavsiye eder. Bir mektup tomarının yerini tarif ederek, ölümünden sonra, içindekileri okumadan yakması vasiyetinde bulunur. Öldükten sonra Saint Clair Manastırı'nın bahçesindeki Markiz de Villeroy'un yanına gömülür. Bu Markiz ile Saint Aubert arasındaki esrarlı ilişkinin mahiyeti ancak kitabın sonunda çözülecektir. Eserin başında ölen ve hatırası kocası ve kızı tarafından yaşatılan Madam Aubert, kocasını sorularıyla rahatsız etmez. O "öyle her şeyi kocasına soran mütecessis, muacciz kadınlardan olmayıp, kocası kendisini neye agâh ederse onunla iktifa eyleyen kâmil insanlardandır." Bu ifade Tanzimat yazarlarının bir taraftan kendi başlarına ayakta durup, direnebilecek kadınları tasvir ederken, içlerinde böyle yumuşak başlı, kocasını hiç rahatsız etmeyen kadın özlemleri olarak yorumlanabilirse

de, eserin İngilizce aslındaki ifadeden farklı değildir.⁵

Eserin kurgusu iyi ve kötü güçlerin çatışması üzerine kuruludur. İyi, saflığından, dürüstlüğünden kötülerin eline kozlar verdiği gibi, bunlardan doğan sıkıntılarla boğuşur. Fakat iyyinin daima kazanması gerekir. Bu hem popüler hem de ahlakçı yazarların hedefidir. Geniş okuyucu veya seyirci de sonu mutlu biten, iyyinin kazandığı eserleri tercih eder. Burada da Emily'nin çok zararsız sandığı davranışları ve yanlış yorumları onu zor duruma düşürür, tehlikelere atar. Fakat yumuşak başlı görülen Emily, hem direnme gücüne sahip akıllı bir kızdır hem de kendisine yardım edecek iyi insanlarla sık sık karşılaşır. Bu kurgu en eski edebiyat türü olan masalların yapısıdır. Her eserinden okuyucuları için bir ibret dersi çıkarmayı hedefleyen Ahmet Mithat, çevirisinin son satırlarında bu arzusunu tekrarlar:

“Arzu ederiz ki bu hikâyemiz, kârilerimiz nazarında bir hakikati meydan-ı vuzuha çıkarmış olsun. O ise bu dünyada hile ve denaet ve cürüm ve cinayet insanı bir maksadına nail edebilirse de o nailiyet dahi pek muvakkat kalacağından ibarettir. Fazilet ise mutlaka encam-ı kâr layık olduğu mükâfatı bulacaktır. Kârilerimiz bu hakikate vasıl olurlarsa bizim de zahmetimiz boşuna gitmeyerek biz de nail-i mükâfat olmuş oluruz.”

Bu anlayış onun birçok eserinde bulunduğu gibi özellikle *Cellat*, *Cinli Han*, *Dünyaya İkinci Geliş* adlı kitaplarıyla *Udolf Hisarı* arasında ortaklıklar görülür.

Kitabın İngilizcesi ile çeviri arasındaki karşılaştırma Ahmet Mithat'ın esere baştan sona kadar, bazı ufak atlamalar ve bir iki değiştirme dışında sadık kaldığını göstermektedir. Üçüncü bölümde (Bir Tesadüf) yolda uğradıkları Mösyö Barreaux'ya ziyaretleri ve nebatat ilmine meraklı olan Barreaux'nun bahçesi ve bitkiler hakkında yazdığı kitaplarından birinin de Emily'nin yanında bulunduğu dair bazı paragrafları Ahmet Mithat çevirmemiştir. Emily'nin şa-

⁵ Cümleinin aslı şudur: “When they were alone she was tempted to enquire the occasion of it, but the delicacy of mind, which had ever appeared in his conduct, restrained her: she considered that, if St. Aubert wished her to be acquainted with the subject of his concern, he would not wait for her enquiries.” (www.gutenberg.org/files/3268/3268-h/3268h.htm)

irane mizacından, tabiat sevgisinden bahsedildiği, tabiatı, güzel şeyleri seyirden duyduğu hazzın uzun uzadıya anlatıldığı kısımlar ve Emily'nin bu manzaralar karşısında okuduğu lirik şiirlerle, kendisinin yazdığı duygulu parçalar ve Truva ile ilgili bir hikâyesi de (II/2, 3) atlananlar arasındadır.

Emily şeştar çalar. Metnin aslındaki "lute"u Ahmet Mithat "altı telli, mızraplı çalgı" olan şeştarla değiştirmiştir.

Kitabın "Kuleli Şato" başlıklı 5. Bölümünde Father Denis olarak geçen rahibi Ahmet Mithat Fransuvaz Bacı diye çevirmiştir. Frances Saint Clair Manastırı'nın kıdemli rahibesidir. Bu bölümde daha başka değiştirmeler de var. Aslında uzunca olan ve Ahmet Mithat'ın kısalttığı bu tasvirde geçen "kuzey ışıkları" ibaresi çıkarılmıştır. Hâlbuki tabiatın muhteşem ve inanılmaz güzelliğinin ifadesi olan bu ibare, nereden geldiği bilinmeyen müziğe, esrarlı bir kaynak eklemektedir. Ahmet Mithat çevirisinde Emily'in gördüğü manzaralar karşısındaki duygularının anlatıldığı kısımları zaman zaman çok fazla özetlediği gibi, onun yazdıklarına ve okuduklarına da yer vermez. Emily resim yapar. Babasıyla dolaşırken manzara resimleri yaptığı gibi, Udolf Şatosu'ndaki odasının penceresini açarak, kurşun kalemle gördüklerini çizer. Bunların arasında şatodaki eşkıya tipli kişiler de bulunur. Ahmet Mithat bu resimle ilgili olarak "Kızın yaptığı levha müsveddesi o kadar güzel olmuştu ki bunu bir mükemmel levha hâline koyacak olsalar 'Harabazar içinde bir haydut cemiyeti' diye tesmiyeye isbat-ı liyakat edebilirdi" der.

Ahmet Mithat romandaki bazı özel adları çıkarmıştır. Bunlar seyahatler esnasında geçilen yerlerin adıdır. Ayrıca bir iki kişi adı da çeviride yer almaz

Eserin asıl kahramanı olan Emily bir genç kız olarak kendisini ispat eder, esrarlı görülen olayların birtakım algılama yanlışlarından doğduğunu görür ve gösterir. Ahmet Mithat batıl inançları zararlı bulur, onların sadece aklın aydınlığında çözüleceğine inanır. Romantik Emily karanlıkta ve karışık duygular içindeyken hayallere inanır, korku içinde kalır fakat aydınlıkta, aklın aydınlığıyla, bir kısmı kendi duygularının veya hayallerinin ürünü olan esrarlı durumların

gerçek yüzleriyle karşılaşmaktan korkmayan akıllı ve inançlı bir kızdır. Yazar “Zaten zihni karışık ve kalbi pür helecan olan Emily, bu azim ormanda ve şu eski şatoda kim bilir ne kadar cinler, periler, tılsımlar, şeytanlar dolu olduğunu tahayyül eyleyerek korktukça korkuyordu”, “Annette’in hikâyelerinden dolayı havf ve heyecanı artmış olan Emily...” gibi cümlelerle, kişiyi korkutanın sadece kendi algılamaları olduğunu vurgular. Fakat gizli şeylerin bir de cazibesi vardır. Annette “Böyle korkunç yerlerde bulunduğum hâlde o acip ve garip şeyleri görmedikten ve onlara dair olan hikâyeleri de dinlemedikten sonra buralarda işim ne?” cümlesiyle bunu ifşa eder. Korkmak ve korkunun ürpertisini hissetmek, bu genç kıza da bir tür zevk vermektedir. Sadece korkular değil, bir konu veya kişi hakkındaki yanlış hükümler de, bütünüyle bilinmeyen bilgi kırıntılarının farklı yorumlanmalarıyla oluşur. Ahmet Mithat her şeyin akıl ölçüsüne vurulmasını isterse de, hareket noktasındaki yanlışın ortaya çıkardığı durumu da belirtmeye dikkat eder.

Eserin konusu Fransa ve İtalya’da geçmektedir. Radcliffe’in metninde yer alan bazı özel isimlerin bugünkü yazılışları farklıdır, “Pirene”, “Şarılman” gibi bazı isimler Türkçedeki şekilleriyle yazılmış, bunların dışında kalanlarda, metnin aslındaki şekilleri korunmuş, ilk geçtikleri yerde Ahmet Mithat’ın tespit ettiği telaffuz şekli parantez içinde verilmiştir.

Gerilim eserlerinin başlangıcında yer alan bu kitabı Türkçeye ilk nakleden Ahmet Mithat’tır ve eserin daha sonra Türkçeye yapılmış bir başka çevirisi bulunmamaktadır. Bu eserin hem dönemindeki hem de sonraki melodramlardaki etkisinin incelenmesi de ilginç olacaktır. Sevimli bir genç kızın kötüler arasında geçirdiği korkular, faziletli oluşuyla onlara karşı koyabilmesi ve sonuçta büyük bir tecrübe kazanmış olarak mutluluğa hak kazanması, İngiliz romanında da geniş yer tutmaktadır. Bu hacimli eserin Ahmet Mithat Efendi’nin inandığı doğruları pekiştirerek okuyucularına yol göstermeye yaradığı şüphesizdir.

İFADE

Dostların, arkadaşların muavenet¹ yollu vuku bulan gayretlerinden bir hayli zamandan dolayı şikâyet ede ede nihayet bir de teşekkür mecburiyetine duçar olmuş bulunduğumu bahtiyarlık saymaktayım.

Hizmet-i tahririyenin² kesretinden³ naşi⁴ bazı dostlar ile matbaadaki arkadaşlar, hiç olmazsa bizdeki kıraat ve mütalaa vazifesini tehvin⁵ için okudukları matbuat-ı ecnebiye sahaifinde⁶ bize ihtara layık gördükleri makaleleri, kitapları daima ihtar ederler. Makalat-tan dolayı vuku bulan ihtarlar hemen daima müsmir⁷ olurlar. Zira makalat-ı mezkûre⁸ tarafımızdan dahi okunarak en çoğu aynen tercümeyle şayan görülmeseler bile, yeniden bazı makaleler teşkili hususunda muhtıra makamına kaim olurlar. Fakat kitaplara ve hele romanlara gelince, daima bizi beyhude yere yormuş olduklarından dolayı şikâyetlerime duçar olurlar.

Nasıl şikâyet edilmesin? Kocaman bir cildi, bazı kere iki cildi baştan aşağıya okuduktan sonra sevgili kâriyerime bi't-tercüme⁹ arza şayan bulunmazlarsa bu zahmet-i beyhudeye acınmaz mı?

Arkadaşlar bize böyle bir hayli beyhude ciltler okutturmuş bulunmalarından dolayı artık roman tavsiye etmemelerini ekiden¹⁰

¹ muavenet: yardım

² hizmet-i tahririye: yazma yoluyla hizmet

³ kesret: çokluk

⁴ naşi: dolayı

⁵ tehvin: kolaylaştırma

⁶ sahaif: sayfalar

⁷ müsmir: semereli; verimli

⁸ makalat-ı mezkûre: adı geçen makaleler

⁹ bi't-tercüme: tercüme ederek

¹⁰ ekiden: kuyrukle; sıkı sıkıya

tembih eylemiştim. Bunlar meyanında bir de Şinasi'miz vardır. Hem de o koca üstad-ı akdem¹¹ Şinasi oğlu Şinasi. Evimde bulunduğum bir gün, İstanbul'da Şinasi tarafından gönderilmiş bir paketi önüme koydular. Açtım. Derunundan iki cilt çıktı. Bir de Şinasi'nin mektubu!

"Bu defa şu romanı takdim edişim..." diye söze başladığını görür görmez mektubu elimden atıp ciltleri de itivermişim. Fakat mektup üzerinde Türkçe yazılar arasında bir iki parça da Fransızca yazılar gördüğümünden, o merak mektubu tekrar elime aldırıldı.

Meğer Şinasi bu romanı okuyup pek beğenmiş. Bundan yüz sene kadar evvel yazılmış, hem de bundan üç yüz sene kadar mukaddem-ki¹² bir zamana atfen, isnaden¹³ kaleme alınmış gayet mükemmel bir roman olduğunu görerek müellifesinin derece-i ehemmiyetini anlamak için de meşhur Bouillet (Boyle)'un¹⁴ coğrafya ve tarih ve teracim-i ahval¹⁵ kamusuna müracaat etmiş.

Evet bu romanın müellifesi Ann Radcliffe namında bir İngiliz kadınıdır. Lakin Şinasi'nin bu namı *Bouillet* kamusunda aramaya kalkışması sade-dillik¹⁶ değil midir? Kadından değil, erkeğinden bile binlerce romancı gelmiş geçmiş de isimlerini Bouillet kamusuna kaydettirebilecek bir ehemmiyeti ihraz¹⁷ eylememişlerdir. Kamus-ı mezkûrâdetâ mesail-i cedidede¹⁸ şayan-ı ihtiyac hüccetlerdendir.¹⁹ Öyle olur olmaz şöhretle ismini o mecmua-ı esami-i meşhureye²⁰ kaydettirebilmek her kula müyesser mi olur?

Meğer Ann Radcliffe sanatınca işte bu ehemmiyet-i fevkaladeyi almış meşahîrdenmiş.²¹ Şinasi olur olmaz medh ü senalarla bu romanı okumaya beni ırza²² edemeyeceğini gördüğünden, Bouillet'da gerek bu kadına ve gerek âsârının enfesi²³ olan bu hikâyeye dair,

¹¹ üstad-ı akdem: eski üstat

¹² mukaddem: önce

¹³ isnaden: dayanarak

¹⁴ Marie-Nicolas Bouillet (1789-1865), Dictionnaire universel d'histoire et de géographie contenant l'histoire proprement dite, la biographie universelle, la mythologie, la géographie ancienne et moderne, Paris, 1842.

¹⁵ teracim-i ahval: özgeçmişler

¹⁶ sade-dillik: saflık

¹⁷ ihraz (eyle-): kazanmak

¹⁸ mesail-i cedide: yeni meseleler

¹⁹ hüccet: delil

²⁰ mecmua-ı esami-i meşhure: ünlü adlar kitabı

²¹ meşahîr: ünlü kimseler

²² ırza: iltaz etmek

²³ enfes: en güzel

gördüğü şeyleri aynen nakletmiş. Kendi şahadet ve tavsiyesi bence para etmeyeceği derkâr bulunup, bari Bouillet'nun şahadetini olsun makbul görerek şu romanı mutlaka bana okutmaya gayret gösteriyor.

Filvaki Bouillet'nun şahadetini pek mühim gördüm. Zira Bouillet, Ann Radcliffe'in 1764 senesinde tevellüt ve 1823 senesinde vefat eylediğini filanı haber verdikten sonra âsârı hakkında dahi:

"Mumaileyha²⁴ pek çabuk bir şöhret-i azîme kazanmıştır. Yazdığı romanlarla 1789'den 1797'ye kadar neşrolunan âsâr-ı mezkûre²⁵ büsbütün tarz-ı cedidde²⁶ olup müellifinin gerçekten hüner-i fevkaladesine delalet ederler. Badehu birdenbire mumaileyh yazı yazmaktan vazgeçmiştir. Zira romanlarından kazandığı paraya haris ve hüner ve kuvvetine hasud²⁷ olanlar kendi şöhretine layık olmayacak birtakım âsâr-ı sahteyi²⁸ de kendi namına neşretmeye başlamışlardı. Bu kadının romanlarında mucib-i hevl ü hiras²⁹ birtakım ahval ve esrar ve mucizat-nümâ³⁰ şeyler esas ve zemin ittihaz³¹ olunarak insan bunları okurken kendisini cadılar, cinler veya semavî ya cehennemî acayip ve garaib içinde bulur. Fakat hikâyenin netayicinde³² tahakkuk eder ki "Bu acayip ve garaibin kâffesi³³ tabiidirler." diyor ve bir hususiyet-i tamme³⁴ ile şu tercümesine başladığımız roman hakkında da âsârının enfesi olarak o zamanlar mumaileyhe bu roman için tâbi ve naşiri tarafından bin İngiliz lirası, yani yirmi beş bin frank kazandırdığını söylüyor.³⁵

En mühim söz dahi şu yirmi beş bin frank lakırdısı addolunmak lazım gelmez mi? Emile Zola'nın daha geçen seneler mevki-i intişara³⁶ koyduğu hakayık-ı intikadiyeden³⁷ anlaşılmıştı ki bugünkü günde bile

²⁴ mumaileyha: adı geçen (kadın)

²⁵ âsâr-ı mezkûre: zikredilen eserler

²⁶ tarz-ı cedit: yeni tarz

²⁷ hasud (ol-): kıskanmak; haset etmek

²⁸ âsâr-ı sahte: sahte eserler

²⁹ mucib-i hevl ü hiras: korku veren, uyandıran

³⁰ mucizat-nümâ: mucizeler gösteren

³¹ ittihaz (olun-): kabul edilmek; sayılmak

³² netayic: sonuçlar

³³ kâffe: hep, bütün

³⁴ hususiyet-i tamme: eksizsiz yakınlık, ilgi

³⁵ Bu bilgi yanlıştır. Yazara 500 sterlin ödenmiştir. Kontratın orijinali Virginia Üniversitesi'nde bulunmaktadır (Haz.)

³⁶ mevki-i intişar(a koy-): yayınlamak

³⁷ hakayık-ı intikadiye: eleştirel gerçekte

erbab-ı kalemin on binde birisi yalnız bir eserden yirmi beş bin frank kazanabildiği yoktur. Âsârın en çoğu mesarif-i tab'iyesini³⁸ bile güç çıkarıyorlar. Ya bundan yüz sene mukaddem sahibine yirmi beş bin frank kazandırmış olan eser ne mühim şey olmalıdır? İşte o kadar mühim bir şey olmalıdır ki Bouillet gibi mücmeliyetle,³⁹ ciddiyetle maruf-ı cihan⁴⁰ olan ve birkaç senede bir kere yeniden tab' edilen kamusta böyle bir vak'a-i mühimme-i tarihiye⁴¹ suretinde kayıt düşürülmeye şayan görülmelidir.

Bu hâller nazar-ı ehemmiyetimi açarak kitabı elime aldım. Aldığım kitap 1874⁴² senesinde telif olunmuş. Yüz sene evvel yazılmış olan bir roman hâlâ tab' olunmakta bulunsun! Demek oluyor ki yalnız Ann Radcliffe'in enfes-ı âsârı olmakla kalmıyor, edebiyatın roman denilen sınıfında dahi nefaset-i fevkaladelikle⁴³ mümtazdır da binlerce, yüz binlerce romanlar daha muntabı⁴⁴ oldukları senelerde nesyen mensiyyen⁴⁵ hükmüne girdiği hâlde bunlar hâlâ da yeniden yeniye tab' olunmakta devam edegelir.

Ey artık bu eser-i muazzamı okumak lazım geldi. Eğer bu da çürük olacak olursa Şinasi'ye neler yapacağımı düşünerek ve daha şu düşüncelerle peşinen olarak kızmaya başlayarak ilk sayfayı açtım. Ama itiraf ederim ki romanı okuyup bitirdiğim zaman Şinasi'ye alenen bir teşekkür etmeye kendimi borçlu gördüm. İşte burada o teşekkürü ifa eyliyorum.

Udolf Hisarı sevgili kâriyerimin eğlenceleri, istifadeleri için tertip ettiğim âsârın birincilerindendir. Bakalım kendileri de şu hükmümü tasdik edecekler midir?

AHMET MİTHAT

³⁸ mesarif-i tab'îye: baskı masrafları, harcamaları

³⁹ mücmeliyet: kısa ve az sözle anlatma

⁴⁰ maruf-ı cihan: dünyaca tanınmış

⁴¹ vak'a-i mühimme-i tarihiye: tarihin önemli olayı

⁴² Bu tarih yanlış yazılmıştır. Eser

1794 tarihinde basılmıştır (Londra: G.G.ve J.Robinson). (Haz.)

⁴³ nefaset-i fevkalade: fevkalade güzelliği

⁴⁴ muntabı: basılmış

⁴⁵ nesyen mensiyyen: büsbütün unutulmuş

1

VALLÉE [VALLE] MALİKÂNESİ

1584 sene-i miladiyesinde Fransa'da Garonne Nehri sahili üzerinde küçük bir şato vardı ki pencereleri Quinne [Kuen] sancağının en latif vadilerinden birisi üzerine açılıyordu. Bu vadi uzaktan uzağa zeytin ağaçları, bağlar ve eşcar-ı gayr-ı müsmire¹ ile malamal² idi. Şatonun cenup cihetindeki pencerelerinden sevkedilen nazar Fransa ile İspanya arasını fârik³ olan Pirene cibal-i müteselsilesine⁴ doğru mümted⁵ olurdu ki, bu dağın çıplak ve vahşi tepeleri ufuk üzerinden mavimsi bir renkle kalkan dumanlar içinde kaybolup gittiği hâlde, mezkûr tepelerin etekleri üzerinde serkeş ağaçlar uzaktan simsiyah renkleriyle heybet-nüma-yı enzar⁶ olurlar. Bu eteklerde gayet latif meralarla mestur olan kıtaat-ı arziye⁷ yer yer arîz ü amik⁸ hendekler, yırtıklar ile münfasıl⁹ olup bunların bazıları pek müthiş uçurumlar teşkil ederler. Hîn-i imtidadında¹⁰ bunlara tesadüfle mütedehhiş¹¹ olan enzar biraz daha yukarılarda dağın yamaçlarında veyahut azîm kayalar üzerinde tek tük bina edilmiş bulunan kulübelere, mandı-

¹ eşcar-ı gayr-ı müsmire: meyvesiz ağaçlar

² malamal: dopdolu

³ fârik (ol-): ayırmak

⁴ cibal-i müteselsile: sıradağlar

⁵ mümted (ol-): uzanmak

⁶ heybet-nüma-yı enzar (ol-): bakış

lara hayranlık ve ürküntü vermek

⁷ kıtaat-ı arziye: toprak parçaları

⁸ arîz ü amik: enine boyuna; uzun uzadıya

⁹ munfasıl: ayrılmış

¹⁰ hîn-i imtidat: uzayıp, bakış sırası

ralara filanlara tesadüf edince gereği gibi istirahat bulur. Şatonun şimal ve şark tarafındaki pencereleri Languedoc [Langedok] saharî-i vâsiasına¹² doğru feth-i nezaret¹³ ederek garp tarafındaki pencerelerden bakıldığı zaman dahi, Gaskonya Körfezi'nin mütemevvic¹⁴ sathına doğru nazarın tebaüdü¹⁵ önünde hiçbir hâil bulunamaz.

Bu şatonun sahibi bulunan Mösyö Saint Aubert (Sen Über) asalet ve necabetle gayet maruf bir hanedanın son varis-i zükûru¹⁶ idi. Pederinin vefatından sonra asalette yine kendisine küfüv¹⁷ olan hâl ve şanı sevda-yı sahih ü müstemirine¹⁸ layık bulunan bir kadınla izdivaç eylemişti. İkisinin serveti bir araya toplandığı zaman bile yine bir servet-i sagîre¹⁹ teşkil edebiliyordu. Zira Mösyö Saint Aubert pederinin sefahet-i müsrifanesi²⁰ netayicinden olarak familiasının servetini o kadar rahnedar²¹ bulmuştu ki tesviye-i düyun²² ile temin-i esbab-ı maişet²³ için malikânenin bir kısmını satmaya da mecbur olmuştu. Bu bir kısım araziye zevcesinin biraderi olan Mösyö Quesnel'e (Keznel) sattı ki yine yabancı eline geçmemiş olması medar-ı tesliyet²⁴ idi. Kendisine tahsis ve ibkâ²⁵ eylediği kısım Vallée denilen parçadır ki çocukluğunda buralarda gezip oynayarak büyümüş bulunduğundan şu yerin kendisince kıymet ve kutsiyeti pek büyüktü de şu ihtiyarlık hâlinde sevgili zevcesinin ve sevgili çocuklarının muhabbetiyle sâkitane ve sâkinane geçireceği eyyamının²⁶ da mahall-i imrarı²⁷ olmak üzere burayı intihap eylemişti.

Bu şatoya o nam çok görülse beca²⁸ idi. Zira heyet-i asliyesi ufacık bir daire olup vakıa intizamına, letafetine diyecek yok idiyse de az kalabalık bir familyanın ikametine kâfi olmadığından Mösyö

¹¹ mütedehhiş (ol-): ürkmek

¹² saharî-i vâsia: geniş kırlar

¹³ feth-i nezaret (et-): bakmaya başlamak

¹⁴ mütemevvic: dalgalı

¹⁵ tebaüd: uzaklaşma

¹⁶ varis-i zükûr: erkek vâris

¹⁷ küfüv: denk

¹⁸ sevda-yı sahih ü müstemir: hâlis ve sürekli sevda

¹⁹ servet-i sagîre: küçük servet

²⁰ sefahet-i müsrifane: müsrifçesine

düşkünlük

²¹ rahnedar: yaralanmış; eksilmiş

²² tesviye-i düyun: borçları ödeme

²³ temin-i esbab-i maişet: geçim sağlama

²⁴ medar-ı tesliyet: teselli sebebi

²⁵ ibka (eyle-): bırakmak

²⁶ eyyam: günler; zamanlar

²⁷ mahall-i imrar: geçirilen yer; oturulan yer

²⁸ beca: yemekte uygun

Saint Aubert bunu biraz da tevsie²⁹ mecbur olmuştu. Fakat kendi mehd-i sabaveti³⁰ her tarafına dokunuldukça birer tatlı yadigâr teşkil eylemiş olan bu odaların duvarlarından bir taş, tavanlarından bir tahtaya dokunmak Saint Aubert nazarında küfür derecesinde şayan-ı ihtiraz³¹ sayıldığından, yeniden inşasına lüzum gördüğü odaları yine eski şatonun tarz-ı mimarisinden olarak eğerçi oturanların huzur ve rahatlarını itmam eyleyecek bir resimde yaptırdı ise de peyda olan heyet-i müctemia³² pek intizamsız, pek münasebetsiz bir şey oldu. Tezyinat ve tefrişat-ı dahiliyesi³³ de zevcesi Madam Saint Aubert'in gustosuna³⁴ tevdi kılındı ki zaten bu kadıncağızın tabiatı ve ahlak ve suret-i maişeti gayet sade olduğundan, yaptırdığı şeyler de o tabiatındaki sadelikle mütenasip oldular.

Böyle mevcudat-ı kadîmeyi bir hiss-i perestiş³⁵ ile muhafaza gayreti Vallée Şatosu'nun yalnız binasınca dahilî ve haricî nispet-sizlikleri müstelzim³⁶ olmakla da kalmadı. Avlu ve bahçe ve orman gibi teferruatınca da mani-i intizam oldu. Mesela binanın önünde bulunan iki ihtiyar ardıç ağacı mani-i nezaret³⁷ oldukları hâlde, onları oradan çıkarmaya Saint Aubert bir türlü ırza³⁸ edilemeyerek eğer bu ağaçlar çıkarılacak olursa çocuk gibi ağlamaktan men olunamayacağını kemal-i ciddiyetle söylemişti. Bu ardıçların öte tarafına kayın ve çam ve dişbudak ağaçlarından bir de orman peyda eyledi. Garonne Nehri üzerine nezaret-i kâmileleri olan bir terasa üzerine de hayli portakal ve limon ağaçları cem' etti ki, bunların gerek meyveleri ve gerek çiçekleri o ciheti ta'tîr³⁹ etmekte idiler. İşte mevsim-i sayfın⁴⁰ latif akşamlarında karısı ve çocukları ile Saint Aubert bu terasaya gelerek dalları, yaprakları Garonne Nehri'ne kadar uzanıp giden azîm bir çınar ağacının altında oturur ve çınarın yaprakları arasından güneşin ufk-ı garbîye⁴¹ kadar inip gaybubiyetini⁴² temaşa

²⁹ tevsî: genişletme

³⁰ mehd-i sabavet: çocukluk beşiği

³¹ şayan-ı ihtiraz: kaçınılması gereken

³² heyet-i müctemia: toplu görünüm

³³ tezyinat ve tefrişat-ı dahiliye: iç kıs-

³⁴ mın süsleri ve döşenmesi

³⁵ gusto: zevk; beğeni

³⁶ hiss-i perestiş: tapınma hissi

³⁷ müstelzim (ol-): gerektirmek

³⁸ mani-i nezaret: görüğe engel

³⁹ ırza (edil-): razı edilmek

⁴⁰ ta'tîr (et-): güzel kokuyla kokutmak

⁴¹ mevsim-i sayf: yaz mevsimi

⁴² ufk-ı garbî: batı ufku

⁴³ gaybubiyet: kaybolma

eylerdi. Familyaca bu içtimalarda cümlesinin mütelezviz oldukları kitaplardan okumak veyahut herkesin hoşlanabileceği mübahasata,⁴³ muhaverata⁴⁴ koyulmak dahi bu mesut familyanın eğlenceleri cümlesinden addolunurdu. Mösyö Saint Aubert böyle masumane ve sâkitane eğlencelerle pek ziyade münşerih⁴⁵ ve münbasit⁴⁶ olduğu bazı zamanlar gözleri eşk-i ihtisas⁴⁷ ile memlu⁴⁸ olduğu hâlde, bu sade ve masumane eğlenişlerin kibarane âlemlerdeki rekabetkârane ve husudâde müz'ic⁴⁹ ve muazzeb⁵⁰ eğlencelere bin kat fâik olduğunu temin eylerdi. O zamanlar ezmine-i mutavassıtanın⁵¹ derebeyliği denilen müstebidane⁵² usul-i maişeti yavaş yavaş medeniyet-i cedideye tahavvül ederek İtalya'nın hâlâ hem vahşiyane hem de şeytanetkârane olan medeniyet-i cedidesi bi't-tedric⁵³ Fransa'ya doğru yayılmakta ve Fransızların safvet-i kadîmelerini⁵⁴ tadile başlamakta idi. Onun için Mösyö Saint Aubert kibar âleminin suret-i maişetinde bilahere mucib-i teellüm⁵⁵ pek çok fenalıklar görerek kendi şatocuğundaki maişet-i sadesinden ziyadesiyle lezzet almaktaydı.

Hayfa ki adamcağız bu refah ve mesudiyetten çok zaman hissemend olamadı. Yekdiğerini müteakip iki oğlu vefat eyledi ki bunlar sabavetin valide ve peder için en ziyade bahtiyarlık bahşeyleyen o şetaretli çağlarında iken pençe-i mevt⁵⁶ yakalarını teslim eylemişlerdi. Zavallı Saint Aubert kadıncağızın yeisini, kederini arttırmamak için kalbindeki acıyı tadile ve birisi evlat acısı ve diğeri karısının yeisine iştirak vazifesi gibi iki büyük eleme feylesofçasına tahammüle cebr-i nefis eyliyorsa da bu acılara feylesofluk ile de mukavemet mümkün olamayacağını yine hissediyordu. Bu hâlde bütün muhabbetini yalnız bir tanecik kalan kızı Emily üzerinde cem' eyledi. En küçük yaşlarından beri Emily ihsas-ı kalbiyesinde gayet nazikâne bir rikkat⁵⁷ âsârı gösterip bunun mukteziyatından olan teessürat-ı şedîdeye⁵⁸ ve

⁴³ mübahasat: konuşmalar

⁴⁴ muhaverat: karşılıklı konuşmalar

⁴⁵ münşerih (ol-): eğlenmek

⁴⁶ münbasit (ol-): rahatlamak

⁴⁷ eşk-i ihtisas: duygulanma gözyaşı

⁴⁸ memlu: dolu

⁴⁹ müz'ic: rahatsız edici

⁵⁰ muazzeb: eziyet, azap verici

⁵¹ ezmine-i mutavassıt: orta çağlar

⁵² müstebidane: despotça; baskıcı

⁵³ bi't-tedric: azalarak

⁵⁴ safvet-i kadime: eski saflık, temizlik

⁵⁵ mucib-i teellüm: üzüntü verici

⁵⁶ pençe-i mevt: ölümün pençesi

⁵⁷ rikkat: incelik

⁵⁸ teessürat-ı şedîde: şiddetli kederler,

üzüntüler

terahhumat-ı vefireye⁵⁹ za'f-ı a'sâbtan⁶⁰ mütevellit bir de istidad-ı tahazzün⁶¹ ve kabiliyet-i tekeddür⁶² ibraz eyliyordu ki bunlar kızcağızın müstakbeli için dikkat eden pederi fena fena düşündürüyorlardı. Kızcağız daha mertebe-i kemalini bulmaksızın bu istidatlar, mertebe-i mezkûreye takarrüble Emily'nin ahvaline,⁶³ etvarına⁶⁴ bir mahzuniyet irâs eylediğinden vakıa o melek çehre için bu etvar-ı mahzunane⁶⁵ tezyîd-i letafete⁶⁶ yardım eyliyor idiyse de pederi gayet ehl-i dikkat bir adam olduğu için bu hâlin neticesindeki tehlikeleri düşünmekten kendisini alamıyordu. Binaenaleyh Mösyö Saint Aubert Emily'nin kalbinde letafet ve efkârında rezanet⁶⁷ peydası için bir suret-i mahsusada terbiyesine ihtimam eyleyerek sırf muktezâ-yı hilkati⁶⁸ olmak üzere ilk meylane, ilk hissine ittiba⁶⁹ etmemeyi ve hissiyat denilen şeyde lezzetlerden ziyade acılıklar ve benibeşerde iyilikten ziyade fenalıklar bulunmak hasebiyle, insanların bunlara karşı gayet ihtiyatlı davranması lüzumunu meşke⁷⁰ başlamıştı.

Emily validesine benziyordu. Validesi boyda, validesi nahafette⁷¹ de olup, gözleri validesinin gözleri gibi mavi, saçları validesinin saçları gibi lepiska idi. Ancak bu kızda görülen cazibe yalnız bunlardan neşet etmeyip belki hassas kalbi ne kadar serü'l-infiat⁷² ise nik ü bed-i infiatın⁷³ âsârı derhal çehresinde de nümayan⁷⁴ olarak hâlden hâle tavırdan tavra girmesi idi ki, zavallı kızcağızda mukavemeti gayr-i kabil bir cazibe peyda edip o sima-yı letafet-peymâyı⁷⁵ kim görse meczubu, meclubu⁷⁶ olurdu.

Bu kızın fikrini, kalbini istediği gibi terbiye hususunda Saint Aubert gayet ihtimamlı davrandı. Kızcağıza mukaddemat-ı fünü-

⁵⁹ terahhumat-ı vefire: aşırı acımlar

⁶⁰ za'f-ı a'sâb: sinir zayıflığı

⁶¹ istidad-ı tahazzün: hüzn eğilimi

⁶² kabiliyet-i tekeddür: kederlenme yeteneği

⁶³ ahval: hâller

⁶⁴ etvar: tavırlar

⁶⁵ etvar-ı mahzunane: kaygılı, tasalı davranışlar

⁶⁶ tezyîd-i letafet: güzelliği artırma

⁶⁷ rezanet: ağırbaşlılık

⁶⁸ muktezâ-yı hilkat: yaradılış gereği

⁶⁹ ittiba (et-): uymak

⁷⁰ meşk: öğretme

⁷¹ nahafet: zayıflık

⁷² serü'l-infiat: çabuk gücenen

⁷³ nik ü bed-i infiat: her türlü üzüntüler

⁷⁴ nümayan (ol-): görünmek

⁷⁵ sima-yı letafet-peymâ: güzel çehre

⁷⁶ meczub: tutkun

nu⁷⁷ talimden sonra o zamana göre edebiyatın, hikemiyatın lisan-ı maderzadı⁷⁸ olup bunca enfes-i âsârî⁷⁹ havi bulunan İtalyan ve Latin lisanlarıyla Emily'nin âdeta taammukunu⁸⁰ merak edinmişti. O asırda nisvan için mehalikten⁸¹ madut olan nice ihtisasata,⁸² za'f-ı kalbe, iğfale filana karşı metin bir taallüm ve tederrüsten⁸³ büyük medar-ı müdafaa olamayacağını hükmederek kafası boş olan kadınların daima eğlenceye muhtaç kalacağını ve bu ihtiyaçta bulunan kadınların kendi kendilerini tehlikeye duçar edeceğini düşünüyordu. Buna mukabil kalbi, fikri envar-ı maârifle⁸⁴ münevver olarak her eğlenceyi, kendi kütüphanesi ve daire-i irfanı dahilinde bulabilen kadının vesavis-i nefsaniye⁸⁵ ve ilkaat-ı şeytaniyeden⁸⁶ tahlis-i giribana⁸⁷ daima muvaffak olabileceğinde şüphesi kalmıyordu. Filvaki her cihette mesudiyet-i beşeriye⁸⁸ için tettebbuat⁸⁹ ve teemmülat⁹⁰ lazımdır. Kirlarda, sahralarda yaşayanlar için bunlar saha-ı tabiat denilen temaşagâh-ı azîmin⁹¹ esrar u hafayâsına⁹² vukuf ile yeknesak maişet-i dihkaniyenin⁹³ can sıkıntılarından erbabını muhafaza ederler, şehirlerde yaşayanları da bunca belıyyat u mehalike⁹⁴ kapıları açık bırakacak iştigalat-ı beyhudeden⁹⁵ kurtarırlar.

Şefkat-ı pederane⁹⁶ ile mahluten⁹⁷ gösterilen dersler sayesinde Emily on altıncı yaşını bitirdiği zaman fikir ve kalbi beşer için en büyük ziynetlerden madut olan ilim ve irfana mükemmelen malik olmuştur. Sanayi-i nefise ciheti de ihmal edilmemişti. Evvelce tarif

⁷⁷ mukaddemat-ı fûnun: fenlerin başlangıçlarını

⁷⁸ lisan-ı maderzad: ana dil

⁷⁹ enfes-i âsâr: eserlerin en güzelleri, nefisleri

⁸⁰ taammuk: derinleşme

⁸¹ mehalik: tehlikeler

⁸² ihtisasat: duygulanmalar; hissetmeler

⁸³ taallüm ve tederrüs: eğitim ve öğretim

⁸⁴ envar-ı maârif: bilgi ışıkları

⁸⁵ vesavis-i nefsaniye: nefsin vesveseleri

⁸⁶ ilkaat-ı şeytaniye: şeytanın şüpheleri

⁸⁷ tahlis-i giriban: yakayı kurtarma

⁸⁸ mesudiyet-i beşeriye: insanın mutluluğu

⁸⁹ tettebbuat: etraflıca incelemeler, araştırmalar

⁹⁰ teemmülat: iyice, etraflıca düşünceler

⁹¹ temaşagâh-ı azîm: büyük seyir yeri

⁹² esrar u hafayâ: gizli sırlar

⁹³ maişet-i dihkaniye: köy hayatı

⁹⁴ belıyyat u mehalik: belalar ve tehlikeler

⁹⁵ iştigalat-ı beyhude: lüzumsuz, boşuna uğraşmalar

⁹⁶ şefkat-ı pederane: babaca şefkat

⁹⁷ mahluten: karışarak

olunan terasanın sol tarafında tahsil ve tettebbu odasında Langu-
edoc ova ve çayırlarına karşı Emily'nin eğlencesi esbabını yalnız
mütenevvi⁹⁸ edebiyat ve hikemiyat kitapları teşkil etmekle kalmayıp
kurşun kalemleri, yağlıboya fırçaları, resim kâğıt ve muşambaları
da bunlar meyanına dahil olduklarından maada, birkaç türlü saz
ve kafeslerinde birkaç nevi kuşlar ve saksılarda türlü türlü çiçekler
dahi Emily'nin esbab-ı iştigalatından⁹⁹ idiler.

Bu odanın pencereleri hanenin etrafını muhit¹⁰⁰ olan avluya
nâzır olup daha uzaktan malikâneyi teşkil eyleyen bahçeler, or-
manlar da hep bu pencerelerden görülebildikleri cihetle oturduğu
yerden ta Garonne Nehri'ne kadar iki tarafları ya badem ağaçları ya
akasya veyahut müsmir ve gayr-i müsmir¹⁰¹ eşcar-ı saire¹⁰² ile mü-
zeyyen bulunan aleler¹⁰³ bu şair ve filozof ve sanatkâr yavrucuğun
cevelangâh-ı enzar-ı tettebbu¹⁰⁴ oluyorlardı.

Emily'nin en ziyade sevdiği gezinti mahallerinden birisi yine
kendi malikâneleri teferruatından olan ve ufacık bir dere üzerine
hafr u tanzim¹⁰⁵ edilmiş bulunan balık gölü idi ki bu derecik Pire-
ne Dağları'ndan köpüklü çağlayanlar teşkil ederek gelir, epeyce
mesafeden beri vazî'ane,¹⁰⁶ sakitane mecrasından cereyan ile ye-
şil yaprakların sayesi altından balık gölüne müntehi¹⁰⁷ olur. Arzu
olunduğu zaman bi's-suhule¹⁰⁸ balık avlanmak için yapılmış olan
bu gölün kenarında, bir de küçücük köşk olup Emily o köşkün de
penceresinden etrafı temaşa ve tettebbu-ı enzarını¹⁰⁹ temdid ve isal-
den ziyadesiyle hoşlanırdı.

Yalnız Emily'ye de mahsus değil a, burası öteden beri familya-
nın tenezzühgâhı¹¹⁰ olup yaz mevsimlerinde gündüzlerin harareti
familya halkını bizar eyledikçe, akşamların serinliğinden daha layıklı

⁹⁸ mütenevvi: türlü türlü

⁹⁹ esbab-ı iştigalat: uğraşı araçları

¹⁰⁰ muhit (ol-): çevirmek

¹⁰¹ müsmir ve gayr-i müsmir: meyveli
ve meyvesiz

¹⁰² eşcar-ı saire: diğer ağaçlar

¹⁰³ ale (fr. aliée): üstü kapalı geçit; iki
yanı ağaçlıklı yol

¹⁰⁴ cevelangâh-ı enzar-ı tettebbu: ince-

leyici bakışların dolaştığı yer

¹⁰⁵ hafr u tanzim (edil-): kazılmak ve
düzenlenmek

¹⁰⁶ vazî'ane: alçaktan

¹⁰⁷ müntehi (ol-): ulaşmak

¹⁰⁸ bi's-suhule: kolaylıkla

¹⁰⁹ tettebbu-ı enzar: inceleyen bakışlar
tenezzühgâh: gezinti yeri

¹¹⁰ tenezzühgâh: gezinti yeri

istifade etmek ve muganni¹¹¹ kuşları da dinlemek için buraya gelinir, eğlenilirdi. Bazı kere Mösyö Saint Aubert kendi müntehab¹¹² sazı olan obuayı (bir nevi zurna) da beraber getirip Emily'nin seda-yı muhriki¹¹³ ile mezc eylediği obua sedalarını o mevki-i latifin bir hayli eb'adına¹¹⁴ doğru neşr ve isal¹¹⁵ eylerdi.

Bir gün Emily yine yalnız olarak şu balık gölüne gidip geziyorken köşkün tahtası üzerinde üç muhammesden¹¹⁶ ibaret bir şarkının kurşun kalemiyle yazılmış olduğunu gördü. Okudu da! Güfte bir âşık-ı zarın¹¹⁷ şikâyat-ı müteellimanesine¹¹⁸ dairdi. Cananına kendi hâlini kendisi arz ve tefhim edememesiyle, beyan-ı hâle bu şiirlerini memur eylediğinden bahsediyordu. Dil ü canını işgal eden matmah-ı nazarı¹¹⁹ bu mevaki-i latifenin¹²⁰ de ziynet-i kübrası¹²¹ olan bir peri-peyker idiğini işrab¹²² eyliyordu.

Fakat şiirin hiçbir beytinde, hiçbir mısraında kimsenin ismi tasrih edilmediğinden, eğerçi bu ormanların peri-i yegânesi kendisi olup onda başka hiçbir kimseye bu şiirlerin arz olunamayacakları vârid-i hâtır¹²³ olduysa da, Emily yine bu şiirleri kendisine hitaptır diye telakki edemedi.

Öyleyse kime takdim olunmuşlardır? Bu da Emily'yi işgal etmedi. Emily böyle ufak tefek şeylere ehemmiyet verecek kulûb-ı zaîfe¹²⁴ ve efkâr-ı mütecessise¹²⁵ sahibi kızlardan değildir. Hatta mahsusen, bu şiirleri görmek emeliyle bademâ¹²⁶ sık sık bu taraflara gelmek dahi vaki olmayıp, Emily'nin a'zam-ı iştigalatı¹²⁷ hep kitaplarından, kurşun kalemi ve fırçalarından, saz ve nağmelerinden ibaret olagidiyordu.

Biraz zaman sonra pederinin duçar olduğu bir hastalık, zavallı

¹¹¹ muganni: şarkı söyleyen; öten

¹¹² müntehab: seçilmiş

¹¹³ seda-yı muhrik: yakıcı ses

¹¹⁴ eb'ad: uzaklar

¹¹⁵ neşr ve isal: yayma ve ulaşma

¹¹⁶ muhammes: beşer mısralı bentlerden oluşan manzume

¹¹⁷ âşık-ı zar: inleyen, ağlayan âşık

¹¹⁸ şikâyat-ı müteellimane: elemli şikâyetler

¹¹⁹ matmah-ı nazar: istekle, tutkuyla

bakılan şey, göz dikilen yer

¹²⁰ mevaki-i latife: latif, güzel mevkiler

¹²¹ ziynet-i kübra: en büyük süs

¹²² işrab (eyle-): üstü kapalı olarak anlatmak

¹²³ vârid-i hâtır (ol-): akla gelmek

¹²⁴ kulûb-ı zaîfe: zayıf kalpler

¹²⁵ efkâr-ı mütecessise: meraklı fikirler

¹²⁶ bademâ: bundan sonra

¹²⁷ a'zam-ı iştigal: uğraşlarının çoğu

Emily'de bir meşguliyet-i kalbiye¹²⁸ birçok metâib-i zihniye¹²⁹ pey-dasını mucip oldu. Mahmumane¹³⁰ bir kırgınlık, vakıa bâdi-i emr-de¹³¹ Mösyö Saint Aubert'in hayatı için bir büyük tehlike ikâ eylemiş olamıyor idiyse de, her hâlde adamcağızı vücuttan düşürüyordu. Zevcesi gece gündüz kocasının hizmetinden infikâk¹³² etmeyip kızı dahi validesine muavenette asla kusur eylemiyordu. Ancak hastaya bakan hastadan daha ziyade hasta olur fehvasınca¹³³ Madam Saint Aubert bu hizmet-i tedavisinden dolayı daha fena hastalanarak kocası iyiliğe yüz tutup günden güne ikmal-i kuvvet eylediği hâlde, karısı günden güne erimeye yüz tutarak fenalaşmaya başladı.

Hâl-i nekahetinde¹³⁴ bir gün Mösyö Saint Aubert balıkgölü taraflarını gezmeye çıktı. Evvelce bir küfe derununda hayli yiyecek içecek ile birkaç kitap ve Emily'nin şeştarı konulup gönderilmişti. Malum olmalıdır ki o zamanlar şeştar ile mandolin her tarafa nakilleri de kolay olan sazlardan bulunmasıyla pek mergup¹³⁵ idiler. Şeştar muahharen¹³⁶ istimali şüyu¹³⁷ arpların selefi¹³⁸ olup piyano dahi arplara halef olmuşsa da, sazlar piyano derecesinde tekemmüllerinden¹³⁹ naşi müzika sanat-ı nefisesinin terakkisine mukabil müşkilat dahi artmıştır. Erbab-ı musiki en mükemmel saz addolunan piyanoyu istedikleri yerlere götüremeyip kendileri o piyanoya merbut¹⁴⁰ birer esir olmuşlar kalmışlardır.

O gün balık gölü civarındaki ağaçların yeşil yaprakları altında mükemmel bir kuşluk taamı¹⁴¹ tenavül¹⁴² olundu. Mösyö Saint Aubert kendisini pek bahtiyar buluyordu. Bir hastalık yatağından kalkıp da ilk defa olarak böyle bir mevki-i dil-güşâda¹⁴³ taam etmek ne büyük bahtiyarlıklardan olduğunu, müddet-i ömürlerinde sıhhatlerine hiç

¹²⁸ meşguliyet-i kalbiye: kalp meşguliyeti

¹²⁹ metâib-i zihniye: zihin yorgunlukları

¹³⁰ mahmumane: hummalı; ateşli

¹³¹ bâdi-i emr: işin başlangıcı

¹³² infikâk (et-): ayrılmak

¹³³ fehva: özlü söz

¹³⁴ hâl-i nekahet: iyileşme süreci

¹³⁵ mergup: beğenilen; sevilen

¹³⁶ muahharen: sonradan, daha sonra

¹³⁷ şüyu: yayılan

¹³⁸ selef: öncül

¹³⁹ tekemmül: olgunlaşma

¹⁴⁰ merbut: bağlı

¹⁴¹ kuşluk taamı: günün sabahla öğle arasındaki bölümünde yenilen yemek

¹⁴² tenavül: tenasül (çatlatma)

¹⁴³ mevki-i dil-güşâ: gönül açan yer

halel gelmemiş olan diğer bahtiyaran asla takdir edemezler. O zaman ormanların, çayırların yeşilliği, çiçeklerin renkleri, semanın hayme-i firuze-famı,¹⁴⁴ havanın anberîn revayihî,¹⁴⁵ suların şıkırtısı, böceklerin vızıltısı, henüz istirdad-ı afiyet¹⁴⁶ eylemiş bulunan hâl-i nekahet erbabını tarifi gayr-ı kabil bir surette mütehassis ve memnun eyler.

Zavallı Madam Saint Aubert bugünün mesudiyetine büsbütün hayran olup kalarak asıl kendindeki hastalığın mukaddimatına¹⁴⁷ hiçbir ehemmiyet vermedi. Kızıyla, kocasıyla gezinirken hastalığın biraz daha kendi varlığını ihtar eylemesine ehemmiyet bile vermedi. Kadıncağızın kalben hisseylediği mesudiyet, biraz da mahzunane olup esvabının hafifliğinden filanından bahisle, kocasıyla kızının serdeyledikleri mülahazata hem bahtiyarane hem de ağlarcasına mahzunane bir tavırla, yalnız bunların ellerini tutup okşayarak mukabele eylerdi. Zevcesinin bu hâli Saint Aubert'e de tesir etti. Gönlündeki neşelerin içinde gizliden gizliye bir acı buluyordu. Âdeta teşeüm¹⁴⁸ gibi bir şey! İçten içe bir havfa¹⁴⁹ müptela olmuş gibi bir hâl. Kâh kâh içini çekiyor, aklına daima, "Acaba bugünkü saadet bizim için son bahtiyarlık mıdır?" gibi şeyler geliyor. Bununla beraber zevki, neşesi yine galip çıkıp "Adam sende! Eyyam-ı bahtiyarîmizin¹⁵⁰ sonu da olsa beyhude teellümlerle¹⁵¹ zehirlemeye gelmez. Zevkimizi bozmayalım" deyip, yine zevkine bakıyor. Hatta kendi kendine teselli vererek şunu da ilave edip diyor ki:

"Hak Taala'nın beni bu müthiş hastalıktan kurtarması şu evahir-i eyyamımda¹⁵² benim için bahtiyarlığın sonu demek olan kızımı, karımı elimden alarak ağlatmak için olamaz. Bunun için olacağını bilsem, şu hastalıktan kurtulup iade-i afiyet edişimden pişman olacağım gelir."

Zihnine hücum eden şu fena şeyleri def için Emily'ye şêştarını alarak biraz çalıp çığırmasını rica etti. Kızcağız gezinmekte bulundukları ormanlıktan balık gölü köşküne sazını almaya doğru giderken kendi şêştarının sedasını işitmesin mi? Hem de şêştar bir dest-i

¹⁴⁴ hayme-i firuze-fam: mavi renkli çadır

¹⁴⁵ anberîn revayih: anber kokuları

¹⁴⁶ istirdad-ı afiyet (eyle-): sağlığı geri almak; iyileşmek

¹⁴⁷ mukaddimat: başlangıçlar

¹⁴⁸ teşeüm: uğursuzluk

¹⁴⁹ havf: korku

¹⁵⁰ eyyam-ı bahtiyarî: mutluluk günleri

¹⁵¹ teellüm: tasalanmalar

¹⁵² evahir-i eyyam: son günler

maharetle¹⁵³ çalınıyor. Hem de gayet latif bir seda onunla hem-ahenk olarak hazin bir şarkı okuyor.

Kızcağız iki üç hatve¹⁵⁴ daha atar atmaz seda da kesildi, ses de! Kıza biraz tereddüt geldiyse de cüretini arttırıp yine köşke doğru sokuldu. Hiç kimseyi göremedi. Daha garibi şu ki her şeyi köşkte evvelce bıraktığı hâlde bulunup yalnız şeştarını oradan çıkarken pencerenin çerçevesine dayatmış olduğu hâlde, onu bu defa masa üzerine konulmuş buldu. Koyan da ortada yok.

Sebep ve hikmetini kendisi de bilmediği hâlde korkmaya başladı. Zaten akşam olmuş, ağaçların gölgesi öyle taze kızları yalnızlığın da inzimamıyla¹⁵⁵ korkutabilecek bir karanlık suretini almıştı. Ortalık da ne derin sükût içinde! Yaprakların şıkırdamasından başka hiçbir tarafta ses yok, seda yok. O aralık mahut beyitler yine kızın gözlerine iliştiler. Hatta bunların yanına diğer birkaç beyit daha yazılıp ilave edilmiş olduğunu da görünce epeyce yüreği kabardı. Bahusus ki bu ilave olunan beyitlerde kendi ismi de musarrah¹⁵⁶ idi.

Artık şüpheye mahal yok. Bu beyitleri her kim yazmışsa kendisine meftun bir şeydadır.¹⁵⁷ Bu lisan ile kendisine arz-ı hâl eylemektedir.

Kızcağız böyle haşyet ve hiras¹⁵⁸ ile karışık bir mütalaada iken köşkün arka tarafından bir ayak patırtısı işitti. Artık korkusu daha ziyade arttı. Şeştarını aldığı gibi hemen arkasına bakmayarak tabanı kaldırdı. Biraz sonra da pederiyle validesini üzerinde incir ağaçları magrus¹⁵⁹ bir tepe üzerinde bulup orada cümlesi çimen üzerine oturarak ta akşam karanlığı her tarafı tamamıyla istila edinceye ve ecream-ı semaviye¹⁶⁰ parıl parıl parlamaya başlayıncaya kadar orada kaldılar. Badehu¹⁶¹ kalkıp avdete¹⁶² davrandılar. Zavallı Madam Aubert bu güzel ormanı bir daha görmeye muvaffak olamayacakmış, son görüşüymüş gibi gayet müellim bir iç ürküntüsü ile yola revan oldu.

Bunlar yine balık gölüne doğru yürümüşlerdi. Zira beraber ge-

¹⁵³ dest-i maharet: mahir, usta el

¹⁵⁴ hatve: adım

¹⁵⁵ inzimam: eklenme

¹⁵⁶ musarrah: apaçık, açıkça belirtilmiş

¹⁵⁷ şeyda: çılgın aşık Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://tanrı.org>

¹⁵⁸ haşyet ve hiras: korku

¹⁵⁹ magrus: dikili

¹⁶⁰ ecream-ı semaviye: gök cisimleri; yıldızlar

¹⁶¹ badehu: ondan sonra

¹⁶² avdet: dönme

tirdikleri eşya kâmilten orada bırakılmıştı. Hatta bunlar meyanında Madam Saint Aubert'in bileziği de vardı ki o bahtiyarane kuşluk taamı için sofraya oturulacağı zaman, kadıncağız kolundan çıkarıp köşk üzerinde bir sandalye üstüne koymuştu. Eşya-yı saire yerli yerinde bulundukları hâlde bileziği bulamadılar. Her tarafı uzun uzadıya aradılar taradılar, yine bulamayarak nihayet taharriden vazgeçmek lüzumuna karar verdiler. Zaten bu bilezik öyle kıymettar şeylerden olmayıp pek sade, pek adi idi. Yalnız üstünde kızının resmi menkuş¹⁶³ olduğu için Madam Saint Aubert nazarında pek kıymetliydi.

Emily bileziğin ziya'ından¹⁶⁴ haberdar olduğu zaman kıpkırmızı kesildi. Neden? Bunu Emily de ne bilsin? Fakat hem kıpkırmızı kesildi hem de derin derin düşünmeye başladı. İşte şüphe yok ki kendileri orada yokken bir yabancı bu köşke girmiş, şu beyitleri yazan şair ve şeastarıyla çalgı çalıp, şarkı okuyan, musikî ve şu bileziğin sârikı¹⁶⁵ mutlaka hep bir adamdır. Bunu bilmek bir büyük zekâvete¹⁶⁶ muhtaç olmayıp keyfiyet âdeta umur-ı tabiiyeden¹⁶⁷ idiye de kızcağız bunu kendi kendisine itirafa yine muktedir olamıyor. Hele başkalarına hiç söyleyemiyor. Yalnız bundan böyle anası babası yanında olmadığı hâlde, tek başına balık gölü civarına ve köşküne gelmemeyi zihninden katiyen kararlaştırdı.

Cümlesi birlikte şatoya avdet ettiler. Her biri kendisince bir başka fikirle mütefekkir bulunuyordu. Tamam şatoya yaklaştıklarında mütehalif,¹⁶⁸ mütenevvi¹⁶⁹ sesler bunları istikbal eylediler. Nihayet bir araba doğrudan doğruya şatoya doğru ilerledi ki, Saint Aubert'in kayınbiraderi Mösyö Quesnel ile mülaki oldular.

Bunlar Paris'ten çıkalı topu birkaç gün olmuş. Şu Vallée Şatosu'na on fersah kadar mesafesi olan kendi malikânelerine gidiyorlarmış. Bu malikâne işte Mösyö Saint Aubert'in kendi emlakinden bi'l-ifraz¹⁷⁰ satmış olduğu yerdir ki velev ki kayınbiraderi almış bulunsun, fûruhtuna¹⁷¹ hâsıl olmuş bulunan mecburiyet adamcağız için hâlâ dağ-ı derun¹⁷² olup kalmıştır.

¹⁶³ menkuş: nakşedilmiş

¹⁶⁴ ziya': kayıp

¹⁶⁵ sârik: çalan, hırsız

¹⁶⁶ zekâvet: anlayış, kavrayış

¹⁶⁷ umur-ı tabiiye: tabii işler

¹⁶⁸ mütehalif: birbirine uymayan

¹⁶⁹ mütenevvi: çeşitli

¹⁷⁰ bi'l-ifraz: ayrıarak

¹⁷¹ fûruhtuna: satma, satış

¹⁷² dağ-ı derun: iç yarısı; gönül acısı

Mösyö Quesnel Madam Saint Aubert'in öz ve yegâne kardeşiyse de ahlak ve etvarca¹⁷³ aralarında fark-ı azim¹⁷⁴ vardı. Hatta birisinin hiçbir hâli diğerine asla uymadığı için bunlar arasındaki kardeşlik rabita-ı tabiyesi¹⁷⁵ de lüzumu veçhile kuvvet bulamamıştı. Aralıkta bir mektuplaşırlarsa da kâğıtları pek sudan olurdu. Mösyö Quesnel Paris'te en büyük mehafile¹⁷⁶ dalmış olduğundan böyle kibar-ı devlet¹⁷⁷ ve eazım-ı millet¹⁷⁸ ile düşüp kalkmak için lazım gelen ehemmiyete de nailiyetini herkese anlatmak merakındaydı. Ama bu adamın entrikaları, şarlatanlıkları daima muvaffakiyet neticeleri göstermekte bulunmuştu. Hatta hemşiresinin Saint Aubert gibi her türlü heveslerden, arzulardan, iddialardan âri ve berî¹⁷⁹ bir sade adam ile izdivaç eylemiş bulunmasına da mana veremeyerek ve onların bu hâlini kendi azamet-i mütekebbiranesiyle¹⁸⁰ mütenasip göremeyerek hâlâ nedamet ve gazabını yenemiyordu. Mösyö Quesnel hemşiresini kendisince tahayyül olunan emellere muvafık bir kimseye tezviç etmek arzusundaydı. Tezviç değil lüzumuna göre hemşiresini kendi ikbali uğrunda fedaya da hazırdı. Mösyö Quesnel'e göre kendi serveti, ikbali, saadeti temin olunsun da o yolda her kimin fedası lazım gelirse gelsin. İşte kendisi de mücerret bu hesaplarla gayet zengin bir İtalyalının vârise-i yegânesi olan kızıyla izdivaç etmiş. Bu kız delişmen, şımarık bir şey olduğu hâlde bile mücerret servet ü sâ mân ümidi, mani-i izdivaç¹⁸¹ olamamış.

Mösyö Quesnel salonda eniştesiyle söze başlar başlamaz Paris'teki mühim dostlarından, şanlı münasebetlerinden ve Kral Üçüncü Henri'den*, Duc de Joyeuse'den (Juvaisoz)** bahse başlayıp güya

¹⁷³ etvar: tavırlar; davranışlar

¹⁷⁴ fark-ı azim: büyük fark

¹⁷⁵ rabita-ı tabiye: tabii bağ

¹⁷⁶ mehafil: mahfiller; çevreler

¹⁷⁷ kibar-ı devlet: devlet büyükleri

¹⁷⁸ eazım-ı millet: millet büyükleri

¹⁷⁹ âri ve berî: temizlenmiş ve uzak

¹⁸⁰ azamet-i mütekebbirane: kibirlenerek büyüklük taslama

¹⁸¹ mani-i izdivaç: evliliğe engel

* III. Henri (1551-1589): Anjou Dükü,

Valoishanedanının son Fransa kralı.

II. (Haz.)

** François de Joyeuse (1562-1615): Fransız din adamı ve siyasetçisi. Fransa kralı III. Henri'nin gözdesi olan ağabeyi Anne de Joyeuse sayesinde önce dük oldu, sonra kilisede hızla yükseldi. Henüz yirmi bir yaşındayken kardinaldi. Ağabeyleri Anne ve Claude'un 1587'deki katliamında öldürülmeleri üzerine Duc de Joyeuse oldu. (Haz.)

Devlet-i Aliye-i Osmaniye ile hafiye¹⁸² akdi der-dest bulunan bir mühim muahede-i ittifakiye¹⁸³ esrarı kendisindeymiş gibi davranmış ve Henri de Navarre'ın* Fransa saray-ı kralisinde nasıl muamelat ile telakki edilmesi lüzumu kendisinden sorulmuş gibi bir tavır takınmış, velhasıl Mösyö Saint Aubert gibi şatosundan başka dünya var olduğundan bile haberdar bulunmayan enzar-ı mahdude¹⁸⁴ sahibi bir adamcağızı kendisine hayran edebilmek için ne kadar bâlâ-pervazane¹⁸⁵ davranmak lazımsa öyle davranmaya müsaraat¹⁸⁶ göstermişti.

Kocası gibi Madam Quesnel dahi görümcesine güya ne kadar olsa dışarıklı bir kibarzade olmasından dolayı kendi tefevvukunu¹⁸⁷ irae ve ispata başlayıp Duc de Joyeuse ile Kraliçe'nin** hemşiresi Margaretta de Lorraine'in*** izdivaçları münasebetiyle Paris'te icra olunan mutantan düğünlerde, balolarda, ziyafetlerde kendi ihraz eylediği mevki-i mümtazı yağlandıra ballandıra hikâyeye girişmişti.

Garibi şunda ki gerek karısı gerek kocası Paris'in kibar âlemlerinde görebilmeleri mümkün olan şeyleri nasıl ananesiyle tarifte yek-zebansalar,¹⁸⁸ sokulup görebilmeleri mümkün olamayan şeyleri de güya hâzır ve nâzır imişler gibi öyle ananesiyle hikâyede yek-zebandılar.

Emily gayet şiddetli ve gayet kuvvetli olan fikir ve hayal-i mütecessisanesi¹⁸⁹ gençliğinin, çocukluğunun da cümle-i mukteziya-

¹⁸² hafiye: gizli olarak

¹⁸³ muahede-i ittifakiye: ittifak anlaşması

* Henri de Navarre: IV. Henri, Bourbon hanedanından gelen ilk Fransız kralı (1553-1610). (Haz.)

¹⁸⁴ enzar-ı mahdude: belirli, sınırlı bakış

¹⁸⁵ bâlâ-pervazane: yüksekten uçarcasına

¹⁸⁶ müsaraat: bir şeye ulaşma teşebbüsü

¹⁸⁷ tefevvuk: üstünlük

** Louise de Lorraine (1553 -1601):

Lorraine ailesine mensuptur. III. Henri ile evlenerek kraliçe olmuştur (1575-1589). Kocasının öldürülmesinden sonra daima Fransız kraliçelerinin geleneksel yas rengi olan beyaz giydiği için "Beyaz Kraliçe" diye de anılır. (Haz.)

*** Margaretta de Lorraine (1463-1521, Normandy) Duchess of Alençon, rahibeydi. (Haz.)

¹⁸⁸ yek-zeban: aynı dilde; söz birliği içinde

¹⁸⁹ hayal-i mütecessisane: meraklı, araştırmacı hayal

tından¹⁹⁰ olarak bu hikâyeleri bir ehemmiyet-i fevkalade ile telakki ediyordu. Fakat babasıyla anası nazar-ı dikkatlerini kızları üzerine tahvil ederek tavr-ı metinaneleriyle¹⁹¹ anlatıyorlardı ki mesudiyet-i hakikiye¹⁹² böyle harici ve umumi tantanalarda olmayıp kendi hususiyetleri, âlemin sâkitâne ve sâkinâne köşeciğinde familyaca sürülen demler asıl bahtiyarlık demleridir.

Bir aralık Mösyö Quesnel dedi ki:

– Mösyö Saint Aubert! Ecdadınızın malikânesinden Epourville arazisini sizden satın alalı on iki sene kadar oluyor, öyle değil mi?

Saint Aubert: Tahminen o kadar.

Quesnel: O hâlde beş sene oluyor ki bu malikâneye hiç gitmemişimdir. Efendim yaşanabilecek yer Paris'tir. Paris'ten başka hiçbir yerde yaşanamaz. Zaten Paris'teki işim gücüm beni o kadar işgal eder ki malikâneme gelebilmek için bir iki ay gaybubete imkân dahi bulunamaz. Maahaza bu defa malikânem için otuz kırk bin frank harcederek bazı tezyinat icrası tasavvurundayım. Gelecek yaz orada bazı dostlarımı misafir kabul etmek için Duc de Durefort* ve Marki de Gramon** birkaç hafta kadar zamanlarını bizde misafirlikle geçirmek vaadini verdiler.

Saint Aubert icra edeceği tamirat ve tezyinat neden ibaret olacağını sordu. Şatonun cenah-ı yemini¹⁹³ yıkılacak, onların yerine ahırlar yapılacakmış. Başka bir tarafta bir yemek salonu, bir hususi salon, bir umumi salon ve uşaklar için odalar inşa kılınacakmış. Bunu tarifinden sonra Quesnel dedi ki:

– Ne yapayım a birader? Elyevm yalnız kendi uşaklarımın bile

¹⁹⁰ cümle-i mukteziyat: gerekler

¹⁹¹ tavr-ı metinane: dayanıklı olduğunu gösteren tavır

¹⁹² mesudiyet-i hakikiye: hakiki mutluluk

* Guy Louis de Durfort de Lorges, Fransız askeri, 1714-1775. (Haz.)

** Ahmet Mithat Efendi, metnin aslında Marquis Ramont olan adı "Gramon" şeklinde yazmıştır.

Araştırmam sırasında Ramont adı-

na rastlamadım, fakat Grammont ailesinden söz edildiğini gördüm. Bu değişikliğin iki sebebi olabilir. Biri Ahmet Mithat'ın doğru adı Fransız tarihlerinden bilmesi, ikincisi ise eserin Fransızca çevirisinde –ki Ahmet Mithat'ın kullandığı metin olmalıdır– böyle bir düzeltme yapılmış olmasıdır. (Haz.)

¹⁹³ cenah-ı yemin: Sağ taraf

üçte birisini yerleştirecek kadar orada yer yoktur.

Saint Aubert: (İçini çekerek) Babamın bütün uşakları orada yerleşecek yer bulabilirdi.

Quesnel: – O! O zamandan beri fikirlerimiz, nazarlarımız pek büyümüşlerdir. O zamanlar şayan-ı iftihar görülen şeyler şimdi kabil-i tecviz bile addolunamazlar.

Bu söz Saint Aubert'e ziyadesiyle dokunarak biraz kızardıysa da işi gülümsemeye bozarak sesini çıkarmadı. Quesnel dedi ki:

– Şato birtakım beyhude ağaçlar içinde boğulmuş kalmış.

Saint Aubert: Bunları kesecek misiniz?

Quesnel: Şüphe mi edersiniz? Nezarete mani oluyorlar. Hele o koca kestaneyi ne yapmalı! Sâkının¹⁹⁴ kovuğu içinde on iki adam oturabilir. Fakat neye yarar? Yarasa yarasa odun edilip yakmaya yarar.

Saint Aubert: Allah aşkına olsun o kadar asırlar geçirmiş olan o azametli ağacı mahvetmeyiniz. Bütün bizim bu vilayetin medar-ı iftiharı odur. Daha şato yapıldığı zaman o ağacı kesmeye kimsenin eli varamayacağı kadar eski ve cesim¹⁹⁵ imiş. Hep hatırımdadır ki çocukluğumda bunun en yüksek dallarına kadar çıkıp ben oradayken yağmur yağmaya başladıkta her taraf sırsıklam kesilirdi de, yaprakların muhafazasından nâşi bir damlası bile bana isabet eylemezdi. Tahsilim esnasında elimde bir kitapla ne kadar saatleri onun yaprakları arasında geçirmişim!

Quesnel: Onu kestireceğime şüpheniz olmasın ya! Onun yerine âlâ İtalya fidanları dikerim. Zevcem İtalya nebatını pek seviyor. Da-ima Venedik civarında amcasının hanesini medh ediyor ki bahçesi bir nebatat müzesi hâlindeymiş.

Saint Aubert: Brenta Nehri sahili üzerinde çam ve servi ve kavak nevinden ser-firaz ağaçlar İtalya'nın en büyük ziyneti addolunurlar. Ama bizim kestaneler, meşeler kadar kıdem ve kalınlık peyda edemezler. İtalya'nın hafif sayfiyeleri için o nebatlar mütenasip

düşerlerse de, bizim şu Gotik tarz-ı mimarisindeki sakil¹⁹⁶ ve cesim binalar için o fidanlar lâşey¹⁹⁷ hükmünde kalırlar.

Quesnel: – Pekâlâ, pekâlâ dostum! Bu şeyler zaten sizinle bahsolunamazlar ki! Siz bu bahislerde bulunabilmek için Paris'i görmeliydiniz Paris'i. Ha bakınız, Venedik dedim de hatırıma geldi. O tarafa doğru bir seyahat arzusundayım. Oralarca bazı ahval mutasavverdir ki zevcemin amcasının hanesine bizi malik edebilirler. O hâlde gelecek sene için malikânemde icrası tasavvurunda bulunduğum tezyinat ve tamirâtı da tehir eyleyebilirim. Gelecek seneyi büsbütün İtalya'da bile geçiririm.

Emily bir çocuk olmakla beraber Quesnel'in efkârında görülen bu tebeddüle¹⁹⁸ dikkat edebildi. Paris'ten asla ayrılamayacağını şimdi söyleyen adamın böyle gelecek seneyi büsbütün İtalya'da geçirebilmesi ne mütenakız¹⁹⁹ şey! Saint Aubert'e gelince, kaynının nasıl yalandan atıp tutmaklar ile mütelezziz bir herif olduğunu bildiğinden bu tenakuza ehemmiyet bile vermedi. Hatta tamirat ve tezyinat sözlerini bir lahzacık olsun sahih sanıp da koca kestaneye acımış bulunduğundan dolayı kendisini ta'yibe²⁰⁰ bile başladı.

Misafirler o geceyi şatoda geçirdiler. Hakikaten birçok hazele²⁰¹ uşak diye yanlarına katmış bulunduklarından, orada bunların cümlesi için yatacak yer bulunamayarak civardaki köye tevzi olunmuşlardı. Ertesi gün Quesnel, eniştesini bir tarafa çekerek uzun uzadıya gizlice konuştular. Ama neye dair konuştukları kimseye malum olmadı. Bu muhaverenin zemini herkes için bir sır hükmünde kaldı. Yalnız Saint Aubert, Quesnel'den ayrılıp karısının, kızının yanına geldiği zaman çehresi pek fena bozulmuş olduğuna dikkat eden zevcesi bu müşahedesinden dolayı pek ziyade müteellim olmuştu. Kocasına bir şey söylemedi. Çünkü Madam Saint Aubert öyle her şeyi kocasına soran mütecessis, muacciz kadınlardan olmayıp, kocası kendisini neye agâh ederse onunla

¹⁹⁶ sakil: ağır; kaba

¹⁹⁷ lâşey: değersiz, hiçbir değeri olmayan

¹⁹⁸ tebeddül: değişme

¹⁹⁹ mütenakız: çelişkili

²⁰⁰ ta'yib: ayıplama

²⁰¹ hazle: dayatma

iktifa eyleyen kâmil insanlardandır.

Yolcuların azimetinden²⁰² sonra Emily yine eski iştiğalatına, eski eğlencelerine koyuldu. Paris hakkında verilen malumatın Emily zihninde hiç de yer tutmamış olduğu anlaşıldı. Fakat o akşam ormanda icra olunacak gezintilere validesi iştirak edemedi. Biraz yorgunluğundan bahisle itizar²⁰³ ettiği gibi özü kabul olunarak yalnız Saint Aubert kızı ile beraber cebelin²⁰⁴ en yakın eteklerine doğru giderek ahalisi öteden beri kendi sadakalarıyla, kendi ihsanlarıyla geçinmekte bulunan kulübeleri ziyarete başladılar. Bu suretle şatodan gaybubetleri epeyce uzayıp akşam avdetlerinde Madam Saint Aubert'i daha ziyade hasta buldular.

Misafirlerin vürudu ve gerek kendisine ve gerek kocasına gösterdikleri etvar-ı tefevvuk-cûyane²⁰⁵ ve bhusus en sonra Quesnel ile konuşmaktan kocasına ârız olan solgunluk ve durgunluk zaten müthiş bir hastalık mukaddimesinde bulunan kadıncağızı daha ziyade hırpalamış! Ertesi gün sıtma başgösterdi. Tabip bu hastalığın da Saint Aubert'de bir suret-i hafifesi görülen o illet-i müdhişe-i sadriye²⁰⁶ olduğunu anladıktan fazla illetin dehşetini tezyit eyleyecek daha sair birtakım alamât ve emarât²⁰⁷ dahi keşfetmişti. Bununla beraber kadının hilkati de kocasından daha zayıf, daha nahif! Saint Aubert pek ziyade meraklandığından tabibi şatoda alıkoydu. Tabip, Madam'ın hayatı hakkında henüz bir hüküm veremiyorsa da hastalık kendi hükmünü kendisi meydana koyuyordu. Bila-şübhe bunu zavallı kadıncağız da anlıyordu. Mahzun gözlerini kocasıyla kızına çevirerek imtidad-ı hayat²⁰⁸ kaydında olduğu için değil fakat gaybubet-i ebediyesi²⁰⁹ bu sevgili canları duçar-ı elem edeceği için o da pek müteallim görünüyordu.

Yedinci gün hastalık olanca dehşetiyle mahiyetini meydana koydu. Hekim dahi san'at-ı tababetinin²¹⁰ kuvveti hastalığın dehşetine

²⁰² azimet: gidiş

²⁰³ itizar (et-) özür dilemek

²⁰⁴ cebel: dağ

²⁰⁵ etvar-ı tefevvuk-cûyane: üstünlük
tavırları

²⁰⁶ illet-i müdhişe-i sadriye: ağır, şid-

detli göğüs hastalığı

²⁰⁷ alamât ve emarât: işaretler ve belirtiler

²⁰⁸ imtidad-ı hayat: hayatı uzatma

²⁰⁹ gaybubet-i ebediye: ebedi yokluk

²¹⁰ san'at-ı tababet: doktorluk sanatı

mukabil itiraf-ı acz²¹¹ edeceğini meydana koydu. Zavallı kadıncağız da hâlini bildiğinden tabip ile yalnız kaldığı dakikada dedi ki:

– Beni aldatmaya çalışmayınız. Anlıyorum ki müddet-i hayatım pek az kalmıştır. Fakat emr-i İlahiye itaate kemal-i metanetle²¹² hazırım. Bir merhamet-i muzırıra²¹³ kapılıp kocamı, kızımı yalandan vaatlerle aldatmaya çalışmayınız. Bu hâlde bugün yarın vukua gelecek olan felakete tahammül istihzarında²¹⁴ gaflet eylemiş olurlar. Felaketin tesiri de kendileri üzerinde daha ziyade artmış olur. Hakikati ikisi de bilsinler. Ben emr-i Rabbanîye rıza ve inkıyad²¹⁵ ne olduğunu kendi hâlimle onlara gösterip tezyid-i metanetlerine²¹⁶ gayret eylerim.

Tabip dahi teessür ederek kadının emrine itaat edeceği vaadini verdi. Evvela Saint Aubert'i bulup hakikat-i faciadan haberdar etti. Adamcağızın fikr-i hikmeti²¹⁷ henüz bu kadar büyük bir sadme-i felakete²¹⁸ hedef olmamış bulunduğundan mağlubiyetini hisseylediye de karısındaki metaneti görünce kendisi izhar-ı za'ftan²¹⁹ haya eyledi. Tabip ile babası Emily'yi de haberdar ettiler. Fakat kızcağız validesi için ölüm denilen akibete hemen ihtimal veremeyerek son dakikaya kadar ümidini muhafaza eyledi.

Hastalık artıp dakika-ı kübra²²⁰ yaklaştıkça Madam Saint Aubert'in de teslimiyet-i kahramanane ve dindaranesi artıyordu. Hak Taala hazretlerinin lütfuna iman-ı tamını hasebiyle bu dünyadan başka avalimde²²¹ nev-i beşerin mezahim-i dünyeviyesine²²² eltaf-ı uhreviye²²³ ile tayin-i mükâfat edileceğine zerrekadar şüphesi yoktu. Binaenaleyh gerçekten mümin olanların şanından olduğu veçhile ölümü o mükâfat-ı ebediyeye vusul dakikası olarak âdeta sevinçle beklemekte idiyse de ne çare ki, son dakikada sevgili, kıymetli zevç ve

²¹¹ itiraf-ı acz (et-): bir şey yapamamak

²¹² kemal-i metanet: tam sağlamlık

²¹³ merhamet-i muzırıra: zararlı merhamet

²¹⁴ istihzar: hazırlık

²¹⁵ rıza ve inkıyad: boyun eğme ve uyma

²¹⁶ tezyid-i metanet: metanetin, dayanıklılığın artırılması

²¹⁷ fikr-i hikmet: bilgece düşünce

²¹⁸ sadme-i felaket: felaket darbesi

²¹⁹ izhar-ı za'f: zayıflık gösterme

²²⁰ dakika-ı kübra: büyük dakika

²²¹ avalim: dünyalar

²²² mezahim-i dünyeviye: dünya zahmetleri

²²³ eltaf-ı uhreviye: ahiretin lutufları

duhteriyle veda-ı ebediyi icra ederken onların âlâm-ı bî-nihayesine²²⁴ dayanamayarak o da duçar-ı za'f²²⁵ oldu.

Maahaza ebediyet âleminde kavuşmak muhakkak olduğu teminatıyla vazife-i müminaneyi²²⁶ ifada yine sebat eyliyordu. Bununla beraber bu hâk-i fani²²⁷ üzerindeki vedave müfarakat²²⁸ dahi yürekler paralayacak bir suret-i faciada vukua geldi.

Emily bu sadmenin tesiri altında âdeta gaşyoldu gitti. Zavallı pederi ise kendisi muhtac-ı tesliyet²²⁹ kaldığından kızının imdadına yetişemiyordu.

²²⁴ âlâm-ı bî-nihaye: sonsuz elemeler
²²⁵ duçar-ı za'f (ol-): zayıflığa düşmek
²²⁶ vazife-i müminane: dinîlik gereği olan vazife

²²⁷ hâk-i fani: fani toprak; dünya

²²⁸ müfarakat: ayrılık

²²⁹ muhtac-ı tesliyet: teselliye muhtaç

2 RESİM

Dindar kadıncağız civardaki köyün kilisesi derununa defnolundu. Tabutu arkasında kocasıyla kızından maada bütün ahali-i mütecavire¹ müctemi² idiler. Son firaş-ı ebedîsi³ olan hâk-i siyah üzerine pek çok asdikanın⁴ hun-âb-ı teessüf ü telehhüf⁵ döküldü.

Bu acıklı vazife-i mukaddeseden⁶ avdette çehresindeki solgunluk nazara çarptığı kadar kalbindeki metanet-i dindaranesi şayeste-i hayret⁷ olan Saint Aubert hanesinde ne kadar adam varsa, büyük salona davet eyledi. Rahat rahat ağlamak için odasına çekilmiş olan kızı Emily'yi de bizzat gidip aldı, bu cemaatin huzuruna getirdi. Orada akşam duasını bir mahir papaz gibi, bizzat kendisi okuyup esami-i eslaf⁸ yâd ile ruhlarını şad eyledikten sonra göz pınarlarında biriken yaşları husule getiren tikanıklık bir aralık soluğunu sedasını kestiye de Hak Subhanhu ve Taala hazretlerinin azamet-i Rabbaniyesine teslimiyet-i kâmile den münbais⁹ olan cüret-i cesurane her yeis ve eleme galebe ederek adamcağızı, sanki şu beşeriyet âleminin fevkinde melekîyet âlemi gibi bir tabaka-i âliyye çıkarmıştı. O hâl ile

¹ ahali-i mütecavire: komşu halklar

² müctemi: toplanmış

³ firaş-ı ebedî: sonsuzluk yatağı

⁴ asdika: sadık dostlar

⁵ hun-âb-ı teessüf ü telehhüf: keder

ve üzüntü yaşları

⁶ vazife-i mukaddese: kutsal görev

⁷ şayeste-i hayret: şaşırtıcı

⁸ esami-i eslaf: eski, geçmiş isimler

⁹ münbais (ol): kaynaklanmak

bendegânına teselliler vererek felaket-i vakıya sabır ve metanet-i dindarane ile mukavemeti bi't-tavsiye¹⁰ cümlesini memnunen, münşerihen¹¹ yerlerine iade eyledikten sonra kızı ile yalnız kalarak ve bu öksüz, masum-ı latifi kemal-i şefkat-i pederane¹² ile öperek koklayarak dedi ki:

– Kızım! Sabavetinden¹³ beri kendi kalbine meram anlatmak için muhtaç olduğun metaneti sende husule getirecek hikmet düsturlarını sana tedris ve talime bezl-i mechud¹⁴ eyledim. Bu derslerin ehemmiyeti bütün müddet-i ömründe sana kendi kendisini tanıttıracaktır. İnsanda bazı hevesler, arzular vukua gelir ki onların tatlı renkler altında setr¹⁵ ettiği felaketler şu validen biçaresinin gaybetinden mütehasıl¹⁶ felaketimizi de geçerler. Hatta hevesatımızın birtakımı suret-i zahirede bize pek makul, pek meşru görüldüğü hâlde netayic-i emrde hevesat-ı gayr-ı meşrua ve gayr-ı ma'kule ile birleştiklerinden sana verdiğim o hikmet dersleri insanı bu hevesler mukabilinde de müteyakkız¹⁷ ve metin bulunduracak şeylerdir. Her şeyde ifrat şayeste-i ta'yib ve ihtirazdır.¹⁸ Kederin de, sevincin de birer haddi olmalıdır. O haddi geçince bunların ikisi de netayic-i vahimesinden¹⁹ kurtulmak lazım gelen heveslerden addolunurlar. Hadden ziyade bir keder asabımızı kesr²⁰ ederek benliğimizi muhafaza vazifesinden bizi teb'id²¹ eyler. İşte zahirde pek meşru görünen bu elem dahi hakikatte bir heves-i muzır²² hükmünü alıyor.

Emily babasını sem'-i dikkat ve ihtimamla²³ dinliyordu. Babası sözünde devamla diyordu ki:

– Anladın mı sevgili kızım? Maksadım validen için hadsiz, nihayetsiz teellüm seni muhafaza-ı sıhhatin gibi büyük bir vazifeden

¹⁰ bi't-tavsiye: tavsiye ederek

¹¹ münşerihen: rahatlamış olarak

¹² kemal-i şefkat-i pederane: tam babaca şefkat

¹³ sabavet: çocukluk

¹⁴ bezl-i mechud (eyle-): olanca kuvvetiyle uğraşmak

¹⁵ setr (et-): gizlemek

¹⁶ mütehasıl: hâsıl olan

¹⁷ müteyakkız: uyanık

¹⁸ şayeste-i ta'yib ve ihtiraz: ayıp ve kaçınılması gereken

¹⁹ netayic-i vahime: vahim, çok kötü sonuçlar

²⁰ kesr (et-): parçalamak; bozmak

²¹ teb'id (eyle-): uzaklaştırmak

²² heves-i muzır: zararlı heves

²³ sem'-i dikkat ve ihtimam: dikkat ve

menedeceği için meşruiyeti ile beraber muzır olduğunu ihtardır. Hele mutlak beyduhedir. Ah! Bu hakikat-i faciayı peder tarafından edilen bir adi tesliyetir diye telakki etme. Bu akıl ve hikmetin tevlid²⁴ eylediği bir hakikattir ki felaketlere karşı cesaret-i lazıme ve metanet-i matlube²⁵ ancak bununla hâsıl olur. Allah esirgesin maksadım sendeki ihtisası men değildir. Hadd-i ma'rufu²⁶ geçmemesi için bir ihtardır. Sebebi kalp olan fenalıklardan kurtulmalıdır. Kalp sahibi olmayandan da bir fazilet ummamalıdır. Benim de kalbim senden az mütehassis, senden az müteallim olmadığını bilirsin. Fakat bak ben kalbime meram anlatarak sana şu nasihatleri vermeye bile muktedir oluyorum. Hem de verdiğim nasihatlere kendim dahi ittibaa²⁷ muktedirim. Bundan evvel imdadına yetişemedimse o da bazı noktalarda her akıl ve hikmetin tabiata karşı mağlup kalmasındandır. Ama mağlubiyeti hudud-ı ifrata kadar vardırarak olursan, büsbütün ezilerek hâline ağlayacağımız zattan ziyade biz kendimiz, hâllerine ağlanacak zevattan oluruz.

Vakıa Emily hâlâ ağlamakta idiyse de pederinin bu muhakematına karşı bila-ihtiyar gülümsemeye mecbur oldu. Bir şeyler söylemeye davrandıysa da teessüründen söyleyemedi.

Birkaç gün sonra Mösyö Saint Aubert, Madam Cheron'un ziyaretini kabul eyledi. Bu kadın Saint Aubert familyasının Emily'nin babasından sonra bakiye-i yegânesidir.²⁸ Birçok senelerden beri kocası Mösyö Cheron'un vefatıyla dul kalmıştır. Tholouse²⁹ civarında kâin malikânesinde tek başına yaşar. Bunun da hâl ve şanı Saint Aubert'e hiç benzemez. Gelir gelmez kardeşi ile yeğenini müteselli edecek birtakım basmakalıp sözler söylemeye başladı ki bitmek tükenmek bilmiyordu. Fakat yanan yürekte çıkan sözlerde mevcudiyeti tabii olan kuvvet ve tesir bu sözlerde bulunmadığından, o basmakalıp şeylerdeki tatsızlık ve manasızlık muhtac-ı tesliyet³⁰ olanları bilakis bizar³¹ eyliyordu. Müteveffiyenin³² fezailini saydı döktü. Familyaya

²⁴ tevlid (eyle-): doğurmak

²⁵ metanet-i matlube: istenen dayanıklılık, sağlamlık

²⁶ hadd-i ma'ruf: bilinen, makbul hudut

²⁷ ittiba: uyma

²⁸ bakiye-i yegâne: tek geri kalan

²⁹ Toulouse: Fransa'nın güneyinde bir şehir (hzl.)

³⁰ muhtac-ı tesliyet: teselliye muhtac olanlar

³² müteveffiy: ölen, ölmüş olan kadın

isabet eyleyen bu felaketten kendi hissesine düşen miktar dahi bir büyük sabır ve metanetin yardımı olmasa, tahammülü gayr-ı kabil³³ ıstırabattan olduğunu teminde kusur etmedi. Lakin bu sözleri müteakip Emily'nin bu kadar nasihatlar üzerine hâlâ gözyaşlarını dindirmemesine taaccüb göstermeye başladı. Saint Aubert ise kızını istediği kadar ağlamakta serbest bırakarak lakırdıyı değiştirdi. Dereden tepeden sözlerle zaman geçirip ta hemşiresinin avdeti dakikasına kadar bir daha ne tesliyetlerine ne hikmetlerine lüzum göstermedi. Madam Cheron hanesine avdet edeceği zaman baba ile kızı kendi hanesine davet ederek dedi ki:

– Tebdil-i mahal³⁴ tebdil-i efkârı³⁵ mucip olur. Böyle yeis ve kedere boğulup kalmak da kâr-ı âkıl³⁶ değildir.

Saint Aubert bu lakırdının içinde bir hakikat-i uzma³⁷ buldu. Fakat bunca mukaddes acıklar³⁸ ile âdeta bir mabet hükmünü almış bulunan şu yerden tebaüd³⁹ kendisi için kolay görünmüyordu. Her hatvede⁴⁰ kaybeylediği o sevgili zevcenin âsârını görmek ıstıabat-ı tabiiyesinden kat-ı nazar, aynen zevcesini görmek hükmünü alıp adamcağızı müteselli ediyordu.

İki hâl vardı ki hemşiresinin nasihatından istifade hususunda Saint Aubert'i taht-ı mecburiyete aldı. Bunun birincisi Emily'yi her müşahedesi tecdid-i âlâmına⁴¹ sebep olan şu yerden, bir müddet-i muvakkata⁴² için ayırmak ve ikincisi Mösyö Quesnel'e malikânesine gitmek için verdiği vaadde yalancı çıkmamak kaziyesiydi. Binaenaleyh kızıyla beraber Epourville yolunu tutmaya karar verdi.

Babayla kız için Epourville'e gitmek, yine kendi malikâneleri dahilinde bir cevelan yapmak hükmündeydi. Binaenaleyh kendi arabalarına binerek yola revan oldular. Bunlar yollarının iki tarafı güzel kestane ağaçlarıyla müzeyyen bulunan Epourville arazisine girip de tamam şatonun kulecikleri görünmeye başladığı zaman

³³ gayr-ı kabil: imkânsız

³⁴ tebdil-i mahal: yer değiştirme

³⁵ tebdil-i efkâr: düşünceleri değiştirme

³⁶ kâr-ı âkıl: akıl işi

³⁷ hakikat-i uzma: büyük hakikat

³⁸ acık: acı

³⁹ tebaüd: uzaklaşma

⁴⁰ hatve: adım

⁴¹ tecdid-i âlâm: elemeleri tazeleme

⁴² müddet-i muvakkat: geçici süre

baba da kız da derinden bir göğüs geçirdiler. Öyle ya! Bir zaman kendilerinin malı olan yere gidiyorlar. Bindikleri arabanın görülmesi, bir tabur uşakları bu eski şatonun burçları, baruları üzerine celp ve cem'⁴³ eyledi.

Mösyö Saint Aubert arabadan inip kızını koluna takarak Gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış kadim ve âli bir içtima salonuna kadar götürdü. Evvelleri bu salonda kendi familyalarının armaları birinci ziynet-i muhteremü'n-lehâ⁴⁴ olarak muallak⁴⁵ iken şimdi kaldırılmış. Mukaddemleri bu salonun duvarlarında, tavanında hep Saint Aubert familyasının tarih-i asaletine delalet edecek resimler menkuş⁴⁶ iken, yeni sahibi eline geçtikten sonra bunlar enzar nazarından mestur⁴⁷ kalmak için yeni bir boya ile setredilmişler.

Mukaddemleri bu salonun orta yerinde meşe ağacından mamul azîm bir masa varken, Saint Aubert'in aba ve ecdadı misafirlerini o masanın etrafına dizerek measir-i muşşaa-i mihman-nüvazîsini⁴⁸ hakikaten gözler kamaştıracak bir debdebeyle izhar eylerdi. Yine öyle meşe ağacından mamul peykeler dahi salonun etrafını muhit⁴⁹ idiler. Şimdi bunlardan eser kalmamış. Onların yerine yeni moda sandalyeler, masalar kaim olmuşlar. Vakıa zarif ve güzelseler de eski heybet-i asilane nerede, bu zarafet-i müteceddidane⁵⁰ nerede!

Paris'ten gelmiş sahte tebessümler ve riyakârane reveranslarla müzeyyen bir uşak Saint Aubert'in önüne düşerek salona kadar devam eylemişti. Bu uşak kendi aba ve ecdadı zamanında, pür-silah olarak velinimetine, efendisine can fedası derecesinde sadakatından başka ziyneti olmayan ashab-ı kulubdan⁵¹ değildi. Şu iki uşak arasındaki fark Saint Aubert gibi kulub-ı safiye erbabının⁵² yüreklerini sızlatmaz mı?

Salonda baba ile kızı, Mösyö ve Madam Quesnel istikbal eyle-

⁴³ celp ve cem' (eyle-): çekip toplamak

⁴⁴ ziynet-i muhteremü'n-lehâ: saygın süsler

⁴⁵ muallak: asılı

⁴⁶ menkuş: nakşedilmiş; işlenmiş

⁴⁷ mestur: gizli

⁴⁸ measir-i muşşaa-i mihman-nüvazî:

misafirperverliğin parlak eserleri

⁴⁹ muhit: kuşatmış

⁵⁰ zarafet-i müteceddidane: yeni tarz incelik, zarafet

⁵¹ ashab-ı kulub: kalp sahipleri

⁵² kulub-ı safiye erbabı: saf kalp sahipleri

diler. Ama ne tavırla! Ne tavırla olursa olsun, cümleden akdem ve ehemmi⁵³ Quesnel'in bir zaman bir de kız kardeşi var olduğu hatıra bile gelmemek tavrıyla! Yalnız burası muhakkaktır ya! Artık o yalancı beşâşetlerin, Avrupakârane nezaketlerin hiç hükmü olamaz. Quesnel için hemşiresinin gaybubet-i ebediyesinden dolayı ağlanmak lazım gelen bir akşamda gülünüp şevkler, şetaretler izhar olunuyor. Bu kâfi değil midir?

Ratb ve yâbis⁵⁴ şeylere dair bir musahabeden sonra Vallée Şatosu'nda olduğu gibi burada dahi Quesnel eniştesiyle hususi olarak söyleşmek istedi. Onların muhaveresi esnasında Emily, Madam Quesnel'den öğrendi ki, o gün için birçok muteberan şatoya davet olunmuşlardır. Biçare kızcağız hâlâ gözleri yaşlı olduğu hâlde Madam Quesnel'in sözleri üzerine kanaat eylemiş oldu ki, en büyük yaslı matemler dahi insanı tesadüf ettiği zevk ve safadan mahrum bırakmamalıdır.

Mösyö Quesnel'in karısı İtalyan değil mi ya? Bu gece davet olunan misafirler meyanında iki de İtalyalı asilzade vardı. Birisi Madam Quesnel'in uzaktan uzağa hısımlarından olan Senyör Montoni olup tahminen kırk yaşlarında bir adamdı ki rengi esmer, burnu uzun, çehresi epeyce güzel olmakla beraber bir de ulüvv-i cenaba⁵⁵ delalet eyleyecek tavırla manidar! Bu adamın yüzüne bakanlar hem mütekebbir,⁵⁶ hem gayet cüretli ve umur u hususatında müstebit olmakla beraber, zeki ve asilzade ve terbiyeli ve nazik bir şey olduğunu da hükümde tereddüt etmezler.

Diğeri Senyör Cavigni namıyla otuz yaşlarında kadar bir kibarzade ise de, asalet cihetiyle Montoni'den pek aşağı olup onun kadar vakur dahi değil, ancak gayet mütevazı, mütebessim, tatlı dilli bir şey olması enzar-ı ehemmiyeti celpten yine hâlî⁵⁷ kalmıyor.

Madam Cheron dahi misafirler meyanındaydı. Bu kadının biraderi yanında vüruduyla⁵⁸ beraber:

⁵³ akdem ve ehemmi: önde gelen ve önemli olan

⁵⁶ mütekebbir: kibirli, kendini beğenmiş

⁵⁴ ratb ve yâbis: yaş ve kuru (havadan sudan)

⁵⁷ hâlî: uzak vürud: geniş

⁵⁵ uluvv-i cenab: cömertlik; büyüklük

“Sizi bu kadar hasta-mizaç gördüğümünden müteessifim⁵⁹ kardeşim. Bu beniz nedir? Bari kendinizi bir hekime gösterseydiniz” sözlerini de gayet hoppa bir kadın tavrıyla söylemesi, Emily’nin pek ziyade canını sıkıyordu. Saint Aubert mahzunane bir tebessümle verdiği cevapta, vakıa kalbinde henüz biraz keder varsa da ondan kat’-ı nazar olunursa, kendini her zamanki hâl-i tabiisinde bulduğunu temin eyledi.

Ne fayda ki adamcağız bu lakırdıyı asıl sevgili kızını müsterih ve mutmain etmek için söylediği hâlde, Emily’nin bir kere merakı tahrik edilmiş olduktan sonra, babasının sözlerinden ziyade halasının sözlerine ehemmiyet vereceği derkârdır. Binaenaleyh kızcağız babasının yüzüne baktıkça, onu derece-i hazırasından pek çok ziyade zayıf ve solgun ve hasta bularak dil-hun⁶⁰ olmaya başladı.

Bu teessür Emily’yi istila etmemiş olaydı şu akşam dahil olduğu cemiyet, kızcağızı pek güzel eğlendirebilecekti. Dünya ve mafihadan⁶¹ henüz bî-haber olan genç kız böyle çehreleri, fikirleri mütehalif⁶² adamlar içinde şimdiye kadar işitmemiş olduğu sözlerle, mübahase-lerle kendini bambaşka bir âlem içinde bulup eğlenemez mi? Senyör Montoni İtalya’dan yeni gelmiş olduğundan o güzel memleketin şuriş-i ahvalini⁶³ hikâye eyliyordu.

Dostu Cavigni ise vatanının bu felaketine kendi teessüratını da beyan eyledikten sonra, kadınlara dönerek gayet tatlı dil ve güler yüzle Fransız kadınlarının evzânı, modalarını, Fransız tiyatrolarını, kibar âlemini filânı medhetmeye başladı. Bundan asıl meramı o cemiyetin en güzeli olan Emily’ye yaranmak idiye de, kızcağız bunları henüz görüp bilmediği gibi şu matemli zamanında işitmek, öğrenmek de istemiyordu.

Akşam taamından sonra Saint Aubert yavaşça kalabalıktan çekilerek Quesnel’in kestirmek istediği mahut, koca kestanenin altına gitti. Orada durarak üstüne oturup ağacın milyarlarca yapraklarını ve o yapraklar arasından kubbe-i asmanı⁶⁴ temaşaya koyulup gençliği

⁵⁹ müteessif: üzgün

⁶⁰ dil-hun (ol-): üzülme

⁶¹ mafiha: (dünyanın) içindekiler

⁶² mütehalif: birbirine uymayan

⁶³ şuriş-i ahval: hâllerin, durumların karışıklığı

⁶⁴ kubbe-i asman: gök kubbesi

zamanı ve o zamanın ahval ve vukuatı sırasıyla hayalinden geçmeye başladılar. Sabavetteki dostlarını hâlâ yanında görüyor, sözlerini işitiyor, kendisi de onlara söylüyor gibi hâlde bulunuyordu. O zamanlardan beri ne kadar da uzun seneler geçmiş. O dostların kâffesi elyevm dünyadan çekilmiş!

Bu hayal içinde müstağrak olarak bir aralık da sevgili zevcesinin hâl-i nez'i⁶⁵ gözü önüne geldi. İçi titreyip tüyleri ürperdi. Artık dünyada ne alakası kalmış. Dünyaya medar-ı irtibatı⁶⁶ yalnız bir sevgili kızcağından ibaret değil mi? İşte Emily'yı tahattur, adamcağızı o dalgınlıktan bidar⁶⁷ eyleyerek şu hayalat-ı faciayı gözü önünden def' için yine salona geldi. Bu gece ne Emily ne Saint Aubert hiç eğlene-mediler. Ertesi sabah erkenden hane sahiplerini veda ile atlarına binerek kendi şatolarına avdet eylediler. Pederinin her zamandan ziyade sakit ve hasta ve düşkün olduğuna Emily esna-yı rahta⁶⁸ dikkat eyliyordu. Şatoya vasil oldukları zaman kendisi bile teessürünü arttırdı. Hani ya o mader-i aziz⁶⁹ ki, kızı, kocası ormana kadar bile seyahatten sonra avdetlerinde o mütebessim, beşuş⁷⁰ çehresiyle istikballerine koşuyordu. Bugün her taraf hâlî⁷¹! Her taraf sakit! Her taraf korkunç!

Maahaza ne hikmetin ne de cebr-i nefsin hâsıl edemediği şeyi encam-ı kâr⁷² zaman husule getirdi. Haftalar, aylar geçmişti. Kızcağızın hâl-i ye'si de yavaş yavaş azalarak yalnız validesi hakkında perestîşkârane⁷³ bir his, bir muhabbet-i safi kalbinde yer tutmuştu. Ama Saint Aubert bilakis günden güne sıhhatini, kuvvetini azaltı-yordu. Yanından ayrılmayan kızı, bu hâli görüyor idiye de evvelki yeisi geçmiş olduğundan babasını derece-i sahihasından ziyade hasta bulmayıp o derece-i sahihayı bile nazar-ı ümidi önünde tenzil⁷⁴ eyliyordu. Ama aldanıyordu. Saint Aubert zevcesini götüren müthiş hastalığa zevcesinden evvel duçar olup yalnız vücudundaki kuvvet ve metanetten dolayı tahammülü ziyade iken zevcesinin vefatı o

⁶⁵ hâl-i nez': can çekişme

⁶⁶ medar-ı irtibat: bağlanma sebebi

⁶⁷ bidar (eyle-): uyandırmak

⁶⁸ esna-yı rah: yolculuk sırasında

⁶⁹ mader-i aziz: sevgili anne

⁷⁰ beşuş: güler yüzlü; şen

⁷¹ hâlî: boş

⁷² encam-ı kâr: işin sonu

⁷³ perestîşkârane: taparcasına

⁷⁴ tenzil (eyle-): azaltmak

kuvvet ve metaneti de hedm⁷⁵ edecek bir sadme hükmünü almıştı. Tabip bu adama seyahat nasihatını verdi. Ümidi de memleket tebeddülünden ve harekât-ı seyyahiyenin⁷⁶ riyazet-i bedeniye hükmünü almasından dolayı adamcağızın zihnine yerleşip kalmış olan acıyı unutturabilmekten ibaretti.

Emily sefer levazımını tehyieye⁷⁷ başladı. Babası da mesarifini hesap ediyordu. Jacques (Yakov), Francis (Fransuva) ve Mary nam hizmetkârlara izin verip de yalnız Theresa (Terez) ismindeki kocakarıyı hizmetinde ibkâ⁷⁸ eylediği zaman Emily bunun sebebinin sormaya mecbur oldu. Saint Aubert dedi ki:

– Tasarruf için kızım! Zira başladığımız seyahat pek masraflı olacaktır.

Tabip yine Languedoc ve Provence vilayetleri dahilinde seyahati tavsiye eylemişti. Provence vilayetinin Akdeniz sevhili⁷⁹ bu nevi hastalara nâfi görünmüştü.

Ferdası gün yola çıkılmak mukarrer olan bir akşam, baba ile kız erkenden yatak odalarına çekildiler. Emily'nin henüz bazı kitapları ve kadınlığa müteallik sair eşyası yerleştirilmemiş olduğundan bunları yerleştirmek için yine nisfû'l-leyle⁸⁰ kadar yatağına girememişti. Nihayet salonda bıraktığı resim kalemleri hatırına gelip onları da almak için salona giderken babasının yatak odası önünden geçiyordu. Kapısını aralık buldu. Zannetti ki babası yine bermutat uyuyamayarak iş odasına çekilmiştir. Zevcesinin vefatından beri adamcağız, hab-ı mutad⁸¹ kaybederek geceleri geç vakte kadar iş odasında kendini eğlendirmeye mecbur oluyordu.

Emily merdivenden inerek babasının iş odasına baktı. Işık yok! Merak etti. Tekrar yukarı çıkıp yatak odasının kapısını hafifçe dık eyledi. Ses yok! Merakı arttı. Yavaşça pederini aramak mecburiyetine düştü.

Yatak odasının içinde bir camlı kapı vardı ki o da diğer bir odaya

⁷⁵ hedm (et-): yıkmak

⁷⁸ ibka (eyle-): bırakmak

⁷⁶ harekât-ı seyyahiye: gezme hareketleri

⁷⁹ sevhil: sahiller

⁷⁷ tehyie: hazırlama

⁸⁰ nisfû'l-leyle: gece yarısı

⁸¹ hab-ı mutad: düzenli uyku

yol verirdi. Bu camlı kapıda ziya gibi bir şey göründü. Babasının orada olduğu anlaşılarak hastalığının artmış olması merakı Emily'yi bir cüst u cuya⁸² mecbur eyledi. Elindeki şamdanı uzak bir yere bırakıp yavaş yavaş camlı kapıya sokuldu. Vakıa babasını gördü ki bir masanın yanına oturup bazı kâğıtlar karıştırıyor. Aralıkta bir içini çekip ahlr ediyor. Hatta gözyaşları bile döküyor.

Bu hâli Emily'nin hem merakını arttırdı hem babası hakkındaki merhametini tezyid eyledi. İlk vürudundaki dikkatten ziyade bir dikkatle babasını tecessüse başladı.

Masa üstündeki kâğıtlar birtakım mektuplardı. Derken babası birdenbire perestîşkârane bir tavır takınarak ibadet hâlinde bulunan zahitler gibi dizleri üstüne çöktü. Gözlerini semaya kaldırarak kalbini de bargâh-ı ahadiyete⁸³ doğru terfi⁸⁴ eylediği o hâlimden, o tavrından anlaşılyordu. Adamcağız âdeta sıdk ile ibadete başladı.

Bu ibadeti bitirip ayağa kalktığı zaman çehresi ölü çehresi hâlini aldığından Emily'ye büyük bir havf ârız olarak çekilmek istediye de, babası ibadeti bitirir bitirmez küçük bir kutu alıp içinden minyatür ile yapılmış bir resim çıkardığından, tamam mumun en kuvvetli ziyasına karşı tutarak temaşa eylediği bu resim, kızcağızın en büyük merakını mucip oldu. Zira dü çeşm⁸⁵ dürbünüyle görmüşdü ki resim bir kadın resmidir. Pederi de bu resim karşısında âdeta taabbüt hâlindedir.

Fakat ne büyük hayret! Çünkü resim Emily'nin validesi resmi değildir. Başka bir kadının resmi!

Saint Aubert bu resmi kâh dudaklarına kâh kalbi üzerine götürüp her defasında o kadar ağlıyor ki, Emily'nin de yüreği parça parça oluyor. Hâlbuki Emily babasından daha ziyade acınacak bir hâlde! Çünkü babasının perestîş ettiği bu resim, mutlaka validesi olmak lazım gelirken aralarında bir buçuk iki metreden ibaret olan mesa-fecik asla mani-i rü'yet⁸⁶ olamayarak apaşikâre görüyor ki validesi değildir. Hiç tanımadığı bir kadındır.

⁸² cüst ü cu: arayıp sorma

⁸⁵ dü çeşm: iki göz

⁸³ bargâh-ı ahadiyet: Tanrı'nın huzuru

⁸⁶ mani-i rü'yet: görünmeye engel

⁸⁴ terfi (eyle-): yükseltmek; kaldırmak

Nihayet Saint Aubert resmi yine kutusuna koymaya başlayınca kızcağız babasının esrarına bu surette vukuf peydası muvafık-ı edeb⁸⁷ olamayacağını bi't-tahattur⁸⁸ mahcubiyetinden terlemeye başladı. Hemen odasına gelip kapandı.

⁸⁷ muvafık-ı edeb: edebe uygun

⁸⁸ bi't-tahattur: hatırlayarak

3 BİR TESADÜF

Saint Aubert Pirene Dağları eteklerindeki yolu tutacağına âdeta dağ içindeki yolları tutmuştu. Zira seyahatten maksat temaşa-yı tabiat ise, bu yollarda her dönüm başında tebeddül eden menazır seyyahı en ziyade eğlendirebilecek tebeddülattandır.

İlk tepeye geldiği zaman dönüp bir nazar-ı veda atfı için şatosuna baktı. O meyasane hatıralaryine adamcağızın zihnine hücum ettiler. Hep de fena şeyleri düşünür. Ya şu müfarakat,¹ vatanından bir müfarakat-ı ebediye olup da bir daha oraya dönemeyecekse! Artık ihtisasın bu derece-i faciada mütecelli² olmasından kendisi de bizar kaldı. Mesafe uzaklaştıkça Vallée Şatosu dumanlar içinde kaldığı gibi bu müellim hatıralar dahi yavaş yavaş zail olmaya başladılar.

Emily dahi pek sakitti. Lakin birkaç saat yol aldıktan sonra her taraftan bir levha-i latifenin nazar-rüba³ olmaya başlaması kızcağızın hâlini tebdil eylemeye başladı. Yol bazı kere müthiş uçurumlar yanından geçip bazı kere de pek güzel çayırklar, ormanlar kenarından mürur eyliyordu.

O zamanlar Avrupa'nın köylerinden maada, işlik yolları üzerinde bile sık sık hoteller şimdiki gibi seyr ü seyahati teshil⁴ etmiyorlardı.

¹ müfarakat: ayrılık

² mütecelli (ol-): görünmek

³ nazar-rüba (ol-): göze hoş görünmek

⁴ teshil (et-): kolaylaştırmak

Köylerde değil a olur olmaz kasabalarda bile misafirhaneler pek nadir olduklarından ve şu Pirene tarafları daha تنها bulunduğundan, yolcular yol erzakını da arabalarına almışlardı. Emily'nin yanında da bir ilm-i nebatat⁵ kitabı ile birkaç da Latin ve İtalyan divan-ı eş'arı⁶ bulunuyordu, hele bir albüm kurşun kalemi hiç de elinden düşmeyerek pek güzel bir yer gördükçe arabayı durdurup hemen tesvid⁷ ediveriyordu.

Biraz daha sonra gayet yüksek bir tepeye çıktılar ki bir taraftan Gaskonya Körfezi ve diğer taraftan Languedoc ovası temaşa ediliyordu. Saint Aubert arabaya koşulu olan katırların sahibi ve sürücüsü Michael (Mişel)'i çağırıp, oraya en yakın köy ne mesafede olduğunu ve ne kadar vakitte varılabileceğini sordu. Michael bi'l-hisab,⁸ akşama kadar Mateau (Mato) denilen ve bir iki haneden ibaret bulunan kovanlığa kadar varılabileceğini ve fakat cenup tarafına tebdil-i istikamet edilir yani Roussillion yolu tutulursa, o tarafta büyücek bir köy olup gurb-ı şemsten evvel vüsul mümkün olacağını bildirdi.

Yolcular bu ikinci yolu tercih ettiler. Her taraf sükût-ı amike⁹ müstağrak olduğundan en uzaktaki keçi sürülerinin çingırakları ve çobanlarının sedaları bile, bunlara kadar vasıl oluyordu. Bazı yere geldikçe, birkaç yüz metre derin olan uçurumlar altındaki vadilerde yüzlerce senelerden beri yaşamakta bulunan azîm kestane ağaçlarını yukarıdan kuş bakışı nazarlarla temaşa ediyorlar ve oralardaki kulübelerin damlarını görüyorlardı. Oralarda sıçrayıp oynayan keçileri böyle yüksekte temaşa, Emily'yi ne kadar eğlendiriyordu. Oralardan akan sular dahi yılankavi mecralarla şu panoramayı bir kat daha tezyin ediliyordu.

Biraz sonra güneş buranın ufkunu teşkil eyleyen bayırlar üzerine doğru inmeye başladı. Son eşî'a-ı zerrini¹⁰ isabet eylediği yaprakları da, suları da yaldızlamaktaydı. Fakat henüz görünürde köy olmadığından haber verdiği köye ne zaman varılabileceğini Saint Aubert,

⁵ ilm-i nebatat: bitki bilimi

⁶ divan-ı eş'ar: şiir kitabı

⁷ tesvid (et-): karalamak; resim yapmak

⁸ bi'l-hisab: hesaplayarak

⁹ sükût-ı amik: derin sessizlik

¹⁰ eşî'a-ı zerrin: altın renkli, parlak ışıklar

Michael'den sual eyledi. Hatta yolu şaşırabilmiş olmalarından da endişe edilse müsteb'ad¹¹ değildir. Zira biraz daha sonra öyle bir yere varmışlardı ki, etrafta köy değil a bir ferd-i müteneffise¹² delalet edecek zerre kadar alamet görünmüyordu.

Güneş battı. Ziya-yı âlem artık alacakaranlığa yüz tutmaya başladı. Her saniyede aydınlık azalıp karanlık çoğalıyordu. Nihayet zulmet ziyaya bilküllüye galebe ederek etraf fark olunmaya başlamıştı. Yalnız ufkun şark tarafı bir hatt-ı nuranî¹³ ile münevverdi.

Michael sorulan suale cevab-ı kâfi bulamayıp havfını da yolculardan setr için şarkı çağırmaya başladı. Ama o tâgî¹⁴ nağmeler kimsenin cesaretini arttıracak şeylerden değildiler. Hep yolda devam olundu. Ama gece hâli, yolcu kısmının yorgunluğu, havfını¹⁵ arttırıp şevkini, şetaretini kırar. Öyle değil mi? Michael bile sükûta varıp ormanlar arasından geçen rüzgârdan başka ses işitilmez oldu.

Bir de şu sükût-ı umumi içinde acı acı bir silah sedası tanin-endaz olmasın mı? Yolcuların yürekleri oynadı. Saint Aubert arabayı durdurup etrafı dinledi. Ormandaki keçi yolları üzerinde birisinin koştuğu işitildi. Saint Aubert tabancalarını alıp birisini kurdu. Müteakiben bir avcı borusu sedası işitilerek bir delikanlının cadde üzerine atlayıp çıktığı görüldü. Arkasından iki de köpek zuhur eyledi. Anlaşıldı ki bu delikanlı avcıdır. Hatta biraz daha takarrüp¹⁶ eyledikte omuzundaki tüfekten ve belindeki boynuz şeklinde borudan, kıyafeti de avcı kıyafeti olduğu tahakkuk eyledi.

Saint Aubert bu delikanlının vürudunu¹⁷ bekledi. Zaten konak yerini sormak için bu gibi zuhurata muhtaç değil miydi? Delikanlı köyün ancak yarım saat mesafede olduğunu ve kendisi de oraya gittiğini ve delaleti¹⁸ kabul olunursa bahtiyar olacağını söyledi. Delikanlının gayet safiyane sözleri Saint Aubret'e tesir ederek araba içinde bir yer göstermeye kadar o da ibraz-ı nezaket eylediyse de,

¹¹ müsteb'ad: yadırgatıcı

¹² ferd-i müteneffis: nefes alan kişi, canlı

¹³ hatt-ı nuranî: aydınlık çizgi

¹⁴ tâgî: asi

¹⁵ havf: korku

¹⁶ takarrüp (eyle-): yaklaşmak

¹⁷ vürud: gelme

¹⁸ delalet: yol gösterme; kılavuzluk

avcı yine piyade olarak gitmeyi tercih eylediğinden nezaket-i vakıaya bi't-teşekkür, fakat edilen teklifi kabul etmedi. Biraz sonra şurada burada müteferrik¹⁹ ve perişan haneler peydasıyla matlup olan köye gelindiği anlaşıldı. Yabancı delikanlının rivayetine göre burada ne hotel ne misafir kabul edecek hane yokmuş.

Asıl köyün kalabalık ciheti biraz daha ötede olduğundan ve delikanlı kendisi de orada bir köylünün hanesinde misafir bulunduğundan bahisle, arabadan evvel koşup bir yer bulmaya çalışmasını yolculardan rica eyledi. Ama Saint Aubert bu hizmette delikanlıya refakat için arabadan inerek birlikte yürümeye ve Emily ile Michael dahi bunları takip eylemeye başladılar. Yolda o günkü avcılıktan memnun kalıp kalmadığını, Saint Aubert'in sual etmesi üzerine delikanlı dedi ki:

– Hayır efendim! Hayır asıl meramım sayd u şikâr da değildir. Yalnız gezip yürümek için bu taraflara gelmişim. Yanımdaki köylüler sayd u şikâr muavini olmaktan ziyade seyr ü seyahat arkadaşırırlar. Arkamdaki avcı kisvesi de beni işsiz güçsüz bir serseri zannetmesinler diye iltizamî²⁰ olarak tedarik olunmuştur.

Saint Aubert dedi ki:

– Bu hâli ben de tasdik ederim. Biraz daha genç olsaydım ben de böyle piyade olarak gezintilerinize iştirak eylerdim. Vakıa biz de seyahat ediyorsak da biraz farkımız vardır. Siz seyahatte eğlence arıyorsunuz, bense sıhhat arıyorum.

Köyün kalabalık yerine gelerek geceyi geçirecek bir mahal aradırsa da bulamadılar. Burası gayet fakir bir köy olup taayyüşün en adi esbabı bile ahalinin meçhulüdür. Mesela yatak denilebilecek bir yatakları bile yoktur. Emily pederinin yorgun çehresini ve ıstırab-ı hâlini görünce böyle rahatsızlığı ziyade bir yol tutmuş olduklarına teessüf eyledi.

Köyü teşkil eden kulübelerin en mamuru ikiye taksim olunarak birisine hane halkı sığınmak ve diğerine sığır ve katırları koymak o zamanın usul-ı maişeti iktizasındandı. Şöyle bir odadan ibaret

¹⁹ müteferrik: ayrı ayrı

²⁰ iltizamî: kasıtlı

bulunan hanelerde yediden sekizden aşağı düşmeyen çocuklarla valide ve peder ya kuru yapraklar veyahut eski pöstekiler üzerinde yatarlardı. Oda içine ziya girdiği yok ya! Duman dahi yalnız tavandaki bir delikten çıkabilmek için evvela odanın her tarafını dolduracak. Binaenaleyh is kokusu ve rüsumat²¹ kolcularından koruyabilmek için oda içinde hıfz edilen rakı fıçısının kokusu hariçten oraya girenleri boğulmak derecelerine getirirdi.

Emily mahzun, meyus nazarlarla babasının yüzüne baktı. Yabancı delikanlı dahi kızcağızın bu bakışından meramını anladı. Saint Aubert'i bir tarafa çekerek ve kendi yatağını teklif ederek dedi ki:

– Vakıa başka yerde olsa onu da yatak diye size tekliften utanır idiysem de köylülerin şu yataklarına nispetle benimki yine pek temiz, pek rahattır.

Saint Aubert delikanlının nezaketine teşekkürle beraber teklifi reddeyledi. Fakat delikanlı redde kanaat göstermedi. Teklifinde ısrarla dedi ki:

– İtiraz istemem efendim! Siz bu eski pöstekilerin üzerinde geceyi geçirdiğiniz hâlde benim bir yatakta yatışım vicdanımı pek fena mustarip eder. Merhamet ediniz. Geliniz sizi yatağıma götürüyüm. Umarım ki bizim ev sahibi yanınızdaki madamı da yatıracak yer bulabilir.

Saint Aubert kandı. Hatta ortada bir genç kadın dururken delikanlının bir hasta ihtiyarla uğraşması pek de muvafık olmayacağını düşünerek şaşıyordu. Fakat Emily asıl pederinin edebileceği rahatı düşünüp sevindiğinden haysiyet-i nisvaniyesi²² hasebiyle delikanlının asıl kendisiyle meşgul olmamasına hiç de canı sıkılmıyordu. Bilakis gayet beşuşane²³ bir tatlı tebessümle bu inayetinden dolayı delikanlıya teşekküratını da ifham²⁴ eyliyordu.

Bu yabancının adı Valancourt'du (Valankur). Koştı, kendi hane sahibesine haber verdi. Hane sahibesi bir fakir kadıncağızdı

²¹ rüsumat: vergi

²³ beşuşane: güler yüzlü

²² haysiyet-i nisvaniye: kadınlık haysiyeti

²⁴ ifham (eyle-): bildirmek

ki yabancıları misafir etmekten başka medar-ı taayyüşü²⁵ olmadığından, haneciğini iktidarının fevkinde temiz tutmaya mecburdu. Valancourt'un yatağından başka yalnız bir yatağı daha varmış. Onları baba ile kıza verdi. Taam olarak da yumurta ile süttten, kaymaktan başka bir şeyi yokmuş. Saint Aubert'in yol zahiresi yolunda olduğundan, Valancourt'u da bundan hissemend olmaya davet etti. Davet-i vakiya Valancourt tarafından kemal-i memnuniyetle icabet gösterilip esna-yı taamda²⁶ pek güzel musahabe edildi. Delikanlı gayet saf-dil ve sade-hâl bir şey olup saha-i tabiattaki güzelliklere hayran bulunduğu Saint Aubert'in pek ziyade hoşuna gitti. Saint Aubert'e göre tabiiyatı sevmekle mecbul²⁷ olan kalplerde henüz hiçbir çirkinlik yer tutmamıştır.

Gece geç vakit babayla kız yataklarına çekilip Valancourt dahi kocaman mantosuna bürünerek kapı önünde bir peyke üzerine uzandı. Saint Aubert yattığı yatağın yastığı altında Homer ve Horace ve Petrarch gibi kudema-yı şuaranın²⁸ âsârını havi birkaç cilt bulunca şaştı. Anladı ki Valancourt öyle adi bir dağlı değilmiş. Kitapları pek müzeyyen olarak ciltli olup ciltleri üzerine Valancourt namı da yaldızlı huruf²⁹ ile tab'³⁰ olunmuş.

²⁵ medar-ı taayyüş: geçinme vasıtası

²⁶ esna-yı taam: yemek zamanı

²⁷ mecbul: yaratılmış

²⁸ kudema-yı şuara: eski şairler

²⁹ huruf: harfler

³⁰ tab' (olun-): basılmak

4 MECRUH

Ertesi sabah Saint Aubert erkenden uyandı. Gecenin istirahati zayıf hastaya epeyce kuvvet vermiş. Biraz kahvaltıyı müteakip hemen yola çıkmaya arzu gösterdi. Kahvaltı esnasında Valancourt anlattı ki birkaç mah mukaddem Roussillon sancağının en mühim kasabası olan Beaujeu (Boju)'da imiş. O kasabayı Saint Aubert için de şayeste-i ziyaret¹ yerlerden olmak üzere tavsiye etti. Dedi ki:

– Yolu Beaujeu caddesine isal edecek mesafe bir buçuk saatten ibarettir. İsterseniz oraya kadar size delalet ederim.

Saint Aubert bu teklifi kabul etti. Birlikte yola çıktılar. Fakat delikanlı arabada gösterilen yeri kabul etmedi. Dağ eteğinden geçen yol nâzırların² yüzüne gülen zümürrüdîn³ bir vadiye mukabil olup dağlar arkasındaki güneş henüz görünmüyorsa da çobanlar sürülerini dağda güdüyorlardı.

Sabahın bu latif havasını teneffüs eyleyen Saint Aubert kendisini gittikçe daha iyi buluyordu.

Uzaktan uzağa ağaçları setr⁴ eden hafif beyaz dumanlar güneşin yükselmesiyle zail⁵ olarak dağların tepeleri isabet-i ziya-yı şems⁶ ile

¹ şayeste-i ziyaret: görmeye değer

² nâzır: bakan

³ zümürrüdîn: zümrüt gibi; yemyeşil

⁴ setr (et-): gizlemek

⁵ zail (ol-): kaybolmak

⁶ isabet-i ziya-yı şems: güneş ışığının vurması

tenevvür⁷ eylemişler. Yalnız etekleri henüz zulmete şebih⁸ bir gölgeye müstağrak⁹ bulunmuşlardı. Tabiat denilen şey işte gece uykusundan mahmurane bir tavırla uyanıyor. Bütün şaşaasıyla cihanı yeniden tezyine¹⁰ başlıyor. O kudret-i samedaniyenin¹¹ âlemi yeniden ihyaya¹² başlaması gibi, Saint Aubert'i dahi âdeta yeniden ihyaya yardımı, adamcağızı ziyadesiyle sevindiriyordu. Bu sevinçle pür-ihsas-ı şükran¹³ olan kalbini Hak Taala hazretlerine tevcih eylediği zaman gözlerinden birkaç damla eşk-i şükran¹⁴ damladı.

Emily'nin zevkini, şevkini, neşesini, şetaretini¹⁵ hiç sormamalı. Hatta şebnem¹⁶ elmaspareleri ile müzeyyen olan çimenleri ferş-pâ¹⁷ edinmek hevesine de düştü. Bu müşahadat-ı latife Valancourt'u dahi babayla kızıdan az münşerih¹⁸ etmiyordu. Delikanlının şu inşirahını gördükçe Saint Aubert dahi kendi kendine:

“Ne safi, ne pak yürekli çocuk. Daha dünyada hiçbir acı görmemiş. Yalnız acı değil, tatlı da görmemiş. Mutlaka bu delikanlı henüz Paris'e gitmemiştir. Oraya gidip lezaiz-i medeniyet¹⁹ ne olduğunu görse ve onlardan tat alsaydı gurur-ı medeniyetle mağrur olanlar nazarında taştır topraktır, yaştır yapraktır diye hiçbir hükmü olmayan tabiiyattan bu kadar lezzet alabilir miydi?” diye sıkılmasa, utanmasa delikanlıyı öpeceği geliyordu.

İki yolun birleştiği yere yani Valancourt'dan ayrılacakları mahalle varmaları Saint Aubert'i âdeta müteessir eyledi. Orada delikanlıyla vedalaşması, öyle dün tesadüf edilen arkadaşlardan müfarakat zamanındaki vedalara benzemedi. Baba ile kız arabaya bindikten sonra dahi delikanlı epeyce bir zaman arabanın yanından ayrılamayarak Saint Aubert ile konuştular. Hasta ihtiyar bu delikanlının Emily'ye

⁷ tenevvür (eyle-): aydınlanmak

⁸ şebih: benzer

⁹ müstağrak: gömülmüş

¹⁰ tezyin: süsleme

¹¹ kudret-i Samedaniye: Allah'ın kudreti

¹² ihya: diriltme

¹³ pür ihsas-ı şükran: şükran duygusuyla dolu

¹⁴ eşk-i şükran: teşekkür gözyaşı

¹⁵ şetaret: sevinç

¹⁶ şebnem: çiğ damlası

¹⁷ ferş-pâ (edin-): üzerine basmak; çiğnemek

¹⁸ münşerih: neşeli

¹⁹ lezaiz-i medeniyet: medeniyet lezzetleri

nasil bir nazar-ı taabbüd ve ta'zimle²⁰ baktığına dikkat eyliyordu. Nihayet araba yola revan oldu. Emily gayet mahcubane bir tavırla delikanlıya son selamını ifa eyledi.

Araba biraz kat' -ı mesafe eyledikten sonra dağların hâli değişti. Evvelkilerden daha yüksek, daha dik tepeler etrafı ihata eylediler. Duvar gibi dimdik yalçın kayalar seyyahlara heybet-nüma²¹ oluyorlardı. Yer yer karaçam ormanları siyah manzaralarıyla etrafın heybetini arttırıyorlardı. Yekpare granitten ibaret bazı ince tepeler yükseleyüksele o mertebe-i irtifaa²² kadar varmışlar ki karlı tepeleri bulutlara karışarak görünmüyorlar.

Bir hayli saat yol gittikleri hâlde ne bir köy gördüler, ne bir kulübe! Şurada burada avcı çardaklarından başka hiçbir eser-i mamuriyet celb-i enzar²³ etmiyor. Yol ise daima baş yukarı gidiyor. Gide gide o kadar yükseldiler ki evvelce kendilerinden yüksek görünen tepeler şimdi ayakları altında kaldılar. Zemin böyle yükseldikçe vadilerin, uçurumların derinlikleri de o nispette artıyordu.

Saint Aubert, Beaujeu'ya yaklaşıyoruz diye seviniyorsa da oraya daha ne kadar mesafe kaldığını hesap edemediğinden bilemiyor. Akşama kadar gittiler. Hâlâ Beaujeu'ya varamadılar. Güneş battığı hâlde en uzak mesafelerde bile köye, kasabaya delalet edecek emare yoktu. Ortalık karardı. Etraftaki dağlar, ormanlar seçilmez oldular. Bereket versin Michael pek dikkatli bir arabacı olduğundan ve hayvanları da sağlam bulunduğundan yolca bir tehlike mutasavver değildi.

Yolun bir dolambaç yerinden döner dönmez karşılarında bir ışık peyda oldu. Bu ışık epeyce uzak yerlere kadar hükümünü tamim²⁴ eyliyordu. Düz bir kaya üzerinde yanan büyük bir ateş ışığı, ama iltizami olarak mı yakılmış, yoksa dağlarda nadir olmadığı veçhile bir orman yangını mı başlamış olacağına birdenbire hüküm verilemiyordu. Lakin o zamanlar Pirene dağları içinde haydut çeteleri nadir olmadığından Saint Aubert bu ateşin mutlaka bir mecma-ı

²⁰ nazar-ı taabbüd ve ta'zim: yüceltici ve saygılı bakış

²¹ heybet-nüma (ol-): saygı ve korku uyandırmak

²² mertebe-i irtifa: yükseklik derecesi

²³ celb-i enzar (et-): göze batmak

²⁴ tamim (eyle-): yaymak

eşkiya²⁵ alameti olduğunu hükmeyletti. Vakıa müsellah²⁶ ise de bir hasta adam bir bölük eşkiyaya karşı ne yapabilir?

İşte Saint Aubert bu mülahazada ve kendisinden ziyade kızının tehlikesinden havfve endişede iken bir de arka tarafından dik sesle arabacıya nida olunduğu işitildi. Arabacıya durması teklif olunuyordu. Böyle bir yerde, böyle bir emirle tevakkuf²⁷ caiz olmayacağından, kendisi Michael'e bilakis daha hızlı sürmesini emrediyordu. Biraz sonra dört nala koşan bir atın nallarından çıkan seda dahi kulaklarına vasıl olmaya başladı. Ateşin aydınlığından at üzerindeki atlı bile gereği gibi fark olunuyordu. Herif layenkati²⁸ Michael'e tevakkuf emriyle nara atıyor.

Artık Saint Aubert'de hiç şüphe kalmadı ki bu bir hücumdur. Tabancalarını yanına alıp birisini kurdu, hatta süvariye nişan almaya da davranıp, fakat biraz daha takarrübünü bekliyordu. Süvari kurşun menziline gelir gelmez Saint Aubert tetiğe dokundu. Tabanca patladı. At üzerindeki süvaride bir hareket-i gayr-ı mevzune²⁹ görüldü. Bir "Ah" seda-yı ıstırapıyla sallanmaya başladı. O zamana kadar da at kendisini ta arabanın yanına getirdi. Bir de ne baksınlar vurulan delikanlı Valancourt değil midir?

Hemen arabayı durdurdular. Saint Aubert o hasta hâliyle arabadan dışarıya fırladı. Mecruhun imdadına koştu. Evet! Artık hiç şüphe kalmadı. Katiyen tahakkuk mertebesine vardı ki vurduğu adam Valancourt'dur. Hâlâ hayvanı üzerindeyse de yarasından ziyade kan seyelan³⁰ eylediğinden hemen hemen düşmek üzere! Kurşun biçarenin bazusuna isabet etmiş. Besbelli bir büyük damarı kopartmış ki o kadar kan gidiyor.

Gerek Saint Aubert'in gerek Emily'nin nasıl çıldırasına teessüfler izhar eylediklerini tafsile hacet mi vardır? Mecruh ise hakikatte ıstırapı pek fevkalade olmakla beraber:

"Hiçbir şey yok. Pek cüzi bir yara" diye kendi carihine³¹ teselliler

²⁵ mecma-ı eşkiya: eşkiya topluluğu

²⁶ müsellah: silahlı

²⁷ tevakkuf: durma

²⁸ layenkati: aralıksız

²⁹ hareket-i gayr-ı mevzune: dengesiz hareket

³⁰ seyelan (eyle-): akmak

³¹ carih: yaralayan

veriyor. Arabacı Michael'in de yardımıyla Saint Aubert mecruhu atından indirip yere yatırdı. Kolunu açıp yarasını sarmaya çalıştıysa da teessüründen elleri o kadar titriyor ki, bir şey beceremedi. O esnada hayvan kaçmaya davrandığından Michael onu tutmaya gitmiş. Saint Aubert muavenet için kızını çağırdı. Arabadan bir cevap alamayınca bir de arabaya koştu ki Emily kendisinden bihaber olarak bayılmış gitmişti. Bu müşkül dakikada hasta adamcağız, kızı için de, mecruh için de korkarak büsbütün şaşırıp kaldı. Çıkarabildiği seda ile Michael'e haykırıp su getirmesini emrediyordu.

Mecruh hâliyle Valancourt Saint Aubert'in sedasını iştince sürüne sürüne yerinden kalkıp Emily'nin imdadına koşmaya çalıştıysa da, kendisi arabaya varıncaya kadar Emily gözlerini açtı. Başka türlü muavenetinde bulunamadığı kızcağızı bari tesliyetlerle metanetlendirmek için yarasının hiç de tehlikeli olmadığını saf-dilane, masumane yeminlerle temin eyliyordu. Ama yaradan hâlâ kan revan³² olduğu için Saint Aubert başka çare bulamayarak arkasındaki gömleğin eteklerini yırtıp bu defa Emily'nin de muavenetiyle ve biraz sonra Michael'in de hayvanla beraber vüruduyla yani el birliğiyle yarayı sarabildiler. Badehu, mecruhu arabaya yatırıp Beaujeu kasabası yolunu tuttular. Esna-yı rahta Saint Aubert'in teessürat-ı mütelaşiyanesi³³ biraz sükûnet bulduğundan bu facia üzerine konuşmaya başladılar. Mecruh dedi ki:

– Sizden ayrıldıktan sonra kendimi büyük bir yalnızlık içinde buldum. Ettiğim seyahatlerde şimdiye kadar bu yalnızlığı hissetmemiştim. Seyahatten maksat gönül eğlendirmek olduğuna göre, bari sizin ittiba³⁴ eylediğiniz yola süluk arzusuna düştüm ki şayet bir yerde size yetişmek dahi mümkün olabilir ümidiyle! Hatta söylemesi pek de muvafık düşmezse de hâl ve şanı muhtac-ı tafsil olmayan şu dağlarda, hangi bir tehlike size vaki olacaksa ona ben de müşterek olayım diye.

Saint Aubert delikanlının bu lakırdısı üzerine acı acı gülerek dedi ki:

³² revan (ol-): akmak

üzüntüler

³³ teessürat-ı mütelaşiyane: telaşlı

³⁴ ittiba (eyle-): tâbi olmak; uymak

– Tamam! Sizin gösterdiğiniz bu âlicenabane semahate³⁵ ben de ne aculane³⁶ bir hüsn-i kabul göstermişim! Hay ellerim kırılısaydı...

Valancourt sözün alt tarafını bitirmekten Saint Aubert'i men eyledi. Mahut ateşin yanına kadar yaklaştılar. Meğer buralarda nadir olmayan Çingene aşiretlerinden birisiymiş ki bunlar Pirene dağlarında dönüp dolaşarak kâh kaçakçılıkla iştigal ederler kâh gözlerine kestirebildikleri yolcuları vurup soyarlar.

Emily bunların vahşi suratlarını görünce havf ve dehşetini saklayamadı. Çingeneler çorba pişirmekle meşguldüler. Birkaç erkekle birkaç ihtiyar karı bu aşçılık işiyle meşguldüler. Ateşin arka tarafında parmak gibi kalın kıldan örülmüş, azim bir çadır bulunup orada birkaç genç kadın ile bir hayli de ufak çocuklar yarı çıplak kıyafet-i vahşiyaneleriyle ve refik-i daimîleri³⁷ olan birkaç köpeklerle mahluten³⁸ şurada burada yuvarlanıyorlar. Ne korkunç, ne vahşiyane bir tablo!

Yolcular bu tesadüfteki tehlikeyi anladılar. Valancourt pek zayıfsa da hasta olan koluyla Saint Aubert'in tabancalarından birisini eline aldı. Saint Aubert dahi diğerini doldurmuştu. Maahaza Çingeneler tarafından bir gûne taarruz vuku bulmaksızın oradan geçip uzaklaşabildiler. Besbelli Çingeneler bu yolcuları gözlerine kestiremediler.

Bir buçuk saat daha yürüdükten sonra uzaktan uzağa ışıklarını görmeye başladıkları Beaujeu kasabasına vardılar. Bu kasabada yalnız bir hotel varmış. Artık iyiliğinden fenalığından kat'-ı nazarla oraya inip hemen cerraha haber gönderdiler. Cerrah geldi ki hem berberlik, hem nalbantlık, hem de cerrahlık sanayiini kendisinde cem' eylediği hâlde atlara, insanlara ettiği hidematın ücretiyle pek de müreffehane³⁹ yaşayamamaktaymış. Maahaza yaraya mil salıp yokladıkta kurşunun kaba et içine gömüldüğü anlaşılmakla çıkarılması pek kolay oldu. Duçar olduğu zaafın önü alınıncaya kadar hastanın istirahatine lüzum görüldü.

Bu ameliyat esnasında cerrah, Saint Aubert'in de yüzüne bakarak

³⁵ âlicenabane semahat: yüksek ahla-
ka has cömertlik

³⁶ aculane: aceleci

³⁷ refik-i daimi: daimî yoldaş

³⁸ mahluten: karışık olarak

³⁹ müreffehane: rahat ve bolluk içinde
olarak.

asıl muhtac-ı tedavi hasta bu olduğunu gördüyse de, Saint Aubert böyle sanayi-i mütenevvia⁴⁰ mecmaı olan adamda bir de tababet⁴¹ umarak hayatını onun eline teslim edebilir mi?

Valancourt'un yarası biraz yatışıp kuvveti de artmaya başlayınca kadaryaniyedisekiz gün Beaujeu kasabasında oturdular. Kendi mağdur-ı dane-i hatası⁴² olan zavallı mecruhu yapıyânız bırakıp da gidemez ya! Bir hafta sonra yola çıkmaya davrandılsa da mecruh henüz hayvana binecek iktidarda bulunmadığından arabaya gelmesi teklif olundu. O da bu teklifi kemal-i minnet ve nezaket-i safiyane ile kabul eyledi. Buradan da Roussillion yolunu tutmuşlardı. Ama hiç acele etmeksizin seyahat ediyorlardı. Neresini güzel bulurlar ve temaşa ve tettebbua layık görürlerse durup seyrederdiler. Hatta bazı yerlerde dağ ve orman içine girip nazar-ı istigraflarını⁴³ celb eyleyen otları, çiçekleri toplamakla da eğlenirlerdi.

Emily ile Valancourt arasında peyda olan münasebet-i refikane-yi⁴⁴ sormayınız. Her böcek, her çiçek bunların nazar-ı hayretlerini celbederek ikisi de tabiat-perestlikte⁴⁵ müşterek oldukları için uzun uzadıya teati-i efkârla eğlenirlerdi. Yanlarındaki kitapların delaletinden anlaşılacağı veçhile ikisi de edebiyatı sevdiklerinden bazı kere en müntehap⁴⁶ ediplerin âsârından parçalar iradiyle zevklerini arttırırlardı. Hele enzar-ı dikkatten masuniyete emin oldukları zaman kâh Emily, Valancourt'un ve kâh Valancourt, Emily'nin latif yüzüne nasb-ı nazar-ı muhabbetle⁴⁷ o çehrelerdeki alaim-i zekâ ve fetanete⁴⁸ ve emarat-ı safvet ve halisiyete⁴⁹ hayran olup kalırlardı ki aralıkta bir Saint Aubert bu masumların şu safiyane sırlarını da keşfeyledikçe gülümserdi.

Kaç defa böyle hayret-âmiz temaşalardan sonra Emily,

⁴⁰ sanayi-i mütenevvia: türlü türlü sanatlar, meslekler

⁴¹ tababet: hekimlik

⁴² mağdur-ı dane-i hata: hata kurşununun mağduru

⁴³ nazar-ı istigrab: şaşkın bakış

⁴⁴ münasebet-i refikane: arkadaşça ilişki

⁴⁵ tabiat-perestlik: tabiat sevgisi

⁴⁶ müntehap: seçkin

⁴⁷ nasb-ı nazar-ı muhabbet: sevgi bakışıyla bakma

⁴⁸ alaim-i zekâ ve fetanet: zekâ ve çabuk kavrayış işaretleri

⁴⁹ emarat-ı safvet ve halisiyet: temizlik ve saflık işaretleri

Valancourt'dan bir şey sorduğu zaman delikanlının o suali anlamamaya dalgın dalgın tereddüt tavırları ve şayet cevap vermeye davranabilecek olursa, hafakanından⁵⁰ tıkana tıkana güç hâl ile çıkardığı sedanın ihtizazı, kalbinden geçen şeyleri Emily'ye ifham eyleyebilirdiyse de, gerek Emily tarafından kelime-i vâhide⁵¹ ile istizaha⁵² gerek Valancourt tarafından harf-i vâhid ile izaha imkân tasavvur olunabilir mi? Bunların ikisi de henüz mader-zâd⁵³ olan mahcubiyet-i masumanelerini hiçbir görgü, hiçbir tecrübe ile izale etmemişler.

Birkaç saat yürüdükten sonra yolun yüzü alçalmaya başladı. Roussillion'a doğru ilerlediler. Bu taraflardaydı ki Fransa ile İspanya arasında vasita-i âmed ü şüd⁵⁴ olan derbentlerden birisinin yanından geçtiler. Saint Aubert'in zaafı pek ziyade artmıştı. Oraya en yakın kasaba Montigny (Montini) kasabası olup o da henüz epeyce uzaktı. Gecedden evvel oraya kadar varılamayacağı da hesap olundu. Akşam oldu. Gittikçe yol o kadar fenalaştı ki arabada bulunmak daha ziyade yorgunluğu mucip olduğundan inip piyade yürümeyi tercih eydiler. Gece gereği gibi etrafa istila eyledi. Montigny ise hâlâ pek uzak.

Derken pek yakın bir yerden bir çan sedası işitildi. Anlaşıldı ki orada bir manastır vardır. Saint Aubert etrafa kulak gezdirip çan sedasının hangi taraftan geldiğini tayin edince kızının koltuğuna girerek ses tarafına gitmek için dağ içine saptı. Fakat kuvveti her hatvede azaldığından buna artık yürüyor denilemezdi. Diğer koluna da Valancourt girerek bereket versin ki bir bulut arkasında çıkan ay, bunların yolunu tenvire başladı da, basacakları yerleri görebilirlerdi.

Epeyce yürüdükten sonra Saint Aubert'in dermanı bütün bütün kesilerek ağaçları seyrek bir yerde oturdular. O zamana kadar derununda kat'-ı mesafe eylemiş bulundukları vadi şöylece ayakları altında görünüyordu. Ziya-yı kamerin etrafındaki tepeleri, ağaçları simin⁵⁵ yaldızlara gark etmesini temaşa eyledikleri sırada Valancourt dedi ki:

⁵⁰ hafakan: kalp çarpıntısı

⁵¹ kelime-i vâhide: tek söz

⁵² istizah: soru sorma; sorgulama

⁵³ mader-zâd: anadan doğma

⁵⁴ vasita-i âmed ü şüd: gidiş geliş aracı

⁵⁵ simin: gümüş rengi

– Nazik ve hazin bir müzika insanın kalbine kulaktan ne gibi tesirler ika eylerse şu manzara dahi aynı tesiri gözden ika eyliyor. Zaten ihsası⁵⁶ safi olanları bir kat daha tasfiye edecek şeyler işte bunlardır. İnsan buraya geldiği zaman zaten sevgilisi olanları daha ziyade sevgili ve kıymetli buluyor.

Saint Aubert susuyordu. Fakat adamcağızın gözünden düşen bir damla yaş lerze-nâk⁵⁷ ellerini tutmakta bulunan Emily'nin elleri üzerine düştü. Bu anda babasının kalbinden ne gittiğini zeki kızcağız anladı. Zira o anda kendisinin de tahattur eylediği şey sevgili ve kıymetli ancak validesiydi.

İyi amaya babasının camlı kapılı odada resmine tapındığı kadın!...

Neden sonra Saint Aubert bir nefes alarak dedi ki:

– Evet delikanlı! İşte bu mevki bu saat bizim için sevgili ve kıymetli olanları tahattur saati ve mevkiidir. Bu gibi ihsas-ı mübareke⁵⁸ ile ziynetlenmemiş olduğu [hâlde] kalp bir kuru et parçasından ibarettir. Hayfa ki ne kadar çok adamda öyle mütehassis kalbe bedel bir adale-i gayr-ı mütehassise⁵⁹ vardır!

Emily istigrap eyledi. Sordu ki:

– Gerçekten çok mudur babacığım!

Saint Aubert: “Safvetli çocuk! Birkaç sene sonra bu suali derhatır ettikçe mutlaka güleceksin. Allah versin gül de ağlama! Fakat haydi gidelim. Biraz iyileştim” diye yerlerinden kalktılar.

Uzaktan mürtefice⁶⁰ bir mevkide evvelce işittikleri çan sedasını etrafa neşreden manastırı gördüler. Gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış olan kapısına kadar varıp çaldılar. İhtiyar bir rahip kapıyı açtı ve bunları manastırın baş rahibi yanına kadar götürdü. Baş rahip önündeki azîm rahleyle kapanmış olduğu hâlde, o rahle ile mütenasip bir kocaman kitap okuyordu. Yolcuları kemal-i rıfk u mülayemetle⁶¹ kabul ederek tamam o aralık supe denilen gece ta-

⁵⁶ ihsas: hissetme

⁵⁷ lerze-nâk: titrek

⁵⁸ ihsas-ı mübareke: kutsal duygular

⁵⁹ adale-i gayr-ı mütehassise: duygu-

suz kas, organ

⁶⁰ mürtefi: yüksek

⁶¹ kemal-i rıfk u mülayemet(le): büyük nezaketle

amının saat-i muayyenesi olmakla büyük salonda kurulmuş olan umumi sofraya yolcuları da davet eyledi. Saint Aubert yiyebilecek hâlde değil a! Valancourt bile iştiha ile taama muktedir olamayacak kadar hasta ve yorgun olup yemekten ziyade Saint Aubert'e cesaret vermek vazifesiyle meşgul!

Zaten böyle manastırların misafirlerine teklifler tekellüfler ile eza ve cefa vermek mutat olmadığından bunların canları isteye-bildiği kadar yedikten içtikten sonra iki erkek ikisi de pek ziyade muhtac-ı istirahat olmalarına mebni erkenden kendilerine tehyie edilen 'cellule'lere yani rehabîn⁶² çilehanesi addolunan küçük odalara çekildiler.

Emily pederinin hâli fenalaştıkça fenalaşmakta olmasını büyük bir nevmidi ve yeis⁶³ ile telakki eyliyordu. Âdeta bu geceyi sabaha isal edebileceğini de meşkûkâtan⁶⁴ addeyliyordu.

İki üç saat sonra manastır içinde bir çan gümbürtüsü daha peyda oldu. Koridorlarda ayak patırtıları arttı. Emily babasının hâli daha ziyade fenalaşmış zannıyla yerinden fırlayarak dışarıya çıktı. Fakat çan, sabah ibadeti için olduğunu kapısı önünden geçen rahiplerden anlayarak iade-i istirahatle yatağına döndü. Fakat uyku kimin gözüne girecek? Hem vakt-i seheri hem mehtabı seyretmek için penceresini açtı. Hafif bir nesim ağaçların yapraklarını ancak tehziz edebilirdi. O dakikada rahiplerin sabah duası nagamatı gayet muhrik ve müessir⁶⁵ bir surette kızcağızın kulağına vasil olmaya başladılar. O nagamat-ı dindarane gibi Emily dahi kalb-i safisini bârgâh-ı sahib-i Kibriya'ya tevcih eyledi.

⁶² rehabîn: rahipler

⁶³ nevmidi ve yeis: üzüntü

⁶⁴ meşkûkât(tan): şüpheli

⁶⁵ muhrik ve müessir: yanık ve etkili

5 KULELİ ŞATO

Ertesi sabah Saint Aubert seyahatte devam edebilecek kadar kuvvetinin avdetini görerek arkadaşlarıyla beraber yola çıktı. Öğle vakti bunların yolu o kadar fenalaştı ki araba ile yürümek bir tehlike-i zahire¹ hükmünü aldığından arabadan indiler. Kavak ve çam ve kestane mahlutu² bir sarp orman içinden yürümeye başladılar. Yalnız zemin ipek gibi çimen ve gûnagûn³ ezhar⁴ ile mestur olmasıyla mevkiin sair dehşetlerini bu hâl bir parçacık tadil eyliyordu.

Valancourt ile Emily bu yolda dahi adım başında bir tefevvukla tetebbu ve istişareye şayan birçok çiçekler görüyorlardı. Ancak bunların her istişaresini takiben bir de yekdiğerine mütehassirane⁵ bakışları unutulmamalıdır. Günler geçtikçe bu bakışların ehemmiyeti de artıyordu. İki de o etvar-ı manidarın⁶ hükümlerini, manalarını anlıyorlardıysa da hâlâ yekdiğerine de anlatmak cüretini peyda edememişlerdi.

Bugün dahi Saint Aubert bu gençlerin şu münasebet-i masumanesini temaşa eyliyordu. Bunları yekdiğerine o kadar münasip buluyordu ki ikisini memzucen⁷ cism-i vâhid⁸ suretinde evlat na-

¹ tehlike-i zahire: açık, aşikâr tehlike

² mahlut: karışım

³ gûnagûn: çeşit çeşit

⁴ ezhar: çiçekler

⁵ mütehassirane: özlemlî

⁶ etvar-ı manidar: anlamlı tavırlar

⁷ memzucen: karıştırarak

⁸ cism-i vâhid: tek varlık

zarıyla görmeye takarrüp ediyordu.

Şu ormanasapmaları, bir kestirme yol hükmünü aldı. O yol yine caddeye müntehi⁹ oldu. Fakat akşam olmuş ve vakit dahi gecikmişti. Bunlar dahi iki tarafı çitler ve parmaklıklarla ve onlara sarılan çiçeklerle müzeyyen bir yoldan aşağı inip Arles (Arl) namında küçücük bir kasabaya vardılar. Orada gayet sade ve temiz bir misafirhane bulup indiler.

Kariben müfarakat hatırası bunları her an müteessir etmişti. Şu geceki neşelerine hiçbir diyecek bulunamazdı. Hayfa ki münasebetleri arttıkça müfarakatları dahi tesirini artırarak müfarakatın tahatturu bile bunları ziyadesiyle meyus eyliyordu.

Ertesi gün Saint Aubert Akdeniz kenarından Languedoc kasabasına doğru yürümek kararında olup artık büsbütün istirdad-ı afiyet¹⁰ eylemiş bulunan Valancourt ise arkadaşlarıyla birlikte seyahate mecruhiyet gibi, hastalık gibi hiçbir vesilesi kalmadığından yarın müfarakatları lazım geliyordu.

Artık bu müfarakatın derece-i tesiri şayan-ı mülahazadır.

Akşamı gereği gibi neşeli geçirdikleri hâlde ertesi sabah üç arkadaş müteakiben ayrılmak üzere birleştikleri zaman görüldü, anlaşıldı ki o gece hiçbirisi uyuyamamıştır. Çehrelerinde kan kalmamış, gözleri kızarmış, hele Saint Aubert büsbütün kuvvetten düşmüş olup cümleden ziyade o biçarenin şu müfarakattan müteessir olduğu bedahet¹¹ hükmünü almıştı.

Daha münasebetlerinin iptidasından beri Valancourt kendi familyasını ve hâl ve şanını Saint Aubert'e anlatmıştı. Hâlâ İngiltere'de olduğu gibi o zamanlar Fransa'da dahi bir familyanın tek mil serveti, zükûrdan erşed ve ekber¹² kimsenin elinde bulunduğundan Valancourt'un familyası serveti de kendinden büyük olan Gaskonya'da sakin biraderi elindeymiş. Saint Aubert bu familyayı tanıdı. Onların da şatosu Vallée Şatosu'na topu yirmi mil mesafedey-

⁹ müntehi (ol-): uzanmak; çıkmak

¹¹ bedahet: aşikâr

¹⁰ istirdad-ı afiyet (eyle-): iyileşmek; sağlığını kazanmak

¹² erşed ve ekber: en reşit ve en büyük

miş. Hatta Valancourt'un büyük biraderiyle bazı mahallerde müsadif bile olmuşlarsa da Valancourt'un kendisini nasılsa hiçbir yerde görememiş. Zaten Valancourt'un kendi evsaf ve ahvali bile Saint Aubert'in ziyadesiyle mazhar-ı tahsini¹³ olmuşken, bir de hakikaten asilzade ve maruf bir familyaya mensup olması, bu delikanlı ile kendi kızı arasında peydasını gördüğü münasebetten hiçbir su-i netice hâsıl olamayacağı hususunda zavallı pederi bihakkın temin eyledi.

Bunlar kahvaltı etmeye başladılar. Fakat hiçbirisinin çenesini bıçak bile açamıyordu. O aralık binilecek arabanın avluya girmesinden husule gelen gürültü Valancourt'u ikaz eyledi. Gayet müteessir bir tavırla yerinden kalktı. Zira işte dakika-i müfarakat hulul eylemişti.

Saint Aubert kendi meskeni olan Vallée Şatosu'nda da Valancourt ile mülakat ümidinde bulunduğunu irad edince delikanlı pek sevinerek Emily'nin yüzüne baktı. Müfarakattan dolayı Emily dahi pek fena müteessir ise de gülümsemek için cebr-i nefis¹⁴ eyliyordu. Evvela Saint Aubert arabaya doğru yürüyüp iki genç arkadan geldiler. Baba ile kız arabaya bindiler. Valancourt arabanın kapısında dikildi kaldı. Hiçbirinin ağzı varıp da bir kelime söylemiyor.

Nihayet bu cüret yine Saint Aubert'de görüldü. "Adiyö" kelime-i müessiresini,¹⁵ evvela o eda eylediği gibi kızcağız da tekrar edebilerek Valancourt'un hükümde ağlamakla müsavi olan bir tebessüm ile açtığı ağızdan ne sadır olduğu işitilemedi. Ya hareket eden arabanın gürültüsüne karıştı yahut sesi tikanıp hiçbir şey söyleyemedi.

Emily arabanın kapısı üzerindeki pencereye meylederek Valancourt'u bir daha gördü ki olduğu yerde çivi gibi mihlanmış duruyor. Yalnız gözleri arabaya müteveccih bulunuyor. Emily beyaz mendilini çıkarıp sallayarak bir veda işareti daha verdiği gibi Valancourt dahi silkinip kendisini toplayarak eliyle selam ve veda işaretlerini vermeye başladı. Nihayet araba yolun bir kavisini dönüp yekdiğerini gözden kaybeylediler. O zaman Saint Aubert kızına dedi ki:

¹³ mazhar-ı tahsin(i ol-): beğenilmek

¹⁴ cebr-i nefis (eyle-): kendini zorlamak

¹⁵ kelime-i müessire: etkili, dokunaklı kelime

– Çok liyakatli bir delikanlı! Sebük-ruh,¹⁶ besaletli¹⁷ bir kahraman! Benim gibi bir ihtiyarı bile kendine meftun etti. Hastalıklı tab'ım bu delikanlının mülakatıyla âdetâ şifalandı.

Babasının ağzından hiçbir kimse için sadır olan medh ü sitayiş¹⁸ Emily'yi bu kadar sevindirmemiştir. Sevincini ketm edemeyerek pederinin elini sıkıp, okşayıp mahzuziyetini ona da ibraz eyledi.

Şatosundan hîn-i azimetinde¹⁹ Mösyö Quesnel'e kendisine yazacağı mektupları Perpignan (Perpiyan) kasabasına göndermesini rica eylemişti. Malum a bu iki adam arasında bir gizli lakırdı vardır. Hatta o lakırdı Saint Aubert'i ziyadesiyle müteessir etmiş şeylerdendir. Valancourt'dan ayrıldıktan sonra Saint Aubert bir an evvel Perpignan'a vasıl olmak sabırsızlığında bulunduğundan o günkü müfarakatın tesiri hâl-i za'fını arttırmış olmakla beraber, arabasını sür'at-i mümkün ile sürdürüyordu. Fakat arabanın sadematına²⁰ dayanamadığından bir aralık araba içinde uzandı ve uyku gibi bir dalgınlığa daldı gitti. Bu hâlde yalnız kalan Emily iki akşam evvel Valancourt ile birlikte okumuş bulundukları Petrarch eş'arını²¹ kendi kendisine gözden geçirip Valancourt'u düşünmek için kitaplarını araştırırken asıl delikanlının kendi kitaplarından birisi eline geçti. Valancourt ile bu kitabı pek çok okumuşlardı. Kitap nasıl olup da kendi eşyası içinde kaldığını bilemediyse de kalmış olmasına her hâlde pek ziyade sevindi.

O gün akşama kadar yol gidildi. Akşama kadar da Emily kitap-tan baş kaldırmadı. Ta gece hululünde Perpignan'a vasıl oldular. Quesnel'den gelen mektupları Saint Aubert buldurarak bunları okuduktan sonra, zavallı hastada yeniden o kadar eser-i za'f ü inkisar²² görüldü ki, Emily korkusundan helak derecesine vardı. Bu mektuplardan nasıl bir haber-i felaket aldığını sormaya kadar cüretlendi. Fakat babasından aldığı cevap yalnız hasta ihtiyarın gözlerinden seylan eden yaşlardan ibaret kaldı.

¹⁶ sebük-ruh: zarif; hoş

¹⁷ besalet: yiğitlik

¹⁸ medh ü sitayiş: övgü

¹⁹ hîn-i azimet: dönüş zamanı

²⁰ sademat: sarsıntılar

²¹ eş'ar: şiirler

²² eser-i za'f ü inkisar: zayıflık ve kırgınlık eseri

Biçare Emily artık sualini tekrar edebilir mi? Ertesi gün yola revan olduklarında pederinin hâl-i ye's ü sükûtu²³ genç kızcağızı canından bizar edecek dereceye vardırdı. Bunu Saint Aubert dahi anladığından dedi ki:

– Kızım şevkini, şetaretini bozmak istemezdim. Hiç olmazsa şu seyahatten aldığın lezzeti acılatmamak isterdim. Bir gün olup da bittabi haber alacağın bir felaketi şimdiden haber almasan da olabilirdi. Ancak şu habersizlik merakı hakikati öğrendiğin zaman mümkün olabilecek teessüften ziyade seni müteessir ettiğini gördüğümde işte haber veriyorum. Paris'te Mösyö Motteville (Motevil) vardır. Bilirsin ya? Bilmediğin şey servetimizin kısm-ı a'zamını onun eline teslim etmiş olmaklığımdır. Bu adama tamamıyla emniyetim vardı. Hâlâ da emniyetim münselib²⁴ değildir. Fakat birkaç büyük ziyanın teakubu²⁵ adamcağızı ilan-ı iflasa mecbur etmiş, onun iflası da bittabi bizim iflasımız demektir.

Bu sözü bitirdiği zaman zavallı hasta, hemen nefesini de birtirmiş zannolundu. Emily bir hayli zaman ses çıkaramadı. Badehu pederinde istizahkârane bir vaziyet görünce sordu ki:

– Vallée Şatosu elimizden gitti mi?

– Daha o kadarını bilemem, fakat sen de bilirsin ki sermayemiz pek büyük bir şey değildi. Ama şato ne bir deyne,²⁶ ne bir hesaba mukabil merhun²⁷ değildi. Sevgili yavrucuğum, sen olmasan benim için bu iflas asla mucib-i ye's²⁸ olmaz. Benim dünyadan ne nasibim kaldı. Yalnız senin için düşünüyorum yoksa!

Emily babasının hâline ziyadesiyle acıdı. Dedi:

– Muhterem ve sevgili babacığım! Ne kendiniz için keder ediniz ne benim için! Biz yine bahtiyar olabiliriz. Eğer şatomuz elimizden gitmezse size temin ederim ki bahtiyar olabiliriz. Theresa'den başka hizmetkâr almayız Hiçbir şeyden fark edemezsiniz ki servetimiz zâyî olmuş. Müteselli olunuz babacığım! Biz hiçbir vakit süs ve israf ne

²³ hâl-i ye's ü sükût: sessizlik ve keder
hâli

²⁴ münselib: kesilmiş; kaybolmuş

²⁵ teakub: birbiri ardınca gelme

²⁶ deyn: borç

²⁷ merhun: rehin edilmiş

²⁸ mucib-i ye's: üzüntü sebebi

olduğunu görmemişiz. Fukaralık bize ne yapabilirmiş? Yekdiğerimiz hakkındaki muhabbeti de izale edemez ya. Vücudumuz sağ olsun.

Cevap olarak Saint Aubert yalnız kızını bağrına bastı. İkisinin gözyaşları birbirine karıştılar. Fakat bu yaşlar meysusiyet yaşları değildiler, bilakis sevinç yaşlarıydılar. Şu meysusiyet hâlinde de kız-cağızın pederini bu suretle tesliye²⁹ etmesi Saint Aubert nezdinde pek büyük bahtiyarlık addolundu.

Artık tamam Languedoc nevahisine³⁰ vasıl olduklarında karşlarına bir küçük kasaba çıkmıştı. Burada kalmak istedilerse de, o gün kasaba-i mezkûrenin bağ bozumu yortusu olup etraftan pek çok ahali gelerek misafir kabul edebilecek mahallerin kâffesini doldurmuş olmalarıyla yer bulamadıkları için kalamadılar. O kasabayı geçip ileriki köye kadar yolda devamı mecbur oldular.

O zamanlar bağ bozumu yortuları şimdikinden daha pek çok ziyade ehemmiyetliydi. Bütün ahali türlü nağmelerle dağları taşları çın çın çınlatırlardı. Ne fayda ki zavallı hasta gençliği zamanında pek büyük sefalarını sürdüğü bu pür-şevk yortudan da artık lezzet alacak hâlde değildi. Cihan gözünde yoktu. Zira gözleri bu cihandan başka avalim-i ebediyeye³¹ dönmüşlerdi. Yalnız gözlerini kızına çevirdiği zaman şu dünyada Emily'den ibaret bir ilişkisi kalmış olmadığını tahatturla ondan maada cihanın cevri cefası, zevki safası hatırına bile gelemiyordu.

Bu yolda her dakika Saint Aubert'in tezyid-i za'fına³² nispeten bir ay, bir yıl hükmünü alıyordu. İlerideki köye daha ne kadar zamanda varılabileceğini Michael'den sorup da:

“Tahminen dört saat kadar” cevabını alınca o kadar yola adem-i tahammülünü³³ görerek bu geceyi geçirmek için şuralara en karib mahalde bir hane bulmasını Michael'e emretti. Herif kamçısını çatlatıp arabasını sürdü. Arabanın sadmesine oturduğu yerde mukavemet edemeyen Saint Aubert araba içine yatıp bir hayli zaman

²⁹ tesliye (et-): teselli etmek; avutmak

³⁰ nevahi: nahiye; bölge

³¹ avalim-i ebediyeye: ebedi âlemler

³² tezyid-i za'f: zayıflığın artması

³³ adem-i tahammül: tahammül edememe

o surette mukavemete çalıştıysa da yine derman kendisini bıraktı. Yerinden tekrar kalkabilip de Michael'e "Dur!" emrini de veremiyor. Bu emri kızına işaret eyledi. Arabayı durdurdular.

Biraz bekledikten sonra uzaktan bir köylü geldiğinden oralar-da misafir kabul edebilecek, nasıl olursa olsun bir yer bulunabilip bulunamayacağını sordularsa da, meğer o adam dahi buraların yabancı olduğu bir cevap alamadılar. Biraz daha beklediler. Bir köylü daha geçti. Ona da sorduklarında adamcağız güya vereceği cevabın işitilmesinden korkuyormuş gibi etvar-ı ihtirazla³⁴ dedi ki:

– Şurada bir şato varsa da korkarım ki kimseyi kabul etmezler.

Saint Aubert bu şato hakkında heriften biraz izahat almaya davrandıysa da köylü korkup kaçtı, gitti.

Artık akşam da oluyordu. Oldu bile. Diğer bir yolcuya tesadüf ederek sordular ki:

– Şu orman içinde bir şato varmış. Yolu neredendir?

–Orman içinde şato mu? Kuleli şatoyu mu soruyorsunuz?

–Kulesinden filanından kat'-ı nazarla şatoyu soruyoruz. Yolunu bize gösterirseniz memnun oluruz.

– Ne, ne, ne? Oraya mı gideceksiniz?

– Yasak mı?

– Hayır! Fakat hiçbir kimseyi bulamazsınız ki, oraya gitmek için size nasihat versin.

– O şato kimindir?

– Ne bileyim ben.

– İçinde kimse yok mudur?

– Vallahi bilmem!

Herif daha ziyade suallerine meydan açılmasın diye haifane³⁵ bir tavırla kaçtı gitti. Arabacı Michael biraz daha yol kazanmak için hayvanlarını sürmeye davranmışsa da Saint Aubert hemen kendisini kaybedercesine bir za'f-ı tam³⁶ ile kızının elinden tutarak:

³⁴ etvar-ı ihtiraz: çekingen tavırlar

³⁵ haifane: korkarcasına

³⁶ za'fı tam: tam zayıflık, tükenmişlik

“Ah, pek fenayım!” demesin mi? Saint Aubert kadar gayretli bir adamın böyle izhar-ı ye’s edebilmesi için gerçekten pek fena bir hâlde bulunması lazım gelirdi. Bunu Emily dahi bildiğinden:

– Pek fena mı? Ah zavallı babacığım! Hiçbir taraftan istimdat³⁷ olunamayacak bir mevkideyiz. Aman yarabbi! Şimdi ne yaparız diye, bir kolunu babasının arkasından dolaştırıp Saint Aubert dahi başını kızının göğsüne dayadıysa da bu hâlde sabaha kadar geceyi orada geçirebilmek mümkün olabilir mi?

Bu esnada uzaktan uzağa bir saz sesi, bir nağme sedası kulaklarına vasıl olmaya başladı. Bu müzika Emily için bir müjde-i muavenet³⁸ makamına kaim olarak:

“O! Mutlaka bir mesken-i beşer kurbündeyiz.³⁹ Ahalisi kim olursa olsun elbette bize imdat ederler” dedi.

İşitilen sesleri daha ziyade dikkatle dinlemeye başladı. Hayfa ki saz ve seda gittikçe takarrüp etmeyip, gittikçe uzaklanıyordu. Her hâlde sesin gittiği taraf dahi bir semt-i ümid sayılmaz mı? Kız o tarafa doğru kemal-i dikkatle baktı. Orman içinde büyük ve beyaz bir bina müstağrak-ı zulmet⁴⁰ olarak şöyle belli belirsiz fark olunabilirdi. Michael’i o tarafa doğru gönderip tahkik ettirdikte, filvaki şato olduğu anlaşıldıysa da pederinde hâl yok ki o tarafa doğru gidebilsinler. Adamcağız âdeta bayılıp kendisinden geçmiş. Zavallı Emily:

“Ah babacığım! Sevgili babacığım! Açınız gözlerinizi? Bir lakırdıcık söyleyiniz. Yalnız sesinizi işiteyim” diye hem ağlayıp hem yalvarıyor ama Saint Aubert’de cevap yok. En sonra aldığı haber-i iflas adamcağızı bütün bütün bitirmiş.

Kızcağız ne yapacağını şaşırdığından civarda kaynak varsa bir parça su bulmasını Michael’e emretti. Zavallı Michael suyu bulmuşsa da şapkasından başka koyacak bir kap bulamamış. Kızcağız eliyle bir parça su alıp pederinin yüzüne gözüne sürdü. Ay ışığına karşı pederinin yüzü gözü âdeta bir cenazeyi andırıyordu. Michael hay-

³⁷ istimdat: yardım

³⁸ müjde-i muavenet: yardım müjdesi

³⁹ kurb: yakın

⁴⁰ müstağrak-ı zulmet: karanlığa gö-mülmüş

vanlarının yanından ayrılamadığı için kızcağız za'f-ı hâl ve nev'iyet-i nisvaniyesi⁴¹ ile tevfik⁴² kabul edemeyen bir cüretle babasını arabada ve Michael'in himayesine bırakıp, görünen şatoya doğru kendisi koştu gitti. Tamam ormana doğru girince, demincek işittiği saz ve nağmeyi tekrar işitmeye başladı. Lakin biraz sonra bu sesler yine kesildiler. Ağaçların altı ziya-yı mehtab⁴³ ile tenevvür⁴⁴ edemediğinden ve zifiri karanlık olduğundan heybeti, âciz kızcağızı korkutmaya başladı. Ama öte tarafta can üstünde bir peder bulundukça kızcağız kendi kaydında mı olacak? Artık var kuvvetiyle koşmaya başladı.

Bir hayli gittikten sonra sağ tarafından kalabalık epeyce bir cemaatin kahkahaları vasil-ı sem'-i ümidi⁴⁵ oldular. Şurada burada tek tük kulübeler, hanecikler dahi göründüler. Meğer burada da bağ bozumu yortusu icra olunuyormuş.

Kendisi kan ağlayıp dururken köylülerin raksları, nağmeleri Emily'ye pek acayip geliyor idiyse de ne yapsın? Doğruca yanlarına koşup felaket-i hâlini anlattı. Birkaç köylü kızcağız[a] muavenet için zevklerini bıraktılar. Genç kızın delaletine tebaiyeten⁴⁶ arabaya kadar geldiler. Saint Aubert biraz gözlerini açmış, kızının selamete avdetini görünce daha ziyadece canlandı. Şatoda mı olur, nerede olursa bir barınacak yer tedariki için gelen köylülere yalvardı. Birisi dedi ki:

–Şato sizi kabul edemez. Şato mu? Aman yarabbi! Fakat tenezzül eder de benim haneciğime gelerseniz tabii en güzel yatağımı size takdim ederim.

Reddolunacak teklif mi? Cana minnet addiyle kabul olundu. Yavaşça arabayı sürdüler. Raksedenler arabayı görünce rakı filanı bıraktılar. Hastayı bir hanenin önünde indirip ufacık bir salona götürdüler ki eski fakat temiz bir koltuk sandalyesi üzerine oturmak hastanın hoşuna gitti. Sahib-i hanenin ismi Voisin (Vozen) idi. Meyveden, sütten, kaymaktan nesi varsa getirip misafirlerine takdim eyledi. Hastanın sıtması biraz sükûnet bularak aklını başına

⁴¹ za'f-ı hâl ve nev'iyet-i nisvaniye: zayıflık hâli ve kadınlık

⁴² tevfik: uyum

⁴³ ziya-yı mehtab: ayın aydınlığı

⁴⁴ tenevvür (et-): aydınlanmak

⁴⁵ vasil-ı sem'-i ümid(i ol-): ümit kulağına ulaşmak

⁴⁶ tebaiyyeten: uyarak

aldıkta Voisin ile konuşmaya başladı. Adamcağız fakr-ı hâliyle⁴⁷ beraber bahtiyarlığından o kadar memnun göründü ki, o memnuniyet milyonlerde bulunamaz. Voisin dedi ki:

– Bir kızımдан başka kimsem yoktur. Zavallı karıcığım rahmet-i Hakk’a vasil olduktan sonra yalnız bir kızım kaldı. Onu kocaya verdim. Çoluğu çocuğu da oldu. İşte şurada raks edenler onun çocuklarıdır. Ben de onlar içinde rahat rahat teslim-i ruh edeceğim günü bekliyorum.

Saint Aubert ihtizazlı⁴⁸ bir seda ile dedi ki:

– Yiğit dostum! Umarım ki daha pek çok seneler yaşarsınız. Siz onları, onlar sizi daha pek çok seneler görüp sevmekle bahtiyar olursunuz.

– O! Mösyö! Benim yaşımda olan bir adam için o kadar tûl-i emel⁴⁹ mümkün değildir. Ben artık gidip âlem-i ervahta sevgili karıcığımı bulmalıyım. Her akşam şu ormanlara baktıkça hayali oralarda geziyor zannediyorum. Bu ormanları ne kadar severdi! Mösyö! İnanırmısınız ki ruhlarımız, vücutlarımızdan ayrıldıktan sonra tekrar bu âleme gelerek şu yerleri ziyaret edebileceklerdir?

Saint Aubert olanca kuvvetiyle cebr-i nefis eyledi. Dedi ki:

– Dostum! Müstakbelimiz karanlık bir yerdir. Orada bize rehberlik edecek yalnız ümidimizle imanımızdır. Ruhlarımız bedenden müfakat eyledikten sonra tekrar bu âleme gelip sevdikleri zevatı göreceklere inanmak için bizi hiçbir şey icbar edemez. Ama bu ümitten men dahi edilemeyiz.

Emily ağlıyordu. Badehu bir aralık herkes sükûta vardı. Bu sükûtu ihlal eden yine Voisin oldu. Dedi ki:

– Ya inanıyor musunuz ki bu âlemde bize sevgili olanların ruhlarıyla bizim ruhlarımız ebediyet âleminde yine buluşacaklar? Ah! Yalnız bundan emin olsam elverirdi.

Saint Aubert: O! Buna hiç şüpheniz olmasın. Eğer bu âlemdeki

⁴⁷ fakr-ı hâl: yoksulluk

⁴⁹ tûl-i emel: uzun, fazla istek

⁴⁸ ihtizaz: titrek

müfarakatlar bir müfarakat-ı ebediye olacaklarsa canlar dayanamayacak kadar fâci olurlar.

Bu sözü söyleyerek Emily'nin de yüzüne baktı. Dedi ki:

– Evet Emily! Evet kızım! Orada yekdiğerimizle buluşacağız.

Bu sözleri söyleyip gözlerini semt-i semaya çevirdi. Gayet müminane ve mütevekkilane tavırla huzzarın kalbine metanet verdi. O zamana kadar odada henüz ışık bulunmayıp, fakat mehtap o latif ziya-yı simini⁵⁰ ile odayı tenvir eyliyordu. Voisin bu aralık mum getirmeyi çocuklarına emrettiyse de Saint Aubert:

“Yok! Bu nur-ı mübareği bin fanusa tercih ederim. Şu anda kendimi pek iyi buluyorum. Şu uzaktan uzağa işittiğim saz ve nağme dahi pek hoşuma gidiyor” dedi.

“Saz” ve “nağme” kelimeleri üzerine orada bulunan köylüler kemal-i havf ile birbirlerinin yüzlerine bakiştılar. Saint Aubert bu istigrabın farkına vardı. Sordu ki:

– Acayip! Siz de benim gibi şu güzel müzikayı işitiyorsunuz zannederim. Yoksa işitmiyor musunuz? Ne kadar da güzel çalıyor, hatta saz ikidir de ikisinden birden çıkan seda işte bu kadar ahenk veriyor zannedyorum. Yoksa ormanda peyda olan tanîn⁵¹ olmasın yahut sazı çalan sanatının mertebe-i fevkaladesinde bulunmasın!

Voisin korka korka dedi ki:

– Efendim! Hava mülayim oldukça biz bu müzikayı her zaman işitiyoruz. Fakat siz dahi bunu fevkalbeşer bir şey bulmuyor musunuz? Hele şu sazla beraber nağme-saz olan seda-yı latif mutlaka fevkalbeşer⁵² değil midir?

Saint Aubert: – Filvaki maharetin bu derecesi hemen de fevkalbeşer tabiriyle tarif olunabilecek şeylerdendir.

Voisin: – Fevkatabiadir⁵³ efendim! Fevkalbeşerdir! Onu buralarda kim çalacak? Zaten çalanı da kimsenin gördüğü yok ki. Mutlaka emvattan⁵⁴ birisidir diyoruz.

⁵⁰ ziya-yı simin: gümüş renkli aydınlık

⁵³ fevkatabia: doğaüstü

⁵¹ tanîn: ses; çınlama

⁵⁴ emvat: ölümler

⁵² fevkalbeşer: insanüstü

Saint Aubert: – Yok artık ahyaya⁵⁵ mahsus olan bu sıfatı emvata nispet etmemelisiniz.

Voisin'de havf daha ziyade arttı. Sözüünü başkalarına işittirmemek mecburiyetindeymiş gibi boğuk boğuk söyleyerek dedi ki:

– Ah efendim! Bazı geceler uykum kaçır da uyuyamam. O zaman bu müzika pencerelerimin altına kadar gelir zannederim. Zannederim değil, âdeta gelir. Zannettiğim bir şey kalırsa o da mutlaka bunu çalan sevgili zevcem olması meselesidir. Bazı kere göreyim diye pencereyi açarım. Açar açmaz bu müzika kesilir. Her tarafa bakarım, kimse yok. Bazılarının itikadına göre bu müzika ölüm işaretiymiş. Bir kimsenin ölümü yaklaştığı zaman bu müzika işitilirmiş. Lakin bunca senelerden beri ben bu müzikayı işittiğim hâlde işte henüz vefat etmedim.

Bu kadar saf-derunane bir zanna kızın güleceği geldi. Fakat içi kan ağlayan kızcağızın yüzü gözü gülebilir mi ki gülsün? Saint Aubert dedi ki:

– Bunların hiçbirisine diyecek yok azizim! Lakin köylülerden hiçbirisi şu müzikayı takip cesaretinde bulunamadı mı? Takip olunsaydı mutlaka müzikacısı dahi görülür, anlaşılırdı.

Voisin: – Takip olundu efendim! Bu cesareti eden de bulundu. Fakat ne kadar takip olunsu, güya kendisine takarrüb⁵⁶ nispetinde müzika dahi tebaüd⁵⁷ eyliyor. Arada hep aynı mesafe kalıyor. Anlaşıyor ki dünyanın öte ucuna kadar gidilse buna yetişilemeyecek. O zaman takip edenler korkup dönüyorlar. Nasıl oldu da bu akşam erken çıktı. Ekseriya gece yarısından sonra çıkardı. Şimdi şu şatonun kulesi üzerinde görülen parlak seyyare şurada ormanın arkasına doğru inip gurub eylerken bu müzika zâhir olurdu.

Saint Aubert müteaccibane bir tavırla sordu ki:

– Hangi kule?

Voisin: Affedersiniz Mösyö! Kuleyi görmüyor musunuz? İşte şato, işte kulesi

⁵⁵ ahyā: canlılar

⁵⁷ tebaüd (eyle-): uzaklaşmak

⁵⁶ takarrüb: yaklaşma

– O şato kimin malıdır?

– Marki (Marquis) de Villeroi (Vilruva).

Bu ismi işitince Saint Aubert titredi. Hâl ve tavrı büsbütün mütegayyir oldu. Dedi ki:

– Öyleyse biz burada Blanc (Blanki)'ye karibiz.⁵⁸

Voisin tasdik tarikiyle başını sallayarak dedi ki:

– Evet efendim, evet! Bir zaman bu şato Marki'nin en sevgili ikametgâhı değil miydi? Ama sonra nefret eyledi. Pek çok seneler vardır ki buraya hiç gelmemişti. Hatta vefatını bile haber verdiler. Bu malikânenin başkaları yedine⁵⁹ geçtiğini de söylediler.

Voisin bu lakırdıyı söylerken bir aralık Saint Aubert dalmış gitmişti. Marki'nin vefatı sözü ihtiyarın ağzından çıkar çıkmaz yerinden fırlarcasına bir teyakkuzla dedi ki:

– Vefat mı? Aman yarabbi! Vefat mı? Ne zaman?

– Bir ay kadar oluyor ki bu haberi aldık. Siz Marki'yi tanıyor muydunuz Mösyö?

Saint Aubert bu suale ehemmiyet vermedi. Kendi kendine dedi ki:

– İşte bu pek fevkalade!

Emily korkusundan titreyerek: “Niçin bunu fevkalade buluyorsunuz babacığım!” sualini irad eylediyse de Saint Aubert bir cevap vermedi. Tekrar dalgınlığa duçar oldu. Neden sonra kendine gelerek Marki'nin vârisi kim olduğunu sordu. Voisin dedi ki:

– Adını unuttum. Ama bilirim ki Paris'te oturur. Hem de öyle gelip şatosunda oturacak asilzadelerden değil. Paris budalalarından!

Saint Aubert: – Şato hâlâ kapalı mıdır?

Voisin: – Onun gibi bir şey. Bekçisi olan karıyla koca nezaret ediyorlarsa da şatoda yatıp kalkmıyorlar. Hendek haricinde bir kulübe yapmışlar, orada yatıp kalkıyorlar. Zaten yatılıp kalkılacak yer mi ki? Dünyada ne kadar altın varsa bana verseler orada bir gece kalamam.

Bu sözler Saint Aubert'i ziyadesiyle telaşa düşürmektelerse de

hasta adamcağız telaşını göstermemeye çalışıyordu. Tekrar sordu ki:

- Mösyö Voisin! Kaç seneden beri buralardasınız?
 - Burada doğmadımsa büyüdüm efendim!
 - Marki de Villeroi'nın zevcesi Markiz'i tanır mısınız?
 - Ah! Sorar mısınız efendim, sorar mısınız? Yalnız ben mi ya?
- Şu civarda müteveffa Markiz'i tanıyan yüz elli kişi daha bulunur.

– Ben de o zavallı kadını tanıyanlardanım.

– Öyleyse pek bahtiyarsınız Mösyö! O kadar güzel, o kadar iyi bir kadını tanımış olmak bahtiyarlıktır. Fakat hayfa ki kadıncağız kendisi bahtiyar olamamıştır.

Saint Aubert'in gözlerinden sel gibi yaş boşanmaya başlamıştı da hiç haberi yoktu. Bu hâl zavallı Emily'yi ziyadesiyle meymus ve bizar eyliyordu. Voisin, Markiz'in evsafını daha ziyade uzun uzadıya sayıp dökmeye başladıkta, Saint Aubert tahammül edemeyeceğini anlayarak: “Elverir dostum, elverir!” dedi ve köylüyü susturdu. Emily laf söylemek değil a, nefes almaya muktedir olamıyordu. Saint Aubert sözü değiştirmek için dedi ki:

– Şu fevkattabia müzikadan bahsediyorduk.

Voisin: – Evet efendim! Fakat sus sus, na, işte yine peyda oldu.

Vakıa gerek saz ve gerek nağme uzaktan uzağa tekrar işitilmeye başladı. Ama güfte neden ibaret olduğu anlaşılamıyordu. Hatta çaldığı sazın bile ne olduğu hükmedilemiyordu. Kitaradan daha çok sesli ve şestardan daha tatlı ve hazin sedalı bir saz, buna Saint Aubert de şaşarak: “Hakikat acib⁶⁰ şey!” demesiyle köylülerin kâffesi:

“Evet efendim! Pek acib, pek acib!” diye başlarını salladılar.

Biraz sonra Voisin dedi ki:

- Bu müzikayı ilk defa olarak işitişim on sekiz seneden ziyade oluyor, bir latif yaz gecesiydi. Ama bu geceden dahi geç. Ormanda yalnız geziniyordum. Bir çocuğun hasta olduğundan pek mükedderdim. Uzaktan uzağa müzikayı işitince komşulardan Claude zanneyledim. Bazı kere kapısı önüne çıkıp çalgı çalmak âdetidir. Bir de

⁶⁰ acib: tuhaf

ormanın seyrek bir yerine geleyim ki... A! Bunu bütün ömrümde unutamayacağım... Birdenbire kulağıma gelen sesi bütün ömrümde unutamayacağım. O mutlaka bir melekler konsertosu idi ki göğe doğru çekilip gidiyordu. Evime geldiğimde gördüğümü, işittiğimi söyledim. Benimle istihza ettiler. Fakat ertesi sabah karım da başkaları da bu müzikayı işittiler. Manastıra gidip Fransuvaz [Francis] bacıya anlattık. O da bizi daha ziyade korkuttu. Mutlaka hasta olan çocuğumuzun vefatına bir işaret-i semaviye olacağını söyledi. Hangi haneden cenaze çıkacaksa bu müzikanın o haneye takarrüb edeceğini bildirdi.

Bu sözler Emily'nin merakını pek ziyade arttırdıysa da babasını ürkütmemek için sesini çıkarmıyordu. Baba Voisin hikâyesinde devamla dedi ki:

– Hâlbuki Francis bacının sözü doğru çıkmadı. Zira çocuğumuz vefat etmeyip yaşadı.

İki defa tekerrür eden “Francis bacı” sözleri de Saint Aubert’in sem’-i taaccübünü⁶¹ gıcıkladılar. (Zira bacı ve hemşire unvanı rahibelere verilir.) Sordu ki:

– Francis bacı mı? Bu civarda bir de rahibeler manastırı mı vardır.

Voisin: – Evet efendim! Saint Clair Manastırı ta deniz kenarında.

Artık Saint Aubert’in yerinden fırlayıp:

“Aman Allah! Bu ne esrar!” diye haykırmasından Emily de, köylüler de korktular. Cümlesi buz gibi dona kaldılar. Saint Aubert’in bu çılgılığı kopardığı zamanki tavrı hem yeis ve kederin hem havf ve hirasın⁶² mertebe-i gayesine⁶³ varmış olan bir acınacak adam tavrıydı. Müteakiben zaten uçkun olan çehresi büsbütün bir meyyit⁶⁴ çehresine benzedi. Adamcağız mermerden yapılmış bir heykele döndü. Emily bu korkunç hâlden pek ziyade ürkerek:

“Babacığım, babacığım! Rahata, sükûna muhtaç olduğunuzu unutuyormusunuz? Keremkâr⁶⁵ sahib-i hane sizi yatağınıza yatırsın mı?” dedi.

⁶¹ sem’-i taaccüb: şaşırma kulağı

⁶² havf ve hiras: korku

⁶³ mertebe-i gaye: son mertebe

⁶⁴ meyyit: ölü

⁶⁵ keremkâr: cömert

Saint Aubert kızını tesrih⁶⁶ için gülümsemeye çalışıyor idiyse de hiçbir lakırdı söyleyemiyordu. Neden sonra kelama da iktidar پیدا eyledi. Dedi ki:

– Korkma kızım! İyiyim. Yarın daha iyi olurum. Fakat artık seyahate hitam vererek şatomuza döneriz. Zira şu müşahedat ve mesmuat⁶⁷ bende seyahate devam için iktidar bırakmadı.

Vakıa şatolarına avdeti Emily dahi arzu ediyorduysa da, pederinin vehleten⁶⁸ avdete gördüğü mecburiyet dahi kızcağızı duçar-ı endişe eyledi.

Pederini yatak odasına götürdüler. Kendisi de kendine tehyie⁶⁹ edilen küçücük bir odaya çekildi. Orada kendi kendisine mütalaata koyuldu. Validesi vefat edeliden beri âlem-i ervahta⁷⁰ ruhların buluşup buluşmayacakları kaziyesi⁷¹ kızcağızın zihnini zaten işgal edip duruyordu. Babasından da kat’-ı ümid eylemesi üzerine bu mesele nazarında daha ziyade ehemmiyet alarak buna dair pederinin bu akşamki sözlerini birer birer hatırdan geçirdi.

Bir aralık penceresini açıp dirseğini dayatarak mülahazalarını orada yürütmeye başladı. Gözleri eb’ad-ı semaya⁷² doğru medd-i nazar⁷³ ederek dalıp gitmişlerdi. Biraz evvel Voisin’in tarif ettiği seyyare bu aralık ormanın arkasına doğru inip gurub eyledi. Onun müşahedesi kızcağızın aklına mahut fevkattabia müzikayı getirdi. Acaba o müzikayı yine işitecek miyim diye hem korkup hem de arzu eyliyordu. Marki de Villeroi’nın vefatına pederinin gösterdiği esefler dahi hatırına geldi. Hele markizin ismi yad olunduğu zamanki teessürü bir de Saint Clair Manastırı’nın ismi meydana konulduğu zamanki çılgılığıyla birleşerek genç kızcağızın merakını arttırdıkça arttırdılar. Çünkü o zamana kadar babası bu isimlerden hiçbirisini kendi yanında yad etmemişti.

O gece müzikadan hiçbir eser işitilmedi. Bağ bozumu yortu-

⁶⁶ tesrih: rahatlatma

⁶⁷ müşahedat ve mesmuat: görülenler ve duyulanlar

⁶⁸ vehleten: ansızın

⁶⁹ tehyie (edil-):hazırlanmak

⁷⁰ âlem-i ervah: ruhlar âlemi

⁷¹ kaziye: konu

⁷² eb’ad-ı sema: gökyüzünün uzaklıkları

⁷³ medd-i nazar (et-): bakışı uzanmak

sunu yapanlar da çekilmiş olduklarından hiçbir taraftan ses seda gelmiyordu.

Yarın yine yola çıkılacağı hatırına gelerek biraz da uyumaya lüzum gördü. Oyaştaki kızcağız uykuya muhtaç olduğu zaman uyku gecikir mi?

6

VEDA-I A'ZAM¹

Ertesi sabah erkenden Emily bazı sesler, gürültüler işiterek uykusundan uyandı. Meğer arabacı Michael kendi katırlarına ses vererek atların hizmetiyle iştigal ediyormuş. Kalktı, mümkün mertebe tuvaletini icra eyledikten sonra babasının odasına gitti. Fakat bu gecenin sıtmal ve zahmetli uykusu adamcağızı dinlendirmekten ziyade bir kat daha duçar-ı za'² eylemişti. Babasını da alıp dün akşam gece taamı ettikleri odaya kadar indirdi. Hane sahibi baba Voisin ile kızı bu odada temiz pak bir kahvaltı hazırlamışlardı.

Pederinin zaafını gören Emily bugün yola çıkmaktan sarf-ı nazar edilmesi reyinde bulunuyorduysa da Saint Aubert bir an evvel şatosuna avdet arzusunda bulunduğundan, pek çok zamandan beri kendisini bu kadar iyi bulduğu yokken bugün pek iyi bulduğunu temin eyleyip ve sabah serinliğinde yola çıkarsa gündüzden daha rahat seyahat edeceğini söylüyordu. Fakat tamam hane sahiplerine teşekkür ederek kapıdan çıkılacağı esnada Emily gördü ki babasının yüzünü birdenbire müthiş bir sarılık istila eyledi. Adamcağız biraz sallanıp koltuk sandalyesi üzerine düşüverdi. Bu hâlde Saint Aubert yolculuktan feragatle kendisini yukarıya yatak odasına kadar çıkarmalarını ricaya başladı.

¹ veda-ıa'zam: en büyük veda, ayrılık ² duçar-ı za'f (eyle-): zayıf düşürmek

Yatağına yatırıldıkta hane sahiplerine kendisini bir lahzacık kızıyla yalnız bırakmalarını rica etti. Emily zahiren metanetini muhafaza ediyorduysa da derunundan kanlar gidiyordu. Lakin adamcağız kızın elini tutup zaifane³ sıkarak pür şefkat olan gözlerini de kızın gözlerine diktiği zaman Emily'de ne metanet ne resanet⁴ kalmayarak gözlerinden yaş boşanıverdi.

Saint Aubert dahi gözyaşlarını men eyleyemiyordu. Nihayet kudretini toplayarak dedi ki:

– Sana söylemek ihtiyacında bulunduğum şeylere nazaran bakiye-i hayatım⁵ olan dakikaları pek de kâfi göremiyorum. Duçar olduğumuz hakikat-i müellimenin⁶ derece-i dehşetini senin nazarında tahfife⁷ çalışıyordum. Ama iş o mertebeyi geçti. Emily! Dakika-ı kübra-yı müfarakatımız⁸ pek yakındır. Buna tahammül için olanca metanetimizi toplayarak cesurane ve müminane söyleşmeliyiz.

Güya pederinin vefatı ihtimalini ilk defa olarak şimdi teslim etmişçesine bir cüret-i meyusane ile pederinin yüzüne baktıysa da, bu acıya tahammül edemeyerek kızcağız bir aralık kendisinden geçip bayılıverdi. Saint Aubert'in avaz-ı istimdatkâranesi⁹ baba Voisin ile kızını celp ederek zavallı Emily'ye muavenete müsaraat¹⁰ gösterdiler.

Emily gözlerini açtığı zaman babasını çend¹¹ dakika evvelki hâlinden beş kat daha zayıf buldu. Lakırdı söylemeye ancak muktedir olabiliyordu. Hane sahipleri çekildikten sonra adamcağız artık son kuvvetini cem' ederek ve kızını öperek koklayarak beyhude bir teessüfle kendisini de hasta etmesinden dolayı pederane ve şefikane bir tekdirden¹² sonra dedi ki:

– Cesaret kızım, cesaret! Bizi bunca inayatına müstağrak buyurmuş olan Hak Taala hazretlerinin şu son irade-i kat'iyesine dahi kemal-i imanla teslimiyet gösterelim. Ağlama. Ölüm hiç kimse için

³ zaifane: zayıfça

⁴ resanet: sağlamlık; dayanıklılık

⁵ bakiye-i hayat: hayatın geri kalanı

⁶ hakikat-i müellime: keder verici hakikat

⁷ tahfif: hafifletme

⁸ dakika-ı kübra-yı müfarakat: büyük

ayrılık dakikası

⁹ avaz-ı istimdatkârane: imdat isteyen ses, bağırış

¹⁰ müsaraat (göster-): acele etmek; koşturmak

¹¹ çend: birkaç

¹² tekdir: paylama

nagehani bir netice değildir. Çünkü hepimiz daima bu neticeyi muhakkak biliyoruz. Kadir-i Kayyum¹³ hazretlerine iman olanlar için bunda korkacak bir şey de yoktur.

Şu nasihatlar üzerine Emily'de biraz sükût hâsıl oldu. Saint Aubert dedi ki:

– Dinle beni kızım! Sana itiraf edecek bazı büyük esrarım vardır. Senden bir de vaat ve temin ihtiyacıdayım. Ona nail olursam daha rahat öleceğim. Ama o vaadi keşf-i esrardan mukaddem bana vermelisin. Diğer pek çok esrarım daha varsa da, senin için onları bilmenden ziyade bilmemen hayırlıdır. Haydi bakayım sana vasiyet edeceğim şeyleri harf be harf icra edeceğine yemin et!

Böyle bir dakikada Emily için emr-i pedere adem-i imtisal¹⁴ mutasavver midir? Ez dil ü can¹⁵ yeminlerle babasını temin eyledi. Saint Aubert dedi ki:

Seni verdiği yeminden döner bed-asıllardan addedemem! Bahuşus yapacağın şey yine senin rahatın, selametin için zaruriyattandır. Şimdi maksada gelelim: Şatoda benim yatak odamın içinden bir camlı kapıyla girilen bir küçük odayı bilirsin ya. Bu odanın döşeme tahtaları büyük koltuğun altında eğretidir. Orası bir kapaktır. Ortasındaki düğme bunu sana kolayca tanıtır. Ayağını o düğme üzerine basınca kapak aşağıya çöker. O zaman onu bir sürme gibi döşemenin altına doğru itersin. Bu kapağın derunu da ufacık bir hazinedir.

Saint Aubert biraz durup nefes alarak dinlendi. Badehu yine sözünde devamla dedi ki:

– Lakırdılarıma dikkat ediyor musun?

Emily bir kelime söylemeye muktedir olamadığından yalnız baş işaretiyle pederine cevab-ı tasdik verdi. Bunun üzerine Saint Aubert “Şatoya avdet eylediğin zaman...” diye başladığı bir söz Emily'yi büsbütün mağlup ederek iki elleriyle yüzünü örtmüş ve artık hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Zira bu söz pederi vefat ederek onu buraya terk eyledikten sonra kendinin şatoya yalnız olarak avdetini

¹³ Kadir-i Kayyum: Ezeli Kudret

¹⁵ ez dil ü can: gönülden ve candan

¹⁴ adem-i imtisal: uymama

ihtar eylemişti. Saint Aubert kızına teselli vermek için bir suret-i mahufede¹⁶ gülümsedi. Dedi ki:

– Şatoya avdet eylediğin zaman bu odaya yalnız girmelisin. Tarif ettiğim hazinecikte bir paket bulacaksın ki, birtakım mektuplardan ibarettir. Şimdi olanca dikkatinle beni dinle! Sana ettirdiğim yemin dahi işte bu noktaya dairdir. Bu mektupları yakacaksın. Anladın mı? Hepsini yakacaksın. Hiçbirisini okumaksızın, hiçbirisine bakmaksızın, cümlesini kâmilten yakacaksın. İşte sana son vasiyetim, emr-i mahsusum bundan ibarettir.

Seyahate çıkılacağı gece Emily'nin bu odada pederinin karıştırdığını gördüğü mektuplar işte bunlar olduğu hatırına geldi. Bunların mahvındaki sebep ve hikmeti sorması üzerine babası dedi ki:

– Eğer bu sebep ve hikmeti sana söyleyebilecek olsaydım yemin ettirmeye ne lüzum kalırdı. Bence bu bir sır-ı a'zamdır. Bu bapta gözü kapalı olarak bana itaat etmeni arzu eyliyorum. Yine o hazinecikte bir ipek kese derununda iki yüz doubloon (o zamanın altınlarının ikisi bir yerde olanı) bulacaksın. Zaten o hazineciği yaptırmaya sebep şatoda bulunabilecek parayı hıfzedebilmektir. Zira o zamanlar vilayetin her tarafını birçok haydut çeteleri istila etmişti de bastıkları şatolarda, hanelerde ne bulurlarsa yağma ediyorlardı.

Hasta biraz daha nefes alıp dinlenerek dedi ki:

– Senden bir vaat daha isterim. O da her ne hâle duçar olacaksan ol, fakat hiçbir sebep ve vesile ile Vallée Şatosu'nu satmamaktan ibarettir. Hatta kocaya varacak olduğun zaman dahi bu şatoyu çeyiz olarak kocanın üzerine geçirtmeyeceksin. Şato hep senin namına mukayyed bir malikâne kalacaktır.

Bundan sonra Saint Aubert kızına servetinden bahsetti. O zamana kadar henüz vermemiş olduğu izahatı da ita ederek dedi ki:

– O iki yüz doubloon altını ile kesemde bulacağın bir miktar para sana bıraktığım servet-i nakdiyenin tamamıdır. Ondan başka nakit bırakamıyorum. Sebebi de Paris'teki Mösyö Motteville'in iflasıdır. Zengin değilsin kızım! Fakat ekmek parasına muhtaç fakir de değilsin.

¹⁶ suret-i mahufe: korkunç şekil

Muttasıf¹⁷ olduğun kanaatla yine geçinebilirsin.

Artık Emily kelime-i vahide¹⁸ söyleyemiyordu. Pederinin elini kendi elleri içine alıp öperek ve gözyaşlarıyla ıslatarak yatağı önünde diz çökmek vaziyetini alan kızcağız âdeta perestiş hâlindeydi.

– Bu vesayadan¹⁹ sonra Saint Aubert biraz istirahat etmişe benzedi. Ancak şu sözleri söyleyebilmek için nefesine ettiği cebirlerden dolayı pek takatsız kaldığından yarı uyku, yarı baygınlık hâliyle gözlerini kapadı. Emily pederinin başı ucundan ayrılmayıp dua eyliyordu. O sırada odanın kapısı yavaşça dık olundu. Meğer Mösyö Voisin civar manastırdan bir papaz getirmiş. Artık ölüm yatağında bulunduğu kimsenin şüphesi kalmayan adamcağıza son bir vazife-i diniyeyi icra için papazın vüruduna Emily memnun olduysa da, babasının o dalgınlıktan uyanmasını beklemeye lüzum gördü.

Babası gözünü açtığı zaman Emily bir itiraf-ı günah²⁰ râsimesi arzu edip etmediğini pederine sordu. Verdiği muvafakat işareti üzerine papazı hastanın yanına ithal edip, kız dahi çekildi. Hasta ile papaz yarım saat kadar yalnız kalarak tabiidir ki Hak Taala hazretlerinden affı niyaz olunacak kabayih-i hafiye²¹ neden ibaret ise ortaya konuldu. Badehu Emily ve baba Voisin ve kızı ve sair hane halkı, hastanın yanına gelip taabbüden diz çöktüler. Papaz dahi bu hâlde hâlet-i nez'e²² mahsus olan duayı okudu.

Bu râsime-i müellime²³ bittikten sonra Saint Aubert hane sahibi Baba Voisin'i yanına çağırıp elini tutarak artık intifa²⁴ hâlinde bulunan son lem'a-i hayatının²⁵ kuvvetiyle dedi ki:

– Dostum! Tanışalı pek yakınsa da kalbinizin safvetini takdir eyleyebildim. Kızıma muavenetinden eminim. Ben aradan çekildikten sonra Emily'nin o muavenete ihtiyacı olacaktır. Senin de evladın var. İhsas-ı pederaneyi²⁶ bilirsin.

Voisin ağlayarak hastayı temin etti. Şatosuna kadar birlikte

¹⁷ muttasıf: sahip

¹⁸ kelime-i vahide: tek kelime

¹⁹ vesaya: vasiyetler

²⁰ itiraf-ı günah: günah çıkarma

²¹ kabayih-i hafiye: gizli günahlar

²² halet-i nez': ölüm hâli, can çekişme

²³ râsime-i müellime: kederli âdet

²⁴ intifa: sönme; yok olma

²⁵ lem'a-ı hayât: hayat parıltısı

²⁶ ihsas-ı pederane: babaca duygular

götüreceğini vaat eyledi. Ama artık kelama iktidarı kalmadığından adamcağız Voisin'e yalnız bir elini sıkmakla teşekkür edebildi. Biraz sonra yine dermancığı teceddüt ederek kızıyla çend kelime daha teati eyledi. Sathî heveslere, kadıncasına hissiyata asla mağlup olmamasını tavsiyeden sonra, kendi hemşiresi Madam Cheron için dedi ki:

– Vakıa kendisiyle ayrı yaşamışız. Aramızda hiç münasebet kalmamış demektir. Ama ondan başka akrabın yoktur. Vasiyetnamemde tasrih olunduğunu göreceksin ki sinn-i rüşde²⁷ kadar seni onun himayesine tevdi etmişimdir. Vakıa hüsn-i himayesinden²⁸ ümidim ber-kemal²⁹ değilse de ne yapayım, başka kimsem yok. Gönlü fena değilse de, tabiatı bizlere benzemez. Herhâlde kendisiyle güzel geçinmeye gayret etmelisin. Benim hatırım için! Benim ruhumun istirahatı için!

Emily pederinin vesayasını harf be harf icrada asla kusur etmeyeceğini temin eyledi. Ağlayarak dedi ki:

– Zaten bundan sonra şu vasiyetlerinize tevfik-i muamele³⁰ ile ruhunuzu şad edebilmekten başka benim için ne miktar tesliyet kalmıştır ki?

Saint Aubert kızının yüzüne baktıysa da gözlerinin feri gittikçe kayboluyordu. Dakika-i uzma³¹ hulul etmişti. Bir aralık: “Neredesin kızım?” dedi. Fakat ne söylediğini de farkedemiyordu. Kız, babasının elini tuttu. O zaman hastanın yüzü kül kesildi. Eli buz gibi soğuktu. Yalnız kalbinde kalan bakiye-i hayat³² biraz daha devam ederek dudakları arasından kızını takdis ediyordu. Kızcağız pederinin soğuk terlere müstağrak başını tutup ağlayarak öpüyordu. O esnada da ruh-ı peder makarr-ı ebedîsine³³ tayeran³⁴ etti, gitti.

Voisin ile kızı zavallı Emily'yi cenaze odasından ayırıp çıkarabilmekte zahmet çektiler. Kızcağız kabre kadar pederinin elini bırakmamak azm-i meyusanesinde³⁵ idiye de müsaade vermediler.

²⁷ sinn-i rüşd: ergenlik yaşı

²⁸ hüsn-i himaye: güzelce koruma

²⁹ ber-kemal: tam

³⁰ tevfik-i muamele: uygun davranma

³¹ dakika-i uzma: en büyük dakika

³² bakiye-i hayat: hayat kalıntısı

³³ makarr-ı ebedî: ebediyen durulan yer; ahiret

³⁴ tayeran (et-): uçmak

³⁵ azm-i meyusane: ümitsizce niyet

7 YETİM

Sabahleyin hasta için gelen papaz akşam dahi Emily'yi tesliyeteye geldi. Hatta Saint Clair başrahibesinden de bir selam getirdi. Rahibe, Emily'yi davet etmiş. Cenaze henüz kaldırılmamış olduğu cihetle, Emily yarın cenaze defninden sonra rahibenin nezdine gideceğini vaat etti.

Papazın vaizane ve pederane nasihatları kızcağızı epeyce teskin edebildiler. Papazdan aldığı fikr-i hikmet üzerine Emily dedi ki:

– Pederim nazar-ı Bari'de dün nasıl mevcut idiye, bugün dahi öyle mevcuttur. Gaybubeti yalnız bize nazaran bir gaybubettir. O baki ve ezelînin nezdinde babam dahi mevcut ve bakidir.

Geceyatakodasına çekildiği zaman hayali hep pederiyle meşgul olduğu gibi hafif ve zahmetli bir uykuya daldığı zaman rüyasında da onunla meşgul oldu. Yalnız pederini değil validesini de birlikte gördü. Bunların yüzleri mütebessim ve tavırları bahtiyarane idiler. Bunların dudakları bir şeyler söylemek için kımıldanıyorlar idiye de, Emily sözlere bedel uzaktan uzağa bir saz sedası işitiyordu. Bu müzikanın pederi üzerinde de tesiri görüldü. Güya pederi o sedadan cuşa¹ gelmiş gibi bazı evza-ı mahzuzanede² bulunuyordu.

Şu teessürle kızcağız gözünü açıp uyandı. Rüya kaybolmuş idiye

¹ cuşa (gel-): coşmak

² evza-ı mahzuzane: hoşnut hâller

de saz devam ediyordu. Filhal evvelki akşam işittiği müzikayı tahattur eyledi. Hele Voisin'ın lakırdıları da hatırına gelerek bu müzikanın muhbir-i mevt³ olduğuna kendisi de inandı.

Yarı müteabbidane⁴ ve yarı haifane⁵ bir tavırla pencereden baktı. O parlak seyyare yine orman üzerine doğru inerek guruba takarrüb⁶ etmişti. Seyyare gurub ettikçe saz sesi de tebaüd⁷ ederek ikisi birden kayboldular.

Saint Aubert'in, vefatından mukaddem Saint Clair rahibeleri manastırına defnedilmesini vasiyet eylediğinden ve hatta bu manastırın şimal cihetinde, müteveffa Villeroi'un kabri yanını irae⁸ ederek oraya gömülmesini istediğinden, ferdası gün bu vasiyet mucibince hareket olundu. Cenaze defnolununcaya kadar hazır bulunmaya kızcağız cesaret eyledi. Badehu başrahibe, Emily'yi kendi odasına götürüp, nice dindarane ve hakimane sözlerle tervihine⁹ inayet eyledi. Vakıa kızcağız öyle olur olmaz tesellilerle evvelki hâl-i şetaretini¹⁰ bulamazsa da, yine bu misilli nasayihin¹¹ hüsn-i tesiri inkâr olunamaz. Bununla beraber birkaç hafta manastırda oturup kederden münbais¹² hüznü hâli büsbütün mündefi¹³ olmayınca, şatosuna avdet edemedi. O müddet zarfında birisi şatosundaki Theresa'ya ve birisi halasına olarak iki mektup yazıp felaket-i vakıadan bunları da haberdar etti.

Saint Clair Manastırı'nda imrar¹⁴ eylediği haftalar zarfında gerek başrahibe ve gerek sair bacılar zavallı yetimi o kadar hoş tuttular ki, bir aralık Emily dahi dünya ve mafihayı terkle şuracığa çekilmek arzusuna düşmüştü. Zira mabed-i mezkûr¹⁵ zaten halkın mazhar-ı takdisi¹⁶ olan yerlerden iken, pederine de makber ve makar¹⁷ olmasıyla Emily nazarında kudsiyeti berter¹⁸ olmuştu. Yalnız Valancourt

³ muhbir-i mevt: ölüm habercisi

⁴ müteabbidane: ibadet edercesine

⁵ haifane: korkakçasına

⁶ takarrüb (et-): yaklaşmak

⁷ tebaüd (et-): uzaklaşmak

⁸ irae (et-): göstermek

⁹ tervih: rahatlatma

¹⁰ hâl-i şetaret: neşeli hâl

¹¹ nasayih: nasihatler; öğütler

¹² münbais: çıkan; doğan

¹³ mündefi (ol-): gitmek; geçmek

¹⁴ imrar (eyle-): geçirmek

¹⁵ ma'bed-i mezkûr: söz konusu mabet

¹⁶ mazhar-ı takdis(i ol-): kutsal saymak

¹⁷ makar: bulunulan yer

¹⁸ berter: daha yüksek

namı buna mani görüldü. Zira bu nam pederi tarafından da takdir ve takdis edilmiş bir nam olup Emily'yi de dünyaya rapt eylemekteydi. Hatta sözün doğrusu Emily, Valancourt'a olan irtibat-ı kat'i'si¹⁹ maddeten, vicdanen ne hüküm götürebileceğini henüz nazarında tayin etmemiş idiyse de, bir manastıra çekilecek olanların dünya yüzünde artık hiçbir merbutiyetleri kalmamak lazım geleceğine göre Valancourt böyle bir uzlet-i külliye²⁰ mani olabilirdi.

Madam Cheron'dan bir cevapname geldi. Vakıa nice tesliyet-amiz²¹ sözlerle memlu²² ise de bu sözlerin kâffesi basmakalıp şeylerden olacağı ihbara ihtiyaç bırakmaz. Madam Cheron kariben²³ manastıra bir adam gönderip ona refakatle Vallée Şatosu'na kadar gidebileceğini yeğenine bildiriyordu. Vakıa bizzat kendisi gelip yeğenini alması lazım geleceğini yazıyorsa da, şu aralık kendi memleketinde pek çok misafirler bulunarak her gün verilen ziyafetlerde hazır bulunmayacak olursa nezakete mugayeretinden²⁴ dolayı, dostlarının duçar-ı intikad ve muahezesi²⁵ olacağından bahisle özür dahi diliyordu. İşte kızcağızı tesliye ve himayesine tevdi eylediği halanın böyle bir hala olduğunu zavallı Saint Aubert dahi biliyordu.

Madam Cheron'un dediği uşak geldi. Aradan birkaç gün daha geçtikten sonra Emily yol zahmetine katlanabilecek kadar iade-i kudret eylediğinden evvela gidip Voisin ile kızına gayet müteşekkiranane bir surette vezaif-i veda²⁶ ifa eyledikten sonra manastıra avdet ve pederinin kabrini bir daha ziyaretle manastırın kilisesine girdi. Orada gerek mevkiin ruhaniyeti ve gerek kızcağızın teessürü hasebiyle kilisenin mermer direkleri arasında gözüne bazı hayalat görünür gibi olduysa da, bu hayalatın insan eseri olduğuna delalet edebilecek ayak patırtısı filan gibi şeyler işitilmediğinden ve zaten o zamanlarca fevkattabia ve hariç-ez-daire-i beşeriyet²⁷ şeylere ziyadece itikat olunduğu gibi bilhassa bu taraflar ve bu manastır hakkında

¹⁹ irtibat-ı kat'i': kesin bağlanma

²⁰ uzlet-i külliye: bütünüyle yalnızlık

²¹ tesliyet-amiz: teselli edici

²² memlu: dolu

²³ kariben: yakın zamanda

²⁴ mugayeret: uymama; aykırılık

²⁵ duçar-ı intikad ve muaheze (ol-): eleştiri ve küçümsemeye uğramak

²⁶ vezaif-i veda: veda görevleri

²⁷ hariç-ez-daire-i beşeriyet: insanlık dairesinin dışında

da rivayat-ı kesire²⁸ bulunduğundan zavallı Emily gördüğü hayalattan havfını sıdk-ı iman²⁹ ve şiddet-i ibadetine³⁰ katarak o veçhile ifa-yı vezaif-i perestîşkârîde³¹ bulundu.

Tamam azimet dakikasında başrahibe ile vedalaşacağı zaman o muhterem bacı, kızcağızı ziyadesiyle taltif ederek, eğer dünya yüzünde umduğu bahtiyarlığa nail olamayacak olursa, buraya gelip saadet-i sahihayı³² burada bulmasını tavsiye eyledi.

Elhâsıl pederinin burada vefatından dolayı Emily nazarında vatan derecesinde bir kudsiyet peyda eylemiş olan şu yerlerden müteessiren müfarakat eyleyerek yola çıktıysa da, esna-yı rahta³³ müsadif-i nazar-ı temaşası³⁴ olan o latif mevkiler, o güzel sahralar kızcağızı evvelki gibi eğlendiremiyorlardı. Zavallı yetim! Saha-ı tabiatın bu menazır-ı latifesini hayretle temaşada kendisine refik olan babacığı yanında yok ki, bunlardan lezzet alabilsin.

İlk gece Languedoc hududu üzerinde bir mahalde kalıp, ertesi akşamı Gaskonya'ya vasıl oldu. Ta akşamdan sonraydı ki uzaktan uzağa kendi şatoları görününce:

“Ah! İşte sevgili babacığımın en ziyade sevdiği mesken! İşte kendi eliyle gars³⁵ ettiği orman! Akşamın bu saatiyse oralarda gezmek için en ziyade sevdiği saatti” diye kalben müteessir olmaya başladı. Daha ziyade yaklaştı. Artık her gün gezip yürüdüğü çemenzara varınca:

“Ne sükût ve sükûn! Her şey eski hâlinde, her şey güzel, ama yalnız bu letafeti ruhlandıran sahibi eksik!” diye ağlamaya başladı.

Araba kapının önünde durup ihtiyar Theresa ağlayarak yetimi istikbal eyledi. Hele pederinin sevgili köpeğı de koşup hanımı arabadan inerken muhibbane avavelerle üzerine atılmaya başlamıştı ki bu hâl kızcağızın yüreğini paralamaya kâfi değilmiş gibi bir de köpek etrafı aranarak ve aradığını bulamayınca, araba içine atlayıp

²⁸ rivayat-ı kesire: bol rivayet, hikâye

²⁹ sıdk-ı iman: iman temizliği

³⁰ şiddet-i ibadet: ibadetin kuvveti

³¹ ifa-yı vezaif-i perestîşkârî(de bu-lun-): taparcasına görevlerini yapmak

³² saadet-i sahiha: gerçek mutluluk

³³ esna-yı rah: yolda geçen zaman, yolda iken

³⁴ müsadif-i nazar-ı temaşa: gözüne ilişen

³⁵ gars (et-): dikmek

her köşeyi koklayarak efendisinden eser bulamayınca, onlara mahsus olan ağlayışla ulumaya başladı ki, işte bu hâl Theresa'yı da Emily'yi de elem ve esefin son mertebesine vardırdı.

Emily ihtiyar hizmetçinin elinden tutarak kapıdan içeri yürümeye başladı. Kâh yürüyor, kâh duruyor, yine yürüyor, yine duruyordu. Bugün şurada görülen sükût, tenhalık ne faci idi. Sanki her tarafı ölüm istila eylemiş!

Birinci salona girdiler. Oradan da mukaddema Emily'nin "benim odam" dediği kabinoya vardılar. Döşemeler dayamalar hep eski hâlinde, fakat o zamana kadar bunlar ebkem³⁶ iken, şimdi dilenmişler de kâffesi kendisine felaket-i hâlden bahsediyorlarmış gibi bir hâl var.

Bahçeye nâzır bir pencere yanına oturdu. Güneşin gurubunu temaşa için ekseriya pederiyle beraber bu pencerenin önünde otururlar, konuşurlardı. Theresa pişirdiği bir kahveyi getirip kıza verdi. Dedi ki:

– Ah Matmazel! Haber-i felaketi aldığım gün ne olduğumu bilemezsiniz. Bu seyahatten yalnız avdet edeceğinizi kim hükmedebilirdi?

Zavallı Emily! Mendilini gözlerine tutup Theresa'ya da sükût emirleri veriyordu. Bir müddet bu hâl ile geçti. Badehu cüret ve cesaretini toplayarak babasının dairesini de görmeye gitti. Orayı da ziyaretle derdi ne kadar artacaksa artmasını ve son mertebeyi bulmasını istiyordu.

Filvaki kütüphane kapısını açarken kızcağız bayılmak derecelerine geldi. Artık burada her ne görse doğrudan doğruya pederini görmüş demek oluyordu. Hele pederinin oturmak mutadı olan koltuk sandalyesini görünce hâlâ pederi onun üzerinde oturuyormuş gibi bir hayale dalarak tazimi havfa, havfı kedere katıp dizleri üstüne çöktü. Orada bir ibadet ifasından sonra kemal-i cüretle koltuk üzerine oturdu. Onun önünde bir büyük rahle ve onun da üzerinde bir açık kitap bulunup filhal der-hatır³⁷ etti ki, seyahatlerinden bir gün evvel

³⁶ ebkem: dilsiz

³⁷ der-hatır (et-): hatırlamak

pederi kendisine bu kitabın şu açık sayfasını okumuştı.

Bu kitap artık Emily nazarında bir kitab-ı mukaddes hükmünü aldı. Badema³⁸ şu sayfayı asla çevirmemek ahdiyle gözlerini oradan ayıramıyordu. Kızcağıza o kadar dalgınlık geldi ki, hâlinden Theresa dahi korkarak onu oradan güç hâl ile ayırabilirdi.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Emily'ye halası tarafından bir mektup daha geldi. Madam Cheron hâlâ yeğenine birtakım yavan teselliler vererek kendisini Tholouse'a (Tuloz) davet ediyordu. Müteveffa biraderi tarafından Emily'ye nezaret ve himaye mecburiyeti altına sokulmuş olduğuna göre, Emily'nin mutlaka kendi yanına gelmesine lüzum gösteriyordu. Hâlbuki Emily sabavetinin³⁹ o kadar mesudiyetle geçtiği ve pederinin de her yerden ziyade sevdiği Vallée Şatosu'ndan ayrılmak istemiyor idiyse de, pederi dahi halasına itaat emrini verdiğinden halasına yazdığı cevapta, tavsiyesine itaat ve inkıyat⁴⁰ vaadiyle beraber teessürat-ı tabiiyesi zail oluncaya kadar biraz vakit daha Vallée'de ikametine müsaade edilmesini istirhamda bulundu.

Bedbaht yetimin kalbinde daha ne kadar kederler vardı! Madam Cheron'un zevki, tabiatı kendi ahlakına asla uymayacağını pekâlâ biliyordu. Halası gayet zengin ve kibarane zevk ve safaya gayet heveskâr! Kendisiyse ona nispetle fakir olmaktan maada, böyle matem içindeyken halasının zevklerine, safalarına iştiraki de pek yolsuz düşeceğini görüyordu.

Halasına yazdığı cevabı gönderdikten sonra yekdiğerini müteakiben devreyleyen haftaların her biri kızcağızın yeisini tadil ede ede, nihayet yetimler için tabii olan bir hüzn-i hafif ü latif ile kaldı. Pederiyle birlikte başlamış oldukları kitapların kıraatinde devam ile beraber, pederinin sevdiği parçaları şeştarıyla çalmaya ve bazı hazin güfteleri okumaya da başladı. Pederiyle birlikte gezdiği çimenlere, balık göllerine filanlara da gidip gezmeye başlayarak velhâsıl Emily, kendisine masumane ve mahzunane bir suret-i maişet teşkil etmiş

³⁸ badema: bundan böyle

⁴⁰ inkıyat: boyun eğme; itaat etme

³⁹ sabavet: çocukluk

oldu. Bahusus ki aradan haftalar geçip de halasından eser zuhur etmemesi, bu mesudane maişetin devamını da kıza ümit ettiriyordu.

Bir akşam Emily balık gölü üzerindeki köşke doğru gitmişti. Bu yolun iki tarafındaki otlar büyüyüp pederinin kendi eliyle ektiği çiçekleri boğmuş olması, kızcağız için esef-engiz⁴¹ bir manzara hükmünü almıştı. Köşke varıp her şeyi yerli yerinde ve yalnız pederiyle validesinin gaybubet-i ebediyelerinden maada her hâl suret-i evlasında⁴² bulunduğundan orada zavallı öksüz anacığını, babacığını düşünmeye başlamıştı. Bir de hariçte bir ayak patırtısı peyda olmasın mı? Bu patırtıyı eden zat, ta köşke kadar gelip kapıdan içeriye girmesin mi?

Bir erkek! Fakat o da bir kadının işgal etmiş olduğu mahalle bila-istizan⁴³ girivermesinden dolayı ziyadesiyle mahçup oldu. Gayet mutazarrı'ane⁴⁴ bir seda ve bir hâl ile özürler dilemeye başladı. Sedasını da iştince Emily'ye bir lerze⁴⁵ ârız olduysa da korku lerzesi değil.

Fakat acaba hata mı ediyor? Tanıdığı bu seda!...

Gelen erkek kendisini tanıyamadı. Hâlâ ettiği küstahlığın affı ricasında bulunuyor. Emily dahi özürlerini kabul eylediğine dair birkaç kelime mırıldandı. O zaman delikanlı dahi telaşla ilerleyerek:

“Aman yarabbi! Mümkün mü ki? Matmazel Saint Aubert ha!” deyince artık hiç şüphe kalmadı ki tesadüfün oraya getirdiği zat Valancourt'dur.

Emily için Valancourt'u görmeksevinçle karışık elemli, kederli birçok hatıraları tecdid⁴⁶ eyledi. Derunundan geçen şeyleri delikanlıya anlatmamak için olanca kuvvetiyle cebr-i nefseyliyor idiye de, nihayet Valancourt, babası Saint Aubert'in sıhhat ve afiyetinden haber sorunca, kızcağızın artık zaptına muktedir olamadığı bir seyl-i sirişkin⁴⁷ coşması, felaket-i vakiayı tamamen delikanlıya anlattı. Bunun üzerine Emily'yi bir sandalye üzerine oturtup kendisi de yanına oturarak dedi ki:

⁴¹ esef-engiz: kedere sebep olan

⁴² suret-i evla: ilk biçim

⁴³ bila-istizan: izinsiz

⁴⁴ mutazarrı'ane: yalvarırcasına

⁴⁵ lerze: titreme

⁴⁶ tecdid (eyle-): yenilemek

⁴⁷ seyl-i sirişk: gözyaşı seli

– Bu kadar büyük bir acıya karşı teselli vermekte hiçbir fayda olamayacağını bilirim Emily! Yalnız bu acıya kendimin de iştirakiyle bâr-ı ye’sinizi⁴⁸ paylaşmak isterim.

Adamcağızın esna-yı seyahatte vefatıyla Emily’yi yabancılar eline tevdi eylediğini işitince Valancourt: “Ah! Ben neredeydim, ben!” diye izhar-ı esef⁴⁹ eyledi.

Badehu, seyahatte kendi devamını hikâyeye başlayarak sohbetin tahavvülü kızın da itidal-i teessürünü⁵⁰ mucip oldu. Valancourt kendilerinden ayrıldıktan sonra bir hayli zaman sahil-i bahrda⁵¹ gezerek, badehu Gaskonya yolunu tutup memleketine gelmişse de kendisini daima yalnızlık içinde bulduğundan, her gün âdeta serseriyeane gezintilerle eğlenmek yolunu bulmuş. Bu yalnızlığın hükmü, Emily’nin fıkdanından⁵² ibaret bulunduğunu kız dahi anladı.

Badehu yerinden kalkıp şatosuna doğru yürüyorken Valancourt dahi yanı başında sâkitane⁵³ yürümeye başladı. Kapıya kadar geldiklerinde Valancourt daha ileriye geçemeyeceğini görerek durdu. Orada ertesi gün Estuviere (Estoviye) taraflarına doğru gideceğinden bahisle veda için gelip arz-ı ubudiyet etmesine müsaade istemekle, Emily bu müsaadeyi diriğ⁵⁴ etmeye lüzum görmedi.

Bu akşam Emily pek müteallim bir hâlde zaman geçirdi. Bugünkü mülakat bütün hatıralarını, bütün kederlerini bi’t-tecdid⁵⁵ Valancourt’u düşündükçe pederini de beraber düşünmek mecburiyetinden kurtulamıyordu. Bir kere pederine intikal eden zihni ta ölüm yatağına kadar güzâr⁵⁶ eyleyen şeylerin kâffesini kızcağıza ihtar eyledi. Pederinin asıl vasiyetini hâlâ ifa edememiş olduğunu da düşününce: “Yarımdan tezi yok mektupları yakarım” diye yatağına girdi.

⁴⁸ bâr-ı ye’s: üzüntü, keder yükü

⁴⁹ izhar-ı esef (eyle-): hayıflanma göstermek

⁵⁰ itidal-i teessür: kederlenmeyi aşırıya götürmeme

⁵¹ sahil-i bahr: deniz kenarı

⁵² fıkdan: yokluk

⁵³ sâkitane: ses çıkarmadan; sessizce

⁵⁴ diriğ (et-): esirgemek

⁵⁵ bi’t-tecdid: tazeleyerek

⁵⁶ güzâr (eyle-): geçmek

8 YALNIZLIK

Ertesi sabah Emily babasının odasındaki şömineye ateş yaktırdı. Odaya girdiği zaman kimse gelip kendisini rahatsız etmesin diye kapıyı da kapadı ve sürmeledi. Mahut camlı kapıyı açıp içeriye girdi ki yakacağı kâğıtlar, seyahat gününün gecesinde pederini ziyaretiyle o derecelerde müteessir gördüğü kâğıtlar olacağına hiç şüphesi bulunmadığından, kızcağızın müthiş bir merakla yüreği kabarıyordu.

Emily o zamana kadar âlem içine girmemiş ve biraz da hastalıklı büyüüp efkâr ve akaid-i masumaneden¹ ayrılamamış olduğundan, seyahatten mukaddem pederinin o kadar duçar-ı te'sir olmuş bulunduğ u odaya girince helecanından, dizleri titremeye başlamıştı. Pederinin buradaki sandalyesini görünce burada da hâlâ pederi o sandalye üstünde oturuyor gibi hayallere duçar oldu.

Bununla beraber şu havf ve helecan beyhude olduğunu da bilerek bazı dakikalarda kendi kendini muaheze² eyliyordu. Nihayet mahut hazineciğin kapağını buldu. Pederinin tarifi veçhile açıp içinden mektuplar paketiyle altın kesesini ve sair bazı evrak ve eşya-yı perakendeyi çıkardı.

Kızcağız bunları çıkarıp kapıyı tekrar kapadığı zaman kalbi ve

¹ efkâr ve akaid-i masumane: masu-
mane inançlar ve fikirler

² muaheze (eyle-): eleştirmek

zihni o kadar müşevveş³ bir haldeydi ki bir aralık vasiyet-i pederi unutarak mektuplardan bazısı üzerine bila-ihhtiyar göz gezdiriverdi. Aman yarabbi! Gözlerinin tesadüf eyledikleri birkaç cümle ne müt-hiş şeyler idiler! Bunları görmüş olmak kızın merakını arttırmayıp, bilakis nedametini mucip oldular. Asıl korku ne idiğini o zaman anladı. Hemen kâğıtları elinden attı.

Şu birkaç cümlelerin gözüne ilişmesi zavallı Emily'yi öyle bir hâle duçar eyledi ki asıl acınmaya şayan hâl bundan başka bir türlü olamaz. İşte gözü önünde bir hazine-i esrar var! Bu esrara vukuf ihtiyacı, hevesi, merakı yavrucağı cayır cayır yakıyor. Hatta pederine yeminlerle temin ederek vermiş olduğu sözden de pişman olmuş. Fakat derhal aklını başına alarak: "Hayır! Ben itaat vaadi verdim. Şu kalbimde hâsıl olan mukaddeme-i nedamet⁴ bile cinayetden maduttur⁵" diye kâğıtları topladığı gibi yanı başında yanmakta bulunan ocağın içine atıverdi. Birkaç dakika zarfında o kadar esrar mahv oldu gitti.

İpek keseye gelince: Onu henüz açmamıştıysa da kese derununda paraya benzeyebilmesi kabil olamayan büyük bir şey bulunduğunu temas ile anladığından keseyi de açtı. İçinden ufacık bir kitap gibi fildişinden mamul bir kutu çıktı. Onu da açtıkta, içinden bir minyatür tasvir çıktı ki, işte seyahat gecesi pederinin perestîşkârane bir surette temaşayla hüngür hüngür ağladığı resim, bu resimdi.

Emily tepeden tırnağa kadar vücuduna soğuk su dökülmüş gibi titredi. Hâlâ gönlü istiyordu ki bu resim kendi validesinin resmi olsun. Heyhat! Validesinden başka, hem de gayet güzel bir kadının resmidir.

Ama "gayet güzel" demek kâfi midir? Hüsnün, cemalin bu derecesi nadir, hem de pek nadir bulunabilir. Emily bile, resme hemen taaşşuk⁶ derecesini buldu. Bir türlü resmi gözleri önünden ayıramıyor ki! Gayet âli bir nasiye⁷ üzerine kumral zülüfler gelişi güzel dökülüvermişler. Dudaklarında bir tebessüm hâli varsa da gayet mahzunane! Elhâsıl bu resmin heyet-i umumiyesi gayet halîm ve

³ müşevveş: karışık

⁴ mukaddeme-i nedamet: pişmanlık başlangıcı

⁵ madut (ol-): sayılmak

⁶ taaşşuk: âşık olma

⁷ nasiye: alın

gereği gibi mahzun, fakat pek sevimli bir kadın ihtar eyliyordu.

Bu resmin de ihrakına⁸ dair pederi tarafından bir gûne⁹ emir ve vasiyet olmaması, resmin muhafazası için Emily'de bir salahiyet peyda eyledi. Bir aralık kızın hatırına pederinin Markiz hakkında söylediği sözler geldi. Mutlaka bu resim Markiz'in resmi olmasına kanaat etmek istedi. Fakat Markiz'in resmiyse, Saint Aubert neden bunu bu kadar gizli yerlerde saklasın?

Hariçten bahçe kapısının açılması Emily'yi bidar¹⁰ eyledi. Valancourt'un geldiğini anlamıştı. Hemen önündeki eşyanın bakiyesini bir tarafa koyup delikanlıyı istikbale koştı. Valancourt o kadar bozulmuş ki dün akşamın alacakaranlığında Emily buna dikkat edememiş, salona girdiler.

Valancourt "Yekdiğerimizle daha dün akşam tesadüf edebildiğimiz hâlde bugün gelip yine sizden müfarakat¹¹ ruhsatını istemek mecburiyeti, benim için ne kadar müellim olduğunu bilirsiniz" demesiyle, Emily gülümseyerek def-i teessüre¹² sa'y¹³ eylediye, sözü başka vadiye saptırmayınca elemi defedemeyeceğini anladı. Hatta başka vadilere saptırılan sözler dahi bunları müteselli edemediler. Bahçeye indiler. Garonne nehrinin cereyanını temaşaya başladılar.

Bu defaki teessür yalnız bir pederden müfarakat-ı ebediye¹⁴ teessürü olmayıp bir dosttan müfarakat teessürüydü. İkisi de ayrı ayrı birer yere oturup düşünüyorlardı. Bir zamana kadar hiçbirisinin ağzından harf-i vahid çıkmadı. Nihayet söze Valancourt cesaret edebildi. Dedi ki:

– Şuraları ne güzel yerler! Hayfa ki ben buralardan mübaadete¹⁵ mecbur olacağım. İhtimal ki bu da bir müfarakat-ı ebediye olacaktır. Matmazel! Biliorum ki sizi eğlendirecek, memnun edecek sözler bu sözler değildir. Yanınızda nezaketsizlik, hürmetsizlik ediyorum. Ama yalnız bir defaya mahsus olmak, bir daha tekerrür etmemek üzere müsaade buyurunuz da size diyeyim ki, lutuf ve nezaketiniz

⁸ ihrak: yakılma

⁹ bir gûne: hiçbir şekilde

¹⁰ bidar (eyle-): uyandırmak

¹¹ müfarakat: ayrılma

¹² def-i teessür: kederi kovma

¹³ sa'y (eyle-): çalışmak

¹⁴ müfarakat-ı ebediye: ebedi ayrılık

¹⁵ mübaadet: uzaklaşma

bende zail olmaz bir hayret, inkâr kabul etmez bir minnet peyda etmiştir. Ah! Bir gün öyle bir salahiyete nail olsam da hakkınızdaki ihtisatımın tabir-i sahihiyle “aşk” diye tabirine muktedir olabilsem.

Emily’nin bir hareket-i gayr-ı ihtiyariyesi,¹⁶ delikanlıyı ürkütüp susturdu.

– Hayır, hayır! Kendi hodgâmane¹⁷ ihtisatımdan bahisle bu mükâfatı suistimal edecek değilim. Fakat ihtiyarımın fevkinde bir şey olarak ağızımdan kaçırduğım sözden, yani itiraf-ı hâlimden¹⁸ dolayı bir daha huzurunuzda çıkamamak derecesinde matrud¹⁹ olacaksam, bugünkü veda ve müfakatın benim için tesliyet kabil olamayacak felaketlerden sayılacağını mümkün değil ketmedemem.

Delikanlının gönlünü istila eyleyen ihsas Emily’nin de gönlünü meşhun²⁰ eylemiş olduğuna şüphe var mıdır? Valancourt’un bu sözü üzerine az kalmıştı ki o da raz-ı derununu²¹ ibraz ediversin.

Büyük bir cebr-i nefis ile bu zaaftan, bu mağlubiyetten kendisini kurtarabildi. Delikanlının ümitlerini takviyede istical,²² kendisi için pek büyük mehalikten²³ addolunuyordu. Yalnız bir vakar-ı kibarane²⁴ ile itiraf etti ki pederi tarafından mazhar-ı takdir ve sitayiş²⁵ bulunan bir kibarzadenin kendisine bu yolda beyan-ı hususiyet etmesi, mucib-i iftihadır.

Valancourt mahcubane bir tereddütle dedi ki:

– Gerçek mi Matmazel? Pederiniz tarafından böyle bir takdire mazhariyetim gerçek midir? Öyleyse mahza pederinize hürmeten beni şayan-ı afv göreceğinizden de emin olabilirim.

Emily iki dakika sükût ve sükûn ile cem’-i cüret²⁶ eyledikten sonra dedi ki:

– Mösyö Valancourt! Size muhlisane²⁷ muamele edeceğim. Ne

¹⁶ hareket-i gayr-ı ihtiyariye: elde ol-
madan, kasıtsız yapılan hareket

¹⁷ hodgâmane: bencilce

¹⁸ itiraf-ı hâl: hâli, durumu açıklama

¹⁹ matrud (ol-): kovulmak

²⁰ meşhun (eyle-): doldurmak

²¹ raz-ı derun: içinin sırrı

²² istical: acelecilik

²³ mehalik: tehlikeler

²⁴ vakar-ı kibarane: kibar bir ağırbaş-
lılık

²⁵ mazhar-ı takdir ve sitayiş: takdir ve
övgüye değer

²⁶ cem’-i cüret (eyle-): cesaret toplamak

²⁷ muhlisane: samimi olarak

hâlde bulunduğumu görüyorsunuz ya? Benimle olan muamelatınızı o hâlime tevfik edersiniz ümidindeyim. Vakıa pederimin hanesinde bulunuyorum ama yapyalnız bir hâldeyim. Eğer etrafımda hısımdan, akrabadan hamilerim, hafızlarım²⁸ bulunsaydı her gün ziyaretiniz beni mahzuz eylerdi.

– Böyle bir hâlde bana düşen vazifeyi bilmemezlik edemem Matmazel! Bu vazifeyi bilmekten mütehassıl ziyanımı neyle tazmin mümkündür? Eğer ümitlerimde hatam yoksa halanıza müracaat için bana müsaade verirsiniz.

Zavallı kızcağız mahcubiyetinden gül kesildi. İçinde bulunduğu hâlin müşkülâtı meydandadır. Bu hâl yalnızlık hâlidir. Ne akrabası var, ne dostu, ne müsteşarı!²⁹ Yalnız Madam Cheron'dan ibaret bir halası varsa da işte nice zamanlardan beri ondan da eser yok.

Kızın bu meyusiyeti Valancourt'u da meyus etti. Zavallı delikanlı dedi ki:

– Evet! Ümidin pek ilerisine gitmişim. Heves beni hayal-i hama³⁰ kadar düşürmüş. İşte görünüyor ki beni teveccühünüze layık bulmuyorsunuz. Ah! Bu seyahate ömrümün en mesut zamanı diye verdiğim hüküm dahi yanlışmış. Vakıa pek tatlı günler, ama ömrümün bakiyesini zehirlemek için tadı artmış günler!

Emily delikanlının çehresini istila eyleyen na-ümidlik³¹ alaimi-ni³² gördükçe dil-hun³³ oluyordu. Valancourt ise durup durup söze başlayarak diyordu ki:

– Neler çektiğimi bilseydiniz! Yalnız sizden uzak olduğum zamanlar değil, hatta burada, evet, işte buracıkta, sizin beni kim bilir nerededir zannederken... Eyvah! Acaba hatırınıza geldiğim var mıdır ki, nerede olduğumu zannetmenizden bahsediyorum! Neyse Matmazel! Madem ki şu saat bence inkıta-ı ümid³⁴ saatidir, bari her şey söylenmiş, bitmiş olsun. Zulmet-i şeb³⁵ bizim gibi başka hamileri olmayan biçareleri cenah-ı siyahı³⁶ altına aldıkça bu şatonun etra-

²⁸ hafız: koruyucu

²⁹ müsteşar: kendisine danışılan kişi

³⁰ hayal-i ham: boş hayal

³¹ na-ümidlik: ümitsizlik

³² alaim: alametler; belirtiler

³³ dil-hun (ol-): üzölmek

³⁴ inkıta-ı ümid: ümit kesme

³⁵ zulmet-i şeb: gecenin karanlığı

³⁶ cenah-ı siyah: siyah kanat

fında geziniyordum. Derunî³⁷ bir “ah” edecek olsam, esrarımı faş eder havfiyla ah-ı derunumu bile men’e mecburdum. Yalnız size mücaveretimden³⁸ dolayı kendimi bahtiyar bulurdum. Bu bahçe, bu ormanlar, bu çadırlar ilk gördüğüm yerler değildir Matmazel! Hatta bir akşam çitinizi, duvarınızı bile atlayarak ta şu pencerelere kadar sokuldum. Tahmin ediyordum ki onlar sizin odanızın pencereleridir. Pederinizin verdiği müsaadeden bi’l-istifade³⁹ gelip arz-ı ubudiyet⁴⁰ ve ifa-yı vazife-i ziyaret⁴¹ eylemek istiyor idiysem de, sizin tarafınızdan böyle bir mezuniyete nail olamadığımı için bir türlü cesaret eyleyemiyordum. Bereket versin ki avcı kıyafetim köylülerin nazar-ı ıstibahını⁴² davet etmediler. Yoksa şatonuza kastetmiş bir hırsız zannıyla tevkif bile edilirdim. Benimse uzaktan olsun sizi bir kerecik görmekten başka kastım yoktu.

Biçare delikanlının şu sözleri bir intikad-ı sahih⁴³ üzerine manasız diye katiyen reddolunabilecek miskinane sözler idiyseler de Emily bunları en manidar, en âşıkane sözlerden olmak üzere telakki ediyor ve ona göre sem’-i ehemmiyetle⁴⁴ dinliyordu. Zaten ikisi de mahçup, ikisi de masum olan gençler, bir de kemal-i safvetle⁴⁵ hüsn-i terbiye⁴⁶ almış olurlarsa bundan cüretli neler söyleşebilirler?

Şu suretten ibaret bulunan hasbihal-i meyusane epeyce uzandı. Nihayet Valancourt daha ümitsizcesine bir tavırla cebr-i nefis ederek dedi ki:

– Sizi ziyade rahatsız ettim. Artık gitmeliyim. Fakat bir gün olup da hısıminıza, akrabana arz-ı ubudiyet eyleyebilmek hususunda müsaadenizi diriğ etmeyeceğiniz vaat buyurulursa, beni ye’s-i kat’iden⁴⁷ kurtarmış olacaksınız.

O zaman Emily cevaba cüret buldu, dedi ki:

– Elbette hısımım, akrabam, pederimin mazhar-ı takdir ve te-

³⁷ derunî: içten gelen

³⁸ mücaveret: komşuluk; yakınlık

³⁹ bi’l-istifade: yararlanarak

⁴⁰ arz-ı ubudiyet (eyle-): kulluğunu sunmak

⁴¹ ifa-yı vazife-i ziyaret (eyle-): ziyaret görevini yerine getirmek

⁴² nazar-ı ıstibah: şüpheli bakış

⁴³ intikad-ı sahih: doğru eleştiri

⁴⁴ sem’-i ehemmiyet: dikkatli kulak

⁴⁵ kemal-i safvet: tam saflık, temizlik

⁴⁶ hüsn-i terbiye: güzel terbiye

⁴⁷ ye’s-i kat’i: kesin ümitsizlik

veccühü olmuş bulunan bir zatın mülakatıyla iftihar eyleyeceklerdir.

Zavallı Valancourt'u ümitsizlikten kurtarıp ümitvar eylemek için hakikaten müsaadenin bu derecesi kâfi görüldü. Büyük bir memnuniyet ve şükran ile kızın elini öperek bu vedaı müteakiben çekilip gitmesi lazım geliyor idiyse de bir türlü oradan çekilip gidemiyordu. Gözlerini Emily üzerine dikmiş, oradan bir yere ayıramıyordu. Emily'de hiç cüret kalmamıştı ki o da gözlerini kaldırıp da melul mahzun karşısında boyun bükten delikanlının ümidini arttırabilecek bir tavır gösterebilir.

Bunların şu hâli sevda ve ümit ile masumiyet ve iffet ve bir taraftan da havf ve mahcubiyetin pençe pençeye cenkleştikleri bir hâldi. Zavallılar tamam bu hâlde iken, arka cihetlerinden ve şato tarafından acele yürüyen bir adamın ayak patırtısı işitildi. Emily o tarafa dönerek halası Madam Cheron'un geldiğini görünce büsbütün duçar-ı mahcubiyet olarak kıpkırmızı bir renkle vücudu da tır tır titremeye başladı. Bununla beraber halasını istikbal için ilerledi.

Madam Cheron gençlerin yanına gelince Valancourt'a gayet mütecessisane ve müteaccibane⁴⁸ bir keskin nazar fırlatarak Emily'ye dedi ki:

–Bonjur yeğenim! Nasılsınız? Sıhhatiniz yerindedir ya? Fakat görüyorum ki, bu suallerim de beyhudedir. İşte hâl ve şanınız gösteriyor ki hepimizi duçar-ı elem eden felaket-i vakıa üzerine kendinizi müteselli edecek tedabirde⁴⁹ gafletiniz yoktur.

Bu söz ok gibi Emily'nin ciğergâhına işledi. Valancourt ile aralarında böyle bir sözü davet edecek ne hâl peyda olmuştur ki halasının bu sû-i zannına layık olsun?

Zavallı kızcağız! Bu acıyı da mini mini yüreğinde saklamaya mecbur olmakla beraber dedi ki:

–O hâlde Madam pek ziyade şayan-ı istihkar⁵⁰ bir kız olmaklığım lazım gelir. Zira gaybubeti cümlemizi müteellim eden zatın firak-ı ebedisinden⁵¹ beni ilâ ahirü'l-ömr⁵² hiçbir şey müteselli edememelidir.

⁴⁸ mütecessisane ve müteaccibane: meraklı ve garipseyen

⁴⁹ tedabir: tedbirler

⁵⁰ şayan-ı istihkar: küçük görmeye

layık

⁵¹ firak-ı ebedi: sonsuz ayrılık

⁵² ilâ-âhirü'l-ömr: ömür boyunca

– Pekâlâ, pekâlâ! Kederinizi arttırmaya gelmedim. Görüyorum ki siz de pederinize benziyorsunuz. En büyük bahtiyarlık dakikalarında bile kendisini mahzun görür ve mahzun gösterirdi. Bu tabiatta olmasaydı insanlara daha ziyade müşabih⁵³ bir adam olurdu.

Emily buna hiçbir cevap vermedi. Yalnız Valancourt’u takdimle iktifa etti. Valancourt şu görüp işittiği şeylerden dolayı pek müteessir olduysa da yine Madam Cheron’u ta’zimat-ı faika⁵⁴ ile selamlamakta kusur etmedi.

Madam Cheron delikanlıya hafif bir baş işaretiyle mukabele etti ki bu esnada gözlerinin bakışı açıktan açığa muhakkirane⁵⁵ idi. Biraz sonra Emily’ye veda ederek Valancourt çekildi gittiye de kızcağızı böyle bir halanın eline bırakıp gittiğinden dolayı ne derecelerde mükedder olduğunu hâl ve şanı ile anlatabilmişti. Valancourt gittikten sonra Madam Cheron açıktan açığa ekşi bir suratla sordu ki:

– Bu delikanlı kim oluyor? Şüphe yok ki âşıklarınızdan birisi! Fakat sevgili yeğenim, böyle yalnızlık hâlinde iken delikanlılarla görüşüp konuşmaktan haya ve havf edecek kadar sizi terbiyeli umardım. Âlem bu gibi uygunsuzluklara dikkat eder. Hem sizi temin ederim ki bu mülakatlardan dolayı halk sizin için pek çok şeyler söyleyecektir.

Madam Cheron’un gadr-ı bî-edebanesi⁵⁶ bu dereceye varması üzerine zavallı Emily, can acısı ile şiddetli bir mukabelede bulunmak istediye de halası sözünü kesmeyerek meydan vermemişti. Diyordu ki:

– İşte görünüyor ki siz kendi kendinizi muhafaza iktidarında değilsiniz. Sizi kendinizden ziyade muhafaza ve himaye edebilecek bir hamiye muhtaçsınız. Vakıa şu yoldaki vezaiif⁵⁷ beni hiç eğlen-diremezse de zavallı babanız, zavallı kardeşim son dakikasında sizin harekât ve sekenatınıza⁵⁸ nezaret vazifesini bana yükletmiş olduğundan çar u naçar⁵⁹ bu ağır vazifeye katlanmak lazım geliyor. Fakat sevgilim size şimdiden haber vereyim ki bana bir mutavaat-ı

⁵³ müşabih: benzeyen

⁵⁴ ta’zimat-ı faika: en üstün saygılar

⁵⁵ muhakkirane: aşağılayıcı

⁵⁶ gadr-ı bî-edebane: edepsizce mer-

hametsizlik

⁵⁷ vezaiif: görevler

⁵⁸ harekât ve sekenat: davranışlar

⁵⁹ çar u naçar: ister istemez

kat'ıye⁶⁰ ile itaat etmeyecek olursanız ben bu ağır yüke uzun uzadıya takat getiremem.

İş çığırından çıkmaya başladı. Emily'nin ıstırabı, kibri, bahusus masumiyeti halasının bu gevezeliklerine nispetle pek âli kaldığından, evvelce hazırlamış olduğu cevapları itaya tenezzül edemedi. Nihayet halası:

– Buraya gelmekten maksadım sizi Tholouse'a götürmektir. Acınacak şeylerin birisi de pederinizin böyle müflisen vefat etmiş olmasıdır. Zaten olacağı buydu. İşlerinin önünü sonunu düşünmeyip daima israf ederdi. Bir gün olup da kızının idaresini halasının üzerine bâr⁶¹ edeceğini hiç düşünmüyordu” deyince Emily olanca vakar-ı mütekebbiranesiyle⁶² dedi ki:

– Burası yanlışır Madam! Servetinin duçar-ı rahne⁶³ olması israfından değil, cömertliğindendir. Pederimi birçok mehasin-i âliye⁶⁴ tezyin eylediği gibi, onun birisi de cömertliğiydi. Umarım ki Mösyö Motteville'in işleri de yoluna girer. O zaman pederimden aldığı parayı iade edebilir. O vakte kadar da ben şuracıkta kendi kendiciğimi pekâlâ idare eylebilirim.

– O! Ona şüphe mi ister? Şuracıkta kendi kendiciğinize yaşamak sizin için ne kadar müreccah olacağını burhan-ı hâdisi⁶⁵ ile gördük ve anladık. Mektuplarınızla da bunu bana yazıyordunuz. Ben de kemal-i safvetle inanıyordum. Kim bilir ki size refakat ve mülazemete⁶⁶ can atan bir Mösyö Val... Val... adını da unuttum.

Bu söz dahi Emily'nin haysiyetine dokundu. Dedi ki:

– Ne vesile ne özür tedarikine ihtiyacım yoktur. Şurada yalnızlık hâlinde zaman geçirmeye lüzum görüşüm meğer pek doğruymuş. Eğer bu seyahat zahmetini ihtiyardan maksadınız biraderinizin kızındaki elemeleri, kederleri bir de su-i zanlar, hakaretlerle arttırmak idiye, bu kadcarcık bir maksat için bu uzun seyahati hiç de ihtiyar buyurmamahydınız.

⁶⁰ mutavaat-ı katiye: tam itaat

⁶¹ bâr: yük

⁶² vakar-ı mütekebbirane: kibirli ağırbaşlılık

⁶³ duçar-ı rahne (ol-): yara almak

⁶⁴ mehasin-i âliye: yüce ahlak

⁶⁵ burhan-ı hâdis: canlı kanıt

⁶⁶ mülazemet: yakınlık gösterme

Zavallı kızcağızın etvar-ı masumanesi⁶⁷ hâlâ Madam Cheron'un nazar-ı dikkat ve merhametini celp edemiyordu. Hep o müstehziyane ve muhakkirane tavrıyla sordu ki:

– Ey bu delikanlı kimmiş bakalım? Hevesi, maksadı neymiş?

– Onu size kendisi söyleyecektir Madam! Kendisini pederim dahi tanımıştır. Asaletini, liyakatini pek beğenmiştir.

– Bir familyanın küçük vârisi değil mi? Yani hanedanının servetinden mahrum ve alacağı kadından servet ve sâ mânâ muhtaç, âdeta bir dilencil! İşte benim kardeşim böyledir. Nerede bir derbeder görürse kapılıverir. Gençliğinde de böyleydi. Ne sevdiklerini niçin sevdiği, ne verdiklerini niçin verdiği bilinemezdi. İnsanların mahiyetini çehresinden, nasiyesinden anlamakiddiasında bulunurdu. Ne belahet!⁶⁸ İnsanın çehresi ile ahlakı arasında ne münasebet olabilirilmiş? Zahirde görülen ahval ve alaimden ziyade hiçbir şey insanı aldatamaz.

Şu müziç⁶⁹ musahabeye nihayet vermek için Emily halasına bir hafif kahvaltı teklif etti. Halası kabul ile şatoya geldiler. Kahvaltı esnasında halası katiyen anlattı ki kendisiyle beraber Tholouse'a gitmek için hemen tedarikâta başlamalıdır. Halasına kalsaydı hemen o dakikada yola çıkmalıydı. Emily bin rica ile azimetini ertesi güne kadar tehir ettirebildi.

Bunları Tholouse'a götürecek olan posta arabası ertesi gün şatonun avlusuna erkenden gelip yola çıkmazdan evvel muhtaç oldukları kahvaltı pek sakitane ve mahzunane bir surette tenavül⁷⁰ edildi. Vallée'den müfarakatinden dolayı pek meysus görünen Emily'den güya bu yeisi izale için Madam Cheron birtakım sözlere başladı ki bilakis kızcağızın yeisini, kederini arttırıyorlardı. Emily babasının köpeğini de birlikte götürmek isteyerek halası muhalefet-i kat'iyeye göstermesi üzerine, şu kadarcık bir müsaadesine mazhariyet için o kadar yalvardı ki nihayet Madam Cheron'un müsaade verebilmesi,

⁶⁷ etvar-ı masumane: masumca tavırlar, davranışlar

⁶⁸ belahet: ahmaklık

⁶⁹ müziç: can sıkıcı

⁷⁰ tenavül (edil-): yenilmek

bu kadın yüzünden kızcağız için hiçbir rahat, hiçbir saadet memul olamayacağına şüphe bile bırakmadı.

İhtiyar ve sadık Theresa bu hâli görünce hîn-i vedada: "Sizin yardımcınız Allah olsun hanımcığim. Haminiz, muhafızınız Allah olsun!" diye ağlayarak ettiği dua Madam Cheron'dan başka kim olsa yüreğini parça parça ederdi.

Valancourt, Emily'nin sevda-yı paki⁷¹ kalbini meşhun⁷² etmiş olduğu hâlde memleketi, meskeni olan Estuviere malikânesine avdet eyledi. Aralıkta bir Emily yüzünden kendisi için müstakbelen her hâlde bir saadet muhakkak olduğunu düşünerek dilşad⁷³ oluyor idiyse de müteakiben yine meyus oluyordu. Gaskonya asilzadegân hanedanından olup henüz beşikteyken anası babası vefat etmiş, servet ü sâ mân⁷⁴ ve kendi talim ve terbiyesi kardeşine kalmış ki o da Kont de Duvarney [Devernay] namıyla benam⁷⁵ bulunan zattır. O zamanlar Valancourt gibi asilzadegânın kemal-i şerefle salık⁷⁶ olacakları meslek askerlikten ibaretti. Delikanlının parası yoksa da, dirayeti, liyakati vardı. Dehalet⁷⁷ ettiği hizmet-i askeriyede feyz alabilmesi hakikaten memuldü.⁷⁸ Pirene taraflarında icra eylediği seyahat için zabitanından ruhsat alarak gelmişti. Emily'den bir cevap almaya ve hiç olmasa hısım ve akrabasına hâlini arz etmeye mütehalikâne⁷⁹ istical⁸⁰ göstermesi de işte bu müddet-i mezuniyetin⁸¹ hitama takarrüp⁸² etmesinden naşi⁸³ idi. Bu delikanlının maaşıyla biraderi tarafından itasına mecburiyet-i kanuniye bulunan mesarif, zavallı yetimin son servet-i mütebakiyesi⁸⁴ ile birleşecek olursa bunların masumane ve kanaatkârane taayyüşlerine⁸⁵ her hâlde kifayet eyleyebilirdi.

Fakat müsrifane ve heveskârane bir maişet için asla kifayet edemeyeceğinden işte delikanlı şayet Emily böyle bir heves-i müs-

⁷¹ sevda-yı pak: temiz sevgi

⁷² meşhun (et-): doldurmak

⁷³ dilşad (ol-): sevinmek

⁷⁴ servet ü sâ mân: zenginlik

⁷⁵ benam: ünlü; namlı

⁷⁶ salık (ol-): yol tutmak

⁷⁷ dehalet (et-): katılmak

⁷⁸ memul: umulur

⁷⁹ mütehalikâne: can atarcasına

⁸⁰ istical (göster-): acele etmek

⁸¹ müddet-i mezuniyet: izin süresi

⁸² takarrüp (et-): yaklaşmak

⁸³ naşi: dolayı

⁸⁴ servet-i mütebakiye: geri kalan servet

⁸⁵ taayyüş: geçim

rifaneden dolayı zengin kocaya ihtiyaç görüyorsa, kendi izdivacına talip olamayacağı ihtimaline mebni meysus oluyordu.

Biz seyyahlarımıza bakalım:

Madam Cheron ile Emily müsait bir hava ile seyahatte devam eylediler. Tabiiyatı temaşadan daima pek mütelezziz⁸⁶ olan Emily aralıkta bir âlâm ve ekdarını⁸⁷ unutarak gereği gibi memnun görünüyor idiye de, halasının bir münasebetsizliği yine kızcağızın kalbini kırıveriyordu. Böyle duçar-ı ye's⁸⁸ olduğu zaman dahi halası, sebeb-i sarih⁸⁹ kendisi olduğunu kabul edeceğine Emily'nin mahut züğürt delikanlıdan dolayı böyle mahzun olduğunu hükmeyleyişi bir kat daha berbat eyliyordu. Hele kızcağız pederi için izhar-ı teellüm⁹⁰ eyledikçe Madam Cheron bunu büsbütün komedyadır diye bi't-telakki⁹¹ zavallı yetimi canından bezdirecek hâllere getiriyordu.

Nihayet Tholouse'a vasil oldular. Emily üç beş seneden beri buraya gelmediğinden halasının konağındaki tebeddülata hayran kaldı. Antichambre⁹² denilen bir odaya girdikte, sırma şeritli libaslarla müzeyyen birçok uşaklar gördü. Büyük salona girdiği zaman tabiatça değilse de zengincesine döşenmiş bir kibar salonunda bulunduğunu anladı.

Salonda Madam Cheron bir kaba koltuk üzerine uzanarak müteveffa zevcinin serveti sayesinde şöyle kibarane yaşadığına, böyle kibar misafirler kabul ettiğine filana dair temeddühe⁹³ başladı ki, çocuğu çocuğu da olmamak hasebiyle doğrudan doğruya zevcinden kendisine intikal eylemiş olan servet, hakikaten gereği gibi müsrifane mesarife de karşı durabilecek derecedeydi.

Bu sözleri söylemekten maksadı temeddüh değilmiş. Fakat şu âlemdeki nasipleri bahtiyarane zevk ve sefadan ibaret olan birçok kibar müsafirîn⁹⁴ meyanında Emily'nin hâl-i ye'si ve tavr-ı matemî

⁸⁶ mütelezziz (ol-): zevk almak

⁸⁷ âlâm ve ekdar: elemeler ve kederler

⁸⁸ duçar-ı ye's (ol-): kederlenmek

⁸⁹ sebeb-i sarih: açık seçik sebep

⁹⁰ izhar-ı teellüm (eyle-): üzüntüsünü göstermek

⁹¹ bi't-telakki: kabul ederek

⁹² antichambre: (fr.) büyük salonun önündeki küçük oda

⁹³ temeddüh: övünme

⁹⁴ müsafirîn: misafirler

hiç mütenasip düşmeyeceğinden, kızı babasının yasını tutmaktan inen'e bu maişet-i kibaraneyi vesile ittihaz etmek için buralardan dem vuruyormuş!...

Bununla beraber yine Emily'nin ulüvv-i cenabına⁹⁵ dokunmaktan hâli kalmayan bu mağrurane temeddühler, mükemmel bir akşam taamına kalkılmasıyla hitam buldular. Ba'de't-taam⁹⁶ Madam Cheron kendi dairesine çekildiği gibi Matmazel Emily dahi hizmetine tayin olunan bir kızın delaletiyle kendisine tahsis edilen bir odaya çekildi. Bu oda bir koridorun nihayetinde küçücük bir şeydi. Varsın küçücük olsun. Bari oracıkta bol bol, rahat rahat ağlayabilecek ya!

Bir tecrübe-i hakikiye⁹⁷ ile insanın daima görmeye alıştığı şeylere nasıl rabt-ı kalb eylediğini bilenler, zavallı yetimin şu odacıkta kendisini ne kadar garip bulduğunu anlayabilirler. Doğduğundan beri derununda yaşadığı şatodan ve bütün ömründe müşahadesiyle gönül bağladığı her şeyden çatır çatır koparılıp ayrılmış ve kendi tabiatına muvafık düşmeyen başka bir âleme atılmış! Şu odada babasının köpeğinden başka kimsesi, hiçbir şeyi yok! Köpek kemal-i sadakatle ellerini yaladığı zaman kızcağz diyor ki:

– Zavallı hayvancağz! Dünyada senden başka kimim var? Senden gördüğüm nevaziş,⁹⁸ yegane medar-i tesliyetimdir.⁹⁹

⁹⁵ ulüvv-i cenab: onur

⁹⁶ ba'de't-taam: yemekten sonra

⁹⁷ tecrübe-i hakikiye: yaşanmış deney

⁹⁸ nevaziş: okşayış

⁹⁹ medar-i tesliyeti: teselli vesilesi

9 LEM'A-İ SAADET¹

Madam Cheron'un hanesi asıl Tholouse şehrine pek yakın mesafede kâin, gayet güzel ve latif bir hane idi ki etrafı bahçelerle muhat² olup malikâne ise gittikçe vüsat bulup büyüydü. Hem de malikâne-i mezkûr³ öyle iratsız⁴ şeylerden olmayıp her tarafı bağlar, bahçeler, korular, çayırırlarla mamur ve gayet hâsılatlı bir şey olduğundan Madam Cheron'un servet-i nakdiyesi⁵ pek de büyük servetlerden madut olmadığı hâlde mahza⁶ arazisinin iradıyla prensesler gibi geçinebilirdi.

Oraya vusulün ferdası, Matmazel Emily erkenden uyanıp, hane etrafındaki bahçeleri dolaşmaya çıktı. Zaten kendi memleketinde de kahvaltı zamanına kadar böyle bir sabah seyahati yapmak kızıcağının mutadiydi. Hatta bir güzel terasanın üzerine çıkıp, önündeki dehlize kollarını dayayarak, Gaskonya'nın sahari-i latifesine⁷ doğru sevk-i enzar-ı temaşa⁸ ile pek güzel de eğlendi. Ancak kahvaltı zamanında haneye avdet eylediğinde Madam Cheron sert bir çehreyle: "Sabahleyin erkenden nerelere kayboldunuz gittiniz? Yanınızda adam olmayınca böyle uzun uzadıya gaybubetlerinizi beğenemem

¹ lem'a-i saadet: mutluluk parıltısı

² muhat: çevrili

³ malikâne-i mezkûr: adı geçen malikâne

⁴ irat: gelir

⁵ servet-i nakdi: para olarak servet

⁶ mahza: sadece

⁷ sahari-i latife: güzel kırlar

⁸ sevk-i enzar-ı temaşa: bakışlarını çevirerek

matmazel! Kendi hanesinde delikanlılarla mülakata, musahabata⁹ alışmış bulunan bir kızın burada biraz nezaret ve baskı altında bulunmaya ihtiyacı vardır” demesin mi?

Zavallı Emily iffetinden, ismetinden müştebih¹⁰ olmadığı için zevzek halanın bu sözlerinden hiç de müteessir olmaması lazım gelirdiyse de yine yüzü gözü gül gibi kızarıp, mahcubiyetinden gözlerini yere eğdi. Halası ise gözlerinden yıldırımlar fırlatıp kızcağızı yakmaya çalışıyormuş gibi bir hâldeydi. Hatta bu tavr-ı gazubanenin¹¹ içinde biraz da istihza çeşnisi vardı. Güya Emily’nin ne aşüfte bir kız olduğunu keşfetmiş de Emily kendi evinde perende atamayacakmış gibi bir hâl ki, Emily gibi namuslu ve içli bir kızı ne kadar bizar eyleyeceği şayeste-i mülahazadır.¹²

Bu can sıkıcı muamele-i tekdiriye¹³ müteakip sözü ondan daha az müziç olmayan Mösyö Motteville bahsine nakletti. Bu adamın Saint Aubert’e ve onun vefatıyla Emily’ye verdirdiği zararların vefretine¹⁴ dair bir söz açtı. Bundan muradı ise Emily’ye şurada bulundukça her saadeti yalnız halasının servetinden ümit etmek mecburiyetinde bulunacağını anlatmaktı. Ama bir suret-i kerimanede¹⁵ değil! Âdeta “Sen bir parasız, fakir bir kızsın. Bütün ümidin bendedir. Binaenaleyh sana ne kadar muamele-i tahkiriye¹⁶ bulunsam ses çıkaramazsın. Yalnız benim değil, uşaklarımın, hizmetkârlarımın da tahsil-i rızalarına mecbursun” hükmünü hemen sarahaten¹⁷ gibi bir surette anlatmaya başladı.

Emily gibi âlicenap, sahib-i vakar bir kız için istihkarın¹⁸ bu derecesi ne yürek yakacak felaketlerdendir!

Nihayet o gün akşam taamına kibardan birçok misafirler med’uv¹⁹ olduklarını ve kendi hanesi süsle, zenginlikle, zarafetle maruf bulunduğunu ve kendi hizmetkârları bile başkalarının mat-

⁹ musahabat: konuşmalar; sohbetler

¹⁰ müştebih: şüpheli

¹¹ tavr-ı gazubane: öfkeli tavır

¹² şayeste-i mülahaza: düşünmeye değer

¹³ muamele-i tekdiriye: azarlayıcı, cezalandırıcı muamele

¹⁴ vefret: çokluk

¹⁵ suret-i kerimane: cömertçe

¹⁶ muamele-i tahkiriye: aşağılayan muamele

¹⁷ sarahaten: açıkça

¹⁸ istihkar: hor görme

¹⁹ med’uv: davetli

mazelleri, madamları derecesinde mükellef giyindiklerini filanı sayıp dökerek Emily'nin de muktedir olabildiği kadar süslenmesi lazım geleceğini emreyledi.

Akşam olup da misafir geldiği zaman Emily yine içinde bulunduğ u hâl-i mateme mütenasip²⁰ bir surette giyinerek etvar-ı mahzunane ve masumanesiyle²¹ meydana çıkınca, telli bebek gibi süslenmiş ve bülbüller gibi şakımakta bulunmuş olan halası, kızcağ ızın o süsünü beğenemeyerek öyle bir nazar fırlattı ki, Emily için onu görüp de erimemek kabil değildir. Fakat misafirler kızcağ ızın hüsnüne, mahcubiyetine yine hayran kaldılar.

Geçen sene pederiyle Mösyö Quesnel malikânesine gittikleri zaman gördükleri iki İtalyan senyörü yani Senyör Montoni ile onun dostu Mösyö Cavigni dahi buradaydılar. Emily bunları görünce tanıdı. Fakat bunların kendi halasıyla ne kadar laubali bir muamelede bulunduklarına şaşırdı. Senyör Montoni'nin kibri, azameti zaten pek fevkalade iken bu hanede âdeta sahip ve efendi tavrını takınmış olup Cavigni ise malum olan tevazu ve mahviyetini Madam Cheron ve Senyör Montoni'ye karşı meskenet ve zillet²² menzilesine kadar indirmiştir.

Aradan on beş gün kadar zaman geçti. Hem de her gün bir yerde bir ziyafet veya içtima ile gülerек oynayarak zaman geçti. Emily yine ekseriyetle ıstırap hâlinde bulunuyor idiyse de bazı bazı pek ziyade eğlendiği de oluyordu. Fakat en ziyade gönül eğlendirdiği yer, bahçedeki terasa olup kâh şeştarını beraber alıyor ve kâh kalbindeki yeis ve elemle oraya giderek düşünüyordu.

Hem de Valancourt'u düşünüyordu. Tholouse'a geldi geledi ondan hiçbir haber alamadığından bu delikanlının kendi kalbi üzerinde peyda eylemiş olduğu tesiri asıl şu hâl-i gıyabında takdir eyliyordu.

Bir gün Madam Cheron, Emily'yi yanına çağ ırdı. O kadar hid-det ve gazap hâlinde ki, yüzünden gözünden alevler çıkıyor. Elinde bulunan mektubu Emily'ye uzatarak ve enzar-ı gazabı²³ kızcağ ıza dikerek sordu ki:

²⁰ mütenasip: uygun

²² zillet: alçaklık

²¹ etvar-ı mahzunane ve masumane: masum ve hüznü lü tavırlar

²³ enzar-ı gazab: öfkeli bakışlar

– Şu yazıyı tanıyor musunuz?

Emily mektuba göz gezdirip epeyce de dikkat eylediyse de: “Hayır Madam! Tanıdığım yazı değildir” cevabından da anlaşılacağı veçhile yazıyı tanıyamadı.

Madam’ın hiddeti daha ziyade arttı. Dedi ki:

– İnkârın hiç faydası yoktur. Ben katiyen eminim ki burada kendi hanemin içinde benim haberim olmaksızın o edepsiz delikanlıyla muhabere ediyorsunuz. Yoksa başka türlü şu mektubu bana yazmaya nasıl cesaret edebilirdi? Şüphe yok ki kendisini siz teşvik ettiniz.

Madam Cheron’un hakareti artık terbiyesizlik derecesine kadar çıkarması Emily’nin de cesaretini arttırarak “herçi bad âbad”²⁴ mertebesine yaklaştırdıysa da yine sabreyledi. Madam Cheron kızın bu sabırlarını korkuya hamlederek hâlâ kemal-i cüretle diyordu ki:

– Size katiyen beyan ederim ki gönüllerini ele aldığınız bir alay genç çapkınlarla yorulacak vaktim yoktur. Kimsenin ne mektubunu kabul ederim ne ziyaretini!

İşte bu söz üzerine Emily’nin gözlerinden yaş boşandı. Dedi ki:

– Ah Madam! Tarafınızdan bu yolda muameleler görmeye ne kabahatimle isbat-ı liyakat eylerim?

Vakıa Emily masumiyetinden dolayı kalben metanetini ihlal etmiyor idiye de Vallée’de, Valancourt ile topu bir kerecik vuku bulan mülakatın da iktizası²⁵ veçhile ihtiyatlı davranmadığı için kendi kendisine levh²⁶ etmeye başladı. Zira halasının böyle layenkati²⁷ başına kaktığı şey o masumane mülakattan ibaretti.

Bu teessürle bahçeye gidip sevdiği terasanın üzerine oturdu. Ahvalinin mazarını göz önüne getirip, müstakbelini de tayine cebr-i nefis eyliyordu. O esnada bittabi aklı, fikri Valancourt’da idi.

Bir de öteden beri bir ayak patırtısı peyda oldu. Valancourt olması ihtimaliyle kızcağızın yüreği oynadı. Müteakıben bir erkek hayali uzaktan uzağa belirmeye başlayıp acaba Valancourt mudur

²⁴ herçi bad âbad: her ne olursa olsun

²⁵ iktiza: gerek

²⁶ levh (et-): paylamak

²⁷ layenkati: durmaksızın; aralıksız

diye kızcağızın helecanı daha ziyade arttı. Gelen erkek yaklaştı. Evet! Hiç hatası yok! Valancourt!...

Emily'nin kalbinde havfile sevinç pençe pençeye cenkleşmeye başladılar. Delikanlıysa yüzünden gözünden bahtiyarlık eşvakı²⁸ tabahhur²⁹ eylediği hâlde takarrüp ediyordu. Emily olanca cüretini toplayıp muhibbini³⁰ latif bir tebessümle istikbal eyledi. Elinden tutup bahçenin geniş yollarına kadar götürdü. Esna-yı rahta hâl ve hatır suallerinden maada halasını görüp görmediğini delikanlıdan sordu. Valancourt cevaben dedi ki:

– Hayır Matmazel! Henüz göremedim. Hizmetkârların ihbarlarına göre biraz işi varmış. Sizin bu tarafta olduğunuzu da onlardan haber aldım. Hemen arz-ı ubudiyet³¹ edeyim diye koştum geldim. Şu ziyaretten maksadımı size olsun arz edebilir miyim Matmazel? Sizden henüz tamamıyla nail olamadığım bir vaade istinaden bahtiyarlığı istical³² eyleyecek olursam tevbihinize³³ duçar olacak mıyım?

Emily ne cevap vereceğini bilemiyordu. Delikanlının söylediği sözler pek meşru, pek kibarane olmakla beraber kendi arzusuna da tamamıyla mutabık iseler de, böyle bir muamele-i masumane ve namuskâraneyi himaye eyleyecek akraba yok ki!

Hele yolun bir köşesinden dönüp de uzaktan Madam Cheron'un kendilerine doğru geldiğini görünce zavallı kızcağızın kalbinde ihsas-ı bahtiyari³⁴ müthiş bir havfa³⁵ mübeddel³⁶ oluverdi. Fakat ne olursa olsun delikanlının yanında bir kepezelik vukua gelmesin diye derd-i derunundan³⁷ zahirde³⁸ hiçbir eser göstermeyip Valancourt'la beraber halasına doğru bir şevk, bir cüret-i mecbure³⁹ ile yürüdü.

Kadına yaklaştıkları zaman Emily hâl ve şanından anladı ki halası hâlâ kendisini bir hareket-i ma'yube⁴⁰ üzerinde yakalamış olmak

²⁸ eşvak: şevkler

²⁹ tabahhur (eyle-): buharlaşmak

³⁰ muhib: sevgili; dost

³¹ arz-ı ubudiyet (et-): kulluğunu sunmak

³² istical (eyle-): hızlandırmak

³³ tevbih: azarlama

³⁴ ihsas-ı bahtiyari: mutluluk duyguları

³⁵ havf: korku

³⁶ mübeddel (ol-): dönüşmek

³⁷ derd-i derun: içinin derdi

³⁸ zahirde: görünüş

³⁹ cüret-i mecbure: kaçınılmaz cüret

⁴⁰ hareket-i ma'yube: ayıplanan hareket

hiss-i müntakimanesiyle⁴¹ mütehassistir.⁴² Fakat Valancourt'un muamele-i safiyane ve kibaranesine⁴³ mütenasip hareketten Emily'yi hiçbir şey men edemezdi. Binaenaleyh delikanlıyı kemal-i ta'zim⁴⁴ ile halasına bir daha prezante eyledikten sonra bu gibi ahvalde usulden olduğu üzere, onların edecekleri lakırdı esnasında kendisi mevcut olmasın diye şatoya doğru yürüdü gitti.

Zavallı kızcağız halasıyla âşığının şu mülakatında verecekleri netice-i karara orada muntazırdı. İşte nârdan⁴⁵ eşedd⁴⁶ olan intizar⁴⁷ dahi budur.

Bir saat sonra Madam Cheron şatoya avdet eyledi. Hâl ve şanı, getirdiği cevap-ı ye'si⁴⁸ an-ı vahidde⁴⁹ kızcağıza anlatmıştı. O da tebliğde tehhür⁵⁰ etmedi ya! Hem bakınız ne dürüşthane⁵¹ bir tavırla tebliğ etti. Dedi ki:

– Öf! Şu edepsiz herifi def' edinceye kadar başıma hâller geldi. Fakat öyle de bir def' ediş ettim ki, bir daha bu yoldaki ziyaretleriyle muazzeb⁵² olmayacağıma eminim. Kendisine anlattım ki şu hane benim hanemdir. Hanem içinde gizli muaşakata⁵³ ses çıkarmayacak kadar miskin olmadığım gibi bu misilli ahvali göremeyecek kadar ahmak da değilim. Bunu istediğim gibi anlatarak hanemin namusunu, âdeta mertebe-i tahakkuka⁵⁴ yaklaşmış olan bir ihtilalden kurtarabildim.

Emily'yi düşünüyor musunuz Emily'yi! Çıldırılmışcasına bir avaze ile haykırmadığına şaşmıyor musunuz?

İş artık o dereceleri de geçmişti. Kızcağız halasından işittiği şeyleri rüyada mı vuku buluyor diye kulaklarına da inanamayacak bir hâlde bulunuyordu. Müthiş bir kâbus altındaydı. Madam Cheron

⁴¹ hiss-i müntakimane: intikam duygusu

⁴² mütehassis: duygulanmış

⁴³ muamele-i safiyane ve kibarane: saf ve nazik davranış

⁴⁴ kemal-i ta'zim(le): saygılı tavırla

⁴⁵ nâr: ateş

⁴⁶ eşedd: daha şiddetli

⁴⁷ intizar: bekleyiş

⁴⁸ cevap-ı ye's: üzücü cevap

⁴⁹ an-ı vahid: ilk an

⁵⁰ tehhür (et-): gecikmek

⁵¹ dürüşthane: haşince

⁵² muazzeb (ol-): eziyet çekmek

⁵³ muaşakat: sevişmeler

⁵⁴ mertebe-i tahakkuk: hakikat olma derecesi

ise bunu kızcağızın kabahatini anlayıp cezasına rıza göstermekte bulunduğuna haml ile cüret ve zulmünü arttırarak diyordu ki:

– Sizin bu hâllerinize karşı muhafazanızı, himayenizi bana havale eden kardeşime ne diyeyim! Evet! Tezvicinizi⁵⁵ ben de arzu etmez değilim. Ama bilmiş olunuz ki şu Valancourt gibi çapkınların ziyaretlerinden, mektuplarından âciz kalacak olursam, sizi bir manastıra göndermeye mecbur olurum. Vâsilik hasebiyle buna hakkım vardır. Şan-ı iffetini kendi muhafaza edemediği gibi, beni de muhafazadan âciz bırakan bir kıza başka türlü nasıl muamele olunur? Çapkın bakınız ki utanmadan hem size olan aşkını söylüyor, hem de hanedanının bütün serveti büyük biraderinde bulunduğu için iki cebinde beş parası olmadığını da itiraf ediyor. Askermiş de, o meslekte feyz alacakmış! Ne hülya! Meğer pek ahmak olmalıyım ki yeğenimi züğürtlüğü ile müftehir bir serseri askere vermeliyim!

Valancourt'un fakrını itiraf etmesi halası nazarında mani-i izdivaç görülmekle beraber Emily nazarında pek müstahsen⁵⁶ görüldü. Zira bu itiraf delikanlının safvet-i kalbine⁵⁷ delalet eyledi. Fakat kızcağız halasına henüz hiçbir cevap vermiyor. Sözü hep Madam Cheron söylüyor. Diyor ki:

– Ben habise cevab-ı kat'i verdiğim hâlde benim cevabımla iktifa edemeyeceğini de yüzüme karşı söylerse, bu cüretini de beğenebilir misiniz? Cevab-ı reddi sizden almalıymış. İşte bunun mümkün değil kabul olunamayacağını anlattım. Bilmelidir ki verdiğim cevab-ı red bir daha geri alınmamak üzere verilmiş cevab-ı kat'idir. Şimdi size de katiyen beyan ediyorum ki, eğer bundan sonra o herifle iki dakikalık bir mülakata daha rıza gösterecek olursanız, o dakikada hanemden çıkıp gitmelisiniz.

İşte yalnız bu dakikada Emily'nin ağzından bir söz çıkabildi. Dedi ki:

– Ah Madam! Beni ne kadar az, ne kadar fena tanıyorsunuz. Emrinize itaat ettirmek için bu tehditlere hacet var mıdır?

⁵⁵ tezvic: evlenme

beğenmek

⁵⁶ müstahsen (görül-): güzel bulmak;

⁵⁷ safvet-i kalb: kalp temizliği

Bu dakikadan bed'⁵⁸ ile Emily için bir damla gözyaşı, en büyük cinayetlerden madut olacağı tahakkuk etmesiyle zavallı kızcağız zahir-i hâlde⁵⁹ Valancourt'dan, her şeyden bikayd görünmeye ve hatta şetaret ve şenlik ibraz etmeye bile mecbur oldu. Kalbinden kanlar gidiyor ya! Fakat halasını temin mecburiyetinde bulunur. Bu politikayı o kadar sabır ve metanetle yürüttü ki halası da bunun ciddiyetine inandı. Artık muahezat-ı muhakkiraneden⁶⁰ vazgeçti. Öteye beriye misafirliğe götürüp oralarda da yeğeninden hoşnutluk göstermeye başladı.

Bir gün Emily'yi Madam Clairval'ın (Kilevral) da hanesine götürmüş. Bu kadın epeyce yaşlı ve zengin bir duldur ki kocasının vefatından sonra Tholouse civarındaki şatosuna gelmiş yerleşmiştir. Ama kendisi pek çok seneler Paris'te, kibar âlemlerinde yaşamış bulunduğundan ve zaten de hüsn-i tabiata⁶¹ malik bir kadın olduğundan, Tholouse şehrinde en muntazam hane Madam Clairval'ın hanesi olduğu gibi en parlak müsamereler dahi orada verilen müsamerelerdi. Madam Cheron bu kadını ez dil ü can kıskanmakta idiyse de ne hüsn-i tabiatça ne servetçe onunla boy ölçemeyeceğini anlayınca Madam Clairval ile beyhude rekabete çıkışarak kepaze olmaktansa onunla dostluğu ileriye götürmeyi tercih eyledi. Öyle ya "Bizim Madam Clairval" diyebilmek de Madam Cheron için muvafık-ı taazzum⁶² bir sözdür. İşte Madam Clairval ile dostluğu ileriye götürmek için kadına her suretle hoş görünmeye mecbur olarak Madam Clairval'in de bu surette kendisine hüsn-i mukabelesi ve etraf ve civardan sair bütün kadınlara Madam Cheron'u tercih etmesi o mütekebbir, hırçın kadının ehemmiyetini arttırıyordu. Onun da bundan başka arzusu yoktu ya!

Emily ile gittiği gün Madam Clairval'in hanesinde büyük tehyiat⁶³ vardı. Akşama gayet parlak bir balo verilecekmiş. Böyle eğlenceler Madam Cheron'un da canına minnet değil mi ya?

⁵⁸ bed' (ile): başlayarak

⁵⁹ zahir-i hâl: dış görünüş

⁶⁰ muahezat-ı muhakkirane: aşağılayıcı eleştiriler

⁶¹ hüsn-i tabiat: iyi zevk

⁶² muvafık-ı taazzum: kibirlenmeye, böbürlenme uygun

⁶³ tehyiat: hazırlıklar

Akşam gerek şato, gerek bahçeler binlerce fenerlerle donatıldı. Âlâ bir orkestranın icra eylediği ahenklere tatbik-i hatavatla⁶⁴ misafirlerin bazıları dans ediyorlar ve diğer bazıları şuraya buraya oturarak şunu bunu zem⁶⁵ ile vakit geçiriyorlardı. Dans aralarında mandolin filan çalarak nağmeler etmek ve gâhice büfelere baş vurup yemek içmek dahi herkesin zevk ve sefasını itmam eyliyordu. Emily kalben mahzun olmakla beraber bu şetaretli cemiyetten mahzuz olarak âdeta ilk gördüğü ahvalden olmak üzere cemiyetin her cihetini tettebbu⁶⁶ ve dikkat-i nazarından geçiriyordu.

Bir de bahçenin bir tarafında oynanılan kadril* içinde Valancourt'u görmesin mi? Oyun refikası genç ve fevkalhad⁶⁷ güzel bir kız olup Valancourt dahi o kıza gayet tazimkârane muamelatta bulunuyor.

Bu müşahede kızcağızın cangâhını⁶⁸ hançerledi. Bunu halasına dahi göstermek istediye de o zaman Senyör Cavigni ile konuştuğundan cesaret edemedi. Tamam halasına beyan-ı keyfiyet edeceği zaman dahi kadril biterek Valancourt kendilerine doğru yürüdü geldi.

Valancourt'un bu defa Emily'ye takarrübü bir ateş-i cihan-suzun⁶⁹ takarrübü demek olup, kızcağız ne yapacağını şaşırmış kalmıştı. Valancourt Madam Cheron'u kemal-i ta'zim⁷⁰ ile ve Matmazel Saint Aubert'i gayet müteessirane bir tavırla selamladı. Cavigni Valancourt'u görünce:

"Şövalye Valancourt!" diye kıyam edip aşinalıklar eyledikten sonra Madam Cheron, Cavigni'ye dedi ki:

– Tanıyorsunuz ha! Teessüf ederim. Bu öyle bir edepsiz heriftir ki aklınca yeğenime de âşıktır.

Cavigni hem istigrap ederek hem gülerek dedi ki:

– Sizin tarafınızdan edepsizliğe mahkûm olmak için Matmazel

⁶⁴ tatbik-i hatavat: adımları uydurmak

⁶⁵ zem: çekıştirme

⁶⁶ tettebbu: araştırma

* Kadril (Fr. Quadrille): Eski salon danslarından biri. (Haz.)

⁶⁷ fevkalhad: son derecede

⁶⁸ cangâh: caneve

⁶⁹ ateş-i cihan-suz: dünyayı yakan ateş

⁷⁰ kemal-i ta'zim: saygının son derecesi

Saint Aubert'e hayran olmak kâfi ise korkarım ki burada herkesi edepsizliğe mahkûm edeceksiniz? Rica ederim Madam, o defterin en başına da benim ismimi yazınız.

Madam Cheron bu zarifane sözden mahzuz oldu, dedi ki:

– O! Senyör Cavigni! Fransa'da ikamet eyledikçe kadınlara komplimanto⁷¹ etmek sanatında terakki eyliyorsunuz. Fakat aklınızı başınıza alınız. Kadınlar ekseriya bir suret-i riyakâranede söylenen sözleri gerçek ve ciddi olarak telakki ederler.

Cavigni gayet âşıkane bir tavır takınarak dedi ki:

– Bazı kadınlar vardır ki onlara riyakârane komplimanto tarzında söylenen sözler dahi ciddiyat-ı hakikiyedendirler.

Artık Madam Cheron'un mahzuziyeti mertebe-i kemale vardı. Sevincinden gözleri parladı. Müdahin⁷² ve riyakâr İtalyanı daha ziyade söyletmek için: “Gerçek mi söylüyorsunuz? O dediğiniz gibi kadınlar da var mıdır?” deyince Cavigni:

– Hele bir tanecik var olduğuna eminim, sözüyle mukabele eyledi. Artık Madam Cheron mahzuziyetinden büsbütün yıldı. Bu defa dahi bazı en nazlı ve en duygulu kadınların sedalarına kedilerin miyavlaması gibi bir suret vermeleri Madam Cheron'da da görünerek o nazlı tavır ve seda ile:

– O bahtiyar kadının kim olduğunu sorarsak bize haber verebilir misiniz Senyör!” deyince müdahin İtalyan dedi ki:

– Onu benden sormayınız Madam! Onu Senyör Montoni'den sorunuz. İşte şurada Marki La Riviere [Larivier] ile konuşuyor. Mutlaka pek büyük işten bahsediyorlardır. Yoksa şimdiye kadar bin defa gelip hak-payinize arz-ı ubudiyet etmeliydi.

Senyör Montoni'nin Madam Cheron'a âdeta mülazemet-i âşıkane⁷³ bulunduğu Madam Cheron'un hanesi halkına malum olduğu gibi Emily'ye de malumdu. Zaten gizlenmesi ve meçhulattan kalması Madam Cheron nezdinde matlup değildir ki! Madam

⁷¹ komplimanto (İt. complimento):
iltifat etme

⁷³ mülazemet-i âşıkane: âşıkca, aşka
ait uğraşmalar

⁷² müdahin: dalkavuk

Cheron bu mülazemetten pek ziyade mahzuz olduktan fazla, Senyör Montoni'yi uçan kuştan bile kıskanmak derecesinde meftunuydu.

Herkes bunlar arasında kariben bir izdivacın muhakkakan⁷⁴ vukuuna muntazırdılar.⁷⁵ Emily bu işe şaşıktıkça şaşıyordu. Zira Madam Cheron öyle bir daha kocaya varmayı hatırdan geçirebilecek kadınlardan olmayıp onun için bu emel şayan-ı istihza görüleceği gibi Montoni o kadar vakarıyla ve yakışıklığı ve kibarlığı ile kalıp kalıp da Madam Cheron gibi bir kadınla izdivaca muhtaç kalırsa, bu hâlin daha ziyade şayan-ı istigrap⁷⁶ olacağını düşünüyordu.

Biraz sonra Marki La Riviere'den ayrılarak Montoni dahi bunların yanına geldi. Vazife-i ubudiyeti ifada tehirinden dolayı muhtasarca bir özür diledi. Madam Cheron bu özrü ufacak bir dargınlık tavrıyla kabul etti ki nazın bu sureti bir genç kıza yakışık alabilse bile, o yaştaki kadına hiç yakışık alamazdı. Senyör Cavigni ıslah-ı zatü'l-beyne⁷⁷ gayretle iki tarafa da hizmetini beğendirebildi.

Şatoda birkaç odaya, bahçede birkaç kameriye altına sofralar kurularak gece taamı zamanı geldikte misafirler fevc fevc⁷⁸ bu sofraları istila eylemişlerdi. Bir de Valancourt gele gele Emily ile halasının bazı ehibba⁷⁹ ile oturdukları sofraya kadar gelip oturmasın mı? Emily'de helecan teceddüt eyledi. Hele halasının Valancourt'a doğru fırlattığı hasmane nazarları gördükçe bütün bütün üzülüyordu.

Bir aralık Madam Cheron yanında bulunan diğer bir kadının kulağına eğilerek: "Bu Şövalye [Chevalier] de Valancourt dedikleri herif kim oluyor ki bizim soframıza kadar gelip birlikte oturmaya mütecasir⁸⁰ oluyor?" سوالini irad eyleyip de kadından:

"Vay! Bilmiyor musunuz? O delikanlı Madam Clairval'ın yeğenidir" cevabını alınca Madam Cheron'un gözleri faltaşı gibi açılarak:

"Yeğeni mi? Madam Clairval hazretlerinin yeğeni ha?" diye tavr⁸¹en⁸¹ öyle bir tebeddül gösterdi ki evvelki sualiyle bu tavrın arasında hiçbir münasebet bulunamazdı. Güya o zamana kadar bu zavallı

⁷⁴ muhakkakan: mutlaka; kesinlikle

⁷⁵ muntazır (ol-): beklemek

⁷⁶ şayan-ı istigrap: şaşılmaya değer

⁷⁷ ıslah-ı zatü'l-beyn: arayı düzeltme

⁷⁸ fevc fevc: yığın yığın; bölük bölük

⁷⁹ ehibba: ahbaplar; dostlar

⁸⁰ mütecasir (ol-): cesaret etmek

⁸¹ tavr⁸¹en: davranış olarak

kibarzadeye çapkınlığa kadar her türlü evsaf-ı tahkiriye⁸² layık gören kadın hiç de kendisi değilmiş gibi, Madam Cheron Şövalye'nin medh ü sitayişine başladı ki Emily halasının yanındaki kadınla teati eylediği sözlere dikkat edememiş bulunduğundan, halasında görülen bu tebeddüle ne mana vereceğini bilemeyerek şaşırmış kalmıştı.

Taamdan sonra Madam Cheron hep Senyör Montoni'nin temellükat-ı âşıkane⁸³ hüsn-i telakki ile iştigal eylediğinden Valancourt hakkındaki tebdil-i efkâr ve tahvil-i lisanını Emily'ye anlatacak değil a!

Biraz daha sonra Montoni, Madam cenaplarını arabasına kadar teşyi edip Cavigni dahi Emily'yi götürmüş ve hala ile yeğen kendi satolarına avdet eylemiştir.

Ertesi gün zavallı öksüz, halasıyla beraber kahvaltı ederlerken hizmetkârın birisi bir mektup getirdi. Zarfın üzeri Valancourt'un yazısıyla muharrer olduğunu görür görmez kızcağızın helecanı teceddüt ederek mektubu açmaya bile muktedir olamaksızın halasına uzattı. Madam Cheron bu mektubu okurken Emily nazar-ı dikkatini patlatırcasına açarak halasının çehresinde ne gibi tebeddüller zuhur edeceğini görmeye çalışıyordu. Bir de Madam Cheron'un çehresinde pek bahir⁸⁴ alaim-i şadmani⁸⁵ nümayan olarak ve mektubu kıza uzatarak: "Okuyunuz. Ama okuyunuz da bakınız kızım!" deyince Emily'deki hayreti tarif edebilmek hadd-i imkânın⁸⁶ haricine çıkmaz mı?

Valancourt halasından almış bulunduğu cevap-ı redde⁸⁷ kanaat edemeyerek onu Emily'nin kendi ağzından işitmek için derhal bir iki dakikacık görüşmeye müsaade istiyordu. Emily gayet havfve hicap ile halasının yüzüne bakarak dedi ki:

– Ne cevap vermeli?

– Ne cevap vereceksiniz? Kibarzade çocuk mülakat istiyor. Elbet-

⁸² evsaf-ı tahkiriye: aşağılayıcı nitelikler

⁸³ temellükat-ı âşıkane: âşıkça yakınlık gösterme

⁸⁴ bahir: belirgin

⁸⁵ alaim-i şadmani: hoşnutluk işaretleri

⁸⁶ hadd-i imkân: imkân sınırı

⁸⁷ cevap-ı red: red, kabul etmeme cevabı

te görüşeceksiniz. Yazınız ki gelsin. Hatırına her veçhile riayet lazım.

Acaba halası bu sözleri kendini denemek için mi söylüyor? Acaba dün gece delikanlının medih ve sitayişine dair söylediği sözler dahi bir hud'a⁸⁸ mıydılar?

Hayır hayır! Madam Cheron'un tavrı pek ciddi. Hatta:

– Dahi iyisi ben kendim yazmalıyım. Bana kalem kâğıt getirsinler, dedi ve getirilen levazım-ı tahririye⁸⁹ ile Valancourt'un cevabını kendisi yazdı.

Hemen o akşam Valancourt geldi. Madam Cheron tarafından tekrimat-i faika⁹⁰ ile kabul olundu. Bir saatten ziyade hala ile Valancourt yalnız musahabe eyledikten sonra Emily'i de çağırdılar. Biçare kızcağız kül gibi bir çehreyle odaya girip helecanından düşmemek için sandalyelere tutunuyordu. Hâlbuki Valancourt'un gözleri ümid-i tam ve memnuniyet-i tamme⁹¹ ile parıl parıl parlıyorlardı. Madam Cheron dedi ki:

– Sizin işinizden bahsediyorduk kızım! Şövalye hazretleri bana haber veriyorlardı ki müteveffa Mösyö Clairval kendi validelerinin kardeşiymiş. Bunu daha evvel bilseydik kendi haklarında borçlu olduğumuz muameleyi işin iptidasından beri hüsn-i ifada kusur etmezdik.

Valancourt selamlamak için Emily'ye doğru yürüdü. Emily'de hâlâ eser-i ihtiraz⁹² görüldüğünden Madam Cheron dedi ki:

– Şövalye hazretlerinin ber-mutad vazife-i mülazemeti⁹³ ifa etmesine rıza gösterdim kızım! Vakıa işin daha ilerisi için bir vaat vermedimse de aranızdaki münasebetin aleniyetine müsaade verdim. Şövalye hazretlerinin arzu eyledikleri izdivacı da birkaç seneye kadar mümkünattan addedeylerim. Silk-i askerîde⁹⁴ biraz ilerledikleri zaman!

Zavallı Emily kendini rüyada zannediyordu. Hâlâ halasının

⁸⁸ hud'a: hile

⁸⁹ levazım-ı tahririye: yazı gereçleri

⁹⁰ tekrimat-i faika: en üstün saygıları gösterme

⁹¹ memnuniyet-i tamme: eksiksiz

memnunluk

⁹² eser-i ihtiraz: çekinme belirtisi

⁹³ vazife-i mülazemet: yakınlık gösterme görevi

⁹⁴ silk-i askerî: askerlik mesleği

gösterdiği tebeddül ve tahavvülün hükmünü bilmediğinden, her dakikada kâh Valancourt'un kâh halasının yüzüne bakarak şaşkınlık âsârı gösteriyordu. Kızdaki bu hâl Valancourt'u da duçar-ı ıstıbah⁹⁵ eylediğinden Madam Cheron'a dedi ki:

– Madam! Hakkımdaki inayetinizin ziyadesiyle minnettariyım. Ancak Matmazel Saint Aubert tarafından da bunun teyidini arzu edersem ta'yib⁹⁶ olunmamalıyım. Kendileri de bu işte beni ümitvar etseler!...

Madam Cheron delikanlının sözünü kesti. Dedi ki:

– Pekâlâ! Pekâlâ! Onun tarafından da ben cevap veririm. Efendi dikkat buyurmalısınız ki Matmazel benim vesayetime tevdi olunmuştur. Her hâlde benim sözüm onun sözüdür.

Bu sözleri söyleyerek âşık ve âşıkayı yalnızca hasbihal edebilmeleri için odada bırakıp kendisi dışarıya çıktı.

Madam Cheron'un bu muamelesini başka türlü şayan-ı istigrap görmemelidir. Hep kendi zevk-i hodkâmanesine⁹⁷ hizmet eylemekte. Mahza kızcağızı bahtiyar etmek için bu arzuda bulunmuyor, belki Madam Cheron yeğenini filancaya vermiş desinler diye bu arzuda bulunuyor. Emily'yi şanlı bir surette tezviç edecek olursa halk nazarında kendi ehemmiyeti de artacak.

Valancourt Madam Clairval'in yeğeni olduğunu haber aldığı zaman, Madam Cheron bu karabetten bir büyük servet ümidinde bulunmadı. Zira Madam Clairval'in bir kızı vardır. Hem o akşam Valancourt'un birlikte raksettiği kızdır. Fakat Madam Clairval böyle cihanın duçar-ı hasedi bir kadın olarak en namdar kibarla münasebeti bulunduğundan, Emily'yi onun daire-i sıhriyetine⁹⁸ sokmak Madam Cheron için kendisi de o daire halkından addolunmak demektir. Bir de bu hâl Valancourt'un silk-i askerîde tesrî-i terakkisini⁹⁹ temine medar olabilir.

İşte bundan sonra Valancourt sık sık Madam Cheron'u ziyarete

⁹⁵ duçar-ı ıstıbah (eyle-): şüpheye düşürmek

⁹⁶ ta'yib (olun-): ayıplanmak

⁹⁷ zevk-i hodkâmane: bencil zevk

⁹⁸ daire-i sıhriyet: akrabalık çevresi

⁹⁹ tesrî-i terakki: ilerlemeyi çabuklaştırma

başladı. Zavallı Emily dahi pederinin vefatından beri hiçbir dakikasından lezzet-i sahiha¹⁰⁰ alamamakta bulunduğu hâlde Valancourt ile geçirdiği dakikalardan pek bahtiyarane lezzet almaya başladı. İkisi de birbirini seviyorlar. İkisinin de birbirlerine emniyetleri ber-kemal!

Şu mebadi-i münasebet¹⁰¹ Madam Clairval ile Madam Cheron arasındaki dostluğa da kuvvet verdi. Yekdiğerinden hiç ayrılmaz oldular! Hele Madam Cheron için:

– Şövalye de Valancourt hazretleri bizim Emily'ye meftun olarak Emily de onu sevdiğinden yakında nişanlanmaları için Madam Clairval ile karar verdik, sözünü mehafil-i ahababda¹⁰² irad eylemek, kibir ve gururuna tamamıyla mütenasip bir taazzum¹⁰³ hükmünü aldı.

Diğer cihetten Senyör Montoni'nin de hane içindeki ehemmiyeti arttıkça artıyordu. Emily dahi bu mağrur İtalyanın tehekküm¹⁰⁴ ve tahakkümüne katlanmaya mecbur oldu. Kendisi kim? Halası bile bu mahkûmiyet altındadır. Her hâlde bu kışı Emily ile Valancourt pek bahtiyarane bir surette geçirdiler. Genç zabitin taburu yakın bir mevkide olduğundan sık sık gelebiliyordu. Hava güzel oldukça ilk görüştükleri terasa üzerine kadam gidip hasbihal ediyorlardı. Bazı kere Madam Cheron dahi el işlerini alıp geliyordu da, Valancourt kendilerine en müntehap¹⁰⁵ edebiyat kitaplarını okuyarak eğleniyordu.

Şu iki genç birbirine raptolmak için ahlakça, tabiatça, zevkçe o kadar mütenasip düşmüşlerdir ki, birinin sevmediğini diğeri de sevmez, birinin istemediğini diğeri de istemez. Bir vücut-ı memzuc-ı bahtiyarî¹⁰⁶ teşkil için şu ikisinden daha muvafık unsur bulunamaz.

¹⁰⁰ lezzet-i sahiha: gerçek lezzet

¹⁰¹ mebadi-i münasebet: ilişkinin başlangıcı

¹⁰² mehafil-i ahabab: dost toplantıları

¹⁰³ taazzum: büyüklük taslama

¹⁰⁴ tehekküm: alay etme

¹⁰⁵ müntehap: seçkin

¹⁰⁶ vücut-ı memzuc-ı bahtiyarî: bah-tiyarlıkla karışmış vücut

10 İTALYAN

Kışın sonlarına doğru gerek Madam Clairval ve gerek sair kibar taraflarından gayet şaşıaalı birkaç ziyafet verildi. Bu ziyafetlerde Madam Cheron âdeta Madam Clairval'in akrabasından gibi telakki olması, o hodperest kadını o derecelerde memnun eylemişti ki yeni peyda ettiğı şu ehemmiyetin büsbütün tahakkuku için Emily ile Valancourt'un izdivaçlarını da ta'cile¹ mecbur oldu.

Henüz ne delikanlının ne kızın haberleri, ümitleri bile yok a! Madam Cheron doğrudan doğruya Clairval ile müzakereye girişerek kendinin Emily'den başka vârisi bulunmadığından, servetinin bir kısmını çeyiz olarak Emily'ye vereceğini ve buna mukabil Madam Clairval'in de kendi yeğeni Valancourt'a öyle bir analık etmesi yani bir miktar servetle teçhiz² eylemesi lazım geleceğini söyledi.

Filvaki Cheron'un teklifi Clairval'a pek muvafık göründü. Halası tarafından Emily'ye verilecek çeyiz kadar bir parayı kendisi de Valancourt'a verecek olursa, servet-i azimesine kıyasen pek büyük bir fedakârlıkta bulunmuş olmayacak.

İki kadının verdikleri karardan âşık ve âşıkânın kat'a³ haberleri olmadığı hâlde bir gün Madam Cheron öyle mukaddemata⁴ filana

¹ ta'cil: hızlandırma

² teçhiz (eyle-): donatmak

³ kat'a: asla

⁴ mukaddemat: başlangıçlar

da lüzum görmeksizin kariben⁵ düğüne hazırlanmasını Emily'ye emir tavrıyla tebliğ ediverdi.

Kızdaki hayret! Valancourt henüz terfi-i rütbe⁶ etmeksizin düğünün ta'cili nasıl olacağını sualden bed'⁷ ile kızcağız biraz tereddüt göstermek istediye de Madam Cheron öyle reyine, emrine muhalefet edilmesinden hoşlanır takımdan olmadığı cihetle, geçen yaz Valancourt'la izdivacını ne suret-i müstebidanede⁸ nehy eylemişse⁹ şimdi de o suret-i müstebidanede emrediyor.

Valancourt'un halası da işi delikanlıya anlatmış, ancak her iki tarafın kibarlığı hasebiyle çeyiz atıyesinden¹⁰ ortaya hiçbir söz çıkarılmıyor. Valancourt dünyada Emily'ye kul olmaktan büyük saadet tasavvur edemediğinden şu iki kadının verdikleri karardan cayılmaksızın cemiyetlerinin akdi için Emily'yi bir taraftan da kendisi tazyik ediyor.

Düğün levazımını¹¹ tedarike bile başladılar. Senyör Montoni bunu görünce o da açıktan açığa Madam Cheron'a talip çıkmaz mı? Vakıa asıl talebi Madam Cheron olmayıp servet-i bi-nihayesine¹² talip idiyse de Madam Cheron buralara ta'mik-i efkâr¹³ edebilir mi?

Zeki İtalyan, Madam Cheron ile izdivaç talebini âdeta tazyik mertebesine vardırdı. Bir kere Madam Cheron "Madam Montoni" olursa servetinden tefrik¹⁴ edilerek Emily'ye verilecek miktarın tayininde de sahib-i rey olacaktır. İhtimal ki hiçbir para verdirmemeye kadar da varabilecektir.

Bu havadis-i acibe Tholouse ve havalisinde münteşir olunca herkes şaşıtı kaldı. Herkesten ziyade Clairval şaşıtı. Hatta bir aralık musammem¹⁵ olan düğünden vazgeçmeye kadar bile hatırından geçirdi. Zira yeğeni Valancourt için Emily'yi kabul etmesi Madam Cheron'un familyası olarak Emily'den başka kimsesi bulunmama-

⁵ kariben: yakın zamanda

⁶ terfi-i rütbe (et-): rütbece yükselmek

⁷ bed' (ile): başlayarak

⁸ suret-i müstebidane: zorbaca; zorbalıkla

⁹ nehy (eyle-): yasaklamak

¹⁰ atıye: hediye

¹¹ levazım: gereksinimler

¹² servet-i bi-nihaye: sonsuz servet

¹³ ta'mik-i efkâr (et-): derinlemesine düşünmek

¹⁴ tefrik (et-) ayırmak

¹⁵ musammem: kararlaştırılmış

sından naşı iken Madam Cheron kocaya varacak olunca Emily'deki bu veraset gereği gibi muhtel¹⁶ oluyor.

Bereket versin ki Madam Clairval gerçekten kibar tıynetli bir kadın olduğundan şu ilk hatırayı pek çabuk reddetti. Kendi kendine "O kadının mülahazasızcasına hareketinden çocuklara ne kaba-hat düşer? Zaten Matmazel Saint Aubert'in Cheron familyasına hiç iştiraki yok. Hele halası o İtalyanla izdivaç edince namı Madam Montoni'ye tebeddül ederek Fransızlıktan bile çıkacak! Ama serveti varmış. Varsın servet yüzünden hasıl olacak bahtiyarlığa kendisi nail olsun" diye zaten de henüz vukua gelmemiş olan bir işten dolayı tebdil-i karara¹⁷ lüzum göremedi. Emily görüyordu ki İtalyanın, halası üzerindeki tesiri bir sür'at-i âcile¹⁸ ile artıyor. Herif düğünün illa olacağını emrettikçe Madam Cheron güya körpecik bir kızcağızmış da, hem düğünü gönlü istediği hâlde hem de ondan korkuyormuş gibi güya ağlamakta bulunan gözlerini silmekten başka ret cevabı bulamıyor.

Şu Montoni denilen İtalyanın gayet vakarlı, âdeta kibirli ve bununla beraber pek yakışıklı bir adam olduğunu haber vermiştik. Kendi sevdasına mağlup olan kadın nezdinde, ihtimal ki bu adam pek de sevimlidir. Ancak Emily bu İtalyanda sevimli bir hâl bulamadığı gibi, Valancourt dahi bu heriften ziyadesiyle müteneffirdi¹⁹ ve hiçbir hâlini maşukasından²⁰ ketmetmediği gibi İtalyan hakkındaki bu nefretini de ketmetmeyerek Emily'ye söylüyordu.

Mevsim artık baharın mertebe-i kemali mevsimi olmuştu. Bir sabah Emily yine Valancourt ile terasa üzerinde konuşurlarken alelacele bir uşak gelip Madam Cheron'un hemen şimdi kendisini istediği haberini getirdi. Emily yine Valancourt ile izdivacına dair bir müzakere için olduğunu anlayıp halasını darıltmamak için koştu gitti. Zaten o günler bu yoldaki müzakeratın sık sık tecdüt ve tekerrür ettiği günlerdi.

Bir de halasının odasına girince ne görsün? Madam Cheron

¹⁶ muhtel (ol-): bozulmak

¹⁷ tebdil-i karar: kararı değiştirme

¹⁸ sür'at-i âcile: ani bir hız, çabukluk

¹⁹ müteneffir (ol-): nefret etmek

²⁰ maşuka: sevgili

gayet mahcup ve mükedder bir hâlde, tuvaleti âdeta gelin tuvaleti! İlk defa olmak üzere o mazlum ve masum kızcağızdan bugün haya ederek, çekinerek, yutkunarak dedi ki:

– Kızım! Sizi davet edişim şunun içindir ki... şey demek isterim... Haydi şu Montoni'yi badema²¹ enişte sıfatıyla telakki etmenizi ihtar için... Zira bu sabahtan beri kendi zevcesi oldum.

Bu havadise Emily o kadar şaşı ki birdenbire söyleyecek söz dahi bulamadı. Nihayet kendisini toplayarak tebrik ve tehniyet²² yolunda becerebildiği sözlerle halasını mahzuz²³ etmeye müsaraaat eyledi. Bu sözler Madam Cheron'un... hayır! Madam Montoni'nin mahcubiyetini izale eyledi. Dedi ki:

– İbtida-yı emrde²⁴ emr-i izdivacın tantanalı olmasını istemedim. Nikâhı hemen gizlice kıydırdım. Ama akdin vukuundan sonra eşlerce dostlarca düğün değilse de ziyafet yollu bir içtima arzusundayım. Bunun levazımını tehyie²⁵ edinceye kadar vakit geçmemek için sizin düğününüze mahsus olan tedarikâtta istifade edelim diyorum. Bu hâl sizin düğünü biraz tehir ederse de beis yoktur, değil mi kızım? Bu akşam vuku bulacak içtimada sizin de ziyadesiyle süslenmenizi isterim. Gelinlik olarak tehyie edilen esbab-ı ziynetle²⁶ tezyin etmelisiniz. Bende vuku bulan şu tebdil-i nam ve unvanı²⁷ Mösyö Valancourt'a bir suret-i münasibede anlatırsınız. O da halası Madam Clairval'e anlatsın. İkisnin de ziyafette hazır bulunmalarını rica ederim.

Emily bu sözleri halasının ağzından işitiyorken ne kadar duçar-ı ıztırab oluyor idiyse, Valancourt'a tebliğ eylediği zaman delikanlı daha ziyade âsâr-ı ıztırab²⁸ gösteriyordu. Ama yalnız kadının bir izdivaç aktettiği için değil, yalnız bu izdivaç kendi düğünlerini tehir eylediği için de değil. Asıl işin içine şu mütekebbir ve müstebit İtalyanın karışmış olduğu için Emily de, Valancourt da ziyadesiyle mustarip olmuşlardı.

²¹ badema: bundan sonra

²² tehniyet: kutlama

²³ mahzuz (et-): hoşnut etmek

²⁴ ibtida-yı emr: işin başı

²⁵ tehyie (et-): hazırlamak

²⁶ esbab-ı ziynet: süslenme araçları

²⁷ tebdil-i nam ve unvan: unvan ve ad değişikliği

²⁸ âsâr-ı ıztırab: ıztırab eserleri

Montoni zaten şatonun sahibi olmak tavrında iken izdivacın vukuu üzerine büsbütün efendi hem de hiçbir şeyden hoşlanmaz, hiçbir kusuru affetmez bir efendi kesilip dostu ve arkadaşı Cavigni dahi derhal şatonun ikinci efendisi olmak tavrını takıniverdi. Ancak gariptir, Madam Montoni'nin verdiği ziyafete Madam Clairval gelmedi. Yalnız yeğeni Valancourt'u gönderip, hafif bir keyifsizliği bahane ile kendi için özürler diledi.

Bu ziyafette Valancourt, Emily ile raksederken odaların, salonların kendi düğünü için döşenmişken mütekebbir²⁹ İtalyana kısmet olmuş bulunmasından dolayı kemal-i ızdırab ile içini çekiyordu.

Bu akşam Madam Montoni o kadar şen, şatır olarak öyle raks- lar ediyor ve kahkahalar salıveriyordu ki herkes şaşıyordu. Fakat Montoni evvelkiden ziyade tavırlanıp kimseye selam bile vermek istemediği hâl ve tavrından nümayan³⁰ oluyordu.

Aradan birkaç hafta geçti. Bu müddet zarfında Emily ile Valancourt'un düğünlerinden hiç bahis edilmedi. Bir de günün birinde Madam Montoni kocasının kariben³¹ İtalya'ya avdet etmek azminde bulunduğunu söylemesin mi? Hem de sevinerek söylüyor. Diyor ki:

– Venedik'e gideceğiz, o güzel Venedik'e. Orada Mösyö Montoni'nin saray gibi bir konağı varmış. Oradan da Toskana'ya gideceğiz. Orada da Mösyö Montoni'nin cesim³² bir kale kadar şatosu varmış. Udolf Şatosu.

Zavallı Emily bittabi sarardı. Buna dikkat eden halası dedi ki:

– Niçin tavrınız bozuldu yeğenim? Siz seyahati o kadar seversiniz. Hele İtalya gibi bir memleket-i latife³³ sevilmemek kabil olamaz.

Bu söz üzerine Emily'nin tagayyürü³⁴ bir kat daha arttı. Korkusundan tir tir titreyerek dedi ki:

– Bu seyahate ben de iştirak edecek miyim?

²⁹ mütekebbir: büyüklük taslayan; ki-
birli

³⁰ nümayan (ol-): görünmek

³¹ kariben: yakın zamanda; yakında

³² cesim: büyük

³³ memleket-i latife: güzel, şirin ülke

³⁴ tagayyür: değişme

– Şüphe mi edersiniz? Sizi burada bırakacağımızı nasıl zannedebilirsiniz? O! Anlıyorum. Şövalye’yi düşünüyorsunuz değil mi? Vaki Şövalye’nin henüz haberi yoksa da kariben haber alacaktır. Mösyö Montoni, Madam Clairval’e gitti. İki familya arasındaki takarrür³⁵ eyleyen münasebetten katiyen vazgeçildiğini haber vermeye gitti.

Madam Montoni bu sözle Emily’nin ciğergâhına bir anda bin hançer saplamış olduğunu hayalinden bile geçirmiyordu. Bundan fevkalade memnun olmalıymış gibi bir tavırla kızcağızın yüzüne bakıp duruyordu.

Hâlbuki Emily için acaba madumiyete³⁶ mahkûm olmak bu sözden daha ziyade dehşetli mi telakki olunabilir? İşte cihanda ümid-i mahz-ı bahtiyarisi³⁷ olan Valancourt’dan ebediyen ayrılıyor.

Kızcağız biraz kendisini topladıktan sonra katiyen kararlaştırmış olan bir şeyden böyle çarçabuk vazgeçilmesi hikmetini sordu. Bu sual halasının âdeta istigrabını mucip oldu. Mösyö Montoni bu izdivaca mütearrızmış.³⁸ Artık buna diyecek bulunabilir mi? Emily’yi Valancourt’dan daha layık bir kocaya vermek mümkünmüş.

Zavallı kızcağız çıldıracak! Bir dereceye kadar ne yaptığını bilmemek suretiyle halasının dizlerine kapanarak yalvarmaya başladı. Ne beyhude şey! Kocasını Montoni söyledikten sonra halasının ona muhalif bir kelime söyleyebilmesi kabil mi? Emily odasına çekildi. Fakat aradan saatler geçtiği hâlde duçar olduğu felaketin derecesini tayin edebilecek kadar istirahat-ı fikre³⁹ nail olamamıştı. Badehu bir cüret-i fedakârane ile kendini toplayıp düşünmeye başladı. Bu hâlde ilk hatırına gelen şey tüylerini ürpertti. Zira Montoni’nin kendi izdivacına muhalefeti bila-şübhe⁴⁰ kendi çıkarı için olacağını ve bu da Emily’yi kendi dostu Cavigni’ye tezvicten ibaret bulunacağını düşünmüştü.

Hele şu sırada nasıl olup da halasının İtalya seyahatini arzu edebildiğine başkacaşaşmak lazım geldi. Montoni’nin kendisi haber

³⁵ takarrür (eyle-): karar verilmek

³⁶ madumiyet: yokluk

³⁷ ümid-i mahz-ı bahtiyarî: tek mutluluk umdu

³⁸ mütearrız (ol-): karşı çıkmak

³⁹ istirahat-ı fikr: düşünce rahatlığı

⁴⁰ bila-şübhe: şüphesiz

veriyordu ki şu zamanlarda bütün İtalya fetret ve ihtilal içindedir. Senyörlerin, derebeylerinin kâffesi⁴¹ birbiri aleyhine kıyam etmişler. Yekdiğerinin şatolarını basıyorlar. Mallarını yağma, hatta evlat ve iyallerini esir eyliyorlar. Böyle bir memlekette seyahatten ne zevk hasıl olabilir?

Bunlar birer birer kızcağızın hatırından geçtikleri gibi Valancourt'dan ne kadar uzaklanmakta bulunduğ u ve nasıl bir eniştenin elinde kaldığı da zihninden geçtikçe, zavallı kızcağızın gözlerinden seyl-i bela⁴² gibi yaş boşanıyordu.

Bir de şu bozgunluk Valancourt'a haber verildiğ i zaman biçare delikanlının ne hâllere girmiş olduğunu düşünmeli! Montoni kararın bozulduğ unu müstebidane ve bî-edebane⁴³ bir suretle Valancourt'a anlattığı zaman delikanlı o kadar teessür etmiş, o derecelerde hid-detlenmişti ki eğer Emily'nin hatırı olmasa ve terbiye-i kibaraneye mugayir düşmeseydi, Montoni bu gazabın âsâr-ı maddiyesine⁴⁴ de duçar⁴⁵ olacaktı. Hele muahharen⁴⁶ Emily'yi İtalya'ya götürmekten maksat, başka birisine tezvic etmek olduğunu haber alıp da Emily'nin buna asla rıza göstermeyeceğini hükmedince, şu mağrur İtalyanla karşı karşıya gelerek aralarında davayı neyle faysal-pezir⁴⁷ etmek mümkünse icabına bakması ihtiyacı, zavallı Valancourt'u yeniden duçar-ı gazab eyledi. Bir mülakat için Montoni'ye mektup yazdı. Fakat Montoni gerek utandığından gerek korktuğ undan ve en doğrusu her ikisinden naşi⁴⁸ cevap vermedikten maada Valancourt'un gözüne gözükmemeye de ziyadesiyle itina eyliyordu. Valancourt tarafından mektup mektup üstüne geliyor, bazısı gayet müsterhimane⁴⁹ ricalarla dolu, bazısı da Emily'yi rızasının hilafına olarak İtalya'ya kadar götürmeye kimsenin hakkı olamayacağından bahisle mukniane⁵⁰ muhakemat⁵¹ ile memlu!⁵² Fakat öte tarafta söz anlayacak adam

⁴¹ kâffe: hep

⁴² seyl-i bela: bela seli

⁴³ müstebidane ve bî-edebane: zorba-
ca ve edepsizce

⁴⁴ âsâr-ı maddiye: maddi etkiler

⁴⁵ duçar (ol-): uğramak, düşmek

⁴⁶ muahharen: ardından

⁴⁷ faysal-pezir (et-): halletmek; çözmek

⁴⁸ naşi: dolayı

⁴⁹ müsterhimane: yalvarırcasına

⁵⁰ mukniane: ikna edici

⁵¹ muhakemat: muhakemeler; düşün-
celer

⁵² memlu: dolu

kim? Biçarenin mektupları kâmilten yine kendisine iade olunuyorlar.

Artık başka çaresi kalmadığından bir gün Valancourt şatoya kadar geldi. Madam Montoni ve Matmazel Saint Aubert'le görüşmek istediğini uşaklara söyledi. Uşaklar duhulünü⁵³ katiyen men ettiler. Ne yapsın? Uşak makulesi adamlarla mı dövüşsün? Artık halasının şatosuna öyle bir hâlde avdet eyledi ki tarifine cidden imkân yoktur.

Montoni bir dakika evvel tası tarağı toplayıp Fransa'dan çıkmak ihtiyacında bulunduğundan, yol tehyiatını⁵⁴ tacil⁵⁵ ettikçe ediyordu. En sonra Valancourt'dan bir mektup geldi ki zavallı çocuk hiddeti, şiddeti bırakıp hiç olmazsa Matmazel Saint Aubert'e son vedasını icra etmesi için Montoni'nin merhametini istida⁵⁶ eyliyordu. Bu mektuba da cevap alamadı. Montoni familyasının yevm-i azimetini⁵⁷ de hemen hulul eylemişti. Zavallı Valancourt bir mektup dahi Emily'ye yazarak eğer bir gizli nikâh akdedecek olurlarsa kendisini Montoni'ye karşı müdafaa hakkına malik olmuş bulunacağını arz eyledi. Bu mektubu da uşaklar Madam Montoni'ye verdiler. Binaenaleyh seyahat gününün gecesine kadar Valancourt bunun da cevabına nail olamadı.

En metin adamları bile üzüp kahredecek olan meyusiyet-i facia⁵⁸ zavallı Emily'yi mahv-ı külli⁵⁹ derecesinde vardırmıştı. Gönlünün olanca kuvvetiyle Valancourt'u seviyor. Zira onu şerik-i hayatı⁶⁰ olmak kabul-i masumanesiyle telakki eylemiştir. Şimdi Valancourt'dan ayrılmak demek, Emily için hayattan ayrılmak hükmündedir. Hele bu ayrılık yabancı bir herifin, zalim bir İtalyanın keyfi için vuku buluyor. Halası olacak kadın daha dün Valancourt ile izdivacını tensip eylediği hâlde şimdi o da İtalyana mağlup ve mahkûm olmuş. Kimden istimdad⁶¹ etmeli? Hiçbir taraftan medet memul⁶² değil.

İşte bu acınacak hâle duçar olan biçare Emily ferdası sabahına çıkılacak olan gece bütün ahval-i meyusaneyi⁶³ gözlerinin önüne

⁵³ duhul: girme

⁵⁴ tehyiat: hazırlıklar

⁵⁵ tacil (et-): hızlandırmak

⁵⁶ istida (eyle-): dilemek; istemek

⁵⁷ yevm-i azimet: gidiş, yola çıkış günü

⁵⁸ meyusiyet-i facia: feci umutsuzluk

⁵⁹ mahv-ı külli: bütün bütün mahv olma

⁶⁰ şerik-i hayat: hayat arkadaşı

⁶¹ istimdad (et-): medet ve yardım istemek

⁶² memul: beklenen; umulan

⁶³ ahval-i meyusane: üzücü hâller

getirerek düşündükçe arta arta âdeta aklını bozmak derecelerine vardı. Bir aralık üzerine baygınlık geldi. Sürüne sürüne pencereye kadar varıp açtı. Serince hava biraz kuvâsını⁶⁴ tecdid etti. Mehtap bahçenin her tarafını müstagra⁶⁵ envar⁶⁵ eylediği gibi, kendisine pek sevgili bir ca-yı bahtiyarî⁶⁶ olan terasaya doğru uzanıp giden âlle⁶⁷ dahi letafetine canlar dayanamayacak surette envar-ı simin-i mehtab⁶⁸ ile tezeyyün⁶⁹ eylemişti.

Bütün asabı zangır zangır titremekte bulunan kızcağız şu âlle üzerinden bir daha terasaya kadar yürümek arzusuna düştü. Şato içinde herkes uykuya dalmış. Emily bir türlü arzusunu yenemediğinden kapısını açıp büyük merdivenden indi. Hiçbir tarafta ses yok seda yok. Bahçe kapısını açıp dışarıya çıktı. Terasaya doğru yürüdü ki orada Valancourt ile geçirdiği demlerin tahatturu zavallı felekzedenin ümit ve kuvvetini tecdit⁷⁰ eylemişti.

Terasanın merdivenlerine kadar vardıkta bir kere gerisine dönüp baktı. Şato gece hâliyle birleşerek kızcağızda bir ürküntüyü mucip oldu. Maahaza terasa üzerine çıktı. Yerde yanı başında bir seda işitmesin mi? Kemal-i havf ve hayretle haykıracığı geldi. Bereket versin ki bu seda Valancourt'un sedasıydı. Hatta korkusundan sendeleyip düşmek derecesine gelen kızcağız, Valancourt'un kolları arasına düşmüştü.

Kemal-i hayretlerinden bir hayli zaman harf-i vahid teati⁷¹ edemediler. İlk cüret Valancourt'da peyda olarak dedi ki:

– Ah Emily'ciğim! Sizi bir daha görebildim ha? Ne kadar geceleri şurada sabah etmişim! Hem de sizi görebilirim ümidiyle değil. Benden bu ümidi külliye kat⁷² ettiler. Yalnız ihtisasat-ı meyusane-me⁷³ şuracıkta müstagra⁷⁴ olayım diye geliyordum. Bermutat şafak vaktine kadar kalacaktım.

⁶⁴ kuvâ: kuvvetler

⁶⁵ müstagra⁶⁵ envar (eyle-): işığa boğmak

⁶⁶ ca-yı bahtiyarî: bahtiyarlık yeri

⁶⁷ âlle (fr. aliée): üstü kapalı geçit; iki yanı ağaçlıklı yol

⁶⁸ envar-ı simin-i mehtab: mehtabın gümüş rengi ışıkları; ayseli

⁶⁹ tezeyyün (eyle-): süslenmek

⁷⁰ tecdit (eyle-): yenilemek

⁷¹ teati (et-): karşılıklı konuşmak, söyleşmek

⁷² kat' (et-): kesmek

⁷³ ihtisasat-ı meyusane: kederli duygular, duygulanmalar

⁷⁴ müstagra⁷⁴ (ol-): dalmak

Bu iki yar-ı vefakârın min gayri memul⁷⁵ vukua geliveren bu mülakattan çıldırasıya bir derece hâsıl olan sevinçleri uzun uza-
dıya devam edemedi. Çend saat sonra vuku bulacak müfarakat
bir müfarakat-ı ebediye⁷⁶ olacağından, bu suret hatırlarına gelir
gelmez o visal-i muvakkat⁷⁷ neşesi de öyle bir acıya, ıstıraba mübed-
del oldu ki biçarelerin ikisi de hakikaten acınacak hâllere geldiler.
Hatta Emily'nin artık müfarakat için aldığı tavır ve vaziyeti görünce
delikanlı olanca cüretini toplayarak dedi ki:

– Ey! Ayrılık dakikası hulul eyledi ha? Bir yabancı memlekete
gidiyorsunuz. Aman yarabbi! Buradan ne kadar uzak bir memlekete
gidiyorsunuz! Orada birtakım yeni dostlar ve cemalinize hayran
adamlar bulacaksınız. Bunlar beni sizin hatırınızdan çıkarmaya ve
sizinle yeni revabıt⁷⁸ peyda etmeye çalışacaklardır. Bunu bilirim
Emily! Eminim! Binaenaleyh meyus olmamak kabil midir? Siz artık
buralara asla avdet edemeyeceksiniz. Hele hiçbir vakitte benim
olamayacaksınız. Ah ben ne bedbahtım!...

Bu son sözü söylediği zaman o kadar müteellim bir seda ile
söylemişti ki âdeta sedası kısılmıştı. Emily dedi ki:

– Heyhat! Ne kadar mustarip olduğumu görüyorsunuz. İstirabın
bu derecesi hafifmeşrebane ve seri'ü'z-zeval⁷⁹ bir muhabbetten mi
neşet eder? Söyleyiniz öyle bir muhabbetten mi neşet eder? Buna
inanıyor musunuz?

– İstirap mı? Benim için mustarip oluyorsunuz ha? Ah sevgili
Emily! Hayır vefanızdan asla şüphe etmemeliyim. Ah bu lakırdı hem
ne kadar tatlı hem de ne kadar acıdır. İşte gerçek ve ciddi sevdaların
muktezayâtı budur. İnsanın akı, hikmeti muhabbetin ciddiyetine
şüphe bırakmadığı hâlde de bazen insana şüpheler gelmek aşkın
muktezıyat-ı tabiiyesindendir.⁸⁰ Her dakika âşık, yeni bir suret-i temin-
ne⁸¹ muhtaç bulunur. Benim de sizin için sevgili bir biçare olduğumu
lütfen itiraf buyurduğunuz zaman yeniden âlem-i hayata gelmişim

⁷⁵ min gayri memul: beklenmedik

⁷⁶ müfarakat-ı ebediye: ebedî ayrılık

⁷⁷ visal-i muvakkat: geçici kavuşma

⁷⁸ revabıt: bağlar; bağlantılar

⁷⁹ seri'ü'z-zeval: geçici

⁸⁰ muktezıyat-ı tabiiye: tabii gerekler

⁸¹ suret-i temin: güvence

zannediyorum. Her defasında bu sözü ilk defa olarak işitiyorum zanneyliyorum. Fakat bu sözün arkası kesildiği gibi yine bin şüphe bana hücum ediyor. Ah affediniz sevgilim, sizi böyle işkencelere duçar eylediğim için affediniz. Bu kadar acıklı bir dakikada sizin bu suretle ıstırabınızı arttırdığım için âdeta cinayetskârlık ediyorum. Bilakis şu dakikada ben size teselli vermeliyim. Ben sizin cesaretinizi arttırmalıyım.

Bu sözler üzerine Emily'nin vakıa ıstırabı pek ziyade arttı. Göz-yaşlarını bir türlü yenemeyerek elmas-pareler gül yanakları üzerinden akıverdiler.

Valancourt bir meyusiyet-i mütezayide⁸² tavrıyla dedi ki:

– Aman yarabbi bu yaşlar! Acaba bu yaşlar benim için dökeceğiniz yaşların sonu mudurlar? Böyle olmasını mı temenni edeyim? Hayır! Buna muktedir olamam. Ah Emily'im? Hayır! Buna muktedir olamam. Ah Emily'im! Kalbim çatlayacak, şu dakikada sizi görüyorum, sizi kollarım arasında buluyorum, ama birkaç dakika sonra bu hâl, bir rüyadan ibaret kalacaktır. Etrafıma bakacağım sizi göremeyeceğim, sizi hayalimde bulacağım, ama pek hayal meyal bir şey olacak. Sedanızı işiteceğim diye hülya edeceğim ama kuvve-i hafızam beni bundan da âciz bırakacaktır. Hayır hayır! Sizden ayrılamayacağım vesselam. A canım bütün ömrümüzün mesudiyetini bizim üzerimizde hiçbir hakları olmayan zevatın keyiflerine neden tâbi edip bırakalım. Ah Emily geliniz dostunuza, nişanlığınıza itimat ediniz! Cesaretinizi toplayınız da ömrümüzün sonuna kadar birbirimizin olalım.

Emily hâlâ ağlıyor ve Valancourt kolları arasında bulunan Emily'nin döktüğü gözyaşlarını kâh kâh diliyle yalayıp şu bahtiyarlığın lezzetini pek büyük buluyordu. Bu sırada gizlice bir akd-i nikâh edilmesini de Emily'ye yavaşça teklif eyledi. Vakt-i seherde Madam Montoni'nin hanesinden çıkarak Augustine Kilisesi'ne kadar kendisiyle beraber gelmesini ve orada hazır bulunacak bir papaza nikâhlarını kıydırmalarını dermeyan eyledi. Emily bu tekliflere sükût

⁸² meyusiyet-i mütezayide: artan keder

ile mukabele ederek Valancourt ise bu sükûtlardan cesaretini artırıyordu. Diyordu ki:

– Söyleyiniz, sevgili Emily, söyleyiniz. Bu noktaya gelmeniz beni ihya edecektir.

Hayır! Emily sanki dilsizdi. Yanakları sanki buz gibi donmuş, hatta zihni dahi perişan olmuş olduğundan kendisinden geçmeye ve bütün bütün Valancourt’a teslim-i zimam-ı ihtiyar⁸³ etmeye hazır gibi bir hâlde bulunuyordu. Gönlünde sevda ve vazife muharebe-i şedideye girişmişler. Babasının hemşiresi kendisini taht-ı itaatte bulundurmak hakkına malik! Hele öyle gizli nikâhlar vakarlı bir kızın kabul edebileceği rezaletlerden değil. İhtimal ki sevdaya şu dakikada göstereceği mağlubiyet müddetü’l-ömr nedameti mucip olarak ikisini de duçar-ı sefalet eylesin. Bu kadar mühim şeyler Emily gibi nahif bir kızcağızı perişan etmeye zaten kâfi iken bir de şu ayrılık noktasındaki ıstırap buna munzam⁸⁴ olursa artık kızcağız ne hâllere girer?

Nihayet vazife ve hüsn-i ahlak o şiddetli sevda tarafından edilen telkinlere galebe eylediler. Öyle gizli kapaklı izdivaçlar akdini ulüvv-i cenabı,⁸⁵ asaleti, vakarı bir türlü kabul edemediğinden müstakbeli daha büyük bir musibete duçar etmektense hâl-i hazırdaki musibete katlanmayı tercih eyledi. Valancourt’a o kadar muhibbane ve âşikane bir cevap-ı red verdi ki kadrini bilen için bu cevap-ı red, âdeta bir va’d-i kat’i kadar kuvvetli ve tatlı görülür. Verdiği cevap-ı reddi mazur göstermek için Valancourt’a temin eylediği muhabbet delikanlının hiç de intizar⁸⁶ edemeyeceği kadar suret-i fevkaladede oldu. Nihayet bu kadar ıstırap kızcağızı bütün bütün kuvvetten düşürdü. Valancourt ise hâlâ:

“Ah Emily! Müfarakat-ı külliye olduğunu işte sizin dahi hükmeylediğiniz bu müfarakata nasıl tahammül edebileceğim!” diye hâlâ kızcağızın işkencesini arttırıyordu. Lakin Valancourt dahi bütün metaneti, rezaneti terk ederek o da ağlamaya başladı. İkisi de

⁸³ teslim-i zimam-ı ihtiyar: seçmeira-desini teslim

⁸⁴ munzam (ol-): eklenmek

⁸⁵ ulüvv-i cenab: büyüklük; onur

⁸⁶ intizar (et-): beklemek

sakitane, meyusane bir suretle ağlamaya başladılar.

Nihayet Emily bu hâlde daha ziyade devamın mucib olabileceği mehaliki⁸⁷ derhatır eyledi. Şayet ağyar⁸⁸ gözü kendilerini bu hâlde görecek olursa şan-ı ismet ve iffetiyle tehlikede kalacağını düşündü. Hatta veda sözünü ilk tekellüme⁸⁹ de kendisi mütecasir⁹⁰ oldu. O zaman Valancourt dedi ki:

– Bir dakikacık daha merhamet ediniz. Bir dakikacık! Ah size söyleyecek daha bin şeylerim var. Hele size en mühim bir şüpheyi arzedemedim de...

Emily'nin nazar-ı dikkati açıldı. Filvaki Valancourt'u bir dakika için daha terk edemedi. Fakat oldukları yerden dışarıya çıkarak terasa üzerinde gezinmeye başladılar. Orada delikanlı dedi ki:

– Bu Montoni yok mu? O herife dair acip ve garip sözler işittim. Bu herifin Madam Quesnel'in familyasından olduğuna emniyetiniz var mıdır? Görüldüğü kadar da zengin olduğu sahihtir zannında mısınız?

Emily dedi ki:

– Bu bapta beni duçar-ı ıstibah⁹¹ edecek hiçbir sebep yoktur, fakat rica ederim onun hakkında ne öğrendinizse bana söyleyiniz.

–Evet! Ben de bunları söylemek istiyorum ya! Fakat aldığım malumat henüz pek nâkısıdır.⁹² Bi't-tesadüf bir İtalyan ile görüşmüştüm. Montoni hakkındaki malumatı o ita eyledi. Teehhülü için diyordu ki: Eğer bu Montoni benim bildiğim Montoni ise Madam Cheron onunla hiç bahtiyar olamayacaktır. Bu adam hakkındaki mütalaatı hiç de Montoni'nin namuslu bir adam olduğunu temin edemiyor. Pek müthiş şeyler söylüyorsa da tayin-i madde⁹³ etmiyor. İzahat-ı kat'iy⁹⁴ almak için ben kendisinden bazı şeyler sordumsa da pek büyük bir ihtiyatla onlara dahi kapalı kapalı cevaplar verdi. Nihayet Montoni hakkındaki hülasa-i malumatı olmak üzere dedi ki: Eğer

⁸⁷ mehalik: tehlikeler

⁸⁸ ağyar: başkaları; yabancılar

⁸⁹ tekellüm: söyleme

⁹⁰ mütecasir (ol-): cesaret etmek

⁹¹ duçar-ı ıstibah (et-): kuşkuyla dü-

şürmek

⁹² nâkıs: eksik

⁹³ tayin-i madde (et-): konuyu belirtmek

⁹⁴ izahat-ı katiye: kesin açıklamalar

bu adam hakkında söylenen şeyler sahihseler herif hem maddi hem manevi duçar-ı inkıraz⁹⁵ olmuş bir sefildir. Serveti de münkarız⁹⁶ olmuş, namusu da. Apenin dağlarında bir acib şatodan bahseyledi. Bir zamanlar o şatoda Montoni'nin geçirdiği zamandan bahsetti ki her ciheti esrar-ı acibe⁹⁷ ile malamal bir zaman! Meramını açıktan açığa söylesin diye kendisini pek ziyade tazyik eyledimse de besbelli Montoni hakkında bu kadar ehemmiyetli davranışım o İtalyanın dahi şüphelerini davet etmiş olduğundan istediğim izahatı bir türlü ita etmedi. İma ve işaret eylediği birtakım ahval-i müdhişeyi⁹⁸ izah ettirmek için giriştiğim istintakların⁹⁹ hiçbirisi bir netice-i müfide¹⁰⁰ intac¹⁰¹ edemedi. Bu adam hakkında zihnimdaki şüpheler pek müthiştir, Emily. Düşününüz ki sizi böyle bir adamla bir yabancı memlekete gidiyor görmek beni ne kadar meysus eyler. Maahaza bila-lüzum sizi telaşa düşürmek dahi istemem. Mümkündür ki Montoni kendi hemşehrisi tarafından tasvir olunduğu gibi bir adam da olmasın. Bununla beraber kendinizi ona teslim etmezden evvel bir güzel düşünmelisiniz.

Bu sözlerin nihayetlerine doğru Emily terasanın korkuluk duvarına dayanarak Valancourt'un sözlerini dalgın dalgın dinlemekteydi. Valancourt ise içinin sıkıntısından seyrek ve süratli adımlarla geziniyordu. Montoni'ye dair Valancourt'dan işittiği sözler biçare kızcağızın derununda yeniden bir cenk peyda ederek hep de mağlubiyeti kendisinde buluyordu. Bunu Valancourt dahi anladı. Dedi ki:

– Emily, içinde bulunduğumuz şu dakika öyle olur olmaz hayalat-ı vakar-perestane¹⁰² üzerine duçar-ı tereddüd¹⁰³ olacak zamanlardan değildir. Şu Montoni ile gidişiniz üzerine bir şüphe içimi yiyip bitiriyor. Bunda sizin için mutlaka müthiş bir tehlike hissediyorum. Gerek sizin, gerek benim saadet-i müstakbelem namına hürmeten bana şu istediğim hakkı veriniz ki, o hakka malik olursam

⁹⁵ duçar-ı inkıraz (ol-): çökmek; batmak

⁹⁶ münkarız (ol-): tükenmek

⁹⁷ esrar-ı acibe: acayip sırlar

⁹⁸ ahval-i müdhişe: müthiş durumlar

⁹⁹ istintak: sorgulama

¹⁰⁰ netice-i müfide: yararlı sonuç

¹⁰¹ intac (et-): sonlanmak

¹⁰² hayalat-ı vakar-perestane: ağırbaşlı hayaller

¹⁰³ duçar-ı tereddüd (ol-): tereddüde düşmek

sizi Montoni'ye karşı da herkese karşı da müdafaa edebilirim.

Meyusiyetin son derecesine varmış olan Emily delikanlının bu son teklifine yalnız içini çekmekle mukabele edebildi. Valancourt artık son müfarakat-ı ebediye dakikasında meyusiyetin verebildiği son cüretle hâlâ kızcağızı kandırmaya çalışıyordu. Diyordu ki:

– Ömrümde geçirebileceğim dakikaların en müşkülü mutlaka bu dakikalardır. Eğer ricalarımı reddederseniz mutlaka benim sizi sevdiğim kadar sizin beni sevmediğiniz içindir. Benden ayrıldıktan sonra başınıza gelebilecek felaketleri düşündükçe yüreğim parça parça oluyor. Sizi bundan kurtarmak için gözüme kestirmeyeceğim bela tasavvur olunamaz. Hayır Emily. Hayır! Mutlaka beni sevmiyorsunuz.

Emily helecanından¹⁰⁴ kıvrana kıvrana dedi ki:

– Heyhat! Artık son birkaç dakikamızı da def-i şübühat¹⁰⁵ için yeminlere mi sarfedeceğiz? Eğer kendinizin bana ne kadar sevgili ve kıymetli olduğunu hâlâ bilmiyorsanız, bundan sonra dahi bana ne kadar sevgili ve kıymetli olmakta devam edeceğinizi size hiçbir şey temin edemez.

Kızcağızın âdeta hıçkıra hıçkıra ağlamakta bulunması son kelimeleri hemen dudakları üzerinde mıhladı. Biraz sükût ile tecdid-i kuvvet¹⁰⁶ ettikten sonra dedi ki:

– Artık vakit geçtir. Ayrılmak lazım geldi. Şatoda gaybubetimi anlayabilirler. Beni hatırınızdan çıkarmayınız. Daima beni seviniz. Buradan uzak bir yerde bulunduğum hâlde de... beni sevmekte devamınızdan ne kadar emin olursam, ıstırabım, yeisim o kadar hiffet¹⁰⁷ bulur.

–Sizi unutmamak, sizi sevmek mi?...

– Hele şu şiddet-i ye'si tadil etmenizi daha ziyade rica ederim. Eğer beni gerçekten seviyorsanız şu gözlerinizin yaşını dindirirsiniz. Zira sizi bu hâlde bırakıp ayrılabilir miyim?

¹⁰⁴ helecan: çarpıntı

nilemek

¹⁰⁵ def-i şübühat: şüpheleri kovma

¹⁰⁷ hiffet (bul-): hafiflemek

¹⁰⁶ tecdid-i kuvvet (et-): kuvvetini ye-

– Niçin ayrılacağız? Hiç olmazsa yarın sabah bir daha mülakat edemez miyiz?

– O benim için mümkün olamaz. Bu müfarakat acısına bir daha duçar olayım! Beni bu yürekler yırtan ıstırapın tekerrüründen vika-ye¹⁰⁸ ediniz.

– Öyleyse bu gece sizi bu kadar rahatsız eylediğimden dolayı beni affediniz Emily! Bunlar hep perişanî-i efkârımdan¹⁰⁹ ileri geliyorlar. Azimetinizden sonra size verdiğim bu rahatsızlıkları düşünerek nadim olacağım, fakat siz dahi beni unutmayınız sevgili Emily’ciğim! Allah bilir, bir daha ne zaman görüşeceğiz. Sizi Allah’ın savn¹¹⁰ ve himaye-sine tevdi eyledim. Yarabbi! Şu masumu takdis et, himaye et Allah’ım!

Şatoya doğru avdet ederken Valancourt kolunu Emily’nin beline dolayarak düşmemesine yardım eyliyordu. Emily işte bu kadar hâl-i ıztırabta idi. Şatonun kapısına geldikleri zaman Emily etrafına bakınarak dedi ki:

– İşte ayrılık yeri burasıdır. Artık işkence dakikalarını uzatmayalım. Bana cesaret veriniz. Cesarete muhtacım!

Valancourt yüzündeki işmizazat-ı meyusaneyi¹¹¹ defedebilmek için pek büyük bir gayretle cebr-i nefs eyledi. Sedasına dahi metanet vermeye çalışarak dedi ki:

– Adiyö! İman ediniz ki elbette yine kavuşacağız. Evet! Kavuşacağız. Hem bir daha ayrılmamak ve yekdiğerimizle mesut olmak üzere kavuşacağız. Adiyö ruhum, adiyö hayatım! Sizden mektup alıncaya kadar neler çekeceğimi bir türlü takdir edemezsiniz. Ben size mektup yazmak için hiçbir fırsatı fevt etmeyeceğim. Ama manileri düşündükçe titriyorum. Bana itimat ediniz Emily! Bu müfarakata tahammül için bütün cesaretimi toplayacağım.

Artık Emily’de söz söylemek iktidarı kalmayarak: “Adiyö!” kelimisini hemen solgun dudakları arasından düşürüverdi. Valancourt dedi ki:

¹⁰⁸ vikaye (et-): korumak

¹⁰⁹ perişanî-i efkâr: düşüncelerin perişanlığı

¹¹⁰ savn: saklama; koruma

¹¹¹ işmizazat-ı meyusane: üzüntü belirtileri

– Siz gittikten sonra size henüz söylemediğim bin şeyleri tahattur ederek sizi seveceğim. Birkaç dakika sonra artık sizi görmeyeceğim, sözlerinizi işitmeyeceğim. Şu saha-ı gabrada¹¹² tek ü تنها kalarak yalnız hatıratım ile iştilgal edeceğim.

Bu sözleri söylerken iki âşık kucaklaştılar. Bir iki dakika böyle sımsıkı yekdiğerine sarılmış oldukları hâlde sükût üzere bulundular. İkisi de gözyaşlarını yekdiğerine mezc¹¹³ ediyorlardı. Nihayet son defa olarak “Adiyö!...! kelime-i müessiresini¹¹⁴ ikisi dahi birer defa daha tekrar ederek yekdiğerini itercesine ayrıldılar. Valancourt kemal-i süratle tebaüd¹¹⁵ eyledi. Emily şatoya girerken Valancourt’un hat-veleri patırtısını dinliyordu. Bu patırtılar uzaklaştıkça duçar-ı za’f¹¹⁶ olarak nihayet hiç iştilmez oldular. Encam-ı kâr gecenin hüzn-aver¹¹⁷ sükûn ve sükûtu her tarafı bürüdü. Zavallı öksüz, odasına varmak için istical¹¹⁸ eyledi. Orada biraz istirahat aradıysa da hayfa ki istirahat artık kendisinden tebaüd eylemişti. Badema kızcağızın refik-i gayr-ı müfarık¹¹⁹ yeis ve elem olmuştu.

¹¹² saha-ı gabra: yeryüzü

¹¹³ mezc (et-): katmak

¹¹⁴ kelime-i müessire: etkili kelime

¹¹⁵ tebaüd (eyle-): uzaklaşmak

¹¹⁶ duçar-ı za’f (ol-): zayıflamak; azal-

mak

¹¹⁷ hüzn-aver: hüzn veren

¹¹⁸ istical (eyle-): acele etmek

¹¹⁹ refik-i gayr-ı müfarık: ayrılmayan arkadaş

11 VENEDİK'TE

Ertesi sabah erkenden arabalar kapıya geldiler. Uşakların kemal-i telaşla koridorlarda koşuşmaları Emily'yi uyandırdı. Ama öyle bir uykudan ki bu nevi uykular insanı dinlendirmekten ziyade yorar. Dün geceki zihin yorgunluğu zavallı kızcağıza birçok müthiş müthiş rüyalar göstermiş ve hâl-i bidarîsinden¹ ziyade bu rüyalar kendisini yormuştu.

Arabalar hazırlandıktan sonra Emily'yi bir hizmetçi kadınla ikinci arabaya bindirdiler ki bu hâl matmazel için bir hürmetsizlik demekti. Fakat Emily ilişik etmedi. Sabahın nevzat² olan güneşi uzaktan uzağa Pirene dağlarını tenviretmekte bulunmasıyla araba bir yüksecik yere geldikte oradan Emily Gaskonya saha-i vâsiini³ ve şu sevgili Pirene dağlarını temaşaya koyulmuş ve kendi kendisine: “Ah sevgili dağlar! Kim bilir sizi bir daha göreceğim miyim? Ben sizden tebaüd eyliyorsam Valancourt sizin içinizde kalarak yine temaşanızda devam edecektir!” diye mütehassis⁴ oluyordu.

Aralıkta bir yol kenarındaki ağaçların yaprakları bu silsile-i latife-i cibale⁵ perde-keş-i heyululet⁶ oluyorlar idiyse de yine ara-

¹ hâl-i bidarî: uyanıklık hâli

² nevzat: yeni doğmuş

³ saha-i vâsi: geniş alan

⁴ mütehassis (ol-): duygulanmak

⁵ silsile-i latife-i cibale: dağların güzel sıralanması

⁶ perde-keş-i heyululet (ol-): araya girmek; engellemek

lıkta bir kere dağlar, ağaçlar arasından tekrar görünerek Emily'yi eğlendiriyorlardı. Bir aralık başka bir müşahede dahi kendisini işgal eyledi. O ise arkasına bir askerî kaputu giymiş ve başına da tüylü bir asker şapkası koymuş olan bir adamın yol boyunda gezinmesiydi. Arabaların gıcirtısı bu adamı tevkif⁷ eyledi. Adamcağız döndükte Emily gördü, tanıdı ki Valancourt'dur. Valancourt hemen arabaya takarrüp ederek Emily'nin eline bir mektup tutuşturdu. Zavallı delikanlının çehresinde bir tebessüm dahi var idiyse de artık bu tebessüm nice alaim-i ye's ü kederi⁸ örtmek için iltizamî⁹ olarak peyda edilmiş bulunduğundan hiç letafeti olamayacağı derkârdır. Araba geçtikten sonra dahi Emily arabanın kapısı üzerindeki pencereden eğilerek baktı, gördü ki Valancourt bir büyük ağaca dayanmış olduğu hâlde hep kendi arabasını seyrediyor. Yolun bir büküntü mahallinde ikisi de birbirini gözden kaybedinceye kadar hep birbirine bakıştılar.

Araba içinde hizmetçikarının bulunması Emily'yi derhal mektubu açıp okumaktan men eyledi. Fakat şu son müfarakatı dakikasında Valancourt'un kendisine neler yazmış olduğunu anlamak merakında Emily o kadar acul¹⁰ idi ki, birkaç defa hemen mektubun mührünü fekkedivermek¹¹ derecesini de bulmuştu. Nihayet taam için tevakkuf¹² eyledikleri zaman bir aralık bulup kız mektubu açtı ve âşıkının bu mektupta kendisine vermiş olduğu teminat-ı vefakâraneden ziyadesiyle memnun oldu. Hatta bu dakikadan sonra şu igtirab¹³ ve ayrılık acısına katlanmak için de kalbinde daha ziyade kuvvet ve metanet bulmaya başlamıştı.

Bizim yolcular bir hayli günler hep Languedoc vilayeti dahilinde yürüdüler. Badehu de Dauphiné (Dofine) vilayetine girdiler ki bu vilayetin dağları içinde süratle yürüyerek nihayet Alp dağlarına tırmanmaya başladılar. Burada her hatvede insanın nazar-ı hayretine¹⁴ münkeşif¹⁵ olan âli tablolar Emily'ye Pirene dağlarında

⁷ tevkif (eyle-): durdurmak

⁸ alaim-i ye's ü keder: yeis ve keder işaretleri

⁹ iltizamî: kasıtlı

¹⁰ acul: aceleci

¹¹ fekkedivermek: açmak; kırmak

¹² tevakkuf (eyle-): durmak; duraklamak

¹³ igtirab: gurbete gitme

¹⁴ nazar-ı hayret: şaşkınlık bakışı

¹⁵ münkeşif (ol-): açılmak; görünmek

etmiş olduğu seyahati ihtar eyliyordu. Alp dağlarının İtalya cihetine nâzır olan kısmına geldikleri zaman Madam Montoni artık takar-rüp eylemekte olduğu Venedik şehrinde ne âli konaklara, şatolara sahip olacağını ve bunlar derununda gerçekten prenses gibi nasıl ömür süreceğini hayalinden geçirmeye ve daha bu hayalleriyle neşelenmeye başladı. Kendisi müzikadan pek de anlamamakta olduğu hâlde müsamerat-ı musikiye cemiyetleri yapacak ve oraya Venedik'in o kadim asılzadegân-ı nisvanı¹⁶ gelerek kendisi o kadar büyük asılzadegândan olmadığı hâlde bunların kraliçesiymişçesine aralarında şaşaa-efza¹⁷ olacak ve bütün erkekler olanca kudret-i zarafetleriyle kendisine temellük¹⁸ ederek hâsılı bütün Venedik kendisiyle meşgul olacak. Ne mutlu hayaller!

Milan vilayetine girinceye kadar yolda hiçbir hadise vukua gelmedi. Milan vilayetinde dahi bir şey olmadı ya! Yalnız o zamanlar İtalya'nın her tarafını kasıp kavuran hâl-i fetret ve muharebat-ı daime-i dahiliye¹⁹ ve bunlara munzam²⁰ olan ve âdeta başka türlü bir muharebe-i dahiliye derecesini bulan şekavet-i daimenin²¹ âsârı görülmeye başlamıştı. Buraya gelince Montoni ile refiki başlarındaki Fransız şapkalarını çıkarıp ona bedel kenarları sırma şeritli İtalya şapkalarını giydiler ki bunların üzerine birer de alamet-i askeriye olan tüy taktıklarını Emily görünce istigrap eyledi. Bu adamlar dahi asker ha! Fakat Emily çarçabuk anladı ki asker olmayıp yalnız böyle her tarafında bir tehlike-i harb, bir dehşet-i şekavet bulunan memlekette asker zannolunmak daha ziyade emniyeti mucip oluyor da onun için bu şapkaları giymişlerdir.

Hakikat şu güzel memlekette, her şey muharebenin tahribatını gösteriyordu. Bağların kütükleri sökül-müş. Güzel dutluklar, zeytinlikler harap edilmiş. Köyler ihrak²² olunmuş. Hele Milan şehrinin öte tarafına geçtikleri zaman bu âsâr-ı tahribin daha ziyade arttığını da gördüler. Bütün memleket bir sükût içine dalmışsa da mevt sükûtu gibi müthiş bir sükût!

¹⁶ asılzadegân-ı nisvan: soylu kadınlar

¹⁷ şaşaa-efza (ol-): parıltı saçmak

¹⁸ temellük (et-): yakınlık göstermek

¹⁹ muharebat-ı daime-i dahiliye: sü-

regiden iç savaşlar

²⁰ munzam (ol-): eklenmek

²¹ şekavet-i daime: sürekli eşkiyalık

²² ihrak (olun-): yakılmak

Bir gün akşam üzeri uzaktan bir müfreze-i askeriye'nin geldiğini gördüler ki, başlarındaki madenî miğferleriyle, ellerindeki mızraklar ve çıplak kılıçlar, akşam güneşinin isabetiyle parıl parıl parlamaktaydı. Biraz yaklaştıklarında Montoni bu fırka meşhur sergerde-i serseriyan²³ Utaldo'nun fırkası olduğunu tanıdı. Duhul müteassir²⁴ olan dağlarda peyda eyledikleri şatolarda mütehassın²⁵ ve aralık buldukça ovalara inerek şekavetle müteayyış²⁶ senyörlerden birisi ki o zamanlar İtalya'nın her tarafı böyle serserilerin pamalı²⁷ olup işte âsârını gördükleri hâl-i harabî²⁸ dahi bunların kârıdır.²⁹

Montoni arabaları yolun bir kenarına çektiler ve durdu. Tamam müfreze borularını çaldırarak ve tabllarını³⁰ dövürerek arabaların yanından geçerken Montoni başını pencereden çıkarıp rüesay³¹ selamlamaya başladı. Rüesadan birtakımı arabanın etrafına toplanarak güya eski aşınlarını bulmuşlarcasına bir şetaretle redd-i selam³² etmeye başladılar. Bunların muhaverelerinden Emily anladı ki habisler bir cevelan-ı şekavetkârâneneden³³ avdet ediyorlar. Hatta yağma eyledikleri emval ve eşya dahi arabalara yüklü olduğu hâlde arkalarından geliyor. Bu arabalarda birtakım mecruhlarla³⁴ esirler dahi vardır. O esirleri ağır ağır fidye-i necat³⁵ mukabilinde azat etmek için almışlardır.

Biraz sonra asıl sergerde Utaldo dahi gelip Montoni ile gayet dostane bir tavırla selamlaştı. Müfrezesi birkaç mil ötede ordu kurup geceyi orada geçirdikten ve bhusus bir umumi ziyafet tertip olunduktan sonra ertesi sabah rüesa yekdiğerini veda ile herkes yerli yerine dağılacaklarından bahisle Montoni'yi dahi rüefakasıyla³⁶ beraber davet eyledi. Kadınların şanlarına riayette asla kusur edilmeyeceğini de temin eylediyse de, bu misilli afacanların teminatı-

²³ sergerde-i serseriyan: serserilerin elebaşı

²⁴ müteassir: güç, çetin

²⁵ mütehassın: saklanan

²⁶ müteayyış: yaşayan

²⁷ pamal(i ol-): çignenmek

²⁸ hâl-i harabî: haraplık hâli

²⁹ kâr: iş

³⁰ tabl: davul

³¹ rüesa: reisler; başkanlar

³² redd-i selam (et-): selama karşılık vermek

³³ cevelan-ı şekavetkârâne: eşkıyalık gezisi

³⁴ mecruh: yaralı

³⁵ fidye-i necat: kurtulma parası

³⁶ rüfeka: beraberinde olanlar; arkadaşlar

na inanmak kabil olamayacağından Montoni edilen davete icabet göstermedi. Bu akşama kadar Veron kasabasına varmak gayretinde bulunduğundan bahisle özürler diledi.

Veron'a vardılar. Ve oradan dahi Padova'ya müteveccihen yola çıktılar. Brenta nehrine geldiklerinde arabaları terk ederek cümlesi bir güzel sandala bindiler ki yolun bundan ilerisi bundan evvelisine asla makis³⁷ olmayıp Brenta vadisinin mamuriyeti Emily'yi hayran ediyordu. Muharebe ve şekavetin âsâr-ı tahribiyesinden³⁸ hiçbir şey görülmüyor. Brenta'nın zümrüt gibi yeşil sahilleri üzerinde âlâ sayfiyeler ve çiftlikler sık sık celb-i enzar-ı temaşa³⁹ eyliyorlar. Bunlar Venedik senyörlerine ait şeylerdir ki her birinin mermer sütunlu kapıları, kemerleri filanları gerçekten şayeste-i temaşadırlar.⁴⁰ Her tarafta âli serviler eflake ser çekmiş ve salkım söğütler seyre, görül-meye değer zümrüdîn⁴¹ giysilerini sulara daldırmış. Limon ve portakal ağaçlarının hayat-efza⁴² rayihaları⁴³ bütün heva-yı nesimîyi⁴⁴ ta'tir⁴⁵ eylemiş.

Cavigni bu kâşanelerin her biri hangi senyörlerin malı olduğunu anlatarak Emily'yi pek güzel eğlendiriyordu. Madam Montoni gayet dalgın bir hâlde bulunduğu gibi, Senyör Montoni dahi pek tünd,⁴⁶ pek ihtiyatlı görünüyordu. Kim bilir ikisinin de derunlarından neler geçiyordu.

İşte bu güzel yoldan gide gide bir de uzaktan Venedik şehri görüldüğü zaman artık Emily'nin hayretine nihayet olmadı. O her biri bir mamure-i müstakile⁴⁷ olan adalar ve onlar üzerinde mebni olan saraylar, mabetler, konaklar, kuleler hafifçe mütemevvic⁴⁸ olan deryaya akis suretiyle bir memleketi iki gibi gösteriyorlardı. Gurub hâlinde bulunan şems-i tâbânın⁴⁹ erguvanî ziyaları ebniye-i nefise-i

³⁷ makis: benzer

³⁸ âsâr-ı tahribiye: yıkım izleri

³⁹ celb-i enzar-ı temaşa (eyle-): seyir için bakışları çekmek

⁴⁰ şayeste-i temaşa: seyre değer

⁴¹ zümrüdîn: yeşil, zümrüt renkli

⁴² hayat-efza: hayat veren

⁴³ rayiha: koku

⁴⁴ heva-yı nesim: hafif esintili hava

⁴⁵ ta'tir (eyle-): kokutmak

⁴⁶ tünd: sert, asık yüzlü

⁴⁷ mamure-i müstakile: müstakil yerleşim yeri

⁴⁸ mütemevvic: dalgalı

⁴⁹ şems-i tâbân: parlak güneş

mezkûreye⁵⁰ isabetle sanki cümlesini altın yaldızlara müstağrak eyliyordu.

Bizim yolcuların râkib⁵¹ oldukları sandal Büyük Kanal'a doğru ilerleyerek gele gele azim bir konağın önünde durdu ki kapısından içeriye giren yolcular, evvela kendilerini vâsi ve âli bir terasa üzerinde buldular. Badehu bir mermer merdivenden çıkarak şahane bir salona vardılar. Bu salonun duvarları ve tavanı kakma usulünde resim ve nakışlarla tezyin edilmiş olduğundan ve gümüşten mamul birçok lambalar ve avizeler yine bu madenden mamul zincirlerle tavana asıldıklarından Emily bunları nazar-ı hayretle görünce, hatırına Valancourt'un Montoni hakkında işitmiş olduğu fena sözler gelerek kendi kendine:

"O! Valancourt burada olmalıydı da bu şahane konağı görmeliydi!" diye maddeten ve manen münkariz olmuş bulunan Montoni bu konağın malikiyse o herifte mamuriyetten, servetten başka bir şey görülmediğini hükmeylemişti.

Madam Montoni bu salona girer girmez artık prenses olmuş bitmiş zannına düştüğünden daha o dakikadan itibaren kraliçelerde bulunamayacak bir tavr-ı taazzum⁵² takınmıştı.

Montoni'ye gelince: Venedik'e vasıl olur olmaz hemen "gondol" denilen Venedik şehri içinde gezmeye mahsus bulunan süslü sandalını hazırlatıp arkadaşı Cavigni ile beraber o gece icra edilmekte olan bir gece eğlencesine gitti. Müteehhil⁵³ bir adamın böyle bir eğlenceye zevcesini beraber almaksızın yalnız gitmesi teehhül şanından olmayıp hiç olmazsa zevcesinden özürler dileyerek yalvararak yakararak ruhsat istihsalı lazımken Montoni'nin buralara iltifat bile etmemesi, o mütekebbir madamı gereği gibi düşündürmeye başladı. Emily kadındaki teessürün farkına vararak tesliyeti için dili döndüğü kadar söz söylediye de Madam Montoni için müteselli olabilmek kabil mi?

Emily balkona çıkıp dirseklerini dehlize dayatarak Büyük Kanal'a

⁵⁰ ebniye-i nefise-i mezkûre: söz konusu güzel binalar

⁵¹ râkib (ol-): binmek

⁵² tavr-ı taazzum: büyüklenme tavrı

⁵³ müteehhil: evli

doğru medd-i enzar-ı hayrete⁵⁴ başladı. Kendisi için o kadar yeni bir şey olmakla beraber hadd-i zatında da o kadar latif olan bu temaşa öksüz kızcağızı hayran eyliyordu.

Gece letafet-i mehtabla bir kat daha letafeti artmış olan derya üzerinde gondolların birbirine sürünürcesine karşılaşmaları ve her birinin küreklerinden mevzun⁵⁵ birer şakırtı hasıl olması, hakikaten şayan-ı temaşa ve istima⁵⁶ şeylerden olup biraz sonra Montoni'nin gece eğlencesi denilen alay zuhura geldi. Şöyle ki: Kanalin iki sahili üzerine hadsiz hesapsız gondollar dizilmişler. Her birini tezyin eden rengârenk ziyalar mehtapla rekabet ediyorlar. Türölü sazların ahenkleri gecenin sükûnetini bir suret-i latifede ihlal ediyorlar. Bu alay uzaktayken gerek sazların terennümü, gerek fenerlerin ziyaları gayet hafif olduğu hâlde yaklaştıkça kuvveti ve kuvvetiyle beraber tesirâtı dahi artarak artık Emily'yi gaşy hâline getirdi. Badehu uzaklaşmaya başladı. Uzaklaşa uzaklaşa da hiç görülmez, hiç işitilmez olduğu hâlde Emily henüz o hâl-i gaşyda⁵⁷ bulunuyordu.

Gece taamını tenavülden sonra Madam Montoni geç vakte kadar kocasını beklediye de Mösyö Montoni gelmedi. Emily zaten yorgun ve uykusuz bulunduğundan uyku vaktinde yatmaya mecbur oldu. Fakat kendisine tahsis olunan odaya giderken konağın daire-i sairesini de görerek ve bunların tezyinatını büyük salonun tezyinatına mütenasip bulamayarak gereği gibi duçar-ı istigrap oldu. Hakikat diğeroğalar, salonlar, koridorlar, filanlar epeyce harap hâlde olup döşemeleri dahi hem natamam⁵⁸ hem de gayet köhne şeylerdi. Ahval-i umumiyelerine nazaran bu konağın pek çok zamandan beri metruk ve ahali ve sekeneden⁵⁹ mahrum kaldığı anlaşılıyordu. Kızın kendi yatak odası dahi vakıa geniş ve tavanı yüksek bir şey idiyse de döşemesi pek nâkıs ve haraptı. Ancak Emily'nin bu ahvale mana vermeye vakti olmadığından hemen yatağına atladı.

Ertesi sabah Emily gayet erken uykudan uyanıp sabahın ilk en-

⁵⁴ medd-i enzar-ı hayret: hayret bakışlarını uzatma; şaşkınlıkla bakma

⁵⁵ mevzun: ölçülü; ahenkli

⁵⁶ şayan-ı temaşa ve istima: görmeye

ve dinlemeye değeri

⁵⁷ hâl-i gaşy: kendinden geçme hâli

⁵⁸ natamam: tamamlanmamış

⁵⁹ sekene: oturanlar

varı denizin sularını yaldızlıyordu da hâlâ Montoni ve refiki avdet etmemişlerdi. Artık halası hanımın hiddetini, yeisini hiç sormamalıdır.

Ama zannolunmamalıdır ki, Montoni mücerret o gece eğlencesi gibi adi ve umumi bir zevke daldığı için bütün geceyi dışarıda geçirmiştir. Hayır! Herif öyle çocuk oyuncağı nevinden şeylere kulak vermezdi. Başka adamları korkutacak, bizar eyleyecek şiddetli ve müthiş sefilliklerin müptelası idi. Kalbi daima helecan ve heyecan içinde bırakan sefahetler olmazsa Montoni için hayatın uykudan farkı olamazdı. İşte bu hâlde bulunan Montoni için, en lezzetli, en sevgili eğlence kumardı. Bu sefahete ilk iptilası işsizlikten neşet eylemiş olduğu hâlde muahharen ziyan eyledikçe fikr-i inad dahi munzam olarak, artık kumarla uğraşmaktan aldığı lezzeti hiçbir şeyden alamaz olmuştu.

İşte Montoni bu geceyi de şu eğlencesi uğrunda geçirmiştir. Birtakım genç adamlarla ki asaletlerinden ziyade servetleri ve servetlerinden ziyade sefihlikleri Montoni nazarında onları makbul ve mahbub⁶⁰ eyler. Vakıa Montoni bunlar hakkında kalben bir de nefret hisseylerdi. Onlarla iştigali mücerret⁶¹ denaet-i tab' ve su-i terbiyeleri⁶² cümlesini kendine bend edeceği içindi. Fakat bunlar meyanında üç adam vardı ki onları kendine celp etmeye cümlesinden ziyade ehemmiyet verirdi. Bu üç adam Bertolini, Orsino ve Verezzi (Vereçi) namında üç genç olup vakıa hiçbirisi namus ve vakar sahibi adamlardan olmayarak âdeta garazları için her şeyi irtikâp eder edani⁶³ ve erazilden⁶⁴ idiysele de, asıl bu meziyetlerinden dolayı Montoni onları beğeniyordu. Venedik'e vasıl oldukları günün ferdası bunları hanesine kabul ve familyasına prezante ederek sofrasına bile kabul eylemiştir.

Yine Montoni'nin beğendiği ve yüz verdiği adamlar meyanında Kont Morano namında bir genç daha olup, zarafet ve servetiyle cümle dostlar meyanında temeyyüz⁶⁵ eylerdi. Hele bir de Sinyora Livona

⁶⁰ mahbub: sevgili

⁶¹ mücerret: sadece

⁶² denaet-i tab' ve su-i terbiye: bayağlık ve kötü terbiye

⁶³ edani: alçaklar

⁶⁴ erazil: reziller

⁶⁵ temeyyüz (eyle-): öne çıkmak

namında bir kadını familyasına prezante etti ki kendi rivayetine göre bu kadın kadar zarif, hünerver, sadık, namuslu bir kadın daha Venedik'te bulunamazmış. Filvaki bu kadın daha ilk telakide⁶⁶ etvar-ı mütevaziane⁶⁷ ve evza-ı nazikânesiyle⁶⁸ Emily'nin teveccüh-i tamını kazandı ki zaten Emily gibi masum ve saf olan bir kızın meyil ve teveccühü hemen konacak bir yer arayacağı derkârdır.

Madam Montoni yeni dostları, misafirleri olan bu senyörlerin komplimentalarını gayet hoşnutsuzluk ve bürudetle⁶⁹ kabul eyledi. Bunların Madam nazarında en büyük kabahatleriyse, ilk gecesi kocasını hanesinden dışarıda işgal etmiş olmaları kaziyesinden⁷⁰ ibarettir. Yalnız Kont Morano'ya diğerlerinden ziyade hem de fevkalade hüsn-i kabul gösterdi. Çünkü kendisi, prenseslik derecesinde asalet ve kibarlık sevdasında olup kont mertebesinde bulunan bir asilzadeyi de kendisiyle dostluğa, ahbablığa küfûv⁷¹ bulamazsa başka kimseyi bulamazdı.

İşbu yeni dostlar akşama kadar Montoni'nin hanesinde yiyip içtikten sonra akşam üzeri cümlesi Montoni'nin gondoluna bine rek deniz üzerine gzmeye çıktılar. Bu seyahat-ı bahriye⁷² Emily'ye gerçekten hüsn-i tesiri⁷³ mucip olmuştu. Kont Morano, Emily'nin yanında oturmuş olduğu hâlde bir tavr-ı sakitane⁷⁴ ile gözlerini o melek-simadan⁷⁵ ayıramıyordu. Birdenbire genç Kont gondol içinde bulunan şeştari yakaladığı gibi gayet âşıkane bir tavırla çılmaya başlamasın mı? Ondan daha âşıkane bir tavırla dahi gayet suzişli⁷⁶ bir romans okumasın mı?

Kendisi faslı bitirdikten sonra şeştari Emily'ye dahi vererek onun da bir şey çalıp, bir şey okumasını rica eyledi. Emily dahi kendi memleketi bestelerinden gayet güzel bir şey çalıp okumaya başladı ve letafet-i seda⁷⁷ ve maharet-i edasıyla cümleyi hayran ediyor idiyse

⁶⁶ telaki: görüşme

⁶⁷ etvar-ı mütevaziane: gösterişe kaçmayan tavırlar

⁶⁸ evza-ı nazikâne: nazikçe tavırlar

⁶⁹ bürudet: soğukluk

⁷⁰ kaziyeye: mesele

⁷¹ küfûv: denk

⁷² seyahat-ı bahriye: deniz gezisi

⁷³ hüsn-i tesir: iyi etki

⁷⁴ tavr-ı sakitane: sessiz tavır

⁷⁵ melek-sima: melek yüzlü

⁷⁶ suzişli: yakıcı; hüznünlü

⁷⁷ letafet-i seda: ses güzelliği

de güftenin, bestenin gayet âşıkane olması başkalarından ziyade kızcağızın yine kendisine tesir ederek hemen ağlamak derecesinde bir hâl ile sedası çatallanmaya başladı. Bu hâl genç Kont'ta acip ve garip ümitler peyda eyledi. Emily ettiği işin derece-i tehlikesini anlayarak hemen makamı değiştirip gayet murakkas⁷⁸ ve ferah-nak⁷⁹ bir şey çalmaya başladı ki işitenleri, omuzlarını ve bacaklarını oynatmak derecesinde şevk ve raks ile müteşevvik⁸⁰ eyliyordu. Genç Kont bu ikinci nağmeden daha büyük, daha serbazane⁸¹ ümitlere düştü. Müzika bittiği zaman huzzarın cümlesi kızı tebrik ve tahsine müsaraat eyledilerse de Kont'un alkışları hiçbirine makis olmadı.

Bu akşamki şu gezinti mebadisinde Emily'yi pek ziyade münşerih⁸² eylemekteyken, Kont'un kendisine göstermeye başladığı inhimak-i fevkalade⁸³ kızcağızı ziyadesiyle bizar etmeye başladı. Bu müzika faslında Montoni hiç mütelezziz olamayarak bir aralık kendi gondollarının yanından diğer bir gondol geçtiğini görünce fırsatı fevt etmeyip Orsino ile beraber hemen içine atladığı gibi Venedik'e doğru çektiirdi gitti. Karısı "Nereye gidiyorsun?" diye bağırmaya başladıysa da Montoni cevap bile vermedi.

Bu defa herifin gaybubetine zevcesi kadar Emily dahi kızdı. Zira ne olursa olsun Montoni gondolda iken kendisini onun himayesi altında görerek genç Kont'un tazyikat-ı âşıkaneşinden o kadar endişe etmeyebilirdi. Şimdi ise bütün bütün Kont'un evza-ı âşıkaneşine hedef oldu kaldı.

Evet! Yani başında oturan Kont artık Emily'den başka kimseyle meşgul değildi. Emily Kont'un ümid-i hayalîsini kırmak için bütün bütün soğuk bir surat peyda eylediysen de, Kont bu tavr-ı bâridin⁸⁴ asıl manasını anlayamayıp ona başka bir mana verdi. Zanneyledi ki Emily bu suretle kendisine Madam Montoni'yi ihtar etmek istiyor. Yani "Benden bir ümidin varsa evvela halama yaranmalısın!" hükmünü anlatıyor.

⁷⁸ murakkas: oynak

⁷⁹ ferah-nak: neşeli

⁸⁰ müteşevvik (eyle-): neşelendirmek

⁸¹ serbazane: korkusuzca

⁸² münşerih: mutlu

⁸³ inhimak-i fevkalade: aşırı eğilim

⁸⁴ tavr-ı bârid: soğuk tavır

Genç Kont bu makûs⁸⁵ anlayış üzerine güya Emily için bir fedakârlık olarak Madam Montoni'ye dahi yaltaklanmaya başladı. Hâlbuki hoppa madam, Kont'un bu temellûkatını⁸⁶ tamamı tamamına ciddidir diye telakki etmesin mi? O kadar memnun oldu ki âdeta yılıştı kaldı. Genç Kont az bir gayretle Madam'ın bütün gön-lünü, bütün teveccüh ve muhabbetini kazanıverdi. Hatta kadın bu meclubiyetten mütevellit sevincini bile kimseden ketmedemiyor. Kont kendisini sair dostlarla beraber yani Emily ile birlikte operadaki locasına davet edince kadın bunu da ez dil ü can kabul ve teşekkür eyledi. Onun o yılışmasıysa Emily'yi kahrından helak ediyor, fakat zavallı kadıncağız ne yapsın? Bütün Venedik kibarını kendisiyle meşgul etmeye, şu memlekette kraliçe gibi hüküm sürmeye gelmedi mi ya? İşte ikinci akşamı kibardan birisini dam-ı zülfüne düşürmüş oluyor. Buna sevinmez mi?

Şu deniz gezintisinden avdet eyledikleri zaman, gece artık vakit pek geç olmuş ve Montoni ise henüz avdet etmemişti. Herif bu geceyi de kumarda geçirmişti. Yalnız bunu da değil, bundan böyle her geceyi kumarda geçireceğini hatırlarda yerleştirmelidir. Ferdası gün konağa avdet eylediğinde hâl ve tavrındaki tagayyür⁸⁷ ve tab'ındaki hiddet ve gazap o gece kumarda ziyanlı çıktığını ilan eyledi.

İlk birkaç hafta birçok dostların ziyaretleri ve deniz gezintileri ve müzika eğlenceleriyle geçti. Emily burada Fransa ahalisinden başka bir halk ve Fransız ahlakından başka bir suret-i maişet görerek bunlar üzerinde icra-yı tettebbu⁸⁸ ile pek güzel eğlenebilecek idiyse de, Kont Morano'nun mülazemet-ı âşıkaneşi ziyadesiyle kendisini bizar eyliyordu. Bu genç senyörün hüsnü, zarafet-i tab'ı, serveti, cümleyi hayran eylediği gibi eğer Emily'nin kalbinde başka bir sevdâ bulunmasaydı ihtimal ki onu da hayran eylerdi. Bundan başka genç Kont'un bazı su-i ahvali⁸⁹ dahi Emily'nin nazar-ı intikadından⁹⁰ mestur⁹¹ kalamadı. Binaenaleyh bu adamın mülazemeti öksüz kıza

⁸⁵ makûs: ters; yanlış

⁸⁶ temellûkat: yakınlık gösterme; saheplenme

⁸⁷ tagayyür: değişme

⁸⁸ icra-yı tettebbu: araştırma/inceleme

⁸⁹ su-i ahval: kötü hâller

⁹⁰ nazar-ı intikad: eleştirici bakış

⁹¹ mestur: gizli

dünyayı dar etmek derecesinde sıklet-bahş⁹² oluyordu.

Fransa'dan müfarakat edilmesini müteakip Montoni'nin zevcesi hakkında göstermeye başladığı kayıtsızlık dahi Emily'nin nazar-ı dikkatinden mestur kalmadı. Evvela kayıtsızlıktan başlamış olan hâl yavaş yavaş huysuzluklara, hakaretlere doğru da ilerilemekteydi. Buysa herifin bu kadını alması mücerret parasına tamaen olduğu hâlde bu ümidi boşa çıkmasından neşet eyliyordu. Aldatırım diye aldığı kadına aldanmış olmak Montoni'yi çıldırtıyor. Zira Madam Montoni servetinin kısm-ı a'zamını doğrudan doğruya kendi namına olarak bankalara yatırmış ve hariçte bıraktığı cüzi bir miktar ise Montoni'nin ümidiyle mütenasip düşmemiş. Herifin Venedik'e gelişi karısının malı ile Venediklilere bir görünüşte bulunmak maksadına mebni iken bu maksadı dahi husule gelememiş. Artık madam cenaplarının nesine dalkavukluk eylesin?

Bu ahvale nazaran Emily anladı ki Montoni'nin hâl ve şanı hakkında Valancourt'a işrab⁹³ ve ima edilmiş olan şeyler yalan değilmişler. Meğer Montoni'nin olanca melanetini meydana vurdurmak için bazı ahvalin zuhuru lazım geliyormuş ki işte karısından para umduğu hâlde, karısının paraları bankalara yatırması ahval-i mezkûrenin⁹⁴ mukaddimesi hükmünü almıştır.

Madam Montoni kendi hakkındaki kayıtsızlığı, hakareti hilm ve tevazu⁹⁵ ile geçiştirecek veyahut bunlara adem-i mukabele⁹⁶ kibarlık şanından olacağını bilip de ona göre muamele eyleyecek kadınlardan mıdır? Gayet mütekebbir ve hırçın bir şey olduğundan o da kocasının muamelesine daha gazubane⁹⁷ ve daha muhakkirane⁹⁸ mukabelelerde bulunuyordu. Kendisi herife aldanmış olduğunu hesaba bile katmayıp bilakis herif kendisini aldatmış diye yalnız Montoni'yi müttehem⁹⁹ görmekte ve kendi kendisini ise mazlum ve mağdur

⁹² sıklet-bahş (ol-): ağırlık, sıkıntı vermek

⁹³ işrab (et-): üstü kapalı olarak anlatma

⁹⁴ ahval-i mezkûre: söz konusu durumlar

⁹⁵ hilm ve tevazu: yumuşaklık ve alçak

gönüllülük

⁹⁶ adem-i mukabele: karşılık vermemek

⁹⁷ gazubane: öfkeli

⁹⁸ muhakkirane: aşağılayıcı

⁹⁹ müttehem: suçlu

bulmaktaydı. Elhâsıl kocasının kendi hakkındaki hürmetsizliğinden dolayı bu kadının çektiği ıstırap pek ziyade olup hele kocasının bütün paraları kumara verdiğini ve kendisi gibi prensescesine yaşamaya layık bir karısı varken paraları, o zevce-i muhteremeyi¹⁰⁰ gerek Venedik'teki konağında gerek Apenin dağlarındaki şatosunda hüsn-i idare ve iâşeye sarfetmeyip de kumarda ziyan eylediğini gördükçe gazabındanyere göğsü sığamamaya başladı. Bazı kere Montoni birkaç hafta Apenin dağlarına gidip Udolf Şatosu'nda zaman geçirmekten bahseyledikçe karısı, bu seyahati kuvveden fiile çıkarmak için mümaşatta¹⁰¹ bulunuyordu. Ancak Montoni'nin istediği azimet Madam'ın hülyasına pekde benzemiyordu. İki seneden beri bu şato metruk bulunup idare ve muhafazası Montoni'nin "nâzır" tesmiye eylediği bir uşağa muhavvel¹⁰² olduğundan evvela şatonun ne hâlde bulunduğunu Montoni yalnız olarak görmek istiyordu.

Udolf Hisarı'nın sözü oldukça Madam Montoni'den ziyade Emily seviniyordu. Zira oraya nakl-i mekân edilecek olursa hem o cibal-i şahika¹⁰³ içinde yeniden yeniye şayan-ı temaşa mahaller bularak eğleneceğini hem de genç Kont'un tazyikat-ı âşıkaneinden¹⁰⁴ kurtulacağını hesap eyliyordu. Zira Kont'un mülazemet-i mukaddemesine¹⁰⁵ karşı Emily her ne kadar soğuk tavırlar göstererek kendi tarafından ümidi münkati¹⁰⁶ olması lazım geleceğini anlatıyor idiyse de, Kont'un bunu anlamak hiç işine gelmediği için hiç de anlamıyordu.

Hatta zavallı Emily'nin henüz haberi yoksa da biz karilerimize haber verelim ki Kont Morano Emily hakkındaki heveslerini Montoni'ye dahi tasdik ettirmişti. Emily bu esrardan haberdar olduğu zaman eniştesi aleyhine ziyadesiyle muğber¹⁰⁷ oldu. Kont'a daha soğuk muameleler göstermeye başladı. Kont ise hiçbir şeyle ümidini kat'a¹⁰⁸ takarrüb etmediğinden Emily kendisine ne kadar bed muameleler ederse o bakis mülazemetini o kadar teşdid eyliyor

¹⁰⁰ zevce-i muhtereme: saygın eş

¹⁰¹ mümaşat: istekli davranma; teşvik

¹⁰² muhavvel: havale edilmiş

¹⁰³ cibal-i şahika: yüce dağlar

¹⁰⁴ tazyikat-ı âşıkane: âşıkça baskılar

¹⁰⁵ mülazemet-i mukaddeme: başlangıçtaki yakınlık göstermeler

¹⁰⁶ münkati (ol-): kesmek; kesilmek

¹⁰⁷ muğber (ol-): gücenmek

¹⁰⁸ kat': kesme

ve her gün, her gece Montoni'nin hanesine gelip ve yemeye kalıp kıza sokuluyor ve Montoni dahi, Kont'un bu muaşakasını açıktan açığa himaye ve Emily nezdinde terviç¹⁰⁹ ediyordu.

İşte ahval bu merkezi bulmuş olduğu esnada idi ki Emily'nin validesinin kardeşi olup bu hikâyemizin mebadisinde¹¹⁰ kendisini tanımış olduğumuz Mösyö Quesnel, zevcesinin bir amcası vefat ederek müteveffanın da Brenta Nehri sevhilinde malik olduğu azim ve mamur bir sayfiyesi zevcesine miras kaldığını ve bu sayfiyede biraz zaman geçirmek için zevcesiyle beraber Marenti (Miranti) kasabasına geldiklerini haber vererek, Mösyö ve Madam Montoni ile yeğeni Matmazel Emily'yi de biraz tebdil-i hava için oraya davet eyliyordu.

Yine bu aralık Emily dahi Valancourt'dan bir mektup aldı. Biçare âşık kendi aşkı berdevam olduğunu ve vefakârlıktan asla ayrılmayacağını falanı vaat ve temin eyledikten sonra Tholouse'da ah u vah ile zaman geçireceğine, kendisi dahi biraderinin şatosuna gittiğini ve orada o sevimli Vallée Şatosu'na karib bulunmak hasebiyle her gün şatoyu ziyaret etmekte bulunduğunu hikâye eyleyerek, şu sözleri dahi ilave ediyordu ki:

“Çi faide¹¹¹ ki en sonra aldığım bir haber beni bilküllüye bizar eylediğinden artık mensup olduğum alaya kadar gitmeye mecbur olacağım. Zira şatonuzu dayınız kiraya vermiştir. Bu icarı size sormaksızın icra ettiklerine eminim. Zira siz o sevgili malikâneye yabancıları sokmazsınız. Bunun için de işte keyfiyeti size ihbara mecbur oldum. Theresa bu haberi bana verdiği zaman, bunca senedir efendisini, hanımlarını severek muhafaza ve hizmet eylediği bu şatodan çıkarılacağı için gözyaşları dökmekteydi. Mösyö Quesnel kiracılar geldikleri anda şatodan çıkması için zavallı Theresa'e emr-i kat'i yazmış. Bu şatonun icarı beni sizden bir daha, hem de zalimane bir merhametsizlikle ayırmak derecesinde beni meyus eyliyor. Ah Emily eminim ki biz yekdiğerimizden bir daha birleşmemek üzere ayrılmadık, eminim ki elbette yekdiğerimizin olarak yaşayacağımız bir gün gelecektir.”

¹⁰⁹ terviç (et-): teşvik etmek

¹¹⁰ mebadî: başlangıç

¹¹¹ çi faide: ne fayda

Âşıkından müfarakatı üzerine âşığının kendisini unutmamış ve aşkına halel getirmemiş olması Emily'yi ziyadesiyle bahtiyar eyledi. Şatonun icarına gelince kendi meskenini, mevasını,¹¹² kendisine sormaksızın başkalarına icar etmiş olmasından dolayı dayısı aleyhine ziyadesiyle münkesir¹¹³ oldu. Hele biçare Theresa'e pek ziyade acıyarak şu belaya nasıl çare bulacağını düşünüp dururken Montoni'nin bir gün açtığı bir söz Emily için bu baptaki mütalaasını beyana güzel bir fırsat hükmünü aldı. Montoni bir hizmetçi göndererek Emily'nin birkaç dakika görüşmek, söyleşmek için kendi odasına buyurmasını rica ettirmişti. Kızcağız eniştesinin yanına vardığında, gördü ki elinde bir mektup tutuyor. Bu mektup La Vallée'nin icarı maddesine dair Mösyö Quesnel tarafından yazılmış bir mektup olduğuna şüphe etmeyerek hele Montoni: "Size taalluku¹¹⁴ olan bir maddeye dair Mösyö Quesnel'e mektup yazıyorum. O maddeye dair gerek Mösyö Quesnel, gerek ben sizin rızanızı istihsale muhtacız!" deyince masum kızcağız kendisine taalluku olan bu madde dahi Vallée Şatosu'nun icarından başka hiçbir şey olamayacağını katiyen hükmederek bu maddeden kendisi de haberdar olduğunu dermeyen eyledi.

Vay! O madde-i mühimme ve müşkileden Emily dahi haberdar mış ha? Montoni buna ziyadesiyle ehemmiyet vererek gereği gibi duçar-ı helecan dahi olduysa da kızın bu sözü pek masumane bir surette söylemiş olmasına nazaran helecanından hiç renk göstermemeyi iltizam eyledi. Hele Emily: "Ben de işte bu iş için sizi görmek istiyordum!" deyince Montoni kendi kendisine "Dur bakalım onun anladığı iş neymiş!" diye sabır ve metanet göstermeye cebr-i nefis¹¹⁵ eyledi. Bir de Emily'nin söylediği birkaç lakırdıdan kızcağızın bildiği iş yalnız Vallée Şatosu'nun icarı maddesinden ibaret olup kendi zihninde tasmim¹¹⁶ etmekte bulunduğu mel'anet-i harikuladede¹¹⁷ masumcuğun haberi bile olmadığını anlayınca derinden bir itminan¹¹⁸ nefesi alarak ve pederane ve nâsihane¹¹⁹ bir tavır takınarak dedi ki:

¹¹² meva: yuva

¹¹³ münkesir (ol-): kırılmak

¹¹⁴ taalluk: ilişik

¹¹⁵ cebr-i nefis (eyle-): kendini zorlamak

¹¹⁶ tasmim (et-): tasarlamak

¹¹⁷ mel'anet-i harikulade: sıra dışı lanetlik iş

¹¹⁸ itminan: güven; emniyet

¹¹⁹ nâsihane: öğütleyici

– Evet! Size müteallik¹²⁰ dediğimiz bu iş sizin için hakikaten pek büyük menafii¹²¹ müstelzimdir.¹²² Zekâ ve fetanetinize böyle menafinize müteallik işlerde, öyle birtakım ihtisasata¹²³ kapılmamak lazım geleceğini size pekâlâ ikna eder. Hele birtakım esbab ve mevani-i baideyi¹²⁴ tahatturla böyle menafi-i sahihaden mahrumiyetinizi tecviz eylemek, hakikaten hata-yı fahiştir. ‘İhtisasat’ denilen şeyler menafi-i ciddiye mukabilinde öyle kendi hükümlerini yürütememelidirler.

Biçare Emily bu sözleri dinlerken hâlâ Vallée Şato’sunu ve ihtiyar Theresa’i düşünüyordu. Bu sözleri hep onlara müteallik olmak üzere zanneyliyordu. Binaenaleyh bir tavr-ı tevazu ve hilmiyetle¹²⁵ dedi ki:

– Maahaza en ciddi işlerde dahi ihtisasat-ı kalbiyeye hiçbir ehemmiyet vermemek mümkün olamaz. Şu kadar ki anlayabildiğime göre bu meselede artık gönül duygularına ehemmiyet verilecek zaman dahi geçmiştir. Gönlümün arzusuna tebean¹²⁶ mümanaat¹²⁷ etmek istemiş bile olsam görüyorum ki o mümanaatım hiçbir hüküm götürmeyecektir.

Emily’nin bu sözü bir tavr-ı rıza ve inkıyatla¹²⁸ söylemesi, Montoni’yi ziyadesiyle sevindirdi. Fakat habis, asıl kendi menviyat-ı mel’unanesini¹²⁹ anlatmaksızın kızcağızın rızasını kendi hatt-ı destiyle¹³⁰ bir kağıt üzerine yazdırıp imzasıyla tahkim ettirmek arzu-yı şedidinde bulunduğundan derunundaki sevincinden hiçbir eser göstermedi. Dedi ki:

– Aferin matmazel! Sizi akıl ve hikmet mukteziyatına¹³¹ ve lüzum-ı maslahat¹³² icabatına böyle muti¹³³ gördüğümünden dolayı memnunum. Beyhude mukavemet ve muavenetlerle ne kendinizi ne bizi yormuyorsunuz. Bundan dolayı ikimizi de tebrike şayan görü-

¹²⁰ müteallik: dair; ilişkin

¹²¹ menafi: faydalar

¹²² müstelzim: gerektiren

¹²³ ihtisasat: duygulanmalar

¹²⁴ esbab ve mevani-i baide: uzak engeller ve sebepler

¹²⁵ tavr-ı tevazu ve hilmiyet: yumuşaklık ve alçak gönüllülük tavrı

¹²⁶ tebean: uyarak

¹²⁷ mümanaat (et-): karşı çıkmak

¹²⁸ tavr-ı rıza ve inkıyat: boyun eğme ve kendini teslim etme tavrı

¹²⁹ menviyat-ı mel’unane: melunca maksatlar

¹³⁰ hatt-ı dest: el yazısı

¹³¹ mukteziyat: gerekler

¹³² lüzum-ı maslahat: işin gereği

¹³³ muti: uysal, itaat eden

rüm. Nev-i nisvanda¹³⁴ bu metanet-i kalbiye pek de umumi olmayıp siz benat-ı nev'iniz¹³⁵ meyanında nevadirden¹³⁶ bulunduğunuzu gösteriyorsunuz. Birkaç yaş daha yaşlandıktan sonra dostlarınızın sizi öyle ihtisasat-ı hayalperveraneden¹³⁷ kurtarmış olmakla isabet eylediklerini teslim eylersiniz. Bunlar çocukluğa mahsus şeylerdir ki a'dad-ı sinîn¹³⁸ teksiriyle¹³⁹ boşlukları, beyhudelikleri kendi kendine tahakkuk eder. İşte yazdığım mektubu henüz kapamadım. Binaenaleyh siz dahi birkaç satır ilavesiyle dayınıza bu meseledeki rıza ve muvafakatınızı ilam ederseniz pek memnun olurum.

Bunu söyleyerek mektubu ve bir de hokka içindeki kalemi kızın eline tutuşturdu. Zavallı Emily mektupta ne yazılı olduğunu görmek için bir kere okumaya lüzum bile hissetmedi. Bu iş Vallée Şatosu'nun icarıyla ihtiyar Theresa'in oradan çıkarılmasına dair bir iş olduğuna zerre kadar şüphesi yoktu. Binaenaleyh hemen kendine uzatılan kalemi alıp varakanın zahrına¹⁴⁰ şu satırları yazdı:

"Efendim! Mösyö Montoni'ye yazdığınız iş hakkında size artık beyan-ı mülahaza etmek zamanı da geçmiş demektir. Bu işte ol kadar istical¹⁴¹ etmemenizi arzu eylerdim. Vaktiyle haberim olsaydı Senyör Montoni'nin tıflane¹⁴² ihtisasat¹⁴³ tabir eylediği mani-i maneviyi¹⁴⁴ dahi bertaraf etmeye çalışırdım. Zira bu mani hâlâ kalbimi teşviş¹⁴⁵ ve gönlümü mahzun etmektedir. Lakin mademki bu iş olmuş bitmiştir benim de inkıyad ve rıza göstermekten başka yapacağım bir şey kalmamıştır. Diğer birtakım nikat-ı mühimme¹⁴⁶ hakkında söyleyeceğim şeyler varsa da kariben şeref-i mülakatınızla¹⁴⁷ müşerref olduğum zaman onları dahi size arz için şimdilik burada ihtiyar-ı sükût eyliyorum. Netice-i kelam olarak o biçare ihtiyar Theresa'i her hâlde nazar-ı merhametinizden uzak tutmamanızı rica ederim. Emily Saint Aubert"

¹³⁴ nev-i nisvan: kadın türü

¹³⁵ benat-ı nev': türün kızları (kadınlar)

¹³⁶ nevadir: nadirler

¹³⁷ ihtisasat-ı hayalperverane: hayal besleyen duygulanmalar

¹³⁸ a'dad-ı sinîn: yılların sayıları

¹³⁹ teksir: çoğalma

¹⁴⁰ zahr: arka

¹⁴¹ istical: acele

¹⁴² tıflane: çocukça

¹⁴³ ihtisasat: duygular

¹⁴⁴ mani-i manevi: manevi engel

¹⁴⁵ teşviş (et-): karıştırmak

¹⁴⁶ nikat-ı mühimme: önemli noktalar

¹⁴⁷ şeref-i mülakat: konuşma, görüşme şerefi

Emily bu mektubu Montoni'ye gösterdikte güya aklına yeniden bir şey gelmiş de o dahi herifin hoşuna gitmemiş gibi bir aralık yüzünü ekşitir gibi olduysa da derhal kendini toplayarak ve Emily'nin yazısını bir daha okuyarak kendi kendisine: "Adam en sonunda Theresa için biraz söz söylemesi bizim işimizi bozamaz" diye yine yüzü gülümsedi.

Emily'nin yazdığı sözlere dair hiçbir kelime-i itiraz irad etmek-sizin mektubu alıp kızı selamlayarak çıktı gitti.

Montoni'den sonra Emily dahi sevgili Valancourt'unu düşünmek ve onun mektubuna yazacağı cevabı yazmak için kendi odasına geldi ve hemen başladığı cevapnamede Fransa'dan Venedik'e kadar suret-i seyahatini ve Venedik'teki müşahedatını ve Montoni'nin hâl ve şanından anlaşılmaya başlayan istibahatını¹⁴⁸ filanını hep uzun uzadıya hikâye etti. Kont Morano'ya gelince: Bu genç adamın kendisine beyan ettiği merbutiyet-i kalbiyeden bahsetmek şöyle dursun ismini bile kaleme getirmedi. Zira Valancourt'un muhabbetteki ciddiyet ve şiddeti edna¹⁴⁹ şeylerden pek ziyade teessürünü mucip olacak dereceye varmış da öteye bile geçmiş olduğunu kızcağız pekâlâ biliyordu.

Hâlbuki ertesigün genç Kont Montoni'nin hanesine gelip şevk ve şetareti eyyam-ı saireden bâlâter¹⁵⁰ olduğu görüldü. Emily dikkat etti ki bugün Kont Morano kendisiyle daha hususi ve daha mutmainane muamelatta bulunuyor. Bu hâli men için kızcağız eyyam-ı saireden ziyade soğuk davranarak hâl ve şanıyla genç Kont'u âdetâ istihkar derecelerine kadar vardıysa da herif bunlara kulak bile asmayarak hep Emily'yi تنها bir yerde yakalayıp gönlünde mahfuz olan şeyleri anlatmak gayretinde bulunuyordu. Bir defasında bunları söylemeye de davrandıysa da Emily: "Herkes yanında apaşikâre söyleyemeyeceğiniz sözleri gizli olarak bana söylemenize müsaade veremem" diye yanından kaçıp kendini kurtardı.

O akşam Madam Montoni ve rüfekası¹⁵¹ yine denizde gezmeye

¹⁴⁸ istibahat: şüpheler

¹⁴⁹ edna: çok küçük

¹⁵⁰ bâlâter: pek yüksek, daha yüksek

¹⁵¹ rüfeka: arkadaşlar

gittiler. Kont bermutat cebren gibi bir surette kolunu Emily'ye kabul ettirmişti. Bu sırada Emily'nin elini tutup yine cebrî bir surette dudaklarına götürerek dünkü gün kendi hakkında vukua gelen inayet-i merhametkâranesinden¹⁵² dolayı teşekkürle başlamasın mı? Emily bu hâle hiçbir mana veremeyerek olanca kuvvetiyle silkinip elini kurtardı. Maahaza¹⁵³ rüfeka-yı saire birkaç gondola bindikleri hâlde genç Kont'un hiçbir şeyden yılmak şanından olmayan cür'et-i küstahanesiyle¹⁵⁴ Emily'yi kendi gondoluna doğru götürmesi masum kızcağızı bütün bütün bizar ederek, bir sandalda Kont ile baş başa yalnız kalmaktansa o gün hiç de gezmeye gitmemeyi göze aldırıldı. Bu cüretle konağa doğru avdet ediyordu. Kont dahi hâlâ peşini bırakmayarak yalvara yakara kızı takip ediyordu.

Tamam o esnada Mösyö Montoni zuhur edivererek Emily'yi elinden tutunca kızcağız bunu tahlis niyetine haml ile sevindiyse de, Montoni kendisini yine Kont'un sandalına götürünce kızı âdeta hayret Bürüdü ve bir lisan-ı masumane ile: "Aman efendim, ne yapıyorsunuz? İkimizi bir sandalda yalnız görenler ne derler?" diye yalvarmaya başladıysa da Montoni: "Bunda gayr-ı muvafık hiçbir hâl yoktur ki bir şey diyebilsinler. Siz de artık tıflane¹⁵⁵ nazları çoğa vardırdınız ya! Bundan sonra o nazları çekemeyeceğiz" diye Montoni dahi kızı cebren Kont'un gondoluna bindirmek tavrını takındı.

Emily Montoni'den bilkülliyeye memulün hilafına olarak işittiği sözlere ve gördüğü muameleye ne yolda mukabele edeceğini bilemeyerek şaşırmış kalmış olduğu hâlde bir koluna Montoni ve diğer koluna Morano girerek hemen cebrî gibi bir yolda kızı gondola attılar. Kendileri de birlikte râkib¹⁵⁶ oldular. Zaten alesta bulunan sandalcılar küreklere sarılıp denize açıldılar. Emily bir hâle gelmişti ki hayatına değil, hayattan bin kat kıymetli olan namusuna, vakarına taarruz olunmuşcasına bir ıstırab-ı elim içinde bulunuyordu. Binaenaleyh bunlar arasında birkaç dakika sükût hüküm sürdü. Ondan sonra genç Kont söze cüret bularak dedi ki:

¹⁵² inayet-i merhametkârane: merhametli olana yakışırcasına yardım

¹⁵³ maahaza: bununla beraber

¹⁵⁴ cür'et-i küstahane: arsızca cesaret

¹⁵⁵ tıflane: çocukça

¹⁵⁶ râkib (ol-): binmek

– Matmazel lutfunuza ne derecelerde minnettar olduğumu size arz edebilmek hususundaki sabırsızlığımı affediniz.

Emily hem gazubane hem müteaccibane¹⁵⁷ bir tavırla gözlerini Kont’a dikerek dedi ki:

– Minnettarlık mı? Bu ne demek Mösyö?

Kont: – Nasıl ne demek? Hakkımda layık görmüş olduğunuz bah-tiyarlığı, geriye almak mı istiyorsunuz? Dün beyan eylediğiniz rıza ve müsaadeyi bugün gözlerinizin sert bakışıyla tekzip buyurmamanızı rica ederim. Dünden beri hâl ve şanımda muhabbetinize liyakatimi reddettirecek bir muamele mi gördünüz? Buna inanamayız sevgili Emily. Siz verdiğiniz sözü tutar ulüvv-i ahlak erbabındansınız.

Kızcağızın istigrabı, hayreti gittikçe artmaktaydı. Kont’un söylediği sözlerin ne gibi bir hâlden neşet edebileceklerini, asla anlayamı-yordu. Maahaza bugünkü taarruzatı def’e medar olmak üzere dedi ki:

– Hiçbir şeyi tekzip etmiyorum Mösyö! Her zaman dediğim gibi bugün dahi apaşikâre derim ki hakkımda böyle âdeta cebbarlık de-recesine varan muameleniz sizden katiyen nefretimi mucip oluyor.

Bu defa dahi istigrap¹⁵⁸ nöbeti Kont’a geldi. Kemal-i telaşla Montoni’nin yüzüne bakakaldı. Hâlbuki Montoni’nin çehresi de mütegayyirdi.¹⁵⁹ Bu iki erkek birkaç dakika kemal-i istigrap ile yek-diğerine bakıştıktan sonra Montoni’nin tavrında birtakım cüret alametleri پیدا oldu. O cüret-i küstahane ile dedi ki:

– Demek oluyor ki artık nazı bir hakaret-i sariha¹⁶⁰ derecesi-ne vardır-dık, Matmazel! Dikkat buyurunuz ki Kont hazretleri sizin âşığınız ve namzedinizdir. Belki sevdası hasebiyle nazınızın böyle hakaret derecesini de çekebilsin. Ama ben âşığınız olmadığımıdan ve çocuk oyuncağına da gelemeyeceğimden böyle her gün bir başka sözle benim gibi bir adamı yalancı çıkarmanıza tahammül edemem. Size bir izdivaç teklif olunur ki bütün familyamızca mucib-i şerf olacak. Bunu size şimdiye kadar bin defa teklif ettiğim hâlde bini-ne de nazeninane cevaplar alarak tahammül eylemiştim. Fakat en

¹⁵⁷ müteaccibane: şaşarcasına

¹⁵⁸ istigrap: şaşırma

¹⁵⁹ mütegayyir: değişmiş

¹⁶⁰ hakaret-i sariha: açık hakaret

sonunda aldığım cevabın ciddiyetine inanarak Kont hazretlerine de beyan-ı hâl eylemişim. Binaenaleyh dün benimle Kont hazretlerine tebliğ ettirdiğiniz muvafakatta sebatınız lazımdır. Sizi bu vazifeyi ifaya resmen davet eylerim.

Aman yarabbi! Emily için çıldırmak işten bile değil! Kemal-i istigrab ve hayretinden gözleri fırlayarak dedi ki:

– Ben mi? Kont Hazretlerine cevab-ı muvafakat tebliğine sizi ben mi memur eylemişim. Merhamet buyurunuz Mösyö! Bu işin içinde müthiş bir hata var. Beni naz-ı tıflane ile ta'ziriniz¹⁶¹ pek nâ-becadır.¹⁶² Böyle bir şeye dair sizinle hiçbir müzakere-i ciddiyede bulunduğumuz var mıdır? Hâlbuki ben Kont hazretlerinin arzusuna asla iştirak edemeyeceğimi defaatle ve doğrudan doğruya kendisine beyan etmişim. İşte şimdi de bu ifademi tekrar ederim.

Kızın bu sözü üzerine Kont'ta âsâr-ı gazab nümayan oldu. Yumruklarını sıkarak bir şeyler söylemeye davrandıysa da Montoni cüret ve cesareti bir kat daha arttırarak ve çehresinde hiçbir alamet-i fütur¹⁶³ göstermeyerek dedi ki:

– Acayip! Suret-i kat'iyede verdiğiniz sözü inkâr mı edeceksiniz Matmazel! Kont'un teklif eylediği izdivacı kabul hakkındaki va'd-i resmînizi inkâr mı edeceksiniz?

Emily: – İnkâr diye vaki olan bir şeyin hilafını söylemeye derler. Bu işe dair size hiçbir vaadim vaki olmadığı hâlde neyi inkâr edecekmişim?

Montoni: – Ya dayınız Mösyö Quesnel'e yazdığınız şeyleri ne yapalım? Bunu da mı inkâr edeceksiniz? Şimdiki iddianızı o hatt-ı destiniz tekzip eylemez mi?

Bu sözden kız o kadar müteessir oldu ki birkaç dakika nutku tutularak söyleyecek harf-i vahid¹⁶⁴ bulamadı. Zira Montoni'nin bu sözünden derhal anlamıştı ki, dayısına hitaben kendi kalemiyle yazdırılan rıza ve müsaadename Vallée Şatosu'nun icarı meselesine

¹⁶¹ ta'zir: azarlama

¹⁶² nâ-beca: yersiz; uygunsuz

¹⁶³ alamet-i fütur: korku, çekinme be-

lirtisi

¹⁶⁴ harf-i vahid: tek kelime

dair değil, belki Kont Morano ile teehhülüne¹⁶⁵ dairdir. Ne melunane bir tuzağa düşürülmüş olduğunu anlamaktan husule gelen teessür-i fevkalade bu zavallı kızcağızı âdeta dilsiz etmiş bırakmıştı.

Fakat genç Kont kızcağızın her hâlini kemal-i dikkatle tettebbu eyliyordu. Bununla beraber o dahi Emily'deki bozgunluk, kizbi¹⁶⁶ meydana çıkmasından dolayı mıdır, hakikaten Montoni tarafından irtikâp edilmiş bir melanet mi vardır, bunu bir türlü kestiremiyor-du. Nihayet Emily'nin nutku açılarak Montoni'ye: "Efendi! Şimdi anlaşıldı ki dayıma yazdığınız mektup ile beni âdeta doğrudan doğruya iğfal etmişsiniz" deyince ve Montoni'nin hâlâ cüretini tenkis¹⁶⁷ etmeksizin:

– Artık iğfalden miğfalden bahse hacet yoktur. Rızanızı itiraf ediniz, demesine mukabil dahi Emily:

– Hayır efendim, hayır! İğfal vakidir. Hiçbir şeyi inkâr ettiğim yoktur. En aşikâre sözüm bundan ibarettir, cevabını verince Kont dahi hakikat-i hâli anlamaya terakkub¹⁶⁸ eyledi. Montoni'ye sordu ki:

– Sözü uzatmayalım. Bu işin hakikati neden ibarettir? Burasını bana haber veriniz.

Montoni: – Ne bileyim ben! Bir kadının her gün bir başka suret peyda eden etvar-ı tıflanesine ben ne mana verebilirmişim?

Kont: – Hayır, hayır! Mutlaka sizden bir cevap isterim. Mutlaka bana izahat vermelisiniz.

Emily: – (Kont'a hitaben) Yalnız siz değil ben dahi cevap isterim. (Montoni'ye) Mösyö! Kont hazretlerinin istediği izahat gibi ben de izahat isterim.

Montoni'de hâlâ fütur yok. Güya herkes yalancıymış da yalnız kendisi doğrucuymuş gibi davranarak dedi ki:

– İsterseniz bin izahat isteyiniz. İzah kabul edemeyen bir meseleyi ben nasıl izah edebilecekmişim.

Emily: – Dayım Mösyö Quesnel'e yazdığınız mektup neye dairdi?

¹⁶⁵ teehhül: evlilik

¹⁶⁶ kizb: yalan

¹⁶⁷ tenkis (et-): azaltmak

¹⁶⁸ terakkub (eyle-): yaklaşmak

Montoni: – Neye dair olacak Kont Morano hazretleri, sizinle izdivaca tavassut etmesini dayınızdan rica eylemişti. Dayınız dahi benden istimzaç¹⁶⁹ etmişti. Bu izdivacın pek muvafık olduğuna dair dayınıza yazdığım mektubu siz dahi zahriyenizle¹⁷⁰ tasdik etmişsiniz. Sanki bilmiyor musunuz?

Emily: – Öyleyse Mösyö kabul buyurunuz ki bu işte bir hata olmuş. Ben o mektubu vârisi olduğum Vallée Şatosu'nun isticarına dair zannederek o icar ve isticar muamelesini tasdik eylemişim.

Montoni: – Ya o zahriyeyi yazmazdan evvel sebk¹⁷¹ eden mükâlememizde de hata mı vuku buldu? Eğer bunda da hata vukuu-nu iddia edecek olursanız bu derecelerdeki umur-ı ciddiye¹⁷² hataya tahvil edivermekte pek mahir bir kız olduğunuzu hükmedeceğim.

Artık Emily gözlerinde biriken yaşları bir türlü zapt edemeye-
rek hüngür hüngür ağlamaya başladı. Zira işte biçare kız en sonra
hud'akârlık,¹⁷³ düzenbazlık, yalancılıkla da itham oluyor ki bu sıfatlar
kâmilten Montoni'nin sıfatı olduğu hâlde kendi aleyhine hükmedil-
mekte bulunuyor da beraat-i masumiyetini ispata iktidar bulamıyor.

Kont Morano dahi kızcağıza merhamet eyledi. Gazubane bir
tavırla Montoni'ye dedi ki:

– Senyör Montoni! Elverir artık. Matmazel'i işkence edişiniz
elverir. Bense muhtaç olduğum izahatı Matmazel'den değil sizden
isterim.

Montoni: – Benden mi Mösyö! Pekâlâ. Ben de istediğiniz izahatı
itadan geri durmam.

Herif bu sözleri söylediği zaman sanki gözlerinden şimşekler
çaktı. Sanki o şimşeklerin peyda ettikleri yıldırımlarla genç Kont'u
yakıp mahvedecekti. Bunu görünce Emily pek ziyade korktu. Zira
Montoni'nin şu hâl-i gazabı ortaya bir büyük felaket çıkarmaya ka-
dar netayic-i müdhişe¹⁷⁴ intac¹⁷⁵ eyleyebileceğini apaşikâre gördü.

¹⁶⁹ istimzaç (et-): fikrini sormak

¹⁷⁰ zahriye: kâğıdın arkasına yazılan
yazı

¹⁷¹ sebk (et-): gerçekleşmek

¹⁷² umur-ı ciddiye: ciddi işler, konular

¹⁷³ hud'akârlık: düzenbazlık, hilekârlık

¹⁷⁴ netayic-i müdhişe: müthiş sonuçlar

¹⁷⁵ intac (eyle-): ortaya çıkarmak

Binaenaleyh zavallı kızcağz her kabahati kendi üzerine aldı. Eniştesi Montoni'nin kendisiyle hangi maddeye dair söz ettiğini yine kendisi anlayamadığından bu yanlışlık zuhura geldiğini söyledi. Dayısına bir başka mektup yazarak tashih-i keyfiyeti¹⁷⁶ de ricaya başladı.

Hâlbuki yalnız Montoni'nin değil Kont'un gazabı da az müthiş değildi. Emily onu da teskin için yalvarmak derecelerinde külfetler ihtiyarıyla çend dakika evvel ikisi bi'l-ittifak¹⁷⁷ kendisini bedbaht etmeye çalışan bu iki adam arasında şimdi kendisi ıslah-ı beyne¹⁷⁸ tavassut¹⁷⁹ eylemekte bulunuyordu.

Derhal Venedik'e avdet için sandalcıya emir verildi. Konağa geldiklerinde Kont Emily'yi salona götürüp kızın mümanaatına bakmayarak bir daha elini öptükten sonra gayet meyusane bir hâl ile veda ederek ve Montoni'yi de beraber alarak çıktı gitti.

Bundan sonra Emily odasına çekilip Montoni'nin muamelesini ve Morano'nun şiddet-i tazyikat-ı âşıkaneşini ve bu ikisi arasında kendinin vatandan mehcur,¹⁸⁰ dostlardan baid¹⁸¹ olarak duçar olduğu mevki-i müşkili düşünmeye başladı. Montoni'yi böyle yalanlara, hud'alara mecbur edecek menfaati ne olabilir? Bir başka madde için gibi göstererek kendisinden istihsal eylediği müsaadeyi büsbütün başka bir işte kullanmak, hem kendisini hem Morano'yu aldatmak demektir ki bu harekette Montoni'nin mutlaka bir menfaati olmalıdır. Acaba bundan sonra da kendini Morano ile izdivaca icbar edecek midir? İşî kızcağz bu ihtimalatın hiçbirisine hamledemeyerek âdeta ateşler içinde kaldı.

Ertesi gün Emily gidip halasını görerek meseleyi hikâye ile şu Kont'u bir daha konağa koymamak için tedabir-i lazıme'yi ittihaz etmesini rica eyledi. Bir de Madam Montoni'nin dahi bu işte yabancı olmadığını ve onun da diğerleriyle müttefik bulunduğunu görünce, artık Emily'nin hayreti ne derecelere vardığı mülahazaya muhtaç kalır. Halası diyordu ki:

– Bu işte hele benden medet beklememelisiniz. Ben mütalaamı

¹⁷⁶ tashih-i keyfiyet: durumu düzeltme

¹⁷⁷ bi'l-ittifak: ittifak ederek; birleşerek

¹⁷⁸ ıslah-ı beyne: arayı düzeltme

¹⁷⁹ tavassut (eyle-): aracılık etmek

¹⁸⁰ mehcur: ayrı

¹⁸¹ baid: uzak

çoktan beyan etmişimdir. Mösyö Montoni olanca kudretiyle sizi bu izdivaca ırza etmeye çalışmakta haklıdır. Gençler gönül mecburiyeti denilen çocuk hastalığına duçar olunca, bu mecnuniyetten¹⁸² kendilerini kurtarıp menafi-i sahiha ve ciddiyelerine¹⁸³ sevkedecek dostlara muhtaç kalırlar. Düşününüz Matmazel, rica ederim bana da söyleyiniz ki kendinize Kont Morano'dan daha münasip bir koca bulabilmeyi ümit eder misiniz?

Emily kemal-i vakarla dedi ki:

– Şüphe yok ki ümit edemem. Böyle bir muhali hayal edebilecek erbab-ı kibir ve gururdan¹⁸⁴ değilim Madam.

Madam: – Kibir ve gurur lakırdısı yok. Zira hakikati aranırsa, sizde kibir ve gurur, lüzumundan bile pek çok ziyade olarak vardır. Hatta pederiniz olan biraderim dahi böyleydi. Yalnız serveti biçarenin kibir ve azametiyle mütenasip olmadığı için...

Sevgili pederi hakkında halasının bir suret-i gayr-ı layıkada muahezeye¹⁸⁵ başladığını görünce Emily muhaverede devam etmedi.

Miarenti'ye gidilecek güne kadar aradan geçen birkaç gün zarfında Montoni Emily'ye harf-i vahid söylemedi. İzdivaç için tazyikatı tecdid etmemesine Emily dahi şaşıyordu. Hele bu müddet zarfında Kont'un konağa ayak basmaması daha ziyade mucib-i istigrabı oldu. Montoni dahi Kont'un ismini bile telaffuz etmiyor. Acaba aralarında ne oldu? Acaba düello olarak Kont'a bir şey mi oldu? Yoksa Morano kendisinden meyus olarak vaz mı geçti? Yoksa gaybubeti kendini arattıracak da o suretle muvaffak olacak ümidiyle bu mütarekeyi mahsus mu akdeyledi?

Her ne olursa olsun kızcağız kâh ümit kâh havf içinde zaman geçirmekleyken Miarenti'ye gidilecek gün hulul ederek gurubdan¹⁸⁶ bir saat evvel bir sandala râkiben Brenta cedveli¹⁸⁷ üzerinde yola revan oldular.

Yolda Emily sandalın pupa tarafına oturup sefine¹⁸⁸ yürüdükçe

¹⁸² mecnuniyet: çılgınlık; delilik

¹⁸³ menafi-i sahiha ve ciddiye: gerçek ve ciddi menfaatler, çıkarlar

¹⁸⁴ erbab-ı kibir ve gurur: kibirli ve gururlu kişiler

¹⁸⁵ muaheze: eleştirme

¹⁸⁶ gurub: gün batımı

¹⁸⁷ cedvel: kanal

¹⁸⁸ sefine: gemi

kendilerinden ürküp kaçıyor gibi görünen sevhili ve o sevhil üzerinde kâin sarayları, konakları temaşaya koyulmuştu. Biraz sonra güneş gurub ederek kubbe-i asman ecram-ı muziye¹⁸⁹ ile tenevvür eyledi. Sakit, serin bir gece ki mehtabın letafet-i hüzn-averi¹⁹⁰ dahi kızcağızın kalbindeki ihtisasatı ikaza başladı. Böyle dalgın dalgın giderken uzaktan birtakım ağaçların üzerinden bir bina-yı âli¹⁹¹ nümayan olup yaklaştıkça şekli nazar-ı temaşasında daha tamam olarak teşekkül eylediği gibi derunundaki ahalinin sesleri de işitilmeye başladı. Nihayet sahil üzerindeki kapısına kadar vardılar. Burası işte Madam Quesnel'in irsen malik olduğu şato imiş ki gûnagûn¹⁹² terasalarla, ağaçlarla, çiçeklerle müzeyyen bir yermiş.

Sandal gayet güzel bir mermer merdivenin önüne yanaştı. Orası gûnagûn kandiller ile tezyin olunmuştu. Mösyö ve Madam Montoni karaya çıkarak birçok dostlarıyla ağaçlar altında eğlenmekte bulunan Mösyö Quesnel'in yanına vardılar. Biraz uzakta da huzzarın maiyeti halkından mürekkep bir müzika takımı negamat-ı gûnagûn ile etrafı cınlattırıyorlardı. Emily dahi sakitane bir suretle bunların yanına yaklaştı ve mutad olan ilk hoş beşten sonra yeni gelenler dahi eskilerin zevk ve safalarına iştirak eylediler. Yani orada cem' olunan serin mekûlat ve meşrubattan hisse-i musibelerini¹⁹³ istifadeye koyuldular.

Bir aralık Mösyö Quesnel Montoni'yi bir تنها yere çekerek ve mutad olan tavr-ı taazzumu¹⁹⁴ takınarak birtakım umur-ı mühimmeden bahsetmeye başladı. Güya bazı ziyanlara duçar olmuşsa da güya yine büyük kârlarla cebr-i mafat¹⁹⁵ eylediğini anlatıyordu. Quesnel'in bu mağrurane temeddühleri¹⁹⁶ Montoni'nin kibrine dokunuyor idiyse de yine belli etmiyordu.

O aralık öksüz Emily Madam Quesnel'in yanına sokuldu ki kocasından az mütekebbir olmayan bu kadın dahi misafirlerine Fransa'yı medh ü sena ile meşguldü. Zavallı Emily Madam Quesnel'in

¹⁸⁹ ecram-ı muziye: parlak yıldızlar

¹⁹⁰ letafet-i hüzn-aver: hüzn veren letafet, güzellik

¹⁹¹ bina-yı âli: büyük bina

¹⁹² gûnagûn: çeşit çeşit

¹⁹³ hisse-i musibe: düşen pay

¹⁹⁴ tavr-ı taazzum: büyüklenme tavrı

¹⁹⁵ cebr-i mafat (eyle-): zararı telafi etmek

¹⁹⁶ temeddüh: övünme

ağzından Valancourt'un ismi işitilecek mi diye muntazır olduysa da Fransa'da bulundukça İtalya'yı ve İtalya'da bulundukça Fransa'yı medh ü senadan başka hiçbir bahisle iştigal etmeyen ve bazı kere Fransızlara Fransa'yı ve İtalyanlara İtalya'yı zem ve muaheze ile de ibraz-ı talakat eyleyen Madam Quesnel, Valancourt'a dair hiçbir söz söylemiyordu. Bu cemiyette Madam Quesnel'e mukabil söze karışan yalnız Madam Montoni olup kocasından gördüğü hakaretlerden dolayı yüreğinden kanlar giden bu hırçın ve mütekebbir kadın, zahirde Venedik'teki zevk ve sefalarını ayyuklara çıkardığı gibi Udolf Şatosu'na gideceklerinden de bahs ile orada sürecekləri sefaları dahi hemen şimdiden tasvir eyliyordu. Dünya böyledir. Herkes yekdiğerini kendi mesudiyetine gıptakeş etmeye çalışır, kan kusar da "pestil yuttum" der. Edep dairesinde müsabaka ve münafese¹⁹⁷ böyle olur. Kâmil insanlar ise böyle latif bir mevkide yekdiğerinin zevkini arttırmaya çalışarak eldeki bahtiyarlığın sefasını sürmekten başka bir şeye sarf-ı zihn etmezler.

¹⁹⁷ münafese: haset etme

12 DÜĞÜN TEDARİKÂTI

Bir vakt-i münasibede Emily Vallée Şatosu'nun isticarı hakkında dayısı ile bir söze girişmek istedi. Fakat Mösyö Quesnel öyle sorulara, suallere gelir müstebitlerden olmadığından pek muhtasar¹ ve biraz da muhakkirane² sözlerle kızın ağzını tıkadı. Onun itikadına göre şatoyu icar etmek zaten hâl-i iflasta bulunan Matmazel Saint Aubert için bir hüsn-i hizmetmiş. Eğer Kont Morano ile teehhül ederse bu hâl-i iflas biraz kesb-i hiffet³ edecekmiş. Her hâlde kendisi akrabadan olmak hasebiyle Kont gibi her ümidin fevkinde zuhur eden kismetten de memnun oluyormuş.

İşin içine Kont sözü dahi girişince Emily'nin Valancourt hakkındaki ihtisasatı maa-galeyan⁴ teceddüt eylediğinden Montoni tarafından dayısına yazılan mektup zahrındaki kendi yazıları nasıl bir sehve mebni olduğunu anlatmaya cüret-yabolduysa da Quesnel bu sözleri kabul etmemek için kendisinde pek çok esbab bulunduğu beyanıyla, öyle hevesat-ı tıflaneye⁵ kulak asmayacağını, hatta gereği gibi gazubane bir tavırla kıza anlattı. Quesnel'in hesabına göre Matmazel Saint Aubert denilen bir müflis kız için Kont Morano gibi asilzade ve zengin bir koca zuhuru kemal-i minnetle öpülüp başa konacak nimetlerdenmiş.

¹ muhtasar: kısa

² muhakkirane: aşağılayıcı

³ kesb-i hiffet (et-): hafiflemek

⁴ maa galeyan: galeyana gelerek

⁵ hevesat-ı tıflane: çocukça hevesler

Emily dayısının bu kadar muhakkirane ve gazubane inadına yine inatla mukabele edemeyip hilm ile mukabele ettiyse de bu hilmî tamamıyla vakurane ve âlicenabaneydi. Hâlbuki bu da Quesnel'in gazabını müzdead⁶ eyledi. Zira kızın vakarına ve ulüvv-i cenabına karşı kendi zaafını ve diyebiliriz ki âdeta denaetini⁷ görüyordu. Binaenaleyh muhaverenin neticesi olarak söyleyecek başka söz bulamayıp eğer muhalefette ısrar edecek olursa gerek kendisi ve gerek Montoni tarafından badema hiç himaye ümidinde bulunmaması lazım geleceğini anlattı.

Zavallı öksüzün, dayısı huzurundaki metaneti biraz sonra yalnız kaldığı zaman kendisini bilkülliye⁸ terk eyledi. Kaynar gözyaşlarıyla ağlayarak sevgili pederinin ruhaniyetinden istimdada başladı. Pederinin son vasiyetleri meyanına⁹ her felakete karşı metanet-i kalbin lüzumuna dair söylediği sözleri tahatturla halas mümkün olamayan bu tazyikata¹⁰ böyle ağlamakla değil metanet-i kalb ile tahammül lüzumunu derpiş eyledi.

Akşamüstü cemaat yine Brenta sahiline çıktıklarında Emily uzaktan uzağa Apenin Dağları'nın karlı tepelerini görünce Montoni'nin bu vahşi dağlarda mutasarrıf¹¹ olduğu Udolf Şatosu'nu tahatturla bir kere kendisini o şatoya götürürlerse artık bilkülliye o cebbar¹² herfin taht-ı hükmünde kalacağını düşünmeye başladı. Fakat Venedik'te de olsa yine o tahakküm-i müstebidaneden¹³ kurtulamayacağını düşünerek zavalılık bununla olsun tesliyet-yab¹⁴ olmaya çalışıyordu.

Yemek vakti takarrüble herkesin sofraya gitmek vaziyetini takındığı bir zamandaydı ki uzaktan bir sandal görünüp, gelen seslerden derununda Kont Morano oturduğu anlaşıldı.

Filvaki biraz sonra Morano sahile çıkarak Quesnel familyası ve misafirlerine mülaki¹⁵ oldu. Cümleden evvel Emily'ye arz eylediği iltifat-ı tekrimaneyi¹⁶ Emily gayet bârid¹⁷ etvar-ı mutadesiyle¹⁸ telakki

⁶ müzdead (eyle-): arttırmak

⁷ denaet: alçaklık

⁸ bilkülliye: bütünüyle

⁹ miyan: ara

¹⁰ tazyikat: baskılar

¹¹ mutasarrıf: sahip

¹² cebbar: zorba, gaddar

¹³ tahakküm-i müstebidane: zorbaca

baskı

¹⁴ tesliyet-yab (ol-): teselli bulmak

¹⁵ mülaki (ol-): katılmak

¹⁶ iltifat-ı tekrimane: saygılı iltifat

¹⁷ bârid: soğuk

¹⁸ etvar-ı mutade: her zamanki davranışlar

eylediğinden Morano bu soğukluktan bir dakika için müteessir gibi göründüyse de müteakiben yine eski yılışıklığını takındı. Mösyö ve Madam Quesnel bu genç adama bilakis pek büyük iltifatlarda bulunuyor idiyseler de, Kont'un bunlardan hiç de mahzuz olmadığı hâl ve şanından ayan beyan nümayan oluyordu.

O gece Emily düşündü ki Kont Morani'ye bütün esrar-ı kalbiyesini¹⁹ açsın. Gönlü bir başkasında olduğunu itirafla, o kibarzadenin mürüvvet-i civanmerdanesine²⁰ müracaat eylesin. Fakat ertesi sabah Kont kendisini yalnız görmek için yanına geldikte Emily bu adamın hâl ve şanından hiçbir mürüvvet ümit edemeyip, binaenaleyh hafaya-yı âşikanesini²¹ ona bildirmektense hiç bildirmemeyi ve evvelkilerden daha muhakkirane cevaplarla teklifatını²² redde müdavemet²³ göstermeyi ayn-ı isabet buldu. Fakat Morano için bu misilli retlerin hiçbirisi mucib-i ye's²⁴ olmayıp Emily ne kadar acı cevaplar verdiyse o bilakis daha ziyade âşıkane ısrarlardan geri durmadı.

İşte burada müddet-i ikametince Emily bir taraftan Morano'nun ve diğer taraftan kendisine hami oldukları iddiasında bulunan Montoni ve Quesnel'in tazyikatı arasında ezilip giderek nihayet Montoni Venedik'e avdet eylediği zaman Quesnel, kıza anlattı ki Kont ile izdivaçları akdolunduğunu müteakip kendisi dahi Venedik'e gelecektir. İşte görülüyor ki Montoni ve Quesnel nezdinde bu izdivaç katiyen mukarrer²⁵ olup, karar-ı vâkiin²⁶ mevki-i icraya konulması da muhakkakattandır.

Venedik'e geldiklerinde Montoni artık muanede-i tıflaneye²⁷ tahammül kalmadığından hemen bir iki gün zarfında resm-i izdivacın²⁸ icra olunacağını Emily'ye haber verdi. Biçare öksüz bu defa dahi ağlaya sızlaya ricalara başladıysa da, Montoni'den eser-i merhamet görmek memul müdür? Nihayet herifin âdeta celladane cebr ü ilhahı²⁹ kızı da

¹⁹ esrar-ı kalbiye: kalp sırları

²⁰ mürüvvet-i civanmerdane: yiğitçe insaniyet

²¹ hafaya-yı âşıkane: aşk sırları

²² teklifât: teklifler

²³ müdavemet: devamlılık

²⁴ mucib-i ye's: keder sebebi

²⁵ mukarrer: kararlaştırılmış

²⁶ karar-ı vâki: alınmış karar

²⁷ muanede-i tıflane: çocukça ayak direme

²⁸ resm-i izdivac: evlenme töreni

²⁹ cebr ü ilhah: zorlama

meyus ederek: “Canım efendim! Beni bu kadar tazyike ne hakkınız vardır? Benim üzerimde bu kadar hâkimane muamele hakkını size kim verdi?” deyince, Montano melanet suretinde bir istihza ile gülerek dedi ki:

– Ne hakla mı? Keyfim öyle istiyor da o hakla! Benim irademe muhalefetten korkunuz. Ben size ne hakla itaat etmediğinizi soruyor muyum? Bunu bir lütuf sayınız. Maahaza³⁰ son defa olarak size ihtar edeyim ki siz burada vatanından baid³¹ ve benden başka hamisi olmayan bir ecnebisiniz. Keyfime hizmet etmek, sizin menfaat ve selametinize muvafıktır. Bu hizmeti nasıl edeceğinizi bilirsiniz. Eğer beni kendinize düşman ederseniz, bila-havf ve la-ihiraz³² size beyan ederim ki hakkınızdaki hışım ve gazabım tahayyül ve tahmin edebileceğiniz dereceden ziyadeye varır. Bilmiş olunuz ki ben öyle kadınlar tarafından nüfuz tahtına alınabilecek zayıf kalpli erkeklerden değilim. Öyle zevzek kadınlara her zaman hadlerini bildiririm.

Bu sözlere muhatap olduğu müddet zarfında Emily’nin nasıl buz gibi donup kaldığı mülâhazaya muhtaçtır. O cebbarın karşısında kendi aczini takdir eden zavallı çocuk bir harf bulup söyleyemiyordu. Yalnız Montoni’nin bu işte bu derecelerdeki ısrarından menfaat-i mahsusası ne olduğunu düşünüyor taşınıyordu da onu da bir türlü bulamayarak hakikaten helak derecesinde makhur³³ oluyordu.

Bu aralık Montoni için zuhura gelen bir meşguliyet-i mahsusa zavallı öksüz için biraz teneffüs fırsatı hâsıl eyledi. Montoni’nin hempalarından³⁴ Orsino ve sair birkaç adam geceleri gizlice gelerek kendilerince pek mühim olduğu ahval ve etvar-ı muhterizanelerinden³⁵ anlaşılan bir iş için fiskos etmeye başlamışlardır.

Hele bir akşam Orsino soluk soluğa bir telaş-ı hâlikane³⁶ ile geldi. Montoni’yi aradı. Montoni kumarhanede bulunduğundan alelacele bir uşak gönderilip filhal gelmesi lüzumu ihtar olundu. Meğer iş ger-

³⁰ maahaza: bununla birlikte; yine de

³¹ baid: uzak

³² bila-havf ve la-ihiraz: korkmadan ve çekinmeden

³³ makhur (ol-): kahrolmak

³⁴ hempa: arkadaş; yoldaş

³⁵ etvar-ı muhterizane: çekingen tavır

³⁶ telaş-ı hâlikane: mahveden, öldüren telaş

çekten mühimmiş. Zira Venedik asilzadegânından olup Orsino'nun düşmanı bulunan bir adam, yine Orsino tarafından ücretle tutulan suikastçılar yediyle³⁷ katledilmiş. Maktulün asaleti hasebiyle Venedik Senatosu işe pek büyük ehemmiyet vererek katillerden biri ele geçip o da Orsino'yu meydana koymuş. Şimdi herif gelip Montoni'nin konağında saklanmak istiyor ki Montoni bu misilli canilere yataklık edenlerin ceza-yı şedidini biliyorsa da besbelli bu adam hakkındaki minnettarlığı pek fevkalade olmalıdır ki hükûmetin taharriyatı³⁸ gevşeyip de Orsino bir tarafa savuşuncaya kadar katil-i merkumu hanesinde saklamaya rıza göstermiştir.

İmdi Orsino bu hanede gizli bulundukça düğün yapılamayacağından işte bundan dolayı da Emily'nin başı birkaç gün rahat kalabildiyse de Orsino konaktan çıkıp firar etmeyi müteakip Montoni evvelki taz-yikatı maa-ziyadetin³⁹ ele aldı. Nihayet bir akşam kıza haber verildi ki ertesi gün Kont Morano bir de papazla beraber gelip nikâh kıylacaktır. Eğer papaz huzurunda bir tavr-ı muhalefet gösterecek olursa bundan tevellüd⁴⁰ edecek netayicin⁴¹ vehameti yalnız kendisine ait kalacaktır. Montoni bu emr-i kat'iyi müteakip şunu da ilaveten dedi ki:

– Ben bu akşam bir yere gideceğim, sabaha kadar gelmeyeceğim. Hatırdan çıkarmayınız ki yarın geldiğim zaman sizi Morano'nun karısı olmuş bulacağım.

Montoni'nin bundan evvelki tehdidi üzerine bir gün olup da şöyle bir tebliğe muhatap olacağını zihnine yerleştirmiş olan Emily bu defa evvelkiler kadar da müteessir olmadı. Kendisi papaza muvafakat cevabını vermedikçe nikâh akdolunamayacağını bildiğinden bununla müteselli oldu. Maahaza Montoni'nin nasıl tehdidini ika'a kadir bir cebbar olduğunu bildiğinden, işin en sonundaki vehamet kızın hep gözlerini karartıyordu. Binaenaleyh bu mağduriyet hâlinde Hak Subhanehu ve Taala hazretleriyle pederinin ruhaniyetinden, Valancourt'un sevda-yı pakinden⁴² istimdad⁴³ ile tesliyet-yab⁴⁴ olmaya başladı.

³⁷ yed: el

³⁸ taharriyat: araştırmalar

³⁹ maa-ziyadetin: fazlasıyla

⁴⁰ tevellüd (et-): doğmak

⁴¹ netayic: sonuçlar

⁴² sevda-yı pak: temiz sevda

⁴³ istimdad: yardım isteme

⁴⁴ tesliyet-yab (ol-): teselli bulmak

O gece nısfü'l-leyle⁴⁵ doğru Madam Montoni daha gündüzden Kont'un göndermiş olduğu nişan takımını kıza gösterdi. Bunlar gerçekten zi-kıymet mücevherattan olduğu hâlde Emily görmek bile istemedi. Hiç olmazsa halasının merhametini kazanmak için ağlaya sızlaya pek çok yalvardıysa da halasını da merhamete getiremeyip bilakis böyle bir izdivaca rıza göstermemek cinnete hamlolunacağı hakkında cevaplar aldı. Hatta dedi ki:

– Eğer bir müteehhil olmamış bulunsaydım da Kont beni almak istemiş olsaydı öyle mümtaz bir izdivaçtan fevkalhad mahzuz olurum. Ben böyleyken bir de siz kendinizi düşünmelisiniz ki bir para servetiniz yoktur. Bu hâlde şu izdivaç benden ziyade sizin için ayn-ı nimet sayılır. Doğrusunu isterseniz Kont'un size olan tenezzülü bence mucib-i istigrabtır.⁴⁶ Ben onun yerinde olsam size liyakatiniz fevkinde bir ehemmiyet göstermezdim. Size verdiği ehemmiyet hakikaten ziyadedir. Sizi bu kadar şımartan dahi işte o Kont'un verdiği ehemmiyettir. Adamcağızın ısrarları üzerine kendinizi bir şey sanmaya başladınız. Hâlbuki aldanıyorsunuz. Kont'tan daha münasip ve size daha âşık hiçbir kimseyi bulamazsınız. Ondan başka her kim olsaydı, size çoktan arkasını dönüverirdi. Siz de bu ziya'dan⁴⁷ dolayı nasıl müteselli olabilirdiniz bilemem.

Dikkat olunuyor ya! Zavallı öksüzün başına kakılan şey hep iflastan ibaret. Bereket versin ki bu serzenişlere gereği gibi alışmıştır. Binaenaleyh bu defa yalnız bir içini çekmekle bi'l-iktifa halasına dedi ki:

– Acayip! Kont dahi sair insanlar gibi bir insan değil midir?

– Öyle olmamasıyla kendinizi bahtiyar bulmalısınız. Eğer Kont Morano'dan da memnun olmazsanız kimden memnun olabileceksiniz? Hevesat-ı mağruraneniz⁴⁸ sizi daha hangi mertebelere kadar haris eyleyecek?

– Ah halacığım! Bende hırs ve gurur yoktur. Dünyada bir arzum varsa o da bu hâlde kalmaktır.

⁴⁵ nısfü'l-leyl: gece yarısı

⁴⁶ mucib-i istigrab: şaşırtıcı

⁴⁷ ziya': kayıp

⁴⁸ hevesat-ı mağrurane: mağrurca hevesler

– O! Ne riya, ne müdahane!⁴⁹ Zannedersem size böyle söyleten şey Valancourt'un muhabbetidir. Rica ederim bu hayalat-ı tıflaneyi⁵⁰ bırakınız. Ciddi bir kadın olunuz. Zaten ne yapmış olsanız, verilen kararın geriye alınacağı yok a! Gerek isteyiniz gerek istemeyiniz her hâlde yarın nikâhınız kıyılacak. Koca bir kont daha ziyade maskaranız olamaz.

Emily anladı ki Madam Montoni'yi dahi yola getirmek kabil değildir. Derin bir sükûta daldı. Halasıysa getirdiği mücevheratı sedir üzerine dizerek gece vedasını bi'l-icra çıktı gitti.

Biçare yetimin gözleri halasının çıktığı kapıya münatif⁵¹ kalıverdi. Vakit nısfü'l-leyli geçmişti. Konak içinde herkes uyumuş bulunduğundan bu tenhalık hâli dahi yetimin ürküntüsünü arttırdı. Filvaki yalnız maddi değil, manevi olarak dahi müthiş bir tenhalık içinde bulunmuyor mu ya? Yüreğinin havfını teskin için yatağına girdiyse de duçar olduğu felaketlere mukabil kendisine metanet-i kalbiye ihsanı için Hak Taala hazretlerine ettiği duaların da makbule geçmemekte bulunduğunu görüyordu.

⁴⁹ müdahane: dalkavukluk

⁵¹ münatif: yönelmiş

⁵⁰ hayalat-i tıflane: çocukça hayaller

13 UDOLF HİSARI

Tamam şafak söküyordu ki kapısının dık edilmesi Emily'yi dalgınlık gibi bir uykudan bidar¹ eyledi. Montoni ile Kont gelmişler havfıyla² titreyerek yatağından fırlayıp, hâlbuki kapıdan işittiği sesler halasının oda hizmetçisi olup kendisine dahi yar-ı merhametkâr olan Annette'in sesi olduğunu anlayınca biraz daha itminanla kapıyı açtı, sordu ki:

– Bu kadar erken seni buraya kim gönderdi?

– Ah Matmazel! Merdivenin aşağısında neler olduğunu bilseniz! Uşaklarda bir telaş, bir sürat ama esbabını kimsenin bildiği yok.

– Allah aşkına Annette! Benden saklama.

– Hayır Matmazel! Dünyada hiçbir şey beni sizden ketm-i hakayık³ mecbur edemez. Anlayabildiğim bir şey varsa o da Senyör Montoni'nin sabırsızlıkla telaşıdır ki kendisinde böyle bir hâl hiç gördüğüm yoktur. Beni size göndermesi, sizi derhal uyandırmak içindir.

– Aman yarabbi! Demek oluyor ki Kont Morano dahi aşağıdadır!

– Hayır Matmazel! Senyör hazretleri şu dakikada Venedik'i terk edeceklerinden sizin de müteaccilen⁴ hazırlanmanızı emrediyor.

¹ bidar (eyle-): uyandırmak

² havf: korku

³ ketm-i hakayık: hakikatleri gizleme

⁴ müteaccilen: aceleyle

Birkaç dakika zarfında gondollar dahi hazır olacaklardır. Ben hemen Madam'ın yanına gidiyorum. Zira o da ne yapacağını şaşırmış kalmıştır.

– İzah et Annette! Nereye gidiyoruz?

– Bilir miyim Matmazel! Bizim Ludovico'dan işittiğime göre, Mösyö hazretlerinin bilmem hangi dağdaki şatosuna gidiyormuşuz.

– Apenin Dağları'nda mı?

– Aman yarabbi! İşte kanalda sandalların kürek sedalarını işitiyorum. Şüphesiz bizim gondollardır.

Annette fırlayıp gitti. Emily bu tebeddülden hiçbir şey anlayamayarak filhal⁵ kendi tedarikâtını gördü. Rubalarını, kitaplarını bir büyük çantaya tıktırırken istical hakkında bir emir daha alarak hemen aşağıya indi. Halasının tuvalet odasında Montoni'yi gördü ki geç kalındığı için söylenip duruyordu. Böyle nagehani⁶ bir azimetin⁷ sebebini halasından sorduysa da onun da bir şey bildiği olmayıp hatta bu azimetten memnun dahi görünmüyordu.

Mösyö ve Madam Montoni ile Emily sandala bindiler. Ne Kont ne de Cavigni ortada yoktu. Sandallar açıldığı vakitte Kont'un adem-i vücudundan⁸ dolayı kızın da gönlü açılır gibi oldu. Saint Mark rıhtımlarını geçerek denize doğru yollandıkları zamana kadar da Kont'tan bir eser zuhur etmeyince kızın itminanı artmaya başladı.

Neden sonra güneş doğup Adriyatik Denizi'nin sahillerini ten-vire başladı. Güya uyumak içinmiş gibi siyah mantosuna bürünüp uzanmış olan Montoni ziyadesiyle heyecanlı olduğundan, böyle alelacele niçin ve nereye gidildiğini kimse suale cesaret edemiyordu. Emily ise bi't-tedric⁹ yükselen azvâ-yı şemsiyeyi¹⁰ temaşa için pence-re-den bakarak sahillerdeki ebniye-i âliye ve riyaz-ı latife¹¹ üzerinde tenvirat-ı şemsiyenin¹² peyda ettiği mucizat-ı Rabbaniye'ye hayran olmaya başladı. Gittiği yerde dahi kendisini ne gibi felaketler bek-

⁵ filhal: hemen

⁶ nagehani: ansızın

⁷ azimet: gâidiş

⁸ adem-i vücud: yokluk

⁹ bi't-tedric: yavaş yavaş

¹⁰ azvâ-yı şemsiye: güneş ışıkları, parıltıları

¹¹ ebniye-i âliye ve riyaz-ı latife: büyük binalar ve güzel bahçeler

¹² tenvirat-ı şemsiye: güneşin ışıkları

lemekte olduğu kâh kâh vârid-i hatırı¹³ oluyor idiyse de, şu letafet-i subhgâhî¹⁴ her hâlde gönlüne ferah veriyordu.

Vakit geçtikçe, yol ilerledikçe kızcağız dahi düşüne düşüne zihninde karar verdi ki Montoni kendisini mutlaka Udolf Şatosu'na götürmekte olup, maksadı da orada istediği gibi cebr ü tazyik ederek nikâhını kıydırmaktır. Bu mütalaa ile kızcağızın olanca cesareti de mahvolarak idama mahkûm olanlar gibi kazaya rızadan başka tedbir kalmadı.

Brenta nehrini yukarılara doğru takip etmediler. Bir an evvel Apenin Dağları'na varmak için Montoni arabayla gitmeyi tercih eyledi. Bu seyahat esnasında Emily hakkındaki muamelesi o kadar dürüştane¹⁵ idi ki kendisini ne maksatla götürdüğü hakkında zannına bu muamele de kuvvet veriyordu.

Bir müddet gittikten sonra yolcular Apenin Dağları'na tırmanmaya başladılar. Yolları azim ve cesim¹⁶ çam ormanlarıyla müzeyyen olup bu ormanlar yolun geçtiği yerlerdeki azim uçurumları da setreyledikleri için mevkiin dehşetini yolcular takdir edemiyorlardı. Kalbi zaten pür helecan olan kızcağız için bu ormanların zulmeti,¹⁷ bu dağların azameti dahi dehşet-i derunun tezayüdünü¹⁸ mucip oluyordu.

Ormanları da geçerek cibalin¹⁹ tabakat-ı âliyesine²⁰ doğru takarrüb²¹ eylediklerinde kayalar yekdiğerini takibe başladılar. Tamam önlerindeki bir tepeyi geçince diğèrinin zuhur eylediğini ve her tepenin bir başka dağa damen²² olduğunu görüyorlardı. Bu ise şu dağların biter tükenir şeyler olmayıp, bulutların üst tarafına kadar böyle gideceğini tasavvur ettiriyordu. Lakin bir müddet daha gittikten sonra bir düzlüğe vardılar ki katırcılar yorgun hayvanlarını dinlendirmek için orada durdular. O nokta-i mürtefiadan²³ her tarafa

¹³ vârid-i hatır (ol-): akla gelmek; hatırlamak

¹⁴ letafet-i subhgâhî: sabah vaktinin güzelliği

¹⁵ dürüştane: kabaca; sertçe

¹⁶ azim ve cesim: büyük ve iri

¹⁷ zulmet: karanlık

¹⁸ tezayüd: artma; çoğalma

¹⁹ cibal: dağlar

²⁰ tabakat-ı âliye: yüksek tabakaları

²¹ takarrüb (eyle-): yaklaşmak

²² damen: etek

²³ nokta-i mürtefia: yüksek nokta

doğru imtidat²⁴ eyleyen nezaret²⁵ cümleinin kulûbunu²⁶ münşerih²⁷ eyledi. Madam Montoni bile bu letafet-i mevkieye hayran oldu. Bir bahr-ı bî-payanın²⁸ haric-ez-daire-i imkân²⁹ temevvücünü³⁰ andıran şu dağlar üzerindeki ormanlar, güya o cesametleri veleh-efza-yı ukul-i nâzırîn³¹ olan dalgaların yeşil köpükleriymiş gibi tahayyül ediliyorlardı. Uzaktan uzağa görünen oradaki nehirler, kasabalar, köyler vâsi³² tarlalar, başka bir levha teşkil eyliyorlardı. Adriyatik Körfezi dahi en uzakta reng-i minasıyla³³ ufku tahdit³⁴ eyliyordu.

Bu emsalsiz nokta-i nazardan dahi yola revan olarak bir hayli tepeler daha aştıktan sonra bizim seyyahlar dar bir geçide girdiler ki enzar-ı temaşaları bir kayadan kalkarsa diğerine çarpmakta ve bir tabii tünelden kurtulursa diğerine girmekteydi. Bu mahal o kadar vahşiydi ki mamuriyet-i beşeriyeye dair hiçbir tarafında hiçbir eser görülmüyordu. Artık burası Apenin'in hakikaten mahuf³⁵ yerleri olup bu yollardan dahi birkaç saat gidilmek lazım geldi.

O gün akşam üzeri nihayet bir vadiye girdiler ki etrafını ihata eyleyen sivri kayalar bir tabii istihkâm hükmünü almışlardır. Guruba mütekarrib³⁶ bulunan güneşin bu kayaların arasından mürur eden şuaları ancak karşı taraftaki kayaları tenvir edebilmekte olup, yoksa vadi derununa nüfuz edemediklerinden orası âdeta karanlıktı. O zamana kadar ağzından laf çıkmayan Montoni:

– İşte Udolf!” diye bir tarafı irae edince, herkesin nazarı o tarafta müteveccih³⁷ oldu. Emily karşısında Gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış ve mürur-ı zamanla taşları kararmış, azim bir bina gördü ki heybeti kalbine dehşet verdi. Şems-i garibenin³⁸ son envarı da bu mehib ve müthiş binanın heybet ve dehşetini tadil edemiyorlardı.

Udolf Hisarı öyle bir mevkiye yapılmıştır ki etrafındaki bütün

²⁴ imtidat (eyle-): uzanmak

²⁵ nezaret: manzara

²⁶ kulûb: kalpler

²⁷ münşerih (eyle-): rahatlatmak

²⁸ bahr-ı bî-payan: sonsuz deniz

²⁹ haric-ez-daire-i imkân: imkân dışındaki

³⁰ temevvüc: dalgalanma

³¹ veleh-efza-yı ukul-i nâzırîn (ol-):

bakanların akıllarını şaşkına çevirmek

³² vâsi: geniş, enli

³³ reng-i mina: mavi renk

³⁴ tahdit (eyle-): sınırlamak

³⁵ mahuf: korkutucu

³⁶ mütekarrib: yakın

³⁷ müteveccih (ol-): yönelmek

³⁸ şems-i garibe: batan güneş

mevaki-i saireye³⁹ hâkimdir. Akşamın karanlığı arttıkça hisarı teşkil eden kulelerin de heybeti artıyordu. Nihayet arabalar bir ormana girdiler de ağaçlarının sıklığı ve yüksekliği hasebiyle şato dahi görünmez oldu.

Zaten zihni karışık ve kalbi pür helecan olan Emily, bu azim ormandaki ve şu eski şatoda kim bilir ne kadar cinler, periler, tılsımlar, şeytanlar dolu olduğunu tahayyül eyleyerek korktukça korkuyordu. Nihayet kapının önüne vardılar ki gerçekten bir kale kapısı demek olup iki tarafında iki metin kuleyle müdafaa olunan bu kapıdan gündüz bile giren erkeklerin dahi yürekleri oynardı. Zira mezkûr hisar öyle mamuriyet-i mükemmele hâlinde de olmayıp, gereği gibi harap bir şey olduğundan taşlar arasından zuhur eden otlar, çalılar büyüdükçe büyümüş ve her tarafta baykuşlara, yarasalara mesken olmuştur.

Bu kapının sağ ve sol taraflarından siper duvarları imtidat ederek duvar boyunda sırasıyla inşa olunan kuleler hep müdafaa mahalleri demektirler. Gerek duvarlarda gerek kulelerde birtakım âsâr-ı inhidam⁴⁰ görülür ki bunlar bir zaman şu hisarın büyük bir tayzike göğüs vermiş olduğuna delalet ederler.

Emily korka korka bu kapıdan içeriye girdikten sonra gacırcı kapıyı kapadılar. Kapı içindeki kemer altından geçen arabanın gürültüsü de kızcağızın yüreğini bir kat daha oynatıyordu. Badehu derunundan geçtikleri vâsi⁴¹ bir avlu kızcağıza büsbütün ervah-ı habise⁴² ile mâli⁴³ göründü. Tüyleri ürperdi. Vücudu buz gibi dondu. Hâlbuki ikinci bir avludan geçtikten sonra karşlarına ikinci bir kapı daha çıktı ki birinciden daha müthişti. Gecenin karanlığından kat-ı nazar yakılan meşalenin ziyasından kapıyla yanındaki duvarların ve kulelerin birçok yabani otlardan başka yosunlarla da mestur olduğunu gördü.

Nihayet salon denilen mahalle girdiler ki enli boylu yüksek bir kışla hükmünde olup tavan makamına kaim olan kemerler, kubbe-

³⁹ mevaki-i saire: öteki mevkiler, yerler

⁴⁰ âsâr-ı inhidam: çökme belirtileri

⁴¹ vâsi: geniş

⁴² ervah-ı habis: kötü ruhlar

⁴³ mâli: dolu

bu mahalden salon namına anlaşılabilecek letafeti tecrit eyliyorlardı. O koca koğuşun ortalık yerine asılmış bulunan bir kandilin ziyası âdeta kenarlara vasil olamıyordu. Nihayet bir uşak diğer bir lamba daha getirerek aydınlığı arttırdıysa da o aydınlık dahi mahall-i mezkûrun⁴⁴ dehşetini daha ziyade ayan etmekten başka bir şeye yaramadı.

Meğer Montoni'nin hiçbir kimse tarafından muntazır olmadığı hâlde vehleten gelivermesi, şato bekçilerince hiçbir tehyeye⁴⁵ meydan bırakmamış, tehyiata meydan kalsaymış, besbelli şato bu kadar müthiş bir hâlde bulunmayacakmış.

Montoni bir tarafa doğru yürümeye ve karısıyla Emily dahi arkasından gitmeye başladılar. Bunlar her adımda etraflarına bakınarak müşahedesi mucib-i havf u hiras⁴⁶ olacak daha ne gibi şeyler göreceklerini araştırıyorlardı. Bir uzun koridordan geçtiler ki orta yerinde asılı olan üç lambalı bir avizeyi bir adam yakıyordu. Badehu bir mermer merdiven çıkarak ve birtakım kemerler altından geçerek nihayet büyücek bir salona vardılar. Bu salonun döşemesi, tavanı, dolapları filanı ahşaptan olup fakat ağaçların rengi kararmak derecesini bulduğundan ne kadar eski ameliyat-ı neccariyeden⁴⁷ oldukları tahmin edilebilirdi. Montoni:

– Birkaç ışık daha getirsinler, emrini vermekle derhal icra olunduysa da nice zamandan beri insan girmemiş olan bu salonda rutubetli bir serinlik dahi Madam Montoni'yi bizar eylediğinden onun ricası üzerine, ocağa biraz da ateş yakmaya başlandı.

Montoni gayet kasvetli bir tavırla salon içinde bir aşağı, beş yukarı gezinmekte olsun, karısı bir sedir üzerine uzandı ki karşısındaki Venedik aynasının aksettirdiği Montoni'nin çehresindeki ubuset⁴⁸ karısını âdeta ürkütüyordu. Emily ise hatırı bir yandan Valancourt'un muhabbeti ve diğer yandan Kont'un tazyikatıyla meşgulken buranın nâzırı addolunan bir ihtiyar yanında odun yüklü birkaç adamla

⁴⁴ mahall-i mezkûr: adı geçen yer

⁴⁵ tehyie: hazırlık

⁴⁶ mucib-i havfu hiras: korku ve dehşet verici

⁴⁷ ameliyat-ı neccariye: marangozluk işleri

⁴⁸ ubuset: somurtkanlık; çehre çatıklığı

içeriye gelerek Montoni'yi tapınırcasına selamladı. Dedi ki:

– Senyör! Zat-ı asalet-simatınızı bir suret-i layıkada istikbal edemediğimizden dolayı affınızı istirham ederiz. İki yıldır burayı teşrif etmedikten başka bu defa dahi vehleten⁴⁹ teşrifiniz hiçbir tedarike imkân bırakmadı.

Montoni çehresindeki tündlüğü asla tadil etmeksizin: “Hakkın var koca Carlo! Tamam iki sene oldu. O zamandan beri burada nasıl yaşadın bakalım?” deyince Carlo dedi ki:

– Sormayınız Senyör! Bu yıkık duvarlardan giren soğuk havalar insanı öldürüyorlar. Birkaç defa şuradan kalkıp vadiye doğru inmek için müsaadenizi istirhama niyetlendimse de bilmem ne hikmet vardır ki şu viran duvarları yine terk edemem. Bunca senelik meskenim Senyör, bunca senelik!

– Hakkın var Carlo! Benim müddet-i gaybubetimde ne işler gördün bakalım?

– Ahval her zaman nasıl idiye yine öyledir. Şatonuz tamir ister Senyör. Hele şimal tarafındaki kule! Siperlerin en çoğu indi. Hatta birisi az kaldı zavallı karıcığımın üzerine yıkılsın. Büyük salonun tavanının bir ciheti çöktü. Geçen kış bu dağların bütün rüzgârları o salonda müctemi⁵⁰ idiler. Isınmak ihtimali kalmadı. Karımla beraber koca bir ateş yaktığımız hâlde yine soğuktan helak oluyorduk.

– Sonra? Daha muhtac-ı tamir neresi var bakalım?

– Evet Senyör! Siper duvarları üç yerden çökmüşlerdir. Garp tarafındaki sıçan yoluna götüren merdiven pek çok zamandan beri o kadar harap olmuştur ki ayak basmak tehlike hükmünü almıştır. Meşe salona giden koridor dahi o haldedir. Şimal tarafındaki kule de iyi bir hâlde değil a! Geçen kış bir akşam oraya doğru çıkacak olmuştum. Ah efendim bilseniz ne...

Montoni herifin lakırdısını birdenbire kesti. Dedi ki:

– Pekâlâ, pekâlâ! Bunların hepsini yarın söyleşiriz. Haydi git başka işlerine bak!

⁴⁹ vehleten: birdenbire; aniden

⁵⁰ müctemi: toplanmış

Uşakların yaktıkları ateş ocak içinde çatırtılar patırtılarla parlamaya başlamıştı. Carlo ateş başına birtakım iskemleler koyarak eline bir de bez alıp bunların tozlarını silmeye başladı. Uşak bu hizmeti ifa eyledikten sonra salondan dışarıya çıktı. Kadınlar ateşe yaklaştılar. Madam Montoni birkaç defa bir taraftan söz açmaya davrandıysa da Montoni kendisine sorulan şeylere “Evet!” yahut “Hayır!” gibi birer heceden ibaret cevaplar vererek badehu buz gibi soğuk bir sükût ile cümleyi de susturduğundan muhavere asla uzanamıyordu.

Nihayet Emily bütün kuvvetini toplayarak ve maahaza korkusundan titreyerek sordu ki:

– Mösyö! Bu kadar sürat-i müstacelane⁵¹ ile bizi buraya getirmenizin sebebini sorabilir miyim?

Kızcağızın bu suali bilküllüye cevapsız kaldı. Birkaç dakika sonra Emily cesareti cüret derecesine de vardırarak سوالini tekrar eyledi. O zaman Montoni dedi ki:

– Bu sualinize cevap vermek bana layık düşmez. Bana سوال sormak dahi size layık değildir. Bugün size karanlık görünen şeyi zaman izah eder. Şimdiye beni böyle suallerle bizar etmemenizi ve arzuma muvafık bir muamele peyda etmenizi isterim.

Emily kendi dairesine çekilmek için yerinden kalkarak:

– Geceniz hayrolsun Madam! diyerek halasına veda eylediği zaman eniştesinin tersliğinden mütehassıl⁵² olan kederini güç saklayabiliyordu. Halası dahi o zamana kadar hiçbir vakit emsali görülmemiş olan bir tavr-ı terahhum⁵³ ile:

– Geceniz hayrolsun yeğenim! dedi ki Madam’ın bu tavrı Emily’ye acımdan ziyade kendisinin acınacak bir hâlde bulunduğu delalet eylemekle Emily’nin de kalbine rikkat verdi. Madam şunu da ilave eyledi ki:

– Fakat dairenizin yolunu bilmezsiniz, değil mi?

Bunun üzerine Montoni dışarıda beklettiği uşağı çağırarak onun

⁵¹ sürat-i müstacelane: aceleci sürat
⁵² mütehassıl: ortaya çıkan

⁵³ tavr-ı terahhum: merhametli tavır

vasıtasıyla zevcesinin oda hizmetçisini çağırttı. Kadın gelince efendisi tarafından aldığı emir üzerine Emily'yi dairesine götürmeye davran-
dı. Hâlbuki Annette dahi buranın acemisi olduğundan Emily'nin:

– Odam nerede olduğunu biliyor musun Annette? suali üzerine Annette:

– Umarım ki bulabilirim Matmazel. Fakat odanız bir acayip odadır. İçinde bir aşağı beş yukarı at koştur. Ben içine girdiğim zaman kayboldum. Cenup kulesi üzerinde olup “Çifte oda” tabir olunuyor. Oraya gitmek için büyük merdivenden geçeceğiz. Madam'ın odasına gelince o dahi hisarın cihet-i baide-i makûsasıdır.⁵⁴ Bunları hep Mösyö böyle tertip etmiştir.

Bunlar büyük merdivenden çıkarak koridora vasıl oldular. Koridordan geçerken Annette mırıldanmak nev'inden dedi ki:

– Matmazel burası ne vahşi, ne karanlık yer! Burada yaşayacağımı düşündükçe tüylerim ürperiyor. Ah aklıma geldikçe bizim o güzel Fransa'mız için ne kadar içimi çekiyorum. Biraz dünyayı göreyim diye Madam'ın hizmetini kabul eylediğim zaman hiç de böyle vahşi, korkunç yerlere götürüleceğimi hesaba koymamıştım. Burası yarasalar, baykuşlar meskeni!... Bu taraftan gidilecek Matmazel, bu taraftan!... Şu taşlara baksanıza ne kadar büyük cesamette tıraşedilmişler. Devler yapmışlar zannedersiniz. Evet bu şato devler için yapılmıştır. Ya bu gece ya yarın akşam elbette o cinler, periler ziyaretimize gelecektir. Hele şu eski büyük salona geleceklerine şüphe olamaz ki tavan makamına kaim olan kemerleriyle bir salondan ziyade bir kiliseye benzemiştir.

– Amma yaptın ha! Böyle korkunç hayallere neden duçar oluyorsun?

– O! Ama Matmazel bunlar hayal değildirler. Olan işleri herkes biliyor. Benedetto pekâlâ biliyor ki bu harap salonlar cinler, şeytanlar mecmaıdırlar.⁵⁵ Eğer burada bir zaman sakin olacak olursam, zannederim ki ben de bir peri olacağım.

⁵⁴ cihet-i baide-i makûsa: aksi uzaklıktaki cihet

⁵⁵ mecma: toplanma yeri

– Umarım ki bu korkuları Montoni'ye de hikâye etmezsin.

– Neyi? Neyi? Demek oluyor ki siz de biliyorsunuz ha? Neyse!

Eğer Mösyö bu hisarda rahat uyuyabilirse...

Emily bu mütalaaya hiç ehemmiyet vermemiş gibi davrandı.

Annette dedi ki:

– Şu geçide geliniz Matmazel, buradan bir merdiven daha çıkacağız.

Döndüler. Fakat biraz sonra Annette perilerden, şeytanlardan bahsedeyim derken yollarını şaşırmışlardı. Yolu bulayım diye şuraya buraya başvurdukça daha ziyade şaşırdılar. Nihayet Annette pek ziyade korkarak olanca sedasıyla bağırmaya başladı ki imdada gelinler diye. Fakat sedasını kim işitecek ki imdada gelecek? Bu esnada Emily bir odanın kapısını açtı. Annette kemal-i telaşla haykırdı ki:

– Oraya girmeyiniz Matmazel! Daha ziyade kaybolursunuz.

– Sen mumu söndürmeden buraya gel. Zannedersem yolu bu taraftan bulacağız.

Annette eşiğin üzerinde durarak içeri girmekten ihtiraz eylliyordu. Emily dedi ki:

– Niçin girmiyorsun ya? Göster mumu da şu odanın hangi tarafa yol verdiğini göreyim.

Annette dahi korkarak girdi. Bu odanın diğer kapısı birçok dairelere, odalara sofalara yol veriyordu. Bunların da hepsi gayet geniş, gayet köhne şeylerdiler. Bazıları gayet eski döşemelerle döşeli ve bazılarında eski çam ve çınar ve meşe ağaçlarından kanepeler ve sandalyeler, masalar filanlar mevzu idiler. Annette dedi ki:

– Aman yarabbi burası ne kadar soğuk! Rivayete göre birkaç asırdan beri burada kimse sakin olmamış. Gidelim Matmazel, şuralardan gidelim!

– Gidelim. Zira büyük merdivene buradan yol bulacağız sanırım.

Biraz daha gittikten sonra bir salona vardılar ki duvarlarına eski kırmızı çuha gerilmiş ve her tarafına resim levhaları asılmıştı. Emily, Annette'in elinden mumu alıp bir levhayı temaya başlandı ki bir

meydan-ı harbte bir cengâveri tasvir eyliyordu. Bu cengâver diğer bir cengâver üzerine kılıcının ucunu dayatmış ki, o diğer cengâver atından yere düşerek onun ayakları altında görünüyor.

Bu resim Emily'ye ziyade tesir eyledi. Zira Montoni'nin resmi olup onu tanıyınca Emily'nin de tüyleri ürperdi. Elindeki şamdanı sair levhalar üzerine şöylece bir gezdirdikten sonra yere konulmuş büyük bir levha yanına geldi ki bunun üzerine büyük bir siyah perde örtülmüştü. Emily bu levhayı da temaşa için irkildiyse de kim bilir ne hikmete mebni kızcağızı bir korku istila eyledi. Annette ise daha ziyade ürkerek:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Acaba bu levha o hikâye eyledikleri levha mıdır? diye haykırmaya başladı. Emily sordu ki:

– Sana ne hikâye eylediler?

– Şey dediler... Of! Hatırımda tutabilir miyim ya?

– Kaldır bakayım şu perdeyi!

– Kim! Ben mi? Bütün dünyayı bana bağışlasalar kabil değil! Bu siyah örtülü levhayı ha?

– Canım bu levha hakkında ne işittin?

– Hiç Matmazel, hiç! Bana buna dair hiçbir şey söylemediler. Fakat çabuk buradan çıkalım, yolumuzu arayalım.

– Hayır! Mutlaka şu levhayı görmeliyim. Al şu şamdanı da örtüyü ben kendim kaldırırım.

Annette şamdanı aldıysa da orada durmayıp hemen firara can attı. Emily bağıra bağıra kendisini çağırıyor idiye de Annette arkasına bile bakmıyordu. Binaenaleyh Emily dahi orada yalnız kalamaya-cağından o da Annette'e peyrev olmaya mecbur oldu, ona yetiştiği zaman sordu ki:

– Canım Annette sana ne oldu? Bu levha için sana ne dediler?

– Hiçbir şey demediler Matmazel! Bildiğim bir şey varsa o dahi bu maddeye dair gayet mahuf⁵⁶ bazı ahvalin vukuundan ibarettir. O zamandan beri de bu levha o siyah örtüyle örtülü kalmıştır. Ri-

⁵⁶ mahuf: korkutucu

vayete göre bu şatonun Mösyö Montoni'den evvelki ashabına⁵⁷ ait bazı ahvale dairmiş.

– Pekâlâ Annette! Vakıa görüyorum ki bu levhaya dair hiçbir şey bilmiyorsun?

– Hiçbir şey bilmiyorum Matmazel. Zira bana yemin ettirdiler ki hiçbir kimseye...

Annette'in o yeminiyle bir de bildiğini söylemek merakı arasında mütereddit olduğunu Emily görünce dedi ki:

– O! Öyle mi? Öyleyse istemem Annette, hiçbir şey söyleme!

– Evet Matmazel. Bunu benden işitmeyiniz. Zira...

– Zira dayanamaz da hepsini söylersin değil mi?

Emily güldü. Annette biraz kızardı. Nihayet böyle yekdiğerini takip eden oda ve salonları bitirmiş olduklarından biraz daha şuraya buraya baş vurduktan sonra kendilerini yine büyük merdivenin üst tarafında buldular. Annette Emily'yi orada bırakıp kendisi Emily'nin odasını buldurmak için şatonun hizmetkârlarından birisini aramaya gitti.

Yalnız kaldığı zaman Emily o levhayı düşünmeye başladı. Sabah olup da gündüzün ziyası bütün kuvvetini, cesaretini cem'e iktidar verdiği zaman, gidip şu levhayı görmeye katiyen karar verdi.

Biraz sonra şatonun hizmetçi kadınlarından birisi gelip Emily'nin odasına kadar delalet eyledi ki bu oda vakıa koridorun öte başındaysa da Emily ve Annette'in demincek girip çıktıkları sıra dairelerin de yanıbaşındaymış. Bu kocaman, vahşi ve soğuk odaya girdiği zaman Emily'yi bir titreme aldı. Zira rutubetten odanın duvarları terlemekteydi. Gelen kadının ismi Caterina (Katerin) olup Emily bir parça odun getirerek ocağa bir ateş yakmasını Caterina'dan rica eyledi. Caterina:

– Şimdi Matmazel, şimdi! Vakıa pek çok seneler vardır ki bu odada ateş yandığı yoktur! deyince Annette etrafına bakınarak dedi ki:

– Bu odaya niçin çifte oda denildiğini bir türlü anlayamadım.

⁵⁷ ashab: sahipler

Emily dahi odayı gözden geçiriyordu. Bunu da şimdiye kadar gördüğü sair odalar gibi vâsi ve yüksek tavanlı bulup odanın bir tarafına konulmuş olan yatak dahi vakıa şatonun her tarafında görülen köhne âsâr-ı azamete⁵⁸ mütevacıf⁵⁹ görünüyordu. Bir pencereyi açıp baktı ki metrisler üzerine nezaret verir yüksek bir pencereydi. Dışarısı da pek karanlık olmakla etrafı daha ziyade görmeye mani oluyordu.

Zavallı Emily bu vahşet-âbâd içinde pek ziyade korkuyor idiye de gözlerinin yaşını Annette'e göstermek istemedi. Kont Morano'nun da vüruduna⁶⁰ intizar olunup olunmadığını anlamaya pek arzusu var idiye de gerek cevap alamam diye korkusundan ve gerek familya esrarını bir hizmetçi kıza faş⁶¹ etmek saygısızlığından dolayı cesaret alamıyordu.

Bu esnada Annette'in efkârı bilkülliyeye başka şeylerle meşguldü. Zaten fevka't-tabia⁶² hikâyelere pek ziyade merakı olduğundan ve bu şatoya dair pek acip ve garip şeyler işitmiş bulunduğundan zihni hep bunlarla meşguldü. Esrar-ı mezkûreyi hiç kimseye faş etmemesi kendisine şediden⁶³ tembih olunmuş bulunduğu için dahi bilakis esrar-ı mezkûreyi hikâye edecek adam arayıp duruyordu.

Biraz sonra Caterina odun ve ateş getirerek ocağı yaktığı için ateşin neşesi odadaki mahuf karanlığı da biraz tadil eyledi. Caterina Annette'in de madaması tarafından istenildiğini ihbar etmekle iki hizmetçi gittikten sonra bizim biçare öksüz bilkülliyeye yalnız kaldı. Bu hâlde yerinden kalkıp odayı ve eşyayı daha ciddice bir tavırla muayeneye başladı. Gözüne bir kapı ilişti ki öyle pek de muhkem olarak kapanmamıştı. Hâlbuki odaya girmiş olduğu kapı bu değildi. Bu kapının nereye açıldığını görmek için eline şamdanı alarak kapıyı itti. Derhal açılan kapının öte tarafında bir dar gizli merdiven gördü ki duvarın içinden geçirilmiş olduğu anlaşılıyordu. Üst başı kendi odasına gelen bu merdivenin alt başı nereden başladığını da anlamak istediye de bu dereceye kadar kalbinde cesaret bulamadı. Kapıyı tekrar kapadı. O zaman gördü ki kendi odası cihetinde bu kapının

⁵⁸ âsâr-ı azamet: iri, hacimli eserler

⁵⁹ mütevacıf: uygun

⁶⁰ vürud: geliş

⁶¹ faş (et-): açmak; açıklamak

⁶² fevka't-tabia: olağanüstü

⁶³ şediden: kuvvetle

hiç sürmesi olmadığı hâlde dış tarafında iki büyük sürmesi vardır. En ağır bir koltuk sandalyesini kendi odasına doğru açılmakta olan bu kapının arkasına dayatarak mümkün mertebe tahkim eylemiş oldu.

Her hâlde biçare kızcağız bu kadar uzak bir odada yalnız yatacağını düşündükçe korkusundan titriyordu. Bir aralık Annette'in kendisiyle beraber yatmasını Madam Montoni'den rica etmeyi düşündüyse de ihtimal ki değersiz bir havfa duçar olması mülahazasıyla beraber, Annette'in zaten meydanda olan havfı da bir kat daha artmış olacağını düşünerek bundan da vazgeçti.

Koridorda peyda olan bir ayak patırtısı kızın bu mülahazatını ihlal ederek biraz sonra gelen adamın Annette olduğu anlaşıldı ki yanında bir de uşak bulunarak o dahi Madam Montoni'nin Emily'ye gönderdiği gece taamını getiriyordu. Emily ocak başına oturup Annette'in de bu taama iştirakini rica eylediğinden Annette şu iltifattan fevkalhad hoşlanıp bir sandalye ile sofraya sokuldu. Dedi ki:

– Matmazel! Bizim senyör Montoni'nin bu hisara nasıl malik olduğu hikâyesini hiç dinlediğiniz var mı? Hikâye değil, bir vaka! Bir vak'a-i garibe!

– Vaka mı? Nasıl vaka? Ne işittin bakayım?

– Her şeyi işittim. (Etrafına bakınarak ve sandalyesini biraz daha yaklaştırarak) Yolda ikimiz bir arabada bulunduğumuzdan bana bunları hep Benedetto hikâye eyledi. “Matmazel Annette!” dedi, “O gittiğimiz harap şatonun ne olduğunu bilir misiniz?” dedi. “Bilmem Mösyö Benedetto!” dedim. “Rica ederim bilmeye şayan ne vardır?” dedim. “O! Matmazel Annette! Pek acayip şeyler var” dedi. “Fakat esrarı ketme⁶⁴ muktedirsiniz diye inanmak isterim. Vallahi cihanı bana verseniz size bir çift bile söz söylemem! Zira ben de ağzımı açıp bu esrara dair hiçbir kimseye harf-i vâhid söylememeye söz vermişim” dedi.

– Annette! Eğer sen bu esrarın ketmini vaat etmişsen söylememelisin.

Annette ehemmiyetli bir tavır takınarak dedi ki:

⁶⁴ ketm: saklama

– Vakıa öyle Matmazel! Fakat size her şeyi söyleyebilirim. Siz başkasınız.

Emily gülmeye başladı, dedi ki:

– Öyleyse söyle! Ben de hiç olmazsa senin kadar olsun ketum olacağımı sana vaat edebilirim.

– Görüyorsunuz ya bu şato gayet eskidir Matmazel. Diyorlar ki birkaç sene şiddetli muhasaraya göğüs vermiştir. Bir zaman Senyör Montoni'nin değilmiş. Onun aba ve ecdadının da malı değilmiş. Fakat eğer o kadın kocaya varmaksızın vefat ederse bilmem hangi cihetlerden dolayı bu şato Senyör Montoni'nin malı olacakmış.

– Hangi kadın?

– Sabrediniz, daha sıra o kadına gelmedi. Ben de işte size o kadını söyleyecektim. Bu kadın, bu şatoda sakinmiş. Şatoya bakarak anlayabilirsiniz ki etbâ ve bendegânı⁶⁵ da pek çokmuş. Bizim Mösyö daima gelip bu kadını görürmüş. Uzaktan uzağa karabetleri⁶⁶ de varsa da Mösyö o kadına alaka ederek izdivacı da teklif eylermiş. Kadınsa bir başka erkeği sever ve binaenaleyh bizim mösyöyü istemezmiş. Bu da bittabi Mösyö'yü şiddetli bir gazaba duçar etmiş. Mösyö'nün gazabı demek ne demek olduğunu artık anladınız ya Matmazel? İhtimal ki kadın dahi Mösyö'nün gazabı ne demek olduğunu anladığı için onunla tezevvüce talip olmamış. Her neyse kadıncağız pek çok seneleri bir yeis ve fütur⁶⁷ içinde geçirmiş. Fakat... aman ey Hazret-i Meryem! O patırtı ne Matmazel? İşitmediniz mi Matmazel?

– Hiçbir şey yok. Rüzgâr sedası! Devam et!

– Ne diyordum? Ha! Kadın pek mustaripmiş. Evet pek mustarip! Terasa üzerinde geziniyormuş. Yalnız gezinip kendi kendisine de ağlarmış. Siz pek merhametli bir kız olduğunuzdan bu hâl sizin kalbinize rikkat verir, değil mi Matmazel?

– Evet, evet! Sonra? Şu hikâyenin sonu ne olmuş bakalım?

– Her şeyi sırasıyla söyleyeceğim Matmazel! Hiçbirisini ketmetmeyeceğim. Buraya kadar hikâye eylediğim şeyleri Venedik'te

⁶⁵ etbâ ve bendegân: hizmetliler, uşaklar ve köleler

⁶⁶ karabet: akrabalık

⁶⁷ yeis ve fütur: üzüntü ve ümitsizlik

öğrenmiştim. Fakat bundan sonra söyleyeceklerimi ancak buraya geldikten sonra öğrendim. Bu iş olalı çok sene olmuş. O zaman Mösyö Montoni henüz delikanlı olup Sinyora Laurentini tesmiye olunan o kadın dahi pek güzelmış. Fakat o dahi ekseriya Mösyö gibi şiddetli gazaplara duçar olurmuş. Nihayet Mösyö'ye meram anlatamayacağını görünce ne yapsın? Şatoyu terk ederek bir daha avdet etmemiş. Lakin kadıncağız şatoda olsun olmasın, hep bedbaht, hep mustarip değil mi? Nihayet bir akşam... ah ey Saint Peter imdat! Matmazel şu lambaya bakınız lambaya! Bakınız alevi nasıl masmavi!

Bunu söyleyerek Annette çıldırmışçasına bir havfla etrafına bakınmaya başladı. Emily kızı teskin ederek dedi ki:

– Allah aşkına Annette deli mi oluyorsun? Ne var? Rica ederim şu hikâyeyi bitir. Zira yorulmaya başladım.

Annette lambaya bir nazar-ı dehşet daha fırlattı. Badehu sedasını kısarak kemal-i havfla dedi ki:

– Rivayete göre senenin nihayetlerine doğru yani demek oluyor ki Eylül evasıtında⁶⁸ veyahut farz edelim ki Teşrin-i evvel iptidalarında (Hâlbuki alafranga sene nihayeti Kânun-ı sani* nihayetidir.) elhâsıl hangi ay olursa olsun fakat her hâlde senenin gayesinde bir akşam üzeri o kadın şatodan harice çıkıp orman içinde gezinirmiş. Hani ya şu her zaman gezindiği gibi! Yanında yalnız beslemesi bulunup soğuk bir rüzgâr eserek kuru yaprakları etrafa düşürüyormuş. Nihayet görmüşler ki yalnız başına ormana doğru dalmış gitmiş. Gece oldukça avdet etmemiş. Gece yarısını geçmiş hâlâ kadından eser yok. Uşaklar bittabi kadının başına bir hâl geldiğini hükmetmişler. Meşaleler yakıp aramaya gitmişlerse de sabaha kadar aradıkları hâlde bulamamışlar. Anladınız mı Matmazel? Bu dehşetli hâli anladınız mı? O zamandan beri kadın kaybolup gitmiş.

Emily kemal-i taaccüble⁶⁹ sordu ki:

– Bu hikâye gerçek miymiş Annette?

– Pek gerçek Matmazel! Hatta şunu da ilave ediyorlar ki o zamandan beri Sinyora'nın geceleri ormanda gezindiği görülüyormuş.

⁶⁸ evasıt: ortalar

⁶⁹ kemal-i taaccüb: aşırı şaşkınlık

* Sani değil "evvel" olacak (Haz.)

Şatoda kalan bazı ihtiyar bendegân gözleriyle görmüşler. İhtiyar vekilharç, eğer söylemek isterse buna dair size acip ve garip şeyler hikâye edebilir.

– Fakat işin içinde ne kadar büyük tenakuzlar⁷⁰ var. Hem kadının bir daha bulunmadığını söylüyorsun hem de şimdi orman içinde görüldüğünü haber veriyorsun.

Annette kemal-i havfla yerinden davrandı. Emily'nin şu son mülahazasına kulak bile vermeyerek dedi ki:

– Susssss Matmazel! Sussss! Biliyorsunuz ki bu sırrın ketmini bize katiyen tavsiye etmişlerdir. Benedetto'ya, gerek bana bir ziyan geldiğini elbet istemezsiniz.

– Benim ketumluğumdan şüphe etmeyiniz. Fakat sen başkalarına bu sırrı ifşa edersen ona karışmam. O zaman Montoni kızar. Şimdi şu kadına gelemim. Onun hakkında ne yolda icra-yı tahkikat olundu?

– Pek çok tahkikat icra olunmuş. Çünkü bizim Mösyö bu kadının en yakın vârisi olmakla şato kendisine intikal edeceğinden kadının vefatı tahakkuk etmeyince yahut pek çok seneler geçmeyince şatoya malik olamayacağını hâkimler, senatörler bizim mösyöye anlatmışlar. Rivayete göre o zamandan beri daha birtakım acip ve garip hâller vukua gelmiş ki işte Matmazel onları size bir türlü hikâye edemem.

– Asıl acip ve garip olan senin sözlerindir. Mademki birçok geceler bu kadın görülmüştür diyorsun, niçin kendisiyle lakırdı etmemişler.

– Lakırdı mı? Aman Matmazel! Hiç öyle şey mi olur? Onunla lakırdı ha?...

– Niçin edilmesin?

– Aman ey Hazret-i Meryem! Hiç, bir ruha lakırdı söylenir mi?

– Ruh mu? Bu kadın neden ruh oluyormuş? Madem ki yanına yaklaşmamışlar, madem ki kendisine söz söylememişler, ruh, cin, cadı, peri filan olduğunu neyle hükmedebilecekler?

– Söyleyemem ki ah Matmazel, söyleyemem! Şurası muhakkaktır

⁷⁰ tenakuz: çelişki

ki onun gezip yürümesi başka adamlara benzemezmiş. Kendisi hiçbir şey söylemezmiş. Eğer sağ olsa, başka adamlara benzese söylemez miydi? Hatta bu şatoda bazı yerler vardır ki oralarda bazı ahval-i fevka't-tabia⁷¹ görüleliden beri oralara kimse gitmez olmuş. Hele garp tarafında bir eski ibadethanecik varmış. Bazı kere nısfü'l-leylde⁷² orada iniltiller işitiliyormuş. Hikâyesi bile insanın korkusundan ödünü patlatıyor.

Her ne kadar Emily'nin de derununu bir havf-ı azim⁷³ istila etmeye başlamışsa da hizmetçi kıza renk vermemek için gülümsemeye cebr-i nefis⁷⁴ eyledi. Dedi ki:

– Haydi Annette haydi! Bu zevzekçesine hikâyeler elverir.

– Zevzekçesine hikâyeler mi? İster istemez Caterina'dan işittiğim bir fıkrayı size nakledeyim. Bir kış akşamıymış. Hava dahi gayet soğukmuş. Zavallı Caterina daima şatoya gelip ihtiyar Carlo ile karısına refakat edermiş. O akşam Carlo ateş üzerinde pişirip yemek için biraz kuru incir getirmesini Caterina'dan rica etmiş. Caterina lambayı alıp... Şışşt! İşitmediniz mi Matmazel? Ben eminim ki bir gürültü daha oldu.

Vakıa Emily dahi gayet heyecanla etrafı dinlediyse de başka bir ses işitilmedi. Verdiği emir üzerine Annette hikâyesinde devamla dedi ki:

– Caterina lambayı alıp şimal tarafındaki sıçan yoluna doğru gitmiş. Hani ya şu demincek bizim geçtiğimiz yer! Bir de tamam sıçan... Of Matmazel işte bu defa şüpheniz kalmadı ya? Nedir o gürültü?

– Susssss! Annette vakıa...

Vakıa işitilen bir patırtı üzerine Emily dahi korkusundan donakalmıştı.

İkisi de put gibi gayr-ı müteharrik⁷⁵ oldukları hâlde dinlediler. Filvaki dış taraftan odanın duvarına bir daha şiddetle vuruldu. Annette bir feryat kopardı. O aralık odanın kapısı ağır ağır açılarak

⁷¹ ahval-i fevka't-tabia: olağanüstü hâller

⁷² nısfü'l-leyl: gece yarısı

⁷³ havf-ı azim: büyük korku

⁷⁴ cebr-i nefis (eyle-): kendini zorlamak

⁷⁵ gayr-ı müteharrik: hareketsiz

içeriye Caterina girdi ve yine Annette'i Madam'ın çağırdığını söyledi. Emily bu gelenin filvaki Caterina olduğunda hâlâ şüpheliymiş gibi havf ve ihtirazında devam ediyordu. Meğer Caterina şaka etmiş, ama Annette yarı gülerek yarı ağlayarak bu fena şakadan dolayı Catherine'i bir âlâ takdir eyledi.

Annette'in hikâyelerinden dolayı havf ve heyecanı artmış olan Emily bu odada yalnız yatamayacağını görüyor idiyse de şu zaaf ve mağlubiyetini göstermemek için nefsiyle mücadele ediyordu. Binaenaleyh Annette'e de, Caterina'ya da kendisini yalnız bırakabileceklerini anlattı.

Yalnız kaldığı zaman zihni bittabi Sinyora Laurentini'nin hikâye-i acibesıyla iştigale başladı. Kendini de düşündü. İki ay evvel hiç tanımadığı meşkûkü'l-ahval⁷⁶ bir adamla şu vahşi yere gelmiş bulunmasından dolayı kendisini de Sinyora Laurentini'ne benzetiyordu.

Montoni hakkında Valancourt'un söylediği sözler de hatırına geldi. Emily'nin bu adamla gurbete gitmesinden Valancourt'un havf ve ihtirazı meğer pek beca⁷⁷ imiş. Kızcağız bunu tasdik etti. Fakat hiç olmazsa Valancourt'un da başını belaya sokmamış ve bu korkunç hâllere yalnız kendisi düşmüş olması mütalaasıyla teselli bulmaya çalışıyordu.

Dışarıda gayet şiddetli esen rüzgârın koridorun içinde boylu boyuna cereyanı ve bazı kapılara çarpması bu gecenin dehşetini bir kat daha arttırıyordu. Ocaktaki ateş dahi bir hayli zamandan beri sönmüş ve kızcağız ocağın külüne karşı oturup düşünmekte bulunmuştu. O aralık rüzgârın şiddetli hamlesi Emily'nin biraz evvel önüne koltuk sandalyesi dayatıp güya tahkim etmiş olduğu kapıyı gürültü patırtıyla arkasına kadar dayamasın mı? Ocaktaki külü savurarak oda içini bir hercümerc hâline getirmesin mi?

Havfın son derecesine duçar olduğu hâlde Emily yerinden fırladı. Bereket versin ki o rüzgârda lamba sönmedi. Onun verdiği gayretle kızcağız merdiveni gördüğü zaman birkaç adım inip aşağısını teftişe kadar kalbinde cüret buldu.

⁷⁶ meşkûkü'l-ahval: şüpheli; ne olduğu belirsiz

⁷⁷ beca: yerinde; uygun

Fakat merdivenin aşağısındaki umk-ı azim⁷⁸ ve zulumat-ı kesife⁷⁹ yine kızcağızı korkutup bu tahkiki ferdaya⁸⁰ talik⁸¹ ile bu defa bütün eşyayı kapı arkasına yığarak daha güzel tahkim eyledi.

Lambayı masa üzerine koyup kendisi yatağına girdiyse de pek fena korku hâlindeydi. Lambanın baygın ve titrek ziyaları arasında güya birtakım hayalatın karyolasındaki perdeler arasından içeriye girdiğini görüyor zanneyliyordu. O zaman şatonun büyük saati nısfü'l-leylden sonra biri vurdu. Hâlbuki zavallı Emily'nin hâlâ gözleri kapanmamıştı.

⁷⁸ umk-ı azim: büyük derinlik
⁷⁹ zulumat-ı kesife: yoğun karanlık

⁸⁰ ferda: yarın
⁸¹ talik: erteleme

14 SİYAH ÖRTÜLÜ LEVHA

Sabah olup şafak attığı zaman bütün gece Emily'nin zihnini, kalbini ihata eyleyen havf ve dehşet bulutları dahi zail¹ olmaya başladılar. Yatağından kalkıp pencereye koştu. Etrafın bir letafet-i vahşi-yane ile latif olan ahvalini temaşaya başladı. Birbiri üzerine yığılmış olan dağlar arasında gâhice sık ormanlı vadiler de görülüyordu. Derununda bulunduğu şatonun bu tarafındaki duvarları gayet dik ve derin bir kaya üzerine bina edilmiş ki kayanın dibinden de azim bir sel koca koca taşları yuvarlayarak gürültü patırtıyla akıyor. Sabahleyin erkenden epeyce kesif bir beyaz bulut uzacıklara doğru bazı mahalleri setretmiş idiyse de biraz sonra güneş yükseldikçe, bunlar dahi zail olarak uzaklara kadar ağaçlar, tepeler ve hatta hayvanat sürüleri bile nümayan olmaya başladılar.

Gerek sabahın serinliği ve gerek bu müşahedatın ihsasıyla² Emily'nin kalbi yine iade-i kuvvet eyledi. Pencere önünden gözlerini mahut kapıya çevirip onun dışındaki merdivenin nereye indiğini anlamak için kapıyı açmaya çalıştı. Bir de kapının dış tarafından sürmelenmiş olduğunu görmesin mi?

Aman yarabbi! İşte bu hâl, kızcağızı bihakkın ürküttü. Demek oluyor ki gece vakti buraya birisi gelmiş, yoklamış da, kapıyı dışarıdan

¹ zail (ol-): kaybolmak

² ihsas: duygulanmalar

sürmelemiş. Şu gelen dost mu düşman mı? Emily bundan bihakkın korktu. Ya herif içeriye girseydi? Kızcağız ne kadar bağırsa sedasını kim işitecek? Herhâlde o gün keyfiyeti Madam Montoni'ye anlatarak bir başka oda istemeye katiyen karar verdi.

Bu cüretle odasından çıkıp epeyce müşkülâtla yolunu bularak dün akşamki içtima salonuna kadar gitti. Orada sabah kahvaltısı hazırlanmış olup Montoni şatonun ahvaline dair ihtiyar Carlo ile teftişe gittiğinden salonda Madam Montoni yalnızdı. Gözlerinin hâlinden kadıncağızın bütün gece ağlamış olduğunu anlayan Emily kendi derdini bırakıp halasına acımaya başladı. Fakat kadına asla renk göstermedi. Zira bedbaht ve şayan-ı terahhum³ olduğunun anlaşılması Madam Montoni'nin azametine dokunacağını biliyordu. Hazır eniştesi orada yokken şu kapı ve oda keyfiyetini anlatarak hem başka bir oda istedi hem de buraya ne maksada mebni geldiğini sordu. Halası oda meselesi için eniştesine müracaat lazım geleceğini anlatıp diğer suale gelince ol bapta katiyen malumatı olmadığını temin eyledi. Bu aralık Montoni de gelip kimseye selam bile vermeksizin kahvaltı masasının başına geçti. Emily dikkat etti ki bugün herif sair vakitlerden daha tünd⁴ idi. Lakin oda meselesini açmaktan yine çekinmedi. Montoni ekşi bir suratla dedi ki:

– Böyle ufak tefek şeylerle iştigale vaktim yok. Bu oda size tahsis olunmuştur. Memnun oluvermelisiniz. İhtimale asla karib görünmez ki gece vakti bir adam mücerret⁵ açık kapıyı kapamak için o koca merdiveni çıkmış olsun. Siz girdiğiniz zaman kapalı değilmişse ondan sonra rüzgâr sürmeyi sürmüş olabilir. Lakin bilemiyorum ki bu kadar beyhude bir şey için neden kendimi böyle yoruyorum.

Şu yoldaki cevap Emily'yi tatmin edemediğinden ve o kocaman sürmenin kapanması rüzgâr işi olamayacağından odasının mutlaka tebdili lüzumunda ısrar eyledi. O zaman Montoni suratı daha ziyade asarak âdeta tahkir ve tekdir tavrıyla dedi ki:

– Kendiniz böyle budalalıklara inanıyorsanız, bari başkalarını

³ şayan-ı terahhum: acımaya layık

⁵ mücerret: sadece

⁴ tünd: sert; asık suratlı

da zorla inandırmak için boğazına sarılmayınız. Böyle beyhude korkularla zehirlenen hayatlara acımalıdır.

Bu son sözü söylerken gözlerini karısına dikti. O biçare kibirli kadıncağz her neden dolayı ise pancar gibi kızarıp önüne baktı. Hiç ses çıkarmadı. Montoni dahi biraz sonra çıktı gitti.

Kendi hisse-i tekdirinden dolayı Emily de pek ziyade müteessir oldu. Halası dahi tuvaletini icra için çıkıp gidince yalnız kalan kızcağz gönlünü eğlendirmek için şatoyu gezmeye başladı. Şatonun ta üstüne çıkıp etrafı temaşaya koyuldu ki üç taraf gayet yüksek ve sarp kayalar üzerine mebni olup dördüncü taraf, eğerçi bu mania-ı tabiiyeden⁶ mahrumsa da gayet müstahkem kulelerle müdafaa olunacak bir surette yapılmıştır. Terasaları külliye gezdikten ve min-asıl⁷ bu hisarın yapılmasındaki ihtimam ve itinaya fevkalhad⁸ şaşıktan sonra bir siper duvarı üzerine dirseğini dayatarak etrafa ve aşağıya doğru medd-i enzara⁹ başladı. Her ne tarafa baksa suubet ve menaaetinden¹⁰ ve bir vahşet-i müdhîşe içinde azim bir letafetten başka bir şey görünmüyordu.

O aralık şöyle uzacık bir yerde gözüne Montoni ilişti ki yanında iki uşak bulunduğu hâlde incecik bir izden yüksek bir kaya üzerine çıkıyordu. O kaya üstüne çıkıp durarak hisarı hariçten temaşa ile yanındakilere de bir şeyler anlattığı evza ve harekâtından mütebban¹¹ oluyordu.

Bu iki adam meyanında Emily, Carlo'yu tanıdı. Diğeri köylü kıyafetinde ve Emily'nin meçhulü bir adamdı ki Montoni asıl emir tarzında söylediği sözleri de bu adama hitaben söylüyordu. Emily oradan kalkıp şatonun sair taraflarını da gezmekteyken birdenbire kulağına birkaç arabanın birden avluya duhulünden mütehassıl¹² bir seda geldi. Bunu müteakiben şatonun büyük çanı da dangırdadı ki yeniden misafir geldiğine işarettir.

Evvel be evvel kızın hatırına gelen şey bu yeni gelenlerin içe-

⁶ mania-ı tabiiye: doğal engel

⁷ min-asıl: hakikaten

⁸ fevkalhad: fazlasıyla

⁹ medd-i enzar: uzaklara bakma,

¹⁰ suubet ve menaaet: zorluk ve çetinlik

¹¹ mütebban (ol-): anlaşılmak

¹² mütehassıl: hasıl olan; çıkan

risinde Kont Morano'nun da mevcut olması ihtimali olarak güya onunla mülakatını birkaç dakika daha tehire yardım edecekmiş gibi bir hükümle hemen odasına koştu, kapandı. Hele biraz sonra kapısının önünde bir ayak patırtısı peyda olunca kızcağızın havfı arttı.

Oraya kadar gelip müteakiben içeriye giren Annette'ti. Girer girmez dedi ki:

– Ah Matmazel! İşte Senyör Cavingi geldi. Onun vürudundan ne kadar memnunum bilseniz! Yalnız onun geldiği için değil, kendisi yalnız da değildir, Senyör Verezzi dahi beraberdir. Biri daha var. Hem de bilseniz kim! Kim olduğunu mutlaka bilemezsiniz.

Emily bu sözü işitir işitmez dizlerinin bağı çözülüp sedir üzerine yıkılıvererek:

– Aman yarabbi! Mutlaka Morano'dur, sözleri de ağzından dökülüverdi.

Annette kızın fenalaştığını görünce “Ya Hazret-i Meryem! Aman size ne oluyor Matmazel! Yanılıyorsunuz! Su! Aman gideyim su arayım!” diye yerinden fırladıysa da Emily o hâl-i zaafındaki nazik sedasıyla: “Yok, otur! Pencereyi aç! Kont aşağıda mı dedin?” diye kızı men eyledi. Annette dedi ki:

– Kont mu! Ben Kont'a dair bir kelime söylemedim. Hayır Matmazel Kont burada yoktur.

– Gerçek mi?

– O! Gepçerçek Matmazel! Ben demir parmaklıklı bir pencereden bakıyordum. Şimal tarafındaki biricik yarıktan ibaret olan penceresi. Arabalar geldiler. Böyle bir vahşi yere gelen adamlarda vahşiyane çehreden başka ne umulur? Bir de bakayım ki... Ah Matmazel az kaldı sevincimden kendimi pencereden dışarıya fırlatacaktım.

– Fakat söyle Allah aşkına gelen kimdir? Kimim için bu kadar sevindin?

– Ludovico! O da geldi Matmazel! Ludovico'yu tahattur ettiniz ya?

Hizmetçi kızın gevezeliği uzatmasından bıkip usanmış olan Emily mustaribane bir tavırla:

– Ne bileyim ben. O Ludovico kim oluyormuş? cevabını verince Annette bir tavr-ı istigrabla dedi ki:

– Acayip! Matmazel hiç Ludovico'yu unutabilmeniz kabil midir? Hani ya o güzel gondolun küreklerini çeken, hani ya son kayık yarışında büyük mükâfatı kazanan büyük Ludovico'yu! Canım o genç adamı ki kahraman, meşhur Roland ile Magribî Araplar hakkında o güzel destanları okurdu. Bir de hangi imparatordu o?... Şarl... Şarl... Ha ha.. manı, Şarlman'ı! Evet imparatorun destanlarını okuyordu. Hem de benim pencereimin altında. Hatta o mehtaplı gecede! Venedik'te Matmazel, Venedik'te. Ah onun negamatını¹³ ne kadar lezzetle dinliyordum.

Emily hiç canı istemediği hâlde gülmeye başladı. Dedi ki:

– Korkarım ki Annette o delikanlının negamatı senin kulağından ziyade kalbine tesir eylemiştir. Fakat bu baptaki esrarını herkesten ketmetmelisin. Be-tahsis¹⁴ Ludovico'nun kendisinden.

– Matmazel! Esrar-ı saireyi¹⁵ ferd-i aferideye¹⁶ açmamaya muktedirim ama bu sırrı bir türlü ketmedemeyeceğim.

– Pekâlâ pekâlâ! Sen bilirsin, şimdiki hâlde hiçbir fenalığım kalmadı. Yalnız kalabilirim.

– Ha! Bak Matmazel, size sormayı unuttum. Bu geceyi şu müthiş odada nasıl geçirdiniz bakayım?

– Alelade ve tabii bir hâlde!

– Hiçbir gürültü patırtı işitmediniz mi?

– Hiç!

– Hiçbir şey görmediniz mi?

– Asla!

– Acip şey!

– Neden acip olsun? Hem bu sualleri neden soruyorsun?

– Ah Matmazel bu oda hakkında pek çok rivayetler var da...

¹³ negamat: nağmeler; şarkılar

¹⁴ be-tahsis: özellikle

¹⁵ esrar-ı saire: diğer sırlar

¹⁶ ferd-i aferide: tek bir kişi

fakat bütün dünyanın altınlarını bana verseler, o rivayetleri yine size tebliğ edemem. Çünkü sizi korkuturlar.

– Mesele beni korkutmak meselesiye o zaten vâki oldu. Artık bakisini¹⁷ de söyleyebilirsin.

– Pekâlâ! Söyleyim ama... Aman yarabbi! Diyorlar ki Matmazel buraya ervah-ı habise gelirmiş. Hem de pek çok zamandan beri.

– Öyleyse dün akşam açık olan kapıların sürmelerini sürenler de bu ervah-ı habisedirler. Çünkü dün akşam yokladığımda kapı açıktı. Bu sabah sürmeli buldum.

Emily kendi havfını setr için şu sözleri mütebessimane bir çehreyle söylemiş idiyse de Annette bu sözlerden fevkalhad ürktü. Kemal-i heyecanla benzi uçarak sordu ki:

– Ey?

– Aşağıda işittin mi ki bu kapıyı uşakların biri kapamış?

– Hayır Matmazel, işitmedim. Bana bir şey demediler. Gideyim sorayım! diye Annette yerinden fırladıysa da Emily kızı tutarak:

– Sabret! Sana söyleyecek başka sözlerim de var. Şu oda hakkında ne biliyorsan, bana söylemelisin ve bana öğretmelisin ki bu merdiven nereye iniyor, dediyse de, Annette, Emily’den almış olduğu kapı sürmelenmesi havadisini bir an evvel işaaya¹⁸ can attığından:

– İşte gideyim bunu da sorayım Matmazel! Hem eminim ki Madam şimdi beni arıyor. Bir saniye daha teehhür edemem, diye fırladı gitti.

Gelenlerin içinde Morano bulunmadığından dolayı mutmain¹⁹ olan Emily, hizmetçi kızın zünun-ı batılaya²⁰ itikadından dolayı gülümsediyse de kendisi dahi bu korkulardan bikküllüye azade olmadığını da itiraf etmelidir. Odasının tebdili hakkındaki ricası kabul olunmaması üzerine eldeki odaya kanaat mecburiyetinde bulunan kızcağız, şu oda içini biraz tanzim etmek için kalktı, kitaplarını yerleştirmeye başladı ki bahtiyarlığı zamanında en büyük medar-ı

¹⁷ bakisi: geri kalanı

¹⁸ işaa: haber yayma; duyurma

¹⁹ mutmain: rahatlamış

²⁰ zünun-ı batıla: batıl inançlar

sefası²¹ bunlar olduğu gibi şu bedbahtlığı zamanında da en büyük medar-ı tesliyeti yine bunlardır. Bir aralık kitaplardan birini açıp güya gönlünü eğlendirmeye çalıştıysa da gözleri satırlar üzerinde ve akli başka yerlerde olduğundan muvaffak olamadı. Kaldırıp kitabı elinden atarak yine şatoyu gezmeye çıktı. Bu şatonun eski sahibesi hakkındaki rivayat-ı acibe²² tekrar hatırına gelmişti. Hele örtülü levha hikâyesi ondan az acip değildir a!

Odalara girip çıkmaya başladı. İçinde fena fena endişeler hüküm sürüyordu. Nihayet mahut kırmızı salona gelerek bir saniyecik kapı önünde irkildikten sonra olanca cüretini toplayıp içeriye girdi. Mahut örtülü levhaya doğru yürüdü ki bu levha emsal-i sairesine kıyas olunamayacak kadar büyük bir şey olarak duvara dayanmıştır. Örtüsüne elini uzattığı zaman yüreği gümbür gümbür çarpmaya başladı. Maahaza merakın galebesiyle cüret ve cesaretini topladı. Güyaettiği iş bir kabahatmiş gibi kemal-i havf ve ihtirazla²³ etrafına baktı, itminan-ı kalb hasıl eyledikten sonra perdeyi tutup...

Evet! Perdeyi tuttuktan sonra ne olduğunu hemen hemen kendisi de anlayamayacak bir hâle geldi. Vakıa tuttuğu perdeyi kaldırmıştı. Ama kaldırır kaldırmaz ellerinin bağı çözülürerek perde yere düşmüştü.

Bu perdenin setrettiği şey bir resim levhası değildi. Ne münasebet! Korkunç bir şey! Okadar korkunç, o kadar müthiş ki söylenemez. Kızcağızda söylemeye iktidar da kalmadı. Şırak diye olduğu yere yığılıverdi, bayıldı gitti.

Kim bilir neden sonra tekrar ihsasını²⁴ topladıkta perde arkasında gördüğü şey tekrar hatırına gelince az kaldı ki tekrar bayılsın. Tahtalar üzerinde sürünmek nev'inden bir hareketle kendisini salondan dışarıya atabilerek odasını bulduğu zaman güya müthiş bir girdaptan kurtulmuşçasına selamet-şinasane²⁵ bir nefes aldı. Şu kadar ki gördüğü şeyin hâlâ devam eden bakiye-i tesirâtı²⁶ sebebiy-

²¹ medar-ı sefa: eğlenme vesilesi

²² rivayat-ı acibe: tuhaf rivayetler

²³ kemal-i havf ve ihtiraz: aşırı korku ve çekinme

²⁴ ihsas: duyular

²⁵ selamet-şinasane: kurtulmuşçasına

²⁶ bakiye-i tesirat: etkilerinin arda kalanı

le artık bu odada yalnız oturamaz oldu. Bu şatoda şimdiye kadar ne gibi fenalıklar vukua gelmiş olduğunu o siyah perde arkasında müşahede eylediği ahval, kendisine anlatmış olduğu gibi bundan sonra daha ne kadar fenalıklar olabileceğini de düşündürmekteydi. Penceresi önüne gitti. Orası kendi için bir ilticagâh hükmünü aldı. Zira dışarıdaki sedalar uzaktan uzağa oraya gelmekte ve bazı bazı pencere önünden de adamlar geçmekteydi.

Biraz sonra Montoni ile Verezzi dahi konuşarak pencere altından geçtiler. Bunlardan biraz daha sonra Bertolini ve Cavigni de geçip diğerlerine ulaştılar. Bu hâlde Emily halasının yalnız bulunduğunu cezmederek onun yanına gitmek için odasını terk eyledi.

Madam Montoni tuvalet odasında akşam taamı için süslenmekteydi. Emily'nin uçkun çehresini görünce ıstırab-ı derununu anlayarak telaşa başladıysa da gayretli kızcağız esrarını ketm ile ıstırabını halasına göstermemek derecesinde cebr-i nefis edebildi. Hâlbuki dudakları hemen her an bu esrarın kâffesini ifşaya hazır ve âmade bulunuyorlardı. Yemek zamanına kadar halası yanında kalıp birlikte taam salonuna gittikleri zaman yeni gelen misafirleri orada buldular. Bunlar her zamanki şevk ve şetaret hâlinde olmayıp cümlesi derin derin düşünmekteydiler. Binaenaleyh ne Emily'ye ne Madam Montoni'ye dikkat bile etmiyorlardı. Pek az lakırdı söylüyorlardı. Montoni ise hemen hiç ağzını açmayıp onun vech-i abusuna²⁷ baktıkça Emily'nin içi titriyordu. Zira o anda kırmızı salonda siyah perdenin arkasında gördüğü şeyler kâmilten hatırına geliyorlardı.

Birkaç defa kızın rengi bozuldu. Renginden, hâlini de anlayacaklar zannıyla korktuysa da huzzar²⁸ dikkat etmedikleri gibi kendi de gayret eyleyerek her hâlde hâlini kimseye belli etmeyebildi.

Erkeklerin aralıkta bir iki üç söz ve uzun uzadıya fasılalarla söyleştikleri şey, o aralık İtalya'yı hercümerç²⁹ eylemekte bulunan iğtişaat³⁰ ve muharebat-ı dahiliyeye³¹ dairdi. Venedik hükûmetinin kuvve-i askeriyesi mukadderatından ve bu askere kumanda eden

²⁷ vech-i abus: somurtkan yüz

²⁸ huzzar: hazır bulunanlar

²⁹ hercümerç (eyle-): darına dağınık,

alt üst etmek

³⁰ iğtişaat: karışıklıklar

³¹ muharebat-ı dahiliye: iç çatışmalar

generallerin derece-i maharetlerinden filanından da bahsolunduysa da bu bahisler dostane değil âdeta hasmane³² idiler.

Kont Morano'dan hiç bahsolunmadı.

Yemekten ve uşaklar çekildikten sonra bir adam gelip haber verdi ki Venedik'te Orsino'nun mağdur-ı hançeri olarak katledilen asilzadenin vefatı şayi³³ olarak hükûmet de katilleri taharride son dereceye kadar takayyüd ve ihtimamda³⁴ kusur etmiyormuş. Bu haber Montoni'yi pek ziyade bizar ettiyse de arkadaşlarına hiç renk vermiyordu. Güya bu iş hiç kendisine ait değilmiş gibi bir tavr-ı lakaydane ile Orsino'nun nereye saklanmış olduğunu da sordu. Zira bu akşamki misafirler meyanında Cavigni'den maada hiçbiri Montoni'nin Orsino'ya yataklık eylediğinden haberdar değil diler. Bunlar Orsino'nun hemen cinayet gecesini bir yolunu bulup Venedik'ten kaçmış olacağını hükmeylediler. Zira kendileri dahi herifin en samimi ve en sadık dostlarından bulundukları hâlde Orsino, hiçbirisine, hiçbir haber verememişti. Montoni dedi ki:

– Onun kadar müvesvis³⁵ bir adamın en sadık dostlarına da bu yoldaki esrarını faş eylemeyeceği derkârdır. Fakat er geç elbette biçarenin yakası ele geçecektir.

Bu sırada kocası tarafından vuku bulan bir göz işareti üzerine Madam Montoni ve onun arkasından Emily salondan çıktılar. İki kadın her biri kendi ihtisasat-ı müteellimanesiyle³⁶ meşgul oldukları hâlde bir müddet şatonun siperli terasaları üzerinde gezindiler. Emily şu siyah perdenin setreylediği esrar-ı muhişeyi halasına faş edivermemek için bütün kuvvetiyle cebr-i nefse mecburiyet hisseyliyordu.

Bir aralık parapete* yaslanarak harici temaşa ederlerken yakınca bir yerde bazı amelenin işten paydos etmekte olduklarını gördüler. Orada bir de eski top vardı. Madam Montoni ne işlediklerini ame-

³² hasmane: düşmanca

³³ şayi (ol-): yayılmak

³⁴ takayyüd ve ihtimam: dikkat ve özen

³⁵ müvesvis: vesveseli; kuşkucu

³⁶ ihtisasat-ı müteellimane: kederli

duygular

* Parapet: kalelerde mazgal ve mazgal siperlerinin oluşturduğu girintili çıkıntılı dış duvarların üst bölümü, kale korkuluğu

leden sorup da: "Hisar tamir olunuyor Madam!" cevabını aldığı zaman istigrap etti. Zira burada uzun uzadı ikamet eyleyeceğine dair Montoni kendine bir şey söylememişti. Yine bu aralık hariçten bir hayli süvarilerin geçtiğini gördüler ki en önde yürüyen kumandan şatoya doğru gelecek zannolunuyordu.

Emily'ye meçhul olan bir sebepten dolayı Madam Montoni bu askerin zuhurundan ziyadesiyle meraklandı. Bu keyfiyeti kocasına ihbar için Emily'yi gönderdi. Montoni ve misafirlerinin oturdukları salona yaklaştıkta bunların yekdiğeriyle âdeta muaraza³⁷ eylediklerine delalet edecek bir şamata, kızcağızı kapı önünde irkiltti. Fakat müteakiben o şamata kesilmesiyle içeriye girebildi.

Bir tavr-ı gazubane ile birdenbere Emily'ye dönen Montoni kızın verdiği haberi sakitane dinledikten sonra cümlesi birden kalkıp terasalar üzerine çıktılar ve gayet telaşla süvarileri gözden geçirdiler. Ama derhal hükmolundu ki bunlar Modena taraflarına giden bir müfreze-i askeriyedir. Çaldıkları boru ve zillerin sedası bile işitilecek kadar yakından geçerek üniformaları ve silahları bile fark olunuyorlardı. Bu askerlerin şato tarafına hiçbir nazar-ı husumet atfetmeyecek geçmesi Montoni'yi büyük bir korkudan kurtardı. Asker bütün bütün uzaklaşıp gözden kaybolmadıkça ve borularının sedası bile işitilmemeye başlamadıkça Montoni terasa üzerinden ayrılamayıp ondan sonra aşağıya indiyse de gayet kaygılı ve kasvetli bir hâlde indi.

Gece taamını erkekler yalnız ettiler. Hem de kâffesi pek kasvetli bir hâlde! Madam Montoni dahi yeğenine hissettirmemek istediği azim bir korku ve elemle erkenden Emily'yi odasına gönderdi. Emily içini yiyip bitirmekte olan korkularını halasına açamayıp yalnız yatıncaya kadar Annette'in kendi yanında bulunması için bir müsaade istedi. Halası yeğenine bu müsaadeyi de güçlükle verdi. Hâlbuki Annette henüz diğer hizmetkârlarla gece taamında bulunduğundan Emily odasına kadar yalnız gitmeye mecbur oldu.

O تنها ve karanlık koridorlardan geçerken her tarafı istila eden mukassi³⁸ sükût, kızcağızı pek korkutuyordu. Bereket versin

³⁷ muaraza: kavgâ

³⁸ mukassi: kasvetli

ki uzaktan uzağa neşeli uşakların kahkahaları imdat makamına kail oluyordu. Bir kapının önünden geçerken içeriden dehşetli bir ses işitiyor gibi olduysa da durup dinlemeye cesaret edemedi.

Nihayet odasına vardı. Ocakta bir kıvılcım bile yok. Oturup eline bir kitap aldıysa da lambasının yağı bitip sönmek hâline takarrüb etmiş olduğundan kıraatı³⁹ da beceremedi. Annette hâlâ gelmiyor. Yalnızlık ve soğuk ve karanlık, zavallı yetimi o kadar ürküttü ki yine bu sırada siyah perde mesele-i müdhişesi de hatırına geliverince, yerinde oturamayıp kemal-i telaşla oda içinde gezinmeye başladı. Mahut merdiven kapısının önüne geldikçe tüyleri ürperiyordu. Kapıyı yoklayıp hâlâ dışarıdan sürmeli olduğunu gördü.

Annette'in vüruduna bin can ile müştaktı. Yalnız bu korkusundan dolayı da değil kızıdan soracağı bin şey olduğu için! Hele şu siyah perdeli levha hakkında Annette'in dün akşam itmam⁴⁰ edemediği şeyleri soracaktı. Çünkü bu perde o kadar mühim ve müthiş bir sırrı setreylediği hâlde nasıl olup da bu kapının açık bulundurulduğuna bir türlü mana veremiyordu.

Biraz sonra Annette elinde bir lamba olduğu hâlde zuhur etti. Caterina dahi bir kucak odunla geliyordu. Çatırtılı bir ateş ortalığa epeyce bir neşe verdiği zaman Caterina çekilip o zaman Emily evvela merdiven kapısının dün gece ne suretle kapanmış olduğu hakkında malumat alıp almamış olduğunu Annette'den suale başladı. Annette dedi ki:

– Buna dair hiçbir şey bilen yoktur Matmazel! Yalnız ihtiyar Carlo pek çok şeyler biliyorsa da söylemek istemiyor, bilakis kapının zaten kapalı olup olmadığını benden sordu. Zaten kapalı olmadığı hakkında yemin billah ederek teminat verdim. Doğrusunu sorarsanız Matmazel şu kule üzerindeki eski topun yanında yatabilirim de bu vahşi odada yatmaya cesaret edemem.

Emily gülümseyerek sordu ki:

– Yatmak için şatonun başka yerini beğenmeyip de eski topu beğenmendeki hikmet nedir? Zannedersen o yatak pek katı bir yataktır.

³⁹ kıraat: okuma

⁴⁰ itmam (et-): tamamlamak

– Evet Matmazel (havf ile sesini boğuk çıkararak) bu toptan bahsedişim bazı geceler o topun yanında da bazı hayalat görüldüğü rivayet olunmasından naşidir.

– Doğrusunu istersen sevgili Annette’ciğim bu yoldaki hikâyeleri nakledenler senin gibi bir inanıcı buldukları için kendilerini bahtiyar saymalıdırlar. Kim ne söylese inanıveriyorsun.

– Ah Matmazel topu size buradan gösterebilirim. Ta işte. Pencerenizden görünüyor.

– Evet ama onun yanında görünen cadılar nerede ya?

– Beklense onlar da görünürler.

Emily bu defa gerçekten bir kahkahayı menedemedi. Annette ise bu kahkahaya taaccüb⁴¹ eyliyordu. Annette’in bu kadar korkaklığı ve âdeta belaheti⁴² Emily’yi meyus ettiğinden asıl şu müthiş levha hakkında sormak istediği şeylerden vazgeçti. Daha şetaretli bir meseleden bahsedilmiş olmak için Venedik kayak yarışlarına dair bir lakırdı açtı. Annette dedi ki:

– İşte bana bu gondollardan bahsediniz ki kenarlarındaki kandillerle, o mehabetli gecelerde deniz üzerinde koşuşup uçuşmaları ne kadar latiftir. Hakikat kamerin Venedik’te görülen güzelliği sair hiçbir memlekette görülemez. Ya o nağmeler? Ludovico daima pencerenin altında ne güzel şarkılar çağırırdı. Ludovico’yu bildiniz ya, hani ya şu Ludovico’yu? Dün görmesi için o kadar arzu gösterdiğiniz mahut levhayı bana söyleyen de o Ludovico idi.

Levha sözünden Emily sapsarı kesildi. Maahaza Annette’in bildiklerini söyletmek için dedi ki:

– Hangi levhanın?

– O! Hani ya şu siyah örtülü müthiş levha!

– Sen... o levhayı sen gördün mü?

– Kim? Ben mi? O levhayı ha? Hayır Matmazel hayır! Asla! Fakat bu sabah gündüzün verdiği cesaretle kırmızı salonun kapısına kadar varmıştım ki hakkında o kadar acip ve müthiş şeyler söylenen levhayı

⁴¹ taaccüb (eyle-): şaşmak

⁴² belahet: ahmaklık

göreyim diye. Eğer kapısı kapanmamış olsaydı mutlaka girerdim.

– Kapısını kapamışlar ha?

Emily bu sözü söyledi ama pek heyecanlı bir hâlde söyledi. Zira düşündü ki Annette'in oraya gitmesi kendisinin ziyaretinden biraz sonra vukua gelmiş olup bu hâlde de kapının kapanması oraya kendinin girdiği görülmüş olmasındandır. Demek oluyor ki bu şatoda harekât ve sekenatı⁴³ daima tarassut ve tecessüs edilmektedir. Bunu düşününce şu hareketinden dolayı Montoni'nin cezasına duçar olabilmek ihtimalinden dahi korktu. Lakin bu havfını Annette'e göstermemek için yine bir tavr-ı lakaydane ile dereden tepeden sözler etmekte devam eyledi.

Gece yarısına karib bir zamana kadar beraber oturdular. Vakıa Annette birkaç defa gidip yatmak arzusunu beyan eylemiş idiyse de Emily bırakmamıştı. Ocaktaki odunlar tamamıyla bitmiş oldukları gibi, uzaktan gelen bir gürültü dahi büyük salon kapısının kapandığını izhar eylediğinden Emily, yatağına girmek lüzumunu hisseyledi. Bu aralık şatonun büyük çanı bir daha çalındı. Müteakkiben dış avluda bir de araba sedası işitildi. Yeni gelen misafirin Kont Morano olması ihtimali yine Emily'yi fenalaştırarak:

– Eyvah! Mutlaka Morano'dur! deyince Annette:

– Morano mu? Bu saatte Morano gelir miymiş? diye Emily'nin zannını iptal etmek istediye de Emily:

– Sana pek rica ederim Annette! Sözle vakit kaybetmeyelim. Git şunu anla da gel! deyince Annette lambayı alarak çıktı, Emily'yi karanlıkta bıraktı. Birkaç dakika evvel olsaydı, bu zulmet içinde Emily pek ziyade havf eylerdi. Lakin şimdi belanın daha büyüğü çatmış olunca, zulmet ona nispeten hafif kaldı da korkmayabildi.

Birkaç dakika sonra avdet eden Annette:

– Hakkınız varmış Matmazel! Bu vakit gelen misafir Morano imiş! haberini getirmesin mi? Biçare Emily gözlerini semaya kaldırarak hakikaten bayılmak hâline gelince Annette:

⁴³ harekât ve sekenat: davranışlar

– Ne oluyorsunuz Matmazel! Niçin sarardınız? Sabrediniz, bakalım niçin gelmiş? diye kızcağızı tesliyetle beraber pencereleri açarak biraz serin hava ve biraz da soğuk suyla tervihine⁴⁴ müsaraat eyledi. Emily gözlerini açıp da gelen zatın filvaki Kont olduğunu re'yü'l-ayn⁴⁵ görüp görmediğini sorunca Annette dedi ki:

– Evet! Re'yü'l-ayn gördüm zahir! Şimal tarafındaki biricik avluya nâzır olan penceresinden baktım. Dış kapı açılınca kadar Kont'un arabası bekliyordu. Birçok atlılar ellerinde meşaleler tutuyorlardı. Kapı açılınca Kont dahi arabadan inip içeriye girdi. Yanında bir adam daha vardı. Ben zannediyordum ki Mösyö Montoni çoktan yatmıştır. Lakin Ludovico bana haberverdi ki henüz yatmayıp diğer senyörlerle beraber meclis kurmuşlar ve müşavere ediyorlarmış. Hatta Ludovico parmağını dudaklarına götürerek bana “İş senin bildiğin kadar da değil. Daha neler var neler, ama sakın ha! Kimseye harf-i vahid çıtlatmaya gelmez” tembihini de verdi. Ah Matmazel kim bilir neler olacak!

Kont'un yanındaki adamın da kim olduğunu Emily sorduysa da Annette buna dair bir cevap veremedi. Emily şu Kont'un sebeb-i vürudunu⁴⁶ anlamak merakından çatlıyordu. Binaenaleyh:

– Canım Annette! Haydi git şu Kont'un uşaklarını gör de ağızlarından ne haber alırsan bana getir! emrini verdi. Annette:

– Güzel ama Matmazel karanlıkta nasıl gideyim? deyince Emily kendisine lambayı göstereceğini beyanla hizmetkârı cesaretlendirdi. Şayet koridorlarda Kont'a rastgeliverirler havfıyla birtakım gizli ve dolambaçlı yerlerden geçerek Annette'i uşakların koğuşu civarına kadar indirdikten sonra Emily yalnız avdet ederken kulağına bir kadının ağlayışı gibi bir seda geldi. Tabii ürkerek ilerledi. Seda tekrar edince bunun da bir hayalden, bir vehimden ibaret olmadığını hükmederek her ne kadar duçar-ı havf u hiras olduysa da sebebini anlamak merakı galebe ederek sedanın geldiği yerin kapısına doğru gitti. Elindeki lambayı uzacık bir yere bırakmıştı. Açtığı kapı bir bü-

⁴⁴ tervih: rahatlama

⁴⁶ sebeb-i vürud: geliş sebebi

⁴⁵ re'yü'l-ayn: kendi gözüyle

yük salona açıldı ki içerisi karanlık olup fakat onun derununa açılan diğer birkaç kapının yalnız birisinden hafifçe bir ziya geliyordu. Ağlayan kadının sedası da daha ayan beyan vasıl-ı sem'-i dikkati⁴⁷ oluyordu. Bir yandan merak, diğer taraftan merhamet kıza cesaret vererek yavaşça o kapıya kadar da sokuldu. Nihayet kapıya varıp içeriye atf-ı nazar-ı tecessüs⁴⁸ edince Madam Montoni'yi gördü ki tuvalet masasına kapanmış ve elinde bir mendil tutmuş olduğu hâlde hüngür hüngür ağlıyor.

Madam Montoni hani ya şu şen, şuh, şatır, mütekebbir, mağrur halası böyle ağlasın ha! İki ay evvel hayale hatıra gelir şey midir?

Fakat ocak başında da bir erkek oturuyor ki arkasını kapıya doğru dönmüş olduğu için yüzü görünemiyor. Kim olduğu tanınmıyor. Bu erkek aralıkta bir bazı şeyler söylüyorsa da o kadar aheste söylüyor ki ne dediği anlaşılamadığı gibi kim olduğu da sedasından anlaşılamıyor.

Vakıa Emily meraktan hemen kendisini ortaya koyarak işi anlamaya kadar ihtiyaç gördüyse de bu hâl halasını pek ziyade bizar edeceğini bildiği için o dereceye kadar varmadı. Yine yavaşça çekilip odasına geldi. Biraz sonra Annette dahi oraya avdet eyledi.

Fakat Annette sadra şifa verecek bir haber getiremedi. Kont'un uşakları buraya niçin geldiğini, ne kadar kalacağını bilmiyorlarmış. Yalnız yolların fenalığından şikâyet ederek böyle gece yarısı şu zahmetli seyahati ne maksatla ihtiyar etmiş olduğuna onlar dahi şaşıyorlarmış. Bu haberi verdikten sonra Annette dedi ki:

– Artık bana izin verirsiniz değil mi Matmazel? Ben de çekilip biraz istirahat edeyim. Zira pek yorgunum.

Emily dahi merhamet eyledi, fakat odası içine bir göz gezdirdikte korkuları yine teceddüt etti. Annette'e dedi ki:

– Evet! Ben uyuyuncaya kadar burada kal diye rica edemem. İhtimal ki bu gece ben hiç de uyuyamam.

– Hâlinize nazaran ben de öyle zannediyorum.

⁴⁷ vasıl-i sem'-i dikkat(i ol-): dikkat eden kulağına ulaşmak

⁴⁸ atf-ı nazar-ı tecessüs (et-): merakla göz atmak

– Fakat gitmezden evvel bana şunu da haber ver ki sen salondan çıktığın zaman Senyör Montoni, Kont Morano'nun yanından ayrılıp dışarıya çıkmış mıydı?

– Hayır Matmazel! Beraberdiler.

– Yanlışın olmalı. Sen oraya gittiğin zaman Montoni orada yoktu, yahut sonradan çıktı.

– Hayır Matmazel! Ben oraya gittiğimde Senyör orada olduğu gibi ben buraya gelirken yine kendisini orada bıraktım da geldim.

– Ya öyleyse halamın yanındaki erkek kimdi?

Emily bu son sözü âdeta bila-ihhtiyar⁴⁹ ağzından kaçırdı. Annette dahi alıklaşarak dedi ki:

– Kimse değildi. Madam çoktan dairesine çekilmişti. Şimdi kim bilir kaçınıcı uykudadır.

Emily sözün daha ilerisine varmadı. İş hizmetçi kızın dediği gibi olmadığı meydanda, ama bu nazik noktayı çok kurcalamaya gelmeyeceğini anladı. Vakıa kalbinden halası hakkında bin türlü şüpheler hem de haklı şüpheler bir anda geçiverdiler, ama hizmetçi kıza hiç renk vermeyip onu rahat etmeye gönderdi.

Annette gittikten sonra yalnız kalan Emily bir yandan kendi hâlini bir yandan halasının hâlini düşünmeye başladı. Babasının vefatından ve babasının kitap odasında mahut kadın resminin zuhurundan beri her taraftan yüz gösteren bunca esrar-ı acibe ve ahval-i müdhişeyi düşünüyordu. Vasiyet-i peder mucibince ateşe yaktığı kâğıtlar dahi hatırına geldi. Acaba şu esrarın bazıları bu kâğıtlarla hallolunabilecek miydi?

Bu noktalar üzerinde bed⁵⁰ eden ihtisasat zavallı yetimi yine birçok kuruntulara sevkeyledi. Şu odanın iki kapısı olup birisi bir mahall-i meçhule inen bir merdivene açılması ve o mahall-i meçhulün, mahut siyah perdeli levhanın mahfuz olduğu siyah salon olabilmesi ihtimali filan hep kızın korkularını teşdid⁵¹ etmekle ya-

⁴⁹ bila-ihhtiyar: istemeden

⁵¹ teşdid (et-): artırmak

⁵⁰ bed' (et-): başlamak

tağa yatmak zamanı geldikte bu gecenin mutlaka bir belalı gece olacağı yavrucuğun kalbine doğarak ne olursa olsun, her hâle karşı elde bir ihtiyat bulunsun diye soyunmaksızın gündüzlük elbisesiyle yatağına girdi.

Pederinden kendisine intikal etmiş en büyük dostu demek olan Manchon (Manşon) nam mini mini köpek dahi her zaman olduğu gibi karyolaya sıçrayarak hanımının ayakları dibinde yattıysa da gözleri de, kulakları da bir dikkatli nöbetçi gibi kuşku hâlindeydiler.

15 BİR ZİYARET-İ LEYLİYE

Meyus ve yorgun ve haif¹ olan efkârı bir dakikada bin gûşe-i evhama² uğraya uğraya Emily biraz uykuya varabilmiş olduğu zaman nısfü'l-leyl³ iki saat geçmişti. Uykuya vardıktan pek az bir zaman sonra yavaşça bir gürültü kendisini tekrar bidar⁴ eyledi ki bu gürültü âdetâ tamam kendi odası içinden geliyor gibiydi. Korkusundan titreyerek etrafı dinlemeye başladı. Hiçbir taraftan başka bir seda gelmeyince bunu da bir vehim eseridir zannetmek istediye de başını tekrar yastığına koyar koymaz gürültü teceddüd eyledi. Bu defa anlaşıldı ki mahut merdivenli kapının dış tarafından geliyor.

Bu anda dün gece şu kapıyı bir insan elinin sürmelemiş olduğu meselesi hatırına geldi. Buz gibi donarak bir hayli zaman la-yeteharrik⁵ bir hâlde kaldıysa da patırtının devamı üzerine sabır ve sâ mânî tükenerek kalktı, yatağı içinde oturarak ve cibinlik perdesini eliyle bertaraf ederek kapıya doğru hasr-ı nazar-ı dikkat eyledi.

İşitilen patırtı ve gıcırta kapının sürmelerini açmaya çalışan bir adamın şu işi kimseye duyurmamak için ne kadar dikkatli çalışsa yine men'edemeyeceği gıcırtilardan dı. Kapıyı açıyorlar vesselam!

Ocağın yanında asılı olan lamba yanıyor ama odanın cesametine

¹ haif (ol-): korkmak

² gûşe-i evham: vehimler köşesi

³ nısfü'l-leyl: gece yarısı

⁴ bidar (eyle-): uyandırmak

⁵ la-yeteharrik: hareketsiz

göre ziyası o kadar az ki köşeler âdeta zulmet içinde kalıyorlar. Kâh durup kâh tekerrür eden gürültüler biraz daha devam eyledikten sonra mahut kapı kımıldanmaya başladı. Müteakiben iç tarafa doğru açılarak içeriye bir hayal girdi. Bu anda Emily için bir çılgılık koparmak zaruret hükmünü aldıysa da, belanın böyle son derecelere kadar büyümesi üzerine kızcağız dahi son cesaretini toplayarak o zaruretin dahi fevkine çıktı. Kemal-i metanet ve sükûn ile hayal-i mezkûru tetkik ve takibe başladı ki hayal bir adım atarak bir durarak etrafa göz ve kulak gezdirmektedir. Gide gide ocak başına kadar vardı. Asılı olan lambayı alıp her tarafa doğru tutarak odanın etraf ve zevayasını⁶ muayene eyledikten sonra yine yerine koydu. Karyolaya doğru yavaş yavaş ve kemal-i ihtiraz⁷ ile yaklaşmaya başladı. O zaman Manchon dahi fırladığı gibi kemal-i telaşla avavelere koyulduysa da artık bir adam olduğuna ve hatta Kont Morano idiğine şüphe kalmayan hayal, kını içindeki meçiyle köpeği def ederek tamam yatağa kadar geldi.

Şimdi her hâl anlaşılmış oldu ya? Demek oluyor ki Montoni'nin kızı böyle bir kapısı dışarıdan açılan bir odaya koymaktan maksadı, Kont Morano'ya bir medhal⁸ tedariki içinmiş. Öyle değil mi?

Fakat heyhat! Bakınız müteakiben daha ne hakikatler meydana çıktı:

Biraz zaman Emily Kont'un yüzüne bakakalmıştı. Kont dahi bu müddet zarfında hayretini, helecanını bertaraf eyledikten sonra meçini bir tarafa atarak ve karyola önünde bir tavr-ı müsterhimane⁹ ile diz çökerek şu gelişinden hiçbir suikasdı olmadığını temine başlamıştı.

O zaman Emily artık yeisin mucip olduğu son cüret-i mazlumane ile yataktan dışarıya fırladı ki biraz evvel soyunmaksızın yatağına girmeyi kalbine tevlidinden¹⁰ dolayı Hakk Taala hazretlerine teşekkürler eyliyordu.

Yataktan atlar atlamaz Emily Kont'un girmiş olduğu kapıya doğru koştu. Kont da arkasından! Kız bir ayağını merdivenin ilk kademesine basıncaya kadar ilerileyerek merdivenin orta yerinde

⁶ zevaya: köşeler

⁷ kemal-i ihtiraz (ile): çok çekinerek

⁸ medhal: giriş

⁹ tavr-ı müsterhimane: yalvarırcası-na davranış

¹⁰ tevlid: doğma; doğurma

başka bir adam daha bulunduğunu gördüyse de o anda Kont kendisini kolundan yakalamış olduğu cihetle istikşafın¹¹ daha ilerisine muvaffak olamadı. Lakin keşfin bu kadarı da kâfi değil midir? Merdiven ortasında bir adam daha görmekle artık hiç şüphesi kalmadı ki eniştesi Montoni kendisini Kont Morano'nun eline teslim etmiştir.

Kendisini kolundan tutan Kont odanın ortalık yerine kadar çekip getirdikten sonra gayet âşıkane ve mütevaziane bir hâl ile dedi ki:

– Neden bu kadar havf ve telaş? Beni dinleyiniz Emily! Cenab-ı Hakk'a yemin ederek sizi temin ederim ki sizi rahatsız etmeye, korkutmaya gelmedim. Zira sizi seviyorum. Ah sizi esen rüzgârlardan vikaye¹² yolunda can fedası derecelerinde seviyorum!

Hem havf hem hiddetle genç Kont'un yüzüne bakıp duran Emily kendisini kurtarmaya çalışarak: “Bırakınız beni! Filhal benden el çekiniz!” dediyse de Kont el çekmeyerek bilakis:

– Dinleyiniz, Allah aşkına beni dinleyiniz. Hem size âşığım hem de meyus bir âşığım! İhtimal ki son defası olacak bu görüşte size baktıkça ihtiyarım¹³ elden gitmemek kabil olur mu? Hayır! Bu böyle olamayacak efendim! Montoni ne kadar melanet ederse etsin ona rağmen yine siz benim olacaksınız.

– Montoni'ye rağmen mi? Kulaklarım mı yanlış işittiler yoksa?
– Doğru işittiler. Diyorum ki Montoni alçağın, melunun birisidir. Bir hınzır ki sizi bana satmış olduğu hâlde yine...

Bir gece evvel kapının bir insan eliyle kapanması ve bu gece dahi Kont Morano'nun o kapıdan girmesi üzerine bu işler hep Montoni'nin işleri olduğunu bila-şüphe hükmetmiş olan Emily, şimdi bir de Montoni aleyhinde bu sözleri işitince evvelki hükmü bilküllüye yanlış olduğunu anladı. Artık bu defa hakikaten şüphe kalmadı ki dün gece kapıyı kapayan el Kont Morano hesabına hizmet etmiş bir eldir. Montoni'nin bu bapta şikâyetleri reddetmesiye hakikat-i hâlde ortada bir şey yoktur da vehmen öyle söylediğine zahip olmasındandır.

¹¹ istikşaf: keşfetme; öğrenme

¹³ ihtiyar: irade

¹² vikaye: koruma

Ahvalin bu tahavvül ve tebeddülü üzerine biraz vakit beht¹⁴ ve hayret hâlinde kalan Emily biraz aklını başına alınca Kont'un son sözüne cevaben dedi ki:

– Beni satmak büyük bir alçaklıktır. Fakat beni satın almaya da ne diyelim? Çıkınız! Hemen şimdi buradan çıkınız efendi! Yoksa şimdi avazım çıktığı kadar haykırıp sizi ele veririm. Eniştem Montoni'nin benim hakkımdaki merhametinden istihsal edemediğim muaveneti-ne¹⁵ sizin hakkınızdaki nefret-i cedidesinden¹⁶ dolayı nail olabilirim. Emily bu sözü hem vakurane hem cesurane bir hâl ile söylemişti. Fakat biliyordu ki avazı çıktığı kadar haykırsa dahi kimseye istimdad ve isti'anesini¹⁷ işittiremeyecek. Morano dedi ki:

– Montoni'den hiçbir ümitte bulunmayınız. Beni alçakçasına bir surette aldattı. Binaenaleyh benim de şiddet-i intikamım onun üzerine yıkılmak muhakkaktır. Size gelince Emily, mutlaka sizin hakkınızdaki bir başka mütalaası vardır ki o mütalaa ile benimle olan ahz u itasından¹⁸ ziyade kendisini müstefid ve ve mütemetti¹⁹ edeceğine ümit eyler.

Montoni'nin kendi hakkında daha başka bir mütalaası olabileceği maddesi Emily'yi düşündürmeye başladı. Morano bunu fırsat addıyla dedi ki:

– Fakat vakit kaybediyoruz Emily! Ben buraya Montoni'yi fasl u zemm²⁰ etmeye gelmedim. Sizi onun melanetinden kurtarmaya geldim. Kalbimdeki ateşleri size gösterip kendimi bu yeis ıstırabından ve sizi de Montoni tarafından vürudu muhakkak olan beliyat-ı müdhişeden²¹ kurtarmaya geldim. Emily! Montoni'nin niyetleri o kadar melunanedir ki onları mümkün değil siz takdir edemezsiniz. Tekrar ederim ki bu herif müthiş bir melundur. Menfaat ve garaz onu tahrik eylediği zaman ne dini imanı kalır, ne namusu, mürüvveti! Her fenalığı irtikâba hazırdır. Ben ki size perestiş eylediğim²² hâlde sizi

¹⁴ beht: şaşkınlık

¹⁵ muavenet: yardım

¹⁶ nefret-i cedide: yeni nefret

¹⁷ isti'ane: yardım isteme

¹⁸ ahz u ita: alışveriş

¹⁹ mütemetti (et-): faydalandırmak,

kazandırmak

²⁰ fasl u zemm (et-): çekiştirmek

²¹ beliyat-ı müdhişe: korkunç felaketler

²² perestiş (eyle-): tapma

onun elinde bırakabilir miyim? Aman Emily! Kendinizi bu mahbes-i beladan²³ kurtarmak için kaçınız. Haydi beraber kaçalım! Burada bir uşağı ele aldım, bütün kapılar bize açılacaktır. Yarın şafakla beraber Venedik'te bulunuruz.

Emily mahvolmuştu. Her taraftan mehib²⁴ ve müthiş belalarla muhat²⁵ olduğunu görüyordu. Ne bir şey düşünmeye ne bir şey söylemeye takati kalmayarak hemen bir sandalye üzerine yıkılıverdi. Kızcağızın zihninde yalnız bir şey kalmışsa o da Montoni'nin kendisini evvela Kont Morano'ya satmış olduğu hâlde, müteakiben daha büyük kâr ümidiyle bu ahz u itadan caymış olması kaziyesinden ibaretti. Bu hâl şu UdolfŞatosu'nda kendisini daha ne gibi beliyeler beklemekte olduğunu da düşündürerek korkusundan içi titriyor, tüyleri ürperiyordu.

Kızın bu sükûtu Montoni'nin ümitlerine kuvvet verdi. Kızın elini tekrar alıp kalbi üzerine götürerek kendisiyle birlikte firara razı olması için tekrar yalvarıp yakarmaya başladı. Kaç dakika tehhür²⁶ edilirse firarın o nispette tehlikesi artacağını anlatıyordu. O zaman Emily kudreti yettiği kadar sedasına metanet vererek dedi ki:

– Efendi! Artık bu tazyiklere nihayet veriniz. Vakıa şurada pek bedbaht bir kızım ama öyle kalmada devam etmeliyim. Rica ederim beni hükm-i tailime²⁷ terk ediniz.

Bu söz Kont'u da hiddetlendirdi. Gereği gibi gazapla dedi ki:

– Asla! Helaki tercih ederim de sizi terk edemem. Ah! Bu şiddetimi affediniz. Ne yapayım sizi kaybetmek düşüncesi zihnimi perişan ediyor. Montoni'nin neleri irtikâba müstaid olduğunu bilmiyor musunuz? Evet bilmiyorsunuz demek! Bilseniz benim sevdamla onun hıyaneti arasında hangisi tercih olunmak lüzumunda asla tereddüt etmezsiniz.

– Hiç tereddüt ettiğim yoktur.

– Öyleyse hemen gidelim. Arabam şurada kale duvarı altındadır.

²³ mahbes-i bela: felaket hapishanesi

²⁴ mehib: heybetli

²⁵ muhat: çevrilmiş

²⁶ tehhür (et-): gecikmek

²⁷ hükm-i taili: talihin hükmü

Bu sözü söylerken genç Kont kızı elinden çekip, hatta o güzel el üzerine bir de buse kondurmuş idiyse de Emily elini çekerek:

– Hata ediyorsunuz! Benim hayrımı bu derecelere kadar düşündüğünüze teşekkür edersem de, fakat bırakınız ki, ben kendi hâlimi kendim düşünüyüm. Her hâlde eniştem Montoni'nin himayesi altında kalmak isterim! deyince Kont, artık gazabından çıldırmak derecelerine geldi. Tepinerek dedi ki:

– Onun himayesi mi? Canım onun himayesi demek ne demek olduğunu daha size anlatamadım mı?

– Efendi! Mazur görünüz. Bu kadar mühim mesailde yalnız sözünüze itimat olunamaz. Söylediğiniz şeyleri ispat için ne bürhanınız²⁸ var bakayım?

– Burada ne bürhanım olabilir? Ona vakit mi vardır?

– Benim de öyle evhama kapılmaya vaktim yoktur Mösyö!

– O! Artık siz benim sabır ve tahammülümle eğleniyorsunuz ha? Size taabbüd²⁹ eden bir adamla izdivaç sizin nazarınızda bu kadar müthiş midir? Benim olması lazım gelen gönlünüzü mutlaka bir başkası işgal ediyor demek. Yazık o rakibe!

Morano bu sözleri söylerken sık ve açık hatvelerle oda içinde geziniyordu. Bu hâl ise Kont'un fevka'l-had gazabını gösterdiğinden Emily diyordu ki:

– Elbette bu şiddetler, bu hiddetler bana ispat ediyorlar ki, eğer kendimi sizin himayenize tevdi etmek ihtiyatsızlığını ele alacak olursam, yine bir erkeğin gazap ve şiddetinden kurtulmuş olamayacağım. Eğer şu hükmü reddetmek isterseniz, benden el çekiniz ki inanayım. Beni rahat bırakınız. Vallahi kendinizi Montoni'nin şiddet ve gazabına duçar etmiş olursunuz.

Bu söz üzerine genç ve şedid Kont bütün bütün kendisini kaybeyledi. Dedi ki:

– O! Gelsin, gelsin de o kadar alçakçasına aldattığı adamla yüz yüze bulunduğu zaman adalet ve hakkaniyet ne olduğunu yüreği

üzerine daldıracağım kılıçta görsün.

Bu tehdidi eder etmez Kont'un peyda eylediği tavr-ı gazab-nak³⁰ Emily'nin daha ziyade yüreğini oynatmaya başladı. Oturduğu iskemleden ayağa kalktıysa da bacaklarında vücudunu tutabilecek kuvvet kalmamıştı. Koridor tarafındaki kapıya bir nazar-ı hasret-i istimdadkârane³¹ fırlattı. Fakat oraya doğru kaçıp kurtulmayı ümit edemezdi. Çünkü kapıyla kendi arasında müthiş Morano bulunuyordu. Bunun üzerine hiddet ve şiddetin faydası olamayacağını gören Emily şayet rica ve niyazın faydası olur diye düşünerek dedi ki:

– Kont! Merhamet ediniz, gazabınızı teskin eyleyiniz. Merhametiniz yoksa aklınıza müracaat ediniz. Sizin aşkınız da âkılane değil husumetiniz de. Hakkımdaki sevdanız benim için büyük bir şeref olmak lazım geldiği hâlde işte böyle âkılane olmadığı için redde mecbur oluyorum. Sizin sevdanızı teşvik ve tezyid için benden zerre kadar bir hâl gördünüz mü? Mösyö Montoni'ye gelince size ne fenalık ettiğini bilemem. Beni rızamın hilafına olarak size tezvic hakkına malik midir ki ona aldandınız? Ondan nenin tazminini dava edebilirsiniz? Rica ederim ondan da vazgeçiniz. Bana itimat ederek şu şatodan çıkınız, gidiniz. Bir haksız intikamın mucip olabileceği vehametlerden kendinizi muhafaza eyleyiniz. Hele beni bu kadar üzüntülere uğrattığınız için husule gelecek nedametten dolayı daha şimdiden merhameti ele alınız.

– Bu müsterhimane sözleriniz benim selametim için midirler yoksa Montoni'nin selameti için mi?

– Her ikinizin de selametiniz için!

– Bir haksız intikam ha? Bana edilen hakaretlere, hıyanetlere karşı intikam haksız! Öyle mi? Evet, bu şatodan çıkarım ama yalnız değil! Gözyaşlanmın, ricalarımın istihsal edemedikleri şeyi kuvvetim istihsal edebilir. Adamlarım şurada emrime hazır dırlar. Sizi cebren arabama götürebilirler. Bağırırsanız da faydası yoktur. Onları kimse işitemez. Bunu siz de bilirsiniz. Binaenaleyh sakitane teslim olunuz Matmazel!

³⁰ tavr-ı gazab-nak: öfkeli tavr

yardım dileyen, özleyen bakış

³¹ nazar-ı hasret-i istimdadkârane:

Bu son emir âdeta lüzumsuzdu. Zira Kont kızın elinden yakaladığı zaman Emily havfından, yeisinden dolayı hiçbir mukavemet ve mümanaata³² muktedir olabilecek hâlde değildi. Yalnız:

– Kont, şu hâlde sizin elinizdeysem de düşününüz ki bu hareketiniz hiçbir muhabbete, emniyete, hürmete layık olmadığınızı ispat ediyor. Dostsuz, hamisiz bir yetime revagördüğünüz bu muamele-i cebbarane³³ elbette sizi nadim³⁴ eyler. Kalb-i beşer o kadar sert olmaz ki bu yoldaki cebbarlıklar nedameti mucip olmasın, diye yalvarmaktan başka elinden bir şey gelmiyordu.

Güya bu hâlde Emily'nin kendisinden başka hamisi kalmamış olduğunu göstermek için mini mini köpek havlayarak ortaya atıldıysa da ne yapabilecek? Kont dışarıdaki adamı: “Cesario (Sezariyo)” diye çağırdı. Herif işitip gelinceye kadar bu nidasını birkaç defa tekrar etmekle beraber Emily'ye dahi dedi ki:

– Emily! Beni bu cebirlere, bu şiddetlere mecbur eden sizsiniz. Vakıa zevcem olacak kadın hakkında şu muameleyi reva görüşüm beni nadim edeceğini ben de biliyorsam da sizi bir başkasına satmak için yine Montoni'nin elinde bırakmaktansa buradan kaçırmak cebbarlığını tercih eyliyorum.

Çağırdığı adam kapıya kadar geldiği gibi onun arkasından da daha birçoklarının geldikleri, mütelaşiyane³⁵ ayak patırtılarından anlaşıldı. Morano kendisini merdivene doğru götürürken Emily avazı çıktığı kadar bir haykırdı.

Kızın bu çılgınlığını müteakip koridor tarafındaki kapı dışında da ayak patırtıları peyda oldular. Köpek dahi bu yeni patırtıya havlamaya başladı. Kont'a da bir tereddüt geldi. O anda çatır çutur kapı açılarak Montoni yanında birkaç adamı bulunduğu hâlde yıldırım gibi bir sürat ve şiddetle oda içine giriverdi. Girer girmez meçini çekerek: “Davran Kont!” diye bir haykırdı. Kont dahi bu kumandanın teker-rürünü beklemeyerek kılıcını çekti. Fakat Emily'yı kendi adamlarına teslim eylemişti ki onlar dahi merdiveni doldurmuşlardı. Bir cüret-i

³² mukavemet ve mümanaat: direnme ve engelleme

muamele

³⁴ nadim: pişman

³³ muamele-i cebbarane: zorbaca

³⁵ mütelaşiyane: telaşlı

kahramanane ile Montoni'nin karşısına gelerek dedi ki:

– Nöbet senindir alçak!

Kılıçlar şakırdamaya başladı. Kont'un bir hamlesini Montoni bir siper hareketiyle defedebildi. Hatta bir hamle dahi kendisi etti. Montoni'nin adamlarından bazıları bunları ayırmaya tavassut eyledikleri hâlde diğer bazıları dahi Emily'yi Kont'un adamları elinden kurtarmaya çalışıyorlardı. Montoni ise hem istihza hem gazap tavrıyla diyordu ki:

– Seni haneme kabul edişim bunun için miydi Kont? Benim ilan-ı husumet etmiş düşmanım olduğun hâlde yine seni haneme kabul edişim kerimem sayılan bir kızı kapmak için miydi? Bu ne hıyanet?

Kont dahi diyordu ki:

– Hıyanetten bahsediyorsun ha?

Zapt etmek isteyenlerin ellerinden silkinip kurtularak “Alçak!” diye bir nara attı. İki mübariz koridora çıktılar. Orada bir mübareze başladı ki dehşeti görenlerin ödünü patlatıyordu. İkisi de birbirinin kanına susamışçasına savlet³⁶ ediyorlar. Huzzar hâlâ bunları mukateleden³⁷ menetmek istiyorsa da Montoni: “Kim yanıma sokulursa evvel onu gebertirim!” diye tehdit ediyor.

Kıskançlık, intikam hisleri Kont'u çıldırtmış olduğundan zavallı delikanlı kör körüne saldırıyor. Ona nispetle Montoni daha ziyade itidal-i demle³⁸ cenk ediyor. Bir aralık ikisi de hafifçe yaralandılsa da hiçbirisi yaralarına kulak vermeyip, mübarezede devam eylediler.

Nihayet Montoni biçare Kont Morano'ya öyle bir meç vurdu ki delikanlı sendeleyerek bir hizmetkârın kolları arasına yıkılıverdi. Bu galebeyi suistimale³⁹ de hazırlarak hemen meçin ucunu Kont'un yüreği üstüne koydu. “Aman” demezse batırıp öldüreceğini anlattı. Morano aman demeyeceğini birkaç kelime-i muhakkırane⁴⁰ ile anlatınca eğer Cavigni Montoni'nin kolundan yakalayıp silahını elinden almamış olsa, Kont'un kâmilten katledileceğine şüphe kalmamıştı.

³⁶ savlet (et-): saldırmak

³⁷ mukatele: birbirini öldürme

³⁸ itidal-i dem: soğukkanlılık

³⁹ suistimal: kötüye kullanma

⁴⁰ kelime-i muhakkırane: aşağılayıcı söz

Fakat Kont dahi artık eser-i hayat göstermiyordu. Montoni bunu görünce galibane bir ricat ederek naaşın derhal şatodan dışarıya atılmasını emreyledi.

Bu zamana kadar odasından çıkamayan Emily nihayet çıkarak böyle bir hâlde mecruha hasbe'l-insaniye⁴¹ lazım gelen müsaadeyi eniştesinden rica eylediyse de Montoni'de o merhamet, o mürüvvet ne gezer?

Şatonun civarlarında böyle bir mecruh⁴² hastayı barındırabilecek olsa olsa kulübe nev'inden bazı yerler bulunabileceğini düşünerek Montoni emreylemişti ki mecruh velev ki helak derecesinde olsun mutlaka şatodan harice çıkarılsın diye! Fakat Kont'un hizmetkârları, ta efendileri eser-i hayat göstermeyince bir yere götüremeyeceklerini katiyen beyan eylediler. Montoni'nin hizmetkârları dahi efendilerinden aldıkları emirler üzerine yerlerinden bile kımıldanmadılar. Cavigni korkarak bazı mülahazat serdedecek olduysa da Montoni kulak vermiyordu. Yalnız Emily merhamet ve şefekat-ı insaniyenin⁴³ mucip olduğu cüret ve cesaret ile o müstebidin gazabından korkmayarak mecruha bir kadeh su getirip orada bulunanlara dahi yarasını sarmalarını emreyledi. Montoni bir şey söylemedi. O dahi kendi yarasının ağrısına dayanamayarak çekildi, dairesine gitti.

Kont bi't-tedric⁴⁴ kendisine geldikte nazar-ı dikkatini celp eden ilk şey Emily oldu ki, kendisine doğru eğilerek ahvalini muayene eyliyordu. O zaman bir hiss-i nedamet, Kont'un kalbine rikkat vererek dedi ki:

– Ben bu belaya kendim layık oldum, fakat cezamı Montoni habisinden değil sizin elinizden çekmeliydim. Hâlbuki sizin tarafınızdan cezaya bedel merhamet görüyorum.

Kont'un ayrılması üzerine Emily dahi odasına çekilmek üzereyken Montoni tarafından bir adam gelerek Kont henüz şatodan dışarıya gönderilmemişse serian⁴⁵ def edilmesi emrini getirdi. Bunu işiten mecruhun çehresinde müthiş bir alamet-i nefret peyda olarak dedi ki:

⁴¹ hasbe'l-insaniye: insanlık gereği

met

⁴² mecruh: yaralı

⁴⁴ bi't-tedric: yavaş yavaş

⁴³ şefekat-ı insaniye: insanca merha-

⁴⁵ serian: hızla, çabucak

– Efendine söyle ki buradan ne zaman keyfime elverirse o zaman giderim. “Benimdir” iddiasında bulunduğu bu şatodan, güya bir engerek yılanının deliğinden çıkıyormuşum gibi kemal-i nefretle çıkacağım. Ama iş yalnız bununla bitmiş olmayacaktır. Kendisine söyle ki bir katl-i nefis cinayeti daha irtikâb edebilmesine meydan bırakmayacağım.

Bu söz cümlelerin sem’-i dikkatine⁴⁶ çarptı. Cavigni dedi ki:

– Kont Morano! Söylediğiniz sözlerin ne demek olduğunu bilerek mi söylüyorsunuz?

– Evet Senyör! Bu sözün ne demek olduğunu o da anlayacaktır. Ettiği cinayetlerin tesiri elbette hâlâ kalbinde olacağından...

O zamana kadar henüz ağzını açmamış bulunan Verezzi bu sözlerden fena hâlde gazaplanarak dedi ki:

– Kont Morano! Dostumu yüzüme karşı tahkire devam edecek olursanız, şu hançeri sinenize saplarım.

– Durmayınız Senyör. Montoni gibi bir alçağın dostuna da böyle bir hareket layık olur.

Bunu söyleyerek zavallı mecruh kemal-i nefretle yerinden fırlamaya azim gösterdiyse de akan kandan vücudunu tutabilecek kuvveti kalmamış olduğu cihetle yine adamlarının kolları arasına düşüverdi. Montoni’nin adamları Verezzi’yi zapt eylediler. Cavigni ondan biraz daha insaniyetli olduğu cihetle gazub⁴⁷ herifi oradan çıkarmaya gayret eyledi. Bu hâlleri görerek insaniyetin vahşetlerine nefretini arttıran Emily dahi tebaüd etmek üzereyken mecruhun bir niyazı yine mani-i mübaadet⁴⁸ oldu. Mecruh pek ziyade rica eylediği için kız dahi kendisine temayülle takarrüb⁴⁹ eyledi. Zira bu hâlde mecruh hakikaten şayeste-i merhamet idi. Kont dedi ki:

– İhtimal ki sizden ebediyen müfarakat ediyorum. Fakat size ettiğim tecavüzlerden dolayı affınıza nail olmazsam pek meyyus olarak gideceğim. Hem affınızı hem de biraz merhametini istida ederim.

⁴⁶ sem’-i dikkat: dikkat kulağı

⁴⁷ gazub: hiddetli; öfkeli

⁴⁸ mani-i mübaadet: uzaklaşmaya en-

gel

⁴⁹ takarrüb (eyle-): yaklaşmak

– Affımı asla diriğ etmedikten başka şu yaranızın iltiyam⁵⁰ bulmasına da dualar ederim. Bahtiyarlığınız için de dualar eylerim.

– Bu kadar inayetinizle dahi memnun olmalıyım. Bundan ziyadesine layık da değilim. Maahaza rica ederim Emily bazı kere beni derhatır⁵¹ ediniz. Taarruzatımı⁵² unutup bu taarruzu bana irtikâb ettiren aşkın şiddetini düşününüz.

Söz bu suretleri bulunca Emily artık orada kalamamaya mecbur oldu. Binaenaleyh:

– Size rica ederim Kont! Kendi emniyetinizi düşününüz de burada çok zaman daha kalmayınız. Verezzi’nin ettiği tehdidi düşündükçe netayicinden⁵³ titriyorum. Ya hâlâ burada olduğunuzu Montoni haber alırsa? deyince Kont’un çehresi kıpkırmızı olarak dedi ki:

– Mademki düşündüğünüz şey benim emniyetimdir, ben de size itaat ederim.

Bunun üzerine Emily’nin elini alıp öpmeye davrandıysa da Emily:

– Adiyö Kont!
diyerek elini çekti.

Bu esnada Montoni tarafından ikinci bir adam geldiğinden Emily o adamın getirdiği emre itaaten Montoni’nin yanına gitti. Montoni büyük salonun yanındaki bir küçük salonda bir sedir üzerine yatmış olarak yarasının acısına dayanamayacak derecelerde ıstırap içinde bulunduğu anlaşılıyordu. Bununla beraber tavrında kin ve gazap ve intikamdan başka bir cüret görülmüyordu ki metanetin bu derecesi hakikaten pek az adamlarda bulunabilir.

Emily herifin bu hâlini görünce korkusundan titredi. Vakıa birkaç defa adam gönderdiği hâlde Kont’un yanından ayrılamadığından dolayı bir de âlâ tekdir yedi ki, Montoni’nin, bu itaatsizliği kızın Kont’a yeniden peyda etmiş olduğu muhabbet-i deruna⁵⁴ hamletmesi, Emily’nin bütün bütün canını sıkımişti. Hatta Montoni demişti ki:

⁵⁰ iltiyam (bul-): iyileşmek

⁵¹ derhatır (et-): hatırlamak

⁵² taarruzat: saldırılar

⁵³ netayic: sonuçlar

⁵⁴ muhabbet-i derun: aşk

– İşte kadınlardaki hikmeti anlaşılmaz hoppalığın bir misali de budur. Ben Kont'u size tavsiye eylediğim zamanlar hiç söz dinlemeyerek reddeliyordunuz. Şimdi Kont'u tard⁵⁵ ediyorum da muhafız ve himaye eden siz oluyorsunuz.

Bu söz üzerine Emily:

– Ben mi Mösyö? Bu sözünüzü anlayamadım. Yattığım çifte odaya Kont'un gelebilmesi benim tertip ve muvafakatimle vukua gelmiş bir şey olmadığı elbette muhtac-ı isbat değildir, diye bu işten beraat ve masumiyetini meydana koyduysa da Montoni:

– Ya Kont hakkında o kuvvetli himayeniz neden neşet ediyor? Size iki defa haber gönderdiğim hâlde vaktiyle gözüne gözükmemeye gayret ettiğiniz adamı yanınızdan ayırmamakta ısrar eylediniz, dedi. Emily buna cevaben dahi:

– Bu işte merhametin hiç tesiri yok mudur? Kont'u o helake⁵⁶ karib hâlde görürüm de bir kadeh suyu da nasıl diriğ⁵⁷ ederim. Bu kadar metanet-i kalb olsa olsa ancak sizde bulunabilir, diye Montoni'nin merhametsizliğini işrab⁵⁸ eylediysen de bu söz dahi herifin gazabını müzdad⁵⁹ etti. Dedi ki:

– Oo, kinayeli lakırdılar ha? Fakat başkalarına ahlak dersi vermezden evvel düşününüz ki kadınlardan matlup olan tevazu ve hilm ve itaate... itaate!... anlıyor musunuz? Borçlusunuz!

Ömrünün bu gününe kadar bir kadın için en büyük ziynet ad-dolunan nezakete asla halel getirmemiş bulunan Emily, müstebit Montoni'nin bu lakırdısından pek ziyade müteessir olduysa da artık herifin gazabı, korkulmak lazım gelen bir dereceyi bulmuş olduğu için hiç ses çıkaramamaya mecbur oldu.

Bu aralık Ludovico gelip Kont'u civarda kâin bir kulübeye nakleyledikleri haberini getirdi. Montoni bu haberden memnun olarak Emily'ye artık oradan çekilebileceğini söyledi. Emily için bu emir cana minnet bilinecek bir nimet olmakla beraber çekildiyse de, bu

⁵⁵ tard (et-): kovmak

⁵⁶ helak: ölüm

⁵⁷ diriğ (et-): esirgemek

⁵⁸ işrab (eyle-): ima etmek

⁵⁹ müzdad (et-): artırmak

geceyi öyle her isteyeninin girmesine müsait olan bir odada geçirmeye artık cesareti kalmadığından hiç olmazsa Annette'i kendi yanında yatırmalarına müsaade olunmasını halasından ricaya gitti.

Halasını gayet fütursuz bir hâlde bulunca Montoni'nin bu geceki vukuatını bilmiyor zannıyla hadise-i vakıayı gayet ihtiyatla hikâyeye başladıysa da, bilakis halasının her şeyden haberdar olduğu hâlde böyle fütursuzluğu iltizam eylediğini anlayınca müteaccib oldu. Vakıa artık halası nazarında Montoni'nin söyleyecek hiçbir hâli kalmadığını biliyor idiye de maahaza kocası öyle şiddetli mecruh olduğu hâlde bikayd bulunabileceğini hiç ümit edemiyordu. Neyse Annette için istediği müsaadeyi istihsal edebilerek odasına çekildi.

Yolda koridordan ta kendi odasına kadar uzanan bir kan izinin döşeme taşlarından birisi üzerinde bir de göl peyda etmiş olduğunu görerek kızcağızın içi tiksindi. Odasına geldiği zaman ilk işi merdiven kapısını yoklamak oldu. Fakat kapıyı yine evvelki gibi dışarıdan sürmelenmiş bularak Annette'le beraber muktedir olabildikleri kadar ağır eşyayı kapı arkasına yığarak mümkün mertebe yine tahkim eylediler. Nihayet kız yatağına girdi. Annette dahi birkaç marsıgın yanmakta bulunduğu ocak karşısında büyük bir koltuk sandalyesinin üzerine yaslandı.

16 BİR SEDA

Montoni ve hanesi halkının alelacele Venedik'ten firar edersine vuku-ı azimetleri¹ bizi birtakım hakayıkın izah ve tafsilinden men eylemiş olmasıyla hakayık-ı mezkûreyi şimdi izah etmemize lüzum göründü.

Daha Montoni'nin Venedik'i o kadar istical ile terk etmiş olduğu günün sabahısı Kont Morano evvelden verilmiş olan karar mucibince nişanlısını almak için Montoni'nin konağına gitmişti. Ekseriya uşaklarla topdolu olan konak avlusuyla, derununda bu sabah tenhalık ve sükût görmesi delikanlının nazar-ı dikkatini açmıştı. Fakat konak içinde yalnız kalmış olan bir kapıcı karı kendisine kapıyı açıp da efendisinin bütün taallukat ve etbaıyla² sabahleyin erkenden sandallara binerek adadan mübaadet ve elbette kara tarafında bir yere azimet eylemiş olduğunu haber verince Kont'un istigrap ve hayreti her hududun haricine çıktı. Gördüğüne ve işittiğine bir türlü inanamayan delikanlı kapıcı kariya daha bin şeyler sorduysa da kadından hemen hiçbir cevap alamadı. Hem Montoni'ye hem kendi sevda-yı mecnunanesine lanetler okuyarak sofalar üzerinde bir aşağı bir yukarı haylice gezdikten ve ilk şiddet-i meyusanesi³ geçtikten sonra Montoni'nin mutlaka Udolf Hisarı'na ricat eylemiş

¹ vuku-ı azimet: gitme olayı

² taallukat ve etba: akrabalar ve uşak-

lar, hizmetçiler

³ şiddet-i meyusane: kederin şiddeti

olduğunu anlayarak oraya kadar takibine karar verdi.

Bu hâlde genç Kont, Montoni'yi şu ricate mecbur etmiş ol-
ması lazım gelen esbabı⁴ da bi't-teemmül⁵ buldu. Zira düşündü ki
Montoni'nin evvel emirde Emily'yi kendisine terke rıza göstermesi
kendisini pek zengin bir adam sanmış olmasından neşet eylediği
hâlde, muahharen kendi hâl-i serveti hiç de öyle tamah olunacak
kadar olmadığını öğrenmiştir. Vakıa da öyleydi. Montoni'nin bu
izdivaca rıza göstermiş olması, Kont'un hem servetine hem de men-
sup olduğu hanedanın pek ziyade asilzade bir hanedan olmasına
tamahen idi. Bir de nikâhın akdolunduğu gün Emily'nin pederinden
mevrus⁶ arazi ve emlaki kendisine terk ettireceği hakkında Kont'tan
bir söz almış idiyse de muahharan anlamıştı ki müflis Kont'un ken-
disi dahi Emily'nin emlakine tamahda olup bu bapta verdiği sözü
tutmayacaktır. Binaenaleyh ferdası için nikâha karar verilen gece
Kont'un Montoni'nin hanesine gelip nikâhtan evvel Emily'nin em-
lakini Montoni'ye ferağ eylediği hakkında bir senet imza etmesine
karar verilmişti. Hâlbuki Kont bu senedi de vermemek için o gece
gelmemiştir.

İşte Montoni'nin öyle alelacele Venedik'ten firarının, esbab-ı
saire-i cinaiyesinden⁷ maada bir sebebi dahi Kont'un ber mucib-i ka-
rar⁸ o gece gelip senedi vermemiş olması kaziyesiydi. UdolfŞatosu'na
firarda ise iki maksadı vardı. Birisi eğer Kont, Emily'ye filvaki o kadar
âşıkse elbette oraya kadar geleceğinden, matlup olan senedi orada
almak ve ikincisiye şayet onun aşkı dahi mal tamahından neşet
etmiş bir düzenbazlıksa, şatoya kadar gelemeyeceğinden, mukarrer
olan izdivacı böyle kolayca bozmaktı. Zira evinde Kont'un birçok
dostları vardı ki onların muavenetiyle orada Montoni'den intikam
daha kolay olurdu.

Dikkat olunmalıdır ki bu hesapların, tertiplerinin hiçbirisinde
Emily'nin menfaati, selameti asla düşünülmüyordu. Kızın pederin-
den kalan emlaki kendisine verilecek olursa Montoni zavallı yetimi

⁴ esbab: sebepler

⁵ bi't-teemmül: düşünerek

⁶ mevrus: miras kalmış

⁷ esbab-ı saire-i cinaiye: başka suç
sebepleri

⁸ ber mucib-i karar: karar uyarınca

Kont Morano gibi müflis, çapkın bir herife teslim edivermeye hazır ve amade idi.

İmdi Kont, Udolf Şato'suna vasıl olduğu zaman Montoni, "Herif yola geldi" diye sevinerek kendisini istikbal etmiş idiyse de Kont Morano daha oraya gelmezden evvel uşaklardan birisini ele alıp mahut merdiven kapısını peylemiş bulunduğundan, Montoni'ye senet filan lakırdısını bile etmeyerek nişanlısını kendisine teslim etmesi için işe tehdidattan başlamıştı. Montoni eğer Kont'un Emily'yi kaçırmak derecesindeki cüretini hesaba koysaydı daha o gece delikanlıyı kapı dışarıya ederdi. Fakat bu gösterdiği tehevvrleri⁹ hep kıza olan aşkına hamlederek sabaha kadar yola gelir ümidiyle o gecelik işi tatlıya bağlamıştı.

İşte Morano ile Montoni arasında Emily hakkında o zamana kadar ittifak varken bunun birdenbire nifaka¹⁰ tahavvül¹¹ edivermesi üzerine bu hâllerden dolayı eğer ihtiyar Carlo, Kont'un adamlarından ikisini hariçten bir araba tedarikinde görerek onlardan işi anlamamış ve Montoni'ye vaktinde haber vermemiş olsaydı, Kont'un Emily'yi mutlaka kaçırmış olacağına şüphe bile edilmemek lazım gelirdi.

Ertesi sabah Montoni kolu bağlı olduğu hâlde bermutat istihkâmların tamiri ameliyatını muayeneye giderek bir hayli zaman geçirdikten sonra bir uşak gelip, yeniden birtakım misafirler gelmiş olduğu haberini getirmesiyle Montoni yine dairesine avdet eyledi. Yine misafirleriyle kapanarak bir saat kadar müzakere-i mühimme ile vakit geçirdiler. Badehu evvelden mevcut olan misafirlerle beraber yine şatonun terasası üzerine çıktılar.

O belalı gecenin bakiyesini epeyce rahatla geçirmiş olan Emily ertesi sabah uyandığı zaman kendisini ümidi fevkinde bir ferah içinde bulmuştu ki bu da artık fi-mabad¹² Kont'un takibatından kurtulmuş olmasından neşet eyliyordu. Vakıa bir de eniştesinin kendi hakkında daha ne gibi efkâr-ı mel'aneti¹³ olduğunu, Kont'un etmiş olduğu ihtarla tahattur edince biraz canı sıkıldıysa da bu iç sıkıntısını kolayca

⁹ tehevvr: öfke; kızgınlık

¹⁰ nifak: bozuşma

¹¹ tahavvül (et-): dönüşmek

¹² fi-mabad: bundan böyle

¹³ efkâr-ı mel'anet: lanetli düşünceler

defedebildi. Penceresini açıp eline bir kâğıt ve kurşun kalem alarak etraftan şayan-ı tersim¹⁴ olan bir mahallin resmini yapmaya başladı. Bir de Montoni ve avenesi oraya geliverince resim daha güzel oldu. Çünkü yanında bulunan adamların çehreleri gayet vahşi ve korkunç olduğundan bu hâl mevkiin dahi dehşet ve vahşetiyle mütenasip düşmüştü. Kızın yaptığı levha müsveddesi o kadar güzel olmuştu ki bunu bir mükemmel levha hâline koyacak olsalar “Harabazar içinde bir haydut cemiyeti” diye tesmiyeye isbat-ı liyakat edebilirdi.

Herifler oradan defolduktan sonra resim dahi bitmiş olduğundan Emily bunu göstermek için halasının odasına gitti. Baktı ki Montoni dahi oradadır. Hatta karı koca bir de şiddetli muaraza hâlinde! Bu hâlde resim filan göstermeye imkân kalmadığından Emily hemen kapıdan dönmeye davrandıysa da, o zamana kadar her hâlini yeğeninden ketmetmekte bulunan halası bugün artık bütün ahvalin ifşasını arzu eylediğinden:

– Gitme kızım, dur! Dur da şimdiye kadar mümanaatı¹⁵ için bunca işkenceler geçirdiğim ahvali gözlerinle gör, kulaklarınla işit! diye kızı alıkoyup kocasına dahi dönerek:

– Siz de kızın yanında söyleyiniz efendi! Şimdiye kadar başımın etini yiyip bitirdiğiniz şeyleri şimdi söyleyiniz ki Emily dahi işitsin! dedi.

Lakin Montoni hiçbir şey söylemeyip bilakis kemal-i gazabla Emily’ye dönerek filhal odadan çıkmasını emredince, kızcağız artık halasının ibramlarına¹⁶ da kulak veremeyerek oradan çekildi gitti. Ama halasının bu herife varmak için etmiş olduğu mağrurane hamakata acıyarak ve onun belasıyla kendi başını da nara yakmış bulunduğundan dolayı korkusundan titreyerek çekildi.

Kız kapıdan çıkar çıkmaz Annette kendisini karşılayarak kemal-i telaşla dedi ki:

– Ah Matmazel her yerde sizi arıyorum. Eğer benimle beraber gelerseniz size gayet mühim bir levha gösteririm.

¹⁴ şayan-ı tersim: resmedilmeye değer

¹⁶ ibram: ısrar

¹⁵ mümanaat: engel olma

“Levha” sözünü işitince Emily’nin içi titredi. Annette’den daha ziyade telaşla sordu ki:

– Nasıl levha!

– Evet Matmazel. Bu şatonun eski hanımının resmi. Onun resmi olduğunu ihtiyar Carlo bana söyledi. Ben de düşündüm ki bunu görmeyi elbette merak edersiniz. Geliniz, çabuk geliniz Matmazel!... Fakat neye öyle benziniz kaçtı? Rahatsız mısınız Matmazel?

– Hayır Annette! Bir şeyim yok. Yalnız o tabloyu görmek istemiyorum da.

– A! Bir zaman öyle bir suret-i acibede gaybubet etmiş ve ervah-ı gaibeye¹⁷ karışmış olan kadının resmini görmemek olur mu? Böyle bir temaşa için ben bir dağ aşmayı göze kestiririm. Böyle korkunç yerlerde bulunduğum hâlde o acip ve garip şeyleri görmedikten, ve onlara dair olan hikâyeleri de dinlemedikten sonra buralarda işim ne?

– Emin misin ki o bir levhadır. Üstünde örtüsü var mı? Sen onu gördün mü?

– Allah Allah! Gördüm zahir! Örtüsü filanı yok. Bir levhadır.

Emily bu defa dahi havfını¹⁸ setr¹⁹ için cebr-i nefis²⁰ ederek Annette’le birlikte bir odaya kadar gitti ki uşakların koğuşunun yanındaydı. Orada Annette levhayı gösterdi. Tamam genç yaşında ve hüsn ü cemalinin mertebe-i tammesinde²¹ bir kadının resmi olup nasiye-i hâli²² asaletini gösteriyorsa da çehresinde öyle letafet-i tab’a delalet edecek alamet yok. O çehrede olan kadınlar pek ziyade şehvani olurlarsa da ihtisasat-ı nazike-i kalbiyeden²³ mahrum bulunurlar. Bu nevi kadınların hâl ve şanlıları mağrurane ve muannidane²⁴ bir metanetten ibaret olup her şeye karşı sabırsız olurlar. Tahammül ve hilm ve tevazu bunlarda bulunmaz.

Emily sordu ki:

– Bu kadının gaybubeti üzerinden kaç sene geçmiştir?

¹⁷ ervah-ı gaibe: kayıp ruhlar

¹⁸ havf: korku

¹⁹ setr: gizleme

²⁰ cebr-i nefis (et-): kendini zorlamak

²¹ mertebe-i tamme: en üst derece

²² nasiye-i hâl: yüz; çehre

²³ ihtisas-ı nazike-i kalbiye: kalbin ince duyguları

²⁴ muannidane: inatçı

– Rivayete göre yirmi sene Matmazel! Yahut ona yakın bir şey! Emily tekrar tasviri temaşaya koyuldu. Annette diyordu ki:

– Zannederim ki Mösyö bunu daha güzel bir odaya asmalıydı. Bu kocaman şatoya kendi sayesinde nail olmuş bulunduğu kadın, bu riayete layık olmaz mı? İhtimal ki bir sebebi vardır da böyle yapmıyor. Fakat buna dair kimseye bir şey söylememenizi rica ederim. Laf benden çıkmış olmasın Matmazel. Bakınız Matmazel bakınız!

Kızın işareti Montoni'ye idi ki o sırada odanın kapısı önünden geçiyordu.

Emily halasının yalnız kalmış olduğunu anlayarak tekrar onun yanına gitti. Kadıncağızın ağlamaktan gözleri şişmişti. Yüreği haylice fena olan bu kadın, Emily'yi dahi kendisi gibi zannederek hâlimi anlarsa bana acıyacağına bir hiss-i müntakimane²⁵ ile memnun olur havfıyla hiçbir şey söylememeyi iltizam etmiştiyse de, ıstırabı, artık derdini saklayamamak derecesine varmış olduğundan ne olursa olsun Emily'ye hâlini anlatmaya karar vermişti. Binaenaleyh ağlayarak dedi ki:

– Ah Emily! Dünyada kadınların en bedbahtı benim! Ne zalimane muamelata duçar oluyorum. O kadar hâl-i ikbalde iken bu idbara duçar olacağımı kim hesap edebilirdi? Acaba bu dertlere bir çare bulunabilecek mi? İnsanın en parlak ümitleri ekseriya kendisini aldatıyor da en hakîmler²⁶ bile kendi başlarını kendi elleriyle belaya sokuyorlar. Bu adamın teklif eylediği izdivacı kabul eylediğim zaman bilahare işin bu suretlere döneceğini kim ümit edebilirdi.

Emily düşünüyordu ki işin bilahare böyle olacağı evvelinden de anlaşılabilirdi. Fakat bu dakika zavallı halasını muaheze edecek dakika değil. Kadıncağız tesliye muhtaçtı. Binaenaleyh melek-siret²⁷ Emily halasının yanına oturup dili döndüğü kadar hakimane sözlerle teselli vermeye çalıştıysa da, kadıncağız öyle kolaylıkla teselli kabul edebilecek hâlde değildi. Kocasını aleyhinde pek hiddetli olduğundan diyordu ki:

²⁵ hiss-i müntakimane: intikam hissi

²⁷ melek-siret: melek huylu

²⁶ hakîm: hikmet sahibi; filozof

– Nankör herif! Her cihetle beni aldattı. Beni memleketimden, dostlarımdan ayırmış olması ve bir mahpese hapsetmesi az gelmiş. O tavr-ı kibaranesine, o israf derecesindeki mesarifine²⁸ nazaran bu herifin iki cebinde bir parası olmadığını kim tahmin edebilirdi. Bilseydim varır mıydım? Nankör! Gaddar! Zalim!

– Hiddetinizi teskin ediniz halacığım! Hiç olmazsa bu şato ile Venedik'teki konak onundur ya! Eğer bunlardan başka bir sebep-i teellüm varsa...

– Bunlardan başka! Bunlar kâfi değil midirler? Şimdiye kadar kendisine ne kadar para vermişsem, hepsini kumarda kaybetmiş. Bugün de emlakimi kendisine terk edeyim diye başımın etini yiyip bitiriyor. Kontratoları ona vermeliymişim de kiralari o alsınmış. Söyle bakayım, beni makhur²⁹ etmek için bunlar kâfi değil midir?

– Şüphe yok. Fakat bilmiyordum ki...

– Borç altında ezilmesi kâfi değil mi? O kadar borçlu ki ne bu şato ne de Venedik'teki konak satılsa borçlarına kifayet etmez. Demek bunlara da malik değil.

– Ah halacağım! Bu felaketleri keşke hiç işitmemiş olsaydım. Ben de teessüfümünden...

– Emlak evrakını vermediğimden dolayı bana o kadar hakaret ve şiddetle muamele etmesi şikâyetlerim için kâfi değil midir? O izacı³⁰ arttırdıkça ben de mukavemeti arttırdım. Kendi tehdidatı elvermiyormuş gibi bir de dün akşam o Verezzi haydudunu buraya, odama kadar gönderip onun da tehdidatıyla beni bir kat daha işkence ettirdi.

Bu söz üzerine Emily dün gece halasının odasında bir erkek görmüş olması üzerine hasıl olan şüphelerini kemal-i nedametle reddeyledi. Madam Montoni ise sözün arkasını kesmedi. Dedi ki:

– Evet! Benim yalnız bir kabahatim olmuşsa, o da inayetimi, lütfumu kolayca ve derhal bu herife erzânî³¹ eylediğimden ibarettir. Lakin işin bundan sonrası için karar-ı kat'i verdim. Hiçbir tehdit,

²⁸ mesarif: masraflar

²⁹ makhur (et-): kahretmek; aşağılamak

³⁰ izac: bunaltma; eziyet

³¹ erzânî (eyle-): layık, uygun görmek

hiçbir kuvvet beni bu azm-i kat'iden caydıramayacaktır. Onun o muamelat-ı ma'yubesine³² nasıl mukabele edeceğimi görecektir. Gadrinden, zulmünden hiç korkmayarak layık olduğu lakırdıları yüzüne karşı söyleyeceğim.

Madam Montoni bu lakırdıları bir hiddet-i mütezayide³³ ile söylemişti. Emily dedi ki:

– Ah Madam kendinizi gözetiniz. Bila-lüzum bu adamı hiddetlendirmeyiniz. Korktuğunuz şiddetli muamelatı size davet etmiş olmayınız.

– Bence hepsi müsavi. Yoksa emlakimi kâmilten terketmeyi mi nasihat edeceksiniz?

– Hayır Madam! Bunu demek istemiyorum, fakat...

– Ey! Fakat?

Kadının gazabından Emily korkmaya başladı. Kemal-i ihtiraz³⁴ ile dedi ki:

– Mösyö Montoni'yi takdir edeceğinizi söylemiştiniz!

– Layık değil midir?

– Evet, ama bu hâl sizin için muvafık-ı ihtiyat olur mu?

– İhtiyat! İhtiyat! Tamam her taraftan duçar-ı şiddet olduğum zaman mı ihtiyat?

– İşte bu şiddetleri men için ihtiyat lazımdır sanırım.

– Demek istiyorsunuz ki herifin ayaklarına kapanayım. Şimdiye kadar ettiklerini affedeyim. Emlakimi vereyim. Öyle mi?

Allah göstermesin Madam! Fakat ihtimal ki hakikat-i ahval³⁵ sizi bu kadar meymus edecek derecelerde değildir de...

Madam Montoni'nin gazabı, hiddeti artık hadd-i marufu tecavüz etmiş olduğundan bunun bir kısmını da Emily'ye tahvil ederek sözünü kesti. Dedi ki:

– Vay zalim kız vay! Vay merhametsiz vay! Şikâyet hakkı olmadı-

³² muamelat-ı ma'yube: ayıplanmış muameleler, davranışlar

³³ hiddet-i mütezayide: artan hiddet

³⁴ kemal-i ihtiraz (ile): çok çekinerek

³⁵ hakikat-i ahval: gerçek durum

ğımı bana inandırmak istiyorsunuz ha? Kocam parlak, müstakbelim mucib-i tesliyet, ıstıraplarım asılsız olduğunu bana inandırmak istiyorsunuz. Öyle mi? Ben sizin gibi hayalperest değilim. Ne garip tesliye! Bense ahvalimi merhametli bir kimseye açayım da derdime ortak olsun diyordum. Amma dert ortağı ha! Meğer siz kendi derdinizden başka dünyada dert olamaz itikadındaymışsınız. Yıkılınız karşımdan!

Emily cevaba muktedir olamadı. Kemal-i ihtiramla³⁶ halasını selamlayarak çıktı. Montoni hakkında zevcesinden aldığı haberleri vaktiyle Valancourt'dan aldığı haberlere katarak zavallı kızcağız bu herif hakkında neler düşünmeye başladı. Mecruh Kont'un bu şato için "Montoni'nin benim dediği!..." diye söylediği sözün de hükmünü düşünmeye başladı. "Yeni bir katil daha ikına meydan bırakmayacağımla..." tarzında söylediği şeyi de!

Emily kendisinin dahi bu hâlde bir adamın eline tevdi edilmiş bulunduğunu görünce yüreği titredi. Fakat korkmak, titremek para eder mi? Hiç olmazsa bela meydana çıkıncaya kadar muhafaza-i metanet³⁷ lazım olduğundan yine siper üzerine can attı ki kendisi için müsaade verilmiş olan yegâne gezinti mahalli burasıydı. Orada, sabahleyin gelmiş olan üç yabancıyı görerek yine ürktü. Herifler kendisine doğru geliyorlardı. Kendisi de istihkâmların öte ucuna geçmek için bunların yanlarından geçmeye mecburdu. Güya medar-i tesettür³⁸ olmak için yüzündeki duvağı indirdiyse de, o parlak cemali duvak dahi setredemiyordu. Herifler kendisini kemal-i hayretle temaşa ederek bir fena İtalyanca ile birkaç lakırdı söylediler ki Emily bunların yalnız birkaç kelimesini anlayabildi. Hele bunlardan bir tanesinin çehresi, elbisesi o kadar vahşiyaneydi ki onu görüp de ürkmemek muhal di. Emily bunların yanından süratle geçtiği hâlde bu herifin vahşiyane ve şekavet-cuyane³⁹ çehresi bir daha unutulmamak üzere hafızasına hak ve nakşolundu kaldı.

³⁶ kemal-i ihtiram(la): çok saygılı olarak

³⁷ muhafaza-i metanet: dayanıklılığı koruma

³⁸ medar-i tesettür: örtünme aracı

³⁹ şekavet-cuyane: eşkıyaya yakışır, benzer

İstihkâmların öte ucuna vardığı zaman arkasına baktıkta gördü ki yabancılar dahi durup dönerek kendisini temaşa ediyorlar ve kemal-i telaşla bir şeyler söylüyorlar. Havfı artarak hemen odasına can attı.

Bu akşam Montoni arkadaşlarıyla beraber gece taamını pek geç olarak tenavüle⁴⁰ kıyam eyledi. Kont Morano'ya galebesinden dolayı pek mağrur olduğundan o iftihar ile mutadından bir hayli ziyade şarap içti. Taamın sonlarında uşaklar çekildiği zaman bunların muhavereleri daha serbestane ve serbazane bir suret aldı. Söz Kont Morano'ya tahavvül ederek Verezzi, Kont'un güya bu şato meşruan Montoni'nin malı olmadığına ve Montoni'nin bir katle daha cüret etmesine meydan bırakmayacağına dair söylediği sözleri dermeyana başladı. Bu sözler, daha mebadisinde Montoni'yi pek ziyade hiddetlendirmeye başladığından Cavigni o sözleri terk etmesi için Verezzi'ye kaşla gözle işaretler ediyor idiyse, de herif anlayamıyordu. Nihayet Montoni âsâr-ı gazabını da meydana koydu. Hiddetinden çehresi kül gibi kesildiği hâlde elindeki kadehi sofraya üzerine vurarak dedi ki:

– Vay! Beni kendi soframda dahi tahkir ediyorsunuz ha! O çılgın Kont'un hezeyanlarını şimdi burada tekrardan maksadınız nedir? Gaza ve mecruhiyet hâlleriyle bütün bütün zihni perişan olan bir adamın sözlerine inanmak mı istiyorsunuz yoksa.?

Verezzi herifi teskin için dedi ki:

– Senyör! Biz kendi bildiğimiz şeylerden başka bir şeye inanmayız.

Montoni: – Ne dediniz?

Verezzi: – İnanacağımız şeyleri Kont'tan öğrenmeye muhtaç değiliz.

Montoni biraz hiddetini tadil ederek dedi ki:

– Beni mazur görünüz dostlarım! Namusuma ait mesailde⁴¹ hiç şakaya gelemem. Namusuma taarruz edenlerin cezasız kalmaları bence kabil değildir. Şu şarap şişesini bu tarafa sürünüz!

⁴⁰ tenavül: yeme

⁴¹ mesail: meseleler

Cavigni: – Matmazel Saint Aubert’in sıhhatine içelim!

Bertolini: – Asıl şatonun sahibesi sıhhatine içmeliyiz.

Montoni hiçbir şey demedi. Fakat misafirlerin kâffesi:

– Evet! Evet! Şatonun sahibesinin sıhhatine! diye haykırdıklarından Montoni dahi bir baş işaretiyle muvafakat gösterdi. Kadehler içildikten sonra Bertolini dedi ki:

– Şatoyu bu kadar ihmal ile terk eylediğimize müteessifim Senyör. Ne güzel, ne âli şato!

Montoni: – Evet! Âmâl ve mekasıdımıza⁴² pek muvafıktır. İhtimal ki buna nasıl malik olduğumu bilmezsiniz. Bir hadise ile!

Bertolini gülerek dedi ki:

– Bahtiyarane hadise! Bana da öyle bir hadise vaki olmasını pek isterdim.

Montoni dik ve keskin bir nazarla Bertolini’nin yüzüne baktı. Dedi ki:

– Eğer bana kulak verecek olursanız, size bu keyfiyeti hikâye ederim.

Verezzi ile Bertolini gayet müştakane⁴³ bir tavr-ı intizar⁴⁴ peyda eyledilerse de Cavigni bu hikâyeyi zaten bildiği cihetle o kadar ehemmiyetli davranmadı. Montoni dedi ki:

– Bu şato bana geçeli yirmi sene kadar oluyor. Ondan evvel sahibesi olan kadın, uzaktan uzağa akrabamdandı. Familyamızın son vârisi olduğum için kendisine gönlümü ve dest-i izdivacımı takdim eyledim. Reddeyledi. Besbelli benden başka sevdiği adam dahi onu tezevvüc etmemiş. Kadıncağız müthiş bir merak illetine müptela oldu. Umarım ki kendi hayatına kendi eliyle hatime çekti. O zaman ben burada değildim. Binaenaleyh bu işin müstağrak olduğu esrarı keşfedemedim. İşte bu baptaki akvali⁴⁵ size hikâye edeyim!

Bir de bu aralık halka-i ahabın haricinden bir seda: “Evet! Evet!

⁴² âmâl ve mekasıd: emeller ve mak-satlar, gayeler

⁴³ müştakane: istekli

⁴⁴ tavr-ı intizar: bekleme tavrı

⁴⁵ akval: sözler; söylenenler

Hikâyet et!” diye huzzarın sem’-i havf u hirasına⁴⁶ vasıl olmasın mı?

Montoni derhal sesini kesti. Hazır bulunanlar güya bu sözü kim söyledi diye birbirlerine bakakaldılar. Lakin ilk havfları çabuk zail oldu. Montoni dedi ki:

– Bizi dinleyenler mi var? Öyleyse hikâyenin alt tarafını bir başka defa ikmal ederiz. Hele şu kadehleri doldurunuz.

Huzzar salonun etrafına göz gezdirdiler. Verezzi dedi ki:

– Bah! Kimse yok. Rica ederim Senyör, devam ediniz!

Montoni: – Kulağınıza bir ses gelmedi mi?

Bertolini: – Zannederim ki bir ses oldu.

Verezzi: – Bize öyle gelmiş olmalıdır Hiç kimse yok diyorum. Rica ederim devam ediniz!

Montoni biraz daha bekledikten sonra hikâyesine tekrar başladı. Fakat bu defa yavaş sesle söylediğinden huzzar işitebilmek için sıkışmaya mecbur oldular. Montoni diyordu ki:

– Şatonun sahibesi Sinyora Laurentini birkaç mahdan beri zihince bir büyük perişanlık gösteriyordu. Bazı kere sakinane bir hayale dalar gider, bazı kere dahi gayet şiddetli bir gazap hâlinde bulunmuş. Bir teşrinisani⁴⁷ akşamı yine böyle bir galeyan-ı efkârdan sonra odasına çekilip, kimse gelmemesini de emretmiş. Oda ise Emily’nin yattığı odaymış. İşte o gecedен sonra dahi kendisini bir daha gören olmamış.

Bertolini: – Nasıl nasıl? Bir daha gören olmamış mı? Naaşı da odada bulanmamış mı?

Montoni: – Hayır!

Hepsi birden: – Naaşı da bulunmamış ha?

Montoni: – Hiçbir vakit!

Bertolini: – Öyleyse intiharını ne gibi esbabdan dolayı zan veya hüküm etmişler?

Hepsi birden: – Evet! Ne gibi esbabdan dolayı?

⁴⁶ sem’-i havf u hiras: korkan kulak

⁴⁷ teşrinisani: kasım

Montoni: – Bunu da size şimdi anlatırım. Fakat ondan daha evvel size daha garip bir şey hikâye etmeliyim. Fakat bu sözler şu odadan dışarıya çıkmayacaklardır. Anladınız mı? En mühim esrardandırlar. İyi dinleyiniz!

Yine evvelki o seda-yı acib:

– Evet! İyi dinleyiniz, deyince cümlesi birden mebhut⁴⁸ oluverdiler. Hele Montoni'nin çehresi pek fena bozuldu. Cavigni dedi ki:

– Vallahi bu bir hayal değildir.

Bertolini:

– Evet! Ben de işittim bunda bir hâl var.

Montoni kemal-i havf u helecanla yerinden kalkarak dedi ki:

– İş artık bir fevkaladelik kesp ediyor.⁴⁹

Montoni'den sonra cümlesi ayağa kalktılar. Ortalık karıştı. Uşakları çağırdılar. Her tarafı kemal-i dikkatle aradılar. Hiç kimseyi bulamadılar. Cümlelerin havfı, hayreti arttı. Daima o kadar cesur olan Montoni bile korkusundan helak derecesine takarrüb etmişti. Dedi ki:

– Şu salondan çıkalım. Bu hikâyeyi de bırakalım. Pek ciddi ve mühim şeydir.

Cümlesi bir başka salona geçerek orada hikâyeye devam olunmasını Montoni'den rica eyledilerse de mümkün değil ricalarını kabul ettiremediler. Havfını göstermemek için cebr-i nefis eyliyor idiye de yine havfı görünüyordu. Verezzi sordu ki:

– Senyör! Vehim ve hayale başkalarının itikadına gülerken şimdi siz de vehme, hayale inanacak mısınız yoksa?

Montoni:

– Hayır! Zünun-ı batılaya⁵⁰ itikadım yoktur. Fakat böyle acip ve garip sesler işitilmesi ne demek olduğunu anlamalıdır.

Bunu söyleyerek kendisi o salondan dahi çıktı. Diğer arkadaşlar dahi dağıldılar.

⁴⁸ mebhut (ol-): susmak

⁵⁰ zünun-ı batıla: batıl inançlar

⁴⁹ kesp (et-): kazanmak

17
VALANCOURT

Biraz da Valancourt'a atf-ı nazar edelim: Malumdur ki Emily'nin azimeti esnasında Valancourt meymus ve mükedder bir hâlde Tholouse'da kalmıştı. Her gün artık Tholouse'dan da müfarakat lazım olduğuna karar verir idiyse de yine her gün bu kararını icraya yeni bir mâni bulurdu. Emily'nin bunca yadigârlarıyla memlu¹ olan bir memleketten ayrılmak delikanlıya pek müşkül geliyordu.

Madam Montoni'nin bahçelerini muhafazaya memur olan uşağı elde ederek her gün bahçede gezinir ve Emily'yi düşünürdü. Vakıa bu düşünceleri de gayet meymusane idiyse de her hâlde âşıkane oldukları için yine safadan, lezzetten âri değildiler. Kâh terasa üzerine kâh küçük köşke, hâsılı Emily ile görüşüp konuştuğu yerlere gelerek hayalen maşukasıyla yine mülakat ederdi.

Kezalik malumdur ki Valancourt, muahharen² biraderinin şatosuna da gelerek ezcümle Emily'nin şatosu kiraya verildiği zaman oradaydı. Biraz sonra Paris'te bulunan alayı tarafından aldığı emir üzerine Paris'e gitmeye mecbur oldu.

Paris kendisi için bütün bütün yeni bir âlem hükmünü aldı. Cihan-ı zevk ve safanın merkezi demek olan bu şehirde delikanlı için her taraftan vur patlasın çal oynasın âlemleri açılıverdiyse de

¹ memlu: dolu

² muahharen: sonradan

Valancourt âlemlerin asla menusu³ olmadığından memnun olmayıp bilakis sıkılıyordu. Binaenaleyh bu zevk ve safa âlemlerine dalmayıp vezaif-i askeriyesini ba'de'l-ifa⁴ hâlî⁵ kalan zamanlarında dahi gönlünün sahibesi olan Emily'yi düşünüp onun hayaliyle, onun visali ümidiyle eğleniyordu.

Lakin bütün bütün de merdümگیرiz⁶ olmaya imkân tasavvur olunamaz ya? Bazı pek aziz ahabplarının cemiyetlerine de gidiyordu ki bunların hâl ve şanları her hâlde ehven olduğu için Valancourt'u bütün bütün celp edemiyorlar idiyse de, bir dereceye kadar mahzuziyetine⁷ olsun mucib oluyorlardı. Hayalat-ı âşıkaneşine mani olamıyorlar ya! Bu da kâfidir.

Lakin yeniden yeniye peyda olan ahabbın birçoğu da o "Hayat demek safa demektir. Safa olmayınca hayat olamaz" hükmünde bulunan Fransızlardan olup bunların hâlleri, şanları "sefihlik" denilen şeyin çehre-i müdhişine daima gaze-i letafet⁸ sürerek onu güzel ve sevimli gösterirler. Bunlar Valancourt'un hakimane teennilerini⁹ istihzadan başlayarak onu da kendileri gibi etmek için müzakereye giriştiler.

Valancourt bu dostların kendisini sefehate doğru teşvike başladıklarını görünce ellerinden kurtulmak için bir aralık bütün cemiyetleri terkederek yine maşukasının hayaliyle yalnız kalmak için tenhalık âlemine can attıysa da, biraz daha sonra meyusiyet-i âşıkaneşesi bu âlem-i tenhaiyi¹⁰ dahi kendisine kasvetli göstermeye başladı. Çend sene mukaddem kendisini o kadar müstefit¹¹ ve mütelezziz¹² eyleyen tettebbuat-ı ilmiyeye¹³ tekrar koyulmak istedi. Fakat mütalaatın¹⁴ evvelki letafetlerine varmak için zihninin rahat olması lazım gelip bu da şu aralık kendisinde yoktu. Nihayet yalnızlığın, âşıklığın, meyus-

³ menus: alışkın

⁴ ba'de'l-ifa: yerine getirdikten sonra

⁵ hâlî: boş

⁶ merdümگیرiz: insan içine karışmaktan hoşlanmayan (kimse)

⁷ mahzuziyet: neşelenme

⁸ gaze-i letafet: güzellik allığı, mak-yajı

⁹ teenni: temkinli davranma

¹⁰ âlem-i tenhayi: yalnızlık, sessizlik âlemi

¹¹ müstefit (eyle-): faydalandırmak

¹² mütelezziz (eyle-): lezzet, keyif vermek

¹³ tettebbuat-ı ilmiye: ilmî incelemeler

¹⁴ mütalaat: okumalar

luğun mucip olduğu âlâm ve ekdar-ı derundan¹⁵ yakasını kurtarmak için tekrar cemiyat-ı ahababa¹⁶ can atmaya mecbur oldu.

Birkaç hafta daha böyle geçti. Mürur-ı zaman biçarenin ekdar-ı meyasanesini¹⁷ epeyce tadile başladı. Cemiyat-ı ahababa alışkanlık yavaş yavaş bunların lezzetini de aldırıyordu. Kendisi gayet yakışıklı, nazik, terbiyeli bir asilzade olduğundan hangi cemiyette bulunsa bilhassa nisvanın¹⁸ en büyük iltifatlarına da nail oluyordu.

O zamanlar alamonda¹⁹ salonların kraliçesi makamında olan Madam La Contess Lacleur (Laklör) eğerçi devr-i cemalinin²⁰ mevsim-i nevbaharı²¹ geçmiş bir kadın idiyse de, gayet güzel olduğu, gayet de nazik ve terbiyeli olması hasebiyle salonları en muteber kibara içtimagâh²² olmaktaydı. Bu kadının müzikaya dahi merakı olup sık sık verdiği konsertolarda Valancourt seda-yı latifiyle sair delikanlılardan ziyade mazhar-ı tahsin ve nail-i aferin²³ olmaya başladı. Kontesin salonlarında kumar dahi oynanıyordu. Zahir-i hâlinde²⁴ ahababının bu yoldaki eğlencelerine mani olmamak için müsaade veriyormuş gibi görünüyor idiyse de hakikat-i hâlde, asıl menba'-ı varidatı²⁵ kumar olduğundan bunu gizlice teşvik dahi ediyordu. Âşık olanlar olmayanlardan daha ziyade kumarbaz olur derler. Zira âlâm ve ekdar-ı kalbiyelerini²⁶ teskine medar olmak için heyecanlı şeyleri isterler. İşte besbelli bu sebebe mebni olmalıdır ki Valancourt dahi elinde avucunda olan altınları, kontesin masası üzerine atmaya başlamıştı.

Valancourt'un biraderi, kendisini Paris'te bulunan ve mevaki'-i mühimmeyi²⁷ işgal eylemiş olan bazı akrabasının nazar-ı himayelerine tavsiye ve tevdi eylemiş idiyse de Paris'te bu gibi himayelerin

¹⁵ âlâm ve ekdar-ı derun: içteki keder ve elemeler

¹⁶ cemiyat-ı ahabab: ahbap cemiyetleri

¹⁷ ekdar-ı meyasane: ümitsizce kederler

¹⁸ nisvan: kadınlar

¹⁹ alamonda: (fr. à la monde) modaya uygun

²⁰ devr-i cemal: güzellik dönemi

²¹ mevsim-i nevbahar: ilkbahar mevsimi

simi

²² içtimagâh: toplanma yeri

²³ nail-i aferin: övgüye nail

²⁴ zahir-i hâl: dıştan görünüş

²⁵ menba'-ı varidat: gelir kaynağı

²⁶ âlâm ve ekdar-ı kalbiye: kalbin kederleri ve elemeleri

²⁷ mevaki'-i mühimme: önemli mevailer

hükmü ne demek olacağı malumdur. O akraba kendileri bilirler ki Valancourt gibi mecami ve mehafilde²⁸ makbul olmak için her şartı haiz olan bir delikanlıyı himaye gayreti âdeta gülünç bir gayret-i beyhude hükmünü alır.

Elhâsıl Valancourt gibi kalbi saf ve kerim, hüsnü, cemali berke-mal, genç, asil bir adamın Paris'te her adım başında ne kadar ahval-i sefahet-perestiye²⁹ tesadüf etmesi mümkünse, Valancourt bunların cümlesine baş vurarak daldı gitti. Emily orada yok ki, kendisini o evvelki sevda-yı sâfa davet ve iade eylesin. Zaten Valancourt'un böyle batasıya gitmesine asıl sebep dahi Emily'nin hicranı değil midir?

Hele Valancourt Markiz De Chamburt (Şambur) namında genç ve gayet şen, şatır, pek ziyade hud'akâr³⁰ bir dul kadının hanesinde her yerden daha ziyade eğlenmeye başladı. Bu haneye ahibbasından iki zat vasıtasıyla alıştırılmıştı ki bunlar şu muvaffakiyetlerden dolayı âdeta mağrur oluyorlardı. O zaman Valancourt ilk gayret-i cahiliyesinden o kadar kurtulmuştu ki artık edep, haya, iffet, ismet denilen şeyler hatırına gelecek olursa, bunlara en evvel kendisi kemal-i istihza ile gülmekteydi.

Vakıa aralıkta bir kere Emily'nin hayali Valancourt'un gönlünde mevcut ve müstakar olduğunu ihtar eyliyordu. Ancak bu hayal evvelki gibi dost ve sadık ve âdeta bir melek-i asilane hükmünde olmayıp ve evvelki zamanlar gibi yüze gülmeyip tünd³¹ bir çehre ve ekşi bir suratla Valancourt'daki tebdil-i ahvalden dolayı daimî bir serzeniş hâlinde tasavvur olunuyordu.

İşte İtalya'da Emily, Madam ve Mösyö Montoni'nin tazyikat-ı gayr-ı muhikkalari³² altında ezilerek bunca havflardan, hiraslardan iltica için Valancourt'un mevadd-ı pakinden³³ başka penah³⁴ bulamadığı zamanlar Valancourt dahi Paris'te şu hâldeydi.

²⁸ mecami ve mahafil: toplantı yerleri

²⁹ ahval-i sefahet-peresti: zevk ve eğlenceye düşkünlük hâlleri

³⁰ hud'akâr: hileci; oyunbaz

³¹ tünd: sert; asık

³² tazyikat-ı gayr-ı muhikka: haksız baskılar

³³ mevadd-ı pak: temiz varlık

³⁴ penah: sığınak

18 GİZLİ ODA

Mahut gece rüfeka¹ dağıldıktan sonra dahi Montoni o seda-yı acib ve mehibin² kimin tarafından gelmiş olduğunu anlayabilmek için taharriyat ve tahkikat-ı şedide³ icra ettirdiyse de hiçbir serrişte⁴ alamadı. Nihayet terbiyesiz uşaklardan birisi şöyle bir eşeklik etmiştir de şimdi meydana koymaya korkuyor diye bu merakı da def eyledi.

Karısıyla olan münazaası bir kat daha şiddet bulmuştu. Hatta karısını odasına hapis dahi ederek eğer istediklerine muvafakat etmeyecek olursa işkencenin daha ilerisine kadar da varacağını haber vermişti.

Eğer Madam Montoni biraz mülahazalı ve ihtiyatlı bir kadın olsaydı pençesine duçar olmuş bulunduğu Montoni gibi bir adamı, muanedat-ı musırranesiyle⁵ daha ziyade bizar etmekten korkması lazım gelirdi. Fakat bu kadın zaten pek hırçın bir şey olduğu gibi bilhassa kocasının talepleri meselesi meydana çıkalıdan beri, hırçınlığı bütün bütün ileri götürmüş olduğundan, kocasının tehditlerine gevezelikle ve şiddetlerine de muanede ile mukabele eyliyordu. Ekseriya taarruz Montoni tarafından gelmeyip karısı tarafından

¹ rüfeka: arkadaşlar

² seda-yı acib ve mehib: korkutucu ve acayip ses

³ taharriyat ve tahkikat-ı şedide: sıkı

araştırma ve incelemeler

⁴ serrişte: ipucu

⁵ muanedat-ı musırrane: ısrarlı inatçılıklar

geliyor ve belaları kadın kendisi kurcalıyordu.

Bir akşam Emily epeyce bir zamanı kemal-i teessür ve kederle halasının yanında geçirdikten sonra artık istirahat-ı leyliye⁶ için odasına çıkmıştı. Tahattur etmelidir ki artık Madam Montoni'nin yanına Emily ile Annette'den başka hiçbir kimse girmemesi için Montoni tarafından emr-i kat'i verilmişti. Bir de Emily tamam yatmaya hazırlandığı sırada kapısına şiddetle vurulmasın mı? Ama öyle bir şiddet ki kapıyı sarstı. Akabinde ağır bir vücut dahi paldır küldür yere yıkılıverdi.

Emily mutlaka o istihkâmlar üzerinde görmüş olduğu üç müt-hiş yabancı kendi odasının nerede bulunduğunu öğrenmişler de gelmişlerdir zannıyla az kaldı ki korkusundan bayılıversin. O aralık kapının dışında hafif bir inilti işitti. Ses verdi. Cevap alamadı. Bir daha seslendi, yine cevap yoksa da inilti arttı. Emily kapının önünde muhtac-ı imdad birisi bulunduğunu hükmederek cesaretini topladı. Kapıyı açar açmaz ayaklarına bir insan gövdesi dolaşarak korkusundan bir kere avazı çıktığı kadar haykırdı. Müteakiben tanıdı ki oraya düşen Annette'dir.

Zavallı Annette bayılmış. Emily elinden gelebilen muavenetlerle kızcağızı ayılttıktan sonra Annette koridorda bir hayal, bir insan hayali gördüğünü öyle bir havf ve hıras ile haber verdi ki, ekseriya bu gibi haberlerine Emily gülerken, bu defaki baygınlık maddesi onu da inanmaya mecbur eyledi. Annette dedi ki:

– Şu oda hakkında bana pek acayip şeyler hikâye etmişlerse de sizin odanıza pek yakın olduğu için şayet korkarsınız diye size hikâye etmemiştim. Şimdi hatırımda hiçbir şey yokken geliyordum. Bir de bir aydınlık nazar-ı dikkatimi celp eyledi. Ne göreyim? Kocaman bir surat! Bir hayal! Evet Matmazel tamam da o odaya girdi ki kapısı daima kapalı olup anahtarı da Senyör Montoni'den başka kimsenin elinde bulunmaz.

– Belki Montoni kendisiydi.

– Hayır Matmazel o değildi. Zira ben onu karısının odasında

⁶ istirahat-ı leyliye: gece dinlenmesi

Madam'la kavga eder bıraktım.

– Öyleyse şu hikâyeyi pek gariptir Annette!

– Ah Matmazel bir kere memleketime kavuşacak olsam bir daha beni oradan kimse ayıramaz. Kim bilirdi ki böyle bir korkunç şatoya geleceğim de haydutlar elinde katlolunacağım?

Emily korktu. Kemal-i heyecanla sordu ki:

– Katl mi? Onu kim söylemiş?

– Siz inanmazsınız Matmazel! Şimdiki hayale bile inanmazsınız.

Size lakırdım yoktur.

– İzah et bakayım, bizi kimler katledeceklermiş?

– O heriflerin kâffesi ihtimal ki bizi katletmeye geliyorlar demek istiyorum.

– Canım kimler?

– Her taraftan şatoya dolan o haydut kıyafetli, cani suratlı herifler. Dün dahi birçoğu geldi. Bunları da bana Ludovico söyledi. Miktarları pek çok olduğundan atlarını buradaki ahırlara çekerek kendileri etraftaki kulübelere taksim olmuşlar. Senyör şatoyu niçin tamir ve tahkim ettiriyor? Niçin başına bu kadar haşerat topluyor? Neden gece gündüz rüesa ile meclis-i meşveret akdeyiyor? Ne sebebe mebni o kadar dalgın ve kasvetli bulunuyor?

– Hep bildiklerin bunlardan mı ibarettir Annette?

– Aman yarabbi! Bu kadarı da mı elvermiyor Matmazel?

– Benim sabrımı tecrübe için elverir, ama bizi öldüreceklerinin sübutu için elvermez Annette!

Nihayet Emily Annette'i susturup, geceyi de beraber geçirmek üzere orada alıkoymdu.

Ertesi gün Emily bermutat istihkâmlar üzerine hava almaya çıkmıştı. Avluda bir süvari kalabalığı gürültüsünü işitti, yüksek bir pencereden avluya baktıkta vakıa orada epeyce kalabalık süvariler gördü ki yeknesak üniformaları bulunmayıp, bazıları kırmızılı çubuklu ceketler giymişler ve birtakımı da siyah mantolara bürünmüşlerdi. Bunlar hançer ve bıçak ve mızrak ve cirit ve harbe gibi şeylerle mü-

sellahtılar.⁷ Emily hiçbir yerde bu kadar müthiş kalabalık görmemiş olduğundan Annette'in de sözü hatırına gelerek "Acaba haydutlar içinde mi kaldık?" korkusu bir aralık kalbinden geçti. Bir aralık da Montoni'nin acaba bir fırka hayduda sergerde mi olduğu meselesi hatırına geldiyse de, bu hatıra bir andan ziyade devam edemedi.

Kız oradan bakarken gördü ki Verezzi ve Cavigni ve Bertolini dahi silahlanmış oldukları hâlde çıktılar. Bunların kıyafet ve eslihası⁸ dahi diğerleri gibi olup yalnız fazla olarak şapkaları üzerinde uzun kırmızı tüyler vardı. Nihayet Montoni dahi kapı önünde göründüyse de yalnız o her zamanki kıyafetindeydi. Süvarileri birer birer muayeneye başladı. Rüesa ile de bazı lakırdı ediyordu. Nihayet cümlesine bir "Adiyö!" işareti vermekle süvariler o koca avlu içini harmanlayarak kemerli kapıdan çıktılar, gittiler. Montoni bir müddet arkalarından baktıktan sonra o da içeriye girdi.

Bu süvariler nereye gittiler? Bu bir sefer midir yoksa bir avdet⁹ mi? Zavallı Emily kimden öğrenebilecek?

Emily ortada kimse kalmadığını görünce şu gördüğü şeyleri hikâye için acele halasının odasına vardı. Müteakiben Annette dahi geldi, yetiştii. Mutadı olduğu veçhile uşaklardan bilhassa Ludovico'dan aldığı haberleri nakil için kimseyi yalvartmadı. Kemal-i havf ve telaşa kendi kendisine hep bildiklerini söyledi.

Bir de bu sırada Montoni dahi odadan içeriye girivermesin mi? Annette kemal-i havfla kaçıp gittiği gibi Emily dahi çekilmek istediye de halası bırakmadı. Montoni de kalmasına mâni olmadı. Zira artık orta yerde Emily'den saklayacak bir gûne esrar kalmamış ve kız dahi bunların kavgalarında defaatle hazır bulunmuştu. Bu defa dahi kavgaya Montoni'den evvel karısı başladı. Gayet hırçincasına bir tavırla sordu ki:

– Mösyö! Bu hâllerin ne demek olduğunu nihayet bana söylemeyecek misiniz? Şimdi gelip yine şimdi gittiklerini haber verdikleri bu müsella⁷ fırkayı teşkil eden adamlar kimlerdir?

⁷ müsella⁷: silahlı; silahlanmış

⁹ avdet: dönüş

⁸ esliha: silahlar

Montoni bu suallere lafzen hiçbir cevap vermedi. Yalnız karısına öyle bir nazar-ı istihkar ve istihza fırlattı ki tarife sığmaz. Emily bu nazardan korkarak halasının kulağına eğilip hazın ve itidali tavsiye eylediyse de Madam Montoni'nin söz anlamak şanından mıdır? Dedi ki:

– Ben o ağızlara gelemem Matmazel. Her şeyi öğrenmek isterim. Hatta isterim bana söylesin ki bu şatoyu da ne maksatla tamir ve tahkim ettirdi.

Montoni'nin tavrında gazab-ı melanetkârane alaimi artıkça artıyordu. Fakat güya gazabını karısına göstermemek için de inat ediyormuş gibi davranarak dedi ki:

– Pekâlâ! Pekâlâ! Fakat size cevap vermekten başka işlerim vardır. En büyük arzum benimle artık çocuk oyuncağını terk etmenizdir. Daha ziyade vakit geçmeksizin hemen şimdi emlakinizin kâğıtlarını bana teslim etmelisiniz.

Madam Montoni hiddetin son derecesine vardığı hâlde avazı çıktığı kadar haykırarak dedi ki:

– Asla! Fakat söyleyiniz bakayım şu sizin son meramınız nedir? Düşmanlarınız vardır da onların hücumundan mı korkuyorsunuz?

– Siz şu beyannameyi imza ediniz de ötekileri sonra öğrenirsiniz.

– Öyleyse düşmanlarınız kimlerdir? Gerçekten hücum edecekler mi? Bir muhasarada cümlemiz katl mi edileceğiz? Hele her hâlde vefatıma kadar bu taşlar içinde esir mi kalacağım?

– Eğer istediğimi yapmazsanız bu da vaki olabilir. Zira size ka-tiyen beyan ederim ki, dediğim hasıl olmadıkça şu şatodan dışarıya çıkamazsınız.

Madam Montoni tekrar avazı çıktığı kadar haykırmaya başladıysa da Montoni bu yaygaralara kulak bile vermeyip karısının yüzüne bakıyordu. Lakin Emily korkusundan helak derecelerine gelmişti. Zira Montoni'nin bu kadar sabırlı olduğunu hiç görmemiş olup elbette bu sabrın akabinde de şimdiye kadar emsali görülmemiş bir vahşet bulunduğunu hesap eyliyordu.

Madam Montoni ise hâlâ kocasının tehdidatındaki ciddiyete

inanamayıp herifin hiçbir fenalık edeceği yoksa da emlakini elinden almak için bu sahtekârlıkları ediyor zannında bulunurdu. Bu zanda bulunduğu için herifin tehdidat-ı mel'anetkâranesinden hâlâ korkmuyor ve onun tehditlerine de hakaretlerle galebe ederim sanıyordu. Binaenaleyh o müthiş herife daha birçok hakaret-âmiz sözler söyledikten sonra nihayet:

– Evet, evet! Beni ölünceye kadar burada hapis dahi edebilirsiniz. Size yakışan da bu olur. Zira hiç şüphe yok ki başınıza bu kadar vahşi herifleri toplamaktan maksadınız mükemmel bir haydut reisi olarak Venedik Cumhuriyeti'nin düşmanlarıyla birleşerek ahali-i kura¹⁰ üzerine hücumlarla katl-i nüfusa, gasb-ı emvale¹¹ girişmektir, sözünü de ağzından fırlatmaz mı?

İşte bu defa Montoni'nin suratı artık insan suratına benzemeyecek bir hâl-i mel'anet peyda eyledi. Emily korkusundan gözlerini yumdu. Bu zamana kadar ilk defa olmak üzere Madam Montoni dahi dediği sözün şiddetinden ve kocasının hâlinden korkarak sükût eylemiş idiye de artık iş işten geçmişti. Zira Montoni buralarda kendi evamir¹² ve nevahisine¹³ asla muhalefet olunamaz bir müstebit olmasına tamam münasebet alacak bir tavırla:

– Madam! Bu gecedен tezi yok, şark tarafındaki burca naklo-lunacaksınız. Sizin üzerin[iz]deki salahiyeti hiçbir hadd ile mahdud olmayan ve her istediğini yapmaya mâni bulunmayan bir adamı tahkirde bu derecelere kadar varmak ne müthiş olduğunu belki orada öğrenirsiniz! dedi ki böyle şark tarafındaki burca intikal demek ile işkenceli bir idam arasında fark olamayacağı, herifin hâlinden apaşikâre görülüp anlaşılmaktaydı.

Emily ağlayarak eniştesinin ayaklarına kapanıp halasının affını istirhama müsaraat eylediği gibi hırçın ve muannit halası dahi artık can her şeyden tatlı olduğunu nazar-ı hikmete alarak yeğeninin ricalarına iştirak etmekte ve ağlamakta idiye de, Montoni fena bir küfürle karışık bir de yemin ederek ikisini de susturdu ki, bu küfür,

¹⁰ ahali-i kura: köy halkı

¹² evamir: buyruklar

¹¹ gasb-ı emval: malları gasp etme, ele geçirme

¹³ nevahi: yasaklar

bu yemini iştirip yüreği titremeyecek adam henüz halkolunmamış bulunduğuna katıyen inanmalıdır. Bu son tehdit üzerine Montoni fırlayıp çıkarken eteğine sarılmış olan Emily'nin birdenbire onun ellerinden sıyrılmasıyla muvazenesi kaybolarak yüzü şark diye yere vurmuştu. Montoni kızcağızın kalkmasına yardım için bir an tevak-kuf etmedi. Yüzlerine bile bakmaya tenezzül etmeyerek çıktı gitti.

Emily yerinden kalktığı zaman halasına baktı ki sinir illetinden bayılıp kalmış ve elleri çeneleri kilitlenmiş, ağzı köpürüp duruyor. Bir çığlık kopardı. Annette ile ihtiyar Carlo koştular geldiler. Üç kişi cem-i kuvvet ederek kadını yatağına kadar kaldırdılar. Mümkün olabilen tedavi bi'l-icra¹⁴ nihayet aklını başına getirebildiler. Emily Carlo'ya dedi ki:

– Şimdi hastayı rahat bırakmalı. Fakat Allah aşkına olsun baba Carlo, efendine söyle, yalvar yakar da şu zavallı kadıncağıza artık işkence etmesin.

Carlo kemal-i ye's-i rahimane¹⁵ ile başını sallayarak dedi ki:

– Heyhat! Ona benim sözüm kâr eder mi? Ben daha neler gördüm, neler ki! Fakat genç kız! Siz daha hastasınız. Biraz da kendinizi düşününüz!

– Teşekkür ederim dostum!

Carlo çıktı gitti. Emily yine halası yanında kaldı. İkisi de birçok zaman sükûttan sonra Madam Montoni derinden bir göğüs geçirerek dedi ki:

– Beni odamdan çıkarmak inadında ısrar ediyor mu?

Emily buna dair eniştesiyle bir söz edemediğini anlattı. Bundan sonra Emily halasının zihnini başka şeylere tahvil için birçok sözler söylediye de, halası hemen kıza kulak vermeyip zihnini saplamış olduğu şey üzerine düşünüyordu. Nihayet Emily hastanın yanında Annette'i bırakıp kendisi Montoni'yi aramaya gitti. Onu istihkâmlar üzerinde buldu ki daha bir bölük mahuf¹⁶ adamlar içinde bulunuyordu. Anladı ki askerin kâffesi sabahleyin gitmiş olmayıp işte

¹⁴ bi'l-icra: icra ederek

acımayla

¹⁵ kemal-i ye's-i rahimane (ile): aşırı

¹⁶ mahuf: korkunç

yarısı daha eldedir. Hatta mukaddema burada rastgelerek o kadar korkmuş olduğu üç herif dahi bunların arasında ve sergerdelik makamındaydılar.

Emily oraya geldiği zaman efrad-ı mezkûreye evamir tebliğ olunuyor gibi birtakım lakırdılar ediliyordu. En son lakırdı “İşte nöbet ve karakol usulüne bu akşamdan bed’ olunacaktır” sözleri oldu.

Herifler giderek Montoni yalnız kaldığı zaman hiç de Emily ile telakî¹⁷ etmek istemediği hâlimden anlaşılıyor idiyse de, Emily olanca cüretini toplayarak herife sokulup halasına merhamet etmesi için hemen yine ayaklarına kapanırcasına ricalara başladı. Montoni dedi ki:

– Kendi hırçınlığı cezasını çekiyor. Asla merhamete şayan değildir. Daha asıl bundan sonra kendisini beklemekte bulunan işkencelerin önünü almak için ne yapmak lazım olduğunu kendisi pekâlâ bilir. İtaat etsin, gösterdiğim kâğıdı imza eylesin, iş biter gider.

Yalvara yakara Emily, Madam Montoni için düşünmek üzere on iki saat daha mühlet alıp koşarak bunu halasına tebşir eyledi. Madam Montoni biraz yumuşamış gibi görünüyordu. Kendi selameti için kocasına itaatten başka tarik olmadığını Emily anlattığı zaman muannit kadıncağız uzun uzadıya düşünerek dedi ki:

– Bana verdiğin nasihatın ne demek olduğunu bilmiyorsun sevgili yeğenim. Ben Montoni’ye muhalefette bulunuyorsam mahza senin menafîin¹⁸ için öyle ediyorum. Zira benden sonra emlakım senin olacaktır.

Emily gayet kibarane bir tavırla başını kaldırıp dedi ki:

– Bunu bilmiyordum Madam. Fakat bunu öğrenişim beni daha ziyade ısrarla rahatınızın ve hatta diyebilirim ki hayatınızın bile temini için kocanıza itaat etmenizi tavsiyeye cüretlendirdi.

– Gerçek mi söylüyorsun? Bu da riyakârlık değildir ya?

– Artık bundaki halisiyetten de şüpheye imkân var mıdır Madam?

Hâlâ Emily’nin safiyetine inanmak istemeyen Madam Montoni kızıdaki bu tokgözlülüğe şaşıtı. Maahaza dedi ki:

¹⁷ telakî (et-): görüşmek

¹⁸ menafî: menfaatler; çıkarlar

– Sevgili kızım! Bu emlake, bu servete iffet ve ismet-i hâlinizle pek layık olduğunuz için... Siz gerçekten faziletli bir kızsınız.

– Faziletsiz olmaya bir sebep olmadıktan sonra!

– Ya Mösyö de Valancourt?

Madam Montoni bu sözü iki gözlerini Emily'ye dikerek söylemişti. Emily âdeta bir gazap tavrıyla:

– Ama artık şu ismi bırakınız! Her belamıza o sebep olmadı mı? deyince Madam Montoni artık söyleyecek söz bulamadı.

O gece Emily geç vakte kadar halasının odasında kalıp badehu kendi odasına gelmek için koridordan geçerken dün gece Annette'in görmüş olduğu hayalat meselesi hatırına geldi. O gizli odanın hangi oda olduğunu bilmiyor idiye de bu cehaletiyle kendisine hemen her odadan bir hayal çıkıverecek gibi geliyordu.

Vakıa bir odanın kapısı önünden geçerken içeriden bir patırtı da işitti ya! Yalnız patırtı değil. Müteakiben bir odanın kapısı da açılarak içeriden bir hayal dahi baş gösterdi. Emily bu hayal Montoni'nin kendisi olduğunu tanır gibi oldu. Hayal dahi kızı görünce pek ziyade ürkmüş gibi davranarak alelacele oda içine çekildi ve kapıyı kapadı. Emily yarı canla odasına kadar avdet eylediyse de artık korkuya bedel mübrem¹⁹ bir hiss-i tecessüse mağlup olduğundan hemen elindeki lambayı ocak başına bırakarak kendisi yavaşça tekrar koridora gelip gizlendi.

Biraz sonra filvaki Montoni tekrar zuhur ederek kemal-i ihtiraz ile etrafı gözden geçirip kimse bulunmadığına kanaat hasıl eyledikten sonra çıktı, kapıyı kapayıp kilitleyerek ve anahtarı cebine koyarak gitti. Karşı taraftaki odanın kapısı aralığından bakmakta olan Emily oda içinde Montoni'den başka bir adam daha gördü ki gayet endişe-nâk²⁰ bir vaziyetle ocak başında oturuyordu. Biraz sonra odanın kapısı iç taraftan dahi sürmelendiğini, buna mahsus olan bir gıcırta Emily'ye ifham eyledi.

Artık kızdaki meraka nihayet mi olur? Gece yarısından sonra

¹⁹ mübrem: kaçınılmaz

²⁰ endişe-nâk: endişeli

eniştesinin böyle ihtiraz-ı haifane²¹ ile ziyaret eylediği şahs-ı mahbus ve mahfuz²² acaba kimdir?

Gece yarısını geçiyordu ki Emily yatağına girdiği zaman penceresi altında işittiği gürültüler, gündüzden verilen emir üzerine neferlerin karakol değiştirdiklerini anlattı. Yarım saat kadar sonra da ortalığı öyle bir sükût istila eyledi ki bütün şato halkının hâb-ı girana²³ müstağrak oldukları anlaşıldı.

²¹ ihtiraz-ı haifane: korkakçasına sakınma

²² şahs-ı mahbus ve mahfuz: saklanan

ve hapsedilen kişi
²³ hâb-ı giran: ağır uyku

ŞARK TARAFINDAKİ BURÇ

Ertesi gün Emily erkenden halasının yanına gitti. O gece rahatla aklını başına alan halası meğer Montoni'ye her zamankinden ziyade muhalif ve mukavemet azmine karar vermiş. Bu azmin mehalikini bilen kızcağız ne kadar nasihat verdiyse de âdeta gurur hâlinde bulunan halasını azminden çeviremedi. Bir kere bu şatodan kaçabilecek olsa kocası aleyhine ikame-i dava¹ ile ondan ayrılarak kendi servetiyle kema-fi's-sabık² yaşayabileceği ümidi kadıncağızın gurunun arttırıyordu. Emily burada hiçbir uşağa güvenilemeyeceğini, bu kalenin kapılarından çıkılamayacağını ve şu niyetinden kocası haberdar olursa gazabı menedilemeyeceğini etrafıyla anlattıysa da halası mümkün değil kani olamadı. Bunun üzerine de Senyör Montoni odaya giriverdi.

Montoni karısının keyifsizliğine ehemmiyet bile vermeyerek yalnız tekliflerine cevap vermek için muayyen olan müddeti akşama kadar temdit³ eylediğini ve istediği yapılmazsa, akşam şark tarafındaki burca nakil ve hapsolunmak muhakkak bulunduğunu ve maahaza bugün kuşluk taamında on on iki kadar kibarzade misafirleri bulunacağından Emily ile beraber Madam'ın dahi sofrada bulunması lazım geleceğini bir tavr-ı âmirane ile emrederek çıktı gitti.

¹ ikame-i dava: dava açma

gibi

² kema-fi's-sabık: eskiden olduğu

³ temdit (eyle-): uzatmak

Emily yine kim bilir nasıl müthiş adamların sofrasında buluna-
cağını düşününce havfından içi titreyip bunların enzar-ı ehemmi-
yetini kendi cemal ba-kemaline⁴ celp etmemek için gayet sade bir
yolda giyindiyse de Montoni görünce bu tuvaleti beğenmedi. Bugün
gayet parlak bir tuvalet yapıp hatta izdivaç münasebetiyle Kont
Morano'nun ihda etmiş olduğu ziynetlerle de tezyinini emreyledi.
Emily bu surette tezeyyün⁵ eylediği zaman tabii olan cemali inciler,
elmaslar içinde bir kat daha revnaklanarak,⁶ ferişte-misal⁷ bir şey
olmuş kalmıştı.

Kız bu hâlde salona girince herkesin, hatta eniştesiyle halasının
bile nazar-ı hayretlerine çarptı. Emily halası yanına oturmak istediye
de Montoni eliyle bir işaret vererek karşı tarafta iki asilzade kıyam
eylediler ve Matmazel Saint Aubert'i aralarına oturtular. Bugünkü
taam pek fevkaladeydi. Lakin bu misafirlerin de çehrelerinde hayli
alamat-i cüret ve measir-i vahşet⁸ nümayandı.⁹ Montoni bunlara
hâkimane bir tavırla muamele ederek şövalyeler vakıa etvar-ı zelila-
ne¹⁰ ile mukabelede bulunmuyorlar idiyse de her hâlde Montoni'ye
ta'zimkârane¹¹ bir hâlde bulunuyorlardı.

Bugün sofrada hep politikadan, cenkten bahsolundu. Venedik
doçu* ile ayan azası, Venedik hükûmeti ve onu bekleyen tehlikeler
hakkında sözler edildi. Sofranın sonuna doğru huzzarın cümlesi
ayağa kalkıp kadehlerini doldurarak Montoni'nin muzafferiyatı
aşkına bade¹² nuş¹³ eylediler.

Bunlara mukabeleten ve teşekküren Montoni dahi kadehini
doldurup tamam dudaklarına götürdükte kadeh içindeki şarap bir-
denbire köpürüp pat diye kadehi tuzla buz etmesin mi? Hâlbuki bu
kadeh o zaman Venedik'te imali şöhrat bulan ol kadehlerdendi ki,

⁴ cemal ba-kemaline: aşırı güzellik

⁵ tezeyyün (eyle-): süslenmek

⁶ revnak: parlaklık

⁷ ferişte-misal: melek gibi

⁸ alamet-i cüret ve measir-i vahşet:
cüret belirtileri ve vahşet izleri

⁹ nümayan (ol-): görünmek

¹⁰ etvar-ı zelilane: alttan alan davra-
nışlar

¹¹ ta'zimkârane: saygılı

* Doç: Şehir yöneticisi, belediye baş-
kanı. Orijinal metinde "doj" imla-
sıyla yazılmış olan bu kelimenin
Osmanlı Türkçesindeki yaygın im-
lası "doç"tur, bu yüzden bu yazımı
tercih ettik. (Ed.)

¹² bade: içki; şarap

¹³ nuş (eyle-): içmek

derunlarına zehir konuldukta böyle kabarıp kadehi kırmak hasiyeti-ne¹⁴ maliktiler. Montoni, bu hıyanet misafirlerden biri tarafındandır hükmüyle derhal salonun kapılarını kapatıp kılıcını çekti. Zaten kadeh vakasından duçar-ı hayret olmuş bulunan müsafirîn¹⁵ üzerine nazar-ı gazab gezdirerek:

– Burada bir hain var! Her kim beriü’z-zimme¹⁶ ise haini bulmak için bana yardım eylesin, dedi.

Hemen o anda ortalığın hâli müthiş bir suret peyda etti. Hepsi kılıçlarını çektiler. Uşaklar şediden¹⁷ istintak¹⁸ olundukta ağlayarak beraatlerini iddia ettiler. Hele muhakkaktı ki zehirli şarap yalnız Montoni’nin şarabı olup kilerci ile onun yamağı derhal zincirlere vurularak zir-i zeminde¹⁹ bir mahzene atıldılar. Korkmasaydı Montoni bütün misafirleri de bu hâlde hapsedecekti. Maahaza bu işin içindeki esrar meydana çıkmaksızın şu odadan hiçbirisinin dışarıya çıkamayacağını mahuf²⁰ yeminlerle ilan eyledi. Karısını kemal-i huşunetle dairesine gönderip Emily’ye dahi onun arkasından gitmesi için müsaade verdi. Lakin iki kadın odaya girer girmez bir adam gelip kapıyı üzerlerine kilitleyerek anahtarını da aldı gitti. Emily anahtar deliğine kulak verip yemek salonundan koridorlara kadar şatonun her tarafında mütelaşiyane²¹ gürültüler arttıkça arttığını işitiyordu. O hâl-i gazabla Montoni “Bu işi yalnız kan paklar” diye haykırıyordu. Zavallı kadınların tabii olan havf ve hiraslarını²² kemal-i telaşla odalarının kapısına vurulan birkaç darbe bir kat daha tezyid²³ eyledi. Annette’in sesi işitildi. Diyordu ki:

– Sevgili hanımlar! Açınız. Size haber verecek çok şeylerim var.

Madam Montoni: “Kapı kapalıdır” dediyse de Annette anlayamayarak:

“Biliyorum ya fakat açınız” diye tekrar rica eyledi. O zaman Emily dedi ki:

¹⁴ hâsiyet: özellik

¹⁵ müsafirîn: misafirler; konuklar

¹⁶ beriü’z-zimme: suçsuz

¹⁷ şediden: şiddetle

¹⁸ istintak (olun-): sorguya çekilmek

¹⁹ zir-i zemin: yer altı; bodrum

²⁰ mahuf: korkunç

²¹ mütelaşiyane: telaşlı

²² havf ve hiras: korku

– Anahtar bizde değildir.

– Aman ey Hazret-i Meryem! Ne olacağız?

Madam Montoni: – Ne yaparsan yap, bizi buradan kurtar. Bize imdat bul. Ludovico nerededir?

Annette: – Aşağıdaki salonda Madam! Diğer arkadaşlarıyla beraber muharebe ve mukatelededir.²⁴

Madam Montoni: – Mukatele mi? Birbirini öldürüyorlar ha? Kim kime?

Annette: – Bizim Senyör ile misafir asilzadeler. Hepsi birbiriyle!

Emily: – Aman yarabbi! Mecruh olanlar da var mı?

Annette: – Evet Matmazel! Hele birisi yerlere serilmiş al kanlar içindedir. Aman ne yaparsanız yapınız beni içeriye alınız. Ta işte ayaklarının patırtılarını işitiyorum, geliyorlar. Beni de öldürecekler.

Emily: – Kaç Annette, kaç da kurtul! Biz seni içeriye alamayız.

Annette muhariblerin²⁵ gelmekte olduklarını tekrar haber vererek kaçtı gitti. Madam Montoni korkusundan bayılma derecelerine geldi. Emily:

– Kendinizi toplayınız Madam! İhtimal ki bizi kurtarmaya geliyorlar. Şayet Senyör Montoni şey... Öldüyse hani ya mecruh...

Kapının kilidi içinde anahtar dönerek kapı açıldı. Montoni içeriye girdi. Bu müthiş adamın hâl-i gazabını gören Emily korkusundan helak derecesine vardı. Madam Montoni dahi lâl²⁶ olup kalmıştı. Herif müthiş bir seda ile dedi ki:

– Evet! İnkârda hiçbir faydanız yoktur. Bu cinayete iştirakiniz sabit oldu. Şerikleriniz her şeyi ikrar ettiler. Ayaklarıma kapanıp istida-i merhametten başka selametinize tarîk²⁷ kalmadı.

Korkusundan helak derecesinde bulunan Emily bu acip ve garip itham üzerine pür-cesaret kesilerek mukabeleye başladı. Madam Montoni ise çehresi kâh yemyeşil kâh kıpkırmızı olarak müdafaa

²³ tezyid (eyle-): artırmak

²⁴ mukatele: birbirini öldürme; vuruşma

²⁵ muharib: savaşçı

²⁶ lâl (ol-): susmak; dili tutulmak

²⁷ tarîk: yol

dahi edemiyordu. Montoni dedi ki:

– Na işte! Renginizin bu tahavvülü de cinayetinizi ispat etti. Haydi bakayım şark tarafındaki burca!

O zaman karısı da söze muktedir olarak: “Efendi, efendi! Bu melunane iftira sizin için bir vesiledir. Bu hareket-i zalimane için haklı gösterecek bir vesile-i mel’unanedir. Beraat-i zimmet için bir söz bile söylemeye tenezzül etmem” dediği gibi Emily dahi:

– Senyör! Size yanlış söylemişler, bu bir iftiradır. Hayatımızı size zâmin²⁸ göstererek iddia ederim ki zavallı halacığma bu bir iftiradır, dedi.

Fakat Montoni “Eğer hayatınızın kıymetini biliyorsanız sesinizi kesiniz” diye Emily’yi susturup karısına dönerek olanca âsâr-ı gazabını ona göstermeye başladı. Zavallı Emily bu hâlde dahi karı ile kocanın arasına girip zalim herifin ayaklarına kapanarak ve fakat söz bulup söyleyemeyerek yalnız mahzun mahzun yüzüne bakmakla istirhamda devam eyliyordu. Ama bu adamın mermerden olan kalbine hiçbir şey tesir etmiyordu. Yanında bulunan üç adama:

“Aldığınız emri icra ediniz” deyince herifler Madam Montoni’yi yakalayıp feryatlarına figanlarına kulak bile vermeyerek sürükleyip götürdüler. Emily dahi olduğu yere düşüp bayılıverdi.

Gözlerini açtığı zaman kızcağız kendisini yalnız bularak alık alık, mahzun mahzun etrafına bakınıyordu. Sanki odanın mefruşatından halasına ne olduğunu soruyordu. Nihayet zayıf bir ümitle kalkıp kapıyı açık bulmakla koridora çıktıysa da nereye gideceğini de kararlaştıramamıştı. Arzusu halasını bulmak idiyse de sormak için uşakların salonuna indiğinde kimseyi göremeyip uzaktan peyda olan ayak patırtılarının takarrübünden havf ile karanlık bir köşeye gizlendiği zaman gördü ki dört adam bir beşinciye yakalayıp götürüyorlar. O beşinci dahi al kanlar içinde mecruh bir adamdır. Bu kanlı müşahede Emily’yi tekrar bayılmak derecelerine getirdiyse de artık bütün kuvvetini toplamak mecburiyetini his ile herifler mecruhu yere koyarlarken o da kaçtı gitti ve güç hâl ile odasına can attı. Orada

²⁸ zâmin: kefil

her tarafa göz ve kulak gezdirdiyse de hiçbir ses işitemedi. Hiçbir şey göremedi. Aradan birkaç saat geçtiği hâlde yanına da kimse gelmedi. Güya ki Montoni kendisini unutmuştur. Zira unutmasaydı, elbette bir bela da Emily'ye gelmeliydi.

Biraz sonra akşam olup nöbetçiler ikame edildiler. Ortalığın kararması pencereye dayanmış olan kızın korkularını bi't-teccid:²⁹

“Aman yarabbi! Ya bu haydutlardan birisi odama girecek olsa...” diye düşünmeye başladı. Bir de yanı başındaki odada gördüğü gizli adam hatırına gelerek:

– Her ne kadar bir odada mahfuz ise de bu bir mahpus olmalıdır. Zira kapısını Montoni'nin kapamasından ziyade içeriden kendisi sürmeliyor, dedi.

İlk gayreti mahut merdiven kapısını tahkim olduğundan muktedir olabildiği eşyayı arkasına yığdı. Ama düşünmeli ki bu işle gece yarısına kadar uğraştı. O zamana kadar yemek dahi yenilmedi. Bir aralık diğer kapısını açıp koridoru dinlediyse de ses yok, seda yok. Lambasını eline alarak şatonun dıl' -ı cenubisine³⁰ doğru yürüdü ki meramı oradan kimseye gözükmeksizin halasının mahpus olduğu burc-ı şarkiye doğru yol bulmaktı. Gide gide önüne iki yol çıktı. Rastgele birini tercih ederek ilerlediyse de ayağının patırtısı geniş bir koridorda tanîn-endaz³¹ oldukça korkmaya başladı.

Derken bir ses işitti. Ne ileriye ne geriye hareket edemeyerek olduğu yerde put gibi kaldı. Bu ses müştekiyane³² bir mırıltıydı. Şayet halasıdır mütalaasıyla cesaretini toplayarak sesin işitildiği taraftaki bir kapıya doğru gitti. Ya içerideki halası olmayıp da bir yabancı olarak eniştesine haber verirse?...

Güzelce dinledikte seda Annette'in sedası olduğunu ve Ludovico'dan istimdad³³ etmekte bulunduğunu anladı. Dedi ki:

– Ludovico değil benim. Emily'yim. Eğer kapıyı açabilirsen gireyim. Korkma Annette!

²⁹ bi't-teccid: yenileyerek

³⁰ dıl' -ı cenubi: güney kenar

³¹ tanîn-endaz (ol-): çınlamak

³² müştekiyane: şikâyet edercesine

³³ istimdad (et-: yardım istemek

Annette yine: “Ludovico! Ludovico!” diye bağırmaya başladı. Emily sabrı tükenip kimse görmesin diye de korktuğundan, kaçmak üzereyken ihtimal ki Annette burc-ı şarkînin yolunu bilir hatırasıyla sebat eyledi. Tekrar ses vererek Annette’ten cevap dahi aldıysa da kızcağız burc-ı şarkîyi bilmeyip fakat o dahi Ludovico’nun ne olduğunu soruyordu. Nasıl olup da oraya kapandığını Emily sorduğu zaman Annette dedi ki:

– Beni buraya Ludovico kapadı. Madam’ın nerede olduğunu bilmediğimden Madam’ı ararken Ludovico’ya rastgeldim. Bana bir fenalık gelmesin diye beni buraya koyup kilitleyerek anahtarı da aldı. Ortalık sükûn peyda ettiğinde geleceğini söylediye de işte hâlâ gelmedi. Aman yarabbi! Acaba Ludovico’ya ne oldu?

Bunun üzerine Emily evvelce gördüğü mecruhu tahattur eyledi. Hiç şüphesi kalmadı ki bu mecruh Ludovico olmalıdır. Lakin Annette’e bunu söylemedi. Asıl emeli halasını bulmak olduğundan burc-ı şarkinin yolunu sordu. Annette ise:

– Allah aşkına oraya gitmeyiniz Matmazel! Beni bırakmayınız, diye yalvarıyordu. Emily dedi ki:

– Ne yanına girebilirim ne seni kurtarabilirim. Sabahı da burada edemem ya! Şu burcun yolunu bana söyle. Yarın da seni kurtarmaya çalışırım.

– Aman yarabbi! Yarına kadar burada kalacak mıyım? O zamana kadar ya açlıktan ya korkudan helak olurum. Gündüzden beri ağzıma bir şey koymadım.

Başka bir zamanda olsaydı Emily bu söze gülerdi. Burc-ı şarkîye dair Annette’ten pek az malumat alabilerek döne dolaşa nihayet burc-ı mezkûrun merdivenine vasil olabildi. Biraz meks³⁴ ile cesaretini topladıktan sonra kendini savn-ı samadanîye³⁵ bi’t-tevdi³⁶ merdiveni çıkmaya başladı. Bir de merdiven üzerinde bir kan izi görmesin mi? Etrafına bakındıkta iki tarafın duvarlarında da taze kan lekeleri gördü. İşte o zaman hakikaten beyni dönüp gözleri ka-

³⁴ meks: bekleme

ması

³⁵ savn-ı samedanî: Tanrı’nın kuru-

³⁶ bi’t-tevdi: teslim ederek

rarak bir tarafa dayanmaya mecbur oldu. Fakat ne yapsın, duçar oldukları belaya zaafıyla değil sabır ve mukavemetle mukabele lazım. Hiçbir tarafta ses seda yok. Yine cesaretini toplayarak ilerlemeye başladı. Tahminen yarı yola geldikte karşısına bir kapı çıkıp onu açtı. Elindeki lambanın hafif ziyasıyla görüyordu ki duvarlar rutubetten sırsıklamdır.

Burada karşısına bir merdiven daha çıkarak ikinci kata varılıyordu. Kan lekeleri buraya kadar varmış ve daha ileriye doğru da devam etmekte bulunmuştu. Kendisi de devam etti. Hem ilerledikçe kan lekeleri de artıyordu. Bu müthiş izlerle gide gide bir kapıya vardı. Kemal-i havf³⁷ ile elini kapının topuzuna değdirebilip açmaya çalıştıkta kapalı olduğunu görerek dık³⁸ eylediyse de o rutubetli duvarların, kemerlerin kendi darbesini aksettirmesinden başka cevap alamayınca artık bu gördüğü kan lekeleri halasının kanı olduğuna şüphe edemeyerek: “Ah zavallı kadıncağızı öldürmüşlerdir” dedi.

Elindeki lambayı yere koyup kendisi de bir merdiven kademesinin soğuk taşları üstüne oturdu. İhtimal ki kızcağız burada bir daha bayılıp ayıldı. Zira etrafın müthiş sükûtu içinde insan aygınlığını baygınlığını değil hayatta ve mematta bulunduğunu bile fark edemezdi.

Kalkıp kapıyı bir daha dık eyledi. Yine ses yok seda yok. Nihayet meyus olarak avdete³⁹ başladı. Lakin giderken güç hâl ile çıktığı merdivenlerden şimdi pire gibi sıçrayarak alabildiğine bir süratle iniyordu.

Kendi odası yanındaki koridora vardıkta uzaktan Montoni'yi görmekle ona görünmemek için bir tarafa gizlendi. Montoni geçen gece mahut gizli herifin odasından çıktığı gibi bu gece dahi kemal-i ihtiraz ile oradan çıkarak kapıyı kapadı. Herif oradan def' olduktan sonra kızcağız dahi odasına varıp lambasını yanık bırakarak yatağına girdi.

³⁷ kemal-i havf: aşırı korku

³⁹ avdet: geri dönme

³⁸ dık (eyle-): çalmak; vurmak

20

GAİBANE SEDALAR

Ertesi sabah Emily bir hayli zaman odasında beklediysen de Montoni tarafından hiçbir emir ve işaret vaki olmadı. Halası için pek ziyade endişe-nak olduğundan ve Annette'i de başkaca merak ettiğinden evvela onu yoklamaya gitti. Annette hâlâ Ludovico'yu çağırıyor ve Emily'ye cevaben açlıktan helak olacağını söylüyordu. Emily kendisini kurtarmak için eniştesine gitmekte olduğunu haber verince Annette tek Montoni'nin yüzünü görmemek için halâstan da vazgeçmeye takarrüp etti.

Zavallı Emily, eniştesinin salonuna giderken koridorlarda birçok kan lekeleri, kırılmış kılıçlar filanlar görerek bunca felaketler, beliyeler¹ ile beraber henüz böyle şeylere alışmadığından dolayı yine korkmaya başladı. Her hatvede acaba bir de naaşa² tesadüf edecek miyim diye dizleri titriyordu. İlerledikçe dünkü misafirlerin sedasını uzaktan uzağa işitmeye başladı. Montoni'den istizan³ ettirmek için bir uşak aradıysa da bulamadı. Bir de Montoni salon kapısına çıkıvermesin mi? Bahusus kemal-i gazabla içeride söylenen sözlerden hangilerini işittiğini Emily'den sormasın mı? Emily'nin ulüvv-i cenabı bu dakikada imdadına yetişti. O zalime anlattı ki kapılardan laf dinlemek terbiyesini almamıştır. Fakat bedbahtlara merhamet

¹ beliyeye: bela

² naaş: ceset

³ istizan (ettir-): izin istetmek

kazandırmak vazifesini öğrenmiştir. Bunu mukaddime ittihazıyla hiç olmazsa halasını gidip görmek için o zalimin müsaadesini istirham eyledi ve biçare Annette'in de mahbusiyetinden bahsetti.

Badi-i emirde⁴ Montoni'den acı bir tebessümden başka bir cevap alamadıysa da nihayet:

– Annette için müsaade ederim ki Carlo onun sebilini tahliye etsin. Zira onu hapseden Ludovico el haletü hazihi⁵ berhayat⁶ değildir, dedi.

Bu haberin Emily'yi ne hâle koyacağını tafsile hacet yoktur. Kızın asıl halası için merakı pek müthiş olduğundan:

– Ya halam? Aman efendim bana halamdan da haber veriniz, diye de sordu.

Montoni dedi ki:

– Halanıza bakıyorlar. Fakat artık böyle ufak tefek şeylerle sarf edecek vaktim yoktur.

Bunu diyerek herif yine salona dönüverirdi. Emily'nin yerlere kapanarak tekrar ricaya başladığı esnada birdenbire bir boru sedası işitildi. Bunu müteakiben birçok at patırtıları ve adam sedaları peyda olarak Montoni alelacele koştu. Emily dahi bir pencereye koşarak gelen süvarileri gördü. Hükmeyledi ki bunlar geçen gün azimetlerini gördüğü süvarilerdir. Hâlbuki odadaki misafirler dahi kemal-i telaş ile koşuyorlar ve şatonun her tarafındaki adamlar alelacele avluya dökülüyorlardı. O aralık ihtiyar Carlo tesadüfle Emily'ye dedi ki:

– Sevgili Matmazel! İşte size meyve ve şarap getiriyorum. Acıkmış olmalısınız.

– Teşekkür ederim baba Carlo! Beni sizin lütfunuza bu suretle tavsiye eden eniştem midir?

– Enişteniz mi? O! Hayır Matmazel! Senyör hazretlerinin daha mühim işleri vardır.

Emily ihtiyar Carlo'ya halası hakkında dahi birçok sualler sor-

⁴ badi-i emir: başlangıç

⁶ berhayat: hayatta

⁵ el haletü hâzihi: şimdi

duysa da Madam Montoni tevkif olunduğu sırada Carlo başka yerde bulunduğundan Madam'a dair hiçbir haberi bulunmadığını beyan eyledi. Dün akşamki kavgaya dair Emily'nin sorduğu suallere de pek kısa cevaplar verdi. Ancak Senyör Montoni'nin şundan bundan ettiği şüpheler beyhude olduğuna emniyet hasıl eylediğini ve badema şatoda böyle hadiseler vukua gelmeyeceğinden emin bulunduğunu teminle beraber: "Her ne kadar daha acip ve garip birtakım vukuat hazırlanıyorsa da..." diye bir de balgam bıraktı. Bunu izah etmesi için Emily tarafından vuku bulan ricaya cevaben dedi ki:

– Hayır Matmazel! Esrarı ifşaya ve efkârımı izaha müsaade yoktur. Zaman her şeyi meydana çıkarır.

Annette'in kapalı olduğu odayı tarifile o biçarenin de kurtarılmasını rica etti. Carlo bu ricayı bi'l-kabul çıkıp gitmek üzereyken Emily şu yeni gelen atlıların da kimler olduklarını sordu ve bunların Verezzi taifesi olduğu cevabını aldı.

Bu mülakattan bir saat sonra Annette ağlayarak ve: "Ludovico, ah Ludovico!" diye bağırarak çıkageldi. Emily kızcağızı tesliyet için:

– Zavallı Annette! Na yapalım? Ölüm dedikleri şey daima bizi en sevdiklerimizden ayırır. Hak Taala hazretlerinin kazasına rızadan başka elden ne gelir? Ağlamak emvatı⁷ ihya⁸ eylemez ya! Um ki Ludovico ile ebediyet âleminde mülakat edersin, demişti. Annette gözlerine tuttuğu mendili çekerek dedi ki:

– Hayır Matmazel! Bu dünyada da mülakattan ümidimi kesmedim.

– Nasıl? Ne dedin?

– Her ne kadar mecruh ise de...

– Mecruh mu? Yalnız mecruh ha?

– Ah Matmazel! Yarası da pek dehşetlidir. Meğer beni kurtarmaya gelememesinin sebebi buymuş. Bir aralık biçareyi helak oldu sanmışlar, kendisi de kendisinden bihabermiş.

– Sevgili Annette! Ludovico'nun canı tende olduğuna ne kadar sevindim bilsen.

⁷ emvat: ölümler

⁸ ihya (eyle-) diriltmek

Annette'in teessüratı biraz itidal kesbeyledikten sonra Emily kendisini Madam Montoni'den haber alıp getirmeye gönderdi. Fakat biraz sonra avdetinde Annette hiçbir haber getiremedi. Uşakların en çoğu Madam'ın ne olduğunu bilmiyorlarmış. Bazılarında haber varsa da ketm-i esrara⁹ memur ve mecbur imişler.

Bu gece zulmet-i leyl¹⁰ pek ziyade ve her taraf sükût içindeydi. Zavallı yetim, penceresi önünde oturup ecream-ı semaviye¹¹ temaşa ile bundan tesliyet bulmak ihtiyacındaydı. O anda hatırlıdan neler geçti! Ölüm hâlindeki pederinin yanında beklerken de bu parlak ecreamı temaşa etmekte olduğunu hatırladı. Hatta o zamanlar gördüğü en parlak bir seyyareyi tekrar görerek pederinin emvat ile ahya¹² arasındaki münasebet-i ruhaniyeye dair söylemiş olduğu sözleri de tekrar hatırına getirdi. O zamanlar işitmiş oldukları o acip ve garip müzikayı da düşündü ki bu müzika ervah-ı gaibenin ervah-ı hazıra ile bir nevi muhaberesi olduğu hakkındaki zanlar kızcağıza şu anda peder ve validesinin ruhları kendi üzerinde hami ve nighban¹³ imişler gibi birtakım ümitler vermeye başladı.

Filvaki o sırada uzaktan uzağa kulağına güzel bir müzika negamatı¹⁴ gelmesin mi? Vücudu buz kesildi. Acaba şiddet-i tahayyül¹⁵ haricen dahi vücut mu buluyordu? Lakin hatırlıdan bu korkuları def'e çalışarak şu müzikanın hangi taraftan gelmekte olduğunu anlamak için kemal-i dikkatle kulak vermeye başladı. Negamat kendi mevkiine nispetle biraz alçaktan geliyorsa da terasaların birisinden mi yoksa kulelerin birisinden mi geldiğini hükmedemedi. İcra olunan ahenk zaten pek güzel olduğu gibi gecenin sükût ve sükûn-ı umumi içinde sâmiaya¹⁶ bir kat daha letafet veriyordu. Biraz sonra bu nağmeler gittikçe uzaklaşıyorlarmış gibi kuvvetten düşerek nihayet hiç de işitilmez oldular.

Emily hâlâ dinlemekte devam ediyorsa da hiçbir taraftan kulağına ses seda gelmiyor. Böyle boru ve trampetlerin acı seslerinden

⁹ ketm-i esrar: sırları gizleme

¹⁰ zulmet-i leyl: gece karanlığı

¹¹ ecream-ı semaviye: gök cisimleri

¹² ahya: canlılar

¹³ nighban: bekçi

¹⁴ negamat: nağmeler

¹⁵ şiddet-i tahayyül: hayal gücü

¹⁶ sâmia: kulak

maada müzikaya dair ses işitilmeyen bir şatoda gece yarılarında bu kadar güzel nağmelerin kimler tarafından icra edilebilecekleri ihtimali kızcağızı pek ziyade meşgul ederek bir aralık mutlaka bu nağmeler peder ve validesinin ervahı tarafından bera-yı tesliyet¹⁷ kendisine hitap edilen esvattır¹⁸ itikadına kuvvet-i kat'iyeye geldiyse de hayalata an-asıl¹⁹ o kadar itikadı olmayan Emily yavaş yavaş bu vehmi dahi def' eyledi. Vehme tabi olmak lazımsa, peder ve validesinin ervahı gibi uzak şeylerden ziyade ezcümle bu şatonun sahibesi iken bir suret-i acibede kaybolmuş bulunan bir kadın gibi buraya daha yakın, daha münasebetli olan şeyleri düşünmek evla olacağını hükmetti. Ancak kızcağızı bu ihtimal dahi korkutarak soğuksoğuk ter döktürmeye başladı. O korkuyla kalkıp yatağa girdi ve eğer bir insan tarafından icra olunuyorsa negamat-ı mezkûrenin²⁰ elbette bundan sonra dahi tekerrür edeceğine iştibah²¹ olmadığından yarın ve öbür gün velhâsıl bundan sonra her akşam bu nağmeleri beklemek ve şu sırrın da hakikatine vâkıf olmak azm-i kat'isiyle o gece dahi teehhür²² eden uykuya nihayet daldı gitti.

¹⁷ bera-yı tesliyet: teselli etmek için

¹⁸ esvat: sesler

¹⁹ an-asıl: aslında

²⁰ negamat-ı mezkûre: söz konusu nağ-

meler

²¹ iştibah: şüphe

²² teehhür (et-): gecikmek

21

BİR MÜLAKAT-I LEYLİYE

Ertesi gün Annette, malum olan etvar-ı mütelaşiyanesiyle¹ gelip:

– Ah Matmazel size ne mühim haberler getirdim. Şu odada mahpus olan adamın kim olduğunu anladım. “Mahpus” da değil a? Çünkü o da içeriden kapıyı kapıyor. Bense onu bir hayal, bir cin zannetmiştim, deyince Emily’nin de nazar-ı dikkati açıldı. Sordu ki:

– Ey kimmiş bakalım?

– Düşününüz Matmazel sizin de tanıdığınız bir adam.

– Benim öyle uzun uzadıya düşünmeye kudretim yoktur.

– Eşkâlini tarif edeyim de... Uzun boylu uzun çehreli...

– Düşünemem, düşünemem? Ezcümle bu gece!

– Canım Venedik’te bin defa gördüğünüz adam. Bizim Senyör’ün en aziz ehibbasından. Demincek kendisini istihkâmlar üzerinde gördüm. Hemen yanına gidip kemal-i ta’zim ile selamlayarak: “Safa geldiniz Senyör Orsino” dedim.

– Vay, katil Orsino imiş ha!

– Evet Matmazel! O Venedikli asilzadeyi idam ettiren Orsino! Herkes onu firar etmiş zannederken meğer o burada mahfi² imiş.

Emily’nin rengi uçtu, tüyleri ürperdi. Dedi ki:

¹ etvar-ı mütelaşiyane: telaşlı tavırlar ² mahfi: saklı

– Aman yarabbi! Katillere yataklık ediyor ha! Bereket versin ki bir odada gizliymiş de menhusun yüzünü görmedik.

Emily'nin asıl merakı bu gece işittiği müzika olduğundan şato içinde bir kimsenin herhangi bir saza aşına olup olmadığını sordu. Annette dedi ki:

– Evet Matmazel! Benedetto vardır ki âlâ trampet çalar, Launcelot (Lanselot) dahi boru-zendir. Bizim Ludovico dahi boru bilirse de zavallı hastadır. Tahattur ediyorum ki Venedik'te...

– Hayır! Boru, trampet filan değil. Bir âlâ saz, buraya geleliden biri hiç öyle şey işitmediniz mi? Ezcümle bu gece?

– Bu gece mi? Hayır Matmazel ne bu gece, ne bundan evvel burada trampet ve borudan başka müzika işitmedim. Hele bu gece hiçbir şey işitmedim. Zira sabaha kadar rüyamda hep o biçare maktul Madam ile uğraştım.

Bu son söz Emily'nin aklını başından giderdi. Kemal-i heyecanla sordu ki:

– Maktul Madam mı? Demek bu yolda bir haber aldın?

– Hayır Matmazel hiçbir haber almadım, fakat Madam'ın ne olduğunu kimse bilmiyor. Bu hâlde ya katlolunmuştur yahut şatonun eski sahibesi gibi kaybolup gitmiştir.

Emily başını iki elleri arasına alarak ve kendisini yalnız bırakması için Annette'e rica ederek daldı gitti.

Halası için zaten kendisi de bir iyi zanda bulunmuyorken Annette'in bu sözü kızcağızın müthiş zanlarına bütün bütün kuvvet vermişti. Nihayet ne olursa olsun eniştesinden halasına dair malumat istemek azmine düşerek biraz sonra Annette geldiği zaman onunla eniştesine haber göndermeye kalkıştı. Hâlbuki Annette daha mühim bir haber getirmişti. Şatonun kapıcısı gayet mühim bir iş için gizlice kendisiyle görüşmek istediğini söylemişti.

Bir zamandan beri her tarafta insanı duçar-ı havf u hiras³ ve mübtela-yı ye's ü heyecan⁴ eyleyecek şeylerden başka hiçbir şey

³ duçar-ı havf u hiras (eyle-): korkuya düşürmek

⁴ mübtela-yı ye's ü heyecan (eyle-): keder ve heyecana düşürmek

görmeyen ve işitmeyen kızcağız bu kapıcının gönderdiği haberdan de korktu. Lakin korka korka artık herçi bad âbadı⁵ da göze aldırmaya alışabilmiş olduğundan:

– Gelsin. Söyleyeceğini söylesin, emrini verebildi. Annette dışarıya çıkıp biraz sonra avdetle dedi ki:

– Matmazel kapıcı Bernardino buralara yaklaşmaya cesaret edemiyor. Görülürüm diye korkuyor. Eğer bu gece karanlıkta şark tarafındaki istihkâmda bulunursanız bir dakika için hizmeti başından ayrılabilerek gelip size pek mühim esrar açacakmış.

Bu suretteki teklifleri kabul edebilmek Emily için pek müşkül idiyse de şayet ortada yeni müthiş bir bela tertip olunuyor da kapıcı kendisini ondan haberdar edecektir ümid-i haifanesiyle bu mülakat-ı hafiye⁶ de göze kestirdi. Dedi ki:

– Karanlık bastığı vakit şark tarafındaki istihkâma giderim, lakin o zaman da nöbetçiler çıkmış olacaklardır. Bernardino bunlara kendisini göstermemek için nasıl gelebilecek?

– Bunu ben de sordum. Meğer avludan bu istihkâma yol veren bir gizli kemer kapısının anahtarı kendisindeymiş. O yoldan gelecek. Bir de şatonun bu cihetine nöbetçi konulmuyormuş. Zira şark tarafındaki burcun yüksek duvarları o tarafları muhafazaya kâfiymiş.

– Pekâlâ fakat rica ederim sen de benimle beraber bulunmalısın, Bernardino dahi pek mutabassirane⁷ hareket etmeli. Korkarım ki Montoni'nin nazar-ı tecessüsüne duçar olmayalım. Ha! Gerçek, Montoni nerededir? Kendisini görüp bir şey söylemek isterim.

– Büyük salonda arkadaşlarıyla meşverettedir. Geçen günkü münazaanın⁸ tarziesi⁹ olmak üzere kendilerine bir de ziyafet vermek üzeredir. Mutfak ve kilerler altüst olmuşlar. Zavallı Ludovico dahi sıhhatte olmuş olsaydı... Fakat Kont Morano aldığı yaralardan vefat etmedikten sonra Ludovico'nun da...

Emily yerinden davrandı. Kemal-i telaşla sordu ki:

⁵ herçi bad âbad: her ne olursa olsun

⁸ münazaa: kavga

⁶ mülakat-ı hafiye: gizli görüşme

⁹ tarzие: özür

⁷ mutabassirane: gözünü açarak

– Gerçek mi? Bu haberi kimden işittin?

– O! Bunu bana daha dün söylediler, ama unuttum da size tebliğ edemedim. Derununda tedavi edildiği kulübeden çıkıp Venedik'e avdet etmiş bile.

Montoni'nin yalnız bulunduğu zaman, hemen kendisine haber vermesini Annette'ten rica ederek Annette dahi çıktı gittiyse de o gün akşama kadar müstebit senyör yalnız kalmadığından Emily kendisini görüp de halasının akıbeti hakkında çıldırasıya merak ettiği şeyleri sormadı.

Akşam yaklaştıkça o gece Bernardino ile mülakat için Emily'nin havfı da artmaktaydı. Güneş gurub eyledi. Nihayet karakolları¹⁰ yerlerine koydular. Ortalık tamam müstağrak-ı zulmet¹¹ olduğu zaman Annette geldi. Emily şayet esna-yırahta Montoni'ye tesadüf ihtimalinden havfını beyan eyledikte Annette:

– Bu cihetten korkmayınız Matmazel! Onlar hâlâ sofradadırlar. Daha pek çok vakit dahi kalkamayacaklar gibi görünüyorlar, diye Emily'yi temin eyledi. İlk terasaya vardıkları zaman nöbetçi kendilerini tevkif ettiyse de Emily kendisini tanıttırınca mürurlarına müsaade gösterdi, ikinci terasada ve sair birkaç noktada dahi nöbetçilerin ellerinden kurtulabilmek için bu surette kendilerini tanıttırmaya mecbur oldular. Nihayet şark tarafındaki istihkâma doğru yaklaştılar ki filvaki orada nöbetçi yoktu.

Bernardino henüz gelmemiş olduğundan Emily dirseklerini siper duvarına dayatarak etrafı temaşaya başladı. Vadiler, ormanlar gayet kesif bir zulmete, gayet amik¹² bir sükûta müstağrak idiler. Hâlbuki şatonun içinde gürültülü bir seda harice doğru aksediyordu. Emily bunun ne olduğunu sorunca Annette:

– Bizim Senyör ile misafirlerin kahkahaları, eğlenceleri sedasıdır, dedi. Zavallı Emily:

– Aman yarabbi! Herif hem karısını işkencelerle öldürmüş hem de zevk ve safa ediyor, diye insanoğlunun vahşette bu derecelere

¹⁰ karakol: nöbetçi

¹¹ müstağrak-ı zulmet (ol-): karanlığa

gömülmek

¹² amik: derin

varabilmesine şaşıtı kaldı.

Karşısındaki burc-ı şarkiye bakarak bu kulenin derununda halasını aradığı zaman gördüğü kan izlerinden mütehasıl¹³ havf ve hiras tekrar tüylerini ürpertti. Ancak halası hakkında mukteza-yı hamiyet¹⁴ her neyse icradan geri durmamak insaniyeti şanından olan kızcağız, bu akşam Bernardino ile mülakattan sonra şu kuleyi bir kat daha taharriyi zihninden geçiriyordu.

Nihayet yanı başlarındaki bir küçük kapının kilidi içinde bir anahtar dönerek kapı açıldı. Bernardino zuhur eyledi. Emily söyleyeceği neyse bir an evvel söylemesini emrederek, “Zira gecenin bürudet¹⁵ beni hasta edecek” sözleriyle de sebep-i isticalini¹⁶ anlatmak istedi. Fakat Bernardino:

– Yanınızdaki hizmetkârı teb’id¹⁷ etmelisiniz Matmazel! Zira söyleyeceğim şey yalnız size mahsustur, deyince Emily şaşaladı.

Çünkü bu adamın hâl ve şanı gayet korkunç olup şurada ve şu vakitte onunla yalnız kalmayı gözüne kestiremiyordu. Eğer Emily Bernardino’nun vereceği haber mutlaka halasına dair olacağını tahmin etmeseydi, mümkün değil Annette’i yanından ayıramazdı. Lakin halasının selameti için her fedakârlığa hazır bulunduğundan buna da katlandı. Annette’i uzağa defederek Bernardino’ya dedi ki:

– Şimdi söyleyiniz bakalım dostum!

Bernardino biraz korkarak, yutkunarak dedi ki:

– Bu işi Senyör Montoni haber alırsa memuriyetimi kaybedeceğim derkârdır. Binaenaleyh size söyleyeceğim esrarın bir harfi hiçbir kimseye faş edilmeyeceğini yeminlerle bana temin eylemelisiniz.

Emily bu teminatı maa-ziyadetin¹⁸ icra eyledi. Bernardino dedi ki:

– Bugün uşakların koğuşunda halanız için ne kadar merak ettiğinizi Annette bize söylemişti.

– Madam Montoni’ye dair haberiniz var mı? Aman Allah aşkına

¹³ mütehasıl: hasıl olan; ortaya çıkan

¹⁴ mukteza-yı hamiyet: hamiyetin, iyiliğin gereği

¹⁵ bürudet: soğuk

¹⁶ sebep-i isticali: acele etme sebebi

¹⁷ teb’id (et-): uzaklaştırmak

¹⁸ maa-ziyadetin: fazlasıyla

olsun o haber neden ibaretse söyleyiniz. Ne kadar müthiş olursa olsun rica ederim söyleyiniz.

Fakat zavallı kızcağız alacağı cevap tahmini kadar müthişse, olduğu yere yıkılıvermemek için yanındaki duvara dayanmaya mecbur oldu. Bernardino dedi ki:

– Evet! Her haber bendedir ve size de söyleyebilirsem de...

– İyi ya işte söyleyiniz.

– Fakat o kadar müteessir görünüyorsunuz ki.

– Hayır dostum! Vereceğiniz haber ne kadar müthiş olursa olsun tahammül için lazım gelen cüreti cem' etmişim. İştibah hâlinde kalmaktansa felaket-i vakıayı doğrudan doğruya haber almak elbette evladır.

– Öyleyse her şeyi öğrenebilirsiniz Matmazel! Görülüyor ki Sen-yör Montoni karısına karşı pek büyük gazaplanmıştır. Lakin bu iş bana ait umurdan¹⁹ olmadığı için susuyordum. Birkaç gün evvel beni çağırtıp: “Bernardino! Sen namuslu ve sadık bir adamsın. Sana emniyet edebilirim” dedi. Ben de sadakatimi tekrar teyit eyledim. O zaman “Mühim bir işim var onu da sana tevdi edeceğim” dedi ve işi de anlattı. Fakat bunu size açamam. Çünkü namus ve sadaketime tevdi olunmuş bir sırdır. Hem de Madam’a aittir.

– Aman yarabbi! Demek oluyor ki Madam'ı... Sen...

Bernardino sükût ediyordu. Emily sözünde devamla diyordu ki!

– Bedbaht herif! Seni de, efendini de bu kadar bir cinayete hangi şeytanlar sevkettiler. Aman yarabbi! Aklımı bozacağım.

O zaman Bernardino yorgun bir seda ile dedi ki:

– Şeytanlar mı dediniz?

– Evet öyle bir şey!

Aradan birkaç dakika sükût ile geçti. Görünüyor ki Bernardino asıl söylemek istediği şeyi söylemeye cesaret edemiyordu. Nihayet bu cesareti de peyda eylemişçesine bir tavırla dedi ki:

¹⁹ umur: işler

– Senyör pek gazaphıydı. Biz de kendisine itaate mecburduk. Velev ki ben itaat etmeyim. Ne faydası olacak? Adamlarından bir başkası yine emrini icra edecek değil mi?

Emily'nin daha ziyade sözü uzatmaya mecali kalmadığı görü-lüyordu. Nihayet son bir cüret-i me'yusane ile sordu ki:

– Öldürdünüz ha! Biçare kadıncağızı öldürdünüz. Öyle mi? Şu karşımda duran bir katildir öyle mi?

Bernardino bu suallere de cevap veremedi. Fakat devam ettiği sükût tamam ikrardan²⁰ addolunan sükûtlardan değil midir?

Zavallı Emily almak istediği haberi bu suretle aldıktan sonra avdete davrandı. O zaman Bernardino dedi ki:

– Durunuz Matmazel! Mademki bana 'katil' dediniz, sizi o zanda bırakmak lazımdı ama...

– Eğer katil değilseniz beraatinizi göstermeliydiniz. Hâlimi görmüyor musunuz? Merhamet etmiyor musunuz? Uzun uzadıya ettiğiniz tela'süm²¹ benim için ne büyük işkencedir.

Hemen yere yıkılmak üzere bulunan Emily'ye yardım için koşup gelen Annette'i işaretle Bernardino dedi ki:

– Gönderiniz şu kızı Matmazel!

Emily: – Hayır durun. Söyleyeceğiniz şeyi o da işitebilir.

Bernardino: – Ya! Öyle mi? Öyleyse daha ziyade haber vermek mümkün değildir.

Bunu diyerek Bernardino dahi avdet tavrını gösterince o merak hâlindeki Emily tekrar Annette'i teb'ide mecbur oldu. Annette tekrar çekildikten sonra Emily dedi ki:

– Buyurunuz? Şimdi söyleyiniz.

– Madam berhayattır. Fakat berhayat olduğunu bilen yalnız benim. Benim taht-ı muhafazamda mahpustur. Senyör Montoni onu dış kapının üzerindeki odaya haps ile anahtarını bana vermiştir. Buraya gelmişim ki halanızın sizinle görüşmek istediğini haber

²⁰ ikrar: tasdik; kabullenme

²¹ tela'süm: kekeleme

vereyim diye, fakat hakkımdaki nefretinizi görünce...

Bu söz Emily'yi bütün şüphelerinden bir anda kurtardı. Halası ile mülakat için bu cihanda feda etmeyecek hiçbir şey olamazdı. Bernardino'dan kemal-i tazarru²² ile özürler diledi ve mutlaka kendisini halasıyla görüştürmesi için ricaya başladı.

Bernardino bu ricayı kabulle beraber ertesi akşam Senyör Montoni uykuya daldıktan sonra eğer dış büyük kapının üstündeki odaya kendisiyle beraber gitmeye cesareti varsa, halasıyla mülakat edeceğini beyan eyledi. Vakıa bir aralık Emily'nin hatırından Bernardino aleyhinde bazı şüpheler geçtiyse de tek halasını görebilmek için bu şüphelerin kâffesini bertaraf ederek kapıcıya teşekkürler bile etti. Mükâfatlar bile vaat eyledi. Binaenaleyh bir büyük ümitle odasına avdet eyledi.

Yatağına girip de ilk telaşları, havfları, helecanları bertaraf olduktan ve derin derin düşünmek iktidarını istirdad²³ edebildikten sonra bir aralık kendi kendisine:

– Ya bu Bernardino herifi Montoni'nin filvaki en sadık adamlarından olup da zavallı halamı vurduktan sonra beni de öldürmek emrini almışsa? Ya şato halkına karşı halamı aşikâre öldüremeyerek burc-ı şarkide mahbusiyet vesilesini buldukları gibi bana da böyle halamla mülakat vesilesini buluyorlarsa?... Madem ki Montoni'nin arzusu gerek halamın gerek benim emlakimize nail olmakmış, bu tarik ile meramına nail olabilecektir” demiş ve Bernardino ile verilen kararı icra etmemeye kadar düşünmüşse de artık melanetin bu derecesini ne Bernardino ve ne Montoni için mümkünattan göremeyerek yine eski kararını icra azmiyle ta sabaha karşı biraz uykuya dalabilmiştir.

²² kemal-i tazarru: yakarma; yakarış

²³ istirdad (et-): tekrar elde etmek

HUD'A-İ MEL'UNANE

Ertesi gün, Emily Annette vasıtasıyla Bernardino'dan birtakım haberler daha aldı. Bu gece nısfü'l-leylden bir saat sonra Emily'nin yalnız olduğu hâlde, yine dün geceki yere yani şark tarafındaki istihkâma gelmesini Bernardino tavsiye ediyor ve oradan kendisini alıp dış büyük kapı üzerinde halasının mahpus bulunduğu odaya götürceğini bildiriyordu.

Bu haber üzerine Emily'nin bütün şüpheleri tekerrür ve teceddüt eylediler. Hükmeyliyordu ki Bernardino Montoni'nin hakikaten bir sadık celladı olup evvelce halasını öldürmüş bulunduğu gibi şimdi de kendisini öldürmek için bu tertibi kurmuştur. Lakin bu hareket Emily nazarında dahi o kadar melunane bir cüret olmak üzere telakki olundu ki, hissiyat-ı âliye-i insaniyesi¹ mutlaka eniştesini de Bernardino'yu da bu kadar melanetle mahkûm etmeyi mübalağaya hamlettiriyordu. Binaenaleyh Annette'e asıl o müthiş şüphesinden renk veremedi. Yalnız dedi ki:

– Fakat o kadar geç vakit terasalardan nasıl geçebileceğim? Mutlaka karakollar beni tevkif ederler. Montoni mutlaka haber alır.

Annette güya her şeyden haberdarmış gibi bir tavr-ı fatinane² ile davranarak dedi ki:

¹ hissiyat-ı âliye-i insaniye: yüce insanî duygular

² tavr-ı fatinane: kavrayışlı, uyanık tavır

– O! Onun da çaresi düşünölmüştür Matmazel. Bana şu anahtarı verdi ve size tavsiyeyi de emreyledi ki bu anahtar ile kemerli geçidin nihayetindeki kapıyı açacaksınız. Bu kapı bilahere burc-ı şarki yanında bir mahalle kadar yol verir. O hâlde nöbetçilere kendinizi göstermeksizin bir merdivene kadar vasıl olacaksınız.

Bu izahat Emily'ye dahi muvafık gelerek epeyce mutmain oldu. Fakat yine sordu ki:

– Ya niçin yalnız gelmemi istiyor?

– Ha! Bunu da sordum, Matmazel. Ben de sizinle beraber olamaz mıyım, diye sordum. Lakin bu sualime bir ekşi suratla mukabele eyledi. Ben de korktum. Herhâlde sizi kimin yanına götüreceğini biliyorsunuz ya?

– Bernardino bunu sana da söyledi mi?

– Hayır Matmazel. Fakat ben herhâlde zihnimde bulabilirim.

Emily anladı ki Madam Montoni'nin büyük dış kapı üzerindeki odada mahpus bulunduğunu Annette dahi biliyor. Lakin bunu itiraf etmek istemiyor. Bununla sabit oldu ki Annette her ne kadar pek geveze bir kıza da iktiza eylediği zaman ketmi³ tavsiye olunan şeyleri ketme de muktedirmiş.

O gün akşamakadar Emily'nin efkârı bin türlü teşettütler⁴ içinde kaldı. Kâh Bernardino'dan şüphe ediyor kâh Bernardino'ya emin oluyor, kâh korkuyor kâh kalbinde bir azim cüret buluyordu. Gece hulul etmiş olduğu hâlde kızcağız henüz bir karar-ı kat'i ittihaz eyleyememişti. Saat on biri vurdu, biraz sonra on ikiyi de vurarak nısf-ı leyl hulul etmiş olduğunu âleme ilan eylediyse de Emily'de hâlâ bir karar-ı kat'i yok. Annette dahi yanına gelince artık halasının tahlisi⁵ gayreti hamiyetli kızcağıza her şeyi göze aldırđı. Kemerli geçidin kapısına kadar kendisiyle beraber gelmesini Annette'ten rica ederek yola düzüldüler. Koca şatonun içi çın çın ötmekte olup bütün şato halkı uykuya dalmıştılar. Bazı bazı Emily etraftaki kapılardan bir hayal çıkıyormuş gibi bir şeyler tevehhüm ederek irkilip kemal-i helecanla

³ ketm: gizleme

⁵ tahlis: kurtarılma

⁴ teşettüt: dağınıklık; perişanlık

etrafa kulak veriyor ve göz gezdiriyorduyse da hatasını anladığı zaman yine bir cüret-i mütezayide⁶ ile yolunda devam eyliyordu.

Mahut kapıya geldikleri ve kapıyı açtıkları zaman elindeki lambayı Annette'e vererek biraz daha orada beklemesini de ricadan sonra kendisi helecanından titreyerek şark istihkâmına kadar ilerledi ve etrafa göz ve kulak gezdirerek Bernardino'yu aradı. Meğer Bernardino daha evvel oraya gelmiş, beklemekteymiş, Emily'nin geç kaldığı için biraz ta'zirde⁷ bile bulunduyse da, Emily hiç mukabele etmeyerek herifin emrine itaat tavrını takındı.

Oradan yine bir kemerli yola girerlerken arkasına dönüp bakan Emily Annette'in elindeki lamba ziyasını görerek:

– Ah acaba buraya avdet müyesser olacak mı? Yoksa Annette'ten müfarakatım son müfarakat mıdır? diye mütehassirane bir göğüs geçirdi. İkinci kemerli yola girdikeri zaman Bernardino evvelce bir tarafa saplamış olduğu meşaleyi eline aldı. Zifiri karanlık olan ileriye doğru yürümeye başladı. O zaman Emily pek ziyade ürkerek Annette beraber gelmedikçe ilerleyemeyeceğini katiyen Bernardino'ya anlattıysa da, herif kızın bu nazına sert bir suratla mukabele eylediğinden maada, zavallı halasının kendisini görmek hususundaki iştiağını o kadar fâci bir surette anlattı ki, Emily bu son havfı, tereddüdü dahi defederek ilerlemeye cüret buldu.

Bir hayli yürüyerek diğer bir kapıyı açıp birkaç ayak merdivenden aşağıya indikten sonra bir harap manastır içine girdiler ki bütün bütün yer altında bir viran mabet olduğu anlaşılıyordu. Rutubetten duvarları üzerinde yeşil yosunlar ve korkunç yapraklar peyda olmuş bulunan bu mabetten geçerken Bernardino'nun ayaklarına bir kocaman taş ilişerek sendeledi. Şu hadise üzerine herif öyle bir küfür eyledi ki Emily'nin içi titredi. Bunu müteakiben Bernardino bir merdiven başına gelerek: “Buradan ineceğiz Sinyorita!” deyince ve o merdivenin daha pek derine indiğini Emily görünce:

– Aman Bernardino! Beni nereye götürüyorsun? diye haifane⁸ bir

⁶ cüret-i mütezayide: artan cüret

⁸ haifane: korkulu

⁷ ta'zir: azarlama

sual irad eylediyse de herifyine sert bir suratla: "Büyük dış kapıya!" cevabını vererek merdivenden aşağıya inivermeye başladı. Emily:

– Canım şurada mabedin kapısı var, ondan çıksak da gitsek olmaz mı? diyorduysa da Bernardino hem yürüyerek hem de:

– Hayır! O kapıdan çıkınca ikinci avluya varmış oluruz. Orada kendimizi nöbetçilere gösterip de yakayı ele vermeyi istemem! Bu derin yolsa bizi tamam dış avluya çıkartır! Haydi bakalım gayret ediniz. Bütün geceyi ihtirazlar⁹ içinde geçirecek değiliz ya! diyor ve la-yenkati¹⁰ ilerleyerek kızcağız dahi ister istemez arkasından gidiyordu.

Bu merdivenden dahi indikten sonra yer altından delinmiş bir yola girdiler ki rutubet burada daha ziyade olup âdeta duvarlarından şakır şakır sular akıyordu. Bu rutubetten bir çok da buhar hasıl olmağla âdeta kesif bir sis içinden gidiyorlar demekti. Sis meşalenin ziya neşretmesine mani olduğu gibi ihtirakına¹¹ dahi mani olarak Bernardino meşalenin bütün bütün sönuvermesinden de korkmaya başlamıştı.

Bir yerde Bernardino büsbütün irkilerek meşalesini o yere çevire[rek] bütün bütün sönmekten muhafazaya çalışıyordu. Orada Emily etrafına bakındıkta karşısında demir parmaklıklı bir kapı görüp yanı başında dahi biraz toprak yığıntısı gördü ki dikkat eyledikte bunun bir taze açılmış mezar olduğunu anladı. Ey artık halası katlolunarak bu mezara defn olunduğunu hükme kim mani olur? Bu hâlde kendisi dahi idam olunmaya götürüldüğünü hükmetmez de ne yapar? Hemen can havliyle gerisin geriye kaçmak dahi hatırına geldiyse de oraya kadar geçmiş oldukları dar ve karanlık ve dolambaçlı yollardan firara imkân var mı? Zaten havf ve haşyetle dizleri de titremekte bulunduğundan bacaklarında firar için mecal dahi bulamıyordu. Artık Bernardino meşalesini tekrar parlatıncaya kadar âdeta kesilecek koyun gibi melul mahzun katilinin yüzüne bakakaldı.

Herif meşalesini parlatıp tekraryolu düzüldüğü zaman bu mezar kimin mezarı olduğunu sorduysa da Bernardino hiçbir cevap ver-

⁹ ihtiraz: çekinme; kaçınma

¹¹ ihtirak: yanma

¹⁰ layenkati: durmaksızın

medi. Biraz sonra önlerine tekrar bir merdiven çıkarak o merdiveni de yukarıya doğru çıkınca bir kapıdan dış avluya çıkmış oldular. Bunu meşalenin ziyasıyla gördüğü iç kale duvarlarından ve taşları arasından otlar yetişmiş olan burçlardan filanlardan anladı.

Herhâlde dış avluyu görmek Emily'nin korkusunu biraz tadil edebildi. O zamana kadar çektiği korkuların beyhude ve boş olduklarını hükme takarrüp eyledi. Başını kaldırıp kapı üzerindeki odaya bakarak halasının mahpus olduğu oda orası mı olduğunu kılavuzundan sorduysa da, bu suali pek yavaş bir sesle sorduğundan galiba Bernardino işitemedi ki hiçbir cevap vermedi.

Kapıyı teşkil eden bina içine girdiler. Önlerine gelen bir merdivenden çıkmaya başladılar. Birinci kata çıktıkları zaman Bernardino bir anahtar çıkarıp bir kapıya soktu. Ve kızı içeriye sokarak:

– Ben gidip Sinyora'ya haber verinceye kadar siz burada bekleyiniz! dedi.

Vakıa Emily, halası kendisini görmek için haber vermeye de muhtaç olmayacağını anlatmaya çalıştıysa da, Bernardino öyle uzun uzadıya gevezelik dinlemeye vakti olmayan acul ve mütelaşi bir adam tavrıyla hemen kapıyı kızın üzerine kapayarak çıktı gitti. Ancak kızcağız:

– Aman burada beni karanlıkta bırakma! diye bağırması üzerine tekrar kapıyı açarak merdiven başına asılı olan bir avizeden çıkardığı lambayı yaktı ve onu oda içine bıraktıktan sonra tekrar kapıyı açıp çıktı. Evvelce Madam'a haber vereceğini anlattığı zaman bu bina'nın bir kat daha yukarısını işaretle anlatmış olduğu hâlde, kapıyı kapadıktan sonra herifin yukarıya çıkmayıp bilakis aşağıya inmiş olması kızın tekrar ıstibahını mucib olmuş idiyse de, böyle vâsi ve metin binalarda ayak patırtılarından edilen istidlalat¹² ekseriya yanlış ve ma'kus¹³ olacak mülahazası bu ıstibahı da def'e medar olabildi.

Reddeyledi ama bu tevil¹⁴ pek na-beca idi. Zira Bernardino'nun

¹² istidlalat: muhakemeler; sonuç çıkarmalar

suz

¹⁴ tevil: yorum

¹³ ma'kus (ol-): tersine dönmüş, uğur-

yukarıya doğru çıkmayıp aşağıya doğru inmiş olduğu o kadar mertebe-i vuzuha vardı ki, herif ta avluya kadar inerek hatta avluda ses bile işitildi. Emily bir küçük pencereden baktıkta avluda daha birkaç kişinin gölgelerini gördü. Boğuk sedalarla konuştuklarını bile işitti. Bir aralık şu odanın çıkacak bir yeri olup olmadığını yoklamaya başladı. Kapıyı yokladıkta dışarıdan kilitlenmiş olduğunu anladı. Kapıdan başka da yalnız avluya nazır olan o küçük pencereden başka hiçbir delik olmayıp, odanın duvarları meşe ağacından yapılmış bir kaplamayla mestur¹⁵ idiler. Oda o kadar geniş ki âciz lambanın miskin ziyası her tarafı tenvir edemiyor. Binaenaleyh Emily lambayı eline alarak her tarafı onunla muayeneye mecbur oldu. Oda içinde hiç mefruşattan eser yok. Yalnız ta orta yerinde demirden bir iskemle var ki ayakları zemine perçinlenmiş. Bu iskemlenin üst tarafına ta tavana bir de zincir raptedilmiş ki iskemleye kadar sarkıp inen ucuna bir de halka bağlanmış. Bu sandali-i acibden¹⁶ bihakkın ürken kızcağız bir de bunun üzerine oturacak olan adamın hemen ayakları gelecek olan yere iki halka çakıldığı gibi kollarının geleceği yere sandalye üzerine de iki halka raptolunmuş olduğunu görünce artık hiç şüphesi kalmadı ki bu alet bir işkence aleti olup işkence edilecek olan biçare bunun üzerine oturtularak boğazına mahut zincirli halka ve ellerine ve ayaklarına da yerdeki ve iskemledeki halkalar takılacaktır. Mutlaka da açlıktan helak oluncaya kadar bu hâlde bırakılacaktır.

Zavallı yetimi çıldırtmak derecesinde korkutmak için yalnız bu işkence makinesi kâfi iken bir de bundan ürkerek odanın öte başına kadar fırladığı zaman o cihetinin, duvardan yere kadar indirilmiş kalın ve ağır bir perdeyle mestur olduğunu da görmesin mi?

Şatoda mahut siyah perdeli levha hatırına geldi. Bunu da acaba açsın mı açmasın mı diye düşünmeye başladı. Merak her şeye galebe ediyor ama perdeye uzattığı elleri de zangır zangır titriyor. Nihayet onu da açtı. Aman yarabbi! Arkasında gördüğü şey kendisini mahut levhayı gördüğü zamanki dereceden ziyade korkuttu. Çünkü o perdenin arkasında bir taze naaş gördü ki vücudundan maada yüzünde,

¹⁵ mestur: kapalı

¹⁶ sandali-i acib: acayip, tuhaf sandalye

suratında açılan yaralardan akan kanlar göl gibi toplanmış ve naaş dahi sanki ikinci bir mevt olarak bu kan içinde boğulmuş!

İlk zannı “Acaba halam mıdır?” olduysa da halası değildi. Fakat her kim olursa olsun işte sabit oldu ki burası adam işkence etmeye, adam öldürmeye mahsus bir yerdir. Buraya getirilmiş olduğu hâlde elbette kendisini de böyle bir korkunç akıbet beklemektedir.

Zavallı Emily bu hükümde asla tereddüt edemedi. Bunu da bertaraf edebilmek için hiçbir tevil bulamadı. Beyni dönüp, gözleri karararak elindeki lambayı yere bırakmaya ancak muktedir olabildi. O dahi cansız bir ceset olarak naaşın yanına yıkılıverip bayıldı gitti.

Kızcağız bu baygınlıktan ayılır gibi olduğu zaman kendisini Bernardino’nun kolları arasında buldu ki yanında başka adamlar dahi bulunduğu hâlde kendini yine o çıktığı merdivenden aşağıya indiriyorlardı. Bunların ne yaptıklarını görüp anlıyorduydu da o kadar za’f-ı hâl duçar olmuştu ki kımıldanmaya ve ses çıkarmaya da mecal bulamıyordu.

Merdivenden aşağıya inerek dış avluya çıktıkları zaman gece serinliği ve o mahallin havasının letafeti Emily’nin ihsasına¹⁷ biraz daha kuvvet verdiler. Tamam dış büyük kapı açılarak dışarıda haydut suratlı birçok süvariler göründüler. Kucaktan kucağa kendinin bunlara teslim edilmekte olduğunu anlayınca, Emily o tekrar teceddüt eden kuvvetiyle öyle bir çırpındı, öyle bir haykırdı ki heriflere bir perişanlık geldi. O zaman Bernardino:

– Canım ne oldunuz? Vakit kaybedecek zamanda mıyız? Cüretinizi toplayınız, zira işte duyulduk! deyince herifler bir kat daha tezyid-i kuvvet ederek Emily’yi bir boş atın üzerine yüklettiler ve sımsıkı bağlamaya ve atın da kolanlarını sıkmaya müsaraat eylediler. Bernardino işitenlerin tüylerini ürpertecek küfürleriyle cümleyi teşci¹⁸ eyliyordu.

Bir de bu aralık şatonun iç kapısı açılıvererek gürültülerle patırtılarla bir cemm-i gafir¹⁹ dışarıya fırlayıvermez mi? Emily bu gürültüler

¹⁷ ihsas: duyular

¹⁹ cemm-i gafir: büyük kalabalık

¹⁸ teşci (eyle-): cesaretlendirmek

arasında en evvel Annette'in telaşlı sedalarını işittiği gibi, mütakıben Montoni ve Cavigni'yi de fark edebildi. Artık bu iki herifin müthiş suratları kendisine fena gelmeyip belki kurtarıcı sıfatıyla hoş geliyordu. Şatonun derunu dahi kendisine evvelki gibi bir zindan-ı bela görünmeyip bir ca-yı selamet²⁰ görünüyordu. Lakin henüz halâsı²¹ müyesser olmuş mu? İki asker arasında kalmış bir biçare ki akıbeti ne olacağını kimse bilemez.

Kapı önünde bulunanlarla, içeriden çıkanlar arasında bir muharebe başlayıverdi. Lakin çok sürmedi. Montoni tarafı derhal galebe ederek diğeri firara şitaban²² oldular. Hele Bernardino, Emily'yi derhalyere bırakarak cümleden evvel firar eyledi. Kızı tekrar şatoya ithal ettiler. Montoni büyük salonda Emily'yi istintaka çektiyse de kızcağız bunca korkuların neticesinde âdeta aklını bozmuş gibi bir hâlde bulunarak şu firarda beriü'z-zimme²³ olduğunu yalnız bu hâli Montoni nazarında ispata kâfi görüldüğünden ve tahkik-i madde için davet eylemiş olduğu bütün şato halkı dahi o sırada içeriye girmiş bulunduğundan, kızı yerine gönderip kendisi tahkikat-ı saire ile iştigale başladı.

Annette Emily'yi odasına getirdiği zaman, Emily hakikaten divane gibi bir hâlde olup Annette'in yüzüne dikkatli dikkatli baktığı hâlde, kızı tanıyamadığı anlaşıyor ve kızın sorduğu suallere muvafık cevap vermeyerek saçma sapan şeyler söylüyordu. Meğer zavallı Emily'nin gözleri önünden bir türlü ayrılamayan şey, görmüş olduğu mezar ile naaş olup zihninin o hâl-i perişanîsinde bunları ağzından çıkarmamak ve Montoni'nin bu esrarını ifşa ile hışmına duçar olmamak için tedbir kullanmaya çalışıyormuş. Fakat kudreti kâfi mi ki bu tedbirlerini âkılane bir surette yürütebilsin?

Annette, Emily'nin âdeta aklını zayı etmiş olduğunu Montoni'ye kadar ihbara mecbur oldu. Montoni dahi işe ziyadesiyle ehemmiyet vererek kalktı, kızın yanına geldi. Her ne kadar zalim herif gayet tatlı bir seda ve güler yüzle Emily'ye hâlini sual ediyor idiyse de, Emily halasının katili olmaktan başka, işte o naaşını gördüğü biçarenin de

²⁰ ca-yı selamet: selamet, kurtuluş yeri

²¹ halâs: kurtuluş

²² şitaban (ol-): koşmak

²³ beriü'z-zimme: suçsuz

katili olan ve kim bilir daha kaç kimsenin kanına girmiş bulunan bu korkunç adamdan ürkerek sürüne sürüne odanın öte tarafına kadar gitmiş ve her sorduğu suallere “Evet!” cevabından başka söz bulup verememişti. Zavallı Emily’nin ne hâlde bulunduğunu anlamalı ki yanına gelen adam Montoni olduğunu tanımaksızın itmişti. Yalnız o çehre, o hâl kızcağızı böyle ürkütmüş. Zira Montoni gittikten sonra o sıklet-i zaideden²⁴ kurtulmuş olması, bir aralık kızcağıza cüzi bir ferahlık vererek bu adamın kim olduğunu Annette’den sormuş ve ondan “Senyör Montoni” cevabını alınca daha ziyade ürkerek yine o ilk dalgınlığına dalmış gitmişti.

Emily’nin bu hâli Annette’i de korkuttuğundan, bu gece kendisine refakat için birisini çağırarak maksadıyla kapıya doğru yollandığı zaman Emily tekrar gözlerini açarak ve bu defa Annette’i ismiyle çağırarak şu hâlde kendisini bir dakika bile yalnız bırakmaması için rica eyledi. Hatta:

– Hayf²⁵ ki babam vefat edeliden beri herkes beni terk ediyor! sözlerini de bir tavr-ı meyusane ile ilave eyledi. Babasını bu veçhile tahattur etmesi Emily için pek iyi oldu. Zira o hatıra üzerine gözlerinden yaş boşandı ki o dakikaya kadar ağlamaya da muktedir olamaması kızı daha fena ediyordu. Sel gibi gözyaşlarıyla bir hayli zaman ağladıktan sonra gereği gibi açıldı. Annette’in yardımıyla yatağına girerek müsterihane bir suretle gözlerini kapadı.

²⁴ sıklet-i zaide: fazladan ağırlık

²⁵ hayf: yazık

23 HAYALAT

Güzel bir uyku Emily'nin yorgun fikrini dinlendirdi. Uyandığı zaman Annette'i kendi yatağı yanında bir koltuk sandalyesi üzerinde uyuyakalmış görünce hem şaşıtı hem acıdı. Bu geceden beri müşahade eylediği ahval-i hevl-naki¹ tekrar tahattur ve zihninde cem' etmeye çalışıyorduydu da muvaffak olamıyordu. O sırada Annette dahi gözlerini açtı. Kemal-i telaşla sordu ki:

– Ah sevgili Matmazel! Söyleyiniz Allah aşkına beni tanıyor musunuz?

– Acayip! Seni tanımamak olur mu? Neden tanımayacakmışım? Sen o sadık ve sevgili Annette değil misin? Lakin neden bu geceyi sandalye üzerinde geçirdin?

– Ah siz pek fenaydınız Matmazel! Korkuyordum ki...

Emily geçen şeyleri hâlâ zihninde cem' edemiyorduydu da ne kadar mahuf² oldukları bir türlü kalbinden çıkamıyordu. Binaenaleyh Annette'e:

– Hakikat Annette! Zannediyorum ki uzun ve korkunç bir rüyadan uyanmışım, fakat gördüklerim acaba gerçekten rüya mıydılar? Yoksa gerçekten vâzih miydılar? dediği zaman dehşetinden yine gözleri dönmeye başlamıştı. Annette dedi ki:

¹ ahval-i hevl-nak: korkutucu hâller ² mahuf: korkunç

– Hayır Matmazel! Rüya değildiler. Ayn-ı vâki³ idiler.

– Ah! Öyleyse demek oluyor ki bitti ha? Biçare halacığımı öldürdüler ha?

Annette Emily'nin yine aklını bozduğu zehabıyla bir çılgılık kopardı. Ancak iki kız teati eyledikleri birkaç kelimeden sonra Madam Montoni'nin maktuliyeti muhakkak olmadığı gibi Emily'nin de mecuniyeti muhakkak olmadığı iki taraftan da kabul olundu. Annette'in verdiği izahat üzerine Emily anladı ki kendisini kapıp kaçırmak için bu suretle bir teşebbüs daha edilmişse de muvaffak olunamamıştır. Hatta bu teşebbüsü eden kim olduğu da anlaşılamamıştır. Yalnız Annette'in ihbar ve delaletiyle⁴ şu tehlikeden de kurtulabilmiştir. Annette bu işin bu cihetini izahen dedi ki:

– Evet Matmazel! Bernardino işi benden sakladığı için ben de mutlaka öğrenmek merakına düştüm. Bernardino benim refakatimi kabul etmediyse de ben sizi takip ettim. Uzaktan uzağa meşalenin ışığından gittiğiniz yolu istidlal ediyordum. Viran mabede geldiği zaman az kaldı korkumdan dönecektim. Zira bu harabe hakkında neler işitmiştim, neler ki... Fakat yalnız dönmeye de cesaret edemediğimden dış avluya kadar takipte devam ettim. Sizi merdivenden yukarıya çıkarırken kapı arkasına gizlenmiştim. Yine bu sırada dışarıdan at takırtılarını ve insan sedalarını da işittim. Nihayet sizi getirmekteki tehhürden dolayı dışarıdan Bernardino'ya edilen müsta'cilane⁵ hitapları işitince ve sizi kucağına alıp getirdiğini görünce bu iş dahi Kont Morano'nun başı altından çıktığını hükmederek koşup Senyör Montoni'ye işi anlattım. Bereket versin ki herkes uykudan tez uyanabilip davrandılar.

Annette bu sözleri söyleyip bitirdikten sonra dahi Emily hâlâ onu dinliyormuşçasına dalgın bir hâldeydi. Bir hayli sükûttan sonra:

– Senyör Montoni nerededir? Neredeyse gidip görmeliyim, deyince Annette efendisinin nerede olduğunu öğrenmeye gitti. Annette'in bu işi Kont Morano'dan bilmesi Emily nezdinde tasdik

³ ayn-ı vâki: gerçeğin aynısı

⁵ inüstecilane: aceleci

⁴ delalet: yol gösterme

olunduğu gibi, Montoni nezdinde dahi tasdik olunmuştu. Hatta yalnız bu değil, bundan evvel ziyafette şarap kadehinin köpürüp patlamış olduğunu da Montoni, Kont Morano'nun işidir diye telakki ve hükmeyledi. Meğer yaralandığı zaman Emily'ye ettiği nâdimane itizarlar⁶ hayatından kat'-ı ümid eylemiş olmasına mebni imiş. Yaralarının iltiyamından⁷ ümitvar olmayı müteakip Emily hakkındaki âmaline bir kat daha kuvvet vermiş. Bundan mukaddem dahi kapıcı Bernardino ele alınmış bulunduğundan bu defa da merkumu istihdam⁸ etmiş. Güyayarası iyi olduktan sonra Venedik'e avdet eylediğini her tarafa ilan etmişse de adamlarıyla beraber birkaç mil mesafeye kadar çekilerek Bernardino ise Emily'nin halası hakkındaki merakını medar-ı muvaffakiyet ittihazıyla hud'asını yürütebilmiş. Böyle genç ve şedid bir adamın meyusiyet-i âşıkane ile buralara kadar göze aldırması mucib-i istigrah olmamalıdır.

Annette gittikten sonra Emily artık kendi nazarında insanların en melunu, en müteneffiri olan Montoni ile nasıl mülakat edebileceğini düşünmeye başlayıp nefretinden yüreği buz kesiliyor idiyse de halasının selametinden de kat'-ı nazar hiç olmazsa yalnız kendisinin Fransa'ya avdetine müsaade vermesini icbar eylemek için o müthiş herifi mutlaka görmek mecburiyeti altında bulunuyordu. Bir de Annette avdet edip de yarından evvel Montoni ile mülakat edilemeyeceği haberini getirince bu mülakatın şu kadarcık tehhürü Emily'yi âdeta memnun eyledi. Badehu Annette vukuat-ı sairenin hikâyesine girip yarın bir fırka-ı müsellahiyenin⁹ daha sefere gönderileceğini ve evvelce gitmiş olanların avdet eyleyeceklerini anlattı. Lakin Emily'nin bunları dinlemeye vakti olmadığından Annette'i başka işlerine gönderip kendisi mümkün mertebe rahat kalmayı tercih eyledi.

Bugün dahi akşam olup gece geldikte Emily geçen gece işitmiş olduğu müzikayı bir daha işitebilir miyim diye etrafa kulak vermeye başlayıp bir aralık kulağına bazı sedalar geliyor gibi olduysa da, vâhime eseri olduğuna kanaatle nısf-ı leyle kadar gûnagûn¹⁰ can

⁶ itizar: özür dileme

⁷ iltiyam: iyileşme

⁸ istihdam (et-): görevlendirmek

⁹ fırka-ı müsellahiye: silahlı birlik

¹⁰ gûnagûn: türlü türlü

sıkıntısı içinde imrar-ı vakt eyledi. Nısf-ı leylden sonra şatonun her tarafındaki sedalar münkati¹¹ ve ışıklar müntafi¹² oldu. Ondan sonra penceresine dayanıp dalmış olan kızcağızı bazı pek acip sedalar ikaz eylediler. Bu sedalar artık bir nağmekârın elhanı¹³ değildiler. Belki gayet meyus bir adamın ahları, eninleriydiler. Bu sedalar nereden geliyorlar diye meraka düşen Emily, kendi odasının altında birçok odalar bulunduğunu tahattur eyledi ki bu odalar nice zamandan beri hâlî¹⁴ ve kapalıydılar. Başını penceresinden dışarıya çıkarıp epeyce de sarkarak şu odalarda mum ziyası varsa görmeye çalıştıysa da zalamdan¹⁵ başka bir şey göremedi. Lakin terasalar üzerinde ve kendisine az uzak bir mesafede bir hayalin kıimaldanmakta olduğunu görebildi.

Mehtap olmayıp yalnız yıldızların ziyasıyla müzeyyen olan şu gecede Emily gördüğü hayali bir türlü teşhis edemiyordu. Bir aralık bunu nöbetçi neferlerinden birisi zanneyledi. Zannının derece-i isabetini anlayabilmek için kendi şamdanını odanın en uzak bir tarafına koyup pencereye geldi. O zamanki dikkatinde gördü ki hayal-i mezkûr siper duvarına sürüne sürüne ve yavaş yavaş kendi penceresine doğru takarrüp ediyor. Hayal geldi geldi ta pencerenin karşısında durdu. İnsan şeklinde bir şeyse de nöbetçi değildi.

Kâh korkusundan çekileceği geliyor idiye de merakı havfına galebe ederek yine penceresinde sebat eyliyordu. Nihayet hayal kendi karşısına kadar gelip dimdik durdu ve birkaç dakika kadar o vaziyette kaldıktan sonra yine duvara sürüne sürüne ve aheste aheste tebaüd¹⁶ ederek gecenin sükût ve zulmet-i amikası¹⁷ içine dalıp gitti.

Emily bu müşahededen dolayı ziyadesiyle meraka düşüp derin derin tefekkürata başladı. Acaba gördüğü şey âsar-ı fevka't-tabiadan bir eser midir? Yoksa sahihan bir insan mıdır?

Düşüne düşünce kızcağızın zihni şu nokta üzerinde karar kılmak istedi ki bu gördüğü hayal cin, şeytan nevinden fevka't-tabia bir

¹¹ münkati (ol-): kesilmek

¹² müntafi (ol-): sönmek

¹³ elhan: şarkılar

¹⁴ hâlî: boş

¹⁵ zalam: karanlık

¹⁶ tebaüd (et-): uzaklaşmak

¹⁷ zulmet-i amika: derin karanlık

şey olmayıp âdeta bir insandır, hatta Montoni'nin mağdur-ı dest-i şakaveti¹⁸ olan biçarelerden biri olmalıdır. Mameleki¹⁹ soyulduktan sonra esir olarak şatoda muhafaza edilmekte olmalıdır. Şu kadar ki o zamanın hırsızları soydukları adamları esaret tahtında muhafaza etmeyip mutlaka öldürmekte bulunduklarından faraziyyatın bu kısmı da kızı ikna edemedi.

Sakın Kont Morano bir vasıta daha bularak tekrar şatoya girmiş olmasın? Lakin bu kadar tehlikeler geçirdikten sonra hâlâ bu cüreti ele alabilir mi? Hem oraya gelen Kont Morano olsa, mahut merdiven yolunu bildiği hâlde pencere karşısında miskin miskin durur muydu?

Haydi farz edelim ki bu hayal her hâlde şatoya taarruz eden bir düşmandır. Ama bu farza da için için ettiği ahlar, eninler mani olurlar.

İşte hatırına her ne geldiye birer ciheti uygun gelemediğinden Emily bunların hepsini menederek nihayet bu hayalin fevka't-tabia bir şey olması zihnine en muvafık geldi. Binaenaleyh geçen gece işittiği müzika ile bu zuhurat²⁰ arasında elbette bir münasebet bulunduğuna katiyen inandı. Badema her gece bekleyerek şu hayal bir daha zuhur edecek olursa kendisiyle muhatabada²¹ dahi bulunmayı göze aldırdı.

¹⁸ mağdur-ı dest-i şakavet: eşkıyalık saldırısının mağduru

¹⁹ mamelek: bütün sahip olunan şeyler; mal mülk

²⁰ zuhurat: görünen şey

²¹ muhataba(da bulun-): karşılıklı konuşmak

HAYALATIN¹ BAKİYESİ

Ertesi gün dahi Montoni, Emily ile görüşemedi. Bir adanı gönderip özür diledi. Emily zannetti ki herifin kendisiyle görüşmek istememesi halası aleyhinde irtikâb eylediği cinayetin nedamet ve mahcubiyetinden nâşidir.²

Evvelce sevk olunmuş olan fırka-i askeriye bugün ba'de'z-zuhr³ şatoya avdet etti. Emily kendi odasından bunların gürültüsünü ve patırtısını ve muzafferiyet şarkılarını işitiyordu. O kadar vahşiyane şeyler ki orada dahi bir eser-i vahşet ve şakavet göstermesi korkusundan yüreği titriyordu.

Biraz sonra Annette gelip avdet edenlerin külliyetli yağma malıyla avdetlerinden dolayı gerek kendileri ve gerek Montoni ziyadesiyle memnun olduklarını bildirdi. Bu haber Emily'yi öteden beri zanneylemekte olduğu bir şeye artık hükm-i kat'i dahi vermek derecesinde mutmain eyledi. Artık hiç şüphesi kalmadı ki Montoni bir haydut reisi olup berbat olan servetini iade ve ikmal için etraf köyleri ve zengin yolcuları ve tacirleri soymaya kıyam eylemiştir.

Vakıa Montoni için böyle bir hükmü vermeye şu şato dahi ziyadesiyle yardım eyliyordu. Mevkii zaten menî'⁴ olduğu gibi şato

¹ hayalat: hayaller

² nâşi: dolayı

³ ba'de'z-zuhr: öğleden sonra

⁴ menî': sarp; korunaklı

dahi kolaylıkla teshiri⁵ kabil olmayan bir metanette bulunduktan fazla bir de büyük senyörlerin ve zengin tacirlerin güzergâhı olan bir noktada bulunduğundan, Montoni'nin âmal-i şekavetkâranesine yardım edecek bundan âlâ bir yer bulunamazdı. Hele Montoni gibi şedid ve müstebit bir adam için haydutluk en ziyade yakışık olan sanayiden⁶ sayılmaz mı? Herif cenk ve cidali pek seviyor. Ne korku ne olduğunu tanıyor, ne merhamet! Cüret ve cesareti âdetâ vahşet derecelerine kadar varıyor.

Fakat Emily'nin bu hükümleri her ne kadar hâle, mevkie muvafık⁷ idiyse de hakikate yine tamamıyla muvafık değildi. O zaman İtalya'nın ahval-i umumiyesini bilmediği ve her biri müstakil ve yekdiğerine karşı daima muharip bulunan birçok hükûmat-ı sagirenin⁸ aralarındaki münasebete vâkıf bulunmadığı için bu hükümlerde bulunuyordu.

O zaman İtalya'nın münkasim⁹ olduğu hükûmatın en çoğunda kuvve-i maliye¹⁰ öyle daimi bir hey'et-i askeriye bulundurmaya kâfi değildi. Vakıa düşmanların yekdiğerleriyle akdeyledikleri musalahalar¹¹ uzun müddetli şeyler olamadıklarından bir nev'i mütareke¹² demek idiyse de, bu mütareke zamanlarında dahielde bulunan kuvve-i askeriyeyi dağıtmaya mecburiyet-i maliye vardı. Binaenaleyh o zamanlar öyle bir sınıf adamlar peyda oldu ki onlar bizim bu asırlarımızda mevcut olmadıkları gibi tarih dahi onları bize fena ve gayr-ı mükemmel bir surette tasvir eyler. Muharebe bitip de dağıtılan askerlerin pek azı asayiş-perestane¹³ sanayie süluk¹⁴ edebilerek en çoğu ise henüz muharip bulunan hükûmetlere ücretle askerlik etmeye giderlerdi. Böyle bir ücretli hizmet dahi bulamadıkları zaman hangi zabitin cesaret ve maharetine itimatları varsa onların kumandası altında toplanarak ve hükûmat-ı mevcudedden birisinin bayrağını açarak kendi hesaplarına birtakım harekât-ı gayr-ı makule-i askeriye¹⁵

⁵ teshir: zapt; ele geçirme

⁶ sanayi: sanatlar

⁷ muvafık: uygun

⁸ hükûmat-ı sagire: küçük hükûmetler, yönetimler

⁹ münkasim (ol-): bölünmek; ayrılmak

¹⁰ kuvve-i maliye: mali güç

¹¹ musalaha: barış

¹² müşareke: ateşkes

¹³ asayiş-perestane: güvenli

¹⁴ süluk (et-): bir yola gitmek, girmek

¹⁵ harekât-ı gayr-ı makule-i askeriye: akla uygun olmayan askerî hareketler

mübaşeret¹⁶ eylerlerdi. Bu heriflere “kondotiyeri”¹⁷ denilirdi ki on yedinci asr-ı miladinin mebadisine kadar onların devr-i şakaveti devam edegelmiştir.

O zamanlar hükûmat-ı sagire arasındaki muharebeler dahi öyle muharebat-ı muntazamadan olmayıp hatta usul-i ta'biyeye¹⁸ bile riayetleri olmayarak muharebatın netayici kumandanın maharet-i askeriyesine değil, şecaat-i zatiyesine¹⁹ menut²⁰ kalırdı. Neferatın her biri dahi talim ve inzibat-ı askeriyesiyle iş görecektir olmayıp mahza kendi cüret-i zatiyesiyle iş görebilecek bir surette asker idiler. Birdenbire bir mahalle hücum ederek galebe edebildikleri hâlde ellerine her ne geçerse yağma ederler ve galebe edemedikleri hâlde firara şitabla avdet eylerlerdi. Kumandanlarına “kapiten”²¹ denilip bunlar en tehlikeli yerlere nefislerini ilka ederler ve neferler dahi ondan aldıkları ibret üzerine harekât-ı fedakâranede bulunurlardı.

Bu kondotiyerilerin askerlikleriyle şakavetleri arasında pek az fark olduğundan bazı kere kendi namına askerlik eyledikleri prenslerin de köylerini, tebalarını vurup, mallarını yağma etmek gibi garabetler nadir değildiler. Sefer etmeyecekleri zamanlar kapitenleri kendi şatolarında murabba-nişin-i sefahet²² olarak Almanyalı serdarlarıyla beraber yerler, içerler, zevk ve safalar ederlerdi. Bu zamanlarda kondotiyerilerin sıfatı haydutluğa daha müşabih²³ olur idiyse de, mülkünde bulundukları prens bunları dağıtmaya hem muktedir olamazdı hem de ne zaman, hangi taraftan duçar-ı hücum olacağını bilmediği cihetle daima elde böyle birtakım kuvvet bulunmasını lazım addederek bunların şakavetlerine karşı igmaza²⁴ mecbur olurdu.

Montoni gerek Padova gerek Venedik'te bu yoldaki serseri kapitenlerden bir çoğunu görmüş, tanımıştı ki o zamanlar henüz kendisinde böyle bir emel bulunmadığı hâlde bilahere, Udolf Şatosu'nun

¹⁶ mübaşeret (eyle-): başlamak; girişmek

¹⁷ kondotiyeri: (fr. condottiere) ücretli asker

¹⁸ usul-i ta'biye: yerleşik ordu düzeni

¹⁹ şecaat-i zatiye: kişisel kahramanlık

²⁰ menut: bağlı

²¹ kapiten: (fr. capitaine) başkan, elebaşı

²² murabba-nişin-i sefahet (ol-): oturup eğlencesine bakmak

²³ müşabih (ol-): benzemek

²⁴ igmaz: göz yumma; görmezlikten gelme

şu yoldaki harekâta gayet muvafık olduğunu görünce o da bu sevdaya düştü. İşe Venedik'te birtakım adamlarla görüşmekten başladı. Servetinin son kısmını ve karısından bulduğu paraları ve hatta Orsino'nun da bir miktar malını hep bu yolda sarfederek, bu işe müstaid ne kadar adama rastgeldiyse cümlesini kendine celbetmeye başladı. İşte gerek Venedik'te gerek Udolf Şatosu'nda sık sık akdeylediği meşveret meclisleri bunun içindi.

Halasına dair malumat almak ve kendinin de Fransa'ya avdeti için ruhsat istihsal eylemek hususunda gayet acul olan Emily, birkaç gündür eniştesi tarafından nail olamadığı mülakatı, Annette vasıtasıyla bir daha ve suret-i kat'iyede rica etmekle bu üçüncü ricada Montoni dahi mülakata lütfen tenezzül edebildi. O müthiş adamın suratını görebilmek için ne kadar cesaret lazımsa toplayan Emily, büyük salona vardığı zaman eniştesini yine birtakım heriflerle meşveret hâlinde gördü. Bu heriflerden bazıları başlarını çevirerek Emily'yi gördükleri zaman hüsn ü cemali hakkındaki hayretlerini mübeyyin²⁵ bazı sesler çıkardıklarından, Emily korkup başını önüne eğerek kapısı salona açılan diğer bir odaya kadar yürüdü ve Montoni dahi arkasından gelerek mülakatları da o odada vukua geldi.

Önündeki adam halasının katili olduğu gibi kendi canı dahi bu adamın elinde bulunduğunu düşündüğü zaman kızın ne hâllere geldiği şayan-ı mülahazadır. Biz ise şurasını haber verelim ki bu havf²⁶ ve nefreti dakikasında Emily artık halasını da unutarak yalnız kendi selameti kaydına düşmüştü. Lakin bir kelime söylemeye muktedir olamıyordu. Nihayet Montoni:

– Benden ne istiyordunuz? Çabuk söyleyiniz. Zira çocukçasına işlerle kaybedecek zamanım yoktur. Haydi gayret ediniz de söyleyeceğinizi söyleyiniz, diye yarı tekdir yarı emir suretinde bir söz söyleyince Emily dahi cesaretini ele aldı. Dedi ki:

– Benim artık burada oturmaklığım münasebet almayacağından... Hani ya şu artık beni burada ne hakla alıkoyduğunuz bilinemeyeceğinden...

²⁵ mübeyyin: bildiren

²⁶ havf: korku

Zavallı çocuk bu sözleri söylerken beti benzi kül kesilerek hemen bayılıverecek bir hâle gelmişti. Montoni dedi ki:

– Evvela size haber vermeliyim ki ben burada her ne yaparsam onu yapmaya olan hakkım kendi keyfimden ibarettir. Benim keyfimin istediği her şey hakkım olur.

Bu cevabı alınca Emily anladı ki öyle haktan, selahiyetten bahsetmenin hiç faydası yoktur. Rica suretinde hareket etmek belki daha faydalı olacaktır. Binaenaleyh dedi ki:

– Halam berhayat bulunduğu müddet zarfında şu hanede benim de bir mevkiim olabilirdi. Fakat bugünkü günde halam artık berhayat olmadığından ben de buranın yabancısı sayılmaz mıyım? Siz de benim vücudumdan bizar olursunuz efendim! Burada daha ziyade ikamet benim de canımı sıkır. Müsaadeniz ve himayenizle şuradan gidersem...

– Size kim dedi ki Madam Montoni vefat etmiştir?

Herif bu sözü söylediği zaman iki ateşin gözlerini Emily'ye dikerek hâlimden şanından bir şeyler anlamaya çalışıyordu. Emily cevap vermekte tereddüt eyledi. Vakıa halasının vefatına dair kimse kendisine hiçbir şey söylememişti. Dış büyük kapı üstündeki odada gördüğü naaş keyfiyetini filanı açmaya da cesaret edemedi. Montoni ise:

– Söyleyiniz bakayım bunu size kim dedi? diye isticai eyliyordu. O zaman Emily kekeleyerek diyebildi ki:

– Bunu bilmeyecek ne var? Besbelli bir şey. Fakat benden daha ziyade izahat istemeyiniz. Aldığım bir haber yok ki muhbirini²⁷ söyleyeyim.

Bunu söyler söylemez artık ayak üzerinde duramayarak bir koltuk sandalyesi üzerine yıkılıverdi. O zaman Montoni dedi ki:

– Müsterih olunuz, halanız sağdır, burc-ı şarkîdedir. Hatta isterseniz kendisini görebilirsiniz de!

Bunu söyler söylemez Emily'nin vereceği cevabı da bekleme-

²⁷ muhbir: haber veren

yerek yine büyük salona avdet eyledi ve kapı yanında bekleyen uşağa bazı emirler verdikten sonra arkadaşları yanına geldi. Oradaki korkunç heriflerden bazıları yetim kızcağızı tanıdıkları ve başka fikirlere zahip oldukları cihetle, içeriki odada bir güzel kızla baş başa birkaç vakit kalmış olduğundan dolayı Montoni'yi tebrik yollu birkaç şakavetkârane²⁸ latifeler söylemek istedilerse de Montoni bir çin-i cebin²⁹ ile bunları susturup yine müzakerelerinde devam lüzumunu cümlesine anlattı.

Emily bu şatodan tebaüd kendi için mümkün olamayacağını görünce ve halasının burc-ı şarkîde olduğunu da düşününce artık evvel be evvel o yürekler acısı kadını görmek merak ve arzusunu büyülttü. Hazır Montoni dahi ruhsat vermiş olduğundan bu müsaadeden istifade isticaline düştü. Koşup Annette'i buldu. Annette Madam'ın huzuruna kadar kendisiyle beraber gidemeyeceğini ve ihtimal ki orada Madam'ın naaşı bulunacağını ve olsa olsa kapıya kadar gidebileceğini anlattı. Vakıa Emily'nin zaten tanımakta bulunduğu mahut kan izli merdivene kadar geldikten sonra Annette buradan bir hatve daha ileriye gitmemekte inat eyledi. Emily dahi bütün o müthiş hatıraların hücumuyla âdeta geriye dönmek derecelerinde za'f-ı hâlini görmüş idiyse de, bu dakika halası hakkındaki kâffe-i şübühatın³⁰ hallolunmaları için son dakika olduğundan bir gayret daha ederek artık kurumuş olan kan izlerine basarak yoluna devam eyledi.

Gide gide evvelce dahi varmış olduğu kapıya kadar vardı. Evvel kapalı olan bu kapının şimdi de kapalı olacağı ihtimali kızın hatırına geldiyse de kapıya dokunur dokunmaz kapı açıldı. Anladı ki Montoni'nin verdiği müsaadenin fiiliyatı da görölüyor.

Kapıyı açıp içeriye girdikte, kendisini bir karanlık ve boş bir oda içinde buldu. Odanın bir tarafından gayet ince bir seda, gayet âciz bir inilti geliyorduydu da Emily bir şey göremiyor ve bunun ne olduğunu anlayamıyordu. Nihayet karanlığa biraz gözleri alıştıktıkta kocaman bir boş odanın ta öteki köşesinde bir yatak görerek daha

²⁸ şakavetkârane: haydutçasına

²⁹ çin-i cebin: alın buruşukluğu

³⁰ kâffe-i şübühat: bütün şüpheler

ziyade dikkatle dinledikte, sedanın dahi oradan geldiğini anlamakla ve bu seda halasının sedası olduğuna şüphesi kalmamakla hemen o tarafa can attı, lerze-nak³¹ bir elle perdeyi kaldırıp derununa atf-ı nazar-ı pür helecan³² eder etmez gerisin geriye kaçacağı geldi. Zira yatak içinde yatan bir insan değil, bir kadid³³ idi. Vakıa halasının kadidi, ama bir zamanki Madam Montoni nerede, bu iskelet nerede?

Artık Emily'nin ne hâllere girdiğini hiç sormamalı. Belki kendisi de kendi hâlini takdir edemiyordu. Hemen halasının elini eli içine aldı. Madam Montoni iki çukurdan ibaret kalmış olan gözlerini yeğenine dikerek dedi ki:

– Canım beni unutun mu? Bu zamana kadar nerelerde kaldın?

– Aman sen misin halacığım? Hâlâ berhayat mısın? Yoksa sen de bir hayal misin? Ervah-ı gaibeden mi madutsun?

Bu suallere cevap alamadı. Vakıa elindeki bir cesedin eliyse de buz gibi soğuk bir meyyit³⁴ eli! Emily hemen halasının elini elinden bıraktı. İki adım geriye çekilerek dedi ki:

– Allah aşkına sağ isen söyle? Söyle beni tanıyor musun?

Meğer zavallı kadıncağız bu aralık bir baygınlık geçirmiş. Kızın sonsözünü tamam ayıldığı zaman işitip anlayabilererek cevaben dedi ki:

– Evet! Henüz berhayatım! Fakat artık müddet-i hayatım pek kısa kaldığını da hissediyorum.

Emily hemen halasının üzerine kapandı. İki bir müddet saki-tane ağlaştılar. Badehu Emily bu tanınmaz hâle nasıl geldiğini sual eyledi. Halası dahi kesik kesik cevaplarla hâlini anlattı.

Kendini hafiyen³⁵ tesmim³⁶ edecekler vesilesiyle Montoni kadıncağız burc-ı şarkîye nakl ve hapseylediği zaman, eğer bu şüphesini kuvvetlendirecek emarelere dahi nail olabilseydi, kadıncağız burada helak oluncaya kadar tazyikatta devam eyleyeceği derkârdı. Onun için mahbusiyetinin mebadisinde³⁷ kadını Emily'nin tesliyetlerinden

³¹ lerze-nak: titreyen

³² atf-ı nazar-ı pür helecan (et-): he-yecanla göz atmak

³³ kadid: iskelet

³⁴ meyyit: ölü

³⁵ hafiyen: gizlice

³⁶ tesmim (et-): zehirlemek

³⁷ mebadî: başlangıçlar

bile mahrum bırakarak yanına hiçbir kimsenin duhulüne müsaade etmiyordu. Sonraları Madam Montoni'nin bu suikasttan beriü'z-zimme³⁸ olduğunu anladığı hâlde de tahliye-i sebili³⁹ hususunda istical göstermiyordu. Zaten aralarında artık karılıkta kocalıkta devam edebilecek bir münasebet dahi kalmamıştı ki! Fakat Emily ile son mülakatı üzerine bu itisafa⁴⁰ da nihayet vermeye mecbur olduğu için Emily'ye kapıyı açık bulundurdu.

Ama böyle bir itisaf neticesinde kadıncağız işte mezarın ta kenarına kadar gelmişmiş. Bundan Montoni'ye ne? Velez ki bütün bütün de helak olsun. Faydasız bir kadının helaki Montoni'yi meys mu edecek?

Şimdi burada bazı esrarın serriştesini⁴¹ karilerimizin ellerine teslim edelim de şu yakındaki vukuat içinde görülen garaib ve acaib-i müdhişenin hikmetlerini anlasınlar:

Madam Montoni'nin mahpus olduğu odaya giden merdivende görülen kan izleri geçen günkü muharebede Montoni'nin mecruh olan adamlarından birisinin vücudundan akmıştı. Demek oluyor ki bunu halasının hun-ı mazlumu⁴² zannederek Emily'nin duçar olduğu meraklar beyhudeymişler. O gece Emily bu merdivenden çıkarak halasının mahpus olduğu oda kapısına kadar gelip kapıyı yoklama dahi etmiş olduğu hâlde kapalı bulması Montoni'nin emriyle kapanmış olduğundan nâşi idiyse de, eğer halası içeride uykuda bulunmamış olsaydı, kapının yoklanmasından intibah⁴³ ederek elbette ses verirdi. Hiçbir ses ve seda alamamasından dolayı halasının idam olunduğunu Emily'nin hükmetmiş olması da işte doğru değilmiş.

Dış büyük kapı üstündeki odada gördüğü ve müşahade-i müdhişesiyle âdeta bayılıp gittiği naaş dahi orada işkencelerle öldürülmüş bir biçare olmayıp belki yine geçen günkü kavgada yaralanmış bir adamdı. Hatta bir aralık Emily bu oda kapısının iç tarafında gizlendiği esnada birkaç kişinin geçirmiş oldukları mecruh dahi, işte bu

³⁸ beriü'z-zimme: suçsuz

³⁹ tahliye-i sebil: salıverilme

⁴⁰ itisaf: haksızlık

⁴¹ serrişte: ipucu

⁴² hun-ı mazlum: zulümle dökülmüş kan

⁴³ intibah (et-): uyanmak

mecruh idi ki muahharen vefat etmiştir. Yer altındaki mabet içinde kazılmış olduğunu Emily'nin gördüğü mezar dahi bu adam için kazdırılmıştı. Lakin Emily bu hakayıkı bilemeyeceği gibi zihninde büyülmüş olduğu korkunç şeyler üzerine bunlara hep kendi vehmine muvafık birer hüküm vermekte elbette mazurdur.

Hala ile yeğen hasbihallerini edip bitirdikten sonra Emily varsın Montoni istediği kadar darılsın, her hâlde halasını bu mahpes içinde ölmeye terk edemeyerek olanca cüretiyle kalktı, eniştesinin yanına gelerek bila-fütur dedi ki:

– Efendi! Halam ve zevceniz olan kadın son dakikalarına yaklaşmıştır. Zannederseniz hakkındaki gazabınız ölümün öte tarafında da size intikam aratacak derecelerde değildir. Her ne kadar darılacak iseniz de gazabınızı men ederek şu kadıncağızı odasına kadar nakletmemize müsaade buyurmanızı rica ederim.

Hain herif gayet lakaydane bir tavırla:

– Ölecekse, odasına nakl olunmakta ne fayda umulur, demesin mi? O zaman Emily daha ziyade cür'et-i meyusane⁴⁴ ile:

– Efendim bunun şu faydası olur ki siz dahi yarın ömrünüz nihayete erip de onun gibi ölüm yatağına serildiğiniz zaman, hiç olmazsa zevcenize bir rahat yatakta can vermeye müsaade ettim diye müteselli olursunuz, dedi.

Bu söz bittabi herifin gazabını müzdad⁴⁵ ederek Emily'yi karşısından tard⁴⁶ eyledi. Lakin Emily korkup kaçmadı. Kendi kabahatini affettirmek için değil, mahza halası hakkında merhamet kazanmak için o zalimin ayaklarına kadar kapanarak istida-yı inayete⁴⁷ kadar cür'et-yâb⁴⁸ oldu.

Hiç Montoni ağzından çıkan sözü kolay kolay geriye alabilir mi? Fakat ne kadar güç geriye alacak olursa olsun, Emily dahi ricayı o kadar artırarak bir hayli müddet ikisi arasında niyaz ve naz devam eyledikten sonra encam-ı kâr müstebid-i merkum,⁴⁹ karısını odasına

⁴⁴ cür'et-i meyusane: ümitsizce cüret

⁴⁵ müzdad (et-): artırmak

⁴⁶ tard (eyle-): kovmak

⁴⁷ istida-yı inayet: yardım dileme

⁴⁸ cür'et-yâb (ol-): cesaret etmek

⁴⁹ müstebid-i merkum: adı anılan despot

iade ederek yalnız Emily tarafından müdavat⁵⁰ edilmesine müsaade verebildi.

Emily herifin bu lütfuna teşekkür bile etmeye vakit bulamadı. Şayet verdiği müsaadeden cayar havfıyla bir dakika bile vakit zayi etmeksizin Annette'in muavenetiyle halasının odasını, yatağını hazırlatmakla beraber kendisini dahi kucaklarına alarak hemen nakleyediler.

O gün akşama kadar Emily hastanın yanından ayrılmayıp her hizmetine bizzat can attı. Bu kadın kendisi için artık bir hırçın vasiye değildi. Sevgili babasının hemşiresi ve kendisinin halası olmaktan da fazla, muhtac-ı merhamet ve şayeste-i şefkat bir zavallı olmakla, olanca merhameti diriğ edemezdi.

Emily geceyi dahi hastanın yanında geçirmek istediye de halası onu da muhtac-ı istirahat gördüğünden nısf-ı leylden sonra kendi yanında Annette kalmak üzere güç hâl ile Emily'yi odasına gönderebildi. Fakat Emily odasına gelse de yatağına mı girdi? Hab u rahata mı nail oldu? Heyhat! Halasının o hâli üzerine bir de kendi hâlini düşünmeye başladı. Memleketinden, dostlarından, her şeyden cüda düşmüş ve bir adamın eline teslim-i giriban⁵¹ eylemiş ki kendi ağraz ve âmâlinden⁵² başka hiçbir şeye hizmet etmiyor. Kendi keyfinden başka hiçbir kimseden emir almıyor. Bu adamın elinde esir ve şu baykuşlar yuvası şatoda mahpus bulunanlar için hab u rahat mı olur?

Zavallı yetime buralarını düşününce bila-ihhtiyar gözlerinden yaş boşanmaya başladı. Dirseklerini penceresine ve mendilini gözlerine tıkayarak için için ağlıyordu. Kim bilir ne zamana kadar böyle ağladıktan sonra bir aralık gözlerinden çıkan yaşlar biraz derununa ferah vermekle mendili gözlerinden kaldırdı. Sık ormanlar üzerinden ay yükselmiş ve ortalığı epeyce aydınlattırmıştı. Bir de dikkat eyledikte geçen geceki hayali tamam karşısında dimdik dikilmiş görmesin mi?

Vücudu buz gibi dondu. İçi titredi. Fikr-i tecessüsü⁵³ bir aralık

⁵⁰ müdavat (et-): hastaya bakmak; tedavi etmek

⁵¹ teslim-i giriban (eyle-): yakasını kaptırmak

⁵² ağraz ve âmâl: garazlar, maksatlar ve emeller

⁵³ fikr-i tecessüs: merak

havf u hirasına mağlup olduysa da biraz sonra yine cüretini tazelererek hayal-i mezkûru dikkatle temaşaya başladı. Buna lakırdı da söylemek hakkındaki kararını da tahattur eylediyse de henüz buna cüret bulamıyordu. Derken hayal kendi elini Emily'den tarafa uzatarak kızı selamlarcasına bazı harekâta başlamasın mı?

Bu defa Emily söz söylemeyi katiyen emel edinseydi yine söyleyemezdi. Havf u hayretten buz gibi donmuş kalmıştı. Hayal o selam veriyorcasına hareketleri birkaç defa daha tekrar eyledi. Emily geçen gece yaptığı gibi bu gece dahi, bir son gayretle hareket ederek lambayı kendisinden mümkün mertebe en uzağa kadar götürdü, bıraktı.

Emily'nin bu tebaüdü hayal tarafından meyusane enine⁵⁴ benzer bir de seda getirdi. Artık kızın hayreti her tahminin haricine çıkarak, "Aman yarabbi! Bu inilti de ne demektir!" diye meraklandı.

Pencereye bir daha avdet edemeyeceğim zannında bulunduysa da, merakı da o kadar artmıştı ki birkaç saniye sonra kendisini tekrar pencere önünde buldu. Hayal hâlâ orada! Hâlâ eliyle selam işareti ediyor. Hâlâ da ah-ı meyusanesi⁵⁵ devam eyliyor. Emily her ne olursa olsun, bu hayale bir hitapta bulunmaya mecburiyetini bir türlü menedemedi. Olanca kudretini cem' eylediği hâlde pek zayıf bir seda çıkarabilerek onunla: "Oradaki kimdir? Gecenin bu saatinde orada duran kim olabilir!" diyebilirdi.

Bu hitap üzerine hayal dahi başını kaldırıp sanki bir cevap verecekmiş gibi davrandıysa da, sanki o dahi cevaba muktedir olamıyormuş gibi miskinane bir tavra duçar olarak yine siper duvarlarına sürünürcesine bir hareketle kayboldu gitti.

Hayal kayboluncaya kadar Emily arkasından bakakaldı. Ondan sonra nöbetçinin ayak patırtıları işitilerek ta penceresi altına kadar gelip Emily'yi ismiyle çağırdı ve şimdi işittiği ses onun sesi mi olduğunu sual eylediği gibi şimdi buradan hayale benzer bir şey geçtiğini görüp görmemiş olduğunu da sordu. Emily vakıa öyle bir şey gözüne iştiğini söylediye de bu ifadesini hiç izah etmedi. Nöbetçi dahi işin bundan ilerisine gitmedi. Bu netametli şatoda zaten bu gibi hayalat

⁵⁴ enin: inleme

⁵⁵ ah-ı meyusane: umutsuzluk ahı

nadir değildi ki, daha ziyade ehemmiyet verilmeye lüzum görülsün.

Biraz sonra daha uzaktaki nöbetçi bir çığlık kopardı. Mutlaka onun da gözüne bir şey gözükmüş olmalıdır ki, kopardığı çığlık pek haifane⁵⁶ ve istimdadkârane⁵⁷ idi. En yakında olan nöbetçiler onun yanına koştular. Karakol merkezinde bulunan neferler dahi yetiştiler, Emily bunlara ne olduğunu sorduysa da hiçbiri cevap vermedi. Bu kalabalık geçtikten sonra arkadan üç kişi daha yaklaştı ki orta yerlerinde bulunan birisi, diğer ikisinin omuzlarına kollarıyla asılarak hasta gibi bir hâlde yürüyordu. Emily edilen gürültünün ne olduğunu bunlardan da sorunca, iki sarılan adamın birisi orta yerdeki hastayı göstererek:

– Bu arkadaşımız Roberto’nun gözüne bir şey mi gözükmüş ne olmuş bilmem, bir çığlık koparmayı müteakip baygın olarak yere düşüvermiş! cevabını verdi.

Emily tekrar sordu ki:

– Bu baygınlık her zaman mutadı mıymış?

Bu سوالın cevabını Roberto’nun kendisi verdi. Dedi ki:

– Evet! Sinyora! Fakat bu geceki gördüğüm şey o kadar bedihi ve bâhir⁵⁸ idi ki ben değil a, sapsağlam bir adam olsa ve hatta bizzat papa hazretleri bulunsa onu dahi korkusundan bayıltırdı.

Emily dahi gerek merakından ve gerek korkusundan titremeye başladı. Maahaza sordu ki:

– Ey ne gördün bakalım?

– Ne gördüğümü veyahut bana nasıl gözüktüğünü ben de anlayamadım ki söyleyelim!

– İstihkâm üzerinde bir adam görerek arkası sıra takip ettin de onu mu gördün?

– Nasıl adam? Şeytanın ta kendisiydi. Hem ilk defa gördüğüm bir şey değil a!

Arkadaşlarından birisi bu söze güldü ve o dahi:

⁵⁶ haifane: korkulu

⁵⁸ bedihi ve bâhir: besbelli ve apaçık

⁵⁷ istimdadkârane: yardım istercesine

– Bu görüşün son defa da olmayacaktır. Hepimizin gördüğü şey!, diye işi bir kat daha takviye eyledi. Baygın nefer bu arkadaşına dedi ki:

– Sebastian! Sanki sen de geçen gece Launcelot ile birlikte nöbet beklerken bu hayali gördüğün zaman korkmadın mıydı?

Emily: – Geçen gece mi? Geçen gece dediğiniz hangi gece oluyor?

Sebastian: – Ey işte hemen bir hafta kadar oluyor.

Emily: – Yine burada mı göründü?

Sebastian: – Hayır! Yukarıki istihkâmda! Biz Launcelot ile birlikte nöbet bekliyorduk! Launcelot bana: “Sebastian! Görüyor musun?” deyince başımı sol tarafa çevirdim. Ama bir şey göremedim! O zaman Sebastian: “Eski topa doğru bak, eski topa doğru” dedi. O tarafa baktım. Vakıa bir şey görür gibi oldum. Lakin o gece ay olmayıp yalnız yıldızların ziyası ise gördüğüm şeyi güzelce farkettilmedi! İkimiz de susakaldık! Fakat gördük ki bir hayal, siper duvarına sü-rünürcesine sıvışıp gitti.

O zamana kadar henüz hiçbir söz söylememiş olan diğer sağlam nefer dedi ki:

– Yakalamalıydınız.

– Sebastian! Sen orada olsaydın yakalayabilir miydin? Cinlerin, şeytanların boğazına sarılmak mümkün mü olur? Hem hayal çar-çabuk kayboldu. O gece sabaha kadar beklediğimiz hâlde bir daha zuhurunu göremedik. Sabahleyin keyfiyeti diğer arkadaşlarımıza açtığımızda inanmayıp bize güldüler. Fakat işte bu gece Roberto dahi görmüş olduğundan belki artık inanabilirler.

Emily Roberto'ya sordu ki:

– Dostum hayali nerede gördün?

Roberto: – Hani ya biraz evvel sizin yanınızdan geçmedim miydi? Şark tarafındaki terasaya yaklaşır yaklaşmaz önümden kaçan bir adam gibi göründü. Şark burcunun köşesine gizlenip baktım. Fakat o zamana kadar kaybolmuş gitmişti. Şu kadar ki uzaktan uzağa korkunç bir seda kulağımı tırmalayıp, yüreğimi oynattı. Ömrümde emsalini işitmediğim bir seda, insan sedasına benzemiyordu. İşte asıl bu

sedanın korkusuyla bayılmışım! Sonra ne olduğumu bilemiyorum.

Neferlerden başka bir haber almak imkânı kalmadığından Emily, “Geceniz hayır olsun!” veda-ı nazikânesiyle heriflere ruhsat verdi ve kendisi dahi penceresini kapayıp içeriye çekildi. Askerlerin de şehadetlerine göre bu hayalin hakikati hakkında kızın şüphesi kalmadıysa da, hayal-i mezkûrun ne olmak ihtimali bulunduğu bir türlü zihninde karar veremiyordu. Zaten o kadar perişan zihin ile böyle nazik şeylere karar mı verilebilir ki!...

25 ÖLÜM İHTİSASATI

Ertesi gün Madam Montoni hemen dünkü hâldeydi. O gece pek az uyumuş ve o sıtmalılı uykudan vücuduna hiç rahat gelememişti. Emilyyanına vardığı zaman biraz gülümsemeye pek de mecal bulamadı. Bir aralık Montoni dahi zevcesinin yanına geldi. Fakat onun lika-yı dehşeti¹ hastayı bir kat daha bizar eyledi. Hatta Emily yerinden kalkmak istedikte halası eliyle ve yüzüyle işaret ederek Montoni yanında yalnız bırakılmamasını temenni eyledi.

Hâlbuki Montoni karısına teselli vermeye gelmemiştir. Kusunun affını dilemeye hiç! Bilakis emel ve garaz-ı mahzı² olan şeyi istihsal için son bir tazyike gelmiştir. Kadıncağız vefat ettiği zaman Gaskonya vilayetinde malik olduğu emlak Emily'ye intikal etmeyerek kendisine intikal etmesini mübeyyin³ bir varaka yazmıştı ki onu imza ettirmeye gelmiştir. Binaenaleyh bu kâğıdı ölüm hâlinde bulunan hastanın burnuna uzatarak imza etmesini teklif eyleyince, o hırçın hastaya sanki yeniden can gelmiş gibi davrandı. Öyle bir muhakkirane şiddetle reddeyledi ki Emily de şaşı, Montoni de! Fakat zalim herif bu hâlde dahi kadıncağıza merhamet etmiyordu. Hasta ne kadar şiddetle reddeyliyor idiyse, o daha ziyade şiddetle tazyik ve icbarda bulunuyordu. Emily halasının son dakikasında bu

¹ lika-yı dehşet: korkunç yüz

² garaz-ı mahz: halis kötü niyet, ga-

razın ta kendisi

³ mübeyyin: bildiren

derecelerde ta'zib olunduğunu görmektense kendi hukukunun feda edilmesine razı olacağını dermeyan etti. Montoni buna da kulak vermiyordu. Tazyikatında o kadar sebat gösterdi ki nihayet biçare hasta bütün bütün kuvvetten düşerek bayıldı gitti.

Bu defaki baygınlık gereği gibi imtidat⁴ eyledi. Hatta Emily hasta gerçekten vefat eylemiş zannına düştü. Neden sonra kadıncağız gözünü açtığı zaman baktı ki Emily kendi ellerini tutmuş ağlıyor. Söz söylemek istedi. Lakin mırlandığı şeyler anlaşılamadı. O zaman sinirlerinin teskinine medar olacak ilaçtan bir miktar verdiler. Montoni çekilmişti. O zaman kadıncağız emlakinin senedatı nerede bulunduğunu Emily'ye haber vererek son vasiyeti olmak üzere, Montoni'ye bir karış bile yer vermemesini tavsiye eyledi. Emily dahi tek hasta rahat etsin diye vasiyetine bir harf muhalefette bulunmayacağını temin eyleyince filvaki hasta biraz rahat bularak akşama kadar zamanını dalgınlıkla geçirdi.

Gece oldukça hasta biraz daha iyileşir gibi oldu. Odasına gidip rahat etmesini Emily'den rica edince Emily ricasını bi'l-kabul hastayı Annette'e teslim etti. Ve odasına çekildi. Fakat artık mecma'-ı belayâ⁵ olmuş bulunan kızcağız için gece uykusu müyesser oluyor mu? Bu gece dahi mahut hayal meselesi zihnini işgale başladı. Tamam hayalin zuhur edeceği saatler takarrüp eyledikte, birçok ayak patırtıları nöbetçilerin tebdil olunduklarını anlattı. Badehu ayak patırtısı ve ses seda kesilmesiyle Emily bermutat lambasını uzağa koyarak geldi, yine penceresine dayanıp dışarıyı temaşaya başladı.

Bu gece hava dumanlı olduğundan ayın ziyası etrafı tenvir edemiyordu. Uzaktan bir siper duvarı üzerinden kızın gözüne bir parıltı göründü. Fakat derakap kaybolduğu cihetle ne olduğu anlaşılamadı. Zaten uzaktan uzağa dağlık ve ormanlık içinde de mini mini şimşekler tarzında bazı bazı ziyalar görünürdü ki, kûhistan⁶ olan yerlerde bu misilli ahval nadir değildir. Hatta biraz bulutluca olan havalarda, ufka doğru medd-i enzar⁷ edenler tabakat-ı nesime⁸ içinde dahi böyle birtakım parıltılar görürler.

⁴ imtidat (eyle-) uzamak

⁵ mecma'-ı belayâ: felaketlerin, dertlerin toplandığı yer

⁶ kûhistan: dağlık

⁷ medd-i enzar (et-): bakışları uzatmak

⁸ tabakat-ı nesime: rüzgâr tabakaları

Emily bu acayib-i tabiiyyenin müşahedesiyle eğlenirken siper duvarı üzerinde evvelce parladığını gördüğü ziya tekrar gözüktü. Hem bu defa birdenbire kayıp dahi olmadı. Güya yürümekte bulunan bir adamın elindeki fener ziyasıymış gibi önüne bir hâil⁹ geldikçe gözden nihan oluyor. Ve o hâil bertaraf oldukça yine görünüyordu. Nihayet ziya gele gele kendi penceresi altına kadar geldiyse de havadaki sis o kadar ziyade idi ki yalnız ziya görülebilip, kimin elindeyse o adam görülemiyordu.

Bir de bu sırada şiddetli bir şimşek çakmasın mı? Onun ziya-yı zulmet-ber-endazı¹⁰ Emily'ye gösterdi ki karşısında bir adam vardır. Bu müşahede üzerine dün geceki havflar, meraklar maa-ziyadetin¹¹ yenilendiler. Bu hayal gerçekten cin midir, yoksa insan mıdır, behe-mehal anlamak için Emily bir daha hitap etmek istediye de birkaç defa davrandığı hâlde ses çıkarmaya bir türlü muvaffak olamadı. Lakin biraz daha söylemese ziya, penceresi hizasından geçip gidecek. Binaenaleyh boğulurcasına bir cebr-i nefis¹² ederek çıkarabildiği zayıf seda ile oradaki kim olduğunu sordu. Cevap olarak dahi: "Bir dost!" kelimesini işitti! Bu cevap temin eyledi ki karşısında bulunan şey, bir cin değil bir adamdır. Binaenaleyh kızın cesareti arttı. Dedi ki:

– A! Dost ha! Dost iseniz kimsiniz? Onu söyleyiniz!... Elinizdeki ziya nedir?

Bir de bu ehemmiyetli suale: "Antonio'yum Antonio! Senyör hazretlerinin askerlerinden bir nefer!" cevabını almasın mı?

Zavallı bundan daha mühim bir cevaba muntazırdı. Maahaza heriften soracağı bir mühim suali daha vardı. Onu da şu veçhile sordu ki:

– Ya o beraberinizdeki ziya nedir? Neden öyle kâh şiddetle parlayıp kâh bilküllüye intifa derecesine varıyor?

– Matmazel! Bu gece nöbete çıktığım zamandan beri elimdeki kargının ucunda kendi kendine peyda oldu. Kâh parlıyor, kâh sö-

⁹ hâil: engel

¹⁰ ziya-yı zulmet-ber-endaz: karanlığı yok eden aydınlık

¹¹ maa-ziyadetin: fazlasıyla

¹² cebr-i nefis (et-): kendini zorlamak

nüyor! Korktum ama ne olduğunu ben de anlayamadım.

– Garip şey!

– Arkadaşımın elindeki mırzağın ucunda da böyle bir ziya peyda olmuştur. Arkadaşım bundan evvelleri dahi bu acibeyi başka yerlerde görmüş, fakat ben ilk defa görüyorum!

– Öyleyse arkadaşınız bu acibeyi ne diye tevil ediyor?

– Arkadaşım diyor ki bu bir fena alamettir. Bir büyük musibetin vukuuna işarettir.

– Ne gibi bir musibete işaretmiş?

– Orasını söylemedi!

Emily herife birkaç para bahşış vererek itasından geri durmadığı cevaplara bi't-teşekkür penceresini kapadı. Lakin pencereyi kapaması, artık neferin oradan çekilmesi içindi. Herif çekildikten sonra ise pencereyi tekrar açarak badehu sıklaştıkça sıklaşan şimşekleri temaşa ve uzaktan uzağa gürlemeye başlayan gök gürültüsünü istima¹³ ile eğlenirdi.

Böyle dağlık yerde ra'd u berk¹⁴ hakikaten insanı ziyadesiyle eğlendirir. Zira bir kere gürleyen seda-yı ra'd dağların aksiyle bin defa daha gürleye gürleye afaka öyle bir velvele verir ki insana kıyametler kopar zannettirir. Hatta mızraklar ucunda peyda olarak neferi de Emily'yi de o kadar ürkütmüş bulunan ziya dahi böyle gecelerin muktezayat-ı cevviyesindendir.¹⁵ [Şimdilerde paratöner demirlerinin ucuna bulutlu gecelerde bakılırsa gayet latif şererat-ı elektrikeye¹⁶ intişar¹⁷ eylediği görülür. Yani bu acibe heva-yı nesimî¹⁸ içindeki elektrikten neşet eder bir keyfiyettir ki, fizik ilmine vâkıf olanlar için tafsilatına hacet yoktur.]

Emily bu temaşa-yı latife dalıp gitmiş olduğu bir zamanda Annette kemal-i telaşla koşup gelerek kapıdan içeriye girer girmez:

– Aman Matmazel yetiş!... Halanız can veriyor, dedi. Madam

¹³ istima: dinleme

¹⁴ ra'd u berk: gök gürültüsü ve şimşek

¹⁵ muktezayat-ı cevviye: gök olaylarının gerekleri

¹⁶ şererat-ı elektrikeye: elektrik kıvılcımları

¹⁷ intişar (eyle-): yayılmak

¹⁸ heva-yı nesimî: rüzgârlı hava

Montoni'nin vefatı filvaki Emily nezdinde zaten muntazar¹⁹ idiye de her hâlde rahm ve şefkat, havf ve hiras ile karışarak o da kemal-i telaşla koştı, hastanın yanına gitti. Badi-i emirde²⁰ hastayı bayılmış zanneyledi. Fakat ayıltmak için her ne tedbire müsaraat²¹ eylediyse faydası olamadı. Tahakkuk etti ki zavallı kadıncağız Cenabı Hakk'a teslim-i ruh ederek kocasının tazyikat-ı zalimanesinden kurtulmuştur.

Kocası bir şefkatli koca mıdır ki, Matmazel Emily, böyle nısf-ı leylden sonra felaket-i vakıayı ihbar için müsaraata lüzumgörsün? Bu ihbarı bi'l-iltizam ertesi güne talik etti. Asıl sebebi de zavallı halasına yüreği cayır cayır yanmakta bulunduğu şu dakikada, Montoni ile yüz yüze gelecek olurlarsa acı lakırdılarla herifi tekdir ve igzab²² ederim korkusuydu. Binaenaleyh Annette ile beraber bir hayli ağlaştıktan sonra ikisi de zanu-yı taabbüdü zemin-i niyaza²³ koyarak ve mevtalara mahsus olan duayı okuyarak gerek müteveffiyenin²⁴ ruhunu merhametle telakki etmesini ve gerek kendilerini de şu Udolf Şatosu beliyesinden kenar-ı selamete çıkarmasını eltaf-ı Subhaniyeden²⁵ istidaya koyuldular.

¹⁹ muntazar: beklenen

²⁰ badi-i emirde: başlangıç

²¹ müsaraat (eyle-): girişmek; kalkışmak

²² igzab (et-): kızdırmak

²³ zanu-yı taabbüdü zemin-i niyaza (koy-): dua etmek üzere diz çökmek

²⁴ müteveffıye: ölen kadın

²⁵ eltaf-ı Subhaniye: Allah'ın lutufları

BİR GASKONYA ŞARKISI

Ertesi günü Montoni arzu eylediği emlaki kendisine terk etmeksizin zevcesinin vefat eylediğini haber aldığı zaman, ne vefatına acıması ne ervah-ı emvata¹ hürmetle mecbur bulunması gibi keyfiyetlerin hiçbirisi, şiddetinden yerleri gökleri titretecek şetmlerden² merkumu menedemedi. O kadar hiddetlendi ve mal tamahıyla gözleri o kadar karardı ki eğer Annette ile Emily tarafından fiilen ve şediden³ menolunacağını bilmeseydi kadıncağızın naaşı üzerine hücum ederek muktedir olabileceği hakaretleri edecekti.

Hâlbuki şu müteveffiyeye Montoni'ye hiçbir fenalık yapmayıp onun sevdası ve onun yüzünden göreceği rahat ve ikbal hevesiyle kendi başcağızını her türlü belaya soktuğu gibi kendisiyle beraber Emily'yi dahi en az korkuncunu rüyada görse istigrap ve istib'ad⁴ edeceği bunca fenalıklara düşürmüşken biçare kızcağız bilakis vasi sıfatıyla halasının kendisine ettiği hırçınlıkları, ezaları, cefaları büsbütün unuttarak şimdi cenazesine hürmet ve ta'zimden başka kendisini hiçbir vazife ile mükellef tutmuyordu. Şu kadar ki genç yaşında mazlumen ve makhuren âdeta idam olunan bu zavallı kadına, merhametli yüreği ziyadece acıdığı zaman kendi kendisine teselli vermek için: "Sen de rahatın prenseslerde yokken bu belayı kendin aradın ya" diyordu.

¹ ervah-ı emvat: ölülerin ruhları

² şetm: sövme; küfür

³ şediden: şiddetle

⁴ istib'ad (et-): ihtimal vermemek

Montoni yalnız zevcesinin vefatını istihbar⁵ ile kalmıştı. Yoksa ölüm sari⁶ bir şeydir de kendisine de sirayet eder havfından mıdır nedir cenazenin bulunduğu odaya ayak bile atmamıştı. Cenaze iki gün bu odada kalarak yalnız Annette ile Emily layenkati cenaze duaları okudukları hâlde, zalim herif bir papaz celbiyle kadıncağıza son vazife-i ruhaniyeyi ifa ettirmeye bile yanaşamıyordu. Nihayet Emily yalvara yakara kadın defnolunacağı zaman civardan bir papaz celbolunarak vazife-i ruhaniyenin ifası için zalimden bir müsaade koparabildi.

Naaşın defni için Montoni tamam nısf-ı leyli tayin eylemişti. O zaman defn-i emvat⁷ mutat olmadığını Emily anlatmaya çalıştıysa da kabil olamadı. Çarnaçar o zamana kadar cenazeyi son mesken-i ebedisine hazırlamak için Annette'le beraber soydular ve bir kefene sarıp levazım-ı saire-i Nasraniyesini⁸ de ikmal ettiler. Nısf-ı leyde o haydut suratlı neferlerden ikisi gelip biri başından ve diğeri ayaklarından yakalayarak tabutsuz filansız cenazeyi omuzladılar. Cemaat olarak dahi Emily ile Annette cenazenin arkasına düştü. Kocası olduğu, zevcesinin naaşını mezara tevdi etmeye her hâlde mecbur bulunduğu hâlde, Montoni rahatını, zevkini asla bozmamıştı.

Avluya indikleri zaman üçüncü bir adam elinde bir meşale ile mahut yer altındaki harap mabedin ikinci avlusuna doğru yol göstermeye düzüldü. O korkunç yere girdikten sonra karilerimizin tahattur edecekleri merdivenden aşağıya da inerek daha korkunç olan zir-i zemine⁹ vardılar. Emily'nin orada evvelce görmüş olduğu mezar düzlenmiş, çiğnenmiş, hemen de yeri belirsiz olup ondan başka bir diğer taze mezar kazılmıştı. Orada gayet sevimli yüzlü bir papaz ile on beş yirmi kadar efrad-ı müdhişeye¹⁰ rast geldiler. Papazı görmek zavallı Emily için tarifi gayr-ı kabil bir ferah-ı derunî,¹¹ bir inbisat-ı ruhanîyi¹² mucip oldu. Zira hayli zamandır böyle bir şey gördüğü yoktu. Papaz dahi bu kadar dehşetli herifler içinde Emily

⁵ istihbar: haber alma

⁶ sari: bulaşıcı

⁷ defn-i emvat: ölüleri gömme

⁸ levazım-ı saire-i Nasraniye: Hristiyanlıkla ilgili gerekler

⁹ zir-i zemin: yer altı; bodrum kat

¹⁰ efrad-ı müdhişe: korkutucu kişiler

¹¹ ferah-ı derunî: iç rahatlığı

¹² inbisat-ı ruhani: ruhi rahatlama

ve Annette gibi etvar-ı mütedeyyinaneleri¹³ şu mahalle yakışık alan suver-i şekavetkârane¹⁴ ile hiç münasebet alamayan iki melek-simayı gördüğünden dolayı ziyadesiyle duçar-ı istigrab¹⁵ olmuştu.

Cenazeyi getirenler onu hemen arkalarından atıvermek gibi bir suretle yere indirdiler. Diğer birkaçı derhal yakalayıp mezara koymaya başladılar. Papaz efendi vazife-i ruhaniyesini tamamıyla ifa edip bitirinceye kadar bile beklemiyorlardı. Hatta bu merasim-i kenisaiyeye¹⁶ karşı bir vaziyet-i ta'zimkâranede¹⁷ bulunmak cümle için lazımken, bilakis bir suret-i istihzakârane¹⁸ ile tebessümler ediyorlardı. Nihayet merasim-i kenisaiyenin yarısı cenaze dışarıda iken ve diğer yarısı mezar içinde bulunduğu hâlde ifa olunup derhal üzerine toprak yığıldı. Tekmelerle toprağı çiğnerlerken heriflerin gerek cenaze ve gerek papaz aleyhinde mekruh¹⁹ ve müstenfir²⁰ bir zarafet-i melunane²¹ ile söyledikleri sözler, papazın ve Emily ve Annette'in de ciğerlerinden kan isale ediyorlardı.

Papas Emily ile görüşmek, konuşmak istediye de hiç öyle şey mümkün mü olur? Maahaza kalben kızcağıza müteveccih olan bu şahs-ı ruhani bir el işaretiyle onu takdis ederek dış kapıdan çıktı gitti.

Meğer bu papaz civarda kâin bir manastıra mensup olup o manastırın baş rahibi Montoni ile avanesinin nasıl gayr-ı mutekid²² günahkârlardan olduklarını biliyorsa da cenaze için edilen daveti redde imkân bulamadıkları gibi habisin şerrinden de korktuğu için mabetteki rahiplerden bu adamcağızı göndermişmiş.

Üç beş gün Emily odasından bir yere çıkmayıp, hem halasının yasını tuttu hem de gece gündüz ibadetle meşgul olarak müteveffiyenin ruhu için dualar eyledi. Badehu artık ikamete ne hakkı ve ne de mecburiyeti kalmamış olan şu şatodan çıkıp memleketine avdet etmesi için Montoni'den ruhsat istihsalini kaviyen ve katiyen azın ü cezmeyleyide de o herifle yüz yüze gelmek tasavvuru bile kızcağıza

¹³ etvar-ı mütedeyyinane: dindarca tavırlar

¹⁴ suver-i şekavetkârane: haydutça yüzler

¹⁵ duçar-ı istigrab (ol-): şaşmak

¹⁶ merasim-i kenisaiye: kilise merasimi

¹⁷ vaziyet-i ta'zimkârane: saygılı vaziyet

¹⁸ suret-i istihzakârane: alaycı tavır

¹⁹ mekruh: iğrenç; tiksindirici

²⁰ müstenfir: nefret verici

²¹ zarafet-i melunane: lanetli nükteler

²² gayr-ı mutekid: itikatsız; inançsız

o kadar nefret veriyordu ki bugün dahi geçsin de yarın bu işkenceye de katlanırım mecburiyetiyle epeyce günler daha geçirmişti.

Nihayet bir gün Montoni kendisi adam gönderip Emily ile mülakat istediğinden, kızcağız dahi kabule mecbur oldu. Hatta herifin asıl gazabına duçar olan halasının vefatından dolayı kendi hakkındaki şiddete de nihayet verilmiş olacağı hesabıyla biraz sevindiye de, müteakiben düşünerek bu felaketlere sebep olan emlak, şimdi halasından kendisine intikal etmiş olduğu münasebetiyle Montoni'nin hırs ve tamahına doğrudan doğruya kendisi hedef olacağını derhatır eyleyince, evvelkiden ziyade korkmaya başladı. Maahaza bu korkusu bir zaaf, bir mağlubiyet korkusu değildi. Montoni'ye bir karış yer vermemesi, halası canibinden vasiyet ve kendisi tarafından taahhüt edilmiş olduğu cihetle, açgözlü herif doğrudan doğruya kendisini de işkenceler altına alsın bile feda-yı cana kadar göze aldırıp yine eser-i mağlubiyet göstermemek azm-i kat'isindeydi.

Hele bu aralık sevgili Valancourt dahi hatırına geldi ki elbette şu hicran müddeti zarfında âşıkı dahi kendi dert ve hasretiyle kim bilir nasıl nalan ve gıryan²³ olduğunu düşündükten sonra, halasından kendisine intikal eyleyen emlaki artık kocası olmuş bulunan Valancourt'a bahş ve temlik eylediği zaman delikanlının çehresinde peyda olacak alaim-i memnuniyet ve şükran²⁴ ile hüsn ü anı²⁵ bir kat daha artacağı tahayyülatı zavallı masum Emily'nin bu azmine bir kat daha metanet vermişti.

İmdi bu kadar kuvvetli bir azm ile Montoni'nin yanına vardı. Herifin yanında Orsino ile diğer bir adam daha bulunup bir masa etrafında oturuyorlar ve birçok kâğıtlar karıştırıyorlardı. Montoni başını kaldırıp dedi ki:

– Emily, sizi çağırmaktan maksadım, dostum Orsino ile yapıp bitirmekte olduğum bir işe şahadet etmenizden ibarettir. Yalnız şu kâğıt üzerine imzanızı koymanızdan başka sizden bir şey istemiyoruz.

Elindeki kâğıdı güya okuyormuş gibi biraz mırlanarak yine masa

²³ nalan ve gıryan (ol-): ağlamak; ya-nıp yakılmak

²⁴ alaim-i memnuniyet ve şükran:

memnuniyet ve teşekkür alamet-leri, izleri

²⁵ hüsn ü an: güzellik

üzerine koydu ve Emily'ye bir kalem uzattı. Kız eline kalemi aldıysa da vaktiyle Kont Morano işi için dahi Montoni'nin etmiş olduğu sahtekârlık aklına gelerek uyandı ve kâğıdı baştan başa kemal-i dikkatle okumayınca imza edemeyeceğini söyledi. Herif kâğıdı bir daha eline alıp güya okuduysa da bu defaki kıraati de hemen evvelki gibi bir şey olarak dinleyen Emily yine bir şey anlayamıyordu. Artık kızın iştibahı²⁶ derece-i nihayeye vardı ve öyle anlamadığı şeyi imza edemeyeceğini katiyen beyan ederek elindeki kalemi bıraktı.

Montoni ziyadesiyle gazaplanmış idiye de kızı göstermemek için çirkin çirkin gülümsemeye çalışıyordu. Orada heriflerin yanında işin daha ilerisine varmak istemeyip Emily'yi büyük salonun yanındaki küçük odaya götürdü ve orada kendi emelleri, arzuları bu şato içinde herkesin itaate mecbur olduğu bir kanun-ı layetegayyer²⁷ hükmünde bulunduğundan bahisle beyhude yere muhalefetlerde bulunmamasını tavsiyeden sonra dedi ki:

– Madam Montoni'nin kocası bulunduğum hasebiyle müddet-i hayatında bana vermemeye ısrar eylediği emlakine, vefatından sonra vâris olmak istiyorum, sizin dahi menfaat ve selametinize muvafık olmak üzere haber veririm ki halanızın emlakine sizin vâris olacağınızı tahayyül etmek bir divaneliktir. Bunu sizin kafacığınıza koymuşlarsa da boştur. Siz benat-ı nev'iniz²⁸ meyanında fazilet ve fetanetle²⁹ mümtaz bir kız olduğunuzdan, benim emrime muhalefet ne kadar tehlikeli bir keyfiyet olacağını elbette takdir edersiniz.

Montoni burada biraz durdu. Emilysükût ediyordu. Zalim herif tekrar söze başlayarak dedi ki:

– Eğer muhalefetlerinizle beni gücendirmezseniz yakın vakitte memleketinize avdet edebilirsiniz! Yok ümit edemediğim veçhile siz de muhalefete kalkışacak olursanız ta aklınızı başınıza alıncaya kadar burada benim esirim ve mahpusum olur kalırsınız!

Emily biraz düşündükten sonra gayet mülayimane bir tavırla dedi ki:

²⁶ iştibah: şüphe

²⁷ kanun-ı layetegayyer: değiştirilmez kanun

²⁸ benat-ı nev': kadın cinsi

²⁹ fetanet: zihin açıklığı

– Hayır efendim hayır! Kavaid-i irsiyeye³⁰ ve memleketin kanunlarına gayr-ı vâkîf³¹ değilim! Halamın emlaki bana intikal edemeyeceği hakkındaki zannınız batıldır. Bense hukukumdan zerre kadarını hiçbir kimseye terk edememek karar-ı kat'isindeyim!

Montoni hiddetten bembeyaz kesildi. Müthiş bir seda ile dedi ki:

– Pekâlâ Matmazel! Sizin zeka ve fetanetiniz hakkındaki itikadımda hata etmişim demektir. Kavaid-i irsiye ve kavanîn-i resmiye³² gibi sözleri pek cesurane söylüyorsunuz! Bu sözlerin burada hiçbir akçe etmediğini düşünmüyorsunuz! Maahaza ben bunu da sizin cehlinize vererek mazur görürüm. Eğer bu fikirde devam edecek olursanız, kendi kendinizi duçar edeceğiniz cezadan dolayı size şimdiden acımaya başlarım.

Emily daha gayet mülayimane ve mütevaızane bir tavırla dedi ki:

– Ben de umarım ki hukuk-ı meşruam ne kadar sarihse, metanetimi de o kadar mükemmel bulacaksınız. İtisafatınıza³³ tahammül için muhtaç olacağım metaneti, Hak Subhanhu ve Taala hazretleri bu kulundan diriğ³⁴ etmeyecektir.

Montoni hemen kakhahalarla gülecek dereceye geldi. Gayet müstehziyane bir tavırla dedi ki:

– Romanlarda her cefaya katlandıkları gösterilen kahraman kızlar gibi söz söylüyorsunuz! Fakat bakalım umduğunuz metaneti gösterebilecek misiniz?

Montoni bunu diyerek epeyce bir hışımla çıktı gitti. Emily dahi emlakinin kâğıtlarını koyduğu yeri halasının tarif etmiş olduğunu tahatturla onları aramaya gitti. Tarif olunan yerde kâğıtları bulduysa da, muhafazaları için yine oradan daha mahfuz bir yer tasavvur edemediğinden onları yine orada bıraktı. Badehu kendi odasına gelip düşünmeye başladı. Montoni gibi bir adama edeceği mukavemetin ne müthiş olacağını biliyordu. Lakin şu hâlde bu fedakârlıkları mal hatırı için etmiş olmayıp belki sevgili Valancourt'unun hatırı, men-

³⁰ kavaid-i irsiye: veraset kuralları

³¹ gayr-ı vâkîf: bilmeme; habersiz olma

³² kavanîn-i resmiye: resmi kanunlar

³³ itisafat: zulüm ve haksızlıklar

³⁴ diriğ (et-): esirgemek

faati, saadeti için göze aldırıyordu ki kızı bu azminden çevirebilecek hiçbir kuvvet tasavvur olunamazdı.

O aralık terasa üzerinden bir kadın kahkahaları işitildi. Ama öyle kahkahalar ki, hizmetçi kızların seslerine benzemez. Hemen penceresine koşup baktıkta Venedik'in son modası mucibince giymiş, gayet süslü üç madamın birtakım kavalier³⁵ ile beraber gülüşüp eğlendiklerini gördü. Hatta birisi Venedik'e vasıl oldukları günün ferdası görüşmüş bulundukları Sinyora Livona olduğunu da tanıdı. Masum kızcağız bu kadın şatoda kendisi için nazik ve sevimli bir refika ve hiç olmazsa bir misafir olacağı hülyasıyla sevindi bile! Ancak bu kadar sevimli ve serbazane³⁶ tavrılı kadınların bu şatoya gelmeleri ne gibi niyat-ı fuhuş-perestiye³⁷ mebni olacağı kaziyesi hatırına gelir gelmez iğrenmek nev'inden bir his ile yüreği soğudu. Bunun üzerine Annette odaya girdi. Emily şu üç kadına dair Annette'ten sualler sormaya müsaraat ettiği gibi Annette dahi zaten bunları haber vermeye gelmiş olduğundan kemal-i tehalükle³⁸ dedi ki:

– Bunlar Venedik'ten gelmiş Matmazel. Yanlarında iki de erkek var! Hristiyan suratına benzer böyle güzel suratları gördüğüm için memnunum! Fakat buraya ne yapmaya geldiler, onu bilemem! Şevk ve şetaretlerine bakılırsa kendi istekleriyle gelmişler. Lakin böyle baykuşlar meskeni bir yere hahişleriyle³⁹ gelmek divanelik değil midir?

Bu kadınlara dair daha etraflı malumat almasını Emily, Annette'den rica eyledi. Annette gittikten sonra iç sıkıntısını def için eline edebiyattan bir kitap aldıysa da böyle âsâr-ı edebiyeden⁴⁰ telezzüz⁴¹ için insanda zaten safa-yı derun bulunmak lazım gelir. Zavallı Emily bir vakit bu misilli âsâra ne kadar bayıldığını da tahattur ederek dedi ki:

– Acayip! Bir zaman bayılıp çıldırdığım eserler bunlar mıydı? Bunların ne letafeti varmış ki o kadar sevmişim! Elbette bir letafeti varmış! Fakat o letafet bunlarda mı imiş, benim tab'ımda⁴² mı?

³⁵ kavalier: (fr. cavallier) süvari

³⁶ serbazane: serbest

³⁷ niyat-ı fuhuş-peresti: fuhuş niyetleri

³⁸ kemal-i tehalük: aşırı acelecilik

³⁹ hahiş: arzu; istek

⁴⁰ âsâr-ı edebiye: edebî eser

⁴¹ telezzüz: hoşlanma

⁴² tab': karakter; kişilik

Biraz düşündükten sonra tekrar dedi ki:

– Tab’ımda da, bunlarda da letafet varmış. Fakat okuyanın tab’ı, muharririn tab’ı ile mütenasip olmayınca kıraat-ı edebiyeden de bir şey hissedilmiyormuş.

O akşam Montoni’nin arkadaşlarıyla misafirlerini şayet rahatsız ederim hülyasıyla Emily bermutat teresaya çıkmayıp kendi odasının kapısı önündeki koridorda gezindi. Bu koridorun nihayetine vardıkça çılgıncasına kahkahalar, gürültüler patırtılar işitiyordu ki bu şevk ve şetaret öyle masumane bir eğlenceye delalet edemeyip âdeta bir bölük aşüftelerle edilen vur patlasın çal oynasın âlemlerinden ibaret idiğini, masumiyetiyle beraber Emily’ye dahi anlatıyorlardı. Halasının vefatından çend hafta sonra eniştesindeki bu şevk ve şetaret, o dindar kızcağızı pek ziyade gücendirdi.

Maahaza Annette gelinceye kadar odasına girmeyip hep koridorda gezindi. Derununda mahut siyah perdeli locayı görmüş olduğu kırmızı salonun önünden her geçtikçe yüreği titriyordu. Bir aralık koridorun bir tarafından ayak patırtısı peyda oldu. Annette’dir zannıyla o gelen zata teveccüh eylediyse de birkaç saniye sonra kendisini bir erkeğin kolları arasında buluverince kemal-i havf ve heyecanla çırpınarak kim olduğunu sordu. Herif dedi ki:

– Kim olacak! Benim!... Neden bu kadar korktunuz?

Emily bu adamın kim olduğunu teşhis için kemal-i dikkatle yüzüne baktıysa da yüksek bir pencereden giren akşam ziyası yüzünü de teşhis ettiremiyordu. Hem hiddetli hem müsterhimane⁴³ bir seda ile dedi ki:

– Her kim olursanız olunuz. Allah aşkına beni bırakınız!

– Güzel Emily! Şu karanlık yerde niçin bu kadar tevaşşuh⁴⁴ ediyorsunuz! Bakınız şatonun bir tarafında âlem şöyle çıldırasıya zevk ve safa ediyorlar. Geliniz büyük salona gidelim. Temin ederim ki salonun en büyük ziyneti siz olacaksınız!

Bu teklifin olanca dehşeti kızcağızı mütedehhiş⁴⁵ eyledi. Artık

⁴³ müsterhimane: yalvaran

⁴⁴ tevaşşuh (et-): ürkmek; çekinmek

⁴⁵ mütedehhiş (eyle-): dehşete düşürmek

lafzen cevap vermeyip bütün kuvvetiyle kendini herifin ellerinden kurtarmaya çalışıyordu. Herif dedi ki:

– Birazdan geleceğinizi vaat ederseniz sizi bırakırım. Fakat evvel be evvel mükafatımı da isterim.

– Fakat siz kimsiniz? Beni bu kadar alçakçasına tahkir eden herif kimdir?

– Neden beni bu kadar tahkir ediyorsunuz? Ben ki sizi bu karanlık odanızdan kurtarıp eğlenceye götürmek istiyorum. Beni tanımadınız mı?

Nihayet Emily herifin sedasından tanıdı ki geçenlerde terasa üzerinde görmüş olduğu üç müthiş adamın birisidir. Herif sözünde devam eyledi. Dedi ki:

– Geliniz sevgili Emily geliniz! Cemalinizin kemaliyle şu salondaki kadınların hepsini mahcup bırakınız! Benim aşk-ı perestîşkâraneme⁴⁶ layık olan yalnız sizsiniz!

Bunun üzerine herif Emily'nin elini öpmeye davrandıysa da şu mukaddime-i halâstan⁴⁷ bi'l-istifade⁴⁸ Emily odasına kadar can atabildi. Kapısını muhkem kapayıp bir sandalye üzerine yıkıldı. Herif kapıya kadar gelerek açmaya çalışıyor idiyse de açamayarak avdet eyledi. O zaman kızın aklına mahut merdiven kapısı geldi. Mukaddemleri dahi yaptığı veçhile muktedir olabildiği en ağır eşyayı bu kapının arkasına yığarak badehu oturup Montoni'nin kendisine haber vermiş olduğu tehditleri düşünmeye başladı. Acaba müthiş herifin, kendisinden ilk suret-i intikamı bu yolda mı bed'⁴⁹ ediyor? Badema namusunu, iffetini bu misilli eşkıyaya mübah mı edecektir?

Bunları düşünerek Montoni'nin teklifine o kadar dürüştane⁵⁰ cevap-ı red verdiğinden dolayı nedamete başladı. Görüyordu ki inadin faydası olmayacak! Hatta Valancourt bile olsa halasının emlaki için kendi iffetini, ismetini böyle tehlikeye koymuş bulunmasından dolayı kendini tahsin⁵¹ etmeyecek. Binaenaleyh eğer bu geceyi sela-

⁴⁶ aşk-ı perestîşkârane: tapınırcasına aşk

⁴⁷ mukaddime-i halâs: kurtulma başlangıcı

⁴⁸ bi'l-istifade: istifade ederek

⁴⁹ bed' (et-): başlamak

⁵⁰ dürüştane: sertçe

⁵¹ tahsin (et-): beğenmek

metle geçirirse yarından tezi yok, yalnız Fransa'ya avdetine müsaade olunması şartıyla Montoni'nin tekliflerine rıza göstermeyi kalben kararlaştırdı.

Bu karar kızcağızda epeyce ümitler peyda edebildi. Artık gece karanlığı her tarafı istila eylemiş bulunduğundan ve Annette gelip ışık getirmediğinden karanlıkta kalan kızcağız bu geceyi sabaha kadar uyanık geçirmeyi bile göze aldırıldı. Kâh anasının babasının ruhaniyetlerinden istimdad ve kâh Valancourt'un sevda-yı safiyanesinden istiane⁵² ederek metanet-i kalbini tezyide⁵³ çalışıyordu.

Bir de bu aralık uzaktan uzağa birtakım nağmeler sem-i dikkatini celb etmesinler mi? Geçenlerde bir defa gece yarısı işittiği saz sedası! Hemen penceresini açıp dinledi. Seda kendi odasının altındaki odadan geliyordu. Biraz sonra bu saza bir de insan sesi munzam⁵⁴ oldu. O kadar hazin bir şeyler okuyor ki mutlaka bir dertli yüreğin tercüme-i ihsası olduğuna şüphe edilemiyor. Emily dinledikçe dinledi. Hatta gerek bu sedayı ve gerek bu şarkıyı bundan evvel başka yerde dahi işitmiş olduğunu tahattura başladı. Bu tahattur ile kalbindeki ferah ve ümitler daha ziyade arttı.

Bir de biraz daha sonra yine bu saz ile bu seda Emily'nin vatan-ı aslisi olan Gaskonya şarkılarından birini de icraya başlamasını mı? Zavallı Emily'nin daha çocukluğunda öğrendiği şarkılardan birisi!

Bunu işitir işitmez güya vatanına avdet eylemişçesine bir şevk-i deruna müstağrak oldu. Anasını babasını, hatta sevgili Valancourt'unu bile gözü önünde görüyormuş zannına başladı. Bütün bu şatodaki ahval-i hevl-naki⁵⁵ defaten unuttu. Eğer bu anda edebiyat kitaplarını eline alsaydı yine evvelki şevk ve lezzetle okuyabilecekti.

Şarkı bittikten sonra saz ve seda diğer bir ahenge başladılar. Emily üzerinde bu yeni ahengin tesiri daha ziyade oldu. Zira hiç şüphesi kalmadı ki Vallée Şatosu'nda nehir kenarında gezinirken işitmiş olduğu şeydir. O zaman kimin tarafından icra olunduğunu göremediği bu ahenk, kendi kuvve-i hafızasında o kadar yerleşmiş

⁵² istiane (et-): yardım istemek

⁵³ tezyid: artırma

⁵⁴ munzam (ol-): eklenmek; katılmak

⁵⁵ ahval-i hevl-nak: korkunç durumlar

kalmıştı ki ömrünün son gününde onu bir daha işitmiş olsaydı yine tahattur edeceği şüphesizdi.

Acaba hatırına hücum eden ümitler zavallı kızcağızı aldatıyorlar mı? Yoksa hakikaten böyle yekdiğerini takip eden tanışık nağmeler hiçbir taraftan ümit olmadığı hâlde kendisine bir imdat, bir necat mı tebşir⁵⁶ eyliyor?

Penceresi önünde ayak üzerine kalkarak ve mümkün olabildiği kadar dışarıya sarkarak havfından helecanından helak derecesine varmış olduğu hâlde:

– Valancourt! Valancourt! diye iki defa seda verdi. Zira bu zuhuratın⁵⁷ Valancourt’dan başka hiçbir kimse tarafından sudûruna⁵⁸ katiyen imkân yoktu.

Ancak ettiği nidalara hiçbir cevap alamadı. Kemal-i ye’s ile içeriye girip sandalyesi üzerine oturdu. Hiç kabil midir ki Valancourt bu derecelere kadar kendisine takarrüp⁵⁹ edebilsin!

Vakıa Valancourt’un vicahen⁶⁰ teganni ettiğini hiç işitmemişse de bir münasebetle delikanlı kendisine itiraf eylemişti ki prezante edilmesinden evvel dahi nehir kenarındaki balık saydgâhında⁶¹ döner dolaşmış. Binaenaleyh kızın oralarda işitmiş olduğu bu nağmeler mutlaka Valancourt’un nağmeleri olacağına da şüphe edilemez.

Birçok tereddütlerden sonra Emily hükmetti ki Vallée Şatosu’nda işitmiş olduğu nağmeler Valancourt’un olduğu gibi bu geceki müzika da onundur. Böyle değilse şu tanışık ahenkleri eden yabancı kim olabilir? Valancourt’dan başka hiçbir erkekle muamelesi sebk⁶² etmemiştir ki ondan başkasına ihtimal verilebilsin! Hatta Vallée Şatosu’ndaki köşk üzerine kendisine hitaben yazılmış olan şiirler dahi elbette Valancourt’undur. Bir münasebet düşüp de delikanlı bunu kendisine itiraf edememişse de, muarefelerinden⁶³ evvel dahi oralarda dönüp dolaştığını haber vermişti ya! Zaten Valancourt

⁵⁶ tebşir (eyle-): müjdelemek

⁵⁷ zuhurat: birden olan, ortaya çıkan durum

⁵⁸ sudûr: meydana gelme

⁵⁹ takarrüp (et-): yaklaşmak

⁶⁰ vicahen: yüz yüze

⁶¹ saydgâh: av yeri

⁶² sebk (et-): gerçekleştirmek

⁶³ muarefe: tanışma

edebiyata da meraklı olduğundan, oradaki nağmeler gibi o beyitlerin de Valancourt'un olduğuna katıyen şüphe edilemez. Elhasıl kendi odasının altındaki odada o sazı çalan ve o şarkıları okuyan Valancourt'dur vesselam!

Artık zavallı Emily'nin kalbini hiç sormamalı! Bir yandan ümit ve diğer yandan havf⁶⁴ arasında bir mücadele ki maazallah! Zira buradan kurtulmakla, ikisi birden helak olmak gibi iki muhakkak ihtimalin ortasında bir başka ihtimal yok!

Müzika kesildi. Emily acaba Valancourt bir de lakırdı söyleyecek mi diye tekrar pencereden sarktıysa da hiçbir lakırdı söylenmedi. Kendisi bir daha Valancourt'u çağırmak istedi ama ismini ortaya koyarsa şayet Montoni'nin kulağına girer havfıyla: "Bu okunan şeyler Gaskonya şarkıları değil midirler?" diye gecenin zulmetine doğru dik sesle bir sual irad ediverdi. Bu suale verilmesi lazım gelen cevabı helecan-ı kalbinin son derece-i şiddetine duçar olmuş bulunduğu hâlde pek çok beklediysen de cevap veren olmadı. Suali tekrar etti. Yine cevap yok! "Valancourt değildir!" demeye bir türlü gönlü razı olamayarak besbelli odasının iç tarafına çekildiği için kendi sualini işitemediği hükmünde karar eyledi. Zira Valancourt kendi sedasını işitmiş olaydı mutlaka bir cevap verecekti.

Ah böyle bir dakikada meyusların⁶⁵ zihinlerine ne kadar ihtimalat-ı mütehalife ve mütenakıza⁶⁶ hücum eder! Kendi sedasını Valancourt'un işitememiş olmasına da Emily'nin gönlü razı olamadı. Kendi kendisine: "İşitmiştir ama mukabeleyi muvafık-ı ihtiyat bulmamıştır" dedi.

Biraz sonra bir ihtimal daha bu zamana kadar hasıl olan ümitlerini, şevklerini kâmilten berbat eyledi. O ihtimalse Valancourt'un bu esnada İtalyanlarla kavga etmekte bulunan Fransız askeri meyanında bulunarak şu haydutlar eline esir düşmüş olması ihtimaliydi. Ya bu ihtimal hakikat-i mahza⁶⁷ idi veyahut kendisini kurtarmak için şatoya

⁶⁴ havf: korku

⁶⁵ meyus: ümitsiz

⁶⁶ ihtimalat-ı mütehalife ve mütenakıza: birbirinden farklı ve aykırı

ihтимaller

⁶⁷ hakikat-i mahza: hakikatin ta kendisi

girmeye çalıştığı esnada yakayı ele vermiş olması ihtimali! Böyle olmasa maşukasının sedasını işitip de cevap vermekten ihtiraz⁶⁸ etmesi kabil mi olur?

Yürekler acısı kızcağız ta şafak söküneceye kadar böyle ümitten yeise, yeisten ümide intikalini mucip olacak hayalat ile vakit geçirdi. O zaman artık yorgunluğu da hissederek yatağına girdi. Ama daha bir zamana kadar uyuyamadı. Aralıkta bir yatağından fırlayıp yine pencereye koşardı. Çünkü kulağına Valancourt'un sedası gibi sedalar gelirdi. Ömründe işkencenin bu kadar ağırını görmüş olmadığı gibi bu esnadaki dakikalar kadar uzun dakika olduğunu da hiç tecrübe etmemişti. Annette dahi hâlâ gelmiyor ki şu derlere biraz ortak olsun!

⁶⁸ ihtiraz (et-): çekinmek

27
YİNE O SEDA

Bu sabah Annette erkenden Emily'nin odasına geldi. Malum olan telaşına bir de mütehalikâne¹ bir tavr-ı istigrab² katarak dedi ki:

– Haber aldınız mı Matmazel? Bu gece şatoda neler oldu? O kadar acip ve garip şeyler oldu ki... Bu gece yanınıza gelemediğim için merak ettiniz mi?

– Elbette! Hem kendim için merak ettim hem senin için. Seni meneden kim oldu?

– Ludovico Matmazel! Beni bir odaya hapsedti. Her ne kadar sizin beni beklediğinizi söyledimse de kendimi kurtaramadım.

– Ludovico mu? Hapis mi? Sebep?

– Ah Matmazel! Sebebi beni muhafaza gayreti! Bütün gece nasıl vur patlasın çal oynasın rezaletinde bulunduklarını duymadınız mı? Senyörlerden hiçbirisi ayık değildi. Madamlar dahi onlardan aşağı değildiler.

– Aman yarabbi! Gerçek mi?

– Bu rezaletten şayet bana da bir hisse intikal eder korkusuyla Ludovico beni sakladı. O kadınlar hakkında ne haberler aldım bil-seniz! Bunlardan birisi hani ya şu Venedik'te Senyör'ün prezante

¹ mütehalikâne: aceleci

² tavr-ı istigrab: şaşkınlık tavrı

ettiği Livona şimdi Senyör'ün metresi olmuştur. Zannedersem o zaman dahi metresi gibi bir şeymiş. Diğer ikisi de Senyör Verezzi ile Bertolini'nin metresidirler. Dünkü ziyafette şarap mahzenini boşaltırcasına içtiler. Okadar başı açık şarkılar çağırdılar ki işitenler utanırlar. Ah! Zavallı Madam'ın vefatını müteakip bu rezaletler...

Emily mahcubiyetinden yüzünü çevirip bu sözleri dinlemek istemedi. Müteakiben asıl kendi merak ettiği bahse gelerek dedi ki:

– Annette! Senden soracak başka şeylerim vardır. Şatoda hem de şatonun bu taraflarında hiç esir bulunduğunu işittin mi?

– Birinci fırka avdet eylediği zaman ben aşağıda değildim Matmazel! Binaenaleyh yanlarında üsera³ bulunup bulunmadığını öğrenemedim. İkinci fırkanın da bu akşam avdetine intizar olunuyor.

Emily hiç olmazsa uşakların üseraya dair söz edip etmediklerini sordu.

Annette böyle sualin tekerrüründen Matmazel'in merakı ne olduğunu anladı. Nim⁴ bir tebessümle dedi ki:

– İşi şimdi anladım Matmazel! Mutlaka aklınız Mösyö Valancourt'dadır. İtalyanlarla cenge gelmiş Fransızlar meyanında bulunarak acaba esir düştü mü diye düşünüyorsunuz. Ah bu düşünceniz doğru çıksa ne kadar memnun olurum.

– Valancourt'un esaretinden ha?

– Hayır Matmazel! Kendisini görmekten! Dünyada onun kadar beğendiğim hiçbir kibarzade yoktur.

Uşaklardan üseraya dair söz işitip işitmediğini Emily tekrar sordu. Annette dedi ki:

– Hayır Matmazel! Yalnız bir hayal görülmesinden başka söz işitmedim. Askerin bazıları korkularından bayılmış. Ne ayıp şey! Erkek, bhusus asker olan korksun! Ya düşman karşısında da birer birer bayılırlarsa?

Şatoda üsera bulunup bulunmadığını tahkik etmesi için Emily, Annette'den rica eyledi. Fakat ne kendini ne de Valancourt ismini

³ üsera: esirler

⁴ nim: yarı

ortaya koymaksızın! O zaman Annette hatırına bir şey gelmiş gibi davranarak dedi ki:

– Durunuz, durunuz Matmazel! Dün askerlerin ağzından fidye-i necata dair söz işitmiştim. Yağmaların en iyisi üsera almak olduğunu söylüyorlardı. Çünkü bilahere fidye-i necat mukabilinde satılırlarmış. Fakat neferin biri diyordu ki bu fidyelerden kendilerine fayda olmazmış. Yalnız Montoni gibi kumandanlara ait bir istifade imiş.

Bu kadarcık bir haber bile Emily'nin isticalini⁵ mucib oldu. Annette tahkik-i ahval için derhal dışarıya çıktı.

Halasından müntakil⁶ emlaki Montoni'ye bahş etmek için Emily'nin kalbinde hasıl olan meyil Valancourt'un şatoda bulunması ihtimali üzerine bütün bütün tebeddül etmişti. Hiç olmazsa bu ihtimalin her hangi bir netice-i kat'iyeye müncer olmasına kadar, Montoni'nin teklifini mutlaka reddeylemek lüzumu kızın nazarında taayyün eylemişti. Annette çıktıktan sonra bir hizmetçi gelip Montoni'nin Emily'yi büyük salonda beklediğini haber verince, kızcağız büyük bir cüreti kalbiye ile yerinden kalkıp gittiye de her hâlde havf ve nefretinden dolayı yüzünde gözünde âsâr-ı teessür⁷ nümeyandi.

Bu defa Montoni yalnızdı. Kızı görünce dedi ki:

– Sizi çağırışım dünkü kararı biraz izah içindir. Size emrimi katiyen tebliğe muktedir iken nasihat ve ders vermekle sözü ve zamanı uzatmaya da katlanıyorum. Halanızın Languedoc vilayetindeki emlaki irsen size intikal edeceği hakkındaki efkârınız vâhidir.⁸ Bu hata üzerinde inattan vazgeçmezseniz neticesi fena olur. Nafile kendinizi gazabıma duçar etmeyiniz. Şu kâğıda imzanızı koyunuz.

Emily kemal-i vakar ve metanetle dedi ki:

– Halama vârisiyetim bir hatadan ibaretse o kâğıdı bana niçin imza ettirmek istiyorsunuz? Benim imzam olmadığı hâlde de zevcenize kendiniz vâris olabilirsiniz.

Montoni'nin gözlerinden alevler saçılmaya başladı. Dedi ki:

– Sizinle çene yarıştırmak israf edecek zamanım yoktur. Ha-

⁵ istical: acele

⁶ müntakil: intikal eden; kalan

⁷ âsâr- ı teessür: üzüntü belirtileri

⁸ vâhi: boş

lanızın çektiği işkenceleri düşününüz de ondan ibret alarak inadı bırakınız. İmza ediniz şu kâğıdı diyorum, imza ediniz!

Halasının çektiği işkenceler meselesi kızı şaşalattı. Montoni'nin tehdidi artık mukavemet ve imtina⁹ imkânını ortadan kaldırıyor idiye de Valancourt'un hayali kızın cüretini tekrar tecdid¹⁰ eyledi. Tahayyülüne, ümidine göre ihtimal ki sevdiği adam şurada yakındadır. İhtimal ki kendisine imdat dahi eriştirebilir. Binaenaleyh Emily, Montoni'nin sabırsızlıkla: "Canım imza ediniz diyorum!" diye tekrar meram etmesinden de ürkmeyerek:

– Hayır efendim! Asla! İşte şu ısrarınız bile ispat ediyor ki bu emlak üzerinde hakkım vardır. Hakkım olmasaydı, onu terk ettirmek için bu kadar ısrar etmezsiniz, dedi.

Montoni bu sözleri işitince öfkesinden beti benzi sapsarı sararıp dudakları titremeye başladı. Dedi ki:

– Bedbaht çocuk! Demek oluyor ki şiddet-i müntakimanem¹¹ senin üzerinde içtima¹² edecek. Evet, dünyada hiçbir şey seni pençemden kurtaramayacak. Yalnız Languedoc'daki emlak değil Gaskonya'daki senin şaton bile senin olamayacak. Bu bapta emirlerime itaat etmiyorsunuz öyle mi? Bende henüz hatır ve hayalinizden geçmeyecek ne ince usul-i mücazat¹³ vardır. Bu emlak üzerindeki hukukumu inkâr ediyorsun öyle mi? Bak bunun intikamı, cezası ne kadar büyük olacaktır, bu geceden tezi yok.

Hangi ağızdan çıktığı belli olmayan bir seda-yı mehib ve müdhiş¹⁴ dahi "Bu geceden tezi yok!" sözünü tekrar eyledi. Montoni dahi bu sedayı işitmiş olduğundan vakıa birdenbire çehresi solarak korktuysa da havfını Emily'ye göstermemeye muktedir olabildi. Emily ise böyle cehennemî bir seda-yı gaibden¹⁵ fevka'l-had ürkererek ona nispetle müthiş Montoni'yi me'men¹⁶ addıyla ona doğru sığınmaya

⁹ imtina: kaçınma

¹⁰ tecdid (eyle-): yenilemek

¹¹ şiddet-i müntakimane: öç alırcasına şiddet

¹² içtima (et-): toplanmak

¹³ usul-i mücazat: cezalandırma usul-

leri

¹⁴ seda-yı mehib ve müdhiş: korkutucu ses

¹⁵ seda-yı gaib: görünmeyen ses

¹⁶ me'men: sığınak

davrandı. Montoni yalnız Emily'ye bundan sonra söyleyeceği sözleri biraz daha aheste seda ile söylüyordu. Diyordu ki:

– Bana karşı edilen inatların cezasını ne şiddetli bir surette tertib eylediğimi birkaç defa gördünüz. O kadarı kâfi değilse size sair suver-i mücazatımı¹⁷ da hikâye edeyim ki havfınızdan ödünüz kopar.

Bu defa dahi ortada bir inilti peyda oldu. Güya Montoni ile Emily'nin arasında bir adam varmış da azim bir ıztırab-ı derundan dolayı inim inim inliyormuş.

Bu defa Montoni daha ziyade duçar-ı havf olarak çeşmhanelelerinden¹⁸ fırlayan gözleriyle ve kemal-i telaşla etrafını arandı. Emily korkusundan kapıya doğru çekilip orada bir sandalye üzerine düşüverdi. Zalim herif bu defaki havfını da yenerek fakat evvelkiden daha hafif ve daha boğuk bir seda ile tekrar tevcih-i hitab etti, dedi ki:

– Size dedim ki mücazat-ı şedideme dair sair misaller de gösterebilirim. Fakat çocuksunuz. Anlamazsınız. Binaenaleyh inanınız ki ben karar-ı kat'imi vermişim. Zevcemin emlaki üzerinde olan hukukumu inkâr etmenizden dolayı elbette intikamımı alacağım.

Bu defa o seda-yı mehibin tekerrürü âdeta bir çılgılık derecesine vardı. Sanki canı acıyan bir mazlum haykırıyormuş gibi bir sesler işitildi. Montoni bütün bütün korktuysa da korkusunu kıza göstermemek için:

– Haydi şimdi çıkınız dışarı! diye huzurundan tard eyledi.

Fakat Emily'de korkudan kuvvet ve kudret kalmamıştı ki yerinden kalkabilse de çıksın gitsin. Montoni kemal-i hışm ve gazapla:¹⁹

– Huzurumdan def' ol diyorum. Öyle yalancıkdan korkulara gelemem. Benim gazabımdan korkmayan bir kız, başka şeyden korkar mıymış? deyince Emily yemyeşil bir çehre ile:

– Pekâlâ efendim!... Pekâlâ ama!... İşitmiyor musunuz?... Şu sesleri işitmiyor musunuz?.. diye yalvarmaya başladı. Montoni:

– Sana verdiğim emirlerden maada kulağıma hiçbir ses gire-

¹⁷ suver-i mücazat: cezalandırma şekilleri

¹⁹ kemal-i hışm ve gazap: aşırı öfke ve kızgınlık

¹⁸ çeşmhane: göz yuvası

mez, diyor ve o sırada o seda-yı müdhiş hâlâ devam eylediği cihetle zavallı Emily:

– Canım işte!... Hâlâ işitmiyor musunuz?... diye korktukça korkuyordu. Nihayet Montoni:

– Emrime itaat ediniz. Bu hokkabazlıklara gelince, ben onu hangi zevzek uşağın yaptığını şimdi meydana çıkarırım, deyince zavallı Emily sürüne sürüne kapıdan dışarıya çıkıp Montoni dahi şu korkunç salonu terk eylediyse de evvelki defa yaptığı gibi uşakları çağırıp tahkikata girişmek şöyle dursun soluğu terasalar üzerinde aldı.

Zavallı Emily artık kendisini, halasından beş beter bir tehlikeye duçar olmuş görerek ve bu tehlikeden yani Montoni’nin yed-i intikamından²⁰ yakasını nasıl kurtarabileceğini bilemeyerek odasına kadar geldikte karşıkı dağdan aşağı ikinci müfrezenin de avdetini gördü ki müfreze dik aşağı kemal-i süratle at sürerek iniyordu. Yine kim bilir ne kadar zavallının canlarını yakmış ve kaç kişiyi esir tutmuş olduklarını düşünerek yüreği parça parça olmaktayken, müfrezeden evvel gelen kılavuzların avluda kemal-i telaşla söyledikleri birkaç söz üzerine şato içinde bir kızılca kıyamettir koptu. Asker koğuşlardan, uşaklar ve sergerdeler odalarından fırlayıp koridorlardan yekdiğerlerini çiğnercesine koşarak terasalar ve istihkâmlar üzerine can atıyorlardı. Müteakiben müfreze dahi gelip çattı. Kapılardan hangisi evvel girerse sanki can kurtaracaklarmış gibi bir sür’at-i mütehalikâne²¹ ile dış ve iç avlular içinde kıyametler kopuyordu.

O aralık Annette kemal-i telaşla gelip uşaklardan hiçbirisi üsera hakkında haberdar olmadıklarını yarım yamalak söyler söylemez asıl şu madde-i mühimmeyi ihbarla dedi ki:

– Görmüyor musunuz Matmazel, görmüyor musunuz ne oluyor? Bakınız istihkâmlar üzerinde topları birleştiriyorlar. Dış kapının köprüsünü kaldırıyorlar. Meğer bu fırka avdet etmiyormuş. Âdeta düşmanın bir fırka-ı galibesi tarafından takip olunuyormuş. Neredeyse şimdi düşman dahi zuhur ederek cenge başlanacaktır.

Emily’nin büsbütün aklı başından gitti. Görmediği bir bela, bu

²⁰ yed-i intikam: intikam eli

²¹ sür’at-i mütehalikâne: aşırı acelecilik

cenk beliyesi kalmıştı. Binaenaleyh: “Cenge mi? Cenge mi?” diye duçar-ı hayret olduğu zaman Annette dedi ki:

– Evet Matmazel, taht-ı muhasaraya²² alınacağız. Hatta Venedik hükûmet-i adliyesi tarafından diyorlar. Katil Orsino’nun burada bulunduğundan dolayı.

Emily bu sözü işitince bir geniş nefes aldı. Dedi ki:

– Oh! Cenab-ı Hakk’a şükürler olsun. Bu cihetten olsun bir ümit yolu açıldı.

– Aman Matmazel! Ne diyorsunuz? O heriflerin cellatları da vardır. Ya onların ellerine düşersek?

– Korkma çocuğum korkma! Burada duçar olduğumuz tehlike kadar tehlikeyi hiçbir yerde göremeyiz. Hükûmet-i adliyenin cellatları varsa haydutların başlarını kesmek içindir. Fakat kimden öğrendin ki şatoyu muhasara ettiren Venedik hükûmet-i adliyesidir?

– Ludovico’dan alabildiğim habere göre bizimkileri bu kadar korkutabilecek kuvvet ancak Venedik adliye komiserlerinin salâhiyet ve kuvveti olabilirmiş. Ah Matmazel! Bir imkânını bulsam da kendimi bir kere şu menhus²³ kalenin kapısından dışarı atabilsem, dağ taş demeyerek ellerim ayaklarım parçalanıncaya kadar koşar, kaçır kurtulurdum.

Annette’in bu sözü üzerine Emily’ye bir düşünce geldi. Annette dahi dalgınlığının sebebini merak ederek soruyordu. O zaman Emily dedi ki:

– Yine senin sözlerin üzerine düşünüyorum Annette! Hakikat şu kapıdan dışarıya çıkabilsek de kaçsak.

Bu firar maksadını tavzih²⁴ için Emily, Annette’e Montoni tarafından beyan olunan tehdidat-ı müntakimaneyi haber verdi. Fakat bu keyfiyeti kendi Ludovico’sundan başka ferd-i vahide açmamasını katiyen tembih ile dedi ki:

– Görüyorsun ya Annette! Senden ziyade benim için bura-

²² taht-ı muhasara: kuşatma

²⁴ tavzih: açıklama

²³ menhus: uğursuz

dan kaçırmaktan başka çare-i selamet kalmamıştır. Fakat bu işte Ludovico'dan başka kimseye emin olamam. Bizi kaçırmayı Ludovico deruhte eyleirse yalnız ona emniyet eyleyebilirim. Çünkü işin içinde sen de varsın Annette! Git Ludovico'ya söyle. Eğer bizi kurtarabilirse umduğundan ziyade onu mükâfata nail ederim. Bunu ben kendisine söyleyemem. Zira ikimizi beraber görürlerse mutlaka şüphe ederler. Ama seni daima beraber gördüklerinden kimsenin şüphesini celbetmezsin.

Annette Matmazel'in duçar olduğu tehlikeyi haber alınca, ciğerleri parça parça oldu. Halâs için elden ne çare gelirse diriğ olunmayacağı vaadiyle çıktı, Ludovico'nun yanına gitti.

Emily'nin bu çare-i firara müracatı elbette makuldü. Zira Venedik mehakim-i adliyesinin²⁵ bir canı taharrisinden²⁶ ibaret bulunan şu hareketi, bu kadar metin ve müstahkem bir şatoya karşı âciz kalacağını Emily muhakkakattan²⁷ görüyordu. Vakıa Montoni'nin bu taraflarda biraz da haydutluğa girişmiş olacağını da düşündü. O hâlde ahali-i kura²⁸ dahi şakî-i merkum²⁹ aleyhine ayaklanmış olaklarından adliye komiserlerinin arkası sıra gelecekleri muhtemelattan idiye de Montoni'nin maiyetindeki askerin kesretine ve her neferin başka başka vahşet ve şiddetine nazaran bu köylüler derneğinin de Udolf kalesine hiçbir şey yapamayacağını hükmeyleyiyordu.

Hakikat-i hâle gelince biz onu iki kelimeyle ber-vech-i ati³⁰ ihbar edebiliriz: Vakıa Montoni Emily'nin zannı veçhile açıktan açığa bir haydut reisi değilse de, kendi adamları bazı müdafaasız yolcuları soymuş olduğu gibi, bazı haneleri dahi basmıştı. Bu yoldaki hırsızlıklarda kumandanlar bulunmazlar. Nihayet Montoni bütün kuvvetini cem' ederek civarda vâki bir senyörün şatosunu da bastırmışsa da, mahsurlar³¹ kendi kuvve-i askeriyesini ricata mecbur eyledikten maada, etraf komşuların dahi muavenetiyle takibi de

²⁵ mehakim-i adliye: adliye mahkemeleri

²⁶ taharri: araştırma

²⁷ muhakkakat: kaçınılmaz, kesin olan şeyler

²⁸ ahali-i kura: köylerin halkı

²⁹ şakî-i merkum: adı geçen haydut

³⁰ ber-vech-i ati: aşağıdaki gibi

³¹ mahsur: kuşatılan; baskına uğrayan

göze aldirmişlardır. İşte Montoni'nin ikinci fırkası böyle bir kuvvet önünden kaçmakta olup şatoda müsaraat³² edilen müdafaa tedariki dahi o kuvvete karşıdır.

Emily, Annette'in avdetine kemal-i iştıyakla muntazırken ihtiyar Carlo çıkageldi ve Senyör Montoni tarafından gönderildiği beyanıyla, birkaç saate kadar taht-ı muhasaraya alınacağı muhakkak bulunan Udolf Şatosu'ndan Emily'nin serian harice çıkarılacağını ihbar eyledi. Hatta avluda kendi yanına terfik olunacak iki adamla katırların da hazır olduğunu söyledi. Emily:

– Nasıl oldu da Senyör Montoni benim selametimi düşünüyor? diye bir sual irad ederek ihtiyar Carlo buna cevap vermek istemediyse de, kızcağız bu tedbiri Montoni tarafından kendi aleyhinde bir intikam tedbiri olmak ihtimaliyle pek ziyade şüpheli bir tavırla telakki eylediğinden, kendisini nereye nakledecekleri hakkında Carlo'dan katiyen izahat talebine başladı. Carlo bu izahatı vermeye mezun değildiyse de, Emily'nin iştibahı³³ pek ciddi ve pek haifane³⁴ olduğunu görünce:

– Zannedersen sizi Toskana'ya kadar götüreceklerdir, diyebildi. Fakat Emilybununla da kanaat etmeyerek ve ahvalin daha ziyadesini öğrenmek isteyerek:

– Ya Toskana'ın sebab-i tercihi nedir? dediği zaman Carlo daha ziyadesini kendinin bilmediğini bi't-temin³⁵ düşman gereği gibi takarrüp eylediğinden bahisle, hemen davranmak lazım geldiğini ve bu gece civar ormanlarda kâin bir kulübeye kadar kapağı atmazsa düşmanlar eline esir düşeceğini katiyen bildirdi.

Emily serian tedarikâta başlayacağını beyanla Carlo'yu gönderdi ve sahihan bir küçük paketten ibaret olacak yol hazırlığını görmeye başladı. Şu şatodan harice çıkacağı için her ne kadar pek ziyade seviniyorduysa da, eğer işittiği müzika ve şarkı filvaki Valancourt tarafındansa âşığı ile bir dam altında birleştikten sonra tekrar müfarakat olunuyor demek olacağından işte buna ziyadesiyle teessüf eyliyordu. Bu aralık Annette gelerek:

³² müsaraat (et-): girişmek; kalkışmak

³⁴ haifane: korkulu

³³ iştibah: şüphe

³⁵ bi't-temin: temin ederek

–Ah Matmazel! Ludovico'dan hiç ümit yoktur. Yeni kapıcı, Bernardino'dan daha ziyade dikkatli bir adammış. Öyle bir herifin eline teslim-i giriban³⁶ etmektense insan kendisini kurtların pençe ve dendanına³⁷ teslim eylese daha hayırlı olur diyor, ifade-i me-yusanesiyle ağlamaya başladı. O zaman Emily kendisini buradan kaçıracaklarını Annette'e anlattı. Annette bu havadise pek ziyade memnun olarak ve kızın ayaklarına kaparak kendisini de birlikte götürmesini rica edince Emily:

– Benim canıma minnet! Tek Senyör Montoni izin versin, dedi. Bu sözün derece-i ehemmiyeti, Annette nazarında muhtac-ı izah değildi. Zavallı Annette, koşup istihkâmlar üzerinde bir adama bin türlü emirler vermekle meşgul bulunan Montoni'den kendinin de Matmazel Emily ile beraber gönderilmesini rica eyledi. Müstebit herifin adem-i müsaadesi³⁸ üzerine ağlayarak ayaklarına kapanmaya kadar vardysa da Montoni birkaç adama:

– Defediniz şu murdarı! emrini verince zavallı kızcağızı sürük-leyerek oradan defeylediler.

Annette gelip bu makhuriyetini³⁹ Emily'ye hikâye eyledi. Emily bunu da vehimlerinin tezyidine⁴⁰ medar⁴¹ ittihaz⁴² etti. Zira kendisini filhakika bir beladan kurtarmaya göndermeyip belki bir dağ içinde yok etmeye gönderdikleri ihtimali, zaten varid-i hatırı⁴³ olmuş bulunduğundan Annette'in beraber gönderilmemesi de işte bu ihtimali kuvvetlendiriyordu.

Derken iki adam gelip Emily'ye hareket işaretini verdiler ve kızı aşağıya indirip bir katıra bindirdiler. Annette'in gözlerinden seyl-i bela⁴⁴ gibi yaş revan oluyordu. İkisi de bir daha birbirini göremeyecekleri ihtimalini zihinlerinde yerleştirmiş oldukları hâlde son veda icra ediyormuşçasına bir suret-i faciada ayrıldılar. Emily kapıdan ağlayarak çıktığı gibi Annette dahi iç kapıdan içeriye ağlayarak girdi.

³⁶ teslim-i giriban (et-): yakayı kaptır-mak

³⁷ dendan: dişler

³⁸ adem-i müsaade: izin vermeme

³⁹ makhuriyet: aşağılanma

⁴⁰ tezyid: artma

⁴¹ medar: sebep

⁴² ittihaz (et-): saymak; kabul etmek

⁴³ varid-i hatır (ol-): akla gelmek

⁴⁴ seyl-i bela: bela seli

ORMANLAR AŞIRI

Emily'nin Udolf Şatosu'ndan dışarıya çıkması bir mahpus kuşun kafesten kurtulmasına benzedi. Dönüp arkasına bakarak kale içinde müdafaa esbabını istikmal¹ için çalışan asakir² ve amelenin istical ve müsaraatlarına şaşıp kaldı. Vakia bu baykuşlar yuvası, mazlumlar zindanı, eşkıya yatağı olan yerden velev ki idama götürülmekte bulunsun şu kadarcık tebaüd³ dahi gönlüne pek büyük ferah vermiş idiyse de, şu geçen gece işittiği saz ve sedayı icra eden adam mutlaka Valancourt olacağından, onu kalede bırakıp da kendisi tebaüd ettiği için pek müteessir oluyordu. Maiyetindeki iki neferden Ugo isminde olan birisine o müzikacı esiri sordu. Fakat Ugo fırka-ı askeriye ile seferde bulunduğundan şato ahvalini bilmediği cevabını verdi.

Biraz sonra dağların ve ormanların hayluleti⁴ ile Udolf Şatosu görünmez oldu. Emily'nin nazar-ı temaşasını da sair latif şeyler celp etmeye başladılar. Rüzgârın çam ağaçlarına isabetiyle hâsıl ettiği tatlı şıkırtılar kızcağızın âzânını⁵ teşnif⁶ eyliyorlardı. Uzaktan uzağa gelen çağlayan sedaları dahi gerçekten perişan fikirlerin ilacı makamına kaim oluyorlardı.

¹ istikmal: tamamlama

² asakir: askerler

³ tebaüd: uzaklaşma

⁴ haylulet: engelleme

⁵ âzân: kulaklar

⁶ teşnif (eyle-): küpe takmak; süslemek

Şatodan yarım saat kadar ayrıldıktan sonra yer yer daha top sedaları işitildi ki dağlar defaat-ı kesire⁷ ile bu sedaları aksettirdiklerinden güya birçok toplar birden patlamış zannolundu. Vakıa muahharen top sedalarının adetleri de çoğaldı ya! Ugo sefk-i dimaya⁸ gayet meyyal bir müfteris⁹ olduğundan bu sedalardan düşmanın kale üzerine varıp tazyike başladığını anlayarak:

– Ah beni böyle kadınların hizmet-i nakliyesine mi göndermeliydiler? Ah ben de cenkte bulunsaydım, diye hayıflanıyordu. Bertrand namında olan diğer arkadaşı ise bilakis korkak bir şey olup muharebe tehlikesi içinde kalmaktan, şu tayin olunduğu hizmet daha ziyade mucib-i selamet olduğunu bilip şükrediyordu.

Bunlar bir iki saat daha gittikten sonra top sedaları dahi işitilmez oldular. Ahaliden hâlî,¹⁰ öyle bir sakın ve sakit kûhistan¹¹ içinden gidiyorlardı ki sükût ve sükûn-ı umumiye ne bir köpek havlaması ihlal ediyordu ne bir koyun melemesi!

Gide gide bir azîm kayanın altına vardıklarında istirahat için oturmaya mecbur oldular. Artık akşam dahi takarrüp eylemişti. Ugo torbasından çıkardığı biraz mekûlatı¹² ortaya koyarak Emily'yi dahi davet eyledi. Emily'de zaten iştiha yok ya! Var bile olsa herifin çıkardığı şeyler yenilebilecek eşyadan değildiler. Lakin o haydutların hatırını kırmaktan ihtirazen¹³ Emily dahi mekûlata iştirak eyledi.

Bu taam esnasında iki haydut konuşmaya başladılar. Bu defa kendilerine “haydut” sıfatını vermekte Emily asla tereddüt etmediği gibi biz dahi tereddüt edemeyiz. Çünkü herifler lakırdıya Orsino'nun Venedik'te irtikâp ettiği cinayet meselesinden girişerek hakkı da Orsino'ya vermişlerdi. Bunlar nezdinde ihkak-ı hak¹⁴ meselesini mehakim-i adliye¹⁵ havale etmek, âdeta budalalıktan, miskinlikten madut¹⁶ olup, insan her emelini bıçağı kuvvetiyle istihsal etmelidir itikadında bulunuyorlardı. Ama bu emel gayr-ı meşru imiş! Meşruun,

⁷ defaat-ı kesire: birçok defa

⁸ sefk-i dima: kan dökme

⁹ müfteris: yırtıcı

¹⁰ hâlî: uzak

¹¹ kûhistan: dağlık

¹² mekûlat: yiyecek

¹³ ihtirazen: çekinerek

¹⁴ ihkak-ı hak: hakkı yerine getirme

¹⁵ mehakim-i adliye: adliye mahkemeleri

¹⁶ madut (ol-): sayılmak

gayr-ı meşruun hükmü olmayıp insanın keyfi istediği şeyi istihsale kudreti de kifayet ederse bu şey işte âmâl-i meşruadan¹⁷ olmak hükmünü almış. Hatta Orsino'nun ilk kanı bundan ibaret olmadığını* da söylediler. Bundan evvel bir iki vukuatı daha olduğunu anlattıkları gibi, diğer bazı senyörlerin bu yoldaki vukuatından da bahsettiler. Meğer şu muharebe hâlinde şatoda bulunmamaktan dolayı izhar-ı memnuniyet eyleyen Bertrand habisi bile, bazı senyörlere böyle kanlı hizmetlerde bulunup canlara kıymış! Bu hikâyeleri ahval-i âdiyeden gibi naklediyorlardı. Ugo ise öyle birtakım vukuat içinde bulunmuş ve öyle bir suret-i faciada adamlar öldürmüş ki adi yolda vuku bulan cinaiyatın kendi nazarında ehemmiyeti bile olamıyormuş.

Bunlar şu yoldaki sözleri kendi kendilerine bir musahabe-i adiyeden¹⁸ ibaret olmak üzere söylüyorlar idiyse de yanlarındaki âciz kadına bu sözlerin ne yolda tesir edeceğini hesaba bile katmıyorlardı. Emily ise velev ki muharebe olsun şato içinde kalmasında bir beis olmadığı hâlde, böyle alelacele dışarıya çıkarılarak şu iki haydudun eline teslim edilmiş bulunmasından Montoni'nin maksadı mutlaka kendisini bunlara idam ettirmek olduğuna artık şüphesi kalmadı. Herifler bu kanlı musahabeyi bitirdikten sonra kalkıp kendisini de boğazlayacaklarına dakika-be-dakika muntazır bulunuyordu.

Yemekyenildikten sonra haydutlar güneşin de gurub eylediğini ve ortalığın kararmaya başladığını görerek:

– Gideceğimiz yol daha epeyce uzaktır, diye ayağa kalktılar.

Emily'yi yine esteri¹⁹ üzerine bindirdiler. Ugo torba içinde bulunan meşalesini yakmak istediye de Bertrand:

– Alaca karanlıkta daha bir hayli zaman gidebiliriz. Etrafımızı hiç görememek derecesinde mecbur olmayınca meşaleyi yakmamalıyız. Zira buraları düşmandan pek de hâlî değildir. Meşale ise bizim üzerimize düşman nazarını celbeder, diye men eyledi.

Filvaki ortalık tamamıyla kararınca kadar yürüdülse de, ondan sonra dahi meşaleyi yakmaya havanın bozulması mani oldu.

¹⁷ âmâl-i meşrua: meşru istekler

* Metinde 'olduğunu', anlama uygun olarak düzeltildi. (Haz.)

¹⁸ musahabe-i adiyeye: alelade, sıradan sohbet

¹⁹ ester: katır

Şiddetli bir bora çıktı ki eflake ser çekmiş²⁰ olan çam ağaçlarını köklerinden sökecek zannolunuyordu. Bu ormanlar gökyüzünü nazar-ı müşahededden²¹ setr²² ederek tabakat-ı âliye-i nesimenin²³ nasıl bulutlar ile mestur olduğunu göremiyorlar idiyse de, gittikçe sıklaşmaya başlayan şimşeklerin gözler kamaştıran parıltısı çamlardan geçerek orman altına kadar vasil olduğu gibi, gök gürültüleri dahi dağları taşları sarstığından havanın pek fena bozulmuş olduğunu anlıyorlardı.

Meşaleyi yakmamalarından dolayı Emily artık hiçbir tarafı göremez olduysa da, herifler o zifiri karanlık içinde de gidecekleri yolu bulup çıkarıyorlardı. Bahusus gittikleri yol dahi değildi, orman içinde ulu orta yürüyorlardı. Hatta Emily:

– Canım niçin bir cadde yolu ve hiç olmazsa bir patikaya çıkmıyoruz? سوالini irad eylediği zaman Ugo yol denilen şeyin daima tehlikeli olacağından ve kendileri hiçbir kimseye gözükmemek mecburiyetinde olduklarından bahisle bir cevap vermişti de, Emily bu cevaptan asla itminan²⁴ hasıl edemeyerek kendi kendisine, “Onların maksadı beni bu ormanın içine götürüp orada kesivermek ve bir damla kanımı bile kimseye göstermemektir” demişti. İşte görülüyor ki zavallı kızcağız Udolf Şatosu’ndan kurtulup tebaüd eylemekte bulunduğu hâlde de azab-ı derundan kurtulmuş olmayıp bir koyunun salhaneye götürüldüğü gibi götürülüp gidiyor.

Bunlar iki saatten ziyade yollarında devam eylediler. Nihayet Emily gördü ki o sık ve müthiş ormandan birdenbire açıklık bir mahalle çıkıverdiler. Bora ve fırtınanın da kuvveti pek ziyade eksilmişti. Hatta bulutlar, rüzgârın tazyikine tâb-âver-i mukavemet²⁵ olamayıp dağılmış olduklarından son rub’una²⁶ vasil olmuş bulunan kamer dahi bulut parçalarından kurtuldukça etrafı epeyce tenvir edebiliyordu. O zaman Emily’nin:

– Bu geceyi geçireceğimiz yer daha uzak mıdır? diye vuku bulan

²⁰ eflake ser (çek-): göğe uzanmak

²¹ nazar-ı müşahede: görüş

²² setr (et-): gizlemek

²³ tabakat-ı âliye-i nesime: havanın yüksek katları

²⁴ itminan: güven

²⁵ tâb-âver-i mukavemet (ol-): karşı koymak

²⁶ rub’: çeyrek; dördün

sualine cevaben Ugo ve Bertrand, bir saat kadar daha gidilecekse de yollar hep böyle güzel olduğundan sıkıntı çekilmeyeceği cevabını vermeleriyle zavallı Emily'ye büyük bir ferah ve itminan-ı kalb geldi. Kendi kendine dedi ki:

– Eğer bu adamlarda benim idamıma dair bir emir olsaydı, o emri icra için şu korkunç ormandan daha münasip yer olamazdı. Madem ki orada öldürmediler, bundan sonra da öldürmeyecekler demektir.

Hâlbuki bu itminanı hasıl etmek için daha bir başka mütalada bulunabilirdi. Düşünebilirdi ki Montoni'nin kendi aleyhinde böyle bir kastı bulunsa şatodan dışarıya çıkarmaya ne hacet! Udolf Şatosu'nda bunca zir-i zeminler bulunduğu, onların birisi derununa kızcağızı diri diri bile defnettirebilirdi.

Dahil oldukları açıklık yerde, bizim yolcuların önünde azim bir vadi açılmıştı. Biraz yürüdükten sonra vadinin öte ucunda Emily bir ışık görüp arkadaşlarına da gösterdi. Bertrand dedi ki:

– Tamam! İşte Marco'nun hanesi odur. Artık geldik demektir.

Emily anladı ki bu geceyi Marco denilen o herifin hanesinde geçireceklerdir. Hareketlerini biraz daha tesri²⁷ ederek on beş yirmi dakika zarfında oraya vardılar. “Marco! Marco!” diye ettikleri nida akibinde Marco aşağıya inip kapıyı açarak:

– Neden bu kadar geç kaldınız? deyince yolcular şaşırdılar. Marco bunların taaccübünü²⁸ bertaraf etmek için:

– Senyör Montoni tarafından adam geleli iki saati geçiyor. Hemen o dakikalarda sizin dahi vürut etmek üzere bulunduğunuzu ihbar eylemişti. Burada kalacaksınız, diye izah-ı meram edince, kendilerine edilen sualin sebebini yolcular dahi anlamış oldular.

Marco dahi görenleri korkutacak derecede müthiş suratlı bir adam idiye de hanesinin içi tertemiz olup hele Dorina (Dorini) namındaki karısı gerçekten letafetli bir kadındı. Misafirleri için teh-
yie²⁹ etmiş olduğu et'ime ve eşribeyi³⁰ çıkarıp karınlarını doyurdu.

²⁷ tesri (et-): çabuklaştırmak

²⁸ taaccüb: şaşkınlık

²⁹ teh-yie (et-): hazırlamak

³⁰ et'ime ve eşribe: yiyecekler ve içecekler

Badehu Emily'nin yorgunluğunu gördüğü cihetle, kızcağızı kendisi için tehyie edilmiş olan odaya götürdü. Orada Emily, Montoni hakkında Dorina ile biraz söz etti. Netice-i mükâlemesinden anladı ki bunların Montoni hakkında hüsn-i nazarları, ta'zimleri,³¹ itaatleri pek büyüktür. Bu hâlde o zalim herifin mezalim ve itisafatına dair hasbihale girişmek mümkün olamayacağını görmekle, zaten kırk sekiz saatten beri rahat ve huzur görmemiş olan zavallı vücudunu o temiz yatağa tevdi³² ediverdi.

³¹ ta'zim: saygı

³² tevdi (et-): bırakmak

29 SAHRA ÂLEMİ

Ertesi sabah Emily uykudan uyanıp da penceresinden dışarıya baktığı zaman etrafın letafetine hayran oldu. Hanenin etrafında birçok top ağaçlar bulunup sonbaharın cümle-i mucizatından olmak üzere yapraklarının reng-i aslî-i ahdarına¹ daha birçok renkler munzam olarak letafetleri artmıştı. Bir tarafta dağların yamaçları üzerinde vâsi² bağlar vücuda getirilerek, bir tarafta dahi vâsi ovalar zümrüt gibi çayır hâlinde idiler. Bayırların şurasından burasından akan sular işbu çayırlar üzerinde bir küçük ve güzel derecik vücuda getirmişlerdir.

Burası Toskana vilayeti dahili olup deniz dahi şöylece yakın görünüyordu. Çayırdan geçen derecik denize müntehi³ olduğu gibi denizin vüsatı dahi ufuk ile mahdud olarak ta ufuk üzerindeki gemiler kelebek gibi görünüyorlardı.

Asıl hanenin etrafı dahi çardak olduğundan, bu çardağın altına dikilmiş olan asmalar, yaseminler ve sair tırmanıcı nebatlar çardağı sarmış olduktan fazla, pencereleri de ihata⁴ eylemiş olduklarından bunlar meyanında Emily'nin penceresi kenarlarında birkaç salkım kemale ermiş üzüm dahi sallanmaktaydı.

¹ reng-i aslî-i ahdar: asıl yeşil renk

² vâsi: geniş

³ müntehi (ol-): uzanmak

⁴ ihata (eyle-): çevrelemek

Kuşluk vakti geldiği zaman Emily kuşluğa bir genç kız tarafından davet olundu ki ismi Madelina olan bu kız on dokuz, yirmi yaşlarında gayet güzel ve letafet-nisar⁵ olarak Marco ile Dorina'nın kızları olduğunu anladı. Bu kızın nasıl ahlak-ı melekâne⁶ erbabından olduğu yine melekâne olan simasına bakıldığı anda anlaşılabilirdi.

Emily kendi kuşluğunu Dorina ve Madelina ile birlikte tenavül eyledi. Ugo ile Bertrand dahi Marco ile birlikte taam ettiler. Biraz sonra Ugo katırları hazırlamaya başlayarak Emily anladı ki Udolf'a avdet ediyor ve kendisi burada yalnız Bertrand ile kalıyor.

Kuşluktan sonra Emily civardaki ağaçlar altına kadar Madelina ile beraber çıkıp gezmek istediye de Bertrand dahi beraber olmayınca öyle yalnız dışarıya çıkamayacağı kendisine anlatıldı ki, böyle bir hâl-i mahfuziyet ve mahbusiyette gezmektense hane içinde oturmayı tercih eyledi. Madelina kendi hizmetine tayin olunmuştu. Emily ondan anladı ki şu familya pek çok zamandan beri burada sakinmiş. Montoni'nin kâhyası olan ihtiyar Carlo'nun yakın akrabasından bulunan Marco, Senyör Montoni'ye gayet makbul bir hizmet gördüğü için Montoni dahi mükâfaten bu haneyi ve bu araziyi kendisine bahş etmiş. Hatta Madelina demişti ki:

– Bu vaka pek eski bir vakadır. Fakat galiba pederimin Senyör hazretlerine ettiği hizmet pek büyük bir hizmetmiş ki validem o kadar büyük hizmetin mükâfatı olarak şu hanenin verilmesi pek küçük bir mükâfat sayılacağını daima söyler.

Fakat Montoni tarafından bu kadar şayan-ı mükâfat görülen hizmet ne olabilir? Şüphe yoktur ki bir cinayet-i müdhişe olabilir. Şu hatıra Emily'nin tekrar zihnini karıştırıp yüreğini bulandırdı. Burada dahi bir caninin hanesinde bulunduğunu düşününce içi tiksindi. Madelina'ya sordu ki:

– Pederinizin Senyör Montoni'ye o hürmeti etmesi ne kadar zaman olduğunu biliyor musunuz?

– Buraya gelip sakin olmazdan biraz evvel, ben de ondan biraz sonra burada doğmuş olduğumdan demek oluyor ki on sekiz, on

⁵ letafet-nisar (ol-): güzellik saçmak

⁶ ahlak-ı melekâne: melek gibi ahlak

dokuz ve nihayet yirmi senelik bir vakadır.

Bu tarih Udolf Şatosu'nun asıl sahibesi olan Sinyora Laurentini'nin gaybubeti zamanına müsadif olduğundan Emily'nin âdeta şüphesi kalmadı ki Marco'nun Montoni'ye sebk eden hizmeti bu kadıncağızı yok etmek maddesine ait bir hizmettir. Binaenaleyh kendi selameti için de tekrar duçar-ı endişe olmaya başladı.

Aradan birkaç gün geçtiği hâlde Udolf ve Montoni tarafından hiçbir eser zuhur etmeyerek Emily şu sahra âleminde güzelce gönül eğlendirmeye başladı. Bir aralık Montoni'nin kendi peder ve vali-desiyle mülakat etmekte bulunup bulunmadığını ve mülakat ediyorlarsa nelere dair söz eylediklerini Madelina'dan sorup öğrenmek istediye de kızı o kadar masum görüyordu ki böyle müthiş şeyleri onun güzelağzından işitmeyi yine tecviz⁷ edemedi. Hele günler geçip de buradaki ikameti de kendisini eğlendirmeye başlayınca artık öyle müthiş şeyleri kendisi de derhatır etmek istememeye başladı. Müstakbeli için ümid-i selamet bile aralıkta bir gül çehresini gösterir oldu.

Bir gün ki sonbaharın nadir olmayan sıcak günlerinden birisiydi, Emily akşam üzeri bir gezinti yapmak arzusunu Bertrand'ın mutlaka beraber bulunması mecburiyetiyle beraber yine yenemedi. Madelina ile beraber çıkıp dere kenarınca yürümeye başladılar. Derenin mecrası kendilerini sahil-i bahre⁸ kadar indirdi ki orada, derenin munsabı⁹ epeyce yüksek bir burun olup denize doğru bir hayli ilerlemiş ve her tarafı ağaçlarla tezyin etmiştir.

Emily buraya geldiği zaman ferah ve inbisat-ı derunu¹⁰ bir kat daha arttı. Uzaktan yakından geçmekte bulunan gemiler kendisine Fransa'yı ihtar eyliyor. Kendi kendisine, "Ah! şu bir azamet-i mülukâne¹¹ ile denizi yarıp giden gemilerden birisi dahi buraya gelip beni alsa da o sevgili Fransa'ya götürse!" diye temenniyata başladı ki şu hayal bile biçareyi hakikat derecesinde ümitlendiriyordu. Bir aralık kendilerine pek yakın bir yerden kadın erkek birçok halkın bir ağızdan okudukları şarkılar sem-i dikkatini celp eylediler. Mü-

⁷ tecviz (et-): uygun görmek

⁸ sahil-i bahr: deniz kenarı

⁹ munsab: denize dökülme yeri

¹⁰ inbisat-ı derun: iç ferahlığı

¹¹ azamet-i mülukâne: hükümdarca büyüklük

teakıben yalnız bir kadın sedası şarkıyı okumakta devam eyledi ki güftesi içinde deniz perilerinin de ismi vardı. Madelina ile beraber ses gelen tarafa doğru gittiler. Bir şetaret,¹² bir cemaat gördüler ki ta deniz kenarında toplanmışlar, bu şarkıları okuyorlar. Nakarata gelince hep bir ağızdan okuyup, asıl beyitleri ise cemaatin en güzeli addolunan ve elinde çiçekten yapılmış bir taç tutan bir genç kız okuyor. Emily Madelina'ya sorup anladı ki ertesi gün yortu olup onu köylüler daha bu akşamdan şu suretle istikbal¹³ ediyorlar. Kız dahi şarkının hitamında elindeki çiçekleri denize atacakmış.

Vakıa öyle oldu. Deniz perileri oldukları ezmeye-i kadimeden¹⁴ beri mutekad¹⁵ olan birçok zevat-ı muhayyilenin¹⁶ isimleri alkış yollu tezkâredildikten sonra çiçekler denize atıldı ki Emily hurafat-ı evvelin¹⁷ asrı üzerinden yirmi otuz asır geçmiş olduğu hâlde henüz bu âdetlerin baki olduğuna şaşıtı kaldı.

Cemaat-i şâtıra¹⁸ bunları görünce kemal-i şevkle yanlarına çağdırdılar. Çünkü Madelina tanıdıkları komşularıydı. O zaman bir de âlâ raksa başladılar. Emily eğer Senyör Montoni'nin akrabasından olmak beliyesi gibi bir ehemmiyet-i mahsusayı haiz olmasaydı, raksa kendisi dahi iştirak edecek derecede neşelenmişti. Fakat Madelina'ya müsaade vermekle o dahi kemal-i memnuniyetle raks halkasına girdi. Bir klavsen ile bir de tamburin,* kızların hatevatına¹⁹ delalet²⁰ eyliyordu. Güneş gurub edip de son azvâ-ı ateşini²¹ dahi zail oluncaya kadar deniz kenarındaki bu eğlence devam eyledi. Emily dahi pek ziyade memnun oldu. Yalnız Emily değil, muhafız Bertrand bile memnun oldu. Zira badi-i emirde kızcağızı bu cemaat ile ihtilattan menetmek istemiş olduğu hâlde, kendisine ikramen şarap şişelerinin yekdiğerini takip etmeye başladığını görünce, o da gevşeyip pek çok

¹² şetaret: neşe

¹³ istikbal (et-): karşılamak

¹⁴ ezmeye-i kadime: eski zamanlar

¹⁵ mutekad (ol-): inanılmak

¹⁶ zevat-ı muhayyile: hayali kişiler, varlıklar

¹⁷ hurafat-ı evvelin: mitoloji

¹⁸ cemaat-i şâtıra: neşeli topluluk

* Tamburin (fr. tambourine/tambo-
urin): yuvarlak metallerin üzerine
iliştirilmesiyle yapılmış, sallandığı
zaman çalan, yuvarlak tahta çerçe-
veden ibaret ufak bir müzik aleti.

¹⁹ hatevat: adımlar

²⁰ delalet: rehberlik; kılavuzluk

²¹ azvâ-ı ateşin: kızılıklar

zamandan beri emsalini görmemiş olduğu mebzulane²² bir nimet-i safaya daldı gitti. Emily bu akşamki eğlenceden o kadar hoşlandı ki, badema birçok akşamlar daha Madelina ile gezmeye çıktı. Her defasında da sahra âleminden bundan az zevk-yab olmuyordu. Sanki Udolf'tan kendisini unutmuş oldukları gibi kendisi de bütün dertlerini unutmuş gibi bir hâle gelip, yalnız sevgili Valancourt'un Udolf'ta mahpus olduğu vâhimesi,²³ teceddüt eyledikçe ona biraz içi yanıyordu. Yoksa kendisini serbest bıraksalardı, Fransa'ya avdete mezun olacağı zamana kadar burada vakit geçirmeyi her şeye tercih eylerdi.

Lakin zavallı yetimin bu itminanı da çok zaman devam edemedi. Bir aralık hatırına geldi ki alelacele Udolf'tan çıkarıldığı ve yalnız bir küçük paketinden başka hiçbir şey almasına meydan verilmediği zaman halasından kendisine intikal edecek olan emlakin senedatını da almayı unutmuş ve senedat-ı mezkûre²⁴ mahfuz olduğu yerde kalmıştır. Vakıa bu yer pek karanlık, ücra bir yerse de ya kâğıtlar Montoni'nin eline geçerse...

²² mebzulane: bolca

²³ vâhime: kuruntu; zan

²⁴ senedat-ı mezkûre: zikredilen senetler

30

UDOLF HİSARI'NA AVDET

Biraz geriye doğru bir lahzacık atf edelim:

Kont Morano Venedik'e avdet eder etmez müthiş bir belaya uğramıştı. Venedik Senatosu'nun emriyle birdenbire tevkif¹ edilivererek bir mahpese atılmıştı ki dostları bile bu muamele-i tevkifiyeden haberdar olmadıkları cihetle, kendisini aramayı bile tahattur edememişlerdi.

Bu bela-yı müdhişe hangi düşmanları tarafından duçar edilmişti? Onu kendisi de katiyen bilmeyip yalnız Montoni'den iştibah² eyliyordu ki vakıa bu şüphesi pek de haklıydı.

Montoni kendi kadehine zehir konulması hıyanetini hiçbir kimse üzerinde ispat edemeyerek bu hâlde hıyanet-i mezkûreyi Morano'ya atfetmek mecburiyetinde bulundu. Lakin başka türlü intikama dahi muvaffak olamayacağını gördüğünden, düşmanını politika töhmetiyle bir belaya uğratmayı kurdu. O zamanlar Venedik'te cinayat-ı siyasiye pek çoğalmış olduğundan ve erbab-ı cinayeti hükûmete ihbar edenler dahi bunların rüfeka³ tarafından mahvedildiğinden hükûmete sadık olanlar bu misilli ihbarat-ı sadıkayı bila-tehlike icra edebilsinler diye bazı mahallere arslan kafası şeklinde kutular

¹ tevkif (et-): tutuklamak

² iştibah (eyle-): şüphelenmek

³ rüfeka: refikler; arkadaşlar

vaz' olunmuşlardı ki bunların ağızlarından içeriye bırakılan imzasız mektuplar polislerin eline geçerek muciplerince⁴ hareket olunurdu. Montoni dahi böyle bir imzasız mektupla Morano hakkında müthiş bir iftirada bulunarak gayet emin olan adamlarından birisi vasıtasıyla mektubu kutulardan birisine attırdı. Bu mektup hükûmetin eline geçer geçmez, Morano dahi bila-sual ve la-istintak⁵ tevkif ve hapsolundu ki o zamanlar Venedik'te bu gibi vukuat nevadirden⁶ de değildi.

Bundan sonra Montoni'nin dahi nasıl bir bela-yı hücumu duçar olduğunun mukaddematını görmüşüzdür. Kendisi başkalarının şatolarını tahrip ve mallarını yağma edeyim derken düşmanları galip çıkarak kendi şatosunu taht-ı muhasaraya almışlardı. A'dâsı⁷ o kadar kuvvetliydi ki eğer açıktan açığa muharebe etmiş olsalardı, Montoni'nin külünü havaya savurabilirlerdi. Dua etsin o metin Udolf hisarına ki muhacimlerin hecemat-ı şedidesine⁸ asıl onun duvarları mukavemet eyliyordu.

Maahaza eğer muhasırlar,⁹ mahsurlardan¹⁰ ziyade mevani-i tabiiyeye¹¹ duçar olmamış olsalardı, Udolf'un da külünü havaya savurabilirlerdi. Fakat etraftan bir hayli mesafelere kadar köy ve mamure bulunmadığından erzak tedariki hususunda âciz kaldılar. Şato derunundaki bolluğa mukabil, muhasırın¹² meyanında zuhura gelen kaht,¹³ nihayet bunları ricata mecbur eyledi de Montoni dahi kurtulabildi.

Muhasara ref' olunur olunmaz, Montoni Emily'yi şatoya celp etmeyi düşündü. Vakıa kızı şatodan teb'id¹⁴ etmesi hiçbir su-i niyete mebni olmayıp mahza muhasaranın sonu neye müncer olacağı bilinemeyeceğinden, bari Emily'yi bir emin yere göndermiş olmak için Toskana taraflarına göndermişti. Kızcağız, Ugo esterlerle be-

⁴ mucip: icap; gerek

⁵ bila-sual ve la-istintak: sorgusuz sualsiz

⁶ nevadir: nadir, az görülür şeyler

⁷ a'dâ: düşmanlar

⁸ hecemat-i şedide: şiddetli hücumlar

⁹ muhasır: etrafını kuşatan

¹⁰ mahsur: kuşatılmış

¹¹ mevani-i tabiiye: tabii, doğal engeller

¹² muhasırın: muhasara edenler; kuşatanlar

¹³ kaht: kıtlık

¹⁴ teb'id (et-): uzaklaştırmak

raber gelip, ondan avdet¹⁵ emrini alınca cidden mahzun oldu. Zira iki üç haftadır şu latif yerlere ve Madelina'nın masumane refakat ve musahabelerine alışmıştı. Binaenaleyh Marco ve Dorina ve hele Madelina ile pek mahzunane bir veda ederek Ugo ve Bertrand ile beraber yola çıktığı zaman gözlerinde yaş bile peyda olmuştu.

Öyle ya! Gideceği yer her gün bir bela-yı müdhiş ile ciğerleri ağzına kadar gelmekte olan bir yer ki, hele halasından müntakil emlakten dolayı badema¹⁶ Montoni dahi hamisi değil âdeta ilan-ı udvan¹⁷ etmiş bir düşmanıdır. İşte Apenin Dağları'nı tekrar çıkarken hatırında hep bunlar bulunarak hüznü arttıkça artmakta olduğu gibi bi't-tedric o latif deniz, o güzel Toskana sevhili dahi gözleri önünden kayboldukça, teessüratı da o nispette tezayüd eyliyordu. Yalnız şayet tahmini, ümidi veçhile sevgili Valancourt Udolf'da ise ona takarrüp etmiş oluyor diye biraz ümitvar bulunabilirdi.

Marco'nun kulübesinden biraz geç yola çıktıkları cihetle Emily ve rüfekası Udolf'a âdeta akşam karanlığında vasıl olabilmışlerdi. Hisara takarrüplerini ve muhasara ve muharebenin hasaratını etrafın ahvali dahi bunlara anlatabildi. Kaleden atılan topların taneleri ormanın birçok ağaçlarını yarıdan kırmış ve bir çoğunda da dal ve yaprak filan bırakmamıştı. Muhasırlar dahi kaleyi gereği gibi hırpalamıştılar. Zira duvarlardan birçok parçalar düşüp bunlar mevkiin dikliği hasebiyle, birçok mesafelere kadar tekerlenerek gitmişlerdi ki yuvarlandıkça kendileri parça parça oldukları gibi, isabet eyledikleri kayalardan dahi büyük büyük parçalar kırmışlardı. Elhasıl her tarafta görülen âsâr-ı hasar, muhasaranın şiddetini muvazeneye medar oluyordı.

Kale kurbunda¹⁸ birçok kırık kargılar, terk olunmuş topuzlar ve sair bu makule hurda şeyler gördükleri gibi, bir de zırh gördüler ki bir tarafından diğer tarafına kadar delinmişti. Bertrand bunun içindeki vücudun dahi işte böyle delinerek helak olmuş bulunduğuna dair vahşiyane birtakım latifelerde bulunduyorsa da, bu sözler Emily'yi

¹⁵ avdet: dönüş

etmek

¹⁶ badema: bundan sonra

¹⁸ kurb: yakın

¹⁷ ilan-ı udvan (et-): düşmanlık ilan

eğlendirebilmesi muhalattan olup, muharebe denilen vahşet-i beşeriye üzerine yüreği ziyadesiyle sıkılmaktaydı.

Nihayet şatoya girdiler. Ta içerden bir vur patlasın âleminin hay huyları bunları istikbal eyledi ki nöbetçilerden ettikleri suale cevaben Senyör Montoni cenaplarının yine arkadaşları ve misafirleriyle ayş u nuş âlemine dalmış olduklarını anladılar. Meğer zaten mağrur olan Montoni'yi bir de şu galebe gururu, bütün bütün şımartarak her geceyi bu hâlde geçirmeye başlamış imiş.

İç kapıdan dahi iç avluya girdikleri zaman ayş u nuş erbabının gürültüleri daha ziyade artıp Emily bu hâlde kendi odasına kadar nasıl gidebileceğini ve kendisini şu sarhoşlara göstermeksizin, ca-yı selamet demek olan odasını nasıl bulabileceğini düşünerek daha şimdiden korkmaya başlamıştı.

İhtiyar Carlo Emily'yi karşılayarak kelime-i hoş-amediyi¹⁹ irad-dan sonra Emily yalnız başına olarak karanlık yollardan, merdivenlerden, koridorlardan yürümeye başladı. Şatonun içinde gürültüler daha ziyade artmıştı. Hem de her taraftan ses geldiği cihetle anlaşıyordu ki sarhoşlar artık ekl ü şürbden²⁰ fâriğ²¹ olarak odalarına çekilmektedirler.

Nihayet bin havf ve hiras içinde kendi odasına müntehi²² olan koridora kadar geldiğinde, uzaktan kuvvetli bir ayak patırtısı işitti. Biraz sonra bu ayak patırtısı takarrüb ederek Emily gördü ki sarhoşluktan sendelemekte olan bir herif elinde bir de ışık olduğu hâlde kendi kendisine:

– Evet! Bu taraflarda bir yerdeydi, diye homurdanarak geliyor. Olanca metanetini cem' ederek dikkatle baktıkta Verezzi olduğunu anladı. Hatta herifin doğruca kendi odasına gideceğini de anlayarak sol tarafta bir siper yere gizlendi ki Verezzi kendini görmeksizin ta odasına kadar yürüdü gitti. Bir de bu aralık arka taraftan diğer bir ışık zuhur etmesin mi? Artık iki adamın ara yerinde mahsur kalmak

¹⁹ kelime-i hoş-amedî: hoş geldin sözü

²¹ fâriğ (ol-): el çekmek; bırakmak

²² müntehi (ol-): uzanmak

²⁰ ekl ü şürb: yeme içme

gibi en büyük bir tehlikeyi ihtar eylediyse de yeni peyda olan ışığın Annette'in elindeki şamdan olduğu tahakkuk edince, Emily hemen sadık Annette'e doğru can atmaya müsaraat eyledi. Hâlbuki bu hareket dahi başkaca bir tehlike hükmündeydi. Zira kendisini görür görmez Annette memnunane ve mütehassirane²³ bir çılgılık kopardı ki Verezzi bu sedadan aradığı şikârın²⁴ nerede olduğunu anlayarak oraya hücum edebilirdi. Binaenaleyh işaretlerle tehlike-i vakıayı Annette'e anlatarak derhal susturabildikten maada Annette'in odası buralara en uzak bir noktada olduğu için hemen oraya iltica lüzumuna dahi karar verdiler.

Emily Annette'in odasına can attığı zaman ilk işi Valancourt'u sormak oldu. Fakat Annette Valancourt'un filvaki şatoda esir olup olmadığını kimseden öğrenememiş olduğunu beyanla beraber, her hâlde şatoda bir hayli de üsera²⁵ bulunduğunu tahkik eylediğini söyledi. Badehu muhasara beliyesini ve bundan ne kadar korktuğunu hikâyeye başladı ki Annette'in böyle bir hikâyeye bir kere başladık-tan sonra bitiremeyeceği malumdur. Bu hikâyelerden kat'-ı nazar, fakat Annette'in şatodaki senyörlerle madamlar hakkında verdiği haberler pek mühimdiler. Meğer senyörler gece gündüz yiyip içmekle beraber, etrafa gönderdikleri müfrezeler kendilerine ne kadar mal, yağma getirmekteyseler onlarla kumar dahi oynamakta imişler. Kârlı çıkanlarla ziyanlı çıkanlar arasında kavga, niza²⁶ dahi eksik değilmiş. Hele ekseriyetle Montoni'nin kârlı çıkacağı muhtac-ı tafsil²⁷ midir? Diğer rüesa-yı eşkıyanın²⁸ etraftan çalıp çarptıkları şeyleri, o dahi oyun vesilesiyle kendilerinden çalıp çarpıyor demektir. Venedik'ten gelen aşüfte karılar dahi bunlarla beraber olup ayş u nuştan maada kumara dahi iştirak ediyorlarmış. Bu da onların kârı sayılmalıdır.

Annette ile Emily tamam bu sözlerde iken hariçten gelen bir ayak patırtısı odanın kapısı önünde durunca Emily:

– Aman Annette! Işığı söndürelim. Zira beni takip eden herif buraya kadar geldi, dediyse de Annette bütün dünya malı kendisine

²³ mütehassirane: hasretli; özleyişli

²⁴ şikâr: av

²⁵ üsera: esirler

²⁶ niza: çekişme

²⁷ muhtaç-ı tafsil: açıklamaya muhtaç

²⁸ rüesa-yı eşkıya: haydut elebaşları

verilse, yine ışığı söndüremeyeceğini anlattı. Bu esnada herif karanlıkta elleriyle kapıyı messederek²⁹ açılacak yerini arıyordu. Kızların korkusu dahaziyade arttıysa da müteakiben Annette ses dahi verince Ludovico olduğu anlaşılaraq havfları sürura³⁰ mübeddel oldu.

Ludovico'nun Annette hakkındaki muamele-i himayekâranesi³¹ Emily nazarında dahi bu delikanlıya zaten bir itimat ve teveccüh kazandırmış olduğu gibi, bu gece Annette kapıyı açarak Ludovico içeriye girdiği zaman Emily uşağın nasiye-i hâline daha ziyade dikkat eyledikte filvaki etvar-ı merdane³² ve hasail-i kahramanane³³ sahibi bir adam olduğunu bir kat daha teslim eyledi. Böyle bir sadık adamın himayesine kendisi dahi ihtiyaç görerek Verezzi'nin tasallut ve takibini hikâye ile hîn-i hacette³⁴ kendisine muavenet etmesini Ludovico'dan rica etti. Ludovico bu ricayı emir olarak bi'l-kabul hatta geceleri Emily'nin odasına yakın olan odalardan birisinde yatacağını ve ilk istimdadda imdadına koşacağını da vaat ile kızcağızı mutmain³⁵ eyledi.

Kendi odasına hîn-i avdette³⁶ Emily bu itminanla yatağa girdiyse de bu menhus şatoya gelir gelmez, bu kadar beliyenin birden hücumuna duçar olmuş bulunan zavallı öksüzün gözlerine uyku girmek kabil midir? İşte bir yerde bulunuyor ki hane sahibinin açgözlülüğü, istibdadı, her neyi tecviz ettirirse kanun hükmünü alıyor. Kavanîn-i siyasiye ve medeniyenin³⁷ hiçbirisi burada meri³⁸ bulunmuyor. Ne ırz kutsiyeti var, ne namus kudsiyeti! Bir ciheti dar-ı fuhş,³⁹ diğer ciheti dar-ı şekavet!⁴⁰ Buradaki menhiyatın⁴¹ en ziyansızı kumarla işrettir. Artık böyle bir yerde nefsin selamette addetmek mümkün olamayacağından, eğer Montoni fi'l-hal kendisini Fransa'ya iade şartına razı olursa o kadar harisane tamah eylediği emlaki de kendisinden

²⁹ mess (et-): dokunmak

³⁰ sürur: sevinç

³¹ muamele-i himayekârane: koruyup kollayıcı muamele

³² etvar-ı merdane: mertçe, yiğitçe tavırlar

³³ hasail-i kahramanane: kahramanca hasletler

³⁴ hîn-i hacet: gerektiği zaman

³⁵ mutmain (eyle-): rahatlatmak

³⁶ hîn-i avdet: dönüş zamanı

³⁷ kavanîn-i siyasiye ve medeniye: medeni ve siyasi kanunlar

³⁸ meri: geçerli

³⁹ dar-ı fuhş: fuhuş yuvası

⁴⁰ dar-ı şekavet: haydut yuvası

⁴¹ menhiyat: kötü olan şeyler

diriğ etmemeye Emily tekrar karar verdi. Dikkat buyuruluyor ya? Kızcağız halasından kalan emlak ile asıl Valancourt'u zengin etmeye layık bulduğu hâlde şimdiye kadar kaç defa bu kararına kuvvet vermiş ve kaç defa dahi bu kararından dönmeye mecbur olmuştur.

Ertesi gün erkenden Ludovico Emily'nin hatırını sormaya geldi. Vakıa Verezzi besbelli bir tarafta sızmış kalmış olduğu cihetle, gece dahi gelip kızı rahatsız etmemiştir. Bu münasebetle söz açıldıkça açılarak ve gittikçe mahremane bir suret peyda ederek hatta Ludovico bile Emily'nin bu kadar tehlikeler içinde, böyle bir yerde nasıl olup da oturabildiğine beyan-ı istigrah etmişti. Kendisi erkek olduğu hâlde bile burada ikametinden emin ve memnun olamadığını ve fakat bazı esbaba mebni terk-i hizmet edemediğini anlatmıştı. Emily delikanlının gösterdiği bu hoşnutsuzluk üzerine cesaretini arttırarak biraz daha açılmaya cesaret eyledi. Her türlü mükâfattan geri durmayacağı teminatıyla şuradan firara bir yol bulunabilip bulunamayacağını sordu. Ludovico bu iş gayet güç ve tehlikeli olup eğer firara muvaffak olamaksızın, sırlarını Montoni duyacak olursa elbette kendisini öldüreceğini beyan eylediyse de, Emily'nin teklifini bütün bütün de reddetmeyerek sabır ve mekânetle⁴² bir firar planı tehyie edebileceğini söyledi.

İş bir kere bu dereceyi bulduktan sonra Emily, Ludovico'ya Valancourt'u da açmaktan geri durmadı. Esirler içinde Valancourt namında bir Fransız bulunup bulunmadığını öğrenmesi için delikanlıdan rica ederek Ludovico bu emri daha kolay olan umurdanmış gibi telakki edince, Emily'nin kalbinde büyük büyük ümitler peyda oldu. Kendi kendisine, "Şayet Valancourt dahi buradaysa Ludovico ile beraber iki erkek olurlar. O hâlde firar ümidi dahi artar. Hem bir kere Valancourt'u bulursam emlakimi o zalim Montoni'ye neden terk edeyim? Hayır! Ne kadar icbar ederse etsin ta son dereceye kadar meyus olmayınca halamın dahi vasiyeti mucibince bir habbe bile terk etmem!" diye bir daha tebdil-i efkâr⁴³ eyledi.

Emily, bu defaki tebdil-i efkârı üzerine Montoni ile mülakatını

⁴² mekânet: dayanıklılık

⁴³ tebdil-i efkâr (eyle-): fikir değiştirmek

mümkün olduğu kadar tehir etmeye çalıştıysa da, o gün hatta Ludovico ile mülakatından biraz sonra Montoni kendisini davet edince gitmemelik edemedi. İlk telakide Montoni dedi ki:

– İşittim ki bu akşam kendi odanızda kalmamışsınız. Nerede yattınız?

Emily, Verezzi meselesini bi'l-etraf hikâye ederek zalimin himayesini rica eylediği zaman dahi Montoni melunane bir gülümseyerek dedi ki:

– Eğer himayemde bir ehemmiyet, bir menfaat görüyorsanız ona nailiyet sizin elinizdedir. Bunun için şart neden ibaret olduğunu biliyorsunuz ya?

Bu sözü işiten Emily'nin bir dakika evvel tekrar kuvvet vermiş olduğu azimler, cezimler⁴⁴ birdenbire hükümden düştüler. İşte tahakkuk ediyor ki Montoni'nin istediğini yapmazsa ırzı da, namusu da muhafazasız kalacak. Verezzi yahut bir başka haydut kendisini ne zaman, nerede olursa istediği gibi tehdit edecek. Haydutlar kendi aleyhinde bir hakk-ı tasallut⁴⁵ kazanmışlar! Aman yarabbi! Artık bu kadar belaya karşı Montoni'ye mukavemet kabil mi olur?

Maahaza zavallı Emily öyle birdenbire de razı oluvermedi. Eğer teklifine razı olursakendisini Fransa'ya da iadeye müsaadeverip vermeyeceğini de sordu. Montoni âlemde ne kadar büyük yeminler varsa hepsini ederek Fransa'ya avdetinin de şart-ı esasisi bu olduğunu temin etmekle beraber, halasının emlakini Montoni'ye terk eylediği hakkında zaten hazırlamış olduğu varakayı imza etmesi için Emily'ye uzattı.

İşte Emily'nin asıl acınacak hâli o dakikada göründü. Uzatılan kâğıda imzasını vaz' edecek olursa, o zamana kadar bunca mehalike karşı muhafaza edebilmiş olduğu bahtiyarlık ümitlerinin kâffesini terk etmiş olacak. Ne Valancourt kalacak ne bir şey! Çünkü Valancourt dahi fakir olduğundan iki fakirin içtimasında bir saadet dahi tasavvur olunamayacak. Fakat imza etmeyecek olduğu surette, iş daha fena! Zira Valancourt'a nailiyet için yalnız fakr-ı hâlleri⁴⁶ mani olmayacak,

⁴⁴ cezim: yemin, kesin karar

⁴⁶ fakr-ı hâl: fakirlik; yoksulluk

⁴⁵ hakk-ı tasallut: saldırma hakkı

ismet ve iffet dahi mahvolacak. Bu mahalden kurtulamayacak ki emlakin istimaliyle bahtiyarlık ümit edebilsin.

Bir yandan da Montoni şu dakika geçerse artık kendisi hiçbir mesuliyet kabul edemeyeceğini anlattığından ve kâğıdı imza ederse Fransa'ya avdetine de müsaade vereceği hakkındaki yeminleri tekrar eylediğinden, nihayet biçare Emily herçi-bâd-abadı⁴⁷ göze aldırıp kâğıdı bir cüret-i meyusane ile imza edivermekten başka çare-i selamet bulamadı, imza dahi eyledi.

Montoni kemal-i memnuniyetle kâğıdı büküp koynuna koyduğu esnada, Emily dahi şu ağır mecburiyeti ifa edebilmiş olmasından dolayı pek müthiş bir teessür altındaydı. O teessür biraz zail olur olmaz hemen Fransa'ya avdeti için tedarikât-ı lazımenin ifasını ve Annette'i dahi beraber götürmesine müsaade vermesini Montoni'den rica eylediyse de melun herif gülerek:

– Yok size bir âkılane iş gördürmek için sizi biraz daha aldatmamış. Öyle yaptık. Fakat ben emlake tamamıyla malik olmaksızın şuradan şuraya gidemezsiniz, demesin mi? İşte bin hançer birden Emily'nin cangâhına saplanmış olsaydı canı yine bu kadar acımazdı. Anlaşıldı ki ettiği bu azim fedakârlık beyhude olmuş. Bir dakika evvel âlemde en mukaddes yeminleri ederek temin eylediği bir taahhüdü dahi böyle defaten inkâr ve reddeden alçak meluna ne gibi söz bulsun da söyleyip utandırabilsin.

Zavallı kızcağızın ağzından harf-i vahid çıkamadı. Lakin nutku tutulup kalması, duçar olmuş bulunduğu hâlin fevkaladeliğini Montoni'ye dahi anlattı. Herif artık Emily'nin orada başka işi kalmadığı beyanı ile odasına çekilebileceğini söylediye de, kızcağızda derman mı kalmış ki yerinden kalkabilsin? Kalkayım derken sendeleyip az kaldı düşecekti. O zaman güya tesliye için Montoni dedi ki:

– Niçin çocuk gibi kendinizi bu kadar meyus ediyorsunuz? Men'ine muktedir olamayacağınız şeye biraz daha ziyade cesaretle tahammül etseniz ya. Hiçbir şeyi kaybettim diye müteessir olmaya hakkınız yoktur. Güya verdiğiniz şeyler hiçbir vakitte sizin

⁴⁷ herçi-bâd-abad: ne olursa olsun

olmamıştılar ki! Sabrediniz. Elbette Fransa'ya iade olunacaksınız. Şimdiki hâlde haydi odanıza gidiniz!

Bu sözlerin yalnız son cümlesi üzerine cevap olmak üzere Emily dedi ki:

– Cesaret edemem efendi, cesaret edemem. Senyör Verezzi'nin istediği gibi girip çıkabileceği bir odaya girmeye cesaret edemem.

– Sizi himaye edeceğimi vaat etmedim mi?

– Evet vaat eylediniz ama...

Emily bu sözün alt tarafını da ikmal etmeye cesaret edemedi. Fakat Montoni sözün bakıyesi ne olacağını anladı. Binaenaleyh bir tehevür-i mahsus⁴⁸ ile dedi ki:

– Vaadim sizin için kâfi görülmüyor mu?

– Heyhat! Son vaadinizi, taahhüdünüzü derhatır etsenize! O zaman bu vaadiniz, bu taahhüdünüz dahi kaç paralık olduğunu kendiniz hükmedersiniz.

Zavallı öksüz bu sözü korkusundan titreyerek söylemişti. Montoni dahi kızın havfı üzerine tehdidi arttırarak dedi ki:

– Kendinizi gözetiniz! Korkunuz ki verdiğim vaat ve taahhüt eylediğim himayeyi geriye almayım! Ya sözüme itimat ediniz yahut ötesine karışmam. Tekrar ediyorum ki haydi odanıza gidiniz. Hiçbir şeyden korkmayınız!

Emily olanca kuvvetini toplayarak odasına çekildi. Zaten başka türlü ne yapabilirdi? Herif himaye vaadini dahi geriye alıverse kime şekva⁴⁹ edecek? Şayet kendisinden evvel bir kimse odaya girmiş olmasın diye her tarafı arayarak o yüzden emniyet hasıl eyledikten sonra, kapıları da muhkem kapatıp penceresi yanına oturdu ve artık kendisini müteselli edecek yolda hayalat bulmaya cebr-i nefis eyledi.

Bugün dahi yine şu çilehanede geçmiş olan sair bunca günler gibi akşama vasıl oldu. Eğer bu pencere önünde işitmiş olduğu o acip nagamat-ı musıkiyi tekrar işitmek ümidi olmasaydı bu gece dahi Annette'in odasına çekilmeye mecbur olurdu. Bu gece yine

⁴⁸ tehevür-i mahsus: yapmacık öfke

⁴⁹ şekva: şikâyet

burada nadir olmayan o fırtınalı gecelerin birisiydi ki, rüzgâr sağanak sağanak eserek her sağanağın vüruduna hasar-ı muhasara⁵⁰ ile yıpranmış olan şato dayanamayacak gibi zannolunurdu. Muhasaranın tahribatı birçok yerleri açık bırakmış olduğundan nöbetçilerin iki kat tezyid⁵¹ edilmiş olduklarını, bunların vakitleri geldiği zaman Emily gördü ve anladı.

Hâlbuki yine vakt-i merhunu⁵² geldiği zaman o mahut müzika tekerrür eyledi ki rüzgâr pek şiddetli estikçe eğerçi sedaları, nağmeleri alıp götürüyor ve işitilmez ediyorsa da sağanak kesildikçe ayan beyan işitiliyordu.

Bir şeştara peyrev olarak okunan şarkı evvelce dahi işitmiş olduğu müteessirane Fransız şarkılarından olmasıyla, Emily penceresinden muktedir olabildiği kadar sarkarak artık alt tarafındaki odadan geldiğine hiç şüphe kalmayan bu nağmelerin geldiği pencereyi veyahut o pencere önünde bir kimseyi görmeye gayret eylediyse de mezkûr pencere, metin şato hisarının derununa o kadar gömülmüştü ki ziya ve insan değil a pencereyi bile layıkıyla göremedi.

O zaman olanca sedasıyla bağırarak müzikayı kim çaldığını sordu. Fakat rüzgâr biçarenin sedasını kapıp götürdüğü cihetle alt kattaki müzikacı değil a, yakında bulunan nöbetçiler bile işitemediler.

O aralık Annette kapıyı vurarak Emily açtığında:

– Yavaş gel Annette, yavaş gel! Pencereye kadar gel de müzikayı dinle. Yine başladı, dedi.

İkisi de sakitane dinlediler. Müzika devam eyliyordu. Annette kemal-i teessürle dedi ki:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Bu Fransız şarkısıdır. Hatta benim sevgili vatanımın en meşhur şarkılarından!

Emily cevap vermedi. Annette tekrar dedi ki:

– Bu şarkıyı okuyan da mutlaka bir Fransızdır. Mutlaka Şövalye Valancourt'dur.

⁵⁰ hasar-ı muhasara: kuşatmanın hasarı

⁵¹ tezyid (et-): artırmak

⁵² vakt-i merhun: belli zaman

O zaman Emily epeyce telaşla dedi ki:

– Sus! Neden biliyorsun ki Valancourt’dur? Sedasını tanır mısın yoksa?

– Ben mi? Hayır Matmazel, Şövalye’nin sedasını asla işitmiş değilim.

Valancourt’un sedasını Annette’in asla işitmemiş olduğuna Emily’nin canı sıkıldı. Biraz sonra müzikacı, Emily’nin nehir kenarında ve balık saydğâhında her zaman işittiği nağmeyi tekrara başladı. Hatta güfteleri dahi kendisi için yazılmış olan güftelerdi. Bu sözler meyanında kendi ismi bile yadolunduğunu işitti. Yalnız Emily değil Annette bile Matmazel Emily de Saint Aubert’in ismi sarahaten⁵³ ve defaatle tekerrür eylediğini işiterek şaştı. O zaman Annette, Emily’dan ziyade ümit ve cesaretini toplayarak pencereden dışarıya:

– Mösyö Valancourt! Mösyö Valancourt, diye çağırmaya başladıysa da buna hiçbir cevap veren bulunmadı. O zaman Emily:

– Elverir Annette! Sen dur da ben çağırayım! Eğer oysa mutlaka benim sedamı tanıyarak cevap verir, dedi ve:

– Bu kadar geç vakit şarkı çağıran kimdir? diye birkaç defa bağırdıysa da bir hayli beklediği hâlde yine cevap alamadı. Nihayet bu suali tekrar eyledikte gayet derinden bir ses işitildi, ama rüzgâr alıp götürdüğünden o sesin ne olduğu da anlaşılamadı. Lakin anlaşılamayan şey yalnız kelimeler olup sedanın kendi sedasına cevap olduğu mertebe-i tahakkuka varmıştı. Binaenaleyh bu müzikacının Valancourt olduğuna Emily’nin hiç şüphesi kalmayarak hatta Valancourt’un dahi kendi sedasını tanımış olduğuna katiyen hükmeyletti.

İki kız bir hayli vakit daha pencere önünde bulundular. Aralıkta bir kere nağmelerin tekerrür eylediğini de işitiyorlardı. Lakin nihayet-i emrde⁵⁴ çalgı ve şarkı münkati⁵⁵ olarak şato içinde ses seda kalmadığı ve nöbetçilerin bile bazıları şurada burada kıvrılıp uyuyarak horultularını rüzgâr sağanaklarının götürdüğünü görünce pencereyi kapayıp odalarına çekildiler.

⁵³ sarahaten: açıkça

⁵⁵ münkati (ol-): kesilmek

⁵⁴ nihayet-i emr: işin sonu

31 FİRAR

Birkaç gün zarfında Ludovico vakıa esirler içinde bir Fransız bulunduğunu ve onun da tamam Emily'nin odasının altındaki odada ikamet eylediğini ve aralıkta bir müzika çaldığını, uşaklardan tahkik ederek Emily'ye de haber vermişti.

Yine bu birkaç gün zarfında Verezzi dahi Emily'nin semtine uğramamış bulunduğundan kızcağız anlamıştı ki o haydudu meneden dahi Montoni'dir. Hatta koridorlarda ve bazen istihkâmlar üzerinde evvelki gibi gezinmeye de cesaret alarak Verezzi kendisini buralarda da rahatsız etmediğinden Emily bir kere şu emniyeti kazandıktan sonra ta Valancourt'dan bir haber-i kat'i alınmayınca Montoni ruhsat verse bile şatodan müfarakat ve mübaadet¹ etmemeye karar verdi.

Bir gün Ludovico gelip ertesi akşam şu Fransız esiri ile mülakat edebilmesi memul olduğu haberini getirdi. Zira dün akşam dahi suları doldurmak bahanesiyle esirin odasına girmişse de muhafazasına memur olan nefer bildik olmadığından, hiçbir şey söylemeye cesaret edememiş. Ama yarın akşam bekleyecek olan nefer kendi bildiklerinden olduğu cihetle, esirle mükâleme dahi edebilecekmiş.

Artık ertesi akşama kadar olan dakikaların her biri bir yıl kadar

¹ müfarakat ve mübaadet (et-): ayrıl-
mak

gelerek Emily o zamanı pek büyük ıstıraplar ile geçirebildi.² Verdikleri karar mucibince gece Ludovico, Annette ile beraber Emily'nin koridoruna girince Emily hemen istikballerine şıtap ederek: "Valancourt mu?" sözü ilk sözü oldu. O zaman Ludovico dedi ki:

– Matmazel! Esir bir türlü bana emniyet edip de ismini tasrih etmedi. Ben sizin isminizi verdiğim zaman pek ziyade memnun olduysa da kendi ismini söylemedi.

– Beni tanıdı ya?

– Şüphe mi ister Matmazel? Hatta sizin ona verdiğiniz ehemmiyetin daha ziyadesini o size veriyor. Burada bulunduğunu sizin nasıl haber aldığınızı sordu. Benim sizin tarafınızdan elçi olarak mı geldiğimi sordu. Birinci suale cevap veremedimse de ikinciye cevap-ı tasdik verdim. Ah o zaman ne kadar sevindiğini görmeliydiniz!

– Bana verilmek için mektup filan vermeye cesaret edemedi mi?

Ludovico koynunu, koltuğunu araştırarak "Evet! Mektup değil ama şunu verdi!" diye koynundan çıkardığı bir minyatür resmi kıza verdi. Emily'nin bu resim üzerine nasıl atıldığı görülmeye muhtaçtı. Zira resim kendi resmiydi. Hem de bu hikâyenin mebadisinde³ görmüş olduğumuz veçhile daha validesi sağ iken Vallée Şatosu'nda bir suret-i acibede kaybolmuş bulunan resim ki o zamanlar uzaktan uzağa kendisini takip ve şimdi işittiği nağmeleri, güfteleri söyleyen ve köşkün duvarına şiirler yazan Valancourt'un eline geçmiş olacağı derkârdır.

Emily bu resmi temaşa eylediği sırada Ludovico dahi sözünde devamla diyordu ki:

– Esir bana dedi ki: 'Bunca zaman gönlüme teselli veren şey yalnız bu resimden ibaret olduğunu hanımınıza temin ediniz. Deyiniz ki şimdiye kadar bu resmi ale'd-devam⁴ kalbim üzerinde gezdirmişim. Cihanda hiçbir kimse bunu benim elimden alamazdı. Bunu yalnız yine kendisine göndermek üzere kalbim üstünden fekkedebilirim.

² Metinde "ile ele geçirebildi" şeklin-dedir. "ele" fazla olduğu için çıkar-dım. (Haz.)

³ mebadi: başlangıç

⁴ ale'd-devam: devamlı olarak

O da bir gün olup da resmi, asıl doğrudan doğruya kendi elinden tekrar almak ümidiyledir.' Bu söz üzerine bekçi nefer yanımıza girdi. Ha! Bundan evvel dahi sizinle bir mülakat imkânı bulunmasını benden rica eylemişti.

Emily'nin memnuniyetine nihayet tasavvur olunamayıp dedi ki:

– Ah Ludovico! Senin bu hizmetinin mükâfatını nasıl verebileceğim? Şimdiki hâlde ki burada hiçbir şeye malik değilim!

– Zararı yok Matmazel. Sizin memnuniyetiniz, teveccühünüz lazım.

– Şövalye'yi ne zaman göreceksiniz?

– Onu bilemem. O imkân nöbetçilerin kimler olacağını bilmeye göredir. Yalnız bir iki nefer vardır ki, yalnız onlardan esirin yanına girmek müsaadesini isteyebilirim. Başkalarına cesaret edemem.

– Ona deyiniz ki gönderdiği resmi ne gibi ihtisastla telakki etmemi arzu eyliyor idiyse, o ihtisastla telakki eyledim. Ona deyiniz ki şimdiye kadar pek çok işkenceler çektim. Dahalarını da çekmeye hazırım.

– Kendisiyle mülakat arzusunda da bulunduğunuzu dahi ilave edeyim mi?

– Şüphe mi edersiniz?

– Fakat bu mülakat ne zaman ve nerede olabilir?

– Bu hâl vukuatın göstereceği ahvale tâbidir.

O zaman Annette dahi söze karışarak dedi ki:

– Mahall-i vukuata gelince bütün şato içinde Şövalye'yi oldukça emniyet dahilinde görebilmek için yine bu koridordan başka yer yoktur. Mülakat saati ise olsa olsa senyörlerin sızdıkları saat olabilir.

Emily, Annette'in sözlerini tasdik ederek Ludovico'ya dedi ki:

– Bu tafsilatı dahi Şövalye'ye arz edersiniz. Ben her şeyi ikinizin tensibine⁵ ve bir de Hak Taalanın lütfuna terk ederim. Kendisine deyiniz ki gönlüm hep evvelki gibidir. Hele kendisini bir an evvel

⁵ tensib: uygun bulma; onay

görüp, bunları söylemeye gayret ediniz. Sizin tekrar avdetinizle, getireceğiniz haberlere nasıl şiddet-i intizar⁶ ile muntazır bulunduğumu tekrara hacet yoktur. Değil mi Ludovico?

Ludovico kemal-i ta'zim ile Emily'yi selamlayarak aşağıya indi. Emily yattı ama uyumak için değil, şimdiye kadar havf ve hiras⁷ uykularını kaçırmakta olduğu gibi şimdi dahi ümit ve sevinç uykularını kaçırmaktaydı. Montoni ve şatosu ve mezalim ve itisafatı hepsi bir korkulu rüya imişler gibi, kızın nazarından kaybolarak bu anda öksüzün kalbini hep bahtiyarlık hayalatı işgal etmişlerdi.

Birkaç gün sonra Ludovico gelip esir ile tekrar mülakat eylediklerini ve işleri pek yolunda gittiklerini ve istediği kadar para vaat ederek nöbetçi neferi ele aldığını ve yarın gece Montoni ve rüfekası sızdıkları zaman, yarım saat için esiri buraya getirmeye nöbetçinin müsaade vereceğini beyanla şunu da ilave eyledi ki:

– Bu işte zaten nöbetçi neferin o kadar büyük bir mesuliyeti de olamayacaktır. Asıl zahmet ve tehlikeyine Şövalye'de kalacaktır. Zira sizinle görüşebilmek için demir parmaklıklardan çıkıp her tehlikeyi göze aldırması lazım gelecek ve nöbetçi ise yine kapıyı bekleyecektir.

Valancourt ile mülakatı mertebe-i tahakkuka varmış olmasından dolayı, Emily o kadar bahtiyarane bir dalgınlığa dalmış gitmişti ki Ludovico lakırdısını bitirdikten bir zaman sonraya kadar ita-yı cevaba⁸ muktedir olamadı. Nihayet kız dahi beyan-ı teşekkürle muktedir olabildi. İntihap olunacak saati Ludovico'nun reyine bıraktı.

Valancourt'un geleceği saate kadar olan saatleri, dakikaları Emily'nin nasıl bir sevinç ızdırabatı⁹ içinde geçirmiş olduğunu kâşiflerimizin mülâhazalarına terk ederiz. Hele o gece geldikte yalnız saatlerin çalmasını değil, elinden gelse rakkasın tik taklarını bile saymak derecelerinde sabırsızdı. Nöbetçiler değiştikçe yüreği oynuyor ve aralıkta bir kere odasının kapısını açarak koridora doğru havale-i sem-i dikkatle şayet bir ayak patırtısı gelip gelmediğine dikkat eyliyordu. Bu dakikalarda ise Montoni ve rüfekasının uzaktan

⁶ şiddet-i intizar: kuvvetli beklenti, umut

⁸ ita-yı cevab: cevap verme

⁹ ızdırabat: ızdıraplar

⁷ havf ve hiras: korku

uzağa gürültüleri gelerek yine nasıl bir ayş u nuş âlemine dalmış olduklarını ifham eyliyordu.

Nihayet bunların gürültüleri ve şato ahalisinin sair patırtıları kesildiler. Hiçbir taraftan ses seda gelmemeye başladı. Ondan da biraz sonra koridorun bir ucundan gelenlerin Annette ve Ludovico ve Valancourt oldukları da anlaşılmakta teehhür vaki olmadı.

Artık Emily için sabır ve tahammül kabil mi? hemen koşup kendisini Şövalye'nin kolları arasına attı... Heyhat! Musafaha eylediği zat Valancourt değildi. Hiç görmediği, tanımadığı bir delikanlı! Ne yüzü Valancourt'a benziyor, ne sözü, ne sedası!

.....

Biçare Emily ne olduğunu kendisi dahi anlayamadı. Daha doğrusu kendini kaybederek âdeta bayılıverdi.

Emily kendisine geldiği zaman gördü ki hâlâ o delikanlının kolları arasında bulunup hatta delikanlı bir şefkat-ı insaniyetkârane, bir lutf-ı kahramanane ile kendisine müdavat dahi etmektedir. Zavallı öksüzde ne bir şey sormaya ne de kendisinden bir şey sorulacak olsa cevap vermeye iktidar yoktu. Nihayet bir ni'met-i Huda olarak gözlerinden yaş boşandı da, biraz kudretini toplayabilerek silkinip yabancıların kolları arasından kendisini kurtardı. Hâlbuki yabancı delikanlı da, Ludovico da bu hâle hayretle bakarak işin hakikati neden ibaret bulunduğunu bir türlü kestiremiyorlardı. Nihayet Annette hepsinden daha muktedir çıktı. Dedi ki:

– Ah Mösyö! Demek ki siz Şövalye Valancourt değilsiniz. Ah Ludovico! Hata sizde olmuş demektir. Zavallı Matmazel'ciğime bu da ne büyük bir felaket hükmünü aldı! Bu söz üzerine yabancı adam dahi biraz öte tarafa çekilerek, fakat gayet mütehassirane ve müş-takane bir tavırla Emily'yi temaşa eyliyordu. Annette Ludovico'ya hitaben dedi ki:

– Elbette bu kibarzadeden başka da Fransız esirleri vardır. İhtimal ki Şövalye Valancourt onlar meyanındadır.

Bu söz Emily'yi de ikaz eyledi. Acaba Ludovico ne cevap verecek diye onun yüzüne baktı. Ludovico dedi ki:

– Eğer bu efendi sizin Şövalye Valancourt değilse, ondan başka Valancourt olabilecek kimse yoktur. Eğer bu şövalye kendi ismini bana söylemiş olsaydı, şu hata dahi vukua gelmezdi.

Yabancı delikanlı pek fena bir İtalyanca ile Ludovico'ya cevaben:

– Evet ama ismim Montoni'nin meçhulü kalması, bence pek ziyade mühim olduğu için söylemedim, dedikten sonra gayet kibarene bir Fransızca ile de Emily'ye dedi ki:

– Matmazel sizi bu kadar rahatsız eylediğimden dolayı affımı ricaya müsaadenizi istirham ederim. Daha ziyade rahatsız etmeyeceğimi bilsem benim kim olduğumu ve buralara nasıl düşmüş bulunduğumu da size haber verirdim ki o zaman benim de yabancıınız olmadığım tahakkuk eylerdi. Lakin bu esrarımı yalnız size açabilirim. Başkasına değil!

Emily delikanlının vereceği haberleri almak arzusuna düştü. Ludovico'yu koridorun öteki başına gönderip bir gelen olursa haber vermesini tembih eyledikten sonra Annette için dahi, “Bu kız benim her esrarıma mahrem olabilir” diye teminat vererek üçü birden koridorun diğer ucunda Emily'nin odası yanına geldiler. Orada delikanlı derinden bir göğüs geçirdikten sonra dedi ki:

– Matmazel! İsmim Du Pont'dur. Fransızım. Zabit rütbesindeyim. Hatta sizin gibi ben dahi Gaskonya vilayetindenim. Sizin çoktan beri hayranınızım... Fakat ben ne diyorum? Size ihtisasetimi mi arz edeceğim? Maahaza onu da neden saklayım? Pek çok zamandan beri hayranınızım.

Emily bir sert bakışla delikanlının bu yolda sözler söylemesine müsait olamayacağını anlattı. Du Pont dedi ki:

– Familyam dahi sizin meçhulünüz olmamalıdır. Sizin Vallée Şatosu'na birkaç saat mesafede sakiniz. Civarımıza misafir geldiğiniz zamanlar, sizinle mülakat bile etmişizdir. Men eylediğiniz için tafsilatına girişemeyeceksem de sizi bahçelerinizde, balık saydgâhınızda,¹⁰ avlularınızda, her yerde arardım. Uzaktan görmek için duçar-ı teha-

¹⁰ saydgâh: avlak

lük¹¹ olurdum. Bir yerde şeytarınızı bulsam hemen çalardım. Sizin görebileceğiniz yerlere şiirler yazardım. Hatta bir defa yerde resminizi dahi bularak, hırz-ı can¹² eyledim ki işte geçen gün takdim eylediğim resimdir. Fakat ah ki o günkü ümidim bugün mübeddel-i ye's¹³ oldu. Maahaza aşkıma bedel gayet safiyane olan ubudiyetimi¹⁴ olsun size kabul ettirebilirsem yine bahtiyar olurum. Fedakârane bir surette edeceğim hizmetleri kabul ederseniz beni ihya eylemiş olursunuz. Vakıa ben dahi şurada bir esir, bir mahpus isem de, sizi memnun ve müteşekkir edebilecek bir hizmet zuhurunda her şeyi fedaya hazır bulunacağıma inanırsanız hiçbir vakit aldanmış olmazsınız.

Bunca zamandan beri işitmekte olduğu vahşiyane sözlere kıyasen Mösyö Du Pont'un bu sözleri gayet kerimane olduğundan Emily'ye tesir eyledi. Kemal-i minnetle delikanlıya elini uzattı, dedi ki:

– Bu kadar cömertlikten dolayı teşekküratıma isbat-ı istihkak¹⁵ etmişsinizdir. Fakat müsaadenizle ihtar edeyim ki burada mülakatı biraz daha uzatmak sizin için ziyadesiyle tehlikeli olur. Her hâlde yanı başımızda sizin gibi bir kahraman hemşehri, bir sadık dost bulunması beni ebediyen minnettar bırakacak bir lutf-ı ilahidir. Teşekkürler ederim dostum!

Du Pont kendisine uzatılan eli kemal-i ta'zimle¹⁶ öptü. Dedi ki:

– Gönüldeki ihtisasatı mahva cebr-i nefis etmeksizin...

Delikanlı daha bu sözü bitirmeye meydan kalmaksızın Emily gördü ki koridorun öte başından doğru bir adam yalın kılıç hücum ediyor. Herif silahsız olan Du Pont üzerine hücum ederek:

– Gönlünüzdeki ihtisasatı mahvetmek yolunu sana ben öğreteyim! diye kılıca davandıysa da Du Pont gayet mahirane bir cenah¹⁷ hareketiyle bu hamlenin mazarratından kendisini muhafaza edebildikten maada, kılıcı dahi herifin elinde aldı. Bu adam Verezzi idi. Emily ile Annette bu hücumu görünce koşup Ludovico'dan istimdad eyledilerse

¹¹ duçar-ı tehalük (ol-): tehlikeye atılmak

¹² hırz-ı can (eyle-): canı gibi korumak

¹³ mübeddel-i ye's (ol-): ümitsizliğe dönmek

¹⁴ ubudiyet: kulluk

¹⁵ isbat-ı istihkak (et-): hak kazanmak

¹⁶ kemal-i ta'zim: büyük saygı

¹⁷ cenah: kanat

de Ludovico, bunların tembih etmiş oldukları yerde değildi.

Annette, Ludovico'yu aramaya koştu. Emily tekrar iki hasmın arasına gelerek kendilerini ayırmaya gayret eyliyordu. Du Pont biraz da Verezzi'nin sarhoşluğundan istifade ederek herifi yere sermiş idiysen de Emily, Montoni filan dahi gelmezden evvel Du Pont'u oradan savmaya gayret eylediğinden, Verezzi'nin hayatı kendi yanına kâr kalmıştı. Du Pont kim gelirse gelsin Emily'yi yalnız bırakmamaya çalışıyordu. Nihayet koridorun öte ucundan bir adamın koşarak geldiğini görünce Emily:

– Eyvah! İşte mahv oldunuz! diye delikanlıya teessüf etmeye başladıysa da delikanlı bir eliyle Emily'yi tutup zapt ederek diğer eliyle dahi Verezzi'den aldığı kılıçla öyle bir davranış davrandı ki, karşısındaki kahramanın öyle olur olmaz beliyattan¹⁸ göz yılar kahramanlardan olmadığını Emily dahi anladı. Zira Du Pont her ne bela olursa olsun göğüs vermeye bir azm-i kat'i ile hazırlanmıştı.

Lakin ayaklarının patırtısını işittikleri adam gelip çattığı zaman gördüler ki düşman değil dosttur. Çünkü Ludovico idi. Ama o dahi son dereceye kadar telaş ve helecan hâlinde olup:

– Çabuk arkama düşünüz. Hayatınız, halâsınız kastında iseniz hemen benimle beraber geliniz, diyordu.

Hem bu sözü söylüyor hem de etrafına kemal-i havfu helecanla gözlerini fırlatarak bir düşman bulup bulunmadığını araştırıyordu. Emily birkaç sözle Ludovico'nun meramını anlamak istediysen de sadık adamcağız:

– Kaybedecek bir dakikamız yoktur. Geliniz diyorum! diye kızı kolundan çekmesiyle Emily yürüdü. Du Pont dahi ona tâbi oldu. Merdivenden aşağıya indiler. İlk kemerin altından geçip birinci avluya dahil oldular. Emily Annette'i göremeyince Ludovico'dan onu sordu. Ludovico dedi ki:

– O bizi bekliyor. Çabuk olunuz. Zira avdet eden bir fırka süvariler için kapıyı açtılar. Biz çıkmadan kaparlarsa bir daha çıkamayız.

Artık Emily anladı ki Ludovico memur olduğu firar planını

¹⁸ beliyat: belalar

şu anda hem istihzar¹⁹ hem icra etmektedir. Kemal-i teslimiyetle Ludovico'ya tâbi oldu. Ludovico lambayı gösteriyor ve Du Pont kol-tuğuna girmiş olduğu hâlde, "Gayret Matmazel! Cümlemizin halâsı için gayret!" diye cesaretini arttırıyordu. Ludovico:

– Aman Mösyö le Şövalye susunuz! Zira kemerler sedayı uzak yerlere kadar aksettirirler! diye layenkati²⁰ ve kemal-i cesaretle ileriye gidiyordu. Nihayet Ludovico bir kapı açtı, Annette dahi onun arkasında kendilerine muntazırdı. Badehu²¹ birkaç ayak merdiven daha indiler. Dış büyükavludan gelen birçok sedalar Emily'yi korkutmaya başladılar. Bunların ne olduğunu Emily sorunca Ludovico dedi ki:

– O gürültüler olmasa biz nasıl kaçırız? Şatonun adamları bu avdet edenlerle meşgul oldukları şu anda kaçabilirsek kaçacağız.

Ludovico bir demir parmaklıklı kapıya gelince arkadaşlarına dedi ki:

– Siz burada durunuz. Bir kimse ile hızlı hızlı söylenir olduğumu görürseniz sabır ve sükût ederek tamam ben sustuğum anda, hemen benim bulunduğum yere doğru geliniz. Ludovico ilerledi. Orada kalan arkadaşları kulak verdiler ki filvaki avdet etmiş bir müfreze süvari ile bunları istikbal eden tekmiil şato halkı, ne gibi gürültüler patırtılar edebilirlerse hepsi maa-ziyadetin²² ediliyordu. Mösyö Du Pont yavaşça Emily'nin kulağına, "Aman bir dakika daha sebat! Badehu cümlemiz kurtulmuş olacağız" gibi sözlerle gerçekten cesaretini tüketmek derecesinde helecanlı bulunan kızcağızı cesaretlendiriyordu.

Bir de Ludovico'nun sedasını işittiler ki diğer bir seda ile hızlı hızlı konuşuyordu. Emily'nin köpeği dahi beraber olmakla tamam bu anda havlamaya başlamasın mı? Hemen Du Pont köpeği palto-sunun altına, koynuna alarak sedasını kesti. Ludovico diyordu ki:

– Sen de onlarla beraber şarap içip gelinceye kadar senin yerine burasını ben beklerim.

O seda artık Ludovico'nun kandırmak istediği nöbetçi neferin sedası olduğu anlaşıldı. Diyordu ki:

¹⁹ istihzar: hazırlama

²⁰ layenkati: sürekli

²¹ badehu: daha sonra

²² maa-ziyadetin: fazlasıyla

– Bah! Ne zararı var? Biraz bekleyiveririz. Şimdi atları civarda kâin bir çiftliğe gönderecekler. O zaman biz dahi kapıyı kapar rahatça şarapları içeriz. Nafile sana zahmet olmasın.

– Ben bunu zahmet saymam. Bir zaman ben de senden böyle bir yardım istersem, sen de bana yardım ederek zahmetimi ödersin. Haydi haydi git şarap iç. Zira avdet edenler de, onları karşılayanlar da birbirinin aşkına bade içiyorlar.

Nefer bir türlü kanamıyordu. İkinci avluya doğru bağırarak beygirleri çabuk götürmelerini ve kapıyı kapamak üzere bulunduğunu nida eyliyordu. Ludovico diyordu ki:

– Onlar senin gibi deli midirler ki şarabı bıraksınlar da senin sözlerine kulak versinler? Hayvanları çıkarsınlar diye bekleyeceksen, şarabı bitirmeyince onların çıkacakları yoktur. Ben payımı içmiş idiysem de eğer sen gitmeyeceksen bari gideyim bir maşrapa daha içeyim.

– Yok öyleyse dur arkadaş dur! Birkaç dakika bekle. Ben hiç geç kalmam. Hemen bir yuvarlar yuvarlamaz gelirim.

– Korkma dostum, acele de etme! İlk defa olarak şimdi nöbet bekleyecek değilim ya! Sen o karabinanı bana bırak da bak ne güzel beklerim.

– Al silahı ama dikkat et ha! Senin anladığın tüfeklerden değildir. Onunla o kadar işler görmüşümdür ki hikâye etsem şaşarsın.

– Şarabı içersen bu hikâyeyi daha neşeli anlattırın.

– Pekâlâ!

Bu söz üzerine Ludovico hemen arkadaşları yanına gelmeye davrandığı ve arkadaşları dahi ona kavuşmaya davrandıkları anda, bir de nöbetçi neferin sedası tekrar işitilmez mi? Meğer Ludovico pek acele etmiş, meğer nefer dahi dört beş adım attıktan sonra arkasına bakmış. Herif Ludovico'nun yerinden ayrıldığını görünce dedi ki:

– Sen nöbeti böyle mi bekleyeceksin arkadaş? Eğer asıl kapı noktasından bu kadar uzaklaşacak olursak buna nöbet demezler. Bari hiç de vazifemden mübaadet etmeyeyim.

– Canım nereye gittiğim var? Yine sen bilirsin. İstersen gitme. Hatta işte herifler geliyorlar bile. Galiba şarabı bitirdiler.

– Vakıa öyle!

Nefer bu sözü söyledi ama hiç olmazsa şarap tevziinin²³ sonuna olsun yetişebilmek üzere, olanca kuvveti bacaklarına vererek koşmaya başladı. Ludovico dahi hemen arkadaşlarının yanına koşup kapıyı açtı. Zavallı Emily nöbetçiyi kandırmak bu kadar uzaması üzerine, bütün ümitlerini keserek helak derecesinde havf ve yeise duçar olmuştu. Bunlara “Arkamdan geliniz!” diye emreden Ludovico önde, bunlar arkada oldukları hâlde dış büyük avluyu da geçerken avluda kimse yoktu. Yalnız iç avludan kurtulup gelmiş iki at geziniyordu. Du Pont, Emily ve Annette dış büyük kapıdan dahi çıkarak ormanın yolunu tuttular. Ludovico ise avludaki iki atın birisine binerek ve diğerini yedek çekerek arkalarından yetişti. Kendisi Annette’i terkisine bindirip diğer ata da Du Pont bindikten ve o da Emily’yi terkisine aldıktan sonra çala kamçı ormanın içine doğru koşmaya başladılar.

²³ tevzi: dağıtım

BAZI ESRARIN İZAHİ

Emily bu firardan o kadar müteaccib kalmıştı ki hâlâ bunun bir hakikat olduğuna inanamayıp kendisini bir rüyada zanneyliyordu. Bir hakikat olmasına ihtimal vermek istediği zaman dahi Montoni gibi bir zalimin pençesinden öyle kolay kolay kurtulabilmek kabil olamayacağını düşünerek her hâlde bu firarın bir netice-i muvafakiyete vasıl olamayacağını meyusen hükmeyleliyordu. Zira bizim firariler ilk girdikleri ormandan henüz pek az mesafe katedebilmiş oldukları bir zamanda, rüzgâr şato tarafından kulaklarına birtakım sesler getiriyordu ki bu sedalar kendi firarlarına şato ahalisinin vâkıf olmuş bulunduklarını ifham eyliyordu. Biraz sonra dahi birçok meşalelerin şu istikamete bu istikamete doğru ateş böcekleri gibi uçuşup koşuştuklarını görerek anladılar ki takip bile ediliyorlar. Bunu görerek Du Pont beygirine bir değnek vurdu ki biraz daha süratli yürüsün diye. O zaman Ludovico dedi ki:

– Zavallı hayvanda takat mı kalmış, bütün gün yoldaydı.

Ludovico meşalelerin hangi tarafa doğru yürümekte olduklarına dikkat eyleyerek Du Pont’a:

– Senyör! Bu tarafa doğru gidelim bu tarafa doğru! diye yollarını tayin eyliyordu.

Hayvanların yorgunluklarından kat’-ı nazar iki erkek sopa

kuvvetleriyle bunları dört nala kaldırabildiler. Bir müddet bu hızla yürüdükten sonra artık rüzgâr arka taraflarından hiçbir ses seda getirmemeye başladığı gibi, başlarını arkaya çevirip de baktıklarında meşale parıltılarından da eser göremediler. O zaman firariler artık hayvanları zorlamaktan vazgeçerek hangi tarafa doğru gideceklerini müzakereye başladılar. Cümlesi bi'l-ittifak karar verdiler ki buradan doğruca Toskana'ya giderek sahil-i Bahr-ı Sefid'e¹ inildikten sonra hemen ilk rast getirebilecekleri gemiye râkiben² Fransa'ya kadar vasıl olmayınca Montoni'nin pençe-i itisafından tamamıyla kurtulmuş sayılmayacaklardır.

Mösyö Du Pont eğer kendi alayı Fransa'ya kadar avdet etmiş olduğunu haber alacak olursa, kendi dahi Emily'ye Fransa'ya kadar refakat edeceğini vaat ve ihbar eyledi.

Bu müzakere ve karardan sonra dört yolcu aheste bir revişle³ yola düzüldüler ki bu yol dahi Emily'nin biraz evvel Ugo ve Bertrand ile geçmiş olduğu yoldu. Şu yolu tanıyan yalnız Ludovico olup arkadaşlarına temin eyliyordu ki biraz daha gittikten ve birçok yolların mecmâi olan bir noktaya geldikten sonra, artık Toskana'ya kadar yollar hep bir tatlı mail istikametinde devam eden kolay yollardan olup, hatta buraya pek de uzak olmayan bir mesafede yol üzerinde bir küçük kasabavardır ki, oraya vasıl oldukları zaman seyahatlerinin daha ilerisi için iktiza eden levazımı da oradan mübayaa ve tedarik edebileceklerdir.

Ludovico'nun şu mübayaaya dair vuku bulan ihtarı bizim yolcuların hatırına para meselesini de getirdi. Annette dedi ki:

– Aman yarabbi! O eşyayı almak için lazım olan parayı nereden bulacağız? Bende bir para olmadığı gibi, zannedersen Matmazel'de de bir para yoktur. Montoni hiç insanın üzerinde para bulundurur mu?

Annette'in bu sözü diğer arkadaşları da azîm⁴ bir endişeye duçar eyledi. Du Pont esir düştüğü zaman bütün akçesi şakîler tarafından

¹ sahil-i Bahr-ı Sefid: Akdeniz sahili

² râkiben: binerek

³ reviş: gidiş; yürüyüş

⁴ azîm: büyük

gasp olunmuş olduğu gibi, kenarda köşede kalan bir miktar parasını dahi muhafazasına memur olan nöbetçilere verdiğiinden bir parası yoktu. Ludovico dahi pek çok zamandan beri efendisinden maaş namına bir şey almadığı gibi, sair arkadaşları misilli seferlere giderek yağmadan da hisse almamış olduğundan, onda dahi hemen para yoktu. Hasılı cümlesi olanca varlarını bir yere cem' edecek olsalar bir iki öğün taam için bile para cem' etmiş olamayacaklardı.

Bizim yolcular için bu parasızlık en şiddetli takibattan daha tehlikeli sayılmaz mı? Parasızlık hasebiyle firarda ilerileyemeyip de bir köy veyahut kasabada bağlanıp kalacak olurlarsa, kendilerini Montoni'nin yed-i itisafından yine kurtaramamış olacaklar. Maaha-za, bu parasızlık meyusiyeti yolcuları yollarından yine alıkoyamadı. Her şeyin çaresini badehu düşünmek üzere şimdiki hâlde mümkün olduğu merteye şuralardan tebaüde⁵ gayret eylediler.

Sabah takarrüb eylediği ve ilk azvâ-ı fecr⁶ ortalığı fark ettirmeye başladığı zaman bunlar henüz ormandan kurtulamayarak o eflake ser çekmiş olan ağaçların altından gidiyorlardı ki güya kendilerinden evvel hiçbir adam oradan geçmemiş zannediyorlardı.

Bir de şu alacakaranlık içinde uzaktan uzağa bazı ziyalar nazar-ı dikkatlerini celbeylediler. Ludovico'ca hiç şüphe bırakmadı ki, işte yol üzerinde bulunan kasaba bu ziyaların olduğu yerdir. Lakin daha oraya varmazdan evvel sem'-i dikkatlerini birçok çan ve çingirak sedaları celp eylediler. Bunlarsa bir mandıra civarında bulunduk-larını ifham ettiler.

Ortalık gereği gibi ağarıp güneşin de ilk ziyaları etrafı yaldızla-maya başladığı zaman gördüler ki derununda bulundukları vadi, öyle Udolf civarı gibi dehşet-ferma-yı kulub⁷ olacak vahşi kûhistandan⁸ ibaret olmayıp gayet güzel ve mezru⁹ ve mamur bir yerdir. Mü-teveccih oldukları kasaba dahi kemal-i mamuriyet ve letafetiyle karşılarında bütün bütün nümayan¹⁰ olmuş.

⁵ tebaüd: uzaklaşma

⁶ azvâ-ı fecr: tan ışıkları

⁷ dehşet-ferma-yı kulub (ol-): kalple-
re dehşet vermek

⁸ kûhistan: dağlık

⁹ mezru: ekili

¹⁰ nümayan (ol-): görünmek

Biraz sonra kasabaya vasıl oldularsa da şöyle alelacele firar hâlinde Emily başına bir şapka bile almaya vakit bulamamış olduğundan hâli, kıyafeti her görenlerin istihzasını celbeyliyordu. Levazım-ı zaruriye-i nisvaniyeden¹¹ olan şeyleri almaya paraları olmadığından Emily o kasabada mümkünse hiç eğlenmeksizin yollarında devam etmeyi arkadaşlarından rica eyledi.

Kasaba ahalisinden birisinin hanesine nâzil oldular. Hâl ve şanları üzerine başka türlü özür dilemeye imkân olmadığından, Du Pont işin dosdoğrusunu söyleyerek yani Senyör Montoni elinde esir oldukları hâlde, firar etmiş bulunduklarını anlatarak sahib-i hanenin merhamet ve muavenetini rica eyledi. Bereket versin ki sahib-i hane dahi Montoni'nin şahsi düşmanlarındandı da bunların ricasını kabul eyleyerek o gün yiyip içeceklerini bedava vermekten başka, ileriki yol için muhtaç oldukları taze hayvanların kirasını bile kendisi vereceğini vaat eyledi.

Biraz sonra Ludovico öyle çıldırasıya bir sevinçle geldi ki arkadaşları sebebini anlayıncaya kadar bayağı korktular. Meğer sahib-i hanenin tedarik etmiş olduğu yeni hayvanlara kapatmak için eski hayvanlardan kaldırdığı eğerlerin birisi içinde bir hazine keşfetmiş imiş. Malumdur ki bu hayvanlar plaçkadan¹² avdet eyleyen efradın bindikleri hayvanlardan olup meğer birisinin râkibi,¹³ diğer arkadaşlarından saklamak istediği bir kese parayı hayvanın eğerinin iç tarafına bir yere yerleştirmişmiş.

Du Pont paraları muayene ve hesap ederek temin eyledi ki biraz idareli davranılacak olursa Fransa'ya kadar bile mesarif-i seferiyelerine¹⁴ kifayet edebilecektir. Bir meclis-i meşveret daha akd ederek hangi limana inmek münasip olduğunu müzakereye başladılar. Du Pont, Livorno limanını tavsiye eyledi. Zira oraya her milletin gemileri uğramakta olup Fransa için mutlaka gemi bulunabileceği Du Pont'un malumuydu. Arkadaşları dahi bu reyî kabul eylediler.

Emily Toskanalı kızların giydikleri gibi bir hasır şapka ve sair

¹¹ levazım-ı zaruriye-i nisvaniye: kâdınların zorunlu ihtiyaçları

¹² plaçka: çapul; yağma

¹³ râkib: binici

¹⁴ mesarif-i seferiye: sefer masrafları

en zaruri olan birkaç şeyleri mübayaa¹⁵ eyledi. Nihayet bu kasabada başka işleri kalmadığından artık kemal-i sürur ve neşatla¹⁶ oradan dahi yola revan oldular. Bu kasabadan sonra yolları birkaç saat kadar epeyce arızalı bir yol olarak devam eylediyse de ondan sonra Arno vadisine girdiler ki gayet güzel bir yol olduktan başka uzaktan uzağa Floransa şehrinin kilise kubbeleri ve çan kuleleri dahi mînâ-fam¹⁷ bir sema üzerinde teressüm¹⁸ eyliyorlardı.

Buradan bed' ile artık sahil-i bahra¹⁹ kadar yollarının iki tarafları üzüm bağları, limon ve portakal ağaçları ile müzeyyendi. Deniz dahi ufuk hizasından görünmeye başlayınca Emily kendisini vatanına isal²⁰ edecek olan bu şehrah-ı bî-haddi²¹ uzaktan bir hiss-i ta'zim ile selamladı.

Fakat Montoni'nin havf ve hirası biçare kızcağızın hâlâ yakasını bırakır mı ya? Hiçbir ümidin sıhhat ve ciddiyetine itimat veremiyor ki! Hatta Montoni'nin pençesinden filvaki kurtulmuş addolunsa bile Fransa'ya diye gittiği yerde ne evi kalmış ne barkı! Cümlesini Montoni'ye terk etmiş, yalnız bir ağlayacak yeri varsa o da babasının mezarından ibaret kalmış. Valancourt'u bile bulacağı muhakkak değil. Maahaza, varsın kendisine bir dâr-ı bela²² olsun da yine vatani olan Fransa olsun!

Öğle vakti gayet şiddetli bir sıcak bunları bizar etmeye başladı. Tamam bu esnada gayet sayedar bir ağaçlığa gelmekle atlarından indiler. Hayvanları otlamaya salıvererek Annette ile Ludovico mevcut olan nevalelerine biraz da etraftan topladıkları meyveleri ilave ve en yakın kaynaktan soğuk su celbederek kuşluk taamina oturdular. Gûnagûn çiçeklerle cennet-misal olan çayır üzerinde âlâ bir taam ederek badehu yolun buraya kadar suret-i devam-ı mütelaşiyane-sinden²³ yorgun düşmüş olan iki kız, arkadaşlarının muhafazası altında şöyle biraz uzanıp istirahat ettiler.

¹⁵ mübayaa (eyle-): satın almak

¹⁶ kemal-i sürur ve neşat: büyük neşe ve sevinç

¹⁷ mînâ-fam: mavi renkli

¹⁸ teressüm (eyle-): görünmek

¹⁹ sahil-i bahr: deniz kenarı

²⁰ isal (et-): ulaştırmak

²¹ şehrah-ı bî-had: hudutsuz anayol

²² dâr-ı bela: bela evi

²³ suret-i devam-ı mütelaşiyane: telaşlı olarak devam etme

Epeyce bir zaman uyuduktan sonra Emily gözlerini açtıktan Annette henüz uyanmamış olduktan fazla, Ludovico'nun dahi bir tarafta uykuya daldığını ve yalnız Şövalye Du Pont'un nöbet beklemekte bulunduğunu gördü. Nev-umma²⁴ halvet demek olan şu fırsattan istifade ile şu Montoni'nin eline nasıl olup da esir düşmüş olduğunu sordu. Du Pont kendi hâlini Emily'nin bu kadarcık olsun merak etmesini bir büyük bahtiyarlık addederek hemen hikâyesini anlatmaya başladı. Dedi ki:

– Fransa'nın en güzide bir alayı ile İtalya'ya gelmiştik. Benim bulunduğum bölük bir fırka kondotieri ile harbet tutuştu, mağlubiyet bizde kaldı. Arkadaşlarım birer tarafa firar eyledikleri hâlde ben kaçamadım. Eşkiya-yı merkumenin²⁵ eline esir düştüm. Bu kondotierilerin efendisi Senyör Montoni olduğunu haber alınca biraz ümitlerim arttı. Zira vatanımdayken halanızın bu namda bir İtalyan ile tezevvüc eylemiş olduğunu haber almıştım. Fakat şatoya geldiğim zaman sizin dahi orada olduğunuzu bilmiyordum. Bunu neden sonra haber aldım. Bu haberin bende ne gibi ümitler uyandırmış olacağını mülâhazanıza havale ederim. O dakikadan bed' ile muhafızlarımdan birisini ele almaya gayrete başladım. Bunlardan hiçbirisini size bir mektup götürme veyahut benden bir haber vermeye razı edemedim. Zira Montoni'nin gazabından o kadar korkuyorlardı ki, dünyanın hazineleri kendilerine bahşedilse bunun imkânı yoktu. Bununla beraber öyle bir surette davrandım ki birkaç defa sizi re'yü'l-ayn görmeye muvaffak olabildim.

Emily bu son sözden müteaccip kalmakla Du Pont dedi ki:

– Sizi görebildiğime taaccüb eylediniz öyle mi Matmazel? Bakınız bunu size izah edeyim. Havasızlıktan, hareketsizlikten vücudum pek fenalaşarak âdeta hasta olmuşum. Muhafızım bunu görünce, yarısı merhametinden yarısı dahi paraya tamahından dolayı, geceleri hiç kimseye görünmemek şart-ı kavisiyle terasalar üzerinde gezinmek için bana müsaade verebildi.

Bu söz Emily'yi daha ziyade müteaccib eyledi. İşte geceleri bir

²⁴ nev-umma: adeta; bir çeşit

haydutlar

²⁵ eşkiya-yı merkume: söz konusu

cin veyahut şeytanın terasalar üzerinde gezinerek nöbetçileri korkutmuş ve hatta kendisine de görünmüş olduğu hakkındaki esrarın hikmeti meydana çıkıyordu.

Du Pont bu taaccübün sebab-i hakikisini anlayamayarak yine sözüne devam eyledi. Dedi ki:

– Zaten bu kadar mahfuz olan şatodan firara imkân yok a! Muhafız nöbetçi bundan emin olduğu için benim odamın içinde duvarın kaplamaları arasında gizli bir kapıyı gösterdi ki, terasalar üzerine doğru gizli bir yol veriyordu. Bu şatoda şöyle gizli yollar ne kadar istersiniz?... Kapıyı açacak olan bir gizli yayı dahi öğrettiğinden ben kendi kendime kapıyı açıp terasalar üzerine kadar çıkabilirdim. Hiç kimseye kendimi anlatmamak için gayet ihtiyatlı geziyordum. Ama nihayet bir pencerenin içinde gördüğüm ziya, bende sizin için bir ümit peyda eylediğinden o pencere önünde dikilip kalarak sizi bekleyişim az kaldı bana yakayı ele verdiriyordu.

Hikâyenin bu derecesine gelindikte Emily yerinden fırlayarak kemal-i hayrette dedi ki:

– Ne? Ne? Pencerenin önünde bana dahi görünerek beni o kadar korkutan hayal siz miydiniz Mösyö? Bu şatoda havfsız, helecansız bir dakika geçirmemiş olduğumdan zavallı asabıma o kadar zaaf gelmişti ki hayalattan bile korkar olmuştum.

Du Pont Emily'yi bu suretle korkutmuş olduğundan dolayı özürler diledi. Hikâyesinin bakiyesini de şu surette nakilde devam eyledi ki:

– Pencerenizin önünde gerek sizin ve gerek kendimin duçar olduğumuz şu felaketi düşünerek kemal-i ye's ile dalmış gitmiş olduğum bir gece, bila-ihhtiyar bazı ahlarda figanlarda mı bulunmuşum ne olmuş, bu hâlin sizin sem-i merhametinizi celbetmesiyle pencereye geldiğinizi dördüm. Ah o zamanki helecanımı hiç sormayınız. Helak derecelerine gelmiştim. Size derhal ses verecek ve korkmamanız için kendimi tanıttırarak idiysem de her tarafta karakollar varken bunun imkânı mı olur? O gece avdetimde nöbetçiler benden korkarak bazıları bayılmışlar bile. Bana bu müsaadeyi veren nefer her

gece yanımda bulunsaydı, her gece pencerenize gelebilirdim. Fakat onun nöbeti üç dört günde bir geldiğinden beklemeye mecburdum. Nihayet bir gece yine pencerenizin karşısında iken sizi gördüğümde ses çıkaramazsam da bari harekâtımla, selamlarımla size dost olduğumu anlatmak için bazı işaretler, hareketler göstermeye cesaret aldım. Yine bir nöbetçi belasına tutuldum. Ayaklarının sedasını iştir iştir kaçtımsa da herife peyce cesurmuş. İtalyanlar cinden, hayalden pek korktukları hâlde bu nefer beni takibe bile cesaret etti. Aklıma bir hile gelmemiş olsaydı, mutlaka yakayı ele verirdim. Fena bir çığlık kopardım ki insan sedasına benzemezdi.

İşte bu çığlık onu da korkutup bayıltabildi. Ben de bu sayede ricata muvaffak oldum. Lakin ondan sonra nöbetçileri artık her yerde çift bulundurduklarından bizim için de terasalarda gezmek imkânı kalmadı. Kendimi eğlendirmek için ne yapmalı? Ele aldığım nöbetçi bana eski ve kırık bir şestâr buluverdiğinden onu düzeltip biraz da müzika çalmaya ve şarkılar okumaya başladım. Şayet bunları siz iştirirsiniz diye hülya eyledikçe bahtiyar oluyordum. Hatta bu temenniyatım dahi husule geldi. Zira geçen akşamların birisinde sizin sedanızla bana nida olduğunu işittim. Nöbetçilerden korkarak cevap veremedim.

– Evet! Size ses veren bendim, fakat...

Emily sözünü bitiremedi. Bir şiddetli göğüs geçirerek sustu. Zira bir kelime daha söylemek lazım gelseydi Valancourt ümidiyle seslendiği hâlde Şövalye'nin Valancourt çıkmaması kendisini ne kadar meyus etmiş olduğunu anlatacak bir kelime söylemeliydi. Du Pont dahi kızın bu teessürünü anladı. Sözü biraz değiştirerek dedi ki:

– Bir akşam pek tuhaf bir şey oldu. Yine terasalara çıkmak için bizim gizli yoldan geçiyordum. Fakat bu yol öyle benim odadan doğruca terasalara çıkıvermiyordu. Şatonun hemen nisf²⁶ kadarını dolaşarak çıkıyordu ki kalın duvarların arasından geçen bu yol birçok salonlara da uğruyordu. Yani muhasara²⁷ zamanlarında başları sıkıldıkça salonlardaki halkı kaçırmak için yapılmıştı. Bir müddet

²⁶ nisf:yarı

²⁷ muhasara: kuşatma

yürüdükten sonra tamam bir yere geldiğimde etraftaki kapı arkasından kulağıma bazı sesler geldi. Birkaç kişi şiddetlice bir müzakere-mühimmede bulunuyorlardı. Mesele dahi bu şatonun eski sahibesi olan Sinyora Laurentini'ye dairdi. Bir herif kendisine isnat olunan bir cinayetten beraatini ispat edecek sözler söylüyordu. Derken sizin de isminizi kale aldılar. Düşündüm ki bu gibi eşkıyanın hayalattan havfları pek ziyadedir. Şayet sizin hakkınızda dahi bir fena kastları varsa korkutup menedebilirim diye, onların söyledikleri sözlere münasebet alacak bazı kelimeleri de ben hem de boğuk ve mahuf seda ile söyledim. Bu oyunu iki defa oynamışımıdır. İkisinde de muvaffak olmuşumdur.

Emily'yi daha ziyade hayret bürüdü. Dedi ki:

– Vay! O sedaları çıkaran da siz miydiniz? Aman yarabbi! Ben bu acibelerin hiçbir tevilini bulamamıştım. O zaman gerçekten korkmuştum. Duyulurum, yakayı ele veririm diye korkmadınız mı?

– Hayır, hiç korkmadım. Zira hesapla buldum, anladım ki Montoni bu gizli yolu bilmiyor. Bilseydi beni böyle mühim bir yolun müntehası olan o odaya koyar mıydı? Ele almış bulduğum nöbetçi nefer dahi haber vermişti ki bu yolu kimse bilmez. Hatta efendileri olan Montoni bile bilmez. Montoni bu sedayı çıkaran kim olduğunu anlamak için pek çok tahkikata müsaraat eylediyse de bir şeye muvaffak olamadı. Hatta ondan sonra da birkaç defa yine bu yoldan kendilerini dinleyerek pek çok sırlarına vâkıf oldum. Sizin hakkınız-daki tehlikeli mütalaalarını bile anladım.

– Evet, evet! Anladım, ben bile korktum demiyor muyum?

Bundan sonra dahi Emily ile Du Pont gerek geçmişe gerek geleceğe dair birçok sözler söyleştiler. Ezcümle Emily anlattı ki Fransa'ya gittikleri zaman Languedoc'daki manastıra çekilecektir. Hatta başrahibesi ne zaman çaresiz kalırsa kendisine müracaat olunması hakkında bir vaat vermiş olduğunu bile hikâye eylemişti. Eğer bir kolayını bulup da hiç olmazsa pederinden kalma Vallée Şatosu'nu olsun Montoni'nin elinden kurtarabilirse ahsen-i âmâli²⁸ yine oraya

²⁸ ahsen-i âmâl: en güzel emel

çekilerek oturmak olduğunu da Du Pont'tan saklamadı. Du Pont ise Emily'ye temin eyliyordu ki Montoni'ye vermiş olduğu imzadan merkumun istifade edebilmesi dahi pek güçtür. Zira imzayı vermesi üzerinden pek çok zaman mürur etmeksizin kendileri dahi kurtulmuş olduklarından, elbette bir çaresine bakılabilecektir. Delikanlının şu sözü Emily'nin kalbinde epeyce bir ümit peyda ederek şayet bir gün halasının emlakini de Montoni'nin elinden kurtarabilir, Valancourt'a verir ve onunla tezevvüç ederse ne kadar bahtiyar olacağı bile hatırına geldiyse de, bunu Du Pont'a açmadı. Yalnız Du Pont, Valancourt'un rakibi sayılacağı için değil, ümidin bu derecesi kendisine bile pek baid²⁹ göründüğü için!

O gün güneş gereği gibi ufk-ı garbiye tenezzül eyledikten sonra Annette ve Ludovico'yu dahi uyandırarak yollarına tekrar düzöldüler. Ta vadinin içine kadar inerek Arno Nehri kenarına vasil oldular. Bir büyük kayığa râkiben nehri geçtikten sonra akşamın takarrübüne de bakmayarak gece bile yürüyüp Pisa şehrine kadar vardılarsa da orada Fransa'ya gitmeye müheyya³⁰ bir gemi bulamadıklarına mahzun kaldılar. Pisa şehri pek çok âsâr-ı atika ile memlu olduğu ve hatta orada mail³¹ yapılmış bir kule en mühim âsâr-ı acibe-i mi-mariyeden bulunduğu hâlde, bunların temaşası için bile orada vakit geçirmeyerek ertesi sabah erkenden tekrar yola çıktılar. Livorno (Livorna)'ya doğru takarrüp eyledikçe o güzel körfezi görmek ve derununda birçok gemiler müşahade etmek, Emily'nin kalbine pek büyük ferahlar vermeye başlamıştır.

Livorno'ya varır varmaz Du Pont limana giderek birkaç Fransız gemisi bulunduğunu haber aldı ki birisi de kariben Marsilya'ya müttehi-i hareketti.³² Bir kere Marsilya'ya vardıktan sonra başka bir sandala râkiben Lion Körfezi içinde Narbonne İskelesi'ne çıkmak pek kolay olacaktı. Emily'nin müracaat etmek istediği manastırın en yakın yolu dahi bu iskeledendi. Marsilya'ya kadar kendilerini götürmek için kaptanla pazarlık keserek keyfiyeti Emily'ye anlattığı zaman, artık Fransa'ya kavuşmaklığın bu suretle taht-ı temine alın-

²⁹ baid: uzak

³⁰ müheyya: hazır

³¹ mail: eğik

³² müttehi-i hareket: harekete hazır

mış olması Emily'yi son dereceye kadar memnun eyledi. Zaten Du Pont dahi pek memnundu. Zira geçenlerde kendi alayının Fransa'ya müteveccihen yine buralardan geçmiş olduğunu da haber aldı ki bu hâlde Emily ile beraber Fransa'ya kadar gidebilecekti.

Mösyö Du Pont'un hadd-i zatında gayet kâmil ve civanmert bir adam olduğunu hükmetmeliyiz. Emily'nin gönlü bir başkasında olduğunu haber alması üzerine öyle saika-ı sevda ile kızı icbara,³³ tazyike girişmeyip onun hakkındaki sevdası semeresiz çıkacaksa bari samimi dostluğunu kazanmış olmak için gayet biraderane bir muamelede bulunuyordu. Binaenaleyh gemi yola çıkıncaya kadar Emily'yi beraber alıp her tarafı gezdiler. Liman üzerinde her milletten birçok adamlar görerek eğleniyorlardı. Gemilerin gelip gitmelerini temaşa bunlar için pek yeni şeylerden olmakla ziyadesiyle mucib-i iştigal oluyordu.

³³ icbar: zorlama

BLANC (BLANKI) ŞATOSU

Bundan sonra nazarımızı Fransa'nın Languedoc vilayetine tahvil edelim. Kont Villeroi'nın nezdine ki Marki De Villeroi'nın Saint Clair Manastırı civarında bulunan o meşhur şatosuna vâris olmuştur. Kârilerimiz tahattur edebilirler ki bir tesadüf Emily ile müteveffa pederini o taraflara götürdüğü zaman, bu şatoda kimse sakin olmayıp Blanc Şatosu'na o kadar yakın bulunduğunu anladığı zaman Mösyö Saint Aubert dahi pek ziyade istigrap eylemiş ve pek çok alaim-i teessür¹ göstermişti. Hatta baba kız hanesinde sakin oldukları ihtiyar Voisin dahi bu şatoya dair birtakım sözler söylemişti de, Emily'nin bile nazar-ı istigrabını celbetmişti.

Tamam Saint Aubert vefat etmiş bulunduğu 1584 senesindeydi ki, Villefort Kontu François de Beauveau [Buvo] amcası Marki de Villeroi'nın vefatı üzerine Blanc Şatosu'na malik olmuştu. Bu Marki de Villeroi gayet sükûti ve esrar küpü bir adam olup çend seneden beri Blanc Şatosu'nu bilküllüye terk etmişti. Şatonun muhafaza memuru olan kapıcı ile karısı dahi semtine bile uğramadıklarından, şato gereği gibi haraba yüz tutmuş olduğu misilli yeni sahibi burada bir sonbahar mevsimi geçirmek merakına da düşmüş olduğundan, bu esnada şatoyu bir de mükemmelen tamir eylemek mukarrerdi. Vakıa Kont'un zevcesi Paris'ten pek ziyade lezzet alıp kibar-ı nisvandandır²

¹ alaim-i teessür: üzüntü belirtileri

² kibar-ı nisvan: itibarlı kadınlar

olmak hasebiyle derunlarında o kadar revnak³ saldığı Paris salonlarını pek güçlükle feda edebildiyse de bu âli dağlar, latif ormanlar ve gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış olan koca şato, bu nazik Parisli nazarında hiçbir letafet tasvir edemediklerinden mümkün mertebe serian yine Paris'e dönmek kararıyla kocasına bu fedakârlığı edebilmişti.

Kont'un ilk zevce-i müteveffiyesinden⁴ iki çocuğu vardı. Birisi Henri namında erkek ki yirmi yaşında olup hizmet-i askeriye de girmişti. Diğerisi ise Blanche [Blanş] namında bir kız olup henüz on sekiz yaşına giriyordu. Bu kızda öyle bir cemal ve hüsn ve cazibe ve eda vardı ki üvey validesi dahi az genç, az güzel değil idiyse de Blanche'ın ter ü taze cemaline mukabil kendisi pek bayağı kalmasın diye kızcağızın ikmal-i tahsil ve itmam-ı terbiyesini⁵ bir manastıra havale ettirmişti.

Paris'ten müfarakat kaziyesinden maada Blanche'ın manastırdan çıkarılması meselesi dahi kontes cenaplarını ziyadesiyle bizar eylemiş idiyse de, manastırdan çıkacak olan güzel Blanche Paris salonlarında üveyvalidesiyle cemal⁶ müsabakasına çıkacağına, Blanc Şatosu gibi ücra bir mahalle tebaüd⁷ edeceğini olsun mucib-i tesliyet bulmaktaydı. Blanche'a gelince dirilerin mezarı olan şu manastırdan çıkacağını haber aldığı zaman yeniden dünyaya gelecekmiş gibi bir ferah ve inbisata⁸ nail olmuştu. Nasıl olmasın ki ormanların o latif gölgeleri altında o vâsi sahralarda istediğı gibi koşup gezmek, bir manastırın dört duvarı arasında kapanıp kalmaya asla makîs⁹ olamaz. Binaenaleyh pederiyle üvey validesi kendisini manastırdan almaya geldikleri zaman, genç kız sevincinden zıp zıp sıçramaya başladıysa da, tamam o masum rahibelerden ayrılırken yine gözlerinden biraz yaş boşanmasını menedemedi.

Esna-yı rahta¹⁰ üvey validesinin hizmet-i refakatinde bulunan Matmazel Bearn ile Paris'e dair ettiği hasbihaller Blanche'ın kulağına

³ revnak: parlaklık

⁴ zevce-i müteveffiy: ölmüş olan eş (kadın)

⁵ ikmal-i tahsil ve itmam-ı terbiye: eğitim öğretimin tamamlanması

⁶ cemal: güzellik

⁷ tebaüd (et-): uzaklaşmak

⁸ inbisat: yayılma; rahatlama

⁹ makîs (ol-): benzemek

¹⁰ esna-yı rah(ta): yolda

bile girmeyerek her yol döndükçe yeni bir levha-ı tabiat suretinde münceli¹¹ olan menazır-ı tabiatı¹² gözleriyle yiyecek derecelerde haris bulunuyor ve bu temaşasına dalıp gidiyordu.

Blanche pederi ve üvey validesiyle tamam yedi gün yedi gece seyahatten sonra Blanc Şatosu uzaktan nümayan oldu. Bu güzel mahallin daha uzaktan temaşası, kızcağızı o kadar sevindirdi ki, akşam oraya vasil oluncaya kadar sabırsızlığından araba içinde durup oturamıyordu. En evvel şatonun gayet mürtefi¹³ olan kulesi görünerek takarrüp eyledikçe damları, pencereleri ve nihayet iri gotik kemerli kapısı da nümayan olmuştu. O zamanın her manastırında olduğu gibi, Blanche'ın dahil olduğu manastırda dahi eski dindar şövalyelerin romanlarından başka tenezzüh kitapları olmadığından, Blanche bunları okuya okuya şatolardaki büyük madamların ve onlara can u gönülden safiyane âşık olarak onların aşkıyla düşmanlarına kılıç çeken cesur şövalyelerin ahvalini güzelce öğrenmişti. Binaenaleyh Blanc Şatosu'na vardığı zaman dahi kendisini işte böyle şövalyeler hikâyat-ı acibesi içine girmiş kıyas ederek güya bir büyük madam dahi kendisi imişcesine kalbinde birtakım ferahlı hisler peyda olmuştu.

Âdet-i kadime¹⁴ iktizasınca şatonun senyörü geldiği zaman şatonun büyük kulesinden çan çalınarak şato halkına ve ahali-i mütecavireye¹⁵ senyör hazretlerinin teşrifleri ilan edilmek lazım gelir idiyse Blanc Kulesi'nin çanı haraplıktan dolayı düşmüş olduğundan, uşaklardan birisi bir viran duvar üzerine çıkarak bu ilanı yüksek seda ile icra eyledi. Kontes ise bu yerleri hiç sevmediğinden şatoya vardığı zaman bir kere etrafına bakınarak kocasına:

– Ne kasvet-engiz yerler! Kont hazretleri umarım ki koca bir mevsim-i harifi¹⁶ burada geçirmeye siz dahi tahammül edemeyeceksiniz, dedi.

Kont bu sözden hoşnut olamayarak:

¹¹ münceli (ol-): parlamak

¹² menazır-ı tabiatı: tabiat manzaraları

¹³ mürtefi: yüksek

¹⁴ âdet-i kadime: eski âdet

¹⁵ ahali-i mütecavire: komşu, çevredeki ahali

¹⁶ mevsim-i harif: sonbahar mevsimi

– Madam! Ne kadar kasvet-engiz yerler olsa dahi âba ve ecda-dımın mevasıdır.¹⁷ Ben hoşlanırım. İşlerin gidişine göre burada ne kadar kalmak lazım gelirse kalırım! cevabını verdi.

Şatonun kapıcısı ve onun karısı ile bir de efendilerinden evvel Paris'ten gelip şatoyu mümkün mertebe temizlemiş olan uşaklar, hizmetçi kızlar Kont ve Kontes'i istikbal eylediler. Hemen serian her tarafı gözden geçirmiş olan Blanche gördü ki şatonun her ta-rafı kadim ve gotik olmayıp, birçok binalar dahi yeni tarz-ı mimari üzere yapılmışlardır. Mefruşat dahi bina ile mütenasıptir.¹⁸ Yani şatonun kadim olan yerlerinin mefruşatı dahi kadim olup, parmak kalınlığındaki kadifeler, eğerçi solmuş ve sırmaları kızarmışsalar da kumaşların metanetine¹⁹ bir şey olmamıştır. Sonradan yapılmış olan dairelerin mefruşatı dahi hep tarih-i inşalarıyla mütenasıptirler.

Kontes bir salona girerek def-i hararet²⁰ edecek bazı meşrubat içtiği sırada Kont ve oğlu Henri ve kızı Blanch bütün daireleri gez-meye başlamışlardı. Kontes kendi yanında bulunan kapıcı karısına sordu ki:

- Bu mukassi²¹ yerde ne zamandan beri ikamet ediyorsunuz?
- Gelecek Saint Jerome yortusunda yirmi sene olacak Madam!
- Hem de hemen yalnız başınıza demek olarak bu kadar uzun zamanı şu viran yerde nasıl geçirdiniz?

– O! Gece gündüz burada oturmadık Madam! Müteveffa Mösyö Le Marki cenge gittiği zaman bu şato o kadar تنها kalmıştı ki ko-camla ben âdeta yapyalnız olduğumuzdan, şurada orman kenarın-da kömürcülerin, oduncuların hanelerine giderek onlarla beraber zaman geçirmeye mecbur olduk. Aralıkta bir gelip şatoyu gezerek süpürür, temizlerdik. Muharebeden sonra dahi müteveffa Mösyö le Marki buraya avdet etmedi. Binaenaleyh burası eski revnakını alamadı. Evvelki mamuriyetine, şenliğine nispetle nasıl harabe ve تنها kaldı Madam! Hele müteveffiye hanımım Madam la Markiz

¹⁷ meva: yuva; ocak

¹⁸ mütenasip: uyumlu

¹⁹ metanet: sağlamlık

²⁰ def-i hararet (et-): hararet gidermek

²¹ mukassi: kasvetli; sıkıcı

burasını pek severdi. Henüz yeni gelin olduğu hâlde buraya ilk gelmiş olduğu zamanki hâli asla unutamayacağım. Ah ne de güzeldi! O günleri bir daha nerede göreceğim Madam!

Zavallı köylü kadıncağız duygusundan, düşüncesinden başka türlü söz söylemek riyakârlığını öğrenmemiş olduğundan, bu sözleri yeni madam beğenecek diye muntazır²² iken Kontes cenapları bu sözleri bilakis kendisi için bir tahkir olmak üzere bi't-telakki²³ âdeta kadıncağızı karşısından def' ve teb'id²⁴ eyledi. Badehu kendi hizmetçilerinin delaletiyle kendine tahsis edilen daireye çekildi.

Blanche'ı hiç sormayınız, genç güzel Blanche'ı! Akşamın gereği gibi takarrüp etmiş olması üzerine gece hulul etmeksizin şatonun mümkün mertebe daha çok yerlerini görmek için cevalanda devam eyliyordu. Her pencerenin kemeri içine girerek etrafın oradan görünüşü nasıl olduğunu tecrübe eyliyordu. Çayır-lara, orman-lara ve safi mavi renkli semaya doğru nezareti gayr-ı mahdud olan pencereler ne kadar zevkine gidiyorlarsa da bilhassa denize doğru nezaret veren pencereler daha ziyade hoşuna giderek babasının böyle bir malikânesi olduğu hâlde şimdiye kadar buraya hiç gelmemiş olduğuna ve bütün köylüler şu ferah-feza²⁵ yerlerden istifade eylemekte bulundukları hâlde kendisinin şimdiye kadar bir manastırın duvarları arasında ömür geçirmiş olduğuna teessüfler etmeye başladı.

Blanche bir odaya daha girdi ki orada kapıcının karısı Dorothee pencerelerin pancurlarını kapıyordu. Blanche'ın girdiğini anlayamıyarak arkasına döner dönmez kızı görünce, kadıncağız o kadar korktu ki âdeta korkusundan bayılmak derecesine geldi. Hemen Blanche'a:

– Vay Matmazel siz miydiniz? dediyse de kadının çehresinde nümayan olan havfın, telaşın derecesi yalnız bu sözden anlaşılabilir kadar değildi. Kadın daha ziyade korkmuştu. Hatta bir aralık:

– Bereket versin ki siz imişsiniz. Siz olduğunuzu bilseydim bu kadar korkmazdım! sözünü de ağzından çıkarıp oralarda daha pek ziyade korkacak şeyler olduğunu da anlatmışsa da Blanche:

²² muntazır (ol-): ummak

²³ bi't-telakki: kabul ederek

²⁴ def' ve teb'id (eyle-): kovmak

²⁵ ferah-feza: iç açıcı

– Vay buralarda daha ziyade korkacak ne varmış, sualini irad eylediği zaman Dorothee, kızı korkutmamak için hemen tebdil-i lisan²⁶ ederek:

– Hayır, hayır! Latife ettim Matmazel, ben de korkmadım. İhtiyar değil miyim ya? Az buçuk bir şey beni korkutuverir, diye sözü çevirdi. Şunları da ilaveten dedi ki:

– Oh Kont hazretlerinin teşrifleri ne kadar isabet oldu. Allah’a çok şükür şatomuz yine şenlenecek. Lakin siz şatoyu gezeyim derken yolunuzu şaşırmışsınız. Asıl ikametgâhınız olan yerlerden uzak düşmüşsünüz. Sizi pederinizin, validenizin bulundukları tarafa götüreyim mi?

Blanche, Dorothee’nin sevkine tabi oldu. Esna-yı rahta bir gale-riyi Dorothee’ye tarif ederek onun müntehasındaki kapının nereye çıktığını sordu. Bu sualden Dorothee o kadar korktu ki, sapsarı kesilip hatta Fransız köylülerinin böyle şeylerde mutatları olduğu üzere bir de istavroz çıkardı. Nihayet Blanche kemal-i masumiyetle sualini tekrar etmesi üzerine Dorothee haber verdi ki, bu kapı yekdiğerine muttasıl ve müteselsil²⁷ birçok dairelere doğru yol verirse de kim bilir ne kadar senelerden beri o dairelere hiçbir insanoğlunun ayak attığı yoktur. Hatta ilaveten şunu da söyledi ki:

– İşte müteveffıye hanımımız Madam la Markiz o dairelerin birisinde vefat etmiştir. O günden beri bu dairelere ayak atmaya cesaret bulamamışımıdır.

Bu sözleri söylerken Dorothee’nin gözleri yaşla dolduğundan Blanche kadıncağıza başka sualler irad edemedi. Odasına vardı. Orada validesinin ruhu için o kadar halisane ve müteabbidane bir dua okudu ki, manastırda bulunduğu zaman dahi bu kadar halisane hiçbir dua okuduğu yoktu.

Ertesi gün için Kont kuşluk taamını şatoya epeyce mesafede olan bir köşke tertip ettirmiş ve oğlu Henri dahi familyayı oraya kadar götürecek olan bir güzel ve yaldızlı sandalı, şato yanındaki iskeleye

²⁶ tebdil-i lisan (et-): sözü değiştirmek

²⁷ muttasıl ve müteselsil: bağlı ve bitişik

celbettirmişti. Sabahleyin erkenden cümlece bu sandala binilerek girişli çıkışlı sahillerden mezkûr köşke kadar vardılar.

Bu seyahat-i bahriye²⁸ bir saat kadar imtidat etmişti. Köşk mümkün mertebe silinmiş süpürülmüşse de tahtalar üzerinde boyadan eser kalmaması ve mefruşatın pek ziyade solgun bulunması kaç seneden beri buraya kimselerin gelmemiş olduğunu tahmin ettirebilirdi. Lakin her tarafı ağaçlık ve deniz üzerine nezaret-i kâmileye malik güzel bir yerde güzel bir şato idi. Ayakları altında bahr-ı muhit²⁹ ve başları üzerinde sema-yı mînâ-renk³⁰ bulunduğu hâlde orada bir kuşluk taamı ederek taamdan sonra dahi etrafta dur u dıraz³¹ bir gezinti yaptılar ve güneş ufk-ı garbiye doğru epeyce meyletmış olduğu bir zamanda yine sahile inip sandallarına bindiler. Akşamın deniz safası o kadar ziyade idi ki deniz üzerinde ziyade vakit geçirmeye medar olsun diye engine doğru biraz açılmaya bile heves ettiler. O zaman sahilde gayet güzel, yeşil sarmaşıklar içinde birtakım kuleciklerin sivri tepeleri görüldüğü gibi birçok kadın sedalarının yek-aheng olarak ilahi okudukları da işitildi. Blanche:

– Bu sedalar bir akşam ibadetidirler! Bizim manastırda dahi okunur, diye nagamat-ı varideye³² aşına çıktı. Kont dedi ki:

– Öyleyse demek olur ki bir manastır kurbündeyiz.

O zaman sandal epeyce yüksek bir burundan dönünce Saint Clair Manastırı bütün bütün meydana çıktı. Manastırın bir tarafında birtakım münhedim³³ kemerlerin âsâr-ı bakiyesi³⁴ görülmekte olduğundan bunlardan anlaşıldı ki manastır vaktiyle daha büyük olduğu hâlde harap olan yerleri tamir olunamadığından şimdi küçülmüştür.

Kont kürek çekenleri durdurarak duayı istima³⁵ eyledi. Nagamat-ı ilahiye cümleden ziyade Blanche'a tesir eylediğinden mütedeyyin kızcağızın gözleri yaşla dolmuş ve kalbi dahi nagamatla beraber semt-i illiyyîne³⁶ doğru yükselmişti. O aralık hepsi beyazlar giymiş

²⁸ seyahat-i bahriye: deniz yolculuğu

²⁹ bahr-ı muhit: okyanus

³⁰ sema-yı mînâ-renk: lacivert renkli gökyüzü

³¹ dur u dıraz: uzun uzadıya

³² nagamat-ı varide: erişen, duyulan

nağmeler

³³ münhedim: yıkılmış

³⁴ âsâr-ı bakiye: kalıntılar

³⁵ istima (eyle-): dinlemek

³⁶ semt-i illiyyîn: cennetin en yüksek tabakası

olan rahibelerin manastırdan çıkarak civarındaki ormana doğru tavaf suretinde bir alay gösterdikleri görüldü. Kontes dedi ki:

– Aman bu rahibeler de, okudukları şeyler de insana ne kadar kasvet veriyorlar! Ölüm ayaklanmış da alay gösteriyor zannolunur. İşte akşam karanlığı da bastı. Çabuk şatoya avdet edelim. Oraya vasil olmazdan evvel gece hulul etmiş olacak.

Kont etrafını gözden geçirdikte gördü ki ortalığın bu kadar karmasına sebep vaktin geçliği olmaktan ziyade mağrip³⁷ tarafına gayet siyah bulutların yığılmış olması kaziyesiydi. Deniz kuşları dahi kendilerine mahsus olan vahşiyane çığlıklarıyla karaya doğru koşup kaçıyorlardı. Bu hâller kariben bir bora kopacağına delalet ederler. Kürekçiler olanca kuvvetleriyle küreklere sarıldılarsa da uzaktan uzağa işitilmeye başlayan gökgürültüleri serian³⁸ takarrüb eyliyordu. Biraz sonra iri taneli bir yağmur bile ilk kataratını³⁹ düşürmeye başladı.

Havanın gittikçe artan şiddetiyle şatonun mesafesini mukayese eden Kont bu havada şatoya kadar varılamayacağını hükmederek ondan evvel bir melce⁴⁰ olmak üzere sandalın istikametini manastıra tahvil ettirdi. Hava gittikçe azıyordu. Kontes ile Matmazel Bearn o kadar korkup delicesine çığlıklar koparmaya başladılar ki Kont'u da, sandalcıları da şaşırtıyorlardı. Blanche ise hem fırtınanın şiddetinden korkarak hem de bahr-ı gazab-nâkin⁴¹ o azamet-i fevkaladesine⁴² hayran kalarak hiç sesini çıkarmıyordu.

Bin zahmetle manastırın bulunduğu sahile varıp başrahibeye haber göndererek orada barınmalarını rica eylediler. Ekseriya bu misilli manastırlar hariçten hiçbir kimseyi kabul etmezlerse de Saint Clair tariki de o kadar târik-i dünya⁴³ olmadığından erkekleri “parlular”⁴⁴ denilen ve hariçten gelenlerle konuşmaya mahsus olan salonda alıkoymak üzere yalnız kadınlar manastır derununa kabul olundular.

³⁷ mağrip: batı

³⁸ serian: hızla

³⁹ katarat: damlalar

⁴⁰ melce: sığınak

⁴¹ bahr-ı gazab-nâk: kudurmuş deniz

⁴² azamet-i fevkalade: olağanüstü bü-

yüklük

⁴³ târik-i dünya (ol-): dünyadan el çekmek

⁴⁴ parluar: (fr.parlour) ziyaretçi kabul yeri

Fırtına gittikçe şiddetini arttırarak devam eyliyordu. Akşam gereği gibi hulul eyledikte bir çan çalınıp rahibeleri akşam ibadetine davet eyledi. O sırada Blanche bir pencereden denize baktıkta uzaktan uzağa bir gemi gördü ki kâh iki dalganın arasına gömülerek, hemen bütün bütün kaybolup gidiyor, kâh bir dalganın üzerine çıkarak sanki bulutlara karışıyordu. Akşamın karanlığı dahi bulutların zulmetine munzam⁴⁵ olduğundan çakan şimşeklerin ateşi gözleri kamaştırıyordu. Blanche sair rahibelerle beraber mabede girerek şu geminin halâsı için dil ü candan dualar okumaya başladı.

Kont kendi şatosuna adamları gönderip arabalar celbetmişti. Biraz sonra arabalar gelerek bindiler. Meğer buradan şatoya kadar gayet kestirme bir yol varmış. O yoldan çarçabuk şatoya geldikleri zaman mesafenin azlığına cümlesi taaccüb⁴⁶ eylediler.

Şato halkı salonda içtima eyledikleri zaman deniz tarafından iştirilen bir top sedasından Kont anladı ki, bir geminin başı sıkılarak istimdad⁴⁷ eyliyor. O zaman Blanche manastırdarken gördüğü gemiyi pederine haber verdi. Kont hemen uşaklarını ellerinde meşaleleriyle deniz sahiline koşturup oğlu Henri dahi bunlara kumanda ediyordu. Sahilden ziyaları gören gemi halkı avazları çıktığı kadar haykırarak bir şeyler sordukları gibi, sahilde bulunan şato halkı dahi avazları çıktığı kadar haykırarak bunlara cevap veriyordu. Kontes bu korkunç hâlleri de beğenemeyerek şikâyetle devam eyliyordu. Nihayet Henri soluk soluğa avdet ederek geminin liman içine demir bırakabildiğini ve bütün sandalları gemi derununda olanların imdadına gönderdiğini haber verdi. O zaman kont emreyledi ki, bu yolculardan civardaki köyde yer bulamayanları kâmilten şatoya misafir kabul olunsunlar.

Kont'un bu müsaadesi üzerine Blanc Şatosu'na iltica eden yolcular meyanında bizim Livono'da bıraktığımız Emily Saint Aubert ve Du Pont ve Ludovico ve Annette dahi mevcuttular ki Lion Körfezi'ndeki seyahatleri işte buraya ilticaya müncer olmuş. Bunlar Kont tarafından gayet nazikâne ve misafirperverane bir surette kabul olundular.

Emily daha o akşamdan tezi yok Saint Clair Manastırı'na git-

⁴⁵ munzam (ol-): eklenmek

⁴⁷ istimdad (eyle-): yardım istemek

⁴⁶ taaccüb (eyle-): şaşırmaq

mek istediye de bu kadar korku ve yorgunluktan sonra yerinden bile kımıldanmaya muktedir olamadı. Du Pont dahi kontesin eski aşınalarından çıktı. Hatta SaintAubert'in namı bile Kont için meçhul değildi. Binaenaleyh bu muarefelerin teceddüdü üzerine Kontes'in bir kat daha tezayüd⁴⁸ eden eltaf-ı mihman-nüvazisi⁴⁹ Emily'de ilk peyda olan âsâr-ı tevahhuşu⁵⁰ kâmilten izale eyledi. İlele Blanche safvet-i kalbiye hususunda Emily'ye bile faik bir melek-siret⁵¹ olduğundan, iki genç kız arasında birkaç çeyrek saat zarfında kuvvetli ve safiyane bir dostluk peyda oluverdi.

Öte tarafta Annette denizde geçirdikleri tehlikeleri öyle bir telaşla hikâye eyliyordu ki şatonun uşakları dahi ondan az telaşla dinlemediklerinden, peyda olan gürültü ve şamata dahi Kontes'in sinirlerine dokundu. Nihayet bir emir gönderip Annette'i ve onu dinleyenleri susturmaya kadar âsâr-ı tahakkümünü gösterdi.

Bunca zamandan beri gerek gönül üzüntüsünden gerek yol zahmetlerinden dolayı artık istirahatı ihtiyacı artmış bulunan Emily erkenden kendisine tahsis edilmiş olan odaya çekilip yatağına girdiyse de burada dahi uyku denilen nimet kolay kolay zuhur eder mi ya? O müthiş İtalya'dan kurtulup sevgili vatanına, Fransa'ya avdet eylemiş ve işte bi't-tesadüf pederinin vefat eylediği ve defnolunduğu yerlere düşmüş bulunduğundan nice bin ihsas-ı mukaddese⁵² kalbini pür-helecan eylediği gibi, bunlar meyanında Valancourt dahi mevcuttu. Şu mahallerden müfarakati⁵³ üzerine bir sene hem de bir uzun ve müthiş sene geçmiş. Valancourt mutlaka berhayattır ya, fakat acaba hâlâ kendisini seviyor mu? Unutmamış mı? İşte bu mütalaalar dahi kızcağızın uykusunu geç vakte kadar tehir eylediyse de, nihayet yarın sabah erkenden Valancourt'a bir mektup yazarak kariben mülakat dahi edince bütün ahvalin hakayıkını öğrenebileceği ümidi, Emily'nin kalbine rahat verdi. Uyku dahi galebe etmekle derin bir uykuya gitti.

⁴⁸ tezayüd (et-): artmak

⁴⁹ eltaf-ı mihman-nüvazi: misafirperverce lutuflar

⁵⁰ âsâr-ı tevahhuş: ürkme belirtileri

⁵¹ melek-siret: melek huylu

⁵² ihsas-ı mukaddese: kutsal duygular

⁵³ müfarakat: ayrılma

34

AVDET

Blanche, Emily'den o kadar hoşlanmıştı ki ertesi gün gerek pederi namına ve gerek kendisi Emily'in şatoda ikametini biraz daha temdid¹ etmesi için ricalara başladı. Bunların oturdukları odadan Saint Clair Manastırı'nın kulelerinin uçları görünüyordu. Emily asıl maksadı bu manastıra ilticadan ibaret bulunduğunu Blanche'a anlatınca, masum kızcağız kemal-i teessürle dedi ki:

– Nasıl nasıl? Manastıra mı iltica edeceksiniz? Ben manastırdan daha geçen hafta çıktım. Şu çayırlarda, ormanlarda kemal-i serbestîyle koşup gezmek safası hiç manastırdaki mahbusiyete kıyas olunabilir mi?

Emily bu ilticası bütün müddet-i ömrü için olmayacağını anlattı. Blanche dedi ki:

– Velew ki muvakkat olsun. Ben rahibelerin ne olduklarını bilirim. Onlar insana kendilerini gayet bahtiyar göstererek insanı kandırmaya çalışırlar. Ne kadar hud'akâr² olduklarını öğrenmişimdir.

Mükrim Blanche, masum dostu Emily'yi alarak ormanları gezme-ye çıktılar. Emily pederiyle beraber geldiği zaman bir kısmını görmüş olduğu bu yerlerdeki hatıratının teceddüdüyle³ mütehassis oluyordu.

¹ temdid (et-): uzatmak

³ teceddüd: yenilenme

² hud'akâr: hilekâr

Badehu şatoya avdetle Blanche dün kendisinin gezip görmüş olduğu daireleri, salonları, odaları Emily'ye gezdirip gösterdi. Dorothee dahi beraberlerinde olup gerek bu kadının hâli, gerek şatonun ahvali Emily'nin nazar-ı dikkat ve ihtimamını celp ederek buralarıyla Udolf Şatosu'nu mukayeseye girişiyordu. Hatta bu şato hakkında Mösyö Du Pont ile sair köylülerin haber vermiş oldukları birtakım hususat-ı acibe ve garibe bile kızın hatırına gelerek vakıa burası Udolf gibi vahşi bir yer değilse de, buralarda dahi mevcudiyeti hikâye olunan acayip ve garaib Udolf'dan aşağı olmadığını düşünüyordu.

Gariptir ki ihtiyar Dorothee, Emily'nin ne kadar nazar-ı dikkatini celbeyliyorsaydı Emily dahi Dorothee'nin nazar-ı dikkatini ondan az celbetmiyor. Kocakarı iki gözlerini bir kere Emily'ye diktiği zaman bir daha ayıramayacak derecelerde dalıp gidiyor. Fakat Emily bu hâle dikkat edemedi. O yalnız şatoyu düşünüyordu. Hatta pederi ölüm yatağında iken bu şatonun ismini işitince nasıl müteessir olmuş bulunduğunu bile, tahattur ederek gece yarısında işitilen müzika sedalarına varıncaya kadar her şey birer birer kızın hatırına vürud etmeye başladılar.

İşbu hatıratından bir kısmını Dorothee'ye dahi anlatarak o nagamat-ı leyliyenin⁴ hâlâ işitilip işitilmemekte bulunduğunu Dorothee'den sual eylediği zaman kocakarı Emily'nin bu sualinden pek ziyade memnun olarak âdeta bir eski aşinasına cevap veriyor tavrıyla dedi ki:

– Hâlâ Matmazel! Hâlâ işitiliyor!!

– Ey nihayet bu müzikayı çalan zatın kim olduğu anlaşılabilir mi?

– Hayır Matmazel, hayır! Anlaşılacağı da yok. Yahut daha doğrusu bunun nasıl bir harika olduğunu ahali anladı da, daha ziyadesini merak dahi etmemeye alıştı.

– Niçin takip ederek kim olduğunu mutlaka görmeye çalışmadılar? Elbette bunda dahi bir hikmet vardır.

– Takip mi? Ah Matmazel, hiç ervah-ı gaibeyi⁵ takip mümkün olur mu?

⁴ nagamat-ı leyliye: gece nağmeleri

⁵ ervah-ı gaibe: görünmeyen ruhlar

Emily gülümsedi. Bu misilli ahval-i acibenin hiçbirisi sebepsiz, hikmetsiz olamayacağını kızcağız Udolf Şatosu'nda pekâlâ tecrübe etmiş idiyse de, o zamanlar Avrupa'nın her tarafında ervah-ı gaille beye itikat o kadar çoğalmıştı ki "ervah-ı gaibe!..." denildiği anda halkın zihni daha öte tarafa geçip de hiçbir şey aramaya mütecasir⁶ olamazdı. Emily bile zünun-ı batılaya⁷ en az mutekid olanlardan bulunduğu hâlde pek çok defa sebebini anlayamadığı havarıktan⁸ ürküp korkmamış mıdır?

Blanche bunların sözlerini dinledikten sonra o müzikanın nasıl bir şey olduğunu ve ne zamandan beri işitilmekte bulunduğunu sordu. Dorothee dedi ki:

– Sevgili hanımımız müteveffıye Madam de La Markiz'in vefatından beri.

Blanche yarı korkarak yarı gülererek tekrar dedi ki:

– Umarım ki ervah-ı gaibe bizim bu şatonun semtine uğramazlar. Değil mi?

– Dediğim günden beri bu müzikayı daima işitmekteyim. Aradan çok seneler geçtiyse de hâlâ dünkü vaka gibi bilirim. Ondan daha yeni olan çok şeyleri unutmuşsam da, en eski şeyler nasılsa hiç hatırımdan çıkmıyorlar.

Dorothee bu sözleri söylerken hep Emily'nin yüzüne bakmakta olduğu gibi sözün bakiyesinde dahi gözlerini Emily'den ayıramayarak dedi ki:

– İşte bu Matmazel dahi bana Madam La Markiz'i ihtar ediyor. Aman yarabbi! Ne kadar müşabehe! Madam la Markiz buraya ilk geldiği zaman aynı bu gözler, bu çehre, bu tebessümdü. Evet ah o zamanlar müteveffıye Madam la Markiz henüz tebessüm de ediyordu.

Blanche: – Ondan sonra artık tebessüm etmedi mi?

Dorothee cevab-ı nehy⁹ makamında olarak başını kaldırdı ve sükût eyledi. Emily kocakarının gözlerinde iri iri yaş katreleri birikmiş olduğunu görerek o da birtakım suallerle kadıncağızın ıstırabını

⁶ mütecasir (ol-): cesaret etmek

⁷ zünun-ı batıla: batıl inançlar

⁸ havark: harikalar; olağanüstü şeyler

⁹ cevab-ı nehy: olumsuz cevap

arttırmak istemedi. Bahusus o esnada Kont ve Kontes ile Mösyö Du Pont'un bahçelerde gezinmekte olduklarını görünce kendi hakkındaki inayat-ı misafir-nevazîlerine¹⁰ teşekkür etmek için onların yanlarına vardı. Esna-yı mükâlemede Saint Clair Manastırı'na gitmeyi ve orada pederinin kabrini de ziyaret etmeyi arzu eylediğini Kont'a da anlattıysa da, Kont'u bu niyetlerine o kadar muhalif buldu ki onun tarafından da gösterilen musırrane¹¹ teklifler üzerine şatosdaki misafirliği daha ziyade uzatmaya razı oldu.

Maahaza başrahibeye bir mektup yazarak buralara avdet eylediğini bildirdiği gibi Mösyö Quesnel ile Valancourt'a dahi mektuplar yazdı. Hatta Valancourt'a yazacağı mektubu nereye göndereceğini de bilmediğinden Gaskonya'da sakin olan biraderinin şatosuna gönderdi.

O akşam Matmazel Blanchedahi beraber olduğu hâlde civardaki köye ve ihtiyar Voisin'un hanesine gitti. Pederinin vefat eylediği bu haneye takarrüb eyledikçe ihtisasatı artıyordu. Vakıa felaket-i mezkûrenin üzerinden bir sene mürur etmiş olarak yüreğinin yarısı artık iltiyam-pezir¹² olmuşsa da herhâlde bu hanenin ziyareti kızcağızın bütün asabını sarsıyordu. İhtiyar Voisin hâlâ berhayat¹³ olup kapısının önüne oturmuş olduğu hâlde hafidlerinin¹⁴ oyunlarını temaşa etmekte ve bunları hem himaye ve muhafaza eyleyerek hem de aralıkta bir kere birkaç kelimat-i pirane¹⁵ ile bazılarını bazıları aleyhine teşvik etmekteydi. Emily'yi görür görmez Sant Aubert'in kızı olduğunu tanıyarak bu mülakattan dolayı pek ziyade bahtiyar göründü.

Emily pederinin vefat etmiş olduğu odaya kadar girmeye bir türlü cesaret bulamadı. Oraya girip de teessürat-ı muhakkakasıyla Blanche'ı muazzep ve bizar etmektense, bunu bir başka zamana bırakarak yalnız Voisin ile görüşüp konuştuktan sonra bu fakir ve safî köylülerin bahtiyarlıklarına gıpta ederek avdet eyledi.

¹⁰ inayat-ı misafir-nevazî: misafirper-ver lütuflar

¹¹ musırrane: ısrarlı

¹² iltiyam-pezir (ol-): iyileşmek

¹³ berhayat: hayatta

¹⁴ hafid: torun

¹⁵ kelimat-i pirane: yaşlılara yakışır sözler

Kızlar köye gitmiş oldukları esnada şatoda dahi Kont ile Du Pont arasında bir mülakat ve hasbihal sebk eylemiştir. Emily'den ümidini külliye kat' etmekle beraber gönlündeki muhabbeti bir türlü men ve mahvedemeyen Du Pont bütün esrar-ı âşıkane¹⁶ Kont'a anlatmıştı. Zaten Matmazel Saint Aubert hakkında dahi iktiza eden malumatın kâffesini Kont'a vermiş olduğundan, Kont artık safvet ve sadakat ve vefa ve sebatını tanımış olduğu Emily'yi diğer âşıkın sevdasından çevirmek kabil olamayacağını görmüş ve Du Pont'a ona göre nasihatlar, teselliler vermişti.

Maahaza Kont'un verdiği nasihatlar da Du Pont'u bilkülliye meyus dahi bırakacak şeyler değildiler. Bu meselede yavaş yavaş gayret olunarak belki bir zaman olup da Emily'yi yola getirmek kabil olacağını ve kendisi dahi bu gayrette kusur etmeyeceğini anlatmıştı. Hele Emily ve Blanche dahi avdet ederek ertesi gün Gaskonya'ya kendi familyası nezdine gidecek olan Du Pont ile hemen o akşamdan vedalaşmak lazım gelince, Emily bu âlicenap ve âli-hulk¹⁷ delikanlıya o kadar muhibbane bir resm-i veda icra eyledi ki başkası olsaydı, Emily gönlünün sevdiği adamdan ayrılıyor zannederdi. Kont anladı ki bu hâl hem Du Pont'un Emily'ye karşı muhafaza eylediği etvar-ı merdane ve safiyanenin mükâfatıdır, hem de kızın kadirşinaslığının muktezasıdır. Bu müşahede o kâmil ve fazıl Kont'un ikisi hakkındaki takdiratını da takviyeye hizmet eyledi.

Birkaç gün sonra Emily Mösyö Quisnel'den cevap aldı. Gelen mektup tamam zavallı kızcağızın tahmin eylediği derecelerde bikaydane ve soğuktu. Yeğeninın çekmiş olduğu bunca cefalardan müteessir görünmediği gibi onlardan kurtulup da Fransa'ya kavuşmuş olmasından dolayı hiç de eser-i memnuniyet göstermiyordu. Kont Morano ile izdivaca razı olmamış bulunduğundan dolayı hâlâ kıza takdir-âmiz¹⁸ sözler yazarak bu genç adamın pek asilzade, pek zengin bir şey olduğunu tafsil edip duruyordu. Yalnız Montoni hakkında kendisi dahi tashih-i efkâr eylemiş olduğundan, bu habisin aleyhinde bir hayli satırlar yazmıştı. Vallée hakkında dahi malumat ita ederek

¹⁶ esrar-ı âşıkane: aşk sırları

¹⁸ takdir-âmiz: azarlayıcı

¹⁷ âli-hulk: yüksek ahlaklı

icar ve isticar mukavelesinin müddeti yakında münkaziye olacaksa da Emily'nin servet ü sâ mânî¹⁹ burada ihtiyar-ı ikametine²⁰ müsait olmayacağından bahisle, eğer Saint Clair Manastırı'na çekilirse isabet etmiş olacağını tasdik eyliyordu. İhtiyar Theresa'e dair Emily'nin sorduğu suallere hiçbir cevap yazmayıp fakat pederinin bankacısı müdir-i umuru olan Mösyö Motteville'e dair bazı malumat veriyordu ki bu adam işlerini epeyce yoluna koymuş olduğundan borçlarına bir miktar para verebileceğini ümit ettiriyordu. Bir de Mösyö Quesnel, yeğeni için Narbonne bankacılarından birisine hitaben ufacık bir meblağı havi bir çek göndermişti.

Emily bu mektubu Kont de Villefort'a gösterdiği gibi bütün hususiyat-ı ahvalini de hikâye eyledi. Zira Kont hakikaten kâmil ve hayırhâh bir adam olup kendisi Emily'yi ne kadar beğenmiş, sevmişse Emily dahi onu bir peder-i sâni²¹ addedebilecek derecelerde emniyet ve muhabbetle telakki etmişti. Halasından müntakil²² emlake varisiyet ve malikiyet için bir davaya kıyam etmesini Kont nasihat ederek hatta kabul edecek olursa Aix (Aks)²³ kasabasında sakın bir avukat dostuna bu işi havale edeceğini de söyleyince Emily maatteşekkür kabul eyledi.

İşte bu maceralar kızcağızı kâh ümide kâh yeise duçar ederek bir haftadan ziyade daha zaman mürur eyledi ki bu müddet zarfında dahi asıl merak eylediği şey Valancourt idi. Valancourt'un sıhhat ve afiyette ve kendisine muhabbette ber devam olup olmadığı merakı kızcağızın içini yiyip bitiriyordu. Hatta bazı kere Blanche'ın bile mülakatından bizar olarak yalnız başına odasına çekilip bol bol ağlıyordu.

Yine böyle uzlet-nişin olduğu günlerin birisinde Emily Valancourt'un mektuplarını açarak onları mütalaa ve delikanlının o âşıkane kelimatını tekrar tedkik ile teselli bulmaya çalıştı. Zira Udolf Hisari'nda pek mustarip ve meysus olduğu günler böyle yaparak ber vech-i matlub²⁴ ferah ve inbisat bulduğu olurdu. Fakat ne garip hâl ki

¹⁹ servet ü sâ mânî: zenginlik; varlık

²⁰ ihtiyar-ı ikamet: oturmayı, yerleşmeyi seçme, tercih etme

²¹ peder-i sâni: ikinci baba

²² müntakil: intikal eden; kalan

²³ Metnin aslında Aix değil Avignon'dur. (Haz.)

²⁴ ber vech-i matlub: istediği gibi

bugün Valancourt'un mektupları da Emily'yi eğlendiremez oldular. Hemen hiçbirisini tamamıyla okuyamayıp baştan birkaç satırını okuyunca elinden atıveriyordu. Acaba Valancourt'un gönlü artık kendisinde olmadığı için mi bu hâller tecelli ediyordu?

Emily bu meşguliyette iken ihtiyar Dorothee odaya girip bugün akşam taamı vakt-i mutadından bir saat evvel tenavül edileceğini söyledi. Bu haber üzerine kâğıtlarını alelacele toplamaya başlayan Emily'ye yardım için yere eğilen Dorothee ilk eline geçen şey üzerine fevkalhad müteaccib olarak:

– Aman ey hazret-i Meryem! Ne görüyorum? Bu ne? diye bir çılgılık kopardı. Emily dahi kadının hâline ziyadesiyle şaşarak sordu ki:

– Ne oluyorsun Dorothee, ne gördün?

– Ta kendisi Matmazel! Vefatından biraz evvelki hâli!

Kocakarının belki de aklını bozduğu ihtimaliyle Emily gereği gibi korktu ve ne olduğunu muvazzahan beyan etmesi için kocakarıdan ricalara başladı. O zaman Dorothee, Emily'nin pederi evrakı meyanında bulduğu mahut resmi kıza uzatarak dedi ki:

– İşte bu Matmazel! Benim sevgili hanımım müteveffiyi Madam La Markiz'in resmidir. Hem de ta kendisi! Ne kadar da müşâbih²⁵ ya? Bunu nerede buldunuz?

Emily bir gece pederinin bu resme nasıl perestîş eylediğini de derhatır ederek resmi eline aldığı zaman Dorothee'den tekrar sual edince, kocakarı resmi tekrar eline alarak ve her tarafını Emily'ye başka başka irae ve tarif ederek dedi ki:

– Artık bu resim Markiz'in resmi olduğuna şüphe mi kalır Matmazel? Na işte gözler o gözler, masumane nigâhlar o bakışlar! Hatta siz dahi tamamıyla buna benzemiyor musunuz? Fakat bu resim zavallı Markiz'in gençlik resmi değildir. Şen şatır zamanlarının resmi değildir. Bu resmi yaptırdığı zaman artık kendiliğince cehennem azaplarına duçar olup da hiçbir kimseye hâlini anlatmadığı ve için için ıstıraplarına kemal-i sabr u hilm ile katlandığı zamanların resmidir.

²⁵ müşâbih: benzer

Emily'nin merakı arttıkça artıyordu. Dedi ki:

– Dorothee! Bu kadın hakkındaki merakım her tahminin fevkindedir. Markize dair her ne biliyorsanız bana hikâye eder misiniz? Ümidin fevkinde bir ehemmiyetle telakki ve istima²⁶ eylerim.

– Ah güzel Matmazel! Zavallı Markiz hakkındaki şefkat ve merakınızı siz söylemeseniz bile hâliniz, tavrınız anlatıyor. Hele muhakakan Markiz'e o kadar benziyorsunuz ki, sizi karşımda gördükçe onu görüyorum zannediyorum. Binaenaleyh bildiklerimin kâffesini size hikâye ederim. Vakıa bunların bazı kısımlarını, bazı kimseler dahi bilirlerse de cümlesini kocamdan başka hiçbir kimseye hikâye eylediğim yoktur. Son hastalığında daima Markizin yanında bulundum. Kocasını Marki ne gördü ne işittiyse ben de onların cümlesini gördüm, işittim. Kadıncağz âdeti bir veliyye kadar sabırlıydı. Son nefesini teslim eylediği zaman ben de onunla beraber helak olacağım sandımsa da... Neyse her bildiğimi, her mülahazamı da size tevdi ederim. Fakat bütün eizze-i kenisaiyenin²⁷ namına yemin ederek beni temin edeceksiniz ki...

Emily kadının sözünü keserek istediğinden ziyade yeminlerle bu esrarı kimseye faş etmeyeceğini kadına temin eyledi. O zaman kadın hikâyeye başlamaya davrandıysa da, akşam taamı için vurulan çan sedası mani olarak:

– İşte taam vakti Matmazel! Çabuk hizmetimin başına gitmeliyim! dedi ve o akşam birleşmeye karar vererek çıkıp gitti. Fakat Dorothee giderken:

– Bu akşam bağ bozumu yortusu!. Herkes raksedecek. Bakalım kendimi kurtarıp gelebilirsem... diye gitmiş olduğundan Emily şu bağ bozumu yortusunu da tahattur eyledi ki zavallı hasta babacığı ile bu köy civarına kadar geldiği gece tamam bu yortuya müsadif olan gece olup köylüler dahi raks ile meşgul idiler.

Bu akşam taamın bir saat evvel edilmesi dahi şato halkının köye kadar giderek raksları temaşa ve müzikaları istima karar vermelelerinden naşi imiş. Emily dahi bunlarla beraber yortuya gittiyse de

²⁶ istima (eyle-): dinlemek

²⁷ eizze-i kenisaiye: kilise azizeleri

o kalabalık, o şetaret tamam hasta babasıyla sığınacak yer aradığı gecenin felaketlerini ihtar eylediğinden yüreği kabarıp bir türlü kendini zaptedemedi. Bükâsını²⁸ kimseye göstermemek için köyün haricine kadar giderek bir orman kenarına vardı ki müzika sedaları ve gürültüleri oraya kadar gelmiyorlar idiyse de bir aralık şu orman içinde şayet hırsızlar dahi bulunur korkusuyla yine kalabalık mahalle doğru avdete şitaban²⁹ olmuştu.

Filvaki arka taraftan acele yürüyen iki adamın ayak patırtıları zahir oldu. Emily bunlardan korkarak daha süratli yürümeye davrandıysa da biraz sonra birisinin sedasından Kont'un oğlu Henri olduğunu tanıyınca yüreği mutmain olarak delikanlı kendisine yetişsin diye bi'l-iltizam tevakkuf eyledi.

Yanında bir adam daha vardı. Bunun sedası da Valancourt olduğunu tanıttırmasın mı? Hiç şüphe yok! Hiç şüphe yok! İki dakika sonra vicahen görüştüler, tanıştılar ki Valancourt'dur. Artık yekdiğerini çıldırasıyla severek bunca zamandan beri birbirinin hasretiyle giryan olan âşıklar nasıl mülakat edebilirlerse işte öyle suzişli bir mülakat eylediler ki Henri dahi şaştı kaldı.

Valancourt'u gördükten sonra Emily için dünyada artık hiçbir yeis ve keder kalmamıştı. Neler çekmişse hepsini unutmuştu. Valancourt dahi Emily gibi bir hâle gelmişti. Bu dünyada Emily'den başka şayan-ı perestiş bir kadın daha olmadığına ez dil [ü] can³⁰ iman eyliyordu.

Valancourt gerek Emily'nin kendisine ve gerek Montoni'ye dair bin türlü sualler irad eyliyor idiyse Emily'de bunlara cevap verecek takat yoktu. Valancourt Emily'nin yazdığı mektup üzerine nasıl alelacele kalkıp gelmiş olduğunu hikâye eyledi. Buraya gelince doğruca bir misafirhaneye inmişse de, daha Paris'te iken muarefe peyda eylemiş olduğu Henri'ye tesadüf etmiş ve Emily'ye yarın bir mektup yazarak vürudunu ihbar edecekken Henri kendisini birlikte alıp Emily'yi de görebilmek ümidiyle bağ bozumu yortugâhına doğru getirmiş.

²⁸ bükâ: gözyaşı

²⁹ şitaban (ol-): koşmak

³⁰ ez dil [ü] can: candan ve gönülden

Üçü birden raks mahalline gelerek orada Henri, Valancourt'u pederine prezante eyledi. Fakat Emily dikkat eyledi ki herkesi kemal-i ref'et ve letafet³¹ ile kabul eden Kont kendi Valancourt'unu pek de o kadar memnunane bir tavırla telakki edemedi. Hatta bunların mülakatı ilk mülakat olmadığı dahi anlaşılabilirdi. Zaten tanış olduğu bir şövalyenin böyle ikinci takdiminde ekseriya daha ziyade neşeli, iltifatlı davranmak dahi lazım olduğu hâlde aksi zuhura gelince Emily biraz mustarip oldu.

Kont bittabi Valancourt'u oradan teb'id edemediğinden raks-ları beraber temaşa eylemeye davet eylediyse de iltifatı bundan ileriye götürmedi. Lakin bu hâl Emily'nin de Valancourt'un da asıl istedikleri şeydi. Zira diğerleri raksı temaşaya koyuldukları müddet bunlar dahi âşıkane, mütehassırane hasbihallere koyuldular. Emily için Valancourt bir âşık-ı meşru, bir zevc-i ati³² olduğundan kemal-i serbestî ile görüşüp konuşmakta hiç mahzur görmüyordu.

Bu gece Emily için ömründe hemen bir misli daha sebk etmemiş olan bahtiyarlık gecesi idi. O kadar zaman hasretini çektiği, en felaketli zamanlarında hayaliyle bile müteselli olmakta bulunduğu âşık Valancourt'u işte karşısında duruyor. Artık her tarafa yakılmış olan bunca meşalelerin ziyasına karşı o cema-i mahbubu istediği gibi temaşa eyliyor. Fakat bu zavallı öksüz için bahtiyarlığın derece-i tammesi hiç nasip olmayacak mıdır nedir? Bakıp bakıp da bakmaya, görmeye doyamadığı bu çehrede bazen de öyle birtakım alaim ve emarat³³ müşahede eyliyor ki yürekçiği cızlayıyor. Vakıa çehre o çehre ise de neden aralıkta bir kere Valancourt sapsarı kesilivererek mütebessim çehresi gayet korkunç bir hâl peyda eyliyor? Neden o müthiş dalgınlıklara dalıp gidiyor? O zamanlar Valancourt âdeta sevimsiz bir adam oluyor. Bir sene evvelki safiyet-i melekânesi hiç kalmıyor.

Emily Fransa'dan mübaadet³⁴ edeliden beri gördüğü şeylerin, çektiği zahmetlerin en mühimlerini âşıkına hikâye eyledi.

³¹ kemal-i ref'et ve letafet: merhamet/ yücelik ve nezaket

³² zevc-i ati: gelecekteki eş, koca

³³ alaim ve emarat: belirtiler ve işaretler

³⁴ mübaadet (et-): uzaklaşmak; ayrılmak

Montoni'nin eza ve cefaları kâh delikanlının yüzünde alaim-i terahhum³⁵ peyda eyliyorlardı kâh âsâr-ı gazab! Bazı dakikalarda dahi güya derununda terahhumdan, gazaptan daha müessir birtakım hisler peyda olmuşlar da içi içine sığmıyormuş gibi bir sıklet-i derunla³⁶ yerinden fırlayıp süratli hatvelerle³⁷ geziyordu. Hele halasının emlakini Montoni'ye terkeylediği gibi kendi emlakini de terkeylediğini ve bunların istirdadından hiç ümidvar bulunmadığını anlattığı zaman, Valancourt'un bu hâli daha ziyade arttı. Korkulacak dereceleri buldu.

Nihayet bir aralık Valancourt Emily'yi oracıkta terk ederek epeyce uzaklara doğru tebaüd eyledi. Tekrar kızın yanına geldikte, Emily dikkat ederek anladı ki Valancourt ağlamıştır. Gözleri bunu gösteriyordu. Bir kere âşık ve âşıka şu suretle kavuşmuş olduktan sonra artık yeise, kedere mahal kalmamış olacağı beyanıyla, Emily Valancourt'un bu kadar kederlenmemesini rica eyledi. Dedi ki:

– Bakınız benim âlâmım,³⁸ ekdarım³⁹ kâmilten bertaraf olmuşlardır. Montoni'nin mezaliminden selamete kurtuldum, sizi buldum ya! Bu bahtiyarlık benim için kâfidir. Sizi de kendim gibi bahtiyar görmek isterim.

O zaman Valancourt olanca kuvvetiyle cebr-i nefis ederek asıl sebeb-i ye'si ne olduğunu söylemek mecburiyetini hisseyledi. Dedi ki:

– Emily! Siz benim için çok belalar çekmişsiniz ama ben size layık bir adam değilim. Evet artık inkâr edemeyeceğim ki size layık olabilecek hiçbir hâlim kalmadı.

Yalnız bu sözler değil, asıl bu sözleri söylerken Valancourt'un peyda eylediği hâl ve tavır Emily'yi makhuriyet derecesine getirdi. Dedi ki:

– O! Bana bu sözleri söylemeyiniz, hem bana bu bakışlarla bakmayınız. Ben bunlara tahammül edemem Valancourt.

Delikanlının elini kendi elleri içine alarak kemal-i safvet-i dostane ile sıkı. Şunları da ilaveten dedi ki:

³⁵ alaim-i terahhum: acıma alametleri

³⁸ âlâm: elemeler

³⁶ sıklet-i derun: iç sıkıntısı

³⁹ ekdar: kederler

³⁷ hatve: adım

– Bu sözün, bu hâl-i meyusiyetin sebebi ne olduğunu anlamak isterdim, ama şu dakikada sizi pek meyus gördüğümünden tecviz edemiyorum. Lakin bana evvelki gibi layık olmadığınıza bir dakika bile nasıl ihtimal verebilirim? Kemal-i savfet-i merdanenizden ümitvarım ki bu işin içinde ne gibi esrar ve hafaya⁴⁰ varsa, cümlesini kâmilten ve dosdoğruca bana hikâye edersiniz.

– Evet Emily evet! Yalnız o safvet-i merdanem kalmıştır. Ona, benim de itimadım berkemaldir. Zira kendi hâlimden dolayı kendi kendimi şediden ta'zir⁴¹ eylediğim dakikalar pek çoktur. Yalnız sizi bu suretle müteessir eylediğimden dolayı beni affeylediğinizi tebşir ederseniz minnettarınız kalacağım. Söyleyiniz bana Emily beni hâlâ seviyor musunuz?

– O! Sizin her hâlinizi ez dil ü can affederim. Sizi sevdiğimi soruyorsunuz ha? Bunu siz benden âlâ bilirsiniz. Zaten ne kadar seviyecek bir adam olduğunuzu kendiniz dahi bilmiyor musunuz? Eğer hakkınızdaki bu hüsn-i zannım bu itikat ve itimadım doğru olmasa, ne kadar mustarip olurdum. Sizden başka kimi beğenebilirim? Kimi sevebilirim?

Biraz sonra kırdı, ağaçlar altında bir gece taamı edildi. Kont, Valancourt'u dahi bu taama davet eylediyse de ba'de't-taam şatoya avdet olunacağı zaman "Geceniz hayır olsun"u bastırıp müfarakat lüzumunu anlattığından, Valancourt misafirhanesine avdet eyledi.

Emily odasına girdiği zaman Valancourt'da gördüğü hâl ile Kont'un ona göstermiş olduğu muamele üzerine düşünüyordu. Hatta müteveffiy Markiz hakkında kendisine malumat verecek olan Dorothee'yi dahi unuttu. Bütün kuvve-i müfekkiresi Valancourt'u ve Kont'un ona olan muamelesini düşünmeye sarf olunuyordu.

Ertesi gün Kont Emily'yi bahçede rast getirerek dün geceki yortudan bahseyledikleri sırada Valancourt'un da ismi yad olununca:

– Bu delikanlının bazı pek iyi hâlleri vardır. Paris'te onu bana ilk defa olarak prezante eyledikleri zaman pek beğenmiştim, dedi ve sözü burada bırakıp daha ileriye götürmedi.

⁴⁰ esrar ve hafaya: sırlar ve gizlilikler

⁴¹ ta'zir (eyle-): azarlamak; kınamak

Emily Valancourt hakkında Kont'tan bundan ziyade söz almak-tan hem korkuyor hem de bunu arzu ediyorsa da, Kont'u istediği gibi istintaka cesaret bulamıyordu. Maahaza Kont istintaka lüzum bırakmadı. Kendi kendisine dedi ki:

– Şu Mösyö Valancourt'u tanıyalı ne kadar zaman olduğunu sual edebilir miyim Matmazel?

– Ben de bu sualin hikmetini sorabilir miyim Mösyö le Kont?

– Hakkınız var. Bunu da size anlatayım: Bedihi ve zahirdir ki Valancourt sizi seviyor. Bunda taaccübe şayan hiçbir şey yoktur, sizi her kim görür, tanırsa mutlaka beğenir, sever. Yalnız korktuğum bir şey varsa o da sizin Valancourt'u sairlerinden ziyade beğenip sözlerine de ona göre itimat etmenizdir.

– Bu havfınızın hikmeti nedir efendim?

Emily bu suali pek helecanlı bir hâl ile sormuş olduğu gibi Kont dahi cevabını gayet ciddi bir tavırla vermişti. Demişti ki:

– Çünkü Valancourt'u sizin muhabbetinize şayeste bulmadım da...

Bu cevap Emily'nin helecanını artırdı. İzahat vermesini de rica eylediğinden Kont dedi ki:

– Eğer vereceğim izahat yalnız sizin menfaat ve selametiniz nokta-ı nazarından verildiğine eminseniz vereyim.

– Buna hiç şüpheniz olmasın efendim.

– Öyleyse cesaretinizi toplayınız kızım. Çehrenizi öyle sarartma-yınız. Hem şu ağacın altına gidersek daha تنها bulunmuş oluruz.

Civardaki bir ağacın altına varıp oturdular. Kont dedi ki:

– Tanışalı pek az vakitse de hâlinize, tabiatınıza dair icra eyle-diğim tedkikat sizin hakkınızda pek büyük bir hürmette bulunma-ya beni mecbur eyledi. Bahtiyar olmaya layıksınız kızım. Hem de bahtiyar olmalısınız. Binaenaleyh size söyleyeceğim sözleri kendi öz kızıma söyler gibi söyleyeceğim.

Bu mukaddime bile Emily'yi ezercesine tazyik eylediğinden Kont'a edeceği teşekküratı yalnız bir işaretle edebildi. Kont sözünde devamla dedi ki:

– Size nasihat vermek vazifesi benim için gayet nazik bir vazife hükmünü almışsa da, nasihatim sizin için pederane bir hüsn-i hizmet hükmünü alması için artık vazifenin nezaket-i fevkaladesine de ehemmiyet vermeyerek bildiğimi, düşündüğümü dosdoğru söylemeliyim. Eğer سوالim sizi müteessir etmezse şu Mösyö Valancourt'u nasıl tanımış olduğunuzu bana hikâye eder misiniz?

Emily pederiyle beraber Valancourt'u nasıl tanımış olduklarını tamamıyla hikâye eyledikten sonra, Valancourt ile olan münasebeti üzerine efkâr ve mütalaasını ve vereceği nasihatları bila-ihiraz ve la-tereddüd⁴² dermeyan etmesini de o kadar rica eyledi ki Kont için artık hiçbir şeyi saklamaya imkân kalmadı. Dedi ki:

– Şövalye benim oğlumla dahi dostlarından birisinin hanesinde muarefe peyda eylemişti. Orada ben de kendisine tesadüf etmiştim. O zaman Şövalye'nin cemiyet-i beşeriye için tehlikeleri aşikâr olan birtakım kumarbazlar ve ayyaşlar ve erbab-ı fuhş u rezalet ile düşüp kalktığını haber almamış olduğumdan haneme bile davet eylemiştim... Fakat sizi pek muazzep ve mustarip görüyorum. Sözümlü keseyim mi?

– Hayır efendim hayır! Allah aşkına devam ediniz.

– Daha sonraları haber aldım ki Şövalye dahi bu fena âdetleri itiyat eylemiştir. Hem o derecelerde ki artık kendisini geriye almaya da muktedir değildir. Kumarda artık tediyesi kabil olamayacak kadar borçlara girip külli ziyanlara duçar olmuştur. Derece-i iflası çoktan geçmiş vesselam. Bu iflasa çare bulmak için dahi kumara hile katan herifler ile akd-i iştirak⁴³ eylemiştir.

Bu son söz Emily'nin kanına dokunarak birdenbire yerinden fırlayıp:

– İşte bunun imkânı yoktur! demişse de derhal aklını başına alarak Kont'tan özürler dilemeye başlamıştı. Demişti ki:

– Affediniz Kont hazretleri! Ne yaptığımı, ne söylediğimi ben de bilmiyorum. İhtimal ki size yanlış haber vermişlerdir, demek

⁴² bila-ihiraz ve la-tereddüd: çekinmeden ve tereddüt etmeden

⁴³ akd-i iştirak (eyle-): ortaklık etmek

istiyorum. Mutlaka Şövalye'nin bazı düşmanları vardır da hakkında bu fena sözleri işaa⁴⁴ etmişlerdir sanırım.

– Ben de öyle olmasını arzu ederdiysem de hayfa ki öyle değildir kızım. Bu müellim esrarı size tevdi edişimse, keyfiyet bence pek sahih olduğu gibi sizin de bahtiyarlığınıza taalluku derkâr bulunduğu içindir.

Emily sükût eyledi. Dün gece Valancourt'un son lakırdıları hatırına gelmiş idiler. Valancourt dahi kendisini artık Emily'ye layık bulmamakta olduğunu düşündü. Lakin ne kadar olsa, hatta Valancourt bu haberleri kendisi de tasdik etmiş olsa, yine Emily'nin gönlü bunların yalan ve eser-i garaz olmalarını arzu eyliyordu. Kont dahi buna dikkat ederek dedi ki:

– İştibahatınızı⁴⁵ görüyorum. Binaenaleyh size haber verdiğim şeylerin bürhanını⁴⁶ da arz etmeye mecburiyet hasıl oldu. Zira bundan sonra size rahat-ı kalb gelmek için Valancourt hakkındaki haberlerin sıhhat-i kat'îyesinden kat'-ı iştibah etmelisiniz. Malumunuz olsun ki Şövalye için haber verdiğim ahvalin en çoğunu oğlum kendi gözleriyle de görmüştür. Hatta oğlum dahi o hâle duçar olmaya ramak kalmıştı da nasılsa ben vakit ve zamanıyla yetişebilerek cebren kendisini kurtarmıştım. Şimdi düşününüz ki kızım, ben baba sıfatıyla oğlumu Şövalye'nin pençesinden güç hâl ile kurtarabilmiş olursam, dost sıfatıyla sizin saadet ve bahtiyarınızı onun eline nasıl tevdi ettirebilirim? Ben kendi gözlerimle de Şövalye'nin birtakım adamlarla bi'l-ıştirak kumar oynattığını gördüm ki o adamlara selam vermek bile insanı hicabından mosmor etmelidir. Eğer hâlâ iştibahda iseniz oğlumdan da sual edebilirsiniz.

Emily yeis ve ıstırabından ezilerek dedi ki:

– Hayır efendim! İfadatınızın sıhhatinde iştibahım yoktur. Şövalye böyle birtakım sefahat-ı müdhişeye duçar edilebilmiştir. Fakat hiç olmazsa bir daha bu hâllere duçar olmayabileceğini bana ümit ettiriniz. İlk hâlindeki safvet-i kibarane ve masumiyet-i merdanesini

⁴⁴ işaa (et-): yaymak; duyurmak

⁴⁶ bürhan: kanıt

⁴⁵ iştibahat: şüpheler

benim gördüğüm gibi görmüş olsaydınız, kendisinden hâlâ ümitvar bulunmakta beni mazur görürdünüz.

– Biliyorum kızım biliyorum. Bizi müteessir eden şeylere inanmaklığımız gayet güçtür, fakat sizi birtakım vâhi⁴⁷ ümitlerle müteselli edemem. Kumar merakı deva kabul etmez bir derttir. Şövalye bir zaman için bundan ifakat bulsa bile bir zaman sonra maraz-ı mezkûr yine nüksedeceği muhakkaktır. Hatta Şövalye'nin ihsas-ı kalbiyesinden de emin değilim. Neden ketm⁴⁸ edeyim? Şövalye'nin oyundan maada daha birtakım iptilaları vardır ki, sizin nazar-ı ehemmiyetinize layıktırlar.

Kont burada sözü kestiye de Emily bir harf söylemiyordu. İdamı hakkındaki ilamın kıraatini dinlemekte bulunan mahkûm gibi başını önüne eğmiş olduğu hâlde hâlâ dinliyor. Zavallı kızcağızın bu hâline Kont dahi acıyarak sözün bakiyesini de ikmale gayret eyledi. Dedi ki:

– Bildiklerimi tamamıyla söylememek muzır⁴⁹ bir nezaket olur. Nihayet size şunu da haber vermeliyim ki Şövalye'nin çılgınlıkları kendisini iki defa hapse kadar götürmüştür. Şayan-ı itimad⁵⁰ olan adamların bana söylediklerine göre iki defasında dahi meşhure bir kontes tarafından tahlis edilmiştir ki ben Paris'ten müfarakat edinceye kadar Şövalye hep bu kontesle içli dışlı yaşıyordu.

Artık darabatın⁵¹ bu derece-i kahharanesine⁵² Emily için tahammül kabil olur mu? Üzerinde oturduğu sandalyeden aşağıya kayıverdi. Baygın ve kendisinden bihaber olduğu hâlde yere düşüverdi. Kont hemen yerinden fırlayıp kızı kolları üzerine alarak şato halkını da muavenete çağırdıysa da, bahçenin o tarafı şatoya epeyce uzak olduğundan sesini işittiremedi. Yakında bir çeşme olduğu hatıra geldi. Hemen kızı bir ağaca dayatarak kendisi çeşmeye koşup mendilini ıslatarak avdet edinceye kadar Emily dahi gözlerini açmıştı. Fakat bu defa kendisini kolları arasında tutan Kont değil Valancourt idi.

Kont bunu görünce bir hiddet tavrıyla oradan çekilmesini

⁴⁷ vâhi: boş

⁴⁸ ketm (et-): saklamak

⁴⁹ muzır: zararlı

⁵⁰ şayan-ı itimad: güvenilir

⁵¹ darabat: darbeler

⁵² derece-i kahharane: kahreden derece

Valancourt'a işaret eyledi. Lakin Emily tamamıyla kendisine gelineceye kadar, Valancourt oradan tebaüd etmemekte ısrar eyledi. Badehu gerek Kont'un gerek Emily'nin hâllerinden ve ihtimal ki biraz da kendi vicdanının ithamından dolayı, burada şu iki zat arasında ne gibi müzakere sebk⁵³ eylediğini anlayarak kıpkırmızı olmuştu. Şövalye'nin bu hâli gazaptan ziyade kendi aleyhinde kendisi dahi müteneffir olduğuna delalet ediyordu. Binaenaleyh Kont şu biçare delikanlıya daha ziyade hiddet etmeyip bilakis merhamet eyledi.

Bütün bütün aklını başına almış olan Emily, Valancourt'u öyle kendi kendisine itham edecek bir hâlde görünce bir türlü tahammül edemeyerek gözlerinden yaş boşalttı. Fakat bakıye-i kuvvetiyle cebr-i nefis ederek Valancourt'a hiçbir kelime söylemeksizin, yalnız Kont'a müteşekkirane bir selam verip şatonun yolunu tuttu.

Emily'nin Valancourt'a gösterdiği bu muamele delikanlının cangâhına hançer saplamak demekti. Binaenaleyh bacakları titreyerek kıza sokulup:

– Aman yarab! Bu muameleye neden dolayı layık görüldüm? Sizi benden bu kadar müteneffir edebilecek surette benim hakkımda ne lakırdılar söylediler? dediyse de, Emily hiçbir kelime ile cevap vermeyerek şatoya doğru hatvelerini sıklaştırdı. O zaman Valancourt kızın eteklerine sarılırcasına bir hâl ile:

– Merhamet ediniz Emily! Bir dakikacık olsun benimle mükâleme eyleyiniz. Mahvoldum! deyince bu lakırdıları Kont dahi işiterek:

– Matmazel Saint Aubert hâlâ pek ziyade müteessir olduğundan, zannedersem kimse ile mükâleme edemez. Yarın gelerseniz, kendisi de kabul ederse, arzu eylediğiniz mülakat mümkün olabilir, cevabını verdi. Valancourt hiddetinden titredi. Kemal-i gazabla Kont'un yüzüne baktıysa da o zaman Emily dahi:

– Yarın daha iyi bir hâlde bulunurum. Eğer Kont hazretlerinin verdikleri şu müsaadeden istifade etmek isterseniz... diye Kont'un sözünü teyit eyledi. Valancourt bu sözden gazabını teşdid⁵⁴ ederek ve Kont'un yüzüne bir daha bakarak, “Kont'un müsaadesiyle mi?”

⁵³ sebk (eyle-): geçmek

⁵⁴ teşdid (et-): şiddetlendirmek

demişti. Lakin bu hiddetlerin, bu gazapların hiçbir faydası olamayacağını derhal anladı. Muamelesini tebdil eyledi. Gayet müsterhimane⁵⁵ bir tavırla Emily'ye:

– İnanetinize teşekkürler ederim Matmazel, yarın gelirim! diye çıktı gitti. Yarınki mülakatın nasıl kati bir neticeye müncer olacağını bilen Emily, daha o akşam Saint Clair Manastırı'na giderek geç vakte kadar pederinin mezarı üzerinde dualarla meşgul oldu.

⁵⁵ müsterhimane: yalvarırcasına

35 MÜLAKAT

Ertesi sabah Kont De Villefort'un kendisiyle görüşmek istediğini Emily'ye haber verdiler. Emily anladı ki Valancourt'un yanındadır. Kont'un yanına giderken vakıa helecanı pek ziyade ise de, artık böyle şeylere ehemmiyet verilebilecek saat olmadığından Kont'un odasına kadar vardı ve filvaki Valancourt'u dahi orada buldu. Kız girerken iki erkek kıyam eylemişlerdi. Badehu Kont dışarıya çıkarak Valancourt ile Emily yalnız kaldılar.

Emily gözlerini yere dikmiş bir hâlde olup soluk almaya ancak muktedir olabiliyordu. Valancourt dahi kızdan az müteessir görülmüyordu. Nihayet yine Valancourt bir titrek seda ile söze başladı. Dedi ki:

– Bugün sizi görmek isteyişim, tebdil-i muamelenizden dolayı duçar olduğum tereddütten kurtulmak içindir. Şimdi Mösyö De Villefort'un birkaç sözü, işi bana bir dereceye kadar anlattı. Görüyorum ki düşmanlarım vardır, Emily. Benim bahtıyarlığımı mahva sâ'i¹ hasudlar² bulunduğunu anlıyorum. Uzun bir müddet müfarakat ve bazı vukuat, sizin de benim hakkımdaki muhabbetinizi duçar-ı za'f eylemiş olduğu anlaşılıyor.

Bu son sözlere Emily cevap vermek istediye de, hazırladığı

¹ sâ'i: çalışan

² hasud: çok haset eden; kıskanan

cevap dudakları üzerinde kaldı. Söze yine Valancourt devam ederek dedi ki:

– O kadar uzun bir müfarakattan, bir hicrandan sonra birbirimize ne acip surette kavuşmuş olduk. Ne acip surette!

Bunu söyleyerek yerinden fırlayıp oda içinde gezinmeye başladı. Biraz sonra yine sandalyesi üzerine oturup dedi ki:

– Zalim Emily! Cevap dahi vermeyecek misiniz?

Emily'nin elini tuttu. Kız elini çekmedi. Hatta gözlerinde peyda olan yaşları dahi gizlemedi. O hâlde Valancourt yeniden ümitlere düşerek dedi ki:

– Oh! Bana acıyorsunuz ha? Öyleyse hâlâ beni seviyorsunuz. Bunu bana gözlerinizdeki yaşlar tebşir³ ediyorlar.

O zaman Emily dedi ki:

– Evet! Size acıyorum. Fakat hâlâ sizi sevmeli miyim? Bir zaman sevmekle müftehir olduğum Valancourt hâlâ siz misiniz?

– Sevmekle müftehir olduğunuz mu? Hâlâ ben miyim mi?..

Heyecanına mağlup olarak nefesi tıkanı. Vicdanıyla müthiş bir mücahededede⁴ bulunuyordu. Nihayet vicdan galebe eyledi. Boğuk bir seda ile dedi ki:

– Evet! Evvelki Valancourt değilim. Tebeddül etmişim, mahvolmuşum. Bunu ben de size söylemiştim. Artık size layık değilim.

Elleriyle yüzünü setr ederek gözyaşlarını Emily'den saklamaya gayret eyledi. Emily delikanlının hâlâ görmekte olduğu şu bakiye-i safvetine acıdı. O dahi gönlüyle müthiş bir mücahededede bulunuyordu. Hatta bu mülakatta gönlüne mağlup olacağından dahi korkarak sözü uzatmaksızın Valancourt'dan ayrılmak ihtiyacını hisseyledi. Lakin bu mülakatın Valancourt ile son mülakat olacağını da düşündükçe her dakika-i imtidadını nimet bilmeye mecbur oluyordu.

Bu müddet zarfında Valancourt azim bir hiss-i nedamete⁵ mağlup olduğundan Emily'ye söz söylemeye değil a, nefes almaya bile

³ tebşir (et-): müjdelemek

⁴ mücahede: savaş

⁵ hiss-i nedamet: pişmanlık duygusu

muktedir olamıyordu. Kıza haber verilen mesavisinin⁶ kâffesi doğru olduğunu kendisi de muterif⁷ olup kendi kendisini artık Emily gibi bir ismet-i mücessemeye layık görmemesi biçareyi yeisinden, kahrından helak ediyordu.

Nihayet söze Emily muktedir olabildi. Dedi ki:

– Olan şeyleri tekrar etmek işkencesinden olsun beni kurtarınız. Her şey size malum ya? Binaenaleyh son defa olacak olan şu mülakatı kısa keselim. Artık birbirimizden ayrılalım.

– Hayır! Bu söylediğiniz şeye sizin gönlünüz dahi razı olmadığı apaşikâredir. Benden ebadiyen ve katiyen müfarakat edemezsiniz.

– Bu müfarakat la-büd ve la-cerem⁸ hükmünü almıştır. Paris'teki muamelatınız beni sizden bilkülliyeye tefrik⁹ ediyor.

Acı bir tavr-ı istihza¹⁰ ile gülmeye başlayan Valancourt'un gözlerinde gazap ateşleri parlıyordu. Dedi ki:

– Daha doğrusunu söylemek isterseniz deyiniz ki Kont'un kararı böyledir. Ah! Elbette şu herifin ne hakla ikimizin arasına girdiğini sorup öğreneceğim.

Bunu diyerek yine yerinden fırlayıp odayı adımlamaya başladı. Emily dahi ondan az helecanlı olmadığı hâlde dedi ki:

– Bu kararı veren yalnız benim. Yeis¹¹ rahatına olsun nail olmak için bundan başka çare var mıdır?

– Rahatınız mı? Ebadiyen müfarakat ederseniz mi rahat bulacaksınız? Sizin ağzınızdan böyle bir söz işiteceğimi hiç beklemezdim.

Biraz sükûta vardı, birdenbire gözlerinden yine seyl-i bela-ı dümu¹² cereyana başladı. Bunları men için pek ziyade gayret gösterdikten sonra dedi ki:

– İtiraf ederim ki ben evvelki masumiyetimi, liyakatimi kaybeyledim. Fakat kabahatlerim ne kadar büyük olursa olsunlar eğer

⁶ mesavi: kötü hâller; fenalıklar

⁷ muterif (ol-): itiraf etmek

⁸ la-büdd ve la-cerem: lazım ve kaçınılmaz

⁹ tefrik (et-): ayırmak

¹⁰ tavr-ı istihza: alaycı tavır

¹¹ yeis: umutsuzluk

¹² seyl-i bela-ı dümu: bela seli (gibi) gözyaşı

sizi benim aleyhimde igzab¹³ etmemiş olsalardı, bu kadar kolaylıkla benden müfarakat edebilir miydiniz? Ya benim hakkımdaki muhabbetiniz zail olmuştur yahut sizi bir başkasına tezviç için verilen bir karar galebe etmiştir. Hayır Emily, hayır! Eğer beni hâlâ birazcık sevmiş olsanız başkalarıyla izdivaca mümkün değil razı olamazdınız. Mutlaka kendi bahtiyarlığınızı benim bahtiyarlığında arardınız.

– Bahtiyarlık mı? Bu sözü nasıl söyleyebildiniz? Siz dahi beni zerre kadar seviyorsanız bahtiyarlığımın sizin clinizde hasıl olacağını temin edebilir misiniz?

– Sizi zerre kadar seviyorsam mı? Buna şüphe etmek kabil midir? Pekâlâ! Bunu da size şununla ispat edeyim ki işte sizi kendi hâl-i iflasına teşrik etmekten ben de korkuyorum. Zira ben müflisim. Evet! Çaresi bulunamayacak derecelerde mahvolmuş gitmişim.

Bu sözleri söylerken gözleri çeşmhaneleri¹⁴ içinde öyle bir parlayarak cevelan ediyorlardı ki biçare delikanlının ye's-i kat'i ve küllisine¹⁵ kadar delalet ediyorlardı. Hâlâ bu kadar safvet-i merdane ile ahvalini itiraf edip durmasına Emily dahi hayran kalarak binaenaleyh kusurlarını afvediveririm diye korktuğundan, her hâlde şu mülakatı kısa kesmek ihtiyacını tekrar hisseyledi. Dedi ki:

– Neticesi ikimizi de makhur¹⁶ etmekten başka bir şeye müncer olamayacağı derkâr bulunan şu mülakatı nafîle yere uzatıp götürmeyelim Valancourt! Adiyö!

Valancourt çıldırmış gibi bir hâle geldi. Kızın eteklerine sarılırcasına bir niyet-i meyasane ile dedi ki:

– Hayır! Beni bu hâlde bırakıp gitmeyeceksiniz. Böyle bir felakete tahammül edebilecek kadar aklımı başıma almayınca ayrılamazsınız. Merhamet ediniz, merhamet!

Valancourt'un gözlerindeki ateşten Emily ziyadesiyle korktu. Gayet müsterhimane bir eda ve seda ile dedi ki:

– Siz dahi itiraf eylediniz ki birbirimizden ayrılmalıyız. Eğer

¹³ igzab (et-): öfkelen-dirmek

ümitsizlik

¹⁴ çeşmhane: göz yuvası

¹⁶ makhur (et-): kahretmek

¹⁵ ye's-i kat'i ve külli: kesin ve tam

beni hâlâ sevdiğinizi bana ispat etmek isterseniz bu itirafınızda sebat etmelisiniz.

– Asla! Asla! Bu itirafı eylediğim zaman aklım başımda değilmiş. Size yalnız hatalarımı itiraf eyledim ya! Bu kâfidir. Bizim aramızdaki sedd-i sedid¹⁷ yalnız Kont'tur. Evet odur. Hem yemin ederim ki benim mesudiyetime hayluleti daha çok zaman devam edemeyecektir.

– Zavallı çılgın! Asıl işte şimdi aklınız başınızda olmayarak söz söylüyorsunuz. Kont sizin düşmanınız değildir. Benim dostumdur. Yalnız benim dostum olması bile sizin de dostunuz olduğunu ispata kâfidir.

– Sizin dostunuz mu? Ne zamandan beri dostunuz oldu ki size böyle beni derhal terkettirebiliyor? Size Mösyö Du Pont'u benim yerime tercih ettiren adam mı benim dostum olacak? Herif sizi İtalya'dan buraya getirirken gönlünüzü benden çevirmiş. Ah sizi istintak¹⁸ etmeye hakkım yok ki!... Serbestsiniz. Fail-i muhtarsınız. Lakin o rakip dahi kendi saadetinin çok zaman zevkini süremeyecektir.

Valancourt'un böyle gittikçe gazabını arttırmasından bizar olan Emily daha halimane¹⁹ ve istirhamkârane bir surette dedi ki:

– Allah aşkına hiddeti bırakınız da biraz daha akılane düşününüz. Mösyö Du Pont sizin rakibiniz değildir. Kont dahi onun hamisi değildir. Sizin düşmanınız yalnız yine siz kendinizsiniz. Ah işte her hâliniz gösteriyor ki siz artık benim evvelce sevdiğim Valancourt değilsiniz.

Valancourt iki dirseğini masaya dayatarak beti benzi kül kesilmiş olduğu hâlde bir hayli düşündü. Emily dahi hiç söz söylemiyordu. Nihayet iki yumrukları ile başına vurarak hakikaten kendisinden bihaber bir mecnun tavrıyla dedi ki:

– Vah biçare vah! Kendimi bırakıp da başkalarını itham etmeye çalışıyorum. O melun Paris'e niçin gittim? Niçin beni ebediyen müstenfir²⁰ ve mahkûm edecek o ma'yub ve rezilane zevk ve sefalara daldım. Emily'nin hakkı vardır.

¹⁷ sedd-i sedid : yıkılmayacak kadar sağlam set

¹⁹ halimane: yumuşak

²⁰ müstenfir (et-): nefret ettirmek

¹⁸ istintak (it-): sorgulamak

Bu sözleri söyledikten sonra Valancourt artık ye's-i kat'inin mucip olduğu rahat ve metanet-ikalb ile Emily'ye döndü. Kızcağızı kehrüba gibi sararmış görünce kendisinden ziyade ona acıyarak dedi ki:

– Sizi işkencede daha ziyade devam etmeyeceğim Emily. Fakat ayrılıp gitmezden evvel tahammül ediniz de şunu dahi söyleyeyim ki bundan sonra dahi hâlim ne olursa olsun, ne kadar belalar çekeceksem çekeyim, yine sizi sevmekte devamdan geri durmayacağım. Hem de gayet safiyane seveceğim. İşte son sözüm budur. Sizi ebediyen görmemek üzere veda ediyorum.

Sözün sonlarında sedası bütün bütün tıkanıp gözyaşları dahi biçareyi boğmak derecelerine getirmişlerdi, bacaklarında derman kalmadığı cihetle bir sandalye üzerine yıkıldı. Emily ne oradan çıkabiliyordu ne adiyö diyebiliyordu. Delikanlının bütün kabahatleri sanki kendi nazarında mahvolmuşlar gibi bir hâlde bulunuyordu. Valancourt hakkında artık kalbinde merhamet ve şefkattan başka bir şey hissetmiyordu

Valancourt sandalyesi üzerinde biraz dermanını topladıktan sonra dedi ki:

– Ben bedbaht bir adamım. Ama artık alçak bir adam olmayacağım. Hodkâmane²¹ bir sevdamla sizi karar-ı kat'inizden vazgeçirmeye çalışmayacağım. Sizdeki alakamı geriye alacaksam da hiç olmazsa sizi bu fedakârlığım ile bahtiyar etmiş olacağımı düşünerek müteselli olacağım. Hakikat, artık hem benim için hiçbir fedakârlık ihtiyar olunmasına layık değilim. Eğer azminizde kuvvet-i kat'ie olmasaydı, ben sizi kendi pençemden kolaylıkla ıtlak²² edemeyecektim.

Burada Valancourt biraz sükût eyledi. Emily gözyaşlarını bir türlü dindiremiyordu. Az kalmıştı ki:

– Ah işte bu munsifane²³ sözleriniz bana bir zamanki sevdiğim Valancourt'u gösteriyorlar, desin de delikanlının her fenalığını affediversin. Fakat kahramancasına bir metanetle bu sözleri söyleme-

²¹ hodkâmane: bencilce

²³ munsifane: insaflica

²² ıtlak: (et-): bırakmak

yebildi. Sabretti. Hatta odadan çıkmak için yerinden bile kalkabildi. O zaman Valancourt dahi son gayretini toplayarak:

– Bu müthiş dakikalar badema aklımı başıma almaya beni icbar edeceklerdir. Bundan sonra ne kadar şeytanlar etrafımı alsalar hiçbirisini dinlemeyeceğim. Nefs-i leime²⁴ artık beni kendisine mağlup edemeyecektir. Sizin tarafınızdan matrudiyet²⁵ acısı her ilka-yı vesvâs²⁶ galebe edecektir. Bu gözlerinizden akan yaşlar benden seyyiatı²⁷ yıkayıp ruhuma kuvvet vereceklerdir. İşte bundan sonraki azmim budur Emily'im! dedi ve şu sözleri Emily'yi dahi müsterih eyleyerek şu cevapları verdirdi:

– Şurada ebediyen yekdiğerimizden müfarakat eyliyoruz. Fakat eğer bahtiyar olduğumu arzu eyliyorsanız biliniz ki kendi kendinizle akd-i musalaha etmenizden, kendi kendiniz aleyhinde adavet²⁸ etmemeye muktedir olmanızdan, yani bu dediğiniz gibi aklınızı başınıza alıp salah-ı hâle avdetinizden ziyade beni bahtiyar edecek hiçbir şey olamaz.

Valancourt kızın elini alıp adiyö demek istediye de boğulurcasına ağlamaktan bu sözü söyleyemedi. Birkaç saniye sonra bu müthiş kelimeyi Emily tekellüm edebildi. Dedi ki:

– Adiyö Valancourt! Çalışınız ki bahtiyar olasınız!

Hâlâ Valancourt'un elinde bulunan kendi elini çekmek istediye de Valancourt bırakmadı. O güzel eli gözyaşlarıyla ıska²⁹ eyliyordu. O zaman Emily dahi boğulurcasına muhtaribane bir seda ile:

– Şu elim dakikaları neden daha ziyade temdid³⁰ eyliyoruz? İkimizin de işkencemizi arttırıyoruz, demesiyle Valancourt dahi:

– Evet! Pek müthiş bir işkence! diyerek Emily'nin elini bıraktı, yine iskemlesi üzerine düştü. Bir hayli dakikalar daha bu suretle geçtiler. Nihayet Valancourt daha metin bir tavır peyda ederek:

– Adiyö Emily! Hayalimde badema sizden başka hiçbir şey bulun-

²⁴ nefis-i leime: alçak, lanetli nefis

²⁵ matrudiyet: kovulma

²⁶ ilka-yı vesvâs: müvesvis, vesveseye sürükleyen fitne

²⁷ seyyiat: kötülükler; çirkinlikler

²⁸ adavet: düşmanlık

²⁹ ıska (eyle-): sulamak; ıslatmak

³⁰ temdid (eyle-): uzatmak

mayacaktır. Evet daima hayalimde olacaksınız. Siz dahi beni düşündükçe hürmetle olmazsa bile merhametle düşününüz. Sizensiz, sizin sevdanızdan mahrum olarak benim için dünyanın ne ehemmiyeti kalır? Fakat işte yine sözü uzatıyorum, adiyö! dedi ve kemal-i safvetle kızın elini öperek bir daha güzel yüzüne baktıktan sonra çıktı gitti.

Valancourt'un bıraktığı yerde kalan Emily'nin nefes alacak kudreti kalmamıştı. Valancourt'un ayaklarının patırtısını dinliyordu. Uzaklaştıkça bunlar dahi kayboluyorlardı. Bahçede kahkahalarla gülmeye başlayan Kontes'in sedası Emily'yi bu hâlden bidar³¹ eyledi. Hemen odasına koşup kapanarak orada bol bol ağlamaya fırsat buldu.

³¹ bidar (eyle-): uyandırmak

36 CENAZENİN ODASI

Biraz da Montoni'ye bakalım. Emily'nin firarından sonra bu zalimin ne kadar hiddetlenmiş olduğu bilinmeyecek, anlaşılmayacak bir şey değildir. Ancak bu hiddetlere, gazaplara az zaman içinde gayet mühim birtakım mesail¹ peyrev² oldular.

Bu müstebit herifin tahakkümü ve etrafa tasallutu o kadar artmıştı ki o zamanlar ekser-i azası tüccar takımından olan Venedik Senatosu cebrin, itisafın bu derecesine artık tahammül edemeyerek Udolf üzerine mikdar-ı vâfi³ asker göndermişlerdi. Bu askerin kumandanı öyle açıktan açığa hücumlarla adam kırdırmaktansa etraf ve civarda postalar tutup yerleştiğinden ve şatodaki kondütiyeriler ile de el altından muhabereye giriştiğinden tamam bu tertibatını yoluna koyduktan sonra hisar içindeki müttefiklerinin yardımıyla vehleten bir baskın icra ettirmiş ve bir taraftan hâlâ Montoni'ye sadık kalan efradın koğuşları içinde silahlarını toplattırdığı hâlde, diğer taraftan asıl Montoni ile rüesa-yı rüfekasını⁴ tevkif ettirivermişti. Bu rüfeka meyanında asıl Orsino ahz u girift⁵ olunmuştur ki, bir Venedikli asilzadeyi idam ettirmiş olmasından dolayı, Montoni'nin nezdine Udolf Hisarı'na iltica ve ihtifa⁶ eylemiş olduğu malumdur.

¹ mesail: meseleler

² peyrev (ol-): ardından gelmek

³ mikdar-ı vâfi: yeterli sayıda

⁴ rüesa-yı rüfeka: reis yoldaşlar

⁵ ahz u girift (olun-): yakalanıp tutuklanmak

⁶ ihtifa (eyle-): saklanmak

Orsino'nun Udolf'da muhtefi olduğunu haber veren de Kont Morano olmuştur. Venedik Senatosu'nun Orsino'yu ahz u girift hususundaki arzusu o kadar büyüktü ki asker sevkinden asıl maksat dahi bu olup, hele merkumun ahz u giriftinden dolayı senatörlerin memnuniyetleri o kadar ziyade olmuştur ki şu ihbarına mükâfaten Morano dahi mahbusiyetten azat edilmiştir.

İtalya'da bu vukuatın gûzar eylediği esnada Emily, Languedoc'ta bulunup fakat Montoni'nin inkıraz ve mahvı pek suhulet ve süratle icra olunmuş bulunduğundan keyfiyet dillerde destan olmadı. Mağlubiyetin şöhreti uzak yerlere kadar varamadı. Binaenaleyh Emily bundan hiçbir haber alamadı. Zaten zavallı Emily'de artık Montoni meselesine ehemmiyet verebilecek hâl mi kalmış? Valancourt ile bi'l-mecburiye müfarakatı kızcağıza o kadar tesir eylemiştir ki ihtiyar Dorothee'nin vaat eylediği o mühim hikâyeyi bile kadına söyletirmek meselesi de hatırına gelmiyordu. Nihayet bunu Dorothee kendisi ihtara mecbur olarak bir akşam Emily'nin odası kapısını vurdu, dedi ki:

– Ah Matmazel buraya gelirken zavallı müteveffiy Markiz'in vefat eylediği odanın kapısı önünden geçtim. Her taraf o kadar sakin ve sâkit idiler ki Markiz'i hemen şöylece karşımda görüyorum zanneyledim. Âdeta cenaze yatağındaki hâliyle!...

Hikâye Emily'nin dahi hatırına gelerek kocakarıyı otturttu. Dorothee hikâyeye başlayıp dedi ki:

– Müteveffa Madam la Markiz bu şatoya ilk geleli hemen işte yirmi sene oluyor. Hemen siz yaşta olup evvelce dahi demiş olduğum veçhile size bir de müşabehet-i tammesi⁷ vardı. Zahir-i hâlde⁸ her ne kadar pek şetaretili görünmeye gayret eyliyor idiyse de ben görüyor, anlıyordum ki kalben mesut ve bahtiyar değildi. Bir kere odasında ağlarken giriverdim. Niçin ağladığını sorabilir miyim? Fakat zaten işi anlamış gibiydim. Babası Marki'ye varması için icbar etmiş. Zira Marki'nin servet ü sâ mânına nihayet yoktu. Başka bir senyör varmış ki Markiz onu ve o da Markiz'i çıldırasıya severmiş. Şüphem kalmadı

⁷ müşabehet-i tamme: tam benzerlik ⁸ zahir-i hâl: görünüş

ki Markiz'in yeis ve kederi bu sevdiği adama varamadığı içindi. Biraz sonra kocası Marki dahi Madam'a gayet soğuk muamele ve sert surat göstermeye başladı. Zannederim ki kıskançlığı için böyle ediyordu. Ama hakkı yoktu. Vakıa hanıma cihan âşık idiye de kendisi pek afif⁹ olduğundan hakkında zerre kadar şüphe olamazdı. O zaman şatoya gelen genç senyörler meyanında hele bir tanesi vardı ki Hak Taala onu yalnız Madam için yaratmış olmak derecesinde güzel, halim, sabırlı, şeci bir adamdı. Dikkat eyledim ki bu senyör ne zaman Madam'ın yanında bulunursa Madam derin derin düşünür ve kocası da her zamankinden daha şiddetli olur. Kimse bana bir şey söylemediyse de kaviyen zannederim ki Madam'ın sevdiği hâlde varamadığı zat dahi oydu. Daha sonraları kocası, Markiz'in kimseyle görüşmesine ruhsat vermez oldu. Markiz yapyalnız yaşıyordu. Hizmetinde yalnız ben bulduğumdan, ne kadar işkenceler çektiğini görüyordum. Bir sene sonra Madam hastalandı. Evvela kederden zanneyledim. Hayır! Pek korkarım ki daha müthiş başka sebepler...

Emily yalnız hikâyenin burasında söze karıştı. Dedi ki:

– Daha müthiş mi?

– Pek acayip şeyler oldu Matmazel! Bakınız neler oldu. Marki hazretleri...

Emily heyecanla kocakarının sesini kesti. Dedi ki:

– Sus Dorothee! O işittiğim nedir?

İkisi de susup etrafı dinlediler. Tatlı bir seda işitildi. Emily dedi ki:

– Ben bu sedayı bundan evvel dahi işitmiştim.

Vakıa işittiği şey pederinin vefatı gecesi işitilen müzika ve nağmelerdi. Dorothee dedi ki:

– Na işte bu müzikayı dahi Madam'ın vefatından biraz sonra işitmeye başladık. Hatta ben şüphe etmemeye başladım ki bu müzika zavallı Markiz'in ruhu tarafından icra olunuyor. Zira o zamandan beri bu müzika vakit vakit hep işitilir oldu kaldı. Şu günlerde bir iki aydır işitilmez olmuştu. İşte yine başladı.

⁹ afif: iffetli; namuslu

– Bunu kimin icra eylediğini şimdiye kadar keşfedememiş olmaları gariptir.

– Ah Matmazel, eğer tabii bir insan olsaydı şimdiye kadar bin defa görürler, anlarlardı. Fakat bilirsiniz ki ervah istedikleri şekle girebilirler. Şimdi burada bulunurlar, bir an sonra dünyanın öbür ucunda!

– Bu zevzeklikleri bırakınız da hikâyede devam ediniz. Ne diyordunuz, Marki hazretleri... diyordunuz.

– Marki hazretleri daha tünd,¹⁰ daha sükûti görünmeye başladı. Madam dahi günden güne fenalaşıyordu. Bir gece bana rica eyledi ki kocasını çağırayım diye! Kendisine tevdi edecek bazı esrar-ı mühimmesi varmış. Marki geldiği ve karısını o kadar fena gördüğü zaman pek mükedder oldu. Kendilerini yalnız bırakmak için ben dışarıya çıktım. Biraz sonra Madam'ın çığlıkları üzerine koşup geldiğimde baktım ki ağzı köpürerek ve rengi simsiyah olarak âdeta can çekişiyor. Marki çabuk bir hekim celbi için atlı gönderdi. Karısı hakkında birdenbire o kadar şefkatli oldu ki türlü teselliler, ümitler veriyordu. Besbelli o zamana kadar ettiği şüphelerin asılsız olduklarını anlamış olmalıdır. Madam bayıldı. Mösyöyü odadan çıkardık. O zaman doğruca kendi odasına gidip yüz üstü yatağına düşerek hüngür hüngür ağlamaya başladı. O dakikalarda dahi zavallı Madam benim kollarım arasında son nefesini teneffüs eyledi ki melek gibi masum olup çocuk gibi kolayca can verdi.

Dorothee burada durup ağlamaya başladı. Onun safveti Emily'ye de tesir ederek o da ağlamaya başladı. Biraz sonra Dorothee hikâyenin alt tarafını da söylemek için davrandı. Dedi ki:

– Hekim geldiği zaman cenazeyi simsiyah görünce şaştı. Herkesi odadan çıkarıp yalnız beni alıkoyarak Markiz'in hastalığı hakkında bana birtakım korkunç şeyler sordu. Ne yer ne içerdi diye soruyordu. Zehir mehir lakırdıları bile oldu... Ben cevap veriyor idiysem de verdiğim cevaplara kani olmayarak başını sallıyordu. Görüyordum ki zihni asıl başka şeylerle meşgul olarak bir türlü zihnini şüpheler-

¹⁰ tünd: sert, asık yüzü

den kurtaramıyor. Hekimin şüphelerini ben de anlıyor idiysem de anlamamazlığa geliyordum. Bu işin içindeki esrarı kocamdan başka hiçbir kimseye söylemedim. Kocam da söylememek için bana katiyen emirler verdi. Zevcesinin vefatını Marki haber aldığı zaman, odasına kapanıp hekimden başka hiçbir kimseyi görmek istemedi. Bir saat kadar görüştüler. Marki'nin bu zamanki kederi kadar ömrümde hiçbir kimseyi kederli görmedim. Bazı kere çılgınlık hâlleri bile görölüyordu. Badema alayı ile Fransa'nın şimal taraflarına giderek orada da vefat etmekle bir daha ne buralara geldi ve ne de şu şatonun garp tarafında na-tamam kalan daireleri ikmal ettirebildi. İşte Matmazel hikâye bundan ibarettir. Tahattur ediniz ki buna dair kimseye bir harf söylemeyeceğinizi bana vaat etmiştiniz.

– Emin olunuz. Bana hikâye eylediğiniz bu mesele ümidinizden ziyade bence mühimdir. Yalnız Madam için en layık koca olacağını haber verdiğiniz zatın ismini de öğrenmek isterdim.

Dorothee bu ismi de biliyorsa da ifşası pek büyük fenalıklara sebep olacağı için mümkün değil söylemedi. Yalnız Emily'nin Markiz'e müşabeheti meselesine tekrar gelerek dedi ki:

– Markiz'in bir başka resmi daha vardır. Kapalı kalan odaların birisindedir. Gelin olmazdan evvel yapılmış resmi olduğu için sizdeki minyatürden ziyade size müşabihdir.

Emily bu resmi dahi görmek için büyük bir arzu gösterdi. Dorothee kimsenin girmedığı bu dairelere yabancı girmesini Madam'ın ruhu için hürmetsizlik addeyleyse de Emily zaten Kont'un birkaç güne kadar oraları açtırıp tamirat icra ettireceğini ihtar eylemesi üzerine Dorothee:

– Öyleyse yarın akşam sizi alır da götürürüm, vaadini vermeye mecbur oldu.

Vakıa bu vaadi icrada dahi tehhür etmedi, anahtarlarıyla beraber gelerek cenazenin odası eski şatonun şimal cihetinde bulunmasıyla oraya varmak için büyük merdivenden avluya inmek ve tek mil avluyu geçtikten sonra karşı taraftaki büyük merdivenden tekrar çıkmak lazım geliyordu. Avludan geçip tamam ikinci merdiveni

çıkarlarken Dorothee gayet ürkeklik gösteriyordu. Sebebini soran Emily'ye bir şey dememek istiyor idiye de o gayret-i ketumanesiyle¹¹ gösteriyordu ki bu şatoda dahi birtakım ervah-ı gaibenin istilasından havf olunmaktadır. Fakat Emily artık öyle şeylerden korkmamaya karar vermişti. Zira Udolf Şatosu'nda bu misilli ahval-i acibenin esrarını da Du Pont'dan öğrenmişti.

Bir uzun koridordan geçerek bir büyük kapının önünde durdular. Dorothee elindeki anahtarları soktuysa da nice yıllardan beri işlememiş olan anahtarı bir türlü çeviremedi. Emily dahi yardım ederek güç hâl ile kapıyı açtılar, vâsi bir odaya girdiler. Dorothee...

– Ah bu eşikten son geçişim zavallı Markiz'in naaşını teşyi içindi, diye teellüm âsarı göstermeye başladı.

Bu odanın derunundaki döşemeler ve sair ziynetler bir zamanın servet ve kudretine delalet eyledikleri gibi ondan sonra birbiri içinden geçilir daha birçok odalara girdiler çıktılar ki cümlesi de bu hâldeydiler. Fakat Dorothee gittikçe cesaretini kaybeyliyordu. Nihayet yere oturarak dedi ki:

– Şurada biraz oturmalıyım Matmazel! Zira dermanım kalmadı. İşte Markiz'in öldüğü odanın da kapısına geldik.

Oturdukları azîm koltukları eliyle yoklayan Dorothee:

– Oh bunlar ne kadar solmuşlar. Bir zaman ne parlak şeylerdi, Bana daha dün gibi geliyor, diyordu. Emily bir heyecan hâliyle:

– Sus Dorothee! İçeride bir gürültü olduğunu işittin mi, dedi.

Vakıa içeride bir ses işitiliyor gibi olduysa da daha dikkatli kulak verdiklerinde bir şey işitmediler. Dorothee yine döşemeleri anlatmaya başladı. Bunlar Paris'ten ve şu büyük endam aynaları dahi memalik-i ecnebiyeden¹² gelirlermiş.

Nihayet dinlenip cesaretlerini de topladıktan sonra asıl cenaze odasının kapısını açtılar. Dorothee bunca yâdlarla memlu¹³ olan şu odaya girer girmez yine dermanını kaybederek bir tarafa oturuverdi. Vakıa güya oda Markiz'in dün içinden çıkmış olduğu hâldeydi. Yer-

¹¹ gayret-i ketumane: saklama gayreti

leketler

¹² memalik-i ecnebiye: yabancı mem-

¹³ memlu: dolu

de bir çift siyah atlas terlik bulunup şurada burada eldivenler, yüz duvakları [ve]saire dahi görölüyorlardı. Derununda Markiz'in vefat etmiş olduğu yatak dahi şöylece önlerinde duruyordu ki ilk hâlerinden farkı, üzerine azîm bir siyah örtü örtülmüş olmasından ibaret olup Dorothee bu örtünün tabut üzerine dahi örtülmüş olduğunu haber verdi. Hatta tüyleri ürperircesine bir hareketle dedi ki:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Hâlâ Markiz'i yatağı içinde yatıyor zannediyorum.

Badehu Emily lambayı eline alarak yatağı temaşaya başladı. Dorothee işte Madam'ın şu tarafa yatmış olduğunu ve kendisinin bu tarafta bulunduğunu hikâye ederken Emily dahi halası Madam Montoni'nin vefatını tahatturla derununda bir havf, bir sıkıntı hisseyliyordu. Bir de Emily bu aralık yatağın ağır kadifeden mamul olan siyah örtüsünün kımıldandığını apaşikâr görmesin mi? Havfından buz gibi donmuş olduğu hâlde Dorothee'nin de kolundan tutup ona dahi gösterdi. O dahi gördü ki örtü kâh yukarıya kabarmak kâh aşağıya inmek suretiyle hareket ediyor.

Emily hemen kaçmak istedi. Fakat Dorothee hem korktuğu hâlde hem de bu hareketin ne olduğunu anlamak merakına düştü. Emily'ye:

– Bir şey değil Matmazel! Burada kim olacak! Rüzgârdır. Yirmi yıldır insan girmeyen odaya kim girecek? Bakınız rüzgâr lambayı da kımılatıyor! diye cesaret veriyordu. Emily havfından mahcup kalarak örtünün filvaki rüzgârdan mı sallandığını daha güzel fark için yatağa daha ziyade sokuldu. Bir de bu aralık kadife örtü daha ziyade hareket ederek bir ucu da açılmasın mı? Aman yarabbi! O açılan taraftan da bir insan yüzü görölmesin mi?... Âdeta bir insan!

İkisi de bir çığlık koparıp bacaklarındaki kuvvetin müsaadesi derecesinde bir süratle firar eylediler. Bütün kapıları da açık bırakmışlardı. Esna-yı firarlarında Dorothee derununda iki hizmetçi kadın yattığını bildiği bir odanın önüne gelince, hemen kapıyı açıp oda içine âdeta baygın olduğu hâlde can attı. Emily dahi Dorothee'den daha iyi bir hâlde olmayıp ağzından bazı lakırdılar dahi çıkardı ki sebeb-i

havflarını herkese anlatabilirdi. Sonra Emily işi şakaya bozduğu gibi, Dorothee dahi akıllı başına geldiği zaman, hizmetçileri korkutmamak için hiçbir şey olmadığını temine başladıysa da hizmetçiler inanmadılar. Böyle korkunç bir taraftaki odada sabahlayamayacaklarını beyan ile sabaha kadar hiç uyumamaya karar verdiler.

Dorothee Emily'yi kendi odasına kadar sevk eyledi. Orada şu gördükleri acibeyi tevil¹⁴ için birçok düşündüler, söyleştilerse de buna hiçbir tevil bulamadılar. Bu hâl artık Udolf Hisarı'ndaki garibe de benzemiyor ki Emily müteselli olabilsin. Nihayet hakikaten bunun fevkattabia bir şey olduğunu ve şayet bu iş içinde dahi bazı esrar varsa, onu ancak zaman halledebileceğini düşünerek Emily müteselli ve müsterih oldu.

Lakin mahut dairenin dış büyük kapısı açık kalmıştı. Oranın muhafazası, mesuliyeti dahi yalnız Dorothee'ye aitti. Emily merdiven başına kadar kendisiyle beraber gidebileceğini vaat edince, onun öte tarafına kadar da Dorothee kendisi gitmeyi göze kestirerek tek mesuliyet-i havf maddesinden kurtulmak için iki kadın tekrar yola revan oldular. Emily merdiven başında durduğu hâlde Dorothee bir kuş gibi gidip dış kapıyı kilitleyerek geldi ve şu işi kimseye söylememek kararıyla ikisi de odalarına çekildiler, yattılar.

¹⁴ tevil: yorumlama; açıklama

37
YAKAZAN¹

Emily ile Dorothee'nin ketm-i esrar için verdikleri kararın hiçbir faydası olmadı. Dün geceki ahval-i hevl-nâk² ertesi gün şato uşakları meyanında şâyi olarak birkaç gün zarfında iş bir hâle geldi ki gece taamından sonra koğuştaki uşaklar içtima eyledikleri zaman şato içinde ne gibi gürültüler işitildiğine dair bilenler de bilmeyenler de, işitenler de işitmeyenler de birçok havadis vermeye başladılar. Hatta bu havadisten maada iş filan yerde filan vakit şöyle bir harika görülmüş olduğu mertebelerine kadar bile varıp bu hâlde Annette'in hikâyeleri cümleye galebe eyliyordu. Udolf Şatosu'nda gördüğü, işittiği şeylerden maada birçok garaib dahi kendi hülyasından uydurarak hikâye eyliyor ve müstemillerini³ kemal-i havf u hirasla⁴ beraber yine bu hikâyelere hayran bırakıyordu. Annette Udolf Şatosu'ndan kaybolan mahut Sinyora Laurentini'yi bile unutmadı. Onu da hikâye eyledi. Lakin uşakların, hizmetkârların korkuları artık bir dereceyi buldu ki bir kapı gıcırdayacak olsa herkesin ödü kopuyor ve kimse gözlerini kaldırıp bir tarafa dikkatle bakamıyor, hele geceleri yalnız hiçbirisi bir adım atamıyordu.

Uşakların bu hâli Kont'a kadar ihbar olunarak Kont badema cin ve peri hikâyelerini kimsenin kâle almaması için evamir-i kat'iyeye

¹ yakazan: uyanık kimse

² ahval-i hevl-nâk: korkunç, korkulu durumlar

³ müstemi: dinleyici

⁴ kemal-i havf u hiras: aşırı derecede korku

ilan eylediyse de hiçbir tesiri olabilmek şöyle dursun uşaklardan, hizmetçi kızlardan bazıları badema burada oturamayacaklarından bahisle hesaplarını istemeye de başladılar. Kontes zaten bu şatodan hoşlanmadığı için şu havf-ı umumi onun ne kadar işine yarayacağını ve bu hâlin de Kont'u ne kadar dilgir⁵ edeceğini tafsile hacet yoktur.

Bu sırada şatoya bir hayli misafirler gelerek bu havf-ı umumiye biraz tadil eylediler. Onlar meyanında Baron de Saint Foix (Fova) ile oğlu dahi vardı ki bu güzel ve edib delikanlı Paris'te Matmazel Blanche ile görüşerek hatta tezvicine bile talip çıkmıştı. Bu kibar misafirlerin dahi inzimamından sonra şatoya bir şenlik, bir âlâlık geldi ki Kontes'in bile yüzü gülmeye başladı. Ormandaki mahut köşke sık sık gidilir ve geceleri hava müsait oldukça orada taam dahi edilir oldu. Her akşam bir suvare yapılp ekserisinde müzika ve teganni ve bazılarında da raks ile müsamereye nihayet veriliyordu.

Fakat Emily bu kadar kalabalıktan hazzedemediği cihetle ekser-i zamanını kendi odasında geçirip ormana çıkacağı zaman dahi yalnız çıkıyor ve bir büyük ağaç kütüğünden yapılmış olan tabii bir peyke üzerine çıkarak Valancourt'u düşünüyordu. Valancourt'un da bu kütük üzerine oturarak elbette kendisini düşünmüş olduğunu tahattur eyledikçe biraz mahzuz oluyordu.

Bir akşam yine bu mahalde oturarak hülyalarına dalmış gitmişti. Akşam olmuş, gece hulul etmiş, ay her tarafı tenvire başlamış olduğu hâlde Emily'nin kendisinden haberi yoktu. Bir de uzaktan uzağa mahut acip ve garib müzika ve nağmelerinin işitmeye başlaması Emily'yi gafletten bidar⁶ eyledi. Etrafa kulak verdikte hakikaten o müzika olduğuna şüphesi kalmadı. Hatta müzika gittikçe kendisine takarrüb dahi ediyordu. Pek ziyade yaklaştıktan sonra ses seda kesildi. Emily kendisine pek karib bir yerden bir hayalin geçmiş olduğunu gördü, anladıysa da, hayal o kadar seri geçti ki, insan mıdır başka bir mahluk mudur fark edemedi. O zaman korkarak bir daha şu mahuf yerlerde böyle geç vakitlere kadar kalmamak azm-i kavisiyle hemen odasına kadar kaçtı geldi.

⁵ dilgir (et-): üzmek

⁶ bidar (eyle-): uyandırmak

Emily odasında birçok vakit daha oturarak nihayet biraz istirahat için yatağa girmeye davrandıkta dışarıda uşakların müthiş bir şamatası sem'-i dehşetini celbeyledi. Bunlar arasında birçok dahi hizmetçi kızların sedaları bulunup bir de Annette kemal-i havfla kendi odasına gelerek bir miktar su aldığı sırada, Emily gürültünün sebebini sual eyledikte Annette haber verdi ki hizmetçi kızların birisi ikinci katta apaşikâre bir hayal görerek bu hayal mahut cenaze odasının kapısına kadar gidip orada kaybolmuştu. Bu hâl dahi uşakların, hizmetçilerin evvelki havflarına munzam olarak bu defa daha ziyade mutlaka hesaplarının kesilmesini istidaya kıyam edince Kont her ne kadar bu gibi zünun-ı batılanın korkmaya değil gülmeye bile değer olmadığını temine çalıştıysa da, korkanları temine hiçbir faydası olamadı. Bir de bizim koca Ludovico ortaya çıkarak sair arkadaşlarını temin için birçok sözler söyledikten sonra:

– İsterseniz ben cenaze odasında bir gece yapayalnız sabaha kadar kalırım!, demesin mi? Herkes deli mi olmuş diye Ludovico'nun yüzüne baktılar. Ludovico sözünde devam eyliyordu. Kont şu delikanlının cesaretinden memnun olarak:

– Hakikaten sen bir cesur çocuk imişsin. Eğer şu cesareti icra edersen mükâfatsız kalmayacağından emin ol, dediyse de Ludovico mükâfat filan arzusunda da bulunmayıp hakikat-i hâlde hayal mayal denilen şeylerin hiç aslı faslı olmadığını ve şayet bu işin içinde bir insan parmağı, bir düşman şerri varsa, onun terbiyesini vermek için kendisine silah verilmesini rica eyledi.

Kont:

– Canım cinlere, şeytanlara, perilere, vampirlere silah kâr etmez! diye istihzaya başladıysa da Ludovico davasında, talebinde ısrar ederek Kont dahi muvafakatla dedi ki:

– Pekâlâ! Sana bir âlâ kılıçtan maada bir de mükemmel gece taamı var. Öteki korkaklar bari bu gecelik olsun sabreylesinler de yarın gitmek isteyenlerin hesaplarına bakarız. Artık bu gece periler onlar üzerine hücum edecekler değil a! Çünkü sen onlara meydan okuyorsun. Hep senin üzerine hücum edecekler.

Akşam oldukça bütün misafirler dahi hazır oldukları hâlde Do-

rothee mahut cenaze dairesinin anahtarını Ludovico'ya verdi ve cümlesi beraber olarak o tarafa teveccüh eylediler. En önde Kont ve oğlu Henri ile Ludovico gidiyorlardı. Onların arkaları sırada dahi herkes cesaretine göre yürüyerek en korkaklar en geriden geliyorlardı.

Tamam dairenin ilk kapısına anahtar sokularak açıldığı zaman uşaklardan birisi sanki oda içinde bir şey görünmüş gibi tersine persine bir hareket edince arkada duran halkın kâffesine bir havf gelerek cümlesi birbirini çiğnercesine merdivene doğru firar eylemişlerdi. Kont bunlara kahkahalarla gülüp cümlesini tekdir eyledi ve oğlu ve Ludovico ile kapıdan girerek ta geçen gece Dorothee ve Emily'nin birer koltuk sandalyesi üzerine oturup dinlenmiş oldukları salona kadar yürüdüler.

Kont gayet cesim bir Venedik aynası önünde durdu ki o zamanlar henüz Fransa'da bu aynalardan imal olunmadığı cihetle en büyük saraylarda ancak bulunabilen nevadir-i nefaisten⁷ addolunurlardı. Bu aynalar şu salonda ne parlak cemiyetleri, ne güzel kadınları, ne yiğit erkekleri aksettirmiş olduklarını tahattur eyleyen Kont de Villefort oğlu Henri'ye teveccüh-i hitab ederek dedi ki:

– Benim son gördüğüm zamandan beri buraları ne kadar değişmişler! O zamanlar ben de gençtim. Markiz ise tamam cemalinin mertebe-i kemalindeydi. Daha ne kadar erkek kadın insanların buralarda içtimalarını gördüm ki şimdi onların hiçbirisi dünyada kalmamışlardır. Şu tarafta çalgı takımı durup bu tarafta dahi kadril murabbaları teşkil olunurdu. Sabahlara kadar şatonun içinde müzikalar tanin-endaz⁸ olarak rakslar icra olunurdu. Şimdiyse benim şu zayıf sedalarımın başka hiçbir şey tanin-endaz olmuyor. Evet oğlum o zaman ben de senin şimdiki hâlin gibi gençtim. Ben de geçeceğim, sen de benim gibi olacaksın. Nihayet sen de kalmayacaksın. Yerlerimize başkaları gelecek. Hak Taala hazretlerinin kıdemine,⁹ bekasına mukabil her şey fanidir. Neyse bu müessir sözlerle hatırlarınızı muğber¹⁰ etmeyeyim. İlerleyelim.

⁷ nevadir-i nefais: az bulunan güzel eserler

⁸ tanin-endaz: çınlamak; duyulmak

⁹ kıdem: başlangıcı olmayacak kadar eskilik

¹⁰ muğber (et-): incitmek; üzmek

Biraz daha ilerleyip cenaze odasına vasıl oldular. Oraya kadar kendileriyle beraber hiçbir kimse gelmemiştir. Orada Kont, Ludovico'ya şayet korkacaksa sözünden geri dönmeye mezun olduğunu da söyledi. Ludovico hiç korkmayacağını ve korkacak hiçbir şey bulunmadığını ve biraz sonra şömineye ateş yakacağını ve şayet uykusu gelmezse kendisini eğlendirmek için yanında bir de kitabı bulunduğunu beyan ederek Kont'u bihakın temin eyledi. Kont dedi ki:

– Aferin oğlum. Umarım ki hiçbir şey seni rahatsız etmeye gelmeyecektir. Maahaza insan hâlidir bu! Şayet bir zuhurat üzerine korkarsan benim daireme kadar koşup haber ver, icabına bakarız.

Ludovico başıyla öyle bir işaret verdi ki âdeta Kont'un bu lakırdısına şaşmış olduğunu anlattı. Kont:

– Öyleyse sen bildiğin gibi hareket et.. Yarın işi anlarız. Eminim ki anlaşılacak olan iş bu uşakların hizmetkârların havfları bir eser-i hamakat olduğundan ibaret kalacaktır. Geceniz hayır olsun oğlum.

Ludovico dahi Kont'u yerlere kadar eğilerek selamlayıp:

– Sizin de geceniz hayır olsun, dediyse de elindeki lamba ile sahibhaneyi tekrar dış kapıya kadar teşyi'den geri durmadı. Badehu o kapıyı kapayıp içeriden anahtarı ile kilitledikten sonra, ta cenaze odasına gelinceye kadar bütün odaları birer birer aradığı gibi cenaze odasını dahi karyolanın altına varıncaya kadar bir âlâ aradı ki şayet kendisini korkutmak için bir tarafa bir kimse saklanmışsa meydana çıkarsın diye. Zira biraz sonra böyle bir şakaya ihtimal kalmayacaktı. Karşısına babası çıksa vuracaktı. Ludovico azmine bu kadar kuvvet vermezse şu işe kıyam edebilir mi ya?

Cenaze odasının içinde bir de küçük mabet gibi bir yer olup oraya dahi girdiği zaman Ludovico ayak üzerindeki vaziyetiyle alınmış bir kadın resmi gördü ki öksüze!... tamamıyla müşabeheti Ludovico'nun bile istigrabını mucip oldu.

“Öksüz!” malum ya Emily'dir. Ludovico ise bu resmin müteveffa Markiz'in resmi olduğunu hatırına bile getiremez.

Bundan sonra Ludovico ocağa bir kocaman ateş yaktı ki onun

tekmil odayı gündüz gibi aydınlandırması ve çatır çatır yanması odanın hem zulmetini hem sükûtunu izale etmiş ve kendi gönlüne de ferah vermişti. Badehu bir koltuk sandalyeyle bir ufak masayı ocağa yaklaştırdı. Masa üzerine soğuk etlerden vesaireden ibaret olan âlâ gece taamını dizip sepetten bir de şarap şişesi ihracıyla taama başladı. Bir keyif ki değme gitsin.

Lakin taamdan sonra birkaç kadeh daha şarap içerek vücudunu tatlı bir gevşeklik aldı. Gözleri ağırlaştı. Uyumamak için de cebinden kitabını çıkarıp okumaya başladı.

Bu kitap Fransa'nın cenup tarafları ahalisi nezdinde vaktiyle pek mergup olan şövalye hikâyelerine dair bir kitap olup, onu Dorothee kütüphanenin bir tarafında bulmuştu da, okusun diye Ludovico'ya vermişti. Hikâye vakıa pek mufassal idiyse de yine o zaman mergup olan hikâyelerin ne gibi şeyler olduklarını da karilerimize göstermek için bu hikâyeyi hulasa edeceğiz.

Hayali Şövalye Hikâyesi

Bretanya dükaliğinde bir baron vardı ki servet ü sâ mânı ve misafirleri hakkındaki nezaket ve in'amı¹¹ ile şöhrat-şiar idi. En meşhur şövalye tarafından müdafaa olunan şatosunda da en güzel ve nazik adamlar dopdoluydu. Kendi emlaki dahilinde daima müsabakalar tertip olunduklarından ve bu müsabakalara memleketin en meşhur şövalyeleri davet edildiklerinden, bunların cündilik yolunda icra eyledikleri hünerleriyle beraber, müsabakayı kazananlar hakkında o kadar parlak ziyafetler tertip olunurdu ki bu ziyafetler olur olmaz kralların saraylarında bile verilemezdi.

Bir akşam şato sahibi sofrada biraz ziyadece şarap içmiş ve binaenaleyh sofrayı geç terk eylemişti.

Yatak odasına varıp da uşakları gece levazımını ba'de't-tehyie¹² çekildikten sonra tam baron yatağına gireceği zaman yanı başında bir yabancı adam görmesin mi? Şövalye kıyafetinde ve gayet âli

¹¹ in'am: nimet verme; cömertlik

¹² ba'de't-tehyie: hazırlayarak

nasiyeli¹³ bir adam ise de, hâli perişan ve kendi makhur ve meyus bir hâlde bulunuyor. Uşaklar tarafından görülmeksizin bu saatte bir yabancıнын ta yatak odasına kadar girebilmesi mümkün olamayacağından, Baron zanneyledi ki bu adam daha gündüzden gizlice buraya girmiş saklanmıştı. Binaenaleyh yabancıya emniyet edemeyerek hemen kılıcını çekip dik seda ile uşaklarını da çağırmaya başladı. Lakin yabancı bu hâlden asla telaş göstermeyip kemal-i tevazu ile bu ziyaretten maksadı hiç de düşmanlık olmadığını ve buraya gelmesi müthiş bir sırrı kendisine arz için olup o sırrı arz etmesi dahi âdeta zaruriyattan bulunduğunu söyledi.

Baron yabancıнын bu sözlerinden biraz istirahat bulup kılıcını yerine koydu ve buraya nasıl girdiğini ve söyleyeceği şey ne olduğunu sual eyledi. Fakat yabancı bu suallere cevap vereceğine kendisiyle beraber şatoya karip olan ormana kadar gelmesini ve kendisine beyan edeceği sırrın ne kadar müthiş olduğu orada görüleceğini bildirdi. Bu ifade Baron'u tekrar şübühata¹⁴ duçar etti. Böyle gece vakti kendisini bir تنها ormana kadar götürmekten maksadı el-bette bir hıyanet, elbette bir cinayet olacağı zannına kuvvet verdi. Binaenaleyh yabancıнын davetini kabul etmeyerek eğer bir maksad-ı hainanesi yoksa, söyleyeceği sözü şu odada dahi söyleyebileceği mülâhazasını ityan eyledi.

Baron bu son mülâhazayı ityan ederken yabancıyı tepeden tırnağakadar tekrar süzmeye başlayıp fakat hâl ve şanında bu adamın bir suikasdı olduğuna hiçbir şey delalet edemediğini görüyordu. Bu adamın arkasında şövalye kisvesi ve üzerinde şövalye eslihası¹⁵ bulunup uzun boylu, gayet yakışıklı, salah-i hâli nasiye-i âliyesinden bedaheten istidlal¹⁶ olunur bir adam olduğunu görüyordu. Şövalye başka bir gûne izahata girişmeyip yalnız Baron'u civardaki ormana götürmek için ettiği daveti tekrar eyleyip duruyordu. Nihayet dedi ki:

– Size tevdi edeceğim esrara yalnız üç adamdan başka kimse vâkıf değildir. Esrar-ı mezkûreye sizin tarafınızdan vukuf peyda olması gerek zatınız ve gerek hanedanınız için birinci derecelerde

¹³ nasiye: alın; yüz

¹⁴ şübühât: şüpheler

¹⁵ esliha: silahlar

¹⁶ istidlal (olun-): anlaşılmaq

mühimdir. Bir zaman gelecektir ki bu geceyi ya pek müteşekkira-
ne veyahut pek müteessifane tahattur ederek yad eyleyeceksiniz.
Teşekkür veya teessüfünüz dahi ettiğim davete icabet ve adem-i
icabetinize göre olacaktır. Bahtiyar olmak ister misiniz? Arkamdan
geliniz. Size hiçbir fenalık gelmeyeceğini şövalyelik imanıyla temin
eylerim. Eğer bütün istikbalinizi taht-ı tehlikeye koymak istiyorsanız
gelmeyiniz. Burada kalınız, ben dahi buraya nasıl geldimse öylece
çıkar giderim.

Baron gösterdiği havftan¹⁷ mahcup olmaya başladı. Merakı dahi
pek ziyade artmış olduğundan...

(Ludovico hikâyenin burasına geldikte etrafında bir gürültü işitti.
Başını kaldırıp odanın etrafına bir nazar-ı teftiş gezdirdi. Hatta etra-
fını daha güzel görebilmesi için lambasını da alıp başından yukarıya
kaldırarak o veçhile de baktı. Fakat hiçbir şey göremediğinden ve
kendisi öyle kuru gürültüye papuç bırakır takımdan olmadığından
yine kitabını okumaya koyuldu ki okuduğu hikâyenin alt tarafı da
şöyledir:)

...Merakı dahi pek ziyade artmış olduğundan yabancıya:

– Öyleyse yalnız kim olduğunuzu olsun söyleyiniz de... teklifini
irad edince yabancı dedi ki:

– Ben İngiliz şövalyelerindenim. İsmim Bevys de Lancaster
(Bevis de Lankastr)'dır. Kuds-i Şerif taraflarındaki kahramanlıklarım
meşhurdur. Vatanıma avdet eyliyordum. Bu civardaki ormanda
geceye tutuldum.

Baron dedi ki:

– İsminiz, şöhretiniz hasebiyle tanınmıştır. Fakat benim şatom
dahi her kahraman şövalyelere küşade değil midir? Niçin deliliniz¹⁸
vürudunuzu¹⁹ şato halkına ilan etmedi? Niçin bu akşamki ziyafeti-
mizde siz dahi bulunmadınız da gerek benim gerek misafirlerimin
tazimatına nail olmadınız? Neden böyle gece yarısından sonra gizlice
şatoma, hatta ta yatak odama kadar girdiniz?

¹⁷ havf: korku

¹⁹ vürud: geliş

¹⁸ delil: rehber; kılavuz

Yabancı bu suallere lafzen hiçbir cevap vermeyip cevabı yalnız bir sert nazarla Baron'un yüzüne bakmaktan ibaret kaldı. Hatta bazı harekât dahi eyledi ki bunlarla Baron'u hâlâ kendi arkası sıra gelmeye davet eyliyordu. Nihayet Baron yabancının arkası sıra gitmeye razı oldu. Kılıcını çekerek bir eline de bir fener alıp Şövalye'ye tabi oldu. Şövalye kapıyı açtı. Odalardan, galerilerden yürüyerek dışarıya çıktılar ki şato içinde herkes uyumuştı. Yabancı birtakım öyle gizli yollardan ve saklı merdivenlerden geçiyordu ki Baron şato içinde kendisinden başka kimse bunları bilmez zannında bulunduğundan istigrap eyliyordu. Nihayet şatonun dış kapısından harice çıktılar. Etraf تنها ve gece gayet serin olup bir de zifiri karanlık cihanı istila etmişti.

(Hikâyenin burasına gelince Ludovico biraz durup ateşe baktı. Odun azalmış olduğunu görünce ocağa biraz odun daha atarak yine kıraatte ber-vech-i âti²⁰ devam eyledi.)

Ormanın kenarına vardıkları zaman Şövalye bir aralık durarak Baron'un yüzüne baktı ki bir lakırdı söyleyecek zannolunduyse da bir şey söylemeyip yine yolunda devam eyledi. Orman gittikçe sıklaşmaktaydı. Baron'a tekrar birtakım şüpheler geldi. Elini kılıcın kabzasına götürerek kendisini nerelere götürdüğünü yabancından tekrar sual edince Şövalye:

– Biraz daha gidersek yolumuzun nihayetine varmış olacağız. Şövalyelik namusuyla temin ederim ki size hiçbir fenalık gelmeyecek, dedi.

Bu sözü dahi Baron'a teminat vermekle, yabancının hatvelerine²¹ basarak peyrev²² olmakta devam eyledi. Nihayet ormanın bir çukur yerine vardılar ki, azîm yaban kestaneleri orasını bir kemer gibi ihata eyledikten başka, kestanelerin alçak dalları dahi birbiriyle birleşerek insanın yolunu kesecek birtakım manialar peyda etmişlerdi. Orada Şövalye durup gerisine döndü. Gayet müthiş bir tavır ve nazarla Baron'a bakı eliyle dahi yeri gösteriyordu ki fenerin ziyasıyla Baron

²⁰ ber-vech-i âti: aşağıda olduğu gibi

²² peyrev (ol-): takip etmek

²¹ hatve: adım

bunları pekâlâ görüyordu. Binaenaleyh Baron yerde upuzun yatmış bir adam gördü ki kendi kanı içine müstağraklı. Alnında gayet enli ve açık bir taze yara olup bu yaranın mucip olduğu mevt²³ dahi kâffe-i alaim-i dehşetiyle biçarenin yüzünde nümayandı.

Bunu görünce Baron merhametinden titremek hâline gelip bu gibi ahvalde mutat olduğu üzere bir kere adamcağızı yattığı yerden kaldırmaya davrandı. Çünkü biçarede hayattan eser kalmışsa bu surette görülüp anlaşılacaktı. Fakat tamam naaşı kucakladığı zaman Baron'un ne hâle geldiğini kim, nasıl tarif edebilir? Zira kucakladığı adam odasına kadar gelmiş olan yabancı şövalyeye tamamıyla müşabihti. Âdeta kendisi vesselam. Fakat öteki Şövalye dahi hâlâ karşısında! Karşısında ama bir iki saniye yüz yüze bakıştıkları hâlde Şövalye'nin çehresi solup bi't-tedric²⁴ erimeye başladı. Eriye eriye Şövalye'den hiç eser kalmayıp o anda da bir hâtifi nida²⁵ dedi ki...

(Ludovico'nun burada tüyleri ürperdi. Fakat yalnız Şövalye hikâyesinden dolayı değil. Âdeta odanın içinde kendi yanında bir seda işitti. Gözleri hemen cenazenin yatağına çevrildiyse de siyah kadife örtüyü yerli yerinde görüp başka hiçbir şey nazar-ı dikkatini celp edemedi. Nefesini hapsederek etrafı dinledi. Fakat civardaki denizin cuş u huruş gürültülerinden başka hiçbir şey işitmedi. Bir de dışarıda dolu ile karışık bir yağmur yağıyordu ki bazen camlara dahi çarpıyordu. Başka birisi olsa ervah-ı habisenin²⁶ sedalarını işittim diye kokusundan ödü kopacağı derkâr ise de Ludovico bu sedayı ya denize ya yağmura hamlederek kitabını okumakta tekrar devam eyledi:)

...O anda bir hâtifi seda dedi ki:

– Bu naaş Sir Bevys de Lancaster'ın naaşıdır. Bir asilzade İngiliz şövalyesidir! Kuds-i Şerif'ten avdet ederek bu akşam buralara geldikte yolunu şaşırıp şu mahalde dahi suikast ile idam olunmuştur. Şövalye kaidelerine ve medeniyet-i Nasraniye kanunlarına riayeten naaşını yine bir mukaddes yere defnettiriniz. Ve katillerinin cezasını

²³ mevt: ölüm

²⁴ bi't-tedric: yavaş yavaş

²⁵ hâtifi nida: görünmeyen

²⁶ ervah-ı habise: kötü ruhlar

da veriniz. Bu vesayayı²⁷ kabul ve adem-i kabulünüze²⁸ göre badema gerek sizin ve gerek hanedanınızın nasibi ya sulh ve saadet yahut ceng-i ebedi olacaktır.

Bu müşahedat²⁹ ve istimaatın³⁰ dehşetinden Baron kendisini kurtardıktan sonra şatosuna avdet eyledi. İlk emri Sir Bevys'in naaşını oraya naklettirmek oldu. Ertesi gün bir şövalyeye lazım gelen ihtifalat³¹ ile na'ş-ı mezkûru yine şatonun kilisesi dahiline defneylediler. Badehu katillerinin taharrisine³² ibtidar olunup üç adam oldukları maktul tarafından haber verilmiş olduğundan bunların üçü de zahire bi'l-ihrac³³ fi'l-i katli irtikâp³⁴ etmiş oldukları yerde salb³⁵ olundular.

²⁷ vesaya: vasiyetler

²⁸ adem-i kabul: kabul etmeme; red-detme

²⁹ müşahedat: görülenler

³⁰ istimaat: işitilenler

³¹ ihtifalat: cenaze töreni

³² taharri: araştırma

³³ bi'l-ihrac: çıkarılarak

³⁴ irtikâp (et-): işlemek

³⁵ salb (olun-): asılmak

HEMŞİRE AGNES (ANYES)

Ludovico bu hikâyeyi okuduktan sonra kitabı şöylece bir tarafına koydu. Hikâye kendisine gayet güzel ve muvafık-ı tabiat görünmüştü. Yavaş yavaş uykusu da geldiğinden gözleri büzülmeye başladı. Mahaza kendisini toplayıp ateşi tekrar parlattı. Bir kadeh şarap daha doldurup yarısını içtikten sonra koltuk sandalyesi üzerine uzandı, rüya bile görmeye başladı. Yine içinde olduğu odadaymış, ama güya bir kimse kendi üzerine doğru eğilerek yüzüne bakıyormuş. Hemen yerinden fırlayıp uyku sersemliği ile etrafına bakındıysa da kimseyi göremedi. Biraz sonra güya birçok kimseler her taraftan kendisine bakıyorlarmış gibi bir şeyler gördü. Ama artık bu hayalatı da vazife edinmemeye başladı.

O gece Kont de Villefort hemen sabaha kadar uyuyamadı. Ertesi gün erkenden kalkıp Ludovico'nun ne olduğunu anlamak için şimal tarafındaki daireye koştu. Dairenin ilk kapısı içeriden kilitliydi. Zaten de öyle olacak değil mi ya? Dün akşam Ludovico kapıyı içerden kapamamış mıydı? Binaenaleyh Kont kapıyı vurmaya ve Ludovico'ya ses vermeye başladıysa da içerden hiçbir cevap alamadı. Gittikçe daha ziyade vurduğu hâlde yine bir cevap yok. Delikanlı gece uyuyamamıştır da şimdi uyuyakalmıştır mütalaasıyla biraz daha sonra gelmek üzere kendi dairesine avdet eyledi.

Bir saat sonra geldikte yine içeriden bir ses seda çıkmadı. Kont,

Ludovico'ya bir kaza olmasın diye korkmaya başladı. İhtimal ki ona da bazı hayalat görünerek ödü patlamış olsun. Veyahut çıldırmış bulunsun.

İhtimal ki bu kapı Ludovico'ya uzaktır diye onun yattığı odanın altında birçok gürültüler ettirip dik sedalarla Ludovico'yu çağırttı ise de yine hiçbir cevap alamadı. Artık Kont'un merakı bir kat daha artarak iri kazmalar getirip kapıyı kırdırmaya mecbur oldu. Kapı kırıldığı zaman en evvel Kont ve arkası sıra oğlu Henri girerek uşakların en cesurları dahi daha arkadan geldilerse de en çoğu kapının dışında kaldılar.

Geçtikleri odaların, salonların kâffesinde derin bir sükûn ve sükût hüküm sürüyordu. Her odaya girdikçe Kont, Ludovico'yu çağırıyor idiyse de sedasına yine hiçbir cevap alamıyordu.

Nihayet cenaze odasına kadar geldiler. Hiçbir seda hatta bir nefes bile orada uyanık yahut uyur bir adam bulunduğunu hükmettiremedi. Fakat pencerelerden kâffesi kapalı olup vakıa biraz da karanlık idiyse de Kont'un emriyle uşaklardan birisi bir pencereyi açarak oda aydınlık oldukta, odanın bomboş olduğu ve meydanda Ludovico'ya benzer hiçbir şey bulunmadığı görüldü. Yalnız Ludovico'nun kurduğu sofraya görülüp, onun yanında da üzerinde oturduğu koltuk sandalyesi devrilmişti. Masa üzerinde kılıçla, sönmüş lamba ve taamın bakiyesi ve yarısı içilmiş bir kadeh de şarap duruyordu. Başka her şey yerli yerinde, yalnız Ludovico yok! Kitap bile yarı açık olarak yerde duruyor.

Kont hasıl olan merakını nasılyenebileceğini bilemeyerek âdeta duçar-ı tehevür¹ oluyordu. Ludovico dahi gece korkmuş da bir tarafa savuşmuş ve şimdi de meydana çıkmaya cesaret alamıyor denilse kapıyı içeriden kapalı buldular. Pencereler dahi kâmilten kapalı. Hatta pencerelerin dışarısındaki demir parmaklıklar insan müruruna müsait olamayacak kadar sık. Hem korkup da kaçacak olsa kapı dururken pencerelere baş vurmaya neden mecbur olsun?

Nihayet bir ihtimal kaldı ki o da Ludovico'nun bir gizli yol bula-

¹ duçar-ı tehevür (ol-): öfkelenmek

rak oradan firar etmiş olması kaziyesinden ibaretti. Kont şatonun bu tarafında hiç öyle bir gizli yol olduğunu bilmiyor idiyse de uşaklarıyla beraber bütün döşemeleri kaldırdıkları, kilimleri söktükleri hâlde gizli yola benzer bir şey de bulamadılar. Binaenaleyh Kont artık âciz kalarak derhal tamir ettirdiği kapıyı tekrar kapayıp anahtarı cebine koydu. Ve şatonun içinde dışında, civar ormanda her tarafa taharriyat-ı şedide icrasını emrederek emri dahi icra olunduysa da Ludovico'nun izi de bulunamadı.

Bu hâl üzerine uşakların havfları bir dereceyi buldu ki en korkakları aylıklarını bile almayı bekleyemeyerek hemen kaçtılar gittiler. En cesurları ise yerlerine yeni adamlar alınıncaya kadar muvakkaten hizmette devama razı olabildiler.

Hele Annette'i hiç sormayınız. Korksun mu, Ludovico'su kaybolduğuna mı yansın, zavallı kızcağız ne yapsın?

Emily'ye gelince: O zavallı dahi başka bir merak ateşi içinde cayır cayır yanmaktaydı. Markiz'in akıbet-i faciası kızcağıza pek fena tesir eylemiş olmasından fazla Dorothee'nin hikâyesine nazaran bu güzel Markizle kendi müteveffa pederi arasında bazı münasebat-ı hafiye² de bulunduğu zanlarına düşmüştü. Bir de o aralık Mösyö Du Pont'un tekrar oraya geleceği havadisi zuhur eylediği gibi Kont dahi bu delikanlının Emily hakkındaki muhabbeti hâlâ daim ve mütezayid³ olduğunu haber verince artık Emily Saint Clair Manastırı'na çekilmeyince rahat ve huzur bulamayacağını hükmederek Kont'u ve şatonun sair halkını ve hele Matmazel Blanche'ı gayet müteessirane teşekkürle bi'l-veda manastıra nakl-i mekân eyledi.

Manastırın gerek başrahibesi gerek sair umum rahibeleri Emily'yi büyük bir sevinçle telakki eylediler. Dün gece şatodan Ludovico'nun gaybubeti havadisi çarçabuk bunlara kadar vasil olmuş bulundugundan işin tafsilatını Emily'den rica eylediler. O dahi ber-tafsil keyfiyeti nakleyledi. Rahibelerin cümlesi bi'l-ittifak hükmeyleyler ki bu hâl insan işi olmayıp mutlaka havarık-ı fevka't-tabiiyedendir.⁴

² münasebat-ı hafiye: gizli ilişkiler

³ mütezayid: artmış

⁴ havarık-ı fevka't-tabiiye: tabiat üstü harikalar

Frances Hemşire tesmiye olunan bir rahibe dedi ki:

– Bu şatonun ervah-ı habise taraflarından istila olunduğunu pek çok zamandan beri söylerler. Binaenaleyh Kont de Villefort’un bu şatoda oturacağı haberini aldığımız zaman âdeta istigrap eyledik. Galiba evvelki sahibinin bazı müthiş cinayetleri varmış da onun cezası olarak Hak Taala bu ervahı şato üzerine musallat eylemiş. İnşallah şimdiki sahibi bir salih adamdır da Hak Taala onun salahına mükâfaten ervah-ı mezkûreyi şatodan izale eyler.

O zamana kadar ağızından harf-i vahid çıkmamakta bulunan Agnes namında bir rahibe boğuk bir seda ile dedi ki:

– Onun ruhuna dua okumalıyız. Filvaki canı imişse bile bu dünyada çektiği azapları adalet-i ilahiye için belki de kâfi olmuştur.

Bu rahibenin şu sözleri gayet acip ve garip bir tavırla söylemiş olması Emily’nin nazar-ı ehemmiyetini celbetmişti. Yeni bir rahibe sordu ki:

– Ya o adamı ne gibi bir cinayetle itham eyliyorlardı?

Frances hemşire buna cevaben dedi ki:

– Onu izaha cesaret edemem. Marki de Villeroi hakkında birbirinden daha ziyade hayret-efza bin türlü şeyler işitildi. Mesela karısının vefatını müteakip şatoyu terk ederek bir daha gelmemiştir. O zaman ben henüz buraya gelmemiş olduğum için bunlar bence hep mesmuat⁵ kabilindendir. Ben manastıra girdiğim zamansa Markiz’in vefatı üzerinden çok vakit geçmişti. Sair rahibe hemşirelerimin ekserisi de bu işte benden ziyade vukuf sahibi değildirler.

“Hemşire Agnes” denilen o hemşire Agnes yine evvelki tavrıyla dedi ki:

– Ben senden ziyade vukuf sahibiyim.

Acemi rahibe:

– O adamın canı olup olmadığını hükmettirecek malumat sizde vardır iddiasında mısınız?

Agnes: – Evet! Fakat kalbimin derin yerlerini araştırmaya kim

⁵ mesmuat: duyulmuş şeyler

cesaret edebilir? Bu âlemde insanların hâkimi ben miyim? Hayır! Ahkemü'l-hâkimîn⁶ Allah'tır. O adam dahiçoktan huzur-ı mahkeme-i ilahiyeye varmıştır.

Emily kemal-i taaccüble Frances'in yüzüne baktı. Frances bir manalı göz işaretiyle Emily'ye sükût ve sükûn tavsiye eyledi.

Müteakıben hemşire Agnes dahi yerinden kalkarak:

– Haydi gidelim Hak Taala hazretlerine dua edelim, diye bir de derinden göğüs geçirdikten sonra çıktı gitti.

O zaman Emily sordu ki:

– Bu hâl ne demektir?

Frances: – İstigrab etmeyiniz. O daima böyledir. Ne fikirlerinde ne sözlerinde ittırad⁷ yoktur. Zihninde biraz karışıklık vardır. Hiç onu hâl-i gazabda gördüğünüz var mıdır?

Emily: – Asla! Bazı kere nazarında derin bir hüzne delalet eder hâller görmüşümdür. Fakat sözlerindeki adem-i ittırada dikkat eylediğim yoktu. Zavallı kadın. Onun için Allah'a dua edeceğim.

O zaman başrahibe dahi dedi ki:

– Sizin duanıza cümlemiz iştirak ederiz kızım. Biçarenin duaya hakikaten ihtiyacı vardır.

Acemi rahibe sordu ki:

– Azizem! Mütevvefa Marki hakkında sizin mütalaanız ne olduğunu sorabilir miyim? Şatodaki vakayı-i acibe beni o kadar duçar-ı merakeyledi ki bu سوالımı mazur görmenizi rica ederim. Marki'yi ne gibi bir cinayetle itham ediyorlar? Hemşire Agnes'in demek istediği ceza dahi nedir?

Başrahibe: – Kızım! Bu kadar nazik bir mesele üzerine kolay kolay hüküm verilemez. Marki hakkında ne gibi bir cinayet isnat olduğuna ve Marki'nin filvaki müttehem⁸ olup olmadığına dair harf-i vahid söyleyemem. Yalnız zannederim ki hemşire Agnes'in demek istediği ceza, cinayetlerin bizim üzerimizde tesiri aşikâr olan

⁶ ahkemü'l-hâkimîn: hâkimlerin hâkimi

⁷ ittırad: düzen

⁸ müttehem: suçlu

hiss-i nedametidir. Kendinizi bu ceza-yı müdhişe duçar etmekten tevakki eyleyiniz kızlarım. Bu tecrübegâh-ı âlemin ilk cehennemi bu nedamettir. O mukaddes Markiz'in sabr u tahammülünü taklit ediniz ki bu dünyada afif kadınlar için ondan büyük model olamaz. Onun naaşı buraya defnolunmuş ve ruhu dahi bila-şüphe nail-i mükâfat olmuştur.

Bu aralık çan sedası gelmekle başrahibe yerinden kalkarak:

– Haydi duaya gidelim kızlarım. Bütün bedbahtlar, bütün caniler için dua edelim. Kendimiz dahi tövbe ve istiğfarlar ederek lutf-ı Hakk'a isbat-ı istihkaka çalışalım, dedi.

Emily bu sözü işitince pederini tahattur ederek:

– Pederim dahi duaya müstahaktır, diye diğer rahibelerle beraber mabede gitti.

Bu sırada Kont de Villefort'a Aix'deki avukattan bir mektup gelmişti. Madam Montoni'nin emlaki için Emily'nin hakk-ı tevârüs iddiasına kıyamını tavsiye ve tarif eyliyordu. Yine bu sıralarda Mösyö Quesnel dahi Emily'ye o yolda bir mektup yazdı. Fakat bu meselede iddia-yı verasete kıyamın da lüzumu kalmamıştı. Zira bu verasete mani olabilecek olan şahs-ı yegâne dahi ortadan kalkmıştı. Mösyö Quesnel'in Venedik'te sakın olan bir dostu Montoni'nin vefatı haberini göndermişti. Orsino tarafından katlolunan asilzadenin maktuliyetinden dolayı Montoni'yi dahi Orsino ile beraber itham etmişler ve Orsino mahkûm dahi olarak meydan-ı siyasette idam olunup, vakıa Montoni'yi mahkûm edecek serrişte⁹ bulamamışlarsa da Venedik Senatosu her hâlde Montoni'yi tehlikeli bir adam gördüğünden sebilini tahliye¹⁰ etmeyip biraz sonra dahi bazı esrar içinde olarak Montoni mahpeste vefat etmiştir.

Bazı rivayete göre mesmumen¹¹ ve diğer bazı rivayete göre aç bırakılarak öldürülmüştür ki onun başkaları hakkında reva görmekte olduğu muameleye nazaran bu ikinci suret daha ziyade muvafık-ı ma'delet¹² görülür.

⁹ serrişte: ipucu; kanıt

¹⁰ sebilini tahliye (et-): serbest bırakmak

¹¹ mesmumen: zehirlenerek

¹² muvafık-ı ma'delet: adalete uygun

Her ne hâlde olursa olsun herifin vefatı sahih olup binaenaleyh Mösyö Quesnel Emily'ye diyordu ki halasının emlakini yalnız istemesi kâfi olup sair muamelat-ı resmiyesinde kendisi muavenet edecektir. Valléessayfıyesinin müddet-i icarı da bitmek üzere olduğu cümle-i ihbaratından olup şimdiki hâlde kendi malı demek olan ve Tholouse'da bulunan halasının şatosuna gitmeyi tavsiye eyliyor ve kendisi de kariben oraya geleceğini bildiriyordu.

Zavallı kızcağız fakir, yetim iken hakkında hiçbir şefkati olmayan amcası¹³ şimdi kızın nail-i servet ü sâ mân olduğunu görünce ne kadar şefkatli olmuş!

Fakat ne faydası var ki Emily'nin o serveti bahşla zengin etmek arzusunda bulunduğu Valancourt artık o servete müşterek olamayacak. Bu mütalaa şu zenginliğinden dolayı hasıl olması lazım gelen memnuniyeti de tadil eyledi. Maahaza Hak Taala'nın bu inayetine teşekkür eylediği gibi bu bapta Kont'un muavenetine de azîm teşekkürlerde bulundu.

Kont bu haberleri getirdiği zaman Emily Kont'un çehresinde bazı alaim-i hüzn ü keder görerek sebebini de sual eyledi. Kont dedi ki:

– Bu sebep yeni bir şey değildir. Hep o zavallı Ludovico içindir. Ben ve oğlum esbab-ı gaybubetini tahkik için ne kadar çalıştıksa da hiçbir serrişte alamadık.

Emily Kont'un dahi mahut daireyi filvaki ervah-ı habisenin işgal etmiş olduğu itikadında bulunup bulunmadığını sual edince Kont biraz derince düşünerek badehu gülümsemeye cebr-i nefis ile dedi ki:

– Eğer başrahibe size böyle fikirler veriyorsa kulak vermeyiniz. O gibi kadınlar her karanlık odada bir şeytan var diye size inandırmak isterler. İnanınız ki emvatın ruhları öyle çocukçasına mesail için meydana çıkmazlar. Korkakları korkutmaktan ervah-ı tayyibe için de ervah-ı habise için de hiçbir zevk yoktur. Hak Taala hazretleri âdât-ı ilahiyesini, kanun-ı tabiatını tebdil etmez.

Kont bu sözleri söylerken birkaç defa derinden göğüs geçirmiş

¹³ Quesnel, Emily'nin annesinin kardeşi olduğu için, dayısıdır ve metnin

başında da öyle çevrilmiştir. (Haz.)

olduğu gibi bitirdikten sonra dahi derin bir dalgınlığa dalmıştı. Bادهu birdenbire kendini toplayarak:

– Artık böyle şeylerden bahsetmeyelim! dedi ve Emily ile biraz daha mükâleme eyledikten sonra çıktı gitti.

Emily rahibelerle birleştiği zaman bunlardan bir havadis aldı ki Kont o haberi kendisine vermemiş olduğu için istigrap eyledi. Meğer Kont ile oğlu Henri dahi Ludovico'nun gaybubet etmiş olduğu odada bir gece geçirmişlermiş. Ertesi gün oradan çıktıkları zaman dahi ikisi de kül gibi benizleri solgun ve gayet hâif ve dalgın bir hâlde imişler. Sebebini sual edenlere dahi daima bu sebebi sormamalarını rica ederlermiş. Rahibeler bu haberi manastıra meyve getiren köylülerden almışlar ve köylüler dahi doğrudan doğruya şatonun uşaklarından işitmişler.

Emily rahibelerin bu babdaki mütalaalarını sakitane dinlemekteydi. Rahibelerse her kim şeytanların istilagâhı olan yerlere burnunu uzatırsa elbette cezasını göreceği mütalaasında bulunuyorlardı. Yalnız hemşire Frances, Kont'un bu hareketi gerçekten kahramanane bir hareket olduğu hakkında söz söylüyordu. "Kont madem ki müddet-i ömründe hiçbir cinayet irtikâp etmemiştir, ervah-ı habiseye karşı himaye-i samedaniyeye layıktır" diyordu. O zaman gözlerinden ateş saçılan hemşire Agnes dedi ki:

– Evet! Mücrim olanlar bu himayeyi ümit eyleyemezler. Bu himayeye hakkı olup olmadığını Kont'un kendisi düşünsün de kendisi hükmeylesin. "Ben masumum" diye kim iddia edebilir? Bu dünyada masumiyet denilen şey nisbîdir. Yalnız bazı hatalar ile cinayetler arasında fark vardır. Ah ne müthiş uçurumlara düşebiliriz...

Hemşire Agnes bu sözleri söylerken derin derin göğüs dahi geçiriyordu. Emily bir aralık göz kuyruğu ile bakınca Agnes'in kendisine nasb-ı nazar etmiş olduğunu gördü. O zaman Agnes kızın ellerini tutarak dedi ki:

– Siz gençsiniz. Masumsunuz. Yani büyük cinayetlerden masumsunuz. Fakat sair emsalinizde olduğu gibi sizde dahi heves ve emel vardır ya? Yürekler içindeki hevesler, emeller uykuda olan yılanlardır.

Dikkat ediniz ki uyanmasınlar. Zira sizi helak derecesinde ısıırırlar.

Hemşire Agnes bu sözleri dahi fevkalbeşeriye denilecek bir tavr-ı mahsus ile söylediğinden Emily ağlamaya başladı. Hemşire Agnes kızı bu hâl-i bükâsında dahi sanki doyamaya doyamaya kemal-i hayretle temaşa eyliyordu. Nhayet o da Emily'ye acıyarak dedi ki:

– Ağlıyorsun ha? Bu kadar gençken, bedbaht mısın çocuğum? Öyleyse gerçekten hemşireyiz demektir. Ne dedim “Hemşire!” mi? Cinayetler arasında böyle münasebat-ı haherane¹⁴ var mıdır?

O zaman Agnes'in gözleri bütün bütün döndüler. Dedi ki:

– Hayır! Artık rahat yok vesselam! Ümit de yok! Bu ahvalin her tarafını öğrendim. Bir zaman benim de gözlerim yaş dökebilirler idiyse de şimdi yaşsızlıktan yanıyorlar. Benim hükmüm verilmiştir. Artık yeisim kalmadı. Artık ağlamam da!

Bir başka rahibe dedi ki:

– Ah hemşireler! Kemal-i nedametle Hak Taala'ya dualar edelim. Bize vaat eyliyorlar ki ibadet ve perhiz mucib-i selamettir. Nadim olanlar yeryüzünde de ahirette de ümit vardır.

Agnes gayet boğuk ve korkunç bir sesle dedi ki:

– Evet! Herkes için ümit vardır ama yalnız benim için yoktur.

Biraz sonra yine sözü Agnes söyleyerek dedi ki:

– Başım ateş gibi yanıyor. Hastayım. Ah geçen eyyam!¹⁵ Şu eyyam-ı maziyei hatırımdan silebilsem! Karşımda peyda olan çehreler ifrit-misal şeyler olup beni rahatsız ediyorlar. Uykuda olsam bunları görürüm, uyanık olsam bunları görürüm. Her yerde onlar. Na işte burada bile.

Gayet müteddehhişane bir hâl ile put gibi dondu kaldı. Güya odanın içinde tavaf eden bir şeyi görüyormuş gibi gözleri yaldır yaldır her tarafa dönüyorlardı. Kadını dışarıya götürmek için rahibelerin birisi yavaşça elinden tuttu. Agnes biraz itidal peyda eyledi. Elleriyle, gözlerini uğuşturarak epeyce müsterihane bir hâlde dedi ki:

¹⁴ münasebat-ı haherane: kızkardeş

¹⁵ eyyam: günler

ilişkisi

– Gittiler, gittiler! Sıtmam geldiği zaman ne dediğimi de bilmiyorum. Bazı kere böyle oluyorum ama bu hâl dahi geçer. Akşam ibadeti oldu mu?

Frances: – Hayır! Fakat lutfediniz de hemşire Margaret sizi odanıza götürsün.

Agnes: – Hakkınız var. Odamda daha rahat olurum. Bon soir!¹⁶ Dua ederken beni de hatırlınıza getiriniz.

Elinden tutan rahibeye kemal-i inkiyad ile tabi oldu. Frances, Emily'nin teessürünü görerek dedi ki:

– Agnes'in daima zihni fenadır. Fakat bu kadar fenalaştığını görmemiştim. Alelaide hâli mahzunluktan ibaretti.

Emily: – İlk sözleri ne muttarid ne güzeldiler.

Frances: – Evet! Âdeti böyledir. Bin defa bulundum ki evvela pek hakimane söyler de sonra saçmalar.

– Vicdanı pek muazzep görünüyor. Onu bu kadar mustarip eden hâl ne olduğunu biliyor musunuz?

Frances yavaş ve kimsenin işitemeyeceği bir seda ile dedi ki:

– Evet! Epeyce! Fakat bunların yanında söyleyemem. Nısf-ı ley!¹⁷ duasından evvel veyahut sonra odama gelerseniz bildiğim kadarını söylerim.

Emily duadan evvel Frances'in odasına vardı. Rahibe karşısında bazı insan kemikleri bulunduğu hâlde diz çökerek ibadet eyliyordu. Emily sakitane girip yatağın üzerinde oturdu. Dua bittikten sonra Frances dedi ki:

– Ötekilerin yanında söylemek istemediğimin sebebi bir kimsenin ayıbını tamim¹⁸ etmek istemediğimden ibarettir. Vakıa bildiğim kadarı da pek büyük değilse de...

– Bana gösterdiğiniz itimada teşekkürler ederim.

– Hâl ve şanı size dahi göstermiştir ki hemşire Agnes asilzade bir familyadandır. Bir familya namı muhterem olduğundan onu

¹⁶ bon soir: iyi geceler

¹⁷ nısf-ı ley: gece yarısı

¹⁸ tamim (et-): yaymak

size dahi söyleyemem. Serveti pek az bir asilzade ile aralarında mu-aşaka varken, pederi Agnes'i gayet zengin bir asilzadeye vermeye icbar etmiş. Agnes pederinin icbarına muhalefet eylememişse de sonra aşkını dahi yenemediğinden hukuk-ı zevciyeyi aşkı yolunda feda edivermiş. Kocası nazarında bu hıyanet sabit olunca biçare-yi öldürmeye yürümüşse de babası kurtarıp bu manastıra atmış. Badehu dışarıda Agnes'in vefatı haberi şayi olarak pederi dahi bu haberleri teyit eylemiş ki kızın izi bütün bütün kaybolsun diye! İşte hikâyesi bundan ibarettir. Buraya geldikten sonra da bir yandan aşkının devamı, bir yandan hiss-i nedametın galebesi biçareyi bu hâle koymuştur.

Emily Agnes'e ziyadesiyle acıdı. Onun hikâyesi dahi müteveffiyeye Markiz de Villeroi'nın hikâyesine benziyorsa da Dorethee'nin teminine göre Markiz bari iffetine hâle getirmemiştir. Hâl-i galeyanında Agnes'in bazı sözlerinden daha birtakım esrar-ı acibesi de olduğunu anlamıştı. Bu zanları mütalaaları üzerine Agnes'in gençliğinde pek güzel olup olmadığını da Frances'den sordu. Frances dedi ki:

– Rahibelik ikrarını verdiği zaman ben burada değildim. Fakat hatırımdadır ki kendisini ilk gördüğüm zaman pek güzel bir kadındı. Şimdi gördüğünüz bakıyye-i ahvali o zamanki cemalinin eseri bile addolunamaz.

Emily derin derin düşünüyordu. Dedi ki:

– Ne acayip şey! Bu kadını mutlaka bundan evvel dahi bir yerde görmüşüm zannedeceğim geliyor! Bu zanna gülersiniz ya? Zira bu-
raya gelinceye kadar hiçbir yerde Agnes'i göremeyeceğim aşikârdır. Demek oluyor ki bir yerde ona müşabih birisini gördüm de...

– Kendisine olan terahhumunuz¹⁹ böyle bir hayale sebep ola-bilir. Siz dünyaya geleliden beri Agnes'in bu manastırdan harice çıktığı yoktur.

– Demek oluyor ki hemen hemen Markiz'in vefatı zamanından beri! Değil mi?

Frances istigrap eyledi. Dedi ki:

¹⁹ terahhum: merhamet; acıma

– Vakıa öyle! Fakat bu iki vak’a-ı mühimmeyi neden birbiriyle mukayese eyliyorsunuz?

– Bilmem!

Bu sırada nısf-ı leyl ibadetinin çanı vurarak bunların muhavereleri muhtel²⁰ oldu.

Bir iki gün sonra Kont de Villefort Emily’yi bir daha ziyarete gelerek evvelkinden daha mustaribane bir tavırla dedi ki:

– Ludovico hakkındaki tahkikatı ne kadar ileriye götürdümse boşa çıktı. Biraz istirahat için birkaç vakit buralardan gaybubet etmek istiyorum. Kızımla beraber Baron de Saint Foix’ı şatosuna kadar teşyi edeceğiz. Şatosu Pirene vadilerinden birisinde ve Gaskonya Körfezi üzerine doğru nezaretli bir şatodur. Sizin Vallée’ye de yakındır. Düşündüm ki siz dahi Vallée’ye avdet arzusunda iseniz birlikte güzel bir seyahat ederdik.

Emily Kont’a teşekkürler etti. Fakat Tholouse’a gitmek mecburiyetinde bulunduğunu da maatteessüf ihtar eyledi.

Kont’un seyahate gitmesinden birkaç gün sonra Mösyö Quesnel’den gelen diğer bir mektup, behemehal ve serian Tholouse’a gitmek lüzumunu tekid eylediğinden, Emily rahibeleri veda ile yanına zavallı Annette ve bir de Kont’un tayin etmiş olduğu sadık ve emin bir uşağı alarak o da yola çıktı.

²⁰ muhtel (ol-): bozulmak

39
MAZİNİN ÂSÂRI

Emily bu seyahati kazasız, tehlikesiz bir surette icra eyledi. Tholouse'a yaklaştıkça ilk muaşakasının cereyan eylediği mevakii görerek bütün ahval-i maziye kendi hayali önünde teceddüd ve tecessüm eyliyordu. Venedik'e giderken Valancourt'u son gördüğü yerlerden geçerken mazinin şu eserleri kızcağızda ihtisasat-ı mezkûreyi tecdid eyliyorlardı.

Hele halasının konağına girdiği zaman teessürat-ı derunu daha ziyade başkalaştılar. Burada halasını mesuden yaşatacak servet ü sâ mân ve esbab-ı saire-i bahtiyarî varken hırçın kadıncağızın kendi kendisini belalara duçar etmiş olduğunu düşünüyordu.

Arabadan inerek konağa girdiği zaman eski kalabalıktan, şaşadan eser kalmayıp konağın âdeta hâlî¹ görünmesi Annette'in bile nazar-ı dikkatini celp eyledi. Dedi ki:

– Bir boş haneye girmek ve kimse tarafından istikbal olunmamak ne fena şeymiş Matmazel!

Emily konakta kimseyi göremiyorsa da her tarafta mazinin âsârını müşahede eyliyor. Henüz halasına mülazemet hâlinde bulunan Montoni olanca vakar ve azametiyle işte karşısında duruyor. O sevgili, nazlı halası! O kibar misafirler!

¹ hâlî: boş

O geceyi geçirdikten sonra Emily ertesi gün bahçeyi de gezmeye çıktı. Valancourt ile nerelerde görüşmüşler, konuşmuşlar, ağlaşmışlar yahut gülüşmüşlerse hep o yerleri ziyaret ederek hep o ahval-i sabıka² nazarında teceddüt eyliyordu. Ağaçlar yine o ağaçlar, çiçekler yine o çiçekler! Nihayet bunlardan hâllenen Emily kendi kendisine:

– Ah! Her şey evvelki hâlde de yalnız o evvelki hâlde değil! Ah Valancourt, sen niçin evvelki hâlini muhafaza edemedin? diye hayıflanmaya başladı.

Maahaza Valancourt'un olacak olan şeylere dair söylediği sözler dahi birer birer hatırına geldiler. Kendisine firar teklif eylediği ve hele bir gizli nikâh icrası için pek çok çalıştığı da hatırına gelip fakat kendisi vazife-i itaate halel getirmiş olmamak için o zaman kabul etmemiş olduğuna da teessüfler etmeye başladı. Yine kendi kendisine dedi ki:

– Eyvah! Sanki Valancourt'un tekliflerini kabul etmedim de ne kazandım? Bunca işkence, bunca gözyaşları değil mi? Vakıa o dahi asla bahtiyar olmayacağımızı söylemişti. Ama zavallı çocuk meğer bilmiyormuş ki asıl bahtiyarlığımıza yine kendi hâli mani olacakmış! Bir aralık babasının dahi Valancourt hakkında: “Bu çocuk Paris'e dahi gitmemiştir” diye söylediği söz de hatırına gelmişti. Düşünmüştü ki eğer Valancourt Paris'te, babası gibi bir dostu müsadif olmuş bulunsaydı da tebdil-i ahval etmemiş olsaydı, şimdi ikisi de bahtiyar olacaktı. Paris bu! Gençler için ne dehşetli ne tehlikeli bir akabedir!³

Ahval-i maziyei ihtar eden bunca âsârı gördükçe Emily kâh mahzuz kâh müteallim oluyordu. Akşam karanlığına kadar bahçeyi ve etrafı gezdikten sonra hanesine avdet eyleyeceği sırada uzaktan gözüne bir insan hayali göründü. Bu geç vakitte bahçenin içinde gezinen kim olabileceğini düşündü. Bahçıvan olmadığını anladı. Başka kim olabilir? Acaba bir hırsız mı? Daha yakından bu hayal bir daha görününce Emily onu Valancourt'a pek benzeterek yüreği oynadı. Ama artık bir daha yekdiğerini katiyen görmemeye karar verdikten

² ahval-i sabıka: eski hâller

³ akabe: tehlikeli yer

sonra Valancourt cesaret edebilip de buralara sokulabilir mi?

Hayal dahi Emily'yi görünce bir sıklık ağaçlar içine daldı gitti. Emily dahi hanesine can attı. Gönlü istiyordu ki bu hayal filvaki Valancourt olsun. Maahaza tedbir ve ihtiyat aksini iltizam eylediğinden biçare Emily gönlüne dahi itiraz eyliyordu. Binaenaleyh gönlünün hilafına olarak badema yalnız hiçbir tarafa çıkmamaya ve hele birkaç gün bahçede bile gözükmemeye karar verdi ki o hayal filvaki Valancourt ise o da ümidini kessin de bir daha gelmesin diye.

Aradan bir hafta zaman geçti. Bir gün Annette ile beraber bahçenin yakın yerlerinde geziniyorlardı. Bir hafta evvelki hayalden Annette'e asla haber vermemek ve Valancourt'un ismini kâle almamak için cebr-i nefis eyliyordu. Bununla beraber derunundaki tahassüsâtı da yenemediğineden pek mustarip hâlde bulunuyordu. Annette ise bir hayli gezindikleri hâlde hiçbir söz edilmemesinden dolayı canı sıkılarak dedi ki:

– Matmazel! Neden böyle mustarip görünüyorsunuz? Diyeceğim geliyor ki dün değil evvelki günkü vakayı işitmiş olmalısınız.

Emily'nin yüreği oynadı.. Sordu ki:

– Evvelki günkü vaka nasıl vaka imiş?

– Size söylememeye karar vermiştik ama...

– Ama?...

– Hırsız vakası!

– Hırsız vakası mı? Aman yarabbi! Söyle bakayım!

– Hırsız olduğunu da zannediyoruz. Hırsız olmazsa kim olacak?

– Ne olmuş a canım?

– Bahçıvan görmüş Matmazel. Gece yarısı imiş ki bahçıvan Jean kendi odasına çekilmek için avludan geçerken bir adam görmüş. Gezinerek haneyi gözlüyormuş. Bunun hırsız olacağına şüphesi kalmayarak hemen tüfeğini almaya koşmuş.

– Tüfeğini ha? Aman yarabbi! Ey?

– Yerine göre tüfek de lazımdır Matmazel! Bir de gelip bakmış ki hırsız şatoya hangi pencereden girebileceğini tasımlıyormuş. Jean

hırsıza kim olduğunu ve bu vakit ne aradığını sormuş. Fakat herif cevap vermeyerek firara azm gösterince Jean dahi tüfeğini ateş etmiş.

– Aman Annette ne diyorsun?

– Evet Matmazel! Ateş etmiş. Fakat size ne oldu Matmazel? Neden böyle sapsarı kesildiniz? Emin olunuz ki herif maktul düşmemiş. Fakat maktul dahi düşse besbelli arkadaşları naaşını alıp kaçırmışlardır. Zira sabahleyin erkenden Jean etrafı aradıkta hırsızın bulunduğu yerde kan izleri görmüşse de naaşını bulamamıştır.

Eğer Annette koltuğuna girmemiş olsaydı Emily bayılıp düşecekti. Annette kendisini bir peyke üzerine oturttu. Fakat vurulan adamın Valancourt olabileceği ihtimali Emily'yi yine bayılttı. Hem de baygınlık uzun sürerek biraz gözlerini açtığı zaman hemen dairesine can attı ve Annette'i de odasına gönderip kendisi yalnız kalınca Valancourt'un maktuliyeti üzerine hüngür hüngür ağlamaya başladı. Zira geçen gün daha yakından gördüğü hayalin Valancourt olduğuna hiç şüphesi kalmamıştı. Zaten herifin hırsız olduğu da tahakkuk etmemiş ya? Koca bir konağı yalnız bir tek hırsız basmaya cesaret edemez ya?

Biraz istirahat bulunca bahçıvanı da çağırıp sorduysa da mecruhun şahsı hakkında bahçıvan hiçbir tarife muktedir olamadı. Yarası tehlikeli olup olmadığını bile öğrenememiş. Artık Valancourt hakkındaki şefkat-i sabıkası⁴ tamamıyla avdet eyledi. Zira delikanlı ne kadar tebdil-i ahval etmiş olursa olsun işte hâlâ kendisini seviyormuş ve sevdiği için de o yolda bu tehlikeye duçar olmuş!

Filvaki bahçeye gelen ve vurulan Valancourt idi. O da oralara gelip mazinin âsârından kendi kalb-i sevdazedesine teselliler veriyordu.

Emily etraf ve civarı dahi arattırdığı hâlde hiçbir yerde, hiçbir mecruh ve hasta adam haber alamayınca artık Valancourt'un maktul olduğuna şüphesi kalmayarak o kadar müteessir oldu ki, fena hâlde hastalanarak yatağa düştü. Annette bir tabip celbettirdi. Tabip müdavat-ı lazıme⁵yi ifadan sonra Emily'ye biraz riyazet-i bedeniye ile tenezzüh⁵ emreyledi.

⁴ şefkat-i sabıka: geçmiş, eski sevgi

⁵ tenezzüh: gezinti

Lakin kalbi sönmüş olan adam için tenezzüh kabil mi olur? Hiç olmazsa hem hareket hem tenezzüh olsun diye civarda ne kadar fukara tanımakta ise hanelerine giderek ve her birine yoluyla ianeler ve ihsanlar ederek eğlenmeye gayret eyledi.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra Kont'un kızı Blanche'tan gelen bir mektup Emily'yi La Vallée Şatosu'na avdete mecbur eyledi. Zaten müddet-i isticar münkazi olarak şato kendisine avdet etmiş olduğu gibi, birtakım işler dahi orada bulunmasına lüzum göstermekteydiler. Blanche ise filan vakte kadar babasıyla oralara geleceğini yazdığından Tholouse'u terk ve pederinin aşiyanesine avdet eyledi.

Aşiyane-i pederin kendi için en mukaddes bir mahal olacağı tafsile muhtaç değildir. Orada dahi mazinin birçok âsârı anasını babasını kendi hayalinde sanki diriltmişlerdi. Ezcümle mahut kütüphaneye giderek, pederinin kâğıtlarını karıştırdığı ve mahut resme perestiş eylediği koltuk sandalyesi üzerine oturdu ki bütün bu romana taalluku olan mahut resim hatırına gelerek ihtisasatı artık derununa sığmaz oldu.

Emily'nin ilk işlerinden birisi dahi ihtiyar Theresa oldu. Malumdur ki şatoyu kiraya verdiği zaman Mösyö Quesnel bu emektar kocakarıya hiçbir şey vermeyerek âdeta kapı dışarı etmişti. Emily bu kadıncağızı müthiş bir sefalet içinde bulacak zannında iken bir de güzel bir meşcere⁶ yanında latif bir bahçesiyle mini mini bir hanecik içinde bulunca pek sevindi. Hanenin içi bir maişet-i mes'udaneyeye delalet edecek surette temiz olduğu gibi yanındaki bahçe dahi pek güzel olup Theresa de asmaları çardağa bağlamakla meşguldü.

Velinimet-zadesini gördüğü zaman bu sadık kocakarının nasıl sevindiğini bir türlü tarif edemeyiz. Hemen boynuna sarılıp:

– Sevgili hanımım! Ecnebi memlekete götürüldüğünüzü haber aldığım zaman bir daha göremeyeceğim diye ne kadar ağlamıştım! Bana ne fena muamele ettiler! Bunca yıl hizmetten sonra efendilerimin hanesinden tardolunacağımı hatırıma getirir miydin? diye hüngür hüngür ağlıyordu

⁶ meşcere: ağaçlık; orman

Emily şu ihtiyarlık zamanında kendisini sefalette bırakmayacağını teminle beraber oturduğu hanecığın güzelliğini medhe başladı. Theresa sevincinden hâlâ gözleri yaşlı olduğu hâlde dedi ki:

– Değil mi Matmazel? Hanecığım güzel değil mi? Dünyada göğsü imanlı asıl dost ve mürüvvetkâr adamlar yine eksik değilmişler. Siz çok uzakta olduğunuzdan yardım edemedinizse de o dost beni buraya yerleştirdi. Hiç düşünemedim ki... Neyse oraları şimdi lazım değil!

– Ey bu merhametli dost kimmiş bakayım? Her kim olursa olsun sana bu inayeti eden, bana etmiş demektir. Senden ziyade ona ben minnettarım!

– Bu hayrını kimseye haber vermemek için bana katiyen tembih etmiştir. Hele ismini hiç kimseye haber veremem. Emrine muhalif harekette bulunamam. Beni kurtarmıştır. Velinimetimdir. Hem siz ne kadar değişmiş, zayıf olmuştunuz! Fakat daima tebessümünüz babanızın, sevgili efendimin tebessümüdür. Ah zavallı efendiciğim! Yalnız sizi değil daha pek çok fukarayı öksüz bırakmıştır!...

Bu sözler Emily'yi pek ziyade müteessir bıraktığını görünce ihtiyar Theresa sözü değiştirmeye lüzum gördü. Dedi ki:

– İşitmiştim ki Madam Cheron bir ecnebi senyörle izdivaç ederek sizi de beraber alıp ecnebi memleketine götürmüştü.

Emily halasının hâlini hikâyeye eyledi. O zaman Theresa sordu ki:

– Ya o delikanlı. O sevimli, insaniyetli delikanlı ile ne yaptınız? Mösyö le Şövalye de Valancourt nasıldır Matmazel? Sıhhati haberi sizde var mıdır? Emily'nin tahassüsât-ı elimesi yine kendisini istila eyledi. Hiçbir cevap veremedi. Theresa sözünde devamla dedi ki:

– Allah o adamı eltafına⁷ müstağrak eylesin... Fakat neden böyle kaşlarınızı çattınız? Hu! Aranızdaki esrarı bilmiyorum muyum zannıdasınız? O delikanlının size çıldırasıya âşık olduğunu bilirim. Anladım. Daima şatoya gelir, her tarafı gezer, sizin şeştarınızla çalar, kitaplarınızı okur, kâh ağlar kâh benimle size dair söz söylerdi.

Emily kocakarının sözünü kesmek istiyor idiyse de muvaffak

⁷ eltaf: lütuflar; iyilikler

olamıyordu. Theresa layenkati diyordu ki:

– Bazı kere kendi kendisine bile sizi söylediğini görürdüm de aklını bozmuş zannederdim.

Emily olanca kuvvetiyle cebr-i nefis ederek dedi ki:

– Elverir Theresa! Artık bu delikanlıya dair bana hiçbir şey söyleme!

– Söyleme mi? Nasıl söyleme? Mösyö Quesnel şatoyu icara verdiği zaman az kalmıştı ki Şövalye kahrından helak olsun.

– Elverir dedim ya! Badema benim yanımda şövalyenin ismini anmayacaksın.

– İsmi kâle mi almayacağım? Ben Şövalye'yi müteveffa pederiniz kadar, hatta sizi sevdiğim kadar sevdiğim hâlde...

Emily içinden doğru kabarıp gelen gözyaşlarını pek güçlkle menederek:

– Evet! Çünkü badema onunla ben hiç görüşemeyeceğim! Sen de aldanmışsın! deyince artık Theresa dahi her şeyi unutarak dedi ki:

– Aldanmış mıyım? Şövalye'yi sevdiğime aldanmışım ha? Bu haneciği bana bahşeden Mösyö de Valancourt olduğu hâlde... Mösyö Quesnel beni kovaladıktan beri bana bakan o olduğu hâlde...

Emily birdenbire bir raşeye duçar oldu. Dedi ki:

– Mümkün mü? Valancourt ha!

– Evet Matmazel kendisi! Bunu kimseye söylemeyecektim ama onun hakkında fena söylendiğini görünce artık sabrım kalmadı. Eğer ona bir bed muamele etmişseniz pek çok ağlarsınız. (Zira Emily ağlamaya başlamıştı.) Ondan daha kerim, daha safi bir senyörü kim görmüş? Bu haneden başka her üç ayda bir kere bana üç aylık masrafımı da veriyordu. Fakat zannederim ki onun da fakr-ı hâli hadd-i marufunu geçmiştir. Zira işte ilk defa olmak üzere son üç aylığının vadesi geldiği hâlde henüz alamadım. Hasta olmasın da... Yalnız ondan korkuyorum. Ağlamayınız Matmazel, Şövalye'nin hakkımdaki merhameti sizi gücendiriyor mu?

Hakikaten artık yaşlarını gizlemeye de muktedir olamayan Emily dedi ki:

– Gücendiriyor mu? Estağfurullah. Fakat söyle bakayım Şövalye'yi görmeyeli ne kadar zaman oldu?

– İşte üç aylık miadı geçeli hayli günler oldu. Daha gelmedi. Kudretim olsaydı biraderinin ikametgâhına kadar gider de sorardım. Fakat dermansızım.

Artık Emily'nin hiç şüphesi kalmadı ki Tholouse'daki bahçesinde cerh edilen adam Şövalye'dir. Vakıa kardeşinin hanesinden isti'lam⁸ olunabilir idiyse de bunu kendi namına yapmak Emily için muvafık görünemeyeceğinden Theresa'ya para vererek onun namına bir adam irsaliyle istifsar-ı keyfiyete karar verdi. Ve öyle de icra eyledi. Emily kendi kendisine dedi ki:

– Valancourt dedikleri kadar bozulmuş olsaydı böyle bir âciz kocakarıya bu kadar lütuf ve inayet etmeli miydi? Yalnız şu civanmerdane hareket bile Şövalye'nin pek çok kusurlarını affa medar olur.

⁸ isti'lam (olun-): sorulmak; bilgi istenmek

40

KAÇAKÇILAR

Kont ile kızı Blanche, Saint Foix Şatosu'nda Baron ve zevcesiyle beraber iki hafta müddeti pek güzel geçirmişlerdi. Hatta Blanc şatosuna avdetlerini müteakip genç Saint Foix ile Blanche'ın düğünleri icra olunmaya dahi karar verilmişti. Lakin ondan evvel Vallée Şatosu'na Emily'ye vaat etmiş oldukları ziyareti de icra eylemek lazım geldiğinden Kont ve Blanche yanlarında genç Saint Foix dahi olduğu hâlde bu seyahati icraya kıyam eylediler.

Saint Foix malikânesinden Vallée'ye giden yol Pirene dağlarının o kadar sarp yerlerinden geçer ki dünya kurulalıdan beri oralardan hiç araba geçtiği yoktur. Kont bütün kafilesi halkı için katarlar isticar¹ ederek iki nefer dahi kılavuz tuttu ki tepeden tırnağa kadar müsellahtı. Bunlar dağların bütün yollarını, patikalarını, izlerini ve avcılar kulübelerini, çobanlar ağıllarını biliyoruz diye iftihar eyliyorlardı. Zaten kulübeleri, ağılları bilmekle iftihara dahi hacet yoktur. Zira Pirene Dağları'nın bu cihetlerinde bu yoldaki binalar nevadirden olup birkaçını bilmek dahi o kadar büyük bir fazilet değildir.

Yolları adi yürüyüşle üç gün kadar çekecekse de yarı yolda han gibi bir şey bulunduğunu kılavuzlardan haber aldığı cihetle Kont bir sabah gayet erken çıkılırsa, bu handa geceyi geçirmek ve ertesi

¹ isticar (et-): kiralamak

gün dahi Vallée'ye varmak mümkün olduğunu hesapla o surette yola çıktı. O gün akşama kadar yürüdükten sonra gurub-ı şems esnasında kendilerini bir vadi içinde buldular ki etrafı, suudu gayr-ı kabil dağlar ve ortası sıkı ormanlarla muhattı.² Biraz sonra gecenin zulmeti her tarafı istila eyledi. O zaman Blanche babasından mahut hana daha ne kadar mesafe kaldığını ve gece vakti yolların emin olup olmadığını sual eyledikte, Kont bu sualleri katırcılara, kılavuzlara tahvil eylediyse de aldığı cevap biraz meşkûk göründü. Heriflerin hülasa-i ifadesi şu oldu ki:

– Ay tulû³ edinceye kadar beklemek daha hayırlı olur. Zira bir de bora çıkacak gibi görünüyor.

Etrafta barınacak bir yer var mıdır diye arandıklarında bir tepe üzerinde bir alamet görerek avcı kulübesidir zannıyla sokuldularsa da ağaçtan yapılmış bir salib⁴ olduğunu ve üzerindeki yazıdan da vaktiyle orada vukua gelen bir fi'l-i katli ihtar için konulduğunu anlayarak biraz yüreklerine helecan geldi.

Meyusen geriye döndüler. Biraz sonra ay dahi tulû eylediyse de devamsız olacağı uzaktan uzağa işitilen gök gürültülerinden ve gittikçe yükselen rüzgârdan anlaşılıyordu.

Bir aralık dahi bir köpek sedası işiterek aradıkları hanın o taraflarda bulunduğunu istidlal ile o semte doğru gitmeye başladılar. Biraz sonra karşılarına azîm bir binanın karaltısı çıktı. Kont anladı ki bunlar muhafaza-i hudud için yapılan binalardan olup vaktiyle düşmanın tecavüzü bunlar üzerine yakılan ateşlerle kuleden kuleye, ta ordugâhlara kadar ihbar olunurdu. Kızına dedi ki:

– Bu kulelerin en çoğu elyevm terk olunmuş bulunduklarından avcılara veya çobanlara makarr⁵ olmuşlardır. Bazı kere dahi Fransız veyahut İspanyol kaçakçılarına tahassungâh⁶ olurlar. Bu herifler şu dağlar içinde azîm ticaret ederek aralıkta bir kere devletin varidatına külli ziyanları oldukça üzerlerine asker dahi gönderilir. Lakin yalnız kaçakçılıkla iştigale ederek ve kendileri üzerine enzar-ı zabıta'yı celpten

² muhat: kuşatılmış; çevrili

³ tulû (et-): doğmak

⁴ salib: haç

⁵ makarr: durma, dinlenme yeri

⁶ tahassungâh: korunak

korkarak yolculara hiç ilişmezler. Kendileri tehlikede bırakılmazlarsa hiçbir kimseye bunlar taarruz etmezler.

Bir aralık buralarda çok eğlenmeyip mahut hoteli aramaya gitmek lüzumunu dermeyan eyledilerse de, havanın bozmakta olduğu görüldüğü gibi hepsi müsellah olduğundan kimseden korkuları da olmayıp kılavuzlarsa zaten yolu kaybeylemiş olduklarını itiraf eylediklerinden ne olursa olsun şu kuleye kadar varmaya karar verdiler.

Kulenin yanına yaklaştıkları zaman yalnız uzaktan gördükleri yer bir kuleden ibaret olmayıp âdeta vaktiyle pek metin ve cesim bir kale olduğunu ve şimdi ekser yerleri harap olmuş bulunduğunu gördüler. Bir tarafı ve fakat herhâlde gayet cesim bir parçası epeyce mamur olup derununda adam oturduğu dahi anlaşılmakla Kont kapıyı vurdukta “Kimdir o?” sualini müteakip içerde epeyce de ayak patırtıları işitildi. Kont:

– Dostuz, dost! Hava bozuyor da geceyi burada geçirmek istiyoruz, deyince birçok sürmelerin açıldığı ona mahsus olan gıcırıtıdan malum oldu. Nihayet avcı kıyafetli ve silahlı bir iri herif kapıda görünerek:

– Buyurunuz! dedi.

Kapının iç tarafında yine o veçhile müsellah diğer iki adam daha vardı. Onlar dahi çorbalarını beraber içmeye davet yollu sözlerle misafirleri kabul eylediler. Misafirleri bir odaya aldılar ki gayet vâsi olup bir tarafındaki ocakta yanan ateşle tenvir dahi ediliyordu. Bu ateşin üzerinde türlü türlü avların butları, kolları filanları kebab olmaktaydı.

İri heriflerin birisi Jacques namında bir gence ateşi tazelemesi için emir verdikten sonra misafirleri oturmaya ve önlerindeki şişeden de rakı içmeye davet eyledi. Hele Blanche’a da:

– İçiniz Matmazel içiniz! Cihanda hiçbir fıçıdan bu kadar güzel bir içki çıktığı yoktur, dedi ki Blanche için böyle bir teklif pek ziyade şayan-ı istigrah görülerek gülmeye başladı. Pederi bir tavr-ı şetaretle kadehi içti. Genç Saint Foix Balanche’in yanına oturup ellerini tutarak kaşlarıyla gözleriyle dahi nişanlısını şu korkunç yerde korkacak bir

şey olmadığına inandırmaya çalışıyordu. Fakat Blanche demincek “Jacques” diye nida olunan avcıya dikkat eyledikte gördü ki bu müt-hiş delikanlı gözlerini Saint Foix’ya dikmiş hiçbir yere ayırmıyor.

Bu aralık dışarıdan bir boru sedası işitildi. Mevcut herifler bi-kaydane bir tavırla:

– O! İşte arkadaşlarımız dahi geldiler! diye istikbale kalktılar. Bi-raz sonra iki adam omuzlarında tüfekler ve kuşaklarında tabancalar olduğu hâlde odaya girdiler. Odadakiler:

– Ey çocuklar ne avlandınız bakalım? diye istikbal eyledikleri sırada onlar dahi:

– Vallahi pekâlâ! Hey! Hey!... Şey bunlar kimler be? diye misa-firleri hakkında beyan-ı istigrah edince evvelkiler:

– Bu kibarzade maiyeti halkıyla beraber yolu şaşırmışlar da geceyi burada geçirmeye gelmişler, cevabını verdiler. Gelenler buna hiçbir cevap vermediler. Beraber getirdikleri av kuşlarını yere attılar. Meğer bunların birisi âdeta vurulmuş kuştan yapılmış bir dağarcık olup içinde dahi para varmış ki yere düştüğü zaman bir madeni seda çıkardığı gibi birkaç altın dahi dağarcığın ağzından fırlayıp oda içinde yuvarlanmaya başladı. Bu hâl Kont’un heyecanını mu-cip oldu. Hele o dahi Jacques denilen gencin genç Saint Foix’yı pek dikkatli gözden geçirerek tanımaya çalıştığına dikkat edince, havfı daha ziyade arttıysa da artık telaş göstermek için iş işten geçmiş olup sabır ve metanet lazımdı.

Taam hazır olduğu haber verildiği zaman Blanche taama gitmek istemediyse de avcılar gerek Kont’u gerek Blanche ve Saint Foix’yı o kadar nazikâne ve musırrane davet eylediler ki gitmemekte ısrar edecek olsalar havflarına⁷ verilecekti.

Avcıların birisi önden bir şamdan çekerek Kont ile Saint Foix yan yana konuşarak ona tabi oluyor ve Blanche en geriden geliyordu. Pederiyle nişanlısı biraz çabuk yürüyerek kendisini geride bıraktıkları gibi o sırada rubasının eteği de bir çiviye iliştiğinden onu kurtarmak için de kız biraz teehhür eyledi. Babasıyla nişanlısı bu sırada bir

⁷ havf: korku

köşeyi dönerek Blanche karanlıkta kalmasın mı?

Her ne hâl ise rubasını kurtardıktan sonrababasının arkasından koştuysa da ön tarafta ve uzakık bir yerde bir ziya görerek bittabi ona doğru gitti. Bir de oraya vardığı zaman gördü ki üç başka adam bir masanın etrafında oturup mühim bir şey müzakeresiyle sert sert konuşuyorlar. Saint Foix'ya o kadar dikkatli bakan Jacquesdahi orada. Hem asıl söz söyleyen de o!

Kız korkarak oradan kaçmak istediysede heriflerin lakırdısı fevkalhad merakını mucip olduğundan firara da muktedir olamadı. Birisi diyordu ki:

– Ne tehlikesi varmış be? Dediğim gibi hareket ediniz de bakınız hiç tehlikesi olur mu? Asıl şu iki efendiyi boğmacaya getirmeli. Uşaklar kolaydır.

Artık Blanche oradan ayrılabilir mi? Heriflerin kastları yaman olduğu işte anlaşıldı. Diğer birisi de dedi ki:

– Pekâlâ! Öyleyse onları niçin öldürmemeli? Onların ömürleri bizim canımızdan daha kıymetli değil a? Eğer onların hayatına acıyacak olursak, onlar bizi pekâlâ astırabilirler. Biz darağacına gideceğimize onlar mezara gitsinler daha âlâ!

Jacquesdahi diyordu ki:

– Ben katiyen tanıdım ki oğlu tamam geçenlerde hücum eylediğimiz herifin oğludur. Yalnız babasını tanıyamadım ki o mudur? Fakat delikanlı da beni tanımadı. Bundan pek de şüphemiz olmasın.

– Babası baronu ben de tanıyamadım. Acaba bu şimdiki herif babası değil midir?

Birisi dahi dedi ki:

– Adam oraları nenize lazım? Böyle şikâr her zaman ele geçemez. Gümrükten birkaç top kumaş kaçıracağız diye canımızı tehlikeye koyduğumuz hâlde bu şikârı mı elden kaçıracağız? Her hâlde zengin heriflerin yanlarında mutlaka birçok para vardır.

– Fakat herifleri saydın mı? Onlar dokuz kişi, biz altı. Tekmil arkadaşlarımız gelmeden hücum edebilir miyiz?

– Eğer korkuyorsanız başka çareler dahi vardır. Hani ya şu bizim mahut ilaç yok mu? Bir kaçına içirerek zıbartığımız gibi...

– Ben size daha kolayını tarif edeyim!

Bu son sözü söyleyen haydut... evet artık avcı değil haydut oldukları anlaşıldı, bu haydut arkadaşlarını baş başa takrip ederek gizlice bir müzakereye daha giriştiler ki Blanche artık o sözleri işitemiyordu. Artık pederini ve arkadaşlarını kurtarmak gayreti kıza kuvvet verdiğinden onları bulmak için koşmak istediye de o aralık bir merdiven ayağı harekâtını sekteleyerek paldır küldür düştü. Bu gürültü üzerine haydutlar dahi dışarıya fırladılar. İki haydut kızı ya kaladıkları gibi odaya götürüp diğerleri kayboldular. Bu iki herif kızı ölümle tehdit ederek sesini çıkartmadılar. Zavallı Blanche tek canına kıymasınlar diye kesesini bunlara verip eğer sağ salim familyasına teslim olunursa, daha ziyade para dahi vereceğini vaat eyliyordu da haydutlar dahi bu sözlere istihza ile gülüyorlardı.

Fakat uzaktan uzağa bir şamata işitilmeye başladı. Haydutların birisi o sırada can havliyle yerinden fırlamaya davranan Blanche'ın kolunu sımsıkı tutunca, kız daha ziyade hevl-i canla^a bir çığlık kopardı. Dışarıdaki gürültü dahi büyüyordu. Öteki haydut:

– Olacaklar oldu. İş meydana çıktı! diye hemen dışarıya fırlayıp Blanche ile beraber kalan ise hançerini çıkararak eğer bir daha ses çıkarırsa vuracağını katiyen bildirdi. Dışarıdaki gürültüler içinde kılıç şakırtılarından maada tüfek ve tabanca sedaları dahi işitilmeye başladı. Mecruhlar bağıyor, galipler naralar atıyordu. Bir de Saint Foix'nın sedası Blanche'ın kulağına vasıl oldu ki kendisini çağırıyordu. Hemen odanın kapısı açılarak delikanlı içeriye can attı ki yüzü gözü al kanlar içinde mecruhtu. Blanche bunu görünce hemen kendisinden geçip bayıldı gitti.

Zavallı kızcağız gözünü açtığı zaman kendisini yine bu odada bulup zayıf bir kandil yanmakta ve nişanlısı Saint Foix dahi yanı başında yatmaktaydı. Gözleri yarı kapalı ve benzi limon gibiyse de henüz hayattan nişan vermemekteydi. Mecruhun elini kendi elleri içine alarak

^a hevl-i can: can korkusu

hariçten dahi istimdaden bir nara attı. Vakıa kapı açılarak bir zat imdada yetiştiyse de Blanche pederidir zanneylediği hâlde Kont değildi. Ne kadar istigraba şayandır ki imdada gelen adam Ludovico idi.

Blanche Ludovico'yu görünce son derecelere kadar istigrap ederek mecruhu da unutup bin sualler sormaya müsaraat eylediyse de Ludovico'da cevap vermeye vakit mi var? Evvela mecruha bakmak lazım olup en büyük fenalık, en büyük zaaf ise hâlâ kanın akmakta olmasından ibaret bulunduğu cihetle, en evvel kanı dindirmek için soğuk su bulmaya koştu. Yine bu sırada Kont dahi elinde yalın kılıç olduğu hâlde kızını çağırarak oralara geldi ve Blanche hemen kendisini babasının kolları arasına atıp Saint Foix'yı da gösterdi.

Biraz sonra dudakları ve şakakları üzerine ıslak bez ve rakılı bez koyularak hasta biraz gözlerini açar açmaz Blanche'ı sordu ve onun selameti haberi kendisine biraz daha kuvvet verdiyse de yerinden kalkacak dermanı yoktu.

Meğer bu maharebede Kont'un fırkası altı nefer hayduda galebe ederek cümlesini viran kuleye ilticaya mecbur etmişler ve kapısını da üzerlerine kilitlemişlerse de, eşkıyanın daha birçoğu hariçte olduğunu ve hemen şu saatlerde geleceklerini Ludovico haber vererek derhal oradan firara lüzum gösterdiğinden, bir büyük ayı postuna iki ağacı kol gibi takarak mecruh için derhal bir sedye yapmaya lüzum görüldü. Genç mecruh bunun üzerine yatırılarak iki katırcının omuzlarına yükletilip yola çıkıldı. Şafağın da ilk ziyaları ufk-ı şarkide pertev-nisar⁹ olmaya başlamıştı.

Güneş yükselinceye kadar bir hayli yol gittikten sonra biraz dinlenmek için bir yerde oturduklarında Kont artık eşkıya tehlikesinden kurtulmuş oldukları itikadıyla Ludovico'nun nasıl kaybolduğunu ve oraya nasıl düştüğünü sual eyledi ki bu merak zaten Kont'un içini yiyip durmakta olduğu malumumuzdur. Ludovico dahi sergüzeşti söylemeye pek heveskâr idiyse de o sırada yakın bir yerden bir silah daha patladığı için hikâye-i hâle yine meydan kalmayarak hemen oradan da alâ cenahü'l-isti'cal¹⁰ yola düzüldüler.

⁹ pertev-nisar (ol-): ı ışık saçmak

üzerinde; kanatlanmışçasına hızla

¹⁰ alâ cenahü'l-isti'cal: acele kanadı

LUDOVICO'NUN HİKÂYESİ

İhtiyar Theresa namına olarak Valancourt'un biraderi hanesine gönderilen adam henüz avdet etmediği cihetle, Emily Valancourt'un ne olduğu merakıyla çıldırmak derecelerine gelmişti. Bu merakla yine bir gün pederinin kütüphanesinde otururken Annette gerçekten çıldırmış gibi bir havf ve telaşla kendisini kütüphane kapısından içeriye atarak:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Matmazel! Ruhu geldi! Hayali geldi! diye haykırmasın mı? Emily kimin ruhu, kimin hayali geldiğini sordukta Annette:

– Her zaman gördüğümüz kıyafetle! diyor da daha gelen kim olduğunu tasrih edemiyor. Nihayet uşağın delaletiyle Ludovico çıkagelince Annette:

– A hayali değil kendisiymiş! diye ettiği hamakata kendisi dahi şaşırmaya başladı ve Emily dahi bilkülliye kaybolmuş bulunmasından havf edilmekte olan bu delikanlının tekrar zuhurundan dolayı pek ziyade memnun olarak ona göre hüsn-i istikbaline müsaraat eyledi.

Kont de Villefort ile kızı, Emily'ye birer mektup yazmışlar. Bunda esna-yı rahta bir handa kaldıklarını ve buna da sebep genç Saint Foix'nın mecruhiyeti¹ olduğunu mukaddeme ittihaz ederek başlarına

¹ mecruhiyet: yaralı olma; yaralanma

gelen belayı biraz yazmışlarsa da, asıl tafsilini Ludovico'nun ifade-i şifahiyesine havale etmişler. Kendileri de bir gün sonra geleceklermiş.

Yorgun Ludovico biraz soğukluk içerek yorgunluk çıkarıncaya kadar Emily güç sabrederek badehu, şu Blanc Şatosu'ndan nasıl gaybubet eylediğini hikâyeye başladı. Uyuduğu zamana kadar olan hikâyeye zaten malumumuz olduğundan Ludovico'nun o zamana kadar verdiği tafsilattan kat'-ı nazar edelim de alt tarafından işe başlayalım. Dedi ki:

– İşte böyle birkaç defa uyuyup uyandıktan sonra bir defa daha gürültü işittiğimde gözlerimi yatak tarafına çevirdim de baktım ki yatağın baş cihetinde duvara asılı olan zarın altından bir insan cehresi bana bakıp duruyor.

Bu söz Emily'ye kendinin de yatakta görmüş olduğu insanı ihtar ederek vücudunda bir ra'ş² peyda eyledi. Ludovico sözünde devam ederek dedi ki:

– İtiraf ederim ki Matmazel bu hâlde yüreğim fena ürktü. Bir de bir kilit içinde bir anahtarın döndüğünü ona mahsus olan gıcırta sedasından anladım. Hâlbuki bu sedanın geldiği taraf odanın pencereleri tarafı olup o cihetle kapı olamaz ki açılsın. Fakat o sırada yatağın baş tarafındaki zar bütün bütün kalkarak bir de kapı göründü. Hatta diğer bir insan kafası daha peyda olarak iki kafa birden bana bakmaya başladılar. Kılıcım önümde duruyor da kavrayıp hücum etmeye muktedir olamıyorum. Yalnız beni uyur sansınlar diye gözlerim yarı kapalı oldukları hâlde yüzleri temaşa eyliyorum. Zannederim ki herifler dahi beni uyur sanarak ve diğer iki adam daha peyda olarak daha dik sesle konuşmaya başladılar.

Burada Emily dedi ki:

– Beni müteaccib eden bir şey varsa o da Kont odada bir gizli kapı olup da sen oradan kaçmış olmayasın diye her tarafı arattırdığı ve kapı bulunamadığı hâlde bunların yine bir gizli kapı açmaları meselesidir.

– Matmazel zaten odanın o tarafında kapı bulunacağı kimsenin

² ra'ş: titreme

hatırına gelemez ki, Kont dahi orasını arattırsın. İki pencerenin orta yerindeki zarın arkasında kapı olur mu? Meğer vaktiyle yaptıran böyle yaptırmış. Hele karyolanın baş tarafı da oraya geldiği için orada kapı bulunacağı ihtimalini her hatırdan teb'id³ etmiş. Bir de heriflerin dördü birden üzerime hücum etmesinler mi? Kılıca davranmak istedim, men eylediler. Elimi ayağımı bağladılar. Ağzıma da birçok mendiller tıkadılar. Beni o gizli kapıdan geçirip evvela şatonun zemin katındaki kemerlere indirdiler ki içerisi bir ticaret hanı gibi mal doluydu. Oradan dahi bir gizli yolla yer altına indik. Mükemmel bir sıçan yolundan gide gide ta deniz kenarına vardık ki orada bir de sandal bağlıydı. Beni bindirdiler. Kendileri de binerek çala kürek epeyce uzak bir mesafedeki gemiye kadar götürdüler. Heriflerin ikisi gemiye çıkıp beni de çıkardılar. Diğer ikisi yine sandala binip karaya döndüler. O gemiyle Roussillon'a kadar geldik. Badehu karaya çıkarıp beni tahte'l-hıfz⁴ hatta etrafı görmeyim diye gözüm bağlı, Kont'un gelmiş olduğu harap kaleye kadar götürdüler. Zaten etrafı görsem de ne faydası olacak? Oradan kim yol bulup da Blanc'ye kadar avdet edebilecek?

Annette ve Emily bu hikâyeye şaşılar. Emily o heriflerin bu surette hareketten maksatları ne olduğunu sormasıyla Ludovico işin bu cihetini de izahen dedi ki:

– Bunlar deniz hırsızıymışlar Matmazel! Nice senelerden beri denizde çaldıkları şeyleri bu şatonun altında hıfz ederek badehu şu dağlardaki kaçakçılara isal⁵ ile onlar vasıtasıyla sattırırlarmış. Hâlbuki şatonun altına kimseyi yanaştırmamak için herkesi ürkütmek lazım gelmiş. Halkın da hâli malum ya? Halk en ziyade cinden, şeytandan korkuyorlar. Hazır o civarlarda gece şeytanlar müzika çalıyorlar diye bir de rivayet çıkıp halk korkmakta olduğundan bunlar dahi Blanc Şatosu'nun şimal taraflarındaki daire içinden bazı müthiş sedalar ve patırtılar izhar ederek orasını şeytanlar makarrı diye şöhretlendirmişler. Bunları yine kendilerinden işittim de öyle öğrendim. Yoksa nereden öğreneceğim. Bana âdeta esir muamelesi ederek beni asla

³ teb'id (et-): uzaklaştırmak

⁵ isal: ulaştırma

⁴ tahte'l-hıfz: muhafaza altında

yalnız bırakmıyorlardı. Herkesin bu cinlere, şeytanlara itikatları, havflarıyla da âdeta kahkahalarla gülerек istihza ediyorlardı.

Emily sordu ki:

– Ey o geceleri çalınan müzikalar, okunan şarkılar dahi bunların kârı mıymış?

– Hayır Matmazel o bunların kârı değilmiş, ama o da kim bilir ne gibi bir maksatla başka zevzekler tarafından yapılan bir iştir diye gülüşüyorlar. Hele bunların başına şu cincilik hususunda bazı tuhaf şeyler dahi gelmiş ki hikâye etsem, gülersiniz.

– Söyle de gülelim!

– Bir gece yatak odasında bulunan bir hırsız az kalsın ki yakayı ele versin. Zira Kont şatoya nakleylediğini ve şatoyu tamir etmek üzere bulunduğunu haber aldıklarında şatonun altındaki mallarını oradan başka yere kaldırmaya karar vermişlerse de kaldırıncaya kadar şayet oralara insan girerse, debboyları keşfolunur havfıyla birkaç patırtı ve gürültü ederek halkın havfını tecdid ve takviyeye lüzum görmüşler. Fakat bu memuriyetle herifin birisi tamam yatak odasına girince üstüne iki kadın birden gelivermesin mi?

Emily bu hikâye Dorothee ile kendi hikâyeleri olduğunu anlayarak kızardı morardıysa da yine dinlemekte devam eyledi. Ludovico:

– Kadınlar birdenbire geliverince herif zar arkasındaki kapıdan kaçamayıp başka bir yer bulamayarak hemen siyah örtülü yatağa girivermiş. Lakin kadınlar ta yatağın başı ucuna kadar da gelivermesinler mi? Artık herif pek korkmuş ama kadınları korkutmaktan başka ca-yı selamet dahi kalmadığı cihetle yüzünü suratını eğerek bükerek kendisine korkunç bir hâl verip yataktan kalktığı gibi kadınlar korkularından bir çığlık koparıp kaçmışlar o da kapıdan kaçıp kurtulmuş.

– Bunları Kont’a da hikâye ettin mi?

– Hepsini! Hatta benden sonra habisler Kont’u da korkutmuşlar. Mösyö Henri ile Kont dahi bir gece orada kaldıklarında birkaç herif yine kapıya kadar gelmişlerse de içeride iki kişi hem de uyanık olduklarını anlayınca, ağlayan insanların sedalarını taklit yolunda birkaç ah u figan koparıp çekilmişler. Kont da bu hâli gerçek fevka’t-

tabia bir şey sanarak korkmuş olduğunu ve fakat şato halkını daha ziyade korkutmamak için hiç ses çıkartmadığını bana itiraf eyledi.

– Ey Kont'un duçar olduğu hücum keyfiyeti nasıl oldu?

– İşte size de yazıyor ya? Oraya kadar kendi ayaklarıyla gelmişler. Hırsızlar bunları katliam müzakeresini ederlerken ben mahpus olduğum yerden dinliyordum. Ber-takrib kapıyı açarak ve Kont'un uşaklarına kendimi tanıttırarak şakîler üzerine hücum ettiğimiz sırada Matmazel Blanche'ın da avazını işittik. Ortalık karmakarışık oldu. Galebe bizde kaldı. Genç nişanlı mecruh olduysa da biz de herifleri kuleye tıkarak ve kapıyı da üzerlerine kapayarak kendimizi kurtarabildik.

Bu tafsilat Emily'nin de Annette'in de hayretlerini mucip oldu. Ludovico'yu istirahat etmeye gönderdiler. Misafirlerin kabul olunacakları dairelerin tehyiesi dahi Annette'e havale olundu. Ol Annette'e ki sevgili Ludovico'sunun avdeti için artık sevincinden çıldırıyordu.

Bu sırada Theresa dahi ilk sözü:

“Sağ imiş Matmazel, yaşıyormuş!” olarak çıkagelmesin mi?

Bereket versin ki ilk sözü bu oldu, yoksa Valancourt'dan ne haber gelecek diye çar çeşme⁶ muntazır olan Emily âşıkının sağlığı haberini alıncaya kadar mutlaka bir fenalık daha geçirirdi.

Theresa getirdiği haberi Valancourt'un biraderi hanesine gönderdiği adamdan da almamış, Valancourt'un kendisi gelmiş. Tholouse'da Emily'in bahçesinde yaralanması üzerine yarası iyi oluncaya kadar bir cerrahın hanesinde kalıp badehu biraderinin hanesine avdet ederken Theresa'in üç aylık maaşını bırakmak ve Emily'nin de haberini almak için kocakarının kulübesine uğrayıp sergüzeştini hikâye etmiş. Zira Theresa'i Emily nezdinde kendisine bir şefaatkâr bulmuş. Hatta bundan sonra Emily ile görüşmeyeceklerini de pek meyusane bir surette anlatarak:

– Hiç olmazsa şu yüzük kendisinde yadigârım kalsın! diye hemen menal-i yegânesi⁷ olan bir kıymettar yüzüğü parmağından çıkarıp

⁶ çar çeşm: dört göz

⁷ menal-i yegâne: sahipolunan tek şey

Theresa'ya verdiği gibi mümkünse kendisi için biraz da şefa'at etmesini rica eylemiş. Safî kocakarı bu şefa'ati dahi yana yakıla etti. Emily vakıa kalben bu hâllerden memnun oluyor idiye de, yüzüğü kabul etmek Valancourt ile münasebeti tecdit demek olacağı cihetle bir türlü kabule cesaret edemedi. Badema Şövalye tarafından kendisine hiçbir şey getirmemesi ve bu yadigârı dahi yine kendisine götürmesi tenbih-i kat'isiyle kocakarıyı iade eylediye de, gönlünün hilafına olan şu muamelesinden mütehassıl can acısına da dayanamadığından yatak odasına can atıp orada bol gözyaşlarıyla ağlamaya mani görmedi.

ÖLÜM YATAĞINDA BİR GÜNAHKÂR

Bir gün sonra dostlarının vürudu Emily'nin teessüratını tadil eyledi. Vallée Şatosu yine bir zamanki gibi her azası sevimli bir cemiyetin makarr-ı içtimar¹ oldu. Fakat Pirene Dağları'nda duçar oldukları ahval-i mahufe² Kont de Villefort'u bir an evvel kendi şatosuna avdet için isticale mecbur etmişti. Binaenaleyh Emily'nin hanesinde uzun uzadıya kalamadılar. Emily dahi Languedoc'a dönmek için Kont ve rüfekasının şu avdetini fırsat ittihaz eyledi. Hanesinin muhafazasını yine ihtiyar Theresa'e havale ederek verdiği talimatın en müekked³ kısmı dahi Valancourt tarafından kendisine hiçbir şey, hiçbir haber göndermemeye dairdi.

Cemiyet-i ahabab cümlece Blanc Şatosu'na gittiler. Orada Kontes ile Henri ve Mösyö Du Pont bunları istikbal eyledi ki Emily orada De Pont'u bulduğuna ziyadesiyle müteaccib kaldı. Zira Du Pont'un kendisini fevka'l-had⁴ şetaretle⁴ istikbal etmesi kıza gösterdi ki Kont de Villefort delikanlının Emily'den ümidini kat' edecek hiçbir güne vesayada bulunmuş olmayıp ihtimal ki ümidini arttıracak bazı tedabirde bile bulunmuştur.

Filvaki Kont öyle yapmıştı. Hatta ikinci akşam Kont kızı hususi

¹ makarr-ı içtima: toplanma yeri

² ahval-i mahufe: korkunç olaylar

³ müekked: kuvvetlendirilmiş

⁴ şetaret: sevinç

bir tarafa çekerek Mösyö Du Pont'un izdivaç teklifini tekrar dermeyan eylemişti. Fakat Emily'nin hâl-i sükûtuyla beraber yüzünün de ekşidiğini görünce teklif-i mezkûru ibram⁵ derecesine vardırmadı. Dedi ki:

– Daha ziyade ısrar etmem Matmazel. Fakat bir zaman gelecektir ki size bu kadar layık olan delikanlıyı artık nevmid etmemek lüzumunu siz de hissedeceksiniz.

Emily'nin bu söze cevap vermesini de beklemedi. Dalgın dalgın gezinmekte olan kızı kendi hâline terk ederek çekildi gitti. Emily o dalgınlıkla gezine gezine ta Saint Clair Manastırı'na kadar vardı da bu seyr ü intikalinden haberi bile olmadı. Oraya vardıktan sonra rahibe dostlarının hatırlarını sormak için bittabi içeriye girdi. Rahibelerin kâffesi sükût ve endişe hâlindeydiler. Hatta tamam başrahibeyle mülaki olduğu zaman, bir rahibe gelip hayatından ümitler münkatı bulunan hemşire Agnes için sekerat-ı mevt⁶ duasının okunmasına müsaade istedi. Bu rahibenin ifadesine göre biçare Agnes galeyan-ı dimağı ve heyecan-ı kalbi bir dereceye vardırılmış ve gözü açık olarak o kadar sayıklayıp, o mertebelerde alaim-i ıztırab izhar eylemiş ki nihayet bütün bütün fenalaşarak yıkılıp kalmış.

Emily bu haberi aldığı zaman Frances hemşirenin Agnes hakkında ettiği hikâyeyi derhatır eyleyerek hastayı görmek ve mümkünse tecessüsatını⁷ dahi ileriye götürmek istediye de vakit geç olduğundan muvaffak olamayıp yalnız gerek ona ve gerek diğer rahibelere selamının tebliği ricasıyla şatoya avdet eyledi.

Ertesi gün Matmazel Blanche'ı dahi kandırıp beraber alarak manastıra geldi. Kapıda bir araba gördü ki henüz yeni vasıl olmuş bulunduğu hayvanlarının terli ve köpüklü bulunmasından anlaşılıyordu. Manastır derununa vardıklarında herkesi dünkünden ziyade sükût ve endişede buldular. Rahibelerin birisi haber verdi ki hemşire Agnes henüz vefat etmeyip aklı da epeyce başında ise de bu geceye kadar berhayat kalabilmesi memul değildir. O sırada başrahibe dahi gelip söze karışarak dedi ki:

⁵ ibram: zorlama; ısrar

⁷ tecessüsat: meraklar

⁶ sekerat-ı mevt: can verme; ölüm

– Bugün manastırımız bir matemhanedir. Rahibelerimizden birisi âlem-i tabiata son borcunu ifa ediyor. Malum a! O dahi hemşire Agnes'dir.

Emily bu felaketten dolayı teessürat-ı azimesini beyan ederek başrahibe, kıza bi't-teşekkür şunu ilave eyledi ki:

– Hemşire Agnes'in son günleri bir masumiyet-i melekâne hâlinde geçmiştir. Ümit edelim ki Hak Taala bugünlere hürmeten onun kusurlarını affeyleye. Vakıa bu kadıncağız gençliğinde bazı kusurlarda bulunmuşsa da nedameti dahi pek şiddetli olduğundan inşallah affolunmuşlardır. Şimdi günah çıkarıcı papazı yanında bıraktığım gibi Paris'ten gelen bir kibarzadeyi de yanında bıraktım. Son gününde bu kibarzade ile mülakat pek ziyade arzu eylemişti de mahsusan celbetmiştik. Biçarenin zihni, kalbi pek ziyade muhtac-ı istirahat olduğundan inşallah bu iki zat hastayı biraz müsterih edebilirler.

Bu son temenniye Emily dahi amin-hân oldu. Başrahibe hep sözünde devam ederek dedi ki:

– Hastalığı esnasında sizin de birkaç defa isminizi yâd eyledi. İhtimal sizi görmek dahi kalbine istirahat verir. Eğer cesaretiniz varsa papazdan ve o kibarzadeden sonra biz dahi birlikte yanına çıkalım. Vakıa bu bir tahammül-güdaz⁸ temaşa ise de insan müstakbeldeki ahval ve ehvalin⁹ cana olan tesirini tadil edebilmek için bu gibi temaşalara alışmalıdır.

Emily bir ciddiyet tavrı peyda eyledi. Bu sözler kendisine bir sevgili pederin son veda-ı ebedîsini ihtar ettiler. O son dakikada vukua gelmiş olan birçok ahval-i elime birer birer gözleri önünden geçmeye başladılar. Hele Blanc Şatosu'nun kurbunda¹⁰ olduğunu anladığı zaman babasının gösterdiği teessür ve hin-i vefatında şu manastıra defnolunmak için beyan eylediği arzu ve evrak-ı mahfuzasını okumaksızın mahv için kendisine verdiği emirler birer birer Emily'nin hatırından geçtiler. Bunların her biri Emily için henüz hallolunmamış birer muamma idiler.

⁸ tahammül-güdaz: dayanılmaz

¹⁰ kurb: yakın

⁹ ehval: korkular

Emily bunları düşünmekte ve başrahibe dahi ondan cevap beklemekte iken Paris'ten gelmiş olduğu haber verilen kibarzadenin kapıdan girmesi bu iki kadını ikaz eyledi. İsmi Mösyö de Bonnac olduğu anlaşılan bu efendi gayet mükedder görünüyordu. Lakin bu kederin en büyük kısmı da ölüm korkusu olduğu pek aşikâre idi. Başrahibeyi bir tarafa çekip biraz konuşarak nihayet veda etti, çıktı gitti. O zaman başrahibe Emily'yi muhtazırın¹¹ yanına çıkmak için davet etmesiyle kızcağız cesaretini toplayarak ve fakat refikası Matmazel Blanche'ı orada bırakarak başrahibeye tâbi oldu.

Hemşire Agnes'in yanına girdikleri zaman gördüler ki hasta hasır üzerinde yatmakta ve yanında bir rahibe dua etmektedir. O kadar bozulmuş ve değişmiş ki Emily kendisini güç tanıyabilmiştir. Gözleri parıl parıl parlamakta ve kucaklayıp sadırına bastırıldığı müzeyyen bir salibin¹² ucuna nasb-ı nazar etmekteydi. Bir hayli zaman böyle kaldıktan sonra yavaş yavaş salibden ayrılan gözleri Emily'ye rastgeldikte hasta birdenbire titredi. Mahmumun¹³ hezeyanı tarzında bir suret-i tekellümle dedi:

– Ah bu hayal beni son nefesime kadar mı takip edecek?

Emily kendine hitaben gibi söylenilen bu sözden ürküp kaçmak istediye de başrahibe göz işaretiyle sebat ve metanet tavsiye eyledikten sonra hastaya dedi ki:

– Kızım! Yanımda getirdiğim bu zat Matmazel Saint Aubert'dir. Kendisini görmekten memnun olursunuz hesabıyla getirdim.

Agnes hiçbir cevap vermedi. İki gözlerini Emily'ye dikmiş olduğu hâlde derunundan pek büyük heyecanlara mukavemete çalıştığı görülüyordu. Neden sonra aheste aheste başlayarak gittikçe kuvvetlendirmek, şiddetlendirmek suretiyle dedi ki:

– Evet evet! Vakıa görüyorum ki odur. Ta kendisi! İşte nazarında hani ya o benim müteneffir¹⁴ olduğum letafet nümayan oluyor. O letafet ki beni mahvetmiştir. Ne istiyorsunuz! Söyleyiniz, benden ne istiyorsunuz? Tarziye¹⁵ mi? Pekâlâ! İntikam mı? Pekâlâ! Fakat bunla-

¹¹ muhtazır: can çekişen

¹² salib: haç

¹³ mahmum: hummalı, ateşli hasta

¹⁴ müteneffir (ol-): nefret etmek

¹⁵ tarziye: özür dileme

ra hâlâ nail olmadınız mı? Sizi görelî kaç sene oldu? Dün değil a! O cinayet dahi dün vukua gelmedi ya! Bakınız ihtiyar oldum. İhtiyar oluncaya kadar ceza çektim. Sizse hâlâ gençsiniz. Hâlâ güzelsiniz. O cemal ile mümtazsınız ki bana bir gayret-i müntakimane¹⁶ ile o cinayeti irtikâp ettiren işte bu cemaldir. Ah unutabilsem! Fakat neye yarayacak? Bir kere cinayeti irtikâp ettikten sonra... Evet irtikâp ettikten sonra...

Emily helecanından helak derecesine gelip oradan kaçmaya davrandıysa da başrahibe elinden tutarak sabır ve sebatını rica eyledi. İkisi birlikte birçok tesliyetlerle hastayı teskine gayret eyledilerse de hemşire Agnes bunları dinlemiyordu bile. Artık kendi kendine söylercesine bir hâl ile diyordu ki:

– Bunca senelik nedamet ve ibadet neye yarar? Döktüğüm kanın lekelerini tathir¹⁷ edebilirler mi? Nerededir o karı? Na işte! Bakınız bu oda içinde kuş gibi uçup geziyor.

Filvaki gözleri sanki oda içinde tayeran hâlinde bulunan bir şeyi takip ediyorlar gibi görünüyordlardı. Kendisi de hâlâ diyordu ki:

– Niçin beni buraya kadar takip ediyorsunuz? (Gözleri Emily'ye tevcih-i hitab ederek) Cezamı kâfi görmüyor musunuz? Ah! Böyle bi-rahmane nazarlarla bana bakmayınız. Yok yok, rahimane nazarlarla da bakmayınız. Giriniz giriniz! Neden yüzüme karşı tebessüm ediyorsunuz? Aman yarabbi! Neden feryat ve figan eyliyorsunuz?

Bu son sözleri gayet mütedehhişane bir hâl ile yerinden fırlayarak söylemişti. Badehu tâb u tüvanı kesilerek tekrar yatağı içine düştü. Başrahibe ile hastanın yanındaki rahibe muhtazırın imdadına koştu. Emily'nin yüreği parça parça olarak bir söz söylemek istediye de başrahibe ona meydan bırakmayarak Emily'ye dedi ki:

– Müsterih ol kızım! Sayıklamak bitti. Şimdi biraz daha iyileşir.

Badehu yanındaki rahibeye sordu ki:

– Hasta çoktan beri bu hâlde midir?

– Birkaç haftadan beri hiç bu hâle geldiği yoktu. Mutlaka Paris'ten

¹⁶ gayret-i müntakimane: intikam gayreti

¹⁷ tathir (et-): temizlemek

vüruduna o kadar şiddetle muntazır olduğu kibarzadeyle mülakatının tesiri olmalıdır ki bu hâle geldi.

– Evet. Teheyyücün bu derecesine sebep anca bu olabilir.

Bu dakikada hemşire Agnes tekrar gözlerini açıp Emily'ye baktı. Lakin bu nazarı öyle mecnunane değildi. Meyusane bir surette bakıyordu. Hatta birçok zaman baktığı hâlde hiçbir şey söylemiyordu. Nihayet yavaş yavaş söze başladı. Hem de bir tavr-ı âkılane ile dedi ki:

– Ne müşabehet! Akıllara hayret verecek şey! Hayale bile sığmayan bir müşabehet! (Emily'ye hitaben) Rica ederim Matmazel! Her ne kadar Saint Aubert ismiyle müsemma iseniz de söyleyiniz rica ederim, siz Markiz'in kızı değil misiniz?

Emily hayretten çıldırmak derecelerine vardı. Dedi ki:

– Hangi Markiz'in?

– Hangi Markiz olacak? Benim tanıdığım, murat ettiğim yalnız bir Markiz vardır. O da Madam de Villeroi'dır.

Bu anda Emily anladı ki müteveffa pederinin bu isim yadolunduğu zaman gösterdiği şiddet-i teessürde pek mühim bir hikmet varmış. Hatta Madam de Villeroi'nun medfun olduğu yerde defnini arzu etmesi dahi bu hikmete mütealliktir. Emily bu tahattur ile öyle bir hâle geldi ki sekerat-ı mevtten kat'-ı nazarla Agnes'in ağzından izah-ı esrar yollu bir kelimecik daha koparabilmeye can attı. Kemal-i suz u güdaz ile davranmaya başlaması üzerine Agnes dedi ki:

– Çekmecemi getirsinler. Hepsini size öğreteyim.

Hizmetçi rahibe çekmeceyi getirdi. Hastanın tarifi üzerine kapağını açıp içinden bir minyatür resmi çıkardı ki Emily'nin pederi evrakı meyanında bulmuş olduğu resmin aynıydı. Hasta bir tavr-ı sakitane ve cesurane ile epeyce zaman resmi temaşadan ve müteakiben gözlerini semt-i semaya dikerek dua yollu biraz da mırıldandıktan sonra resmi Emily'ye vererek dedi ki:

– Bakınız şuna! Hem o sizde kalsın, onu size bahşediyorum. Muhafaza eleyiniz. O sizin hakkınızdır. Sizin ona müşabehetiniz daima nazarı-ı hayrettime saplanmıştı.

Bu sırada hizmetçi rahibe çekmeceyi götürmeye davrandığından Agnes:

– Durunuz hemşirem, durunuz! Götürmeyiniz. Onun içinde bir resim daha vardır, diyerek çekmeceyi tekrar getirtti. Başrahibe birtakım esrar-ı müdhişenin inkişafa başladığını görerek ve men'ini muvafık-ı vazife addeyleyerek:

– Bakınız kızım! Agnes hâlâ sayıklıyor. Sıtmanın şiddetinden ne söylediğini de bilmiyor. Birtakım cinayat-ı müdhişeyi kendine isnat eyliyor, diye Emily'yi kaldırıp götürmek istediye de Emily olanca metanetini toplayıp yerinden kıınıldamadı. Zira görüyordu ki hemşire Agnes'in bu anda asla divaneliği olmayıp başka bir maksada hizmet ediyor. Markiz'in resmi meydana çıktıktan sonra Agnes'te daha birçok esrar bulunduğuna şüphe mi kalır? Hatta işte esrar-ı mezkûreyi yirmi yıldan beri setr etmekte bulunan perdeyi yırtmaya davranmış. Artık Emily nereye gidebilir?

Hasta çekmecenin bir yanına basıp kapağı fırlattı. İçinden bir resim daha çıktı. Onu da Emily'ye uzatarak dedi ki:

– İşte gurur-ı beşer için ders makamına kaim olacak bir şey daha! Bakınız bakalım! Şimdiki Agnes ile bir zamanki Agnes arasında ne kadar münasebet ve müşabehet kalmıştır?

Emily bu resme dahi can attı, eline alır almaz onu da tanıdı. O kadar heyecanla ki az kaldı resim yere düşüyordu. Zira bu resim dahi Udolf Hisarı'nda Sinyora Laurentini'nin görmüş olduğu tasvirinin aynen kopyasıydı. O kadının ki bir suret-i acibede gaybubeti cümle için merakı mucip olarak hatta Montoni tarafından kaybedildiği de hükmolunmuştur.

Bu inkişaf-ı hakayık üzerine Emily lâl¹⁸ oldu kaldı. Gözleri kâh resme kâh hâl-i ihtizarda¹⁹ bulunan Agnes'e tahvil-i nigah-ı hayret²⁰ eyleyerek ikisi arasında hiçbir müşabehet kalmamış olması da fevkalhad hayretini mucip oluyordu. Lakin artık şüphe mi kaldı? İşte Sinyora Laurentini karşısında can çekişip duruyor vesselam.

¹⁸ lâl (ol-): dili tutulmak

¹⁹ hâl-i ihtizar: can çekişme, ölüm hâli

²⁰ tahvil-i nigah-ı hayret (eyle-): şaşkın bakışlarını yöneltmek

Emily'nin bu hâline muhtazır dahi dikkat ediyordu. Diyordu ki:

– Evet evet! Bana iyi dikkat ediniz. Cinayetin benim üzerimde gösterdiği tesirâtı tetebbu eyleyiniz. Bu resim yapıldığı zaman ben masumdum. (Emily'nin elini eline alarak) Hemşirem! Sevdanın ilk ilkaatına kapılmaktan kendinizi vikaye²¹ ediniz. Hem de kemal-i metanetle vikaye ediniz. Zira bu ilk ilkaat pek seridir. Siz de tez davranamazsanız o galebe eder. Bizi alelamya²² birtakım tehlikelere sevkeder ki badema vuku-ı tamirine imkân kalmaz. Aşkın şevket-i mutlakası o kadar muhribdir²³ ki cihanı ân-ı vâhidde²⁴ tahrip onun için işten bile sayılmaz. Evvel be evvel kalplerin turuk-ı imdadını²⁵ bağlayıp ona bir kere müstevli olduktan sonra bizi öyle bir divane hâline koyar ki bizde ne vicdan kalır ne merhamet! Bir kere emrini bize icra ettirdikten sonra o zamana kadar men eylediği nedamet gibi, rikkat gibi birçok ihsas-ı âliye'yi birden üzerimize hücum ettirir. İşte o zaman baş gösteren mücazatın²⁶ müddeti böyle ölüm yatağına kadar devam eyler. Bize yaptırmak istediği şeyi yapıncaya kadar sanki uyur idik, mağdur-ı dest-i kahharımız²⁷ olan biçarenin son çılgılığı ile uyanıveririz. Kendimizi derakap evvelki hâlde bulursak da hayfa ki dünya artık bize evvelki dünya değildir. Cihan bize düşman olmuş, biz de cihana düşman kalmışızdır. Adalet-i ilahiye ve insaniyenin hücumatına hedef olmuşuzdur. Ah! Servet ü sâ mân nedir? İkbâl-i ulüvv-i şân nedir? Vicdan temiz olmadıktan sonra bunlar değil a insanda sıhhat ve derman bile kalmıyor. İşte ben! Bir kere bu hâle geldikten sonra sevda bile nedir? İnsanların mahkûmu olmakta bile ne hüküm kalır ki muğber olan vicdanın mahkûmiyeti her şeyden ağırdır. Masumken bela-yı sevda ile fenalıkların en büyüklerini kendimde cem' ettim. Onlarsa haset, hiss-i intikam ve şiddettir. Bir an için bunlar zevkimdi. Badehu ebediyen bana nekmet²⁸ oldular. En tatlı şey intikam imiş. Vakıa o lezzeti dahi aldım. Lakin ne kadar muvakkat şey! Onu tahrik eden mağdur ile beraber o lezzet dahi

²¹ vikaye (et-): korumak; sakınmak

²² alelamya: körü körüne

²³ muhrib: tahrip edici

²⁴ ân-ı vâhid: bir an

²⁵ turuk-ı imdad: yardım yolları

²⁶ mücazat: cezalandırma

²⁷ mağdur-ı dest-i kahhar: yok eden, öldüren elin mağduru

²⁸ nekmet: şiddetli ceza

sönüp gidiyor. Fazilet nasıl müvellid-i hasenat²⁹ ise sevda dahi öylece müvellid-i seyyiattır.³⁰ İntihabı size bıraktım. Ne mutlu ol adama ki gönlüne sahip olur! Vah o biçareye ki sevk-i sevdaya mağlup kalır!

Başrahibe içini çekti. Dedi ki:

– Evet evet! Bu baptaki vesaya-ı dünyeviyeyi dinlemeyenlerin de vay başına!

Emily'nin gözleri resimlerde olduğu hâlde kulakları Agnes'teydiler. Agnes sustuktan sonra bi'l-iltizam tecahülünden³¹ gelerek dedi ki:

– Ben bu resmi tanımıyorum.

Agnes: – Ona şüphe mi var? Siz onu asla görmemişsinizdir.

– Fakat ona benzer bir şey gördüm.

– Mümkün değil! Nerede?

– Udolf Şatosu'nda.

Bu isim Agnes'i lerze-nâk³² eyledi. Kemal-i heyecanla sordu ki:

– Udolf mu dediniz! Udolf Şatosu'na gittiniz ha! Aman yarabbi!

Bu isim bana daha neler ihtar eyledi. Ne bahtiyarlıklar, ne bedbahtlıklar!...

Bu söz edilirken Emily'nin hatırına şu mahut odada siyah perde arkasında görmüş olduğu korkunç şeyler dahi geldi. O tavr-ı tedehhüş ile Sinyora Laurentini'ye baktı. Öyle ya! Karşısındaki muhtazır, işte Sinyora Laurentini'dir. Hatta bir ömür müddet çekilen nedametler, edilen ibadetler dahi bir katl cinayetinin ceza-yı tamımı olamayacağı-nı kendisi söylemiştir. Bu anda Emily'nin şu kadına nasıl bir nazar-ı nefretle baktığını tarif kabil değildir. Çünkü karşısındaki bir katildir. Binaenaleyh nefretini göstermemek için cebr-i nefis ederek dedi ki:

– Udolf'dan birdenbire gaybubetiniz... Hele şatonun garp tarafındaki odada hâlâ bir perde-i siyah-ı matemle örtülü olan şey...

Hasta yerinden davrandı, gözleri yine birtakım hayalâtı takip ederek ve aklını dağıtarak dedi ki:

²⁹ müvellid-i hasenat: güzellikler doğuran

ğuran

³¹ tecahül: bilmezlik

³⁰ müvellid-i seyyiat: kötülükler doğuran

³² lerze-nâk (eyle-): titretmek

– Vay! Dahası mı var? Kabirden mi avdet ediyorsunuz? Kan ha! Hâlâ kan! Hayır hayır! Kan değil! Söyleyemem. Yok nafîle yüzüme gülme. Gülme diyorum. Merhamet et.

Zavallı hasta bütün bütün kendinden geçti. Emily dahi artık sabr u sebatını tüketip orada kalamadı. Fırlayıp kaçtı. Başrahibenin yanına başka rahibeleri gönderdi.

Kendisi Blanche'ın yanına varıp Laurentini'nin akıbet ne olacağı merakı katiyen mani olmasaydı manastırdan da fırlayıp gidecekti. Birkaç dakika sonra gelip haber verdiler ki hasta yine iyileşmiştir. Binaenaleyh Emily biraz daha rahat-ı kalb ile Blanche'ı alıp şatoya avdet eyledi. Mösyö le Bonnac'ın hâlâ orada bulunduğunu gördü. Bu adanı Du Pont'un dahi dostu olarak binaenaleyh Kont ve Du Pont'un ricasıyla birkaç gün orada kalmaya ırza edilmiş. Kendisi Fransa hizmet-i askeriyesinde müstahdem bir zabitti. Elli yaşında kadar bir adam ki boyu uzun ve ahval ve etvarı pek asilanedir. Sofrada ihtisasat-ı derununu³³ yenerek şato halkıyla pek güzel muhataba edebilmiştir.

Bu akşam şato halkı erkenden dağılıp yerli yerine çekildiler. Emily odasına girdiği zaman manastırda gördüğü, işittiği ahval kâmilten gözleri önünde cem oldular. Ölüm hâlinde bulunan bir rahibe o meşhur Sinyora Laurentini çıksın! Hâlbuki bu kadın Senyör Montoni'nin mağduru zannolunmakta iken bilakis kendisi en müdhiş bir cinayetin mürtekibi çıksın! Bu hâller Emily için çıldırasına bir hayreti mucip olmamak kabil midir?

Hele kendisinin müteveffa Markiz'e pek müşabih olması kızcağzın viladeti hakkında bile birçok şüphelerini mucib olmuştu. Agnes'in hemşire Frances tarafından hikâye edilen sergüzeşti mutlaka yanlış olmalıdır. Fakat neden böyle bir yanlış hikâyeye uydurmuş olsunlar? Doğru olmasına da mani nedir? Bu muammayı halledebilmek ihtimali de Emily'de yoktu.

Her hâlde kendisini en ziyade meşgul eden şey pederiyle Markiz de Villeroi arasındaki münasebetin nasıl bir münasebet olabileceği

³³ ihtisasat-ı derun: içindeki duygular

kaziyesiydi. Bazı kere hükmetmek istiyordu ki işte Markiz'in asıl sevmekte olduğu rivayet olunan genç asilzade kendi pederidir. Haydi diyelim ki kızı gönlünün hilafına olarak bir başkasına tezvic etmiş olsunlar. Ya pederinin bu tezviç ve tezevvüden sonra dahi aşkında devam etmiş olmasını neye hamletmeli?

Maahaza vefatından sonra mahvını pederinin emretmiş olduğu evrak hiç şüphe yoktur ki bu esrara dairdiler. O hâlde evrak-ı mezkûreyi mahvetmiş olmakla Emily kendi viladeti hakkındaki esrarı dahi bilkülliye mahvetmiş demektir.

İşte gecenin bir kısmını bu yoldaki mülahaza işgal etmiş ve uykuya vardıktan sonra dahi rüyasını hep bunlar doldurmuştur ki bu rüyalar meyanında hemşire Agnes'in bir küfür ve bir iman kelimeleri arasında teslim-i ruh etmiş olması da mevcuttu.

Ertesi sabah Emily ziyadece keyifsiz olduğundan manastıra giderek başrahibeyi göremediyse de haber aldı ki Agnes gece filvaki vefat ederek kurtulmuştur. Bu kara haberi cümleden ziyade Mösyö de Bonnac hüznü ve kederle telakki etmiştir Fakat garip şey ki Emily bu adamın kederi dünküden gereği gibi az olduğuna da dikkat etliyordu. Hiç şüphe edemiyordu ki asıl sebeb-i teessürü bu vefat meselesi olmayıp belki Agnes'ten almış olduğu bazı esrardır. Bir rivayete göre Agnes vasiyetinde bu adama bazı emlak ve emval terk eylemiştir. Kendisi pek ziyade çoluk çocuk, akraba taallukat sahibi bir adammış. Büyük oğlunun su-i terbiyesi, israfatı da familya servetinin bir büyük kısmını mahvetmiş. Birkaç defa hapse bile duçar olmuş. Adamcağız bu sergüzeştlerini, felaketlerini Mösyö Du Pont'a uzun uzadıya hikâye eylemişti.

Hatta hikâyesine göre bir defa duçar-ı habs oldukta aylarca müddet mahpus kalıp nihayet bir mahpes arkadaşı kurtulmayı müteakiben kendisini de kurtarmaya gayret etmesiyle nail-i necat olabilmiş. Bu mahbusiyyetin sebebi olan büyük bir borç tediye olunmuş ve hapisten halâsı³⁴ müteakip kendisine bu inayeti eden zatı aramışsa da izini bile bulamamış.

³⁴ halâs: kurtulma

Bunları Mösyö Du Pont'a kemal-i teessürle hikâye eyledikten sonra Mösyö Bonnac demişti ki:

– Beni halâs eden zatı bir daha bulamayışım zannedersem beni kurtarmak için kendisini duçar-ı iflas etmiş olmasındandır. Borç için mahbusiyetimden beni kurtarmış olduğu hâlde kendisi borçlanarak o borçlar için tekrar hapse atılmış olmalıdır. Elhasıl zavallı Valancourt'un nerede olduğunu, ne kadar aradımsa da bir türlü bulamadım.

Bu 'Valancourt' ismini işitince Du Pont yerinden fırlamıştı. Kemal-i telaşla sormuştu ki:

– Valancourt mu? Hangi familyadan?

– Valancourt Count de Duvarney! Kendi rakibi diğer cihetten Bonnac'ın da kurtarıcısı olduğunu görünce Du Pont'un kalbinden neler geçmiş olduğu bir türlü tasvir olunamaz. Lakin bu teessüratını, Bonnac'tan ketm edebildi. Onu da tesliyet için haber verdi ki birkaç hafta mukaddem Valancourt bu şatoda bulunup Emily'yi tezvic etmek istemişse de muvaffak olamamıştır. Bunu ihbarla beraber Valancourt'un Paris'te ne yolda hareket eylediğini dahi Bonnac'tan sual edince Bonnac dedi ki:

– Paris'te Valancourt en meşhur kibar âlemlerine kadar girer çıkardı. Bir aralık sefahet ve rezaletin pençesine yakasını duçar etmişti. Yine bir aralık müthiş bir markize yakasını kaptırmış ve bazı tamahkâr kumarbazlar dahi biçareyi pençeleri altına almıştı. Bu yolda olanların cümlesinin başına gelmiş olduğu üzere Valancourt evvela kumarda pek büyük mebalîğ kaybederek badehu pek küçüklerini kazanmaya başlamıştı. Nihayet gitgide o da duçar-ı iflas olmuştu. Kardeşi olan Kont de Duvernay biraderinin bu israfatını görünce borçları için bir akçe vermeyeceğini ilan eyledi. İşte bunun üzerine dâyinleri³⁵ şikâyet ederek Valancourt borç için hapse atıldı. Kardeşi yine borçlarını vermedi ki şayet bela-yı mahbusiyet Valancourt'un aklını başına getirir de badema her sefihlikten tâib ve müstağfir³⁶

³⁵ dâyin: alacaklı

³⁶ tâib ve müstağfir (ol-): tövbe istiğfar etmek

olur diye. Vakıa işin nihayeti de böyle oldu.

Mösyö Bonnac bunları hikâye eyledikten sonra Valancourt'un Emily'ye olan sevdasından da haberdar olduğunu beyan ederek hatta Valancourt'un nihayet-i emrde asıl sebep-i ıslahı da bu sevda olduğu hakkındaki zannını dahi meydana koydu. Dedi ki:

– Bir aralık Valancourt'un pek fena bir yola sapmış olduğuna şüphe yoktur. Bereket versin ki yolun daha mebadisinde³⁷ iken müntehasındaki³⁸ tehlikeleri görebilmiştir. Sefahet ve rezalet henüz kalbini karartmamış olduğu hâlde de Emily'nin sevdasındaki meyusiyet aklını başına getirince kendisini çabuk toplayabilmiştir. Zaten kendisi sahib-i azın bir adam olduğu gibi Emily tarafından gördüğü mecburiyet dahi azmine kuvvet vermiştir. Binaenaleyh nihayet-i emrde biraderi kendisini hapisten kurtarmayı müteakip ilk hareketi beni de kurtarmak gibi civanmerdane ve semihane bir hareket olmuştur. Fakat bu hareket dahi son bir sefihlik suretinde tecelli etmiştir. Biraderinin kendisine verdiği paranın kâffesini defaten kumarbazların yeşil çuhalı masası üzerine atıp bu defa talih dahi artık insafa gelmekle benim familyamı o hâl-i inkırazdan kurtarmış ve artık bu dakikadan sonra eline bir daha ne bir zar ne bir oyun kâğıdı almamıştır.

Du Pont bu lakırdıları kemal-i ehemmiyetle dinliyordu. Nihayet söz Valancourt'un Markiz'den para dahi yediği bahsine gelince Bonnac dedi ki:

– Kont de Villefort'un bu babda aldığı haberler yanlıştır. O da yanlıştır, kumara hile katan adamlarla ortak olduğuna dair aldığı haber dahi yanlıştır. Valancourt hiçbir vakitte metresine avuç açmamış, hiçbir vakitte oyunlarına hile katmamıştır. Belli başlı bir kumarcı bile addolunmayıp zevki için kumar oynayan ve o yolda para batıran kibarzadegân suretinde hareket etmiştir. Bir adamın adı çıkacağına canı çıksın derler. Doğrudur. Zira o adamın yapmadığı şeyleri de yapmış diye gösterirler. Ama yalancı olan Kont de Villefort değildir. Onun safvet-i kalbini bilen birtakım hilekârlar

³⁷ mebadi: başlangıç

³⁸ münteha: son

biçareyi aldatmışlardır. Valancourt bile kabahati Kont'a bulmakta olup o da haksızdır.

Du Pont, Bonnac'tan bu haberleri alınca kalbindeki ihsas-ı civanmerdaneye o kadar mağlup oldu ki Emily'ye de Valancourt'a da acıyarak o kıza bu kadar layık olan bu delikanlıyı vermeyi ve ikisini de bermurat etmeyi düşünmeye başladı. Vakıa bu hâlde kendi ikbalini kendisi baltalamakta olduğunu görüyordu. Ancak ulüvv-i cenab ve sümüvv-ı kalbi³⁹ bunu da ibram⁴⁰ eyliyordu.

Alicenap delikanlı bu efkârını Kont de Villefort'a dahi açtı. Kont birtakım yalancı ve hiç olmazsa mübalağacı adamların sözlerine kulak vererek Emily'yi bu kadar bizar etmiş olmasından dolayı fevka'l-had nedametle beraber Du Pont'un mertliğini de ziyadesiyle beğendi, tahsin eyledi. Kendisi ise Valancourt'a etmiş olduğu fenalığı tamir için delikanlının Emily ile bir daha görüşüp hasbihal etmesine delalet eyleyeceğini vaat eyledi. Derhal delikanlıya bir mektup yazarak bila-ihthiyar etmiş olduğu manilikten dolayı affını ve Emily ile görüşmek için Blanc Şatosu'na teşrifini rica eyledi.

Maahaza bu esrarı bir zamana kadar Emily'den mektum⁴¹ tutmaya Du Pont ile birlikte karar verdiler. İstediler ki Valancourt birdenbire gelsin, Emily ile mülaki⁴² olsun da her yanlışlık, her doğruluk o suretle birdenbire meydana çıkıversin. Bundan maksatları ise işin neticesi alınıncaya kadar Emily'yi de üzmemekten ve işi def'a-i vâhidede⁴³ bitirivermekten ibaretti.

³⁹ sümüvv-i kalb: kalp yüceliği

⁴⁰ ibram (eyle-): zorlamak

⁴¹ mektum: gizili

⁴² mülaki (ol-): görüşmek

⁴³ def'a-i vâhide: tek sefer

LAURENTINI DE UDOLF'UN HİKÂYESİ

Yeniden yeniye zuhur eden daha birçok ahval ve peyderpey münkeşif¹ olan sair birtakım esrar Emily'yi asıl derd-i derununun acısını duymaktan bir zamana kadar meneylemiştir.

Hemşire Agnes, nam-ı sahihiyle Sinyora Laurentini'nin vefatından birkaç gün sonra vasiyetnamesi başrahibe ile Mösyö de Bonnac hazır oldukları hâlde açılıp okunmuştu. Gördüler ki malının sülüsünü² manastıra ve sülüsünü dahi Markiz de Villeroi'nin en yakın akrabasına bırakmış. Markiz de Villeroi'nin en yakın akrabası ise Emily olduğu kariben tavazzuh³ edecektir.

Saint Clair Manastırı'nın başrahibesi bu familya esrarına vakıf idiyse de Mösyö Saint Aubert ömrünün son günü yanına gelen papaza bu esrarı tevdi etmiş olmakla beraber esrar-ı mezkûrenin zinhar Emily'ye faş edilmemesini de emreylediğinden bu esrar hiç kimseye açılmamış ve açılmazdı. Fakat Sinyora Laurentini'nin Emily'ye söylediği sözler ve bhusus onun da son nefesinde günah çıkarıcı papaza açtığı sırlar, artık işin Emily'ye dahi ızhar ve ifhamına lüzum-ı sarih⁴ göstermekteydiler.

Bunun için Emily, Saint Clair Manastırı'na davet olunarak esrar-ı

¹ münkeşif (ol-): ortaya çıkmak

² sülüs: üçte bir

³ tavazzuh (et-): vuzuha kavuşmak;

açığa çıkmak

⁴ lüzum-ı sarih: aşikâr lüzum, gereklilik

mevcude kâffeten,⁵ kâmilten kendisine izhar ve ifade edildi ki artık kızcağızın nasıl mutmain olmuş olduğunu tarif iktiza etmez. Ancak başrahibenin suret-i ifadesinde birtakım eksikler olacağı gibi bu hikâye asıl Markiz de Villeroi'nın hikâyesiyle tavazzuh eyleyeceğinden karilerimizin istifadelerini itmam için biz burada Emily ile başrahibe arasındaki muhavereyi "muhavere" yollu değil sair lazım gelen izahatıyla beraber bir hikâye yollu yazmayı tercih eyledik.

Sinyora Laurentini meşhur Udolf hanedanının son vârisiydi. Bu kızın ilk kusuru, fakat cezasını ömrünün ahirine kadar çekmesine sebep olan ilk kusuru, anası babası tarafından hiçbir arzusuna mümanaat olunmayıp, daha çocukluğu zamanından beri her bir hevesi bir emir suretinde telakki olunması kaziyesiydi. Validesiyle pederi daha kızın genç yaşında iken vefat eylediler. Öyle bir genç yaşında ki bir kadının bütün ömrünü taht-ı tehlikede bırakması için bu yaşın kazaları kâfidir. Artık Laurentini fail-i muhtar⁶ olmuş idiyse de ihtiyar eylediği şeyler hiçbir genç kızın hâl ve şanına, hiçbir akıl ve hikmete muvafık değildi. Genç, güzel, zengin, heveskâr olup kibar âleminin bütün hevaperestane zevklerini severdi.

En fenası şu ki: Laurentini enzar-ı ammenin bir şeyi nasıl gördüğünü ve efkâr-ı ammenin nasıl düşündüğünü asla hesaba koymayıp hangi şey kendisine hoş görünürse makbul, hoş görünmezse makduh idi. Dalkavuklar bile bu hâlini anlayınca artık genç ve çılgın kızın meşrebince giderek tab'-ı hevekâranesindeki fenalıkları bir kat daha münbasit eylediler.

Cemalinden, servetinden maada bu kızın zekâsı, hüneri de fevkaladeydi. Ol derecelerde ki hangi erkek olursa olsun mağlub-ı pençe-i sevdası olmaktan kurtulamazdı. Lakin kendisi de ihsas-ı hevaperestanesine o kadar mağluptu ki hiç önünü ardını saymaksızın her aklına geleni icraya kendisini salahiyetli bulurdu.

Kendi ateş-i aşkıyla suzan olan kibarzadeler miyanında birincilik Marki de Villeroi'da idi. İlk defa olmak üzere genç Marki kızı Venedik'te görmüş, çıldırasına âşık olmuştu. Marki filvaki Fransız

⁵ kâffeten: bütünüyle

⁶ fail-i muhtar: tam bağımsız

senyörlerinin en latifi olduğundan Laurentini dahi kendisine ziyadesiyle meyletmişti. Zeki kız bu genç senyörün yanında kendi tabiatının seyyiatını⁷ saklamaya muktedir olarak kendisini öyle bir hüsn-i hâlde gösterdi ki encam-ı kâr Marki kızın tezevvücüne de talip oldu. Fakat düşünlerinin icrasından mukaddem ikisi birlikte Udolf Şatosu'na gittiler. Ancak Udolf'ta Laurentini Marki'ye mukabil daha ihtiyatsızca harekete başlayarak ve laubaliliği gittikçe arttırarak işi bir dereceye vardi ki Marki de Villeroi maşukasının şuhane letafetlerine daha ziyade hayran olduysa da biraz da namus cihetini düşünmeye başladı. Böyle bir kızı kendisine zevce etmek hususunda kat'an istical edilemeyeceğini hükümle, fakat muaşakasinda yine devam eyliyordu. Laurentini ise yavaş yavaş ahlak ve etvarının kâffesini meydana koyarak nihayet-i emrde Marki'nin henüz zevce-i meşruası olmaksızın metresi oluverdi ki vakıa kendisi bu fedakârlıkta bir beis görmüyor idiye de Marki hem nail-i visal⁸ olduğundan dolayı memnun hem de ilerde zevcesi olacak bir kızın daha şimdiden kendisine her şeyi feda edivermiş olmasından dolayı mustaripti.

Marki daha birkaç hafta Udolf'da kaldıktan sonra Fransa'da mensup olduğu alay tarafından serian avdeti için bir emir almaz mı? Hâlbuki Sinyora hakkındaki sevdası evvelkinden daha başka bir suret-i şedide peyda etmiş olduğundan vakıa emre imtisal eylediyse de can u gönülden bir imtisal olmayıp ziyadesiyle meyus kalmıştı. Nihayet Fransa'daki hizmeti hitama erişir erişmez avdet edeceği ve izdivaca kadar esbab-ı bahtiyariyi itmama çalışacağı kararıyla azimet edebildi ki bu karar kendisi gibi Laurentini'yi de müteselli edebilmişti.

Marki de Villeroi Fransa'ya azimet eyledikten sonra Senyör Montoni dahi Udolf'a geldi ki o da Sinyora'nın âşıklarından ve fazla olarak biraz da akrabasından olup evvelce etmiş olduğu hâlde kabul ettirememiş bulunduğu izdivacı tekrar teklif eylediyse de, Laurentini tekrar redle Montoni'ye bir ümit şemmesi⁹ işmam¹⁰ etmedi.

Sinyora Laurentini'nin bütün efkâr ve âmâli Marki de Villeroi'da

⁷ seyyiat: kötülükler; çirkinlikler

⁹ şemme: koku

⁸ nail-i visal (ol-): kavuşmak; birlikte olmak

¹⁰ işmam (et-): koklatmak

olup bu sevdasını âdeta çılgınlık derecelerine vardırıldığından Marki'nin avdeti mümkün görülebilen müddeti ele alıncaya kadar ayları, haftaları değil günleri, saatleri bile saymaya başlamıştı. Tahmin olunan müddet geçtiği hâlde Marki avdet etmedi. Bu hâl kızın aşkına bir de yeis ilave ederek saatler, günler daha uzun görünmeye başladılar. Hele hayalat-ı âşıkaneşi daha ziyade karışarak aralıkta bir gerçekten ihtilal-i dimağ¹¹ âsârı da görülürdü.

Aradan bir hayli aylar daha geçerek Marki'den yine hiçbir eser zuhur etmeyince Sinyora'nın hâli daha ziyade fenalaşarak aşk ile yeisin ve arzu ile mahrumiyetin arasında zebun kalıyordu. Kimseyle görüşmez oldu. Kendi dairesine kapanarak haftalarca müddet yanına hiçbir kimseyi kabul etmiyordu. Marki'nin mektuplarını tekrar tekrar okuyarak onlara yeniden cevaplar yazmak ve âşığının resmini karışısına alıp kâh tekdirlere kâh enva-ı perestîş-i âşıkaneye¹² muhatap etmek gibi hâllerde bulunuyordu.

Nihayet Marki'nin Fransa'da tehhül¹³ etmiş olduğu havadisi Udolf'a kadar gelerek Sinyora'nın kulağına vasıl oldu. Bir yandan ateş-i hased yüreğini yakarak diğer taraftan da hun-ı gazab¹⁴ başına hücum eyledi. Fransa'ya kadar gidip gizlice tahkik-i ahval ederek eğer Marki'nin tehhülü sahih çıkarsa şediden ve serian¹⁵ intikam almaya karar verdi. Bu emelini yalnız en sadık olan bir hizmetçi kadına açarak pahasına had tayini kabil olamayan elmaslarını topladığı gibi gizlice yollara düştü ve dağdan dağa Livono'ya varıp oradan bir gemiye râkiben¹⁶ Fransa'ya geldi.

Langedoc'a geldiği zaman haber aldı ki Marki filvaki epeyce vakitten beri tehhül etmiştir. İşte bu yeis artık genç kadını gerçekten çıldırttı. Marki'yi ve müteakiben karısını ve nihayet kendisini hançerlemek yolunda bin tertibi bir anda kurarak yine bir anda tebdil¹⁷ ediyordu. Nihayet karar verdi ki bir gün Marki'nin karşısına

¹¹ ihtilal-i dimağ: zihin bozulması; delirme

¹² enva-ı perestîş-i âşıkane: çeşitli aşk tapınmaları

¹³ tehhül (et-): evlenmek

¹⁴ hun-ı gazab: öfke kanı

¹⁵ şediden ve serian: şiddetle ve hızla

¹⁶ râkiben: binerek

¹⁷ tebdil (et-): değiştirmek

çıksın, alçaklığını yüzüne vursun, badehu gözlerinin önünde kendi kendisini vurup öldürsün!

Vakıa bu kararın kısm-ı evvelini icra dahi eyledi. Ancak Marki'yi gördüğü anda sevdası teceddüt ederek o kararın bakiyesini icraya da muktedir olamaksızın bayılıp yıkıldı gitti.

Hâlbuki bu kızdaki cema-i ba-kemal¹⁸ ve sevda-yı bî-hadde¹⁹ Marki dahi bütün bütün nazar-ı bî-kaydî ile bakamazdı. Onun da ilk sevdası olanca şiddetiyle tekerrür eyledi. Zaten Laurentini ile izdivaç edememesi ona âşık olmadığından değildi ya! İş hesabına muvafık çıkmamış ve kızın biraz ziyadece açık, serbest, şuh ve şatır olması kendisini ürkütmüştü de, namusu cihetinde hiçbir leke olmayan ve olabilmesi memul ve muhtemel bulunmayan bir familyadan kız almak mecburiyetiyle tehhül etmişti.

Vakıa aldığı kızda istediği şeraitin kâffesi mevcuttu. Şu kadar ki hikâyesini evvelce dahi işitmiş olduğumuz veçhile bu kız dahi gönlü bir başkasında olduğu hâlde emr-i pedere itaaten Marki ile tezevvüc etmiş olduğundan, tabîi olan şiddet-i âşıkaneyle kocasını telakki edemeyip biraz itaat-i bâridanede²⁰ bulunuyordu.

İmdi bir tarafta zevcesi böyle kendisine bâridce muamele ederken diğer taraftan o çılgın İtalyan kızı dahi geliverince İtalyan hakkındaki sevdasının teceddüdünden ziyade zevcesinin bürudeti²¹ meselesi Marki'yi düşündürmeye başladı. Düşüne düşünce âdeta zevcesinin gönlü bir başkasında olduğunu hükme kadar da varıp bu hâlde onun hukuk-ı zevciyesine riayet etmemekte kendisini mazur ve haklı bile bulur oldu.

Laurentini'nin güzel olduğu kadar zeki de olduğunu haber verdik ya? Hâlâ Marki'nin kendisine ne kadar âşık olduğunu ilk mülakatta anladıktan fazla, az vakit zarfında zevcesi hakkındaki şüphelerini de öğrenerek kemal-i sabr u metanetle hareket edecek olursa elbet bir gün Marki'yi kendi istediği bir netice-i melunaneye duçar edebileceğini kafasına koydu.

¹⁸ cema-i ba-kemal: üstün güzellik

¹⁹ sevda-yı bî-hadd: hudutsuz sevda

²⁰ itaat-i bâridane: soğukça itaat, bo-

yun eğme

²¹ bürudet: soğukluk

Bu azm-i müdhiş ile biçare Markiz'in hususiyat-ı ahvalini tahkike başladı. Filvaki kadıncağızın gönlü başkasında iken Marki'ye ancak pederinin emir ve icbarıyla varmış olduğunu ve fakat her hâlde hukuk-ı zevciyeye kemaliyle riayetkâr ve namuslu bir kadın olup, şu kadarki Marki kendisi gibi şuh-meşrep bir İtalyan mahbubesine meftun olur ve öyle ağırbaşlı, sakın, sakit bir Fransız asilzadesinden hoşlanmaz idiğini güzelce derpiş edince hiçbir suretle halel-pezir olmayacak bir sabır ve devamla işini yürütmeye başladı. Asıl ceht ve gayreti Marki'yi zevcesi aleyhinde şüphelendirmek oldu. Zaten şüpheler var ya! Onu arttırmaya ve adamcağızı müthiş bir kıskanç hâline koymaya çalışıyordu. Bu sa'y ve gayretinde muvaffak dahi oluyordu. Hatta Markiz'in hangi rakip için kocasına hıyanet etmekte bulunduğunu bile haber verdiyse de, o rakibe hiçbir fenalık etmeyeceği hakkında Marki'den vaat ve yemin aldıktan sonra rakibin ismini meydana koydu ki, bundan muradı Marki'nin olanca hiddet ve şiddetini yalnız zavallı Markiz aleyhine hasretmek olup vakia bunda kemaliyle muvaffak oluyordu.

Öte taraftan masum Markiz dahi kocasının kendi hakkındaki nazar ve mütalaasının tebeddül²² eylediğini görüyordu. Kocasının derin derin düşündükçe ve karısı hakkındaki suizanlarının mukteziyatını ketm etmediğine vâkıf oldukça Markiz dahi kahrından helak oluyor idiye de, masumiyetini ispata lüzum görmüyordu ki bir teşebbüste bulunabilsin. Teşebbüse de iktidarı olamazdı ki kıyam eylesin. Yalnız ağlıyordu. Dertli yüreğine ağlamakla şifa-saz olabilecek ümidinde bulunuyordu. Bu kadıncağızı sair her şeyden ziyade meysus eyleyen madde onunla izdivac için pederinden aldığı emre itaat yolunda, asıl kendisince ne büyük bir bahtiyarlığı feda etmiş olduğunu düşünmek meselesiydi. Kendi sevdiği ile izdivaç eyleseydi elbet daha mesut, daha bahtiyar olacaktı. İşte hakikat-i hâlde Marki'ye bu kadar büyük bir fedakârlık etmiş olduğu hâlde, yine onun tarafından bu soğuk ve şüpheli muameleleri gördükçe yeisinden makhur olup gitmeye başlamıştı.

Elhâsıl İtalyan kızı Marki'nin karısı hakkındaki şüphelerini arttıra

²² tebeddül (eyle-): değişmek

arttırı bir dereceye vardı ki, Marki için artık bu karı ile yaşayabilmek kabil olmak şöyle dursun, o kadının kendi namusuna sürmekte bulunduğ u lekeleri de, yine kendi kanıyla yıkamak lüzum-ı melunanesi bile tahakkuk etmiş oldu.

Laurentini ile beraber biçare masum kadının katline hükmediler. Fakat hükümlerini açıktan açığ a meydana koyamadılar. Bunun da bir sebebi var. Markiz kocasının namusunu nasıl gizlice pamal ettiriyor imişse, onlar dahi hükm-i idamı öyle gizlice icra etmeliymişler. İşte bu mantıkla biçare kadıncağ ıza hükmü batı²³ bir zehir vermeye başladılar ki günden güne vücuttan, sıhhten düşmesi bu zehrin tesiridir.

Lakin Laurentini'nin muvaffakiyeti süresiz oldu. O bir dakikaya muntazırdı ki o dakika güya bahtiyarlığ ının son dakikası olacaktı. Hâlbuki o dakika hulul edince gördü ki işkencesinin ilk dakikası hükmünü almış.

Markiz'den intikamını alır almaz evvela kadıncağ ıza merhametten başlayan bir hiss-i nedamet, serian şiddetini arttırarak hırçın İtalyan "Niçin ettim!" feryad-ı derunîsine başladıysa da Markiz'in ölümü gibi bu feryat dahi faydasızdı. Zira o nedamet, o işkence ömrünün sonuna kadar devam etmek üzere adalet-i ilahiye tarafından bir azap, bir ceza olarak hükmolunmuştu. En garibi şu ki Markiz ortadan kalkarsa yalnız kendisine kalır zanneylediğ i Marki ve badema yalnız kendi bahtiyarlığ ına hizmet eder diye hükmettiğ i âşık dahi, badema kendisini işkence edecek ve hiç de kendisine kalmayacak bir cisim hükmünü aldı. Zira karısı hakkındaki gadrine o da Laurentini'den ziyade nadim olarak, o da kendisini bir elem-i azîm içinde buldukça, bunun sebab-i mahzı Laurentini olduğ unu hükmederek kıza ona göre buğz eder oldu.

Bilhassa Marki de Villeroi acınacak bir hâle giriftar olmuştu. Zira karısını zehirleyip fakat biçare henüz vefat etmezden evvel anlamıştı ki zevcesi bilküllüye masumdur. Bu hakikate vüsulü üzerine nedametinden, kederinden, eleminden saçını sakalını yolmaya başladıysa da

²³ batî: ağı r, yavaş (etki eden)

ne faydası olacak? Markiz'i ölümün pençesinden kurtarmaya artık ihtimal ve imkân kalmamıştı.

İlk meyusiyeti esnasında az kalmıştı ki Marki kendi kendisini hükûmetin pençe-i adline atsın da, kendisini bu cinayete sevkeden o gaddar İtalyanı da kendisiyle beraber duçar-ı ceza ettirsin. Fakat ilk meyusiyeti geçtiği zaman bu azim dahi geçti. Yalnız ondan sonra Laurentini'yi gördükçe, kendisini melanete, katle duçar etmiş bir şeytan görür gibi, lanetle ta'zirler²⁴ ederek görmeye başladı. Hatta İtalyanı öldürmek tarikine de gitmedi. Bunun hikmetini ona da anlatarak dedi ki: Eğer onu öldürmüyorsa mahza bundan böyle hayatı ona ceza-yı şedid olacağını bildiği için öldürmüyor. Bütün ömrünü nadimane duaya, istiğfara hasrederse belki müteselli olabilecektir.

Aman yarabbi! Ne ibret alınacak hâl? Yekdiğerini esen rüzgârlardan kıskanacak kadar seviyorlar itikadında bulunan iki şahıs, mücerret bu sevdalarına mani gördükleri bir biçareyi aradan çıkarır çıkarmaz, yekdiğerinden ebediyen müteneffir olmuşlar kalmışlar. Evet! Laurentini dahi Marki'den müteneffir oldu. Zira irtikâp olunan cinayetten dolayı Marki kendisine buğz edince o da bittabi buğzederek bademayalnız Marki'den değil bütün dünyadan da vazgeçti. Çünkü dünya ve mafihayı terk eyleyerek Saint Clair Manastırı'na rahibe yazıldı.

Marki dahi Blanc Şatosu'nu terk eyledi. Hem de bir daha oraya gelmemek azm-i kat'isiyle, ettiği cinayetin tesirat-ı nadimanesini bertaraf etmek ve olan şeyleri unutmak mümkün olur ümidiyle cenklere gitti ve Paris'in en müt'ib²⁵ sefahatleri âlemine daldıysa da hiçbirisi fayda vermedi. Nihayet hemşire Agnes'ten daha elim azaplar içinde o da helak oldu gitti.

Malumdur ki Markiz vefat etmek üzere iken celbolunan tabip bu zehir meselesini keşfetmişti. Ancak Marki tabibe avuç dolusu altın vererek sükûtunu satın alabildi. Uşakların da birtakımı bu işten dolayı şüpheli idilerse de, şüphelerini yalnız hasbihal yollu, kendi aralarında söyleşebilerek, yoksa cinayet-i vakıayı hiçbirisi meydana

²⁴ ta'zir (et-): azarlamak

²⁵ müt'ib: yorucu; yoran

çıkaramadı. Daha garibi şu ki, bu şüphe Markiz'in familyası halkını da mütereddit bıraktıysa da işin içinde namus meselesi bulunduğu cihetle, onlar dahi hiç ses çıkarmayarak bu baptaki esrarın örtbas edilmesini kendi şan-ı namuslarının da halelden muhafazası için vacip gördüler. Zira Markiz'in babası Mösyö Saint Aubert...

Evet! İşte asıl ukde-i esrar buradadır. Mösyö Saint Aubert, ama Emily'nin de babası olan zat değil. Onun da babası olan büyük Saint Aubert, Emily'nin babası bu hâlde Markiz'in biraderi olur.

Bu muhterem ihtiyar baki kalan bir oğlu ile bir kızına (ki oğlu Emily'nin babası ve kızı dahi işte Madam Cheron'dur) katiyen emreyledi ki, bu sırrı kendi familyaları halkından bile ferd-i vâhide²⁶ fâş etmeyeceklerdir. Vakıa Emily'nin pederi Marki'ye birkaç mektup yazarak bazı şeyleri istizah²⁷ eyledi ve cevaplar dahi aldıysa da bu mektupları, işte mahut kütüphanede hıfzeyelediği evrak meyanında hıfzederek kendisi Markiz de Villeroi namında bir hemşiresi olduğunu bile Emily'ye hiçbir vakit söylememiş olduğu gibi, hemşiresi Madam Cheron'a da kızına zinhar böyle bir söz söylememesini katiyen emretmişti. Binaenaleyh Emily müddetü'l-ömr Markiz de Villeroi namında bir halası bulunduğundan haberdar olmamıştı.

Bu hakayika Emily'nin şimdi vasıl olması kızın nazarında daha sair ne kadar şübühatı²⁸ hallederek ne kadar hakayıkın daha meydan almasına sebep oldu.

Mesela pederinin resmini öperek, kâğıtlarını okuyarak, ağlayarak perestiş²⁹ eylediği kadın kendi validesinden başka bir kadın olduğunu gördüğü zaman duçar olduğu şüpheler hep bertaraf olmuştur. Malum a! Karilerimiz gibi Emily'nin dahi hiç şüphesi kalmamıştı ki Markiz de Villeroi'nın sevdiği asilzade olsa olsa ancak kendi pederidir. Hatta şüphe yalnız buralarda dahi kalmamıştı. Biçare kızcağz bir aralık asıl validesi olarak tanıdığı kadın kendi validesi olmayıp da kendisi pederinin Markiz de Villeroi ile olan muaşaka-i hafiyesinin³⁰ mahsulü olduğuna kadar zanlarını, şüphelerini ilerletmişti. Çünkü

²⁶ ferd-i vâhid: tek bir kişi

²⁷ istizah (eyle-): açıklama istemek; sorgulamak

²⁸ şübühat: şüpheler

²⁹ perestiş (eyle-): tapmak

³⁰ muaşaka-i hafiye: gizli aşk

böyle olmasa Markiz'e müşabehet-i tammesi başka ne veçhile tevcih olunabilecek?

Meğer Saint Clair Manastırı'na ölüm hâlinde takarrüp eden pederi, hanesinde misafir olduğu Voisin'den Markiz de Villeroy'nın ismini işittiği zaman gösterdiği alaim-i teessürü³¹ hep bir bedbaht hemşireye yüreğinin acısından dolayı göstermiş olduğu gibi, mezkûr manastırda defnolunmayı arzu etmesi dahi, bu yürekler acısı hemşireye ebediyen komşu olmak içinmiş. Emily bu hakayika hep şimdi vasıl oluyordu. Ama şimdi vasıl olduğu hâlde romanımızın iptidasından beri kariyerimizin de ıtıla peyda eylemiş oldukları vukuata tatbik eyleyerek her hâlin, her sırrın hikmetine, halline şimdi muvaffak oluyordu.

Şurasını da eksik bırakmayalım ki, Sinyora Laurentini İtalya'dan o melun fikr-i intikam ile Fransa'ya geldiği zaman asıl ismini herkesten saklamıştı. Manastıra girdiği zaman dahi asıl kendi sergüzeştini saklamaya medar olmak için bir hikâye tasni³² etmişti ki, o da Hemşire Frances'in Emily'ye nakleylediği hikâyedir. Bu hikâyenin de Markiz de Villeroy'nın hikâyesinden iktibas edilmiş olduğu, ikisi arasındaki müşabehet-i tammeden³³ istidlal olunabilir. Ondan sonra nedamet ve zihnindeki şiddet artıp da yarı divanelik hâline geldiği zaman gösterdiği teessüratı da, hep rahibeler bu hikâyeden müstedel³⁴ olan neticeye hamlediyorlardı ki, ta Agnes cinayetini itiraf eylediği zaman bile, 'Kendi nefesine isnad-ı cinayet eyliyor!' diye şaşarak bunun bir hakikat olmasına inanamıyorlardı.

Agnes rahibe olduktan sonra bir aralık teessüratı pek ziyade artarak geceleri ormanlara fırlayıp gezmek merakına düşmüş ve daha sonraları bu merakı bir şeştâr ile sazendelik ve kendi latif sedasıyla hanendelik derecesine kadar da vardırırmıştı. Vakıa bu hâl manastırın kaide-i esasiyesine mugayir³⁵ ise de kadına bakmakta olan tabip üstelenmemesini, üzülmemesini ve bu yolda iktisab-ı ferah³⁶ etmesini rey eylediğinden rahibeler bir refikalarının bu hâlini

³¹ alaim-i teessür: kederlenme alaimleri

³² tasni' (et-): uydurmak

³³ müşabehet-i tamme: tam benzerlik

³⁴ müstedel (ol-): anlaşılacak

³⁵ mugayir: aykırı

³⁶ iktisab-ı ferah (et-): şenlenmek; neşelenmek

cümleden ketm etmek hususunda ittifak etmişlerdi. Halk ise böyle geceleri nagehani³⁷ icra olunan müzika ve teganniye ervaha isnat ederek o kadar korkmaya başlamışlardı.

Daha rahibelik ikrarını vermezden evvel hemşire Agnes bir de vasiyetname tanzim etmişti. Zaten manastıra girmek yarı ölüm sayılmaz mı ya? Bu hâlde bulunan kadınların en büyük vârisleri de manastır olacağından, malının birçoğunu manastıra bahşederek bakiyesini de evvelce dahi demiş olduğumuz veçhile Mösyö de Bonnac ile Markiz de Villeroi'nın en yakın hısmına terk eylemişti. O zaman bilir miydi ki bu en yakın hısım Matmazel Saint Aubert olacaktır da o dahi kendisiyle mülakat edebilecektir!...

Hâlbuki Emily'nin Udolf Hisarı'nda mahut kızıl salonda siyah perde arkasında gördüğü korkunç şeyden istidlal eylediği cinayeti dahi Sinyora Laurentini'nin cinayeti meydana çıkmasından sonra ona isnada takarrüp etmesi doğru değildi. Takarrüb değil o cinayeti dahi Emily, Laurentini'ye isnat etmiş idiyse de haksızdı. Bakınız niçin:

Emily mahut perdeyi kaldırdığı zaman bir levhaya bedel âdeta bir insan naaşı görmüştü ki bir mükemmel tabut içine boylu boyuna yatırılmış ve üzerine de bir kefen örtülmüşse de kefen naaşı ancak yarı setr edebilmekte olup, nice bin kurtların hücumuyla naaşın parmakları arası ve yüzünün ekser tarafları yarı yenilmiş bir hâl-i dehşet-fermaya³⁸ tahavvül³⁹ etmişti. Malumdur ki böyle korkunç şeylere insan ancak bir kere bakabilir, bir daha görmemek için ya başını başka tarafa çevirir ya gözlerini yumar. Emily dahi naaşı görür görmez hemen perdeyi elinden bırakıp oradan kaçmış ve bir daha o salona avdet etmemişse de, eğer cesareti müsaade edip de ya ilk defasında dikkatli bakmış veyahut bir daha gelerek muayene etmiş olsaydı, bu suratın hakikaten bir naaş olmadığını ve balmumundan yapılmış âdeta bir suret olduğunu görürdü. Avrupa'ca Nasraniyet kilisesinin hükmü bütün ahali üzerinde ferman ferma⁴⁰ olduğu zamanlar, halkı ceza içinde ıslah için de türlü vesait-i garibeye⁴¹

³⁷ nagehani: birdenbire

³⁸ hâl-i dehşet-ferma: dehşet verici hâl

³⁹ tahavvül (et-): dönmek

⁴⁰ ferman ferma (ol-): hükmünü yürütmek

⁴¹ vesait-i garibe: garip vasıtalar

müracaat edildiği gibi vesait-i mezkûrenin birisi de işte bu suret gibi modellerin imaliyle, temaşa edenlere ya ceza tertibi veyahut hikmet itası meselesiydi.

Meğer Udolf familyasından bir zat her nasılsa civar kiliselerden birisinin nüfuz ve haysiyeti hilafında bir harekette bulunmuş da o zaman Roma'dan bu resm-i mücessem irsal⁴² olunarak gece gündüz senyörün bu resme bakması suretiyle cezası tayin olunmuş. Resimdeki hikmet dahi "Sen gurura duçar olmuşsan da işte senin vücudun bir zaman sonra böyle olacaktır. Bak artık tu'me-i dendan-ı hevam⁴³ olacak bir vücuda bu kadar kibir ve gurur yakışıyor mu teemmül et!" demekmiş. Hatta biçare senyör yalnız kendisi ömrünün son gününe kadar bu korkunç şeyi temaşa ile mahkûm olmamış, mahkûmiyet-i mezkûre evlat ve ahfadına dahi intikal etmişse de bir zaman sonra onlar artık hükm-i mezkûra ehemmiyet vermez olarak, resim dahi şöylece bir tarafa atılıvermiş.

İşte Emily'yi bu kadar korkutan resmin ehemmiyeti bundan ibaret olup, fakat kızcağız bu hakikate vâkıf olamadığından hâlâ onu bir cinayet-i müdhîşe neticesi olmak üzere telakki ederek o cinayeti de Sinyora Laurentini'ye isnat edivermiştir. Kendisi Udolf'da iken ise daha garip bir itikatta idi ya! O zaman zannediyordu ki na's-ı mezkûr Laurentini'nin naaşıdır da katili de Montoni'dir.

⁴² irsal (olun-): getirtilmek

⁴³ tu'me-i dendan-ı hevam: haşerele-
rin dişlerine yem

TEFHİMAT VE TEMİNAT

Son hakayıkın meydana çıkmasından beri, Emily artık Kont ve ailesi tarafından Villefort hanedanının akraba-yı baidesindenmiş¹ gibi muamele görmeye başlamıştı. Zira Emily'nin bir halası Markiz de Villeroi olmuş bulunduktan sonra Villeroi hanedanıyla Villefort hanedanı arasındaki karabete² taalluk³ peyda etmiş demekti.

Aradan epeyce zaman müruruyla Kont, Valancourt'a yazmış olduğu mektuba hiçbir cevap alamayınca biraz merak etmeye başladıysa da diğer cihetten Valancourt'a böyle bir mektup yazdığına dair Emily'ye hiçbir şey söylememiş ve sezdirmemiş olduğu için memnun dahi oluyordu. Zira keyfiyeti Emily'ye haber verip de Valancourt'un cevabı onun üzerine tehhür etmiş olsaydı, artık Emily'nin üzüntüleri hiçbir çare ile def' olunamazlardı. Bir taraftan da Blanche'ın düğününün takarrüp etmesi Kont için başkaca bir meşguliyet teşkil ederek şatoda tehyiât-ı azime⁴ görülmekte ve Baron de Saint Foix'nın dakika be dakika vüruduna intizar olunmaktaydı.

Düğün meselesinden dolayı şatoda herkesin koyulmuş olduğu şevk ve şetarete Emily dahi iştirak için cebr-i nefis eyliyor idiyse de bu ceht ve gayreti beyhude oluyordu. Akli fikri hep Valancourt'day-

¹ akraba-yı baide: uzak akraba

² karabet: yakınlık

³ taalluk: alaka; ilişik

⁴ tehyiât-ı azime: büyük hazırlıklar

dı. Delikanlının göndermiş olduğu yüzüğü iade etmesi, biçarenin son ümidini de mahveylemiş olacağından, bu meyusiyet üzerine Valancourt'un acaba ne hâllere girmiş olduğunu pek ziyade merak eyliyordu. Bu merak arttıkça zavallı âşığı hakkında bu kadar bi-rahmane⁵ hareket etmiş olmasından dolayı kendi kendisini ta'zir eyliyor idiyse de, başka türlü de muamele mümkün olamayacağını düşündükçe kendini yine mazur görüyordu. Vakıa Valancourt'un artıkevvelki masumiyetini kaybetmiş ve değişmiş, bozulmuş olması üzerine kendisiyle akd-i izdivaç kabil değilse de, her şeyde olduğu gibi aşta dahi bu kadar mağdur ve meyus olan bir adama hiç olmazsa acınmaz mı?

İşte bu teessürattan dolayı bazı dakikalar oluyordu ki Emily gönlünü hiçbir şeyle eğlendiremeyerek hemen şatodan fırlayıp deniz kenarlarında olan güzel ormanlara can atıyor ve oranın tenhaliği, sükûtu içinde zihnini, kalbini biraz teskin edebiliyordu. Yekdiğerini müteakiben sahile gelip çarpan dalgaları ve rüzgârın hububuna göre bir hareket-i mevzune ile sallanan ağaçların şamataları zavallı yetimi eğlendirebiliyordu.

Bir akşam yine buralarda geziniyorken o civarda bulunan bir eski kuleye dahi çıktı. Bir döner merdivenle kulenin tepesine kadar vardığı zaman bir odaya girdi ki, her tarafa temdid-i nezaret⁶ eder birçok pencereleri olarak oda dahi öyle hariçten görüldüğü kadar harap değildi. Denizin ve etrafın nezaretine oradan daha güzel isal-i nazar-ı temaşa⁷ edilebiliyordu. Bu sırada güneş dahi Languedoc'u Roussillon'dan tefrik eyleyen Pirene tilali⁸ üzerinden guruba başlamış olduğu cihetle gerek denizin gerek etraftaki ormanların renkleri sanki şems-i gâribenin⁹ altın ziyalarıyla yaldızlanmışlar gibi görünmekteydiler.

Hemen her zaman olduğu gibi bu dakikada dahi şeştarı da yanında bulunduğundan gerek mevkiin ve gerek vakt-i gurubun bu

⁵ bi-rahmane: merhametsiz

⁶ temdid-i nezaret (et-): manzarası olmak

⁷ isal-i nazar-ı temaşa (et-): bakmak;

seyretmek

⁸ tilal: tepeler

⁹ şems-i gâribe: batan güneş

hâl-i hazin ve latifi ihtisasatını inbisata getiren Emily şêştarını ahenk ederek ve latif sedasını da onun perdelerine tatbik eyleyerek güzel güzel şeyler okumaya başladı. İntihap eylediği parçalarsa vaktiyle Valancourt'a okudukça letafetine doyamadığı şeylerdendi.

Akşam üzeri bir aralık rüzgâr dahi o kadar durmuştu ki, denizdeki gemilerin hiçbir yelkeni, bayrağı kımıldanmıyordu. Sanki tabiat bile Emily'nin müzikasına hayran olarak dinliyormuş.

Çaldığı ve okuduğu şeyler Emily'nin kendisine de tesir eylediklerinden bunlardan Valancourt'un en ziyade sevdiği bir şarkıyı iki defa daha tekrar eyledikten sonra şêştarı elinden şöylece bir tarafa bırakarak gözlerinden de yaş boşanmaya başladı. Kızcağıza bir halet-i gaşy¹⁰ geldi ki baygınlık değil idiyse de bidarlık da değildi. Birtakım hayalat içine dalıp gitmekten ibaret bir dalgınlıkta bulunuyordu.

Güneş Pirene tilalinin arka tarafına doğru indi, gitti. Emily hâlâ orada. Hâlâ o dalgınlıkta! Bir de dışarıda bir ayak patırtısı kendisini ikaz eyledi. Bu ayak patırtısı kulenin içine de girerek merdivenlerden yukarıya da çıkmaya başladı.

Emily korkacak olduysa da gelen adam o kadar seri geliyor ki merdivenlerden yukarıya doğru kuş gibi uçuyor. Binaenaleyh Emily aklını başına toplayıp da korkmayı tahattur edinceye kadar gelen adam odanın kapısından içeriye bile girdi. Artık akşam karanlığı çökmüş olduğundan Emily gelen adamın yüzünü göremedi, tanıyamadıysa da buna ne hacet, sedası fi'l-hal tanıttı ki bu gelen Valancourt'dur.

Valancourt mu? Hani ya o son yadigârı olan yüzüğü bile red-dolunan Valancourt! Emily bu delikanlının şu tenhalık içinde gelip kendisini buluvermesinden memnun mu olsun mükedder mi? Fakat artık bunu muvazeneye de imkân kalmadı. Delikanlı gayet âşıkane sözlerle kızın ayaklarına kapanınca, kız dahi hoşnudî-i kalbini bir türlü menedemedi. Bu hoşnudî ile kendisinden geçerek bir eski kanape üzerine yığıldı.

Gözlerini açtığı zaman Valancourt'u dizlerinin dibinde gördü ki kendisini temin için bin türlü âşıkane, mütevazıane, müsterhimane

¹⁰ halet-i gaşy: kendini kaybetme hâli

sözlerle beraber bahtiyarlığından bir an evvel emin olması için böyle eski kuleye kadar birdenbire gelivermiş olmasından dolayı affını da rica eyliyordu. Düşünmelidir ki, Valancourt Kont nezdinde tebriye-i zimmet¹¹ eylemiş olduğu gibi, bundan Emily'nin de haberdar olduğu zannıyla şu muamelede bulunuyordu. Emily'nin henüz hiçbir şeyden haberi olmadığı cihetle, Valancourt'u mücerret kendiliğinden gelmiş zannediyor. Meğer Kont, Valancourt'a yazdığı mektubu Emily'ye hiç haber vermediği gibi Valancourt şatoya vasil olduğu zaman Kont'u bulamayarak gezmeye çıktığını haber alması üzerine, hemen bu taraflara doğru yürümüş ve Emily'inin sedasını işitir işitmez kuleye kadar çıkmış olduğundan bu hâlde Kont tertip olunan tedabirden delikanlıyı da haberdar edememiş.

İmdi Emily gereği gibi kendisini topladığı zaman vakıa ilk hoşnudîsi devam etmekle beraber, Valancourt'un maruzatını yine kabul edemeyerek kendisini böyle ücra ve تنها yerlere kadar takipten maksadı ve ümidi ne olduğunu bir tavr-ı dürüştane¹² ile sual edince, Valancourt'un da aklı başından gitti. Birdenbire bu muameleye ne türlü mukabele edeceğini, bu suale ne cevap vereceğini bulamadı. Emily hâlâ kemal-i telaşla delikanlının sebep-i vürudunu¹³ soruyor. Kendisine göndermiş olduğu yüzük dahi reddolunduktan sonra bu cüreti nasıl bulmuş olduğuna şaşıtığını beyan eyliyor.

Yüzük mü? Yüzük Valancourt'a iade olunmamış! Bereket versin ki iade olunmamış. Zira asıl o zaman kahrından helak olacağına şüphe edilemezdi.

Bu hakikatin meydana çıkması üzerine Emily bir rahat nefes aldı. Theresa'nın bu hususta kendisine itaat etmemiş olmasından dolayı kocakarıyı âdeta takdis eyledi. Maahaza âşıkı ile musalahasını¹⁴ hemen ilan ediveremedi. Bu aczine, bu mağlubiyetine Kont vesairenin verecekleri manayı düşünerek metanetini muhafazaya çalışıyordu. Nihayet Valancourt Kont tarafından almış olduğu mektupla, Emily'den gördüğü muamele-i dürüştaneyi yekdiğerine tevfik¹⁵ edemeyerek dedi ki:

¹¹ tebriye-i zimmet (eyle-): aklanmak

¹² tavr-ı dürüştane: sertçe tavır

¹³ sebep-i vürud: geliş sebebi

¹⁴ musalaha: barışma

¹⁵ tevfik (et-): uygun görmek; uydurmak

– Ah! Bu hâl, bu tavır, bu sözler benden son ümitleri de bilkülliye selb¹⁶ ediyorlar Emily. Demek oluyor ki beni izdivacınıza layık bulmamanız üzerine kalbinizi de benden bilkülliye tebrid¹⁷ eylediniz ha?

Titrek sedasına biraz kuvvet ve metanet vermek için son dereceye kadar cebr-i nefis eden Emily dedi ki:

– Evet efendim! Eğer kendinizi bana beğendirmeye hâlâ gayretiniz varsa, en sonra beni buraya kadar takip ve bizar etmemeliydiniz.

Valancourt bütün bütün şaşırdı. Hâli acınacak suretin de fevkine çıkarak âdeta gülünecek bir suret peyda eyledi. Bir zaman hiçbir şey söyleyemeyip alık alık Emily'nin yüzüne bakakaldıktan sonra nihayet ye's-i külli¹⁸ delikanlıya derman verdi. Dedi ki:

– Ah! Demek oluyor ki beni aldatmışlar. Sizin tarafınızdan bu suretle kabul olunmayacağımı bana vaat etmişlerdi. Meğer bu da benimle bir istihza imiş. Kont'un bu hareketi bütün bütün bîrahmanedir. Beni bir defa öldürmekle iktifa edemeyerek diriltip bir daha öldürmek için bu tedbiri kurmuş demektir.

Bu defa dahi hayret Emily'ye intikal eyledi. Valancourt'un bu sözleri söylerken hakikaten helak derecesine varan makhuriyeti kızın da merhametine dokundu. Fakat işin içinde mutlaka bir yanlışlık olacağı da anlaşıldığından, Valancourt'un izah-ı meram etmesini rica eyledi. Valancourt dedi ki:

– İzah-ı merama ne hacet! Benim hakkımda söylenen sözlerin kâffesi iftira olduklarının Kont tarafından da tahakkuk eylediğini bilmiyor musunuz? Ah Emily! Sizin bile benden sadır olduğuna inanmadığınız birtakım cünhaların, cinayetlerin yalan oldukları meydana çıktığını siz de işitmediniz mi? Bunları işittiğiniz, bildiğiniz hâlde yine beni böyle kabulünüz, mutlaka artık beni hiç sevmediğinizden neşet eder. Bense bana isnat olunan cürümlerden, cinayetlerden sizden ziyade ikrah ediyorum. Dünyada benim için nimet ve saadet-i yegâne olan Emily'den de beni mahrum bırakan bu iftiraların, hakikaten alçakçasına iftiralar olduğunu, mübalağalarla

¹⁶ selb (et-): ortadan kaldırmak

¹⁸ ye's-i külli: tam umutsuzluk

¹⁷ tebrid (eyle): soğutmak

doldurulduğunu nihayet Kont de Villefort dahi tahkik ederek beni buraya davet etmiş ve huzurunuzda çıktığım anda affımı sizin güzel ağzınızdan işiteceğimi vaat etmiş olduğu hâlde, meğer bu da bir hud'a, bir istihza mıymış?

Emily mütehayyirane bir sükûta daldı. Bu sükûttan biçare Valancourt filvaki kendisine yazılan mektup bir hile, bir istihza olduğunu hükmederek pek fenalaştı. Hâlbuki Emily'nin sükûtu Valancourt'u meyus edecek sükûtlardan değildi. Eğer akşam karanlığı mani olmayıp da kızın yüzünü görebilseydi, bu sükûtle beraber yüzünde ne parlak alaim-i sürur ve şadmani¹⁹ olduğunu da görür, meyusiyetini def ederdi.

Nihayet âşık kızcağız gayet derinden bir göğüs geçirerek latif, ihtizazlı bir seda ile dedi ki:

– Ah Valancourt, bunların hiçbirisinden haber almamıştım. Hâlâ şu heyecanım dahi bu meçhuliyeti nazarınızda ispat eder. Zannediyordum ki siz artık hürmete şayan bir adam değilsiniz. Mahaza gönlümü sizden bir türlü ayıramıyordum. Ah hep gönlüm sizi istiyordu.

Valancourt sarhoş gibi bir hâle geldi. Düşmemek için pencereye dayanarak dedi ki:

– Ey kuvvet ve kudret sahibi olan Tanrım! Bu işittiklerim, umduklaım hep sahih ve gerçek midirler? Bunca işkencelerden sonra bu kadar sevinç! Ben hâlâ sizin sevgilinizim Emily ha, hâlâ beni seviyorsunuz ha?

– Tekrara hacet var mı? İspat lazım mı? İşte sizden müfarakat eylediğim zamandan beri benim için ilk bahtiyarlık dakikası bu olmuştur. Şimdiye kadar çektiklerimin acısını hep bu dakika çıkarabilir.

Valancourt kalbi sevincinden şişmiş olduğu hâlde Emily'ye cevap veremeyerek, fakat latif bir neşe ile mütebessim hâlde bulunuyordu. Badehu Emily'nin ellerine sarılarak onları bin buse-i müştakaneye²⁰ gark etmeye başladı. Gözlerinden de sevinç yaşları

¹⁹ alaim-i sürur ve şadmani: sevinç belirtirleri

²⁰ buse-i müştakane: hasretli öpücük

revan oluyordu. Valancourt bir kelime söylemeye muktedir olamadığı gibi bu acz, Emily'yi dahi istila etmiş idiyse de bu âşık ve âşıkânın şu hâl-i sükûtlarından daha fasih, daha belîğ, daha manalı hasbihal mümkün olabilir mi?

Epeyce bir zaman şu tatlı hâlde kaldıktan sonra Emily şatoya avdeti teklif eyledi. Beraber geldilerse de bu yolu nasıl kat' eylediklerini ne Emily ne Valancourt anlayamadılar. Bir dest-i gaib²¹ onları oradan kaldırarak şatoya atıvermiş olsaydı, belki bu harekettten, bu intikalden haberdar olurlardı da kol kola vermiş oldukları hâlde kendi ayaklarıyla ettikleri bu avdetten haberdar olamamışlardı. Hatta şatonun divanhanelerine kadar varmış oldukları hâlde henüz kendilerinden haberdar olmayıp güya bir boş dünyanın içindeymişler de ortada kendilerinden başka hiç kimse yokmuş itikadında idiler.

Kont de Villefort o pederane, muhterem tavrıyla bunları istikbal ederek her şeyden evvel Valancourt'a kendi hakkında etmiş olduğu gadrin affını rica eyledi. Mösyö de Bonnac dahi bu bahtiyarların cemiyetine iltihak eyledi. Kendine bunca merdane iyilikleri dokunmuş olan Valancourt ile minnettarane bir musafaha eyledi.

Kontes ile Matmazel Blanche, Valancourt'u tekrimat-ı faika²² ile kabul eylediler. Artık familyanın bir damadı da o addolunuyordu. Çifte düğün yapılacak. Blanche, Emily'nin de bahtiyar olmakta bulunduğundan dolayı o kadar memnundu ki, bir dakika için kendi nişanlısı Mösyö Du Saint Foix'nın orada bulunduğunu bile unuttu. Birkaç saat sonra o nişanlı dahi geldi ki dağlarda kaçakçılardan almış olduğu yaradan bilkülliyeye büru'-ı tam²³ hasıl eylemişti. Herkes birbirini tebrik ederek bu akşam, bir gece taamı tenavül edildi ki, bu kadar neşeli bir taamı hemen hiç kimse görmüş, işitmiş değildir. Yalnız bir zat bu bahtiyarlar cemiyetinde dahil değildi. O dahi biçare Mösyö Du Pont idi ki, Valancourt'un beraat-i zimmetinden sonra artık Emily hakkındaki ümitlerini bilkülliyeye kat' lüzumunu dahi o mert, safi-kalb çocuk hükmetmiş bulunduğundan, şu sıralarda Blanc Şatosu'nda görünmemeye karar vererek kendi nail olamadığı

²¹ dest-i gaib: görünmeyen el

²² tekrimat-ı faika: büyük saygı

²³ büru'-ı tam: tam iyileşme

maşukasının bahtiyarlığına ez dil ü can dualar ederek çekilmiş gitmişti. Delikanlının bu son hareketi dahi şimdiye kadar olan harekâtı gibi Emily'nin fevka'l-had mazhar-ı tasvibi olup, onun hakkındaki dostluğu bir kat daha müzdead oldu.

Bu gece hiçbir kimsenin canı saate bakmak istemiyordu. Saatler dahi nasıl isterlerse öyle geçsinler diye kendileri zevk ve safalarına baktılar. Hatta hizmetkârlar tarafında dahi zevk ve safa böyle derece-i gayesindeydi. Valancourt'un avdetini Annette, o sadık kadın haber alır almaz Ludovico kendisini zapta muktedir olamayıp, salona kadar koşmuş ve nasıl çıldırasıya sevindiğini meydana koymuştu. Yemin etmişti ki sevgili Ludovico'su avdet eyledikten sonra hiçbir vaka olmamıştır ki Valancourt'un dahi avdeti kadar kendisini memnun eylesin.

44 NETİCE

Emily, Saint Aubert ile Blanche de Villefort'un düğünleri Blanc Şatosu'nda bir günde icra olundular. Bu münasebetle o zamanlar mer'i olan kibar âdetlerinin kâffesini icra eylediler. Büyük salona yeni zarlar gerilmişti ki üzerinde gayet sanatkârane resimler Şarlman'ın birtakım muharebatını tasvir ediyorlardı. Villeroi ve Villefort hanedanlarının sırmalı bayrakları şatonun direkleri üzerine çekilerek temevvüç¹ ediyorlardı. Bütün pencerelere dahi sair bayraklar çekilmişti. Şatoda çalınan müzikanın nagamatı bütün küre-i nesimi² ihtizaza³ getirerek köylüler dahi o gün bayram ediyorlardı.

Annette herkese temin eyliyordu ki en güzel hikâyelerde bile bugünün şaşaası kadar bir şaşaayı iştmiş değildir. Nerede kaldı ki görmek! Köylüler dahi müddet-i ömürlerinde bu civarlarda böyle bir düğün görmemiş olduklarını itiraf ediyorlardı. İhtiyar Dorothee gülerek diyordu ki:

– İşte böyle bir içtima yalnız bir kere de müteveffiye Markiz'in zamanında görülmüştür.

Bu güzel düğün hitama erdikten sonra Emily, Kont ve ailesine azîm teşekkürler ederek kocasıyla beraber Vallée Şatosu'na geldi ki orada ihtiyar Theresa sevincinden ağlayarak ikisini de kolları arasında cem' eyledi. Bundan evvel gerek muaşakaları, gerek mütarekeleri esnasında gezip hasbihal eyledikleri yerlere, şimdi karı koca oldukları hâlde tekrar gidip bahtiyarlıklarını birbirine temin ediyorlardı.

¹ temevvüç (eyle-): dalgalanmak

³ ihtizaz: titreyiş

² küre-i nesim: hava

Yeni gelin ve güveyinin Vallée'ye avdetlerini müteakip Valancourt'un biraderi dahi gelip gelinini tebrik ve biraderiyle katiyen musalaha⁴ eylediği gibi malının bir kısmını da Valancourt'a terketti ki bu suretle ifa etmiş olduğu babalığa, Valancourt da Emily de minnettar kaldılar. Hâlbuki adamcağızın başka vârisi olmadığı için bakiye-i servetinin de kardeşine kalacağını ihbar ve vaat etmesi daha pederane bir muamele idi.

Tholouse'daki emlaki idare edemeyeceğinden ve kendileri için en kıymetli yer Vallée olduğundan Tholouse emlakini fûruht⁵ eylediler. Ona bedel asıl pederi emlakinden iken Mösyö Quesnel tarafından satın alınmış olan parçayı mübayaa⁶ ederek Vallée'yi yine eski hâl-i tamamisine irca ettiler.

Bir gün Emily, Valancourt'dan rica eyledi ki Sinyora Laurentini'den kendisine intikal eden Udolfhissesini dahi Mösyö de Bonnac'ın zevcesine terk eylesin de o şatonun tamamı o familyaya ait olarak bahtiyar olsunlar diye. Valancourt bunu Emily'nin tokgözlülüğüne hamlederek memnunen müsaade verdi. Zaten o hanedanın en yakın azası Madam Bonnac olduğu için Emily'nin bu hareketi hakikaten muvafık-ı nefsü'lemr⁷ idi.

Bunca zahmetler, meşakkatler çektikten sonra nihayet muratlarına nail olan Emily ile Valancourt'a dair sözü ne kadar uzatsak tatlı olur. Fakat bunu karilerimizin tahayyüllerine havale ile artık sözü kesmek isteriz. Arzu ederiz ki bu hikâyemiz, karilerimiz nazarında bir hakikati meydan-ı vuzuha çıkarmış olsun. O ise bu dünyada hile ve denaet⁸ ve cürüm ve cinayet insanı bir maksadına nail edebilirse de o nailiyet dahi pek muvakkat kalacağından ibarettir. Fazilet ise mutlaka encam-ı kâr⁹ layık olduğu mükâfatı bulacaktır. Karilerimiz bu hakikate vasil olurlarsa bizim de zahmetimiz boşuna gitmeyerek biz de nail-i mükâfat olmuş oluruz.

İntiha

⁴ musalaha (eyle-) barışmak

⁵ fûruht (eyle-): satmak

⁶ mübayaa (et-): satın almak

⁷ muvafık-ı nefsü'lemr: işin gereğine

uygun

⁸ denaet: alçaklık

⁹ encam-ı kâr: işin sonu

DİZİN

A

Adriyatik Denizi, 179; –Körfezi, 181
Ahmet Mithat, 11, 12, 14-16, 20, 35
Aix (Aks) kasabası, 393
Akdeniz, Bahr-ı Sefid, 49, 69, 368
Alp dağları, 145
Anjou Dükü, 33
Anne de Joyeuse, 33
Apenin, dağları, 140, 156, 172, 179, 180, 181, 346
Arles (Arl), 69
Arno Nehri, vadisi, 371, 376;
Augustine Kilisesi, 137
Austen, Jane, 12
Avrupa, 7, 52, 390, 490; –köyleri, 52; –kârane, 46

B

Bahr-ı Sefid, 368
Beaucé, Jean Adolphe, 11
Beaujeu (Boju) kasabası, 58, 60, 62-64
Beyaz Kraliçe bk. Louise de Lorraine, 34
Bouillet ve *Bouillet* kamusu, 12, 18, 19, 20
Bourbon hanedanı, 34
Brenta Nehri, 36, 148, 157, 180; cedveli, 168,
Bretanyadükaliği, 427
Bronte Kardeşler, 12
Büyük Kanal, 149
Byron, Lord, 12

C

Castle of Otranto, The (Walpole), 12
Cellat (Ahmet Mithat), 14
Cesario (Sezariyo), 222
Chastenay, Victorine de, 11
Cinli Han (Ahmet Mithat), 14
Cuddon, J.A. 11

Ç

Çingene aşiretleri, 63

D

Dauphiné (Dofine) vilayetine, 145

Devlet-i Aliye-i Osmaniye, 34
Dictionary of Literary Terms and Literary Theory (Cuddon), 11
Dostoyevski, 12
Duc de Joyeuse, François, 33, 34
Dünyaya İkinci Geliş (Ahmet Mithat), 14

E

Epourville, 35, 44
Estuviere (Estoviye), 98, 109

F

Floransa şehri, 371
Fransa, 16, 21, 24, 33, 34, 43, 65, 69, 121, 134, 154, 155, 161, 169, 170, 186, 288, 294, 319, 341, 343, 349, 351-353, 368, 370-372, 375-378, 387, 392, 397, 418, 425, 427, 482, 483, 489
Fransız, –lar, 5, 33-35, 47, 146, 154, 170, 321, 324, 350, 354, 356, 360, 376, 383, 454, 481, 485; –tiyatroları, 47; –ca, 18, 35, 361; –lık, 129

G

Garonne Nehri, 21, 23, 27, 101
Gaskonya, 10, 22, 53, 69, 94, 98, 109, 112, 144, 305, 319, 321, 326, 361, 391, 392, 444; –Körfezi, 22, 53, 444

H

Henri III, Fransa kralı, 33
Henri IV, de Navarre, Fransa kralı, 34
Homer (Homeros), 57
Horace, Quintus Horatius Flaccus, 57
Howard, Jacqueline, 11
Hristiyan, 316

İ

İngiliz Edebiyatı Tarihi III (Urgan), 11, 12
İngiliz, 11, 12, 16, 18, 429, 431–romanı, 16, İngiltere, 69
İspanya, 21, 65
İtalya, 16, 24, 36, 37, 47, 126, 129-134, 140,

146, 147, 170, 205, 245, 292, 372, 387, 410, 415, 489; -lı, 33, -n, 9, 26, 46, 53, 114, 121, 127-129, 131, 134, 139, 170, 321, 324, 372, 374, 484, 485-487; -nca (-n lisani), 26, 361

K

Karamazof Kardeşler (Dostoyevski), 12
Kuds-i Şerif, 429, 431

L

Languedoc [Langedok], 22, 27, 49, 53, 69, 73, 94, 145, 325, 326, 375, 378, 415, 466, 493
Latin, 26, 53; - lisani, 26
Lion Körfezi, 376, 386
Livorno (Livorna) limanı, 370, 376
Lorges, Guy Louis de Durfort de, 35

M

Marenti (Miranti) kasabası, 157
Margaretta de Lorraine (1463-1521, Normandy) Duchess of Alençon, 34
Marsilya, 376
Mateau (Mato), 53
Meryem, Hazret-i, 188, 192, 194, 201, 259, 354, 394, 420, 460
Miarenti, 168
Milan, 146
Modena, 207
Montigny (Montini) kasabası, 65
Mystères d'Udolphé, Les (Radcliff), 11
Mysteries of Udolpho (*Udolpho Esrarları* (Radcliffe), 11

N

Narbonne, 376, 393, -İskelesi, 376
Nasraniye, Nasraniyet, 311, 431, 490
Northanger Abbey (Austen), 12

P

Padova, 148, 293
Paris, 11, 18, 32-35, 37, 38, 45, 59, 72, 80, 88, 119, 242, 244, 245, 378, 379, 381, 396, 399, 403, 408, 410, 419, 423, 446, 468-470, 477, 487; -li, 379
Perpignan (Perpiyan) kasabası, 71
Petrarch, Francesco, 57, 71
Pirene, Dağları, 16, 21, 27, 52, 53, 60, 63, 109, 144, 145, 444, 453, 466, 493, 494
Pisa şehri, 376
Preston, C.E. 11
Provence vilayetleri, 49

Q

Quinne [Kuen], 21

R

Radcliffe, Ann, 11, 12, 16, 18, 19, 20
Reeve, Clara, (1729-1807), 12
Roland ile Magribî Araplar destanları, 202
Roma, 491
Roussillon, sancağı, 53, 58, 64, 65, 462, 493

S

Saint Jerome yortusu, 381
Saint Mark rıhtımları, 179
Saint Peter, 193
Scott, Walter, 12

Ş

Şarlman, 16, 202, 500
Şinasi (A.Mithat'ın okuyucusu), 18, 20

T

Tholouse, 43, 96, 107, 108, 110, 112, 114, 119, 128, 157, 242, 439, 444, 445, 449, 452, 464, 501
Toskana, 131, 331, 339, 345, 346, 368
Truva, 15
Türkçe, 8, 16, 18

U

Udolf Hisarı (Redcliff/A.Mithat), 9, 10, 14, 20
Urgan, Minâ, 11, 12
Utaldo, 147

V

Valois hanedanı, 33
Venedik, 9, 36, 37, 131, 144, 146, 148, 149, 151-155, 161, 167, 170, 172, 173, 175, 178, 183, 192, 202, 205, 206, 209, 219, 229, 230, 235, 251, 257, 269, 270, 272, 288, 293, 294, 316, 323, 329, 334, 344, 345, 348, 414, 425, 438, 445, 481; -li, 269, 155, 414; -Cumhuriyeti, 251; doğu, 257; -Senatosu, 175, 344, 415, 438
Veron kasabası, 148
Visconti, R. 11

W

Walpole, Horace, 12

Z

Zola, Emile, 19

Bütün bir Tanzimat ve Servet-i Fünun devirlerini ve hatta Meşrutiyet devrinin de ilk yıllarını eserleriyle dolduran Ahmet Mithat Efendi'nin birden çok sıfatı vardır: Gazeteci, hikâye ve roman yazarı, tarihçi, ilahiyatçı, felsefeci... O, bütün bu alanlarda ciltler dolusu eseri bulunan, edebiyattan coğrafyaya, müzikten dinler tarihine hemen her konuda kalem oynatmış ve okuyucularını her alandan haberdar etmek isteyen bir gazeteci, bir ansiklopedisttir.

Ann Ward Radcliffe, on sekizinci yüzyılın ünlü İngiliz kadın romancısıdır. *Udolf Hisarı* adlı eseri gotik romanın ilk örneklerindendir. Gerilim eserlerinin başlangıcında yer alan bu kitabı Türkçeye ilk nakleden Ahmet Mithat'tır ve eserin daha sonra Türkçeye yapılmış bir başka çevirisi de bulunmamaktadır.

Roman; zarif, çok güzel, cazip, itaatkâr bir genç kız olan Emily'nin kötüler arasında geçirdiği korkularını, faziletli oluşuyla onlara karşı koyabilmesini ve sonuçta büyük bir tecrübe kazanmış olarak mutluluğa hak kazanmasını konu edinmektedir. Ahmet Mithat, bu çevirisiyle döneminde büyük ilgi görmüştür.

DERGÂH

ISBN: 978-9759955847

